

I¹, *i*, s. m. **1.** A unsprezecea literă a alfabetului limbii române. **2.** Sunet notat cu această literă (cea mai închisă vocală, nerotonjată, din seria anterioară). ⇨ Expr. *A (nu) pune punctul pe i = a* (nu) reda esențialul într-o discuție, a (nu) sublinia faptele semnificative. [Pl. și: (1, n.) *-uri*].

I² interj. (Adesea prelungit sau repetat) Exclamație care exprimă surprindere, mulțumire, admirație, dezaprobare etc. — Onomatopee.

IA interj. **1.** Cuvânt prin care se atrage atenția ascultătorului asupra unui îndemn care i se va adresa; ian! **2.** Iată! iacă¹! uite! vezi! ian! ⇨ Expr. *la așa* = numai așa, fără nicio intenție precisă. **3.** Arată indiferența față de ceea ce urmează. **4.** Introduce un răspuns. *Unde te duci? — Ia, până la colț.* — Cf. bg. *j a*.

IABRĂȘ, -Ă adj. v. **abraș**.

IAC, *iaci*, s.m. Mamifer rumegător din Tibet, mai mic decât bivolul, cu corpul masiv, acoperit de păr lung de culoare brună și cu o cocoșă pe ceafă (*Poephagus grunniens*). — Din fr. **yack**.

IACĂ¹ s.f. (Înv.) Soi de tutun de cea mai bună calitate. — Et. nec.

IACĂ², *iacale*, s.f. (Înv.) Guler de haină femeiască. ⇨ Expr. (Fam.) *A feșteli* (cuiva) *iacau* = a face de rușine (pe cineva). — Din tc. **yaka**.

IACĂ³ interj. v. **iacă¹**.

IACĂ¹ interj. **1.** Ia! iată! uite! vezi! ⇨ Ascultă! *Iacă ce-mi zicea el*. **2.** Deodată, pe neașteptate. **3.** Exprimă mirare, contrarietate, protest. [Var.: **iăca**, **iăcătă** interj.] — **la + că**.

IACĂ² s.f. (Înv. și reg.) Bunică. — Din ngr. **ghiaghíá** (după *bunică*).

IACĂ³ interj. v. **iacă¹**.

IACÎNT, *iacinți*, s.m. (Livr.) Zambilă. [Var.: **hiacînt** s.m.] — Din fr. **jacinthe**.

IACNIE s.f. v. **iahnie**.

IACOBÍN, *iacobini*, s.m., adj. **1.** S.m. Membru al Clubului Iacobinilor, reprezentând aripa republicană intransigentă, în perioada Revoluției Franceze; *p. ext.* democrat cu idei foarte avansate. **2.** S.m. Călugăr dominican. **3.** Adj. Care aparține iacobinilor (1), privitor la iacobini. — Din fr. **jacobin**.

IACOBINISM s.n. Doctrina iacobinilor (2). — Din fr. **jacobinisme**.

IACTÁNT, -Ă, *iactanți, -te*, adj. (Livr.) Înfumurat, îngâmfat. — Din lat. **jactans, -ntis**.

IAD, (2) *iaduri*, s.n. **1.** (În multe religii) Loc în care sufletele păcătoșilor sunt supuse la chinuri veșnice pentru a-și ispăși păcatele din timpul vieții; infern, gheenă. **2.** Fig. Situație chinuitoare, greu de suportat. — Din sl. **jadŭ**.

IĂDĂ, *iede*, s.f. Puilul de sex feminin al caprei. — Din **ied**.

IĂDEȘ, *iadeșuri*, s.n. Os, în formă de furcă, de la pieptul păsărilor, format din oasele claviculelor sudate în partea inferioară. ⇨ Rămășag care începe prin ruperea acestui os. — Din tc. **yades**.

IAHNIE, *iahnii*, s.f. Mâncare scăzută, preparată din legume (mai ales din fasole boabe), din pește sau din carne. [Var.: **iacnie** s.f.] — Din tc. **yahni**, bg. **iahnija**.

IAHT, *iahturi*, s.n. **1.** Navă mică și elegantă, cu pânze sau cu propulsie mecanică, pentru un număr mic de pasageri, folosită pentru călătorii de agrement. **2.** Ambarcațiune sportivă cu vele folosită pentru regate. — Din fr. **yacht**.

IAHTING s.n. Sport nautic practicat cu ambarcațiuni cu vele. [Scris și: *yachting, iahting*] — Din engl., fr. **yachting**.

IAHTMAN, *iahtmani*, s.m. Sportiv care practică iahtingul. [Scris și: *yachtman*. — Var.: **iáhtmen**] — Din fr. **yachtman**, engl. **yachtsman**.

IAHTMEN s.m. v. **iahtman**.

IALOMIȚEAN, -Ă, *ialomițeni, -e*, s.m., adj. **1.** S.m. Persoană originară sau locuitor din județul Ialomița. **2.** Adj. Care aparține județului Ialomița sau ialomițenilor (1), privitor la județul Ialomița ori la ialomițeni. — **Ialomița** (n. pr.) + suf. **-ean**.

IALOMIȚEANĂ, *ialomițence*, s.f. Femeie originară sau locuitoare din județul Ialomița. — **Ialomițean** + suf. **-că**.

IALOVITĂ, *ialovițe*, s.f. (Înv. și reg.) Vacă mare și grasă. — Din bg., sb. **jalovica**.

IAMA s.f. art. (În expr.) *A da iama* = a da năvală, a se repezi. *A da iama prin...* = a risipi, a distruge (un bun). — Din tc. **yama**.

IAMB, *iambi*, s.m. Picior de vers compus din două silabe, dintre care, în prozodia antică, prima este scurtă și a doua lungă, iar în prozodia modernă, prima este neaccentuată, iar cea de-a doua accentuată. — Din fr. **iambe**, lat. **iambus**.

IĂMBIC, -Ă, *iambici, -ce*, adj. Care aparține iambilor, privitor la iambi; scris în iambi. ⇨ *Metru iambic* = sistem de versificație care are la bază iambul. — Din fr. **iambique**, lat. **iambicus**.

IAN interj. (Pop.) Ia! (1, 2). — **la + ni** (= *ne*).

IANICÉR s.m. v. **ienicer**.

IANUĂR s.m. v. **ianuarie**.

IANUĂRIE s.m. Prima lună a anului, având 31 de zile; gerar; sărindar. [Pr.: *-nu-a-*. — Var.: **ianuár** s.m.] — Din sl. **ijanuarij**.

IAPĂ, *iepe*, s.f. **1.** Femela calului. ⇨ Expr. *A bate șaua (ca) să priceapă* (sau să înțeleagă) *iapa* = a da să se înțeleagă ceva în mod indirect, a face aluzie la ceva. **2.** (Reg.) Tălpig (la războiul de țesut). — Lat. **equa**.

IAPRÁC s.m. (Iht.; reg.) Somn mic. — Din tc. **yaprak** „foaie, frunză”.

IAR adv., conj. **I.** Adv. **1.** Încă o dată, din nou; iarăși. **2.** De asemenea, la fel. **II.** Conj. **1.** (Adversativ) Dar, însă. **3.** (Copulativ) Și. [Var.: **iără** adv., conj.] — Et. nec.

IARĂ adv., conj. v. **iar**.

IARĂȘI adv. Iar (I). — **Iară + și**.

IARBĂ, (2) *ierburi*, s.f. **1.** Nume generic dat plantelor erbacee, anuale sau perene, cu părțile aeriene verzi, subțiri și mlădioase, folosite pentru hrana animalelor. ⇨ Expr. *Paște, murgule, iarbă verde* = va trebui să aștepti mult până ți se va împlini ceea ce dorești. *Din pământ, din iarbă verde* = cu orice preț, neapărat. ⇨ Nutreț verde, proaspăt cosit. **2.** Buriieni de tot felul. ⇨ *Iarbă rea = a)* buruiană otrăvitoare; **b)** fig. om rău, primejdios. **3.** Pajiște. **4.** Compose: *iarbă-de-mare* = plantă erbacee cu frunze liniare și cu flori verzi, care crește pe fundul mării și ale cărei frunze uscate sunt folosite în tapieterie; zegras (*Zostera marina*); *iarba-broaștei* = mică plantă acvatică, cu frunze rotunde, lucitoare, care (datorită pețiolului lung) plutesc la suprafața apei, și cu flori albe (*Hydrocharis morsus-ranae*); *iarba-ciutei* = plantă perenă din familia compozitelor, cu flori galbene dispuse în capitule (*Doronicum austriacum*); *iarba-fiarelor = a)* plantă erbacee veninoasă, cu frunze opuse, acoperite cu peri, cu flori albe-gălbui (*Cynanchum vincetoxicum*); **b)** (în basme) iarbă cu putere miraculoasă, cu ajutorul căreia se poate deschide orice ușă încuiată; *p. ext.* putere supranaturală, care poate ajuta să obții ceva greu de obținut; *iarba-gâii* = plantă erbacee cu frunze dințate, acoperite cu peri aspri, cu flori galbene (*Picris hieracioides*); *iarbă-creață* = izmă-creață; *iarbă-deasă* = plantă erbacee cu tulpini subțiri, cu frunze înguste și flori verzi, dispuse în panicule (*Poa nemoralis*); *iarbă-grasă* = plantă erbacee cu tulpina ramificată și întinsă pe pământ, cu frunze cărnoase, lucioase și flori

galbene (*Portulaca oleracea*); *iarbă-mare* = plantă erbacee cu tulpina păroasă și ramificată, cu frunze mari și flori galbene (*Inula helenium*); *iarbă-albă* = plantă erbacee ornamentală cu frunzele vărgate cu linii verzi și albe-roșietice sau gălbui (*Phalaris arundinacea*); *iarba-cânărașului* = plantă erbacee din familia gramineelor, cu frunzele plane, cu flori verzui și semințele gălbui; mei-lung, meiul-canarilor (*Phalaris canariensis*); *iarbă-albastră* = plantă erbacee cu frunzele îngrămădite la baza tulpinii și cu flori violet (*Molinia coerulea*); *iarba-bivolului* = plantă erbacee cu flori verzui sau brune (*Juncus buffonius*); *iarba-câmpului* = plantă erbacee cu tulpina roșiatică, cu frunze nedivizate, ancelate și cu flori galbene dispuse în capitule; (pop.) cârligioasă (*Bidens cernuua*); *iarba-șarpelui* = a) plantă erbacee cu frunze lanceolate, păroase, cu flori albastre, rar roșii sau albe (*Echium vulgare*); b) plantă cu tulpina păroasă, cu flori albastre sau roșietice (*Veronica latifolia*); c) broscariță; *iarba-șopârelor* = plantă erbacee cu rizom gros, cărnos, cu tulpina terminată în spic, cu frunze ovale și flori mici, albe-roz (*Polygonum viviparum*); *iarbă-stelată* = plantă erbacee cu tulpina întinsă pe pământ, cu frunze pe fața superioară și pe margini păroase și cu flori liliacii (*Sherardia arvensis*); *iarbă-de-Sudan* = plantă cu tulpina înaltă, cu frunze lungi, cultivate ca plantă furajeră (*Sorghum halepense*). 5. Praf de pușcă. — Lat. **herba**.

IARMARÓC, *iarmaroace*, s.n. Târg ținut la date fixe; bălci. — Din uc. **jamarok**.

IĂRNĂ, *ierni*, s.f. 1. Anotimpul cel mai friguros, care urmează după toamnă și precedă primăvara, cuprins între solstițiul de la 22 decembrie și echinocliul de la 21 martie. ◇ Loc. adj. *De iarnă* = necesar în timpul iernii; care se face iarna. Loc. adv. *De cu iarnă* = fiind încă iarnă. ◇ (Adverbial; în forma *iarna*) În timpul iernii. 2. Fig. An. — Lat. **hiberna** [tempora].

IAROVIZĂ, *iarovizez*, vb. I. 1. Refl. (Despre plante) A trece prin stadiul de iarovizare. 2. Tranz. A supune semințele procesului de iarovizare. — Din rus. **iarovizirovat**.

IAROVIZĂRE, *iarovizări*, s.f. 1. Unul dintre stadiile de dezvoltare individuală a plantelor, care urmează imediat după germinație și care se desfășoară, în afară de alte condiții, la o temperatură specifică fiecărei plante. 2. Procedeu agrotehnic de tratare a semințelor plantelor de cultură înainte de însămânțare, care face ca plantele să răsăre mai devreme, să se dezvolte mai repede și să dea recolte mai bogate. — V. **iaroviza**. Cf. rus. **iarovizația**.

IARTAGÁN s.n. v. **iatagan**.

IĂSCĂ s.f. Nume dat mai multor ciuperci parazite în formă de copită de cal, uscate și tari, care cresc pe trunchiul arborilor și care, tratate special, erau folosite, în trecut, la aprins focul sau, în medicina populară, ca hemostatic (*Fomes* și *Phellinus*). ◇ Expr. *A se face iască* = a) a se usca; b) a slăbi foarte mult. — Lat. **esca** „hrană; medicament”.

IASOMIE, *iasomii*, s.f. Mic arbust originar din India, cu ramuri lungi și verzi, cu flori albe plăcut mirositoare, cultivat la noi prin parcuri și grădini (*Jasminum officinale*). ◇ Lemnul arbustului descris mai sus. ◇ *Iasomie sălbatică* = arbust mic, cu ramurile coțuroase, cu frunzele puțin încovoiate și obtuze, cu flori galbene, plăcut mirositoare, cultivat uneori ca plantă decorativă (*Jasminum fretticans*). — Din ngr. **ghiasemf**.

IĂȘMÁC, *iășmace*, s.n. (Înv.) Vâl cu care turcoaicele își acopereau fața. — Din tc. **yaşmak**.

IATÁC, *iatacuri*, s.n. 1. (Înv. și reg.) Cameră (mică) de culcare; dormitor, buoar. 2. (Înv.) Pat. [Var.: **ietác** s.n.] — Din tc. **yatak**.

IATAGÁN, *iatagane*, s.n. Sabie turcească, de lungime mijlocie, cu lama curbă și lată, cu două tășuri. [Var.: **iartagan** s.n.] — Din tc. **yatağan**.

IÁTÁ interj. 1. Ia! iacă! uite! vezi! 2. Deodată, pe neașteptate, fără veste. — Din bg. **eto**.

IATRALÍPT, *iatraliști*, s.m. (Înv.) Medic care trata bolnavii cu ajutorul alifilor și frecțiilor. — Din fr. **iatralipte**.

IATROCHIMIE s.f. Parte a alchimiei care aplica chimia în medicină, considerând procesele fiziologice numai ca fenomene chimice. — Din fr. **iatrochimie**.

IATROFIZICĂ s.f. (Med.) Concepție materialist-mecanicistă care explică toate procesele fiziologice numai prin legi ale fizicii. — Din fr. **iatrophysique**, engl. **iatrophysics**.

IATROGÉN, **-Ă**, *iatrogeni*, **-e**, adj. (Med.) De iatrogenie, produs prin iatrogenie. — Din fr. **iatrogène**.

IATROGENIE, *iatrogenii*, s.f. (Med.) Stare psihică produsă sau agravată pe cale psihogenă de către medic, ca urmare a unei manevre defectuoase sau a unui tratament medical greșit. — Din fr. **iatrogénie**.

IATROMANȚIE s.f. Precizere a bolilor de care va suferi cineva, a evoluției și tratamentului. — Din fr. **iatromancie**.

IAURGERIE, *iaurgerii*, s.f. Prăvălie unde se prepară sau se vând iaurt și alte produse lactate. [Pr.: *ia-ur-*] — **iaurgiu** + suf. **-ărie**.

IAURGIU, *iaurgii*, s.m. Persoană care prepară sau vinde iaurt (și alte produse lactate). [Pr.: *ia-ur-*] — Din tc. **yoğurtçu**.

IAURT, (2) *iaurturi*, s.n. 1. Produs lactat cu un gust acid plăcut și cu aromă specifică, preparat din lapte de vacă, de oaie, de bivoliță sau de capră, prin fermentare cu bacterii lactice din adaosul de maia. 2. Sortiment de iaurt (1). — Din tc. **yoğurt**.

IAVÁȘ adv. (Fam.; în loc.) *Iavaș-iavaș* = încet, binișor, fără grabă. — Din tc. **yavaş**.

IAVAȘĂ, *iavașale*, s.f. Instrument în formă de clește sau de laț, folosit pentru stăpânirea animalelor, prin strângerea buzei superioare sau urechii, când sunt supuse la anumite tratamente dureroase. — Din tc. **yavaş**.

IAZ, *iazuri*, s.n. 1. Lac artificial format prin stăvîlirea cu baraj de pământ sau prin abaterea unui curs de apă și destinat creșterii peștilor ori folosit pentru irigații, morărit etc. 2. Lac mic natural, format în albia unui râu, prin adunarea apei într-o adâncitură de teren. 3. Zăgaz (la un heleșteu). — Din sl. **jazŭ**.

IAZIG, **-Ă**, *iazigi*, **-ge**, s.m. și f., adj. (La pl.) Triburi sarmatice stabilite în sec. II d.H. în Câmpia Tisei, la hotarele de vest ale Daciei; (și la sg.) persoană din acest trib. — Din fr. **lazyges**.

IĂZMĂ, *iezme*, s.f. (Pop.) Arătare urată și rea, nălucă, vedenie. ♦ Fig. Persoană slabă, cu înfățișare respingătoare. — Et. nec.

IBĂNCĂ, *ibânci*, s.f. (Reg.) Pătură (care se așterne pe spinarea caiilor). — Et. nec.

IBÉRIC, **-Ă**, *iberici*, **-ce**, s.m. și f., adj. 1. Persoană originară sau locuitor din Iberia. 2. Adj. Care aparține Iberiei ori ibericilor (1), privitor la Iberia ori la iberici. — Din fr. **ibérique**, it. **iberico**.

IBÉRIS, *iberiși*, s.m. Plantă erbacee ornamentală din familia cruciferelor, cu flori de diferite culori, dispuse în racem la vârful ramificațiilor; (pop.) limbușoară. (*Iberis umbellata*). — Din fr. **ibérís**.

IBÉRO-AMERICÂN, **-Ă**, *ibero-americani*, **-e**, adj. Latinoamerican. — Din fr. **ibéro-américain**.

IBEROROMÂNIC, **-Ă**, *iberoromanici*, **-ce**, adj. (Despre limbi, dialecte) Care se vorbește în Peninsula Iberică. — Cf. fr. **ibéro-romanin**.

IBEX, *ibecși*, s.m. Gen de capră sălbatică cu coarne mari și curbate (*Capra ibex*). — Din lat. [Capra] **ibex**, denumirea științifică a animalului.

IBÍDEM adv. (Cu privire la un text deja citat) În același loc, tot acolo, în aceeași lucrare. [Abr.: *ibid.*, *ib.*] — Cuv. lat.

IBIS, *ibiși*, s.m. Pasăre asemănătoare cu barza, de culoare albă (*Threskionis aethiopica*) sau roșie (*Guara rubra*), cu cioc lung și curbat în jos, cu penajul alb sau roșu pe corp și negru pe cap și pe coadă, care trăiește în țările calde și se hrănește cu insecte. — Din fr., lat. **ibis**.

IBOVNIC, **-Ă**, *ibovnici*, **-ce**, s.m. și f. (Pop.) Iubit. — Din sl. **ljubovnikŭ**.

IBOVNICÉL, *ibovnicei*, s.m. (Pop.) Diminutiv al lui *ibovnic*. — **Ibovnic** + suf. **-el**.

IBOVNICÚȚĂ, *ibovnicuțe*, s.f. (Pop.) Diminutiv al lui *ibovnică*. — **Ibovnică** + suf. **-uță**.

IBRÍC, *ibrice*, s.n. Vas cilindric, de metal, cu cioc și cu coadă lungă, care servește îndeosebi la fierț cafeaua, ceaiul etc. ♦ Vas de metal sau de pământ în formă de urciur, uneori ornamentat, în care se ține apa. — Din tc. **ibrík**.

IBRÍCÉL, *ibricele*, s.n. Diminutiv al lui *ibríc*. — **Ibríc** + suf. **-el**.

IBRÍȘÍM s.n. v. **ibríșin**.

IBRÍȘÍMGÍU, *ibríșimgii*, s.m. (Înv.) Fabricant sau negustor de ibríșin. — Din tc. **ibríșimci**.

IBRÍȘÍN, *ibríșine*, s.n. Fir de ață albă sau colorată, răsucită, din bumbac sau din mătase, înfășurat pe un sul subțire de carton și întrebunțat la cusut, la brodat ori la împletit. ◇ Expr. (Reg.) *A-i trage* (cuiva) *un ibríșin pe la nas* = a ironiza. F Papiotă. [Var.: **ibríșim** s.n.] — Din tc. **ibríșim**.

IBŪM s.n. Lege la vechii evrei, potrivit căreia văduva fără copii trebuia să se căsătorească cu fratele soțului ei. — Din fr. **ibum**.

IC, *icuri*, s.n. (Reg.) Pană de despicat lemne. — Din magh. **ik** (lit. **ék**).

ICEA adv. v. **ici**.

ICE TEA s.n. Ceai cu gheață. [Pr.: *aíst*] — Cuv. engl.

ICHI, *ichiuri*, s.n. (La jocul de arșice) Arșic mai mare (și plumbuit) cu care se lovesc celelalte arșice în timpul jocului. — Din tc. **yek**.

ICHILIC, *ichilici*, s.m. 1. Veche unitate de măsură de capacitate, egală cu 50 de dramuri. 2. Monedă de argint turcească, care a circulat în Țările Române, în prima jumătate a sec. XIX. — Din tc. *ikilik*.

ICI adv. (Pop.) Aici. ⇨ (Pe) *ici*, (pe) *colo* sau *ici și colo* ori *ici și aici*, *ba ici, ba colo* = din loc în loc, la distanțe mari. [Var.: *icea* adv.] — Lat. **hic-ce*.

ICIOGLĂN, *icioglani*, s.m. (Înv.) Copil de casă, paj (la sultani și la domni români). [Var.: *iciolán* s.m.] — Din tc. *ioçglan*.

ICOLĂN s.m. v. *icioglan*.

ICNEĂLĂ, *icneli*, s.f. Icnct. — *Icni* + suf. *-eală*.

ICNET, *icnete*, s.n. Geamăt scurt și adânc; icneală, icnătură. — *Icni* + suf. *-et*.

ICNÎ, *icnesc*, vb. IV. Intrans. 1. A geme, a găfâi adânc și scurt (din cauza efortului, a unei izbiri, a durerii). 2. A produce sunetele caracteristice sughițului, vomitării etc. — Din bg. *iknah*.

ICNIRE, *icniri*, s.f. Faptul de a *icni*; geamăt scurt. — V. *icni*.

ICNITURĂ, *icnituri*, s.f. Icnct. — *Icni* + suf. *-tură*.

ICŌANĂ, *icoane*, s.f. 1. Termen generic pentru orice imagine creștină sacră (reprezentându-l pe Isus Hristos, pe Maica Domnului, un sfânt sau scene cu teme religioase) realizată în diferite tehnici și folosită ca obiect de cult. ♦ P. ext. (Înv.) Tablou, desen, ilustrație. 2. Fig. Imagine, chip. — Din sl. *ikona*.

ICŌN, *iconuri*, s.n. (Inform.) Mic simbol grafic afișat pe ecranul calculatorului, care permite efectuarea rapidă a unei comenzi speciale. — Cuv. engl.

ICONĂR, *iconari*, s.m. 1. Persoană care se ocupă cu pictarea icoanelor. 2. (Rar) Persoană care vinde icoane. — *Iconă* + suf. *-ar*.

ICŌNIC, *-Ă*, *iconici*, *-ce*, adj. Referitor la imagine, care aparține imaginii. ♦ Care are caracter de reproducere figurativă. ♦ (Despre semne) Asemănător cu realitatea pe care o indică. — Din fr. *iconique*, engl. *iconic*.

ICŌNÎȚĂ, *iconițe*, s.f. Diminutiv al lui *icoană*. — *Iconă* + suf. *-iță*.

ICONŌLĂSM s.n. Curent religios apărut sub influența islamului, dar și a iudaismului, care interzicea reprezentarea lui Hristos și a sfinților în icoane sau fresce și adorarea lor, motivând că în acest fel se revenea la idolatrie. — Din fr. *iconoclasme*.

ICONŌCLĂST, *-Ă*, *iconoclaști*, *-ste*, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. Partizan al iconoclastului; *fig.* persoană care refuză recunoașterea autorității, îndeobște consacrată, a unei valori, concepții, personalități. 2. Adj. Care aparține iconoclastilor (1), privitor la iconoclaști. — Din fr. *iconoclaste*.

ICONŌCLĂSTIE s.f. Caracter iconoclast; condiție, atitudine de iconoclast. — Din fr. *iconoclastie*.

ICONŌDUL, *-Ă*, *iconoduli*, *-e*, s.m. și f. Adept al cultului icoanelor. — Din fr. *iconodule*.

ICONŌGRĂF, *-Ă*, *iconografi*, *-e*, s.m. și f. Persoană care se ocupă cu iconografia. — Din fr. *iconographe*.

ICONŌGRĂFIC, *-Ă*, *iconografici*, *-ce*, adj. Care aparține iconografiei, privitor la iconografie. — Din fr. *iconographique*.

ICONŌGRAFIE, (3) *iconografii*, s.f. 1. Disciplină care se ocupă cu studiul operelor realizate în arta plastică; studiu al operelor de acest fel privitoare la un anumit subiect. 2. Totalitatea imaginilor legate de o anumită temă, perioadă, problemă, localitate etc. 3. Colecție de portrete ale oamenilor celebri. — Din fr. *iconographie*.

ICONŌLATRIE s.f. (Livr.) Adorație a icoanelor — Din fr. *iconolâtrie*.

ICONŌLĂTRU, *-Ă*, *iconolatri*, *-e*, s.m. și f. (Livr.) Persoană care se închină la icoane. — Din fr. *iconolâtre*.

ICONŌLŌG, *-Ă*, *iconologi*, *-ge*, s.m. și f. Specialist în iconologie. — Din *iconologie* (derivat regresiv).

ICONŌLOGIE s.f. 1. Știință care are ca scop interpretarea simbolurilor, figurilor alegorice, emblemelor etc. 2. Disciplină care se ocupă cu descifrarea și interpretarea semnificației imaginii. 3. Ramură a paleontologiei care studiază urmele (de locomoție) lăstate de vertebrate pe unele sedimente. — Din fr. *iconologie*.

ICONŌMĒTRU, *iconometre*, s.n. 1. Vizor cu ajutorul căruia se poate observa corectitudinea încadrării imaginii unui obiect care urmează să fie fotografiat. 2. (Med.) Aparat pentru măsurarea asimetriei imaginii retiniene dintre cei doi ochi. — Din fr. *iconomètre*.

ICONŌMIE s.f. v. *conomie*.

ICONŌSCŌP, *iconoscoape*, s.n. Tub electronic cu ecran fotosensibil care era folosit pentru transmiterea imaginilor în televiziune. — Din fr. *iconoscope*.

ICONŌSTĂS, *iconostase*, s.n. 1. Catapeteasmă. 2. Pupitru în biserică, pe care se pune o icoană. — Din sl. *ikonostasŭ*.

ICONŌSTRŌF, *iconostroafe*, s.n. Instrument optic cu ajutorul căruia se obține imaginea răsturnată a unui obiect. — Din fr. *iconostrophe*.

ICŌS, *icose*, s.n. Cântare bisericească la slujba utreniei. [Acc. și: *icôs*. — Pl. și: *icoase*] — Din ngr. *ikos*.

ICŌSAĒDRU, *icosaedre*, s.n. Poliedru cu douăzeci de fețe. — Din fr. *icosaedre*.

ICŌSĂR, *icosari*, s.m. (Înv.) 1. Irmilic. 2. Cercel sau salbă confecționată din icosari (1). [Var.: *icusăr* s.m.] — Din ngr. *ikosári*.

ICŌSITĒTRAĒDRU, *icositetraedre*, s.n. Poliedru cu douăzeci și patru de fețe plane. — Din fr. *icositētraēdre*.

ICŌRĂ, *icre*, s.f. (Mai ales la pl.) 1. Denumire generică pentru ovulele de pește. ⇨ *Icre negre* = icre de culoare cenușiu-închis sau neagră, produse de morun, nisetur sau păstrugă; caviar. *Icre de Manciuiră* = icre de culoare roșie-portocalie, produse de unii pești din mările Extremului Orient. 2. (Pop.) Partea moale a pulpei piciorului. — Din sl. *ikra*.

ICŌRIȘŌARĂ, *icrișoare*, s.f. Diminutiv al lui *icră*. — *Icră* + suf. *-ișoară*.

ICTER, *ictere*, s.n. Boală a ficatului și a vezicii biliare, care se caracterizează prin colorația galbenă a pielii și a mucoaselor bolnavului, provocată de impregnarea acestora cu pigmenți biliari; gălbănare. — Din ngr. *ikteros*. Cf. lat. *icterus*, fr. *ictère*.

ICTĒRIC, *-Ă*, *icterici*, *-ce*, adj., s.m. și f. (Persoană) care suferă de icter. — Din fr. *ictérique*.

ICTERIGĒN, *-Ă*, *icterigeni*, *-e*, adj. (Med.) Care provoacă sau răspândește icterul. — Din fr. *ictérigène*.

ICTUS, *ictusuri*, s.n. 1. Intensificare a pronunțării în versificația antică, care marca partea cea mai reliefată a unei măsurii metrice. 2. (Muz.) Partea cea mai reliefată a unui motiv melodic, asupra căreia cade accentul. 3. (Med.) Stare patologică, manifestată brusc și intens, însoțită de căderea corpului; șoc. ⇨ *Ictus apoplectic* = apoplexie. *Ictus epileptic* = criză de epilepsie, manifestată prin pierderea bruscă a cunoștinței și prin convulsii. — Din lat., fr. *ictus*.

ICUSĂR s.m. v. *icosar*.

IDE s.f. pl. Nume dat zilei a cincisprezecea din lunile martie, mai, iulie și octombrie și zilei a treisprezecea din celelalte luni din calendarul roman. — Din fr. *ides*, lat. *idus*.

IDEĂ, *ideez*, vb. I. Tranz. (Livr.) A imagina, a concepe scheme, planuri etc. care urmează să fie aplicate. [Pr.: *-de-a*] — Din it. *ideare*.

IDEĂL, *-Ă*, (1, 2) *ideali*, *-e*, adj., (3) *idealuri*, s.n. 1. Adj. Care atinge perfecțiunea; perfect, desăvârșit. 2. Adj. Care ține de domeniul ideilor, privitor la gândire; care există numai în mintea, în închipuirea omului; spiritual, imaterial. 3. S.n. Model, normă, țel suprem care determină felul și caracterul comportamentului indivizilor sau al grupurilor sociale; reprezentare a acestui țel. [Pr.: *-de-a*] — Din fr. *idéal*, lat. *idealis*.

IDEĂLISM s.n. 1. Atitudine exprimată prin urmărirea dezinteresată a unui ideal social, moral, estetic. 2. (Fil.) Concepție potrivit căreia doar spiritul are existență reală, celelalte domenii fiind descrise ca reprezentări ale spiritului. 3. (Rar) Caracterul omului idealist (2). [Pr.: *-de-a*] — Din fr. *idéalisme*.

IDEĂLIST, *-Ă*, *idealisti*, *-ste*, adj., s.m. și f. 1. Adj. Care aparține idealismului (1), privitor la idealism. ♦ (Substantivat) Adept al idealismului (1). 2. Adj., s.m. și f. (Persoană) care aspiră spre un ideal; *p. ext.* (om) lipsit de simțul realității, de spirit practic. [Pr.: *-de-a*] — Din fr. *idéaliste*.

IDEĂLISTIC, *-Ă*, *idealistici*, *-ce*, adj. (Rar) 1. (Fil.) Propriu doctrinei idealiste. 2. Care aspiră spre un ideal; *p. ext.* lipsit de simțul realității, de spirit practic. [Pr.: *-de-a*] — *Idealist* + suf. *-ic*.

IDEĂLITĂTE s.f. (Rar) Însușirea a ceea ce este ideal. [Pr.: *-de-a*] — Din fr. *idéalité*.

IDEĂLIZĂ, *idealizez*, vb. I. Tranz. A atribui unui lucru sau unei ființe calități excepționale. [Pr.: *-de-a*] — Din fr. *idéaliser*.

IDEĂLIZĂNT, *-Ă*, *idealizânți*, *-te*, adj. (Rar) Care idealizează. [Pr.: *-de-a*] — Din fr. *idéalisant*.

IDEĂLIZĂRE, *idealizări*, s.f. Acțiunea de a *idealiza* și rezultatul ei; încercarea de a atribui unei ființe sau unui lucru însușiri deosebite. ♦ Transfigurare, în cadrul unei opere de artă, a realității, în vederea realizării unui ideal estetic. [Pr.: *-de-a*] — V. *idealiza*.

IDEĂRE s.f. (Rar) Acțiunea de a *idea*. [Pr.: *-de-a*] — V. *idea*.

IDĒAT, *-Ă*, *ideați*, *-te*, adj. (Rar) Imaginat. [Pr.: *-de-a*] — V. *idea*.

IDĒATIC, *-Ă*, *ideatici*, *-ce*, adj. Referitor la idei, de idei. [Pr.: *-de-a*] — Din *ideație*.

IDĒATIV, *-Ă*, *ideativi*, *-e*, adj. (Rar) 1. Care generează idei. 2. Ideatic. [Pr.: *-de-a*] — Din engl. *ideative*.

IDEĂȚIE s.f. Proces (psihic) de formare și de înlănțuire a ideilor. [Pr.: -de-a] — Din fr. *idéation*.

IDÉE, *idei*, s.f. 1. Termen generic pentru diferite forme ale cunoașterii logice; noțiune, concept. 2. Principiu, teză cuprinzătoare, teză fundamentală, concepție, gândire, fel de a vedea. ♦ Opinie, părere, gând, convingere, judecată. ⇨ Expr. *A (nu) avea idee* = a (nu) avea cunoștințe (sumare), a (nu) fi informat (despre ceva). *Ce idee!* = exclamație de dezaprobare. *Dă-mi o idee* = ajută-mă cu o sugestie sau să gădesc o soluție. ♦ Intenție, plan, proiect. ♦ Concepție de bază care determină conținutul unei opere literare, artistice sau științifice; elaborare originală a gândirii în domeniul literar, artistic sau științific. 3. (În expr.) *Idee fixă* = imagine, gând delirant izolat, intens și durabil, lipsit de rațiune. ♦ Teamă, grijă cu privire la ceva, panică. ⇨ Expr. (Fam.) *A băga* (pe cineva) sau *a intra la (o) idee* (sau *la ideii*) = a face să se îngrijoreze, să se teamă sau a se îngrijora, a se teme. 4. (În expr.) *O idee* (*de...*) = o cantitate mică, redusă etc. *O idee mai mare*. — Din fr. *idée*, lat. *idea*.

IDEM adv. (Folosit în lucrări, indicații bibliografice și acte administrative pentru evitarea repetării unor date, titluri, citate etc.) Același, la fel, tot așa. [Abr.: *id.*] — Cuv. lat.

IDÉNTIC, *-Ă*, *identici*, *-ce*, adj. Care coincide întru totul cu ceva sau cu cineva; la fel cu altceva sau cu altcineva; aidoma, întocmai. — Din fr. *identique*, lat. *identicus*.

IDENTIFICĂ, *identific*, vb. I. Tranz. A constata, a stabili identitatea unei persoane sau a unui lucru; a recunoaște. ♦ A considera mai multe noțiuni, obiecte, ființe etc. diferite ca fiind identice. ♦ Refl. A se transpune în situația cuiva, a simți sau a acționa așa cum ar face-o altul, a deveni același cu... — Din fr. *identifier*, lat. *identificare*.

IDENTIFICABIL, *-Ă*, *identificabili*, *-e*, adj. Care poate fi identificat, recunoscut. — *Identifica* + suf. *-bil*. Cf. fr. *identifiable*.

IDENTIFICĂRE, *identificări*, s.f. Acțiunea de a (se) *identifica* și rezultatul ei. — V. *identifica*.

IDENTIFICĂȚI, *-Ă*, *identificăți*, *-te*, adj. Căruia i s-a constatat, stabilit identitatea; recunoscut. — V. *identifica*.

IDENTIFICĂȚIE s.f. Proces psihic prin care o persoană se confundă cu o altă persoană. — Din fr. *identification*.

IDENTITAR, *-Ă*, *identitari*, *-e*, adj. Care ține de identitate, care conferă identitate. — Din fr. *identitaire*.

IDENTITĂȚE, *identități*, s.f. 1. Faptul de a fi identic cu sine însuși. ⇨ *Principiul identității* = principiu fundamental al gândirii care impune ca formele logice să păstreze unul și același sens în decursul aceleiași operații. ♦ Asemănare, similitudine perfectă. 2. Ansamblu de date prin care se identifică o persoană. 3. (Mat.) Relație de egalitate în care intervin elemente variabile, adevărată pentru orice valori ale acestor elemente. — Din fr. *identité*, lat. *identitas*, *-atis*.

IDEOGENIE s.f. Formare a ideilor. [Pr.: -de-o] — Din fr. *idéogénie*.

IDEOGRÁFIC, *-Ă*, *ideografici*, *-ce*, adj. Care aparține ideografiei, privitor la ideografie; care este scris cu ideograme. [Pr.: -de-o] — Din fr. *idéographique*.

IDEOGRÁFIE, *ideografii*, s.f. Sistem de scriere cu ajutorul ideogramelor. [Pr.: -de-o] — Din fr. *idéographie*.

IDEOGRÁMĂ, *ideograme*, s.f. Semn grafic care notează un cuvânt nu prin litere, ci prin desemnarea noțiunii și care este folosit în unele limbi. [Pr.: -de-o] — Din fr. *idéogramme*.

IDEOLÓG, *-Ă*, *ideologi*, *-ge*, s.m. și f. (Rar la f.) Persoană care formulează, apără și reprezintă ideologia unor categorii sociale, unor curente etc. [Pr.: -de-o] — Din fr. *idéologue*.

IDEOLÓGIC, *-Ă*, *ideologici*, *-ce*, adj. Care aparține ideologiei, privitor la ideologie; care exprimă ideologia cuiva. [Pr.: -de-o] — Din fr. *idéologique*.

IDEOLOGICÉȘTE adv. (Rar) Din punctul de vedere al ideologiei filosofice, morale, religioase etc. [Pr.: -de-o] — *Ideologic* + suf. *-ește*.

IDEOLOGIE, *ideologii*, s.f. Totalitatea ideilor și concepțiilor filosofice, morale, religioase etc. care reflectă, într-o formă teoretică, interesele și aspirațiile unor categorii într-o anumită epocă. ♦ P. restr. Totalitatea ideilor și concepțiilor care constituie partea teoretică a unui curent, a unui sistem etc. ♦ Știință care are ca obiect de cercetare studiul ideilor, al legilor și al originii lor. [Pr.: -de-o] — Din fr. *idéologie*.

IDIL s.n. v. *idilă*.

IDILĂ, *idile*, s.f. Specie de poezie lirică și erotică din sfera poeziei bucolice, în care este prezentată, în formă optimistă sau idealizată, viața și dragostea în cadrul rustic; bucolică. ♦ Iubire curată, naivă și tinerească între persoane de sex opus. [Var.: (inv.) *idil* s.n.] — Din fr. *idylle*. Cf. germ. *Idyll*.

IDILIC, *-Ă*, *idilici*, *-ce*, adj. Care se petrece ca într-o idilă; bucolic, pastoral. ♦ (Despre natură) Câmpenesc, rustic; singuratic. ♦ (Despre sentimente) Simplu, naiv. ♦ (Despre poezi) Care scrie idile. — Din fr. *idyllique*. Cf. germ. *idyllisch*.

IDILISM s.n. 1. Caracteristică a ceea ce este idilic; caracter rustic-idealizat al unei opere literare sau al unei literaturi. 2. Caracter romanțios, sentimental al unei opere de artă. 3. Preferință pentru elemente idilice. — *Idilă* + suf. *-ism*.

IDILIZĂ, *idilizez*, vb. I. Tranz. A vedea sau a reda un fapt de viață mai frumos sau mai bun decât este în realitate, a prezenta ceva în mod idilic. — *Idilă* + suf. *-iza*. Cf. germ. *idyllisieren*.

IDILIZĂRE, *idilizări*, s.f. Acțiunea de a *idiliza* și rezultatul ei. — V. *idiliza*.

IDILIZĂȚI, *-Ă*, *idilizați*, *-te*, adj. Care este prezentat idilic; înfrumusețat. — V. *idiliza*.

IDIOBLÁST, *idioblaste*, s.n. (Bot.) Celulă vegetală, fără clorofilă, care apare izolat printre celule de alt tip. [Pr.: -di-o] — Din fr. *idioblaste*, engl. *idioblast*.

IDIOBLÁSTIC, *-Ă*, *idioblastici*, *-ce*, adj. (Geol.; despre roci) Cu formă de cristalizare proprie. [Pr.: -di-o] — Din engl. *idioblastic*.

IDIOCROMÁTIC, *-Ă*, *idiocromatici*, *-ce*, adj. (Geol.; despre minerale) Cu idiocromatism. [Pr.: -di-o] — Din fr. *idiocromatique*, germ. *idiocromatisch*.

IDIOCROMÁTISM s.n. Proprietate a unor minerale de a avea o anumită culoare, caracteristică lor. [Pr.: -di-o] — Din fr. *idiocromatisme*.

IDIOCROMOZÓM, *idiocromozomi*, s.m. (Biol.; rar) Nume dat cromozomilor de sex. [Pr.: -di-o] — Din engl. *idiocromosome*.

IDIOGLOSIE, *idioglosii*, s.f. (Med.) Tulburare de vorbire manifestată prin substituirea cuvintelor prin sunete fără sens. [Pr.: -di-o] — Din fr. *idioglossie*.

IDIOGRÁMĂ, *idiograme*, s.f. (Biol.) Reprezentare grafică a morfologiei individuale a cromozomilor unui individ. [Pr.: -di-o] — Din fr. *idiogramme*, engl. *idiogram*.

IDIOLALIE, *idiolalii*, s.f. (Med.) Tulburare de vorbire constând în pronunțarea neinteligibilă a unor cuvinte. [Pr.: -di-o] — Din engl. *idiolalia*.

IDIOLÉCT, *idiolecte*, s.n. (Lingv.) Ansamblu al particularităților verbale ale unui vorbitor. [Pr.: -di-o] — Din engl. *idiolect*.

IDIÓM, *idiomuri*, s.n. Termen general care denumește o unitate lingvistică (limbă, dialect sau grai). [Pr.: -di-om] — Din fr. *idiome*.

IDIOMÁTIC, *-Ă*, *idiomatici*, *-ce*, adj. Care aparține unui idiom, privitor la un idiom. [Pr.: -di-o] — Din fr. *idiomatique*.

IDIOMÁTISM, *idiomatisme*, s.n. Idiostism. [Pr.: -di-o] — Din fr. *idiomatisme*.

IDIOMÓRF, *-Ă*, *idiomorfi*, *-e*, adj. (Despre minerale) Care prezintă forme cristalografice specifice. [Pr.: -di-o] — Din fr. *idiomorphe*.

IDIOMORFÍSM s.n. Proprietate a unui mineral de a apărea, datorită structurii lui interne și compoziției chimice, delimitat de forme cristalografice plane. [Pr.: -di-o] — *Idiomorf* + suf. *-ism*.

IDIOPÁTIC, *-Ă*, *idiopatici*, *-ce*, adj. Care aparține idiopatiei, privitor la idiopatie. [Pr.: -di-o] — Din fr. *idiopathique*.

IDIOPÁTIE, *idiopatii*, s.f. Boală independentă de alte boli ale organismului. [Pr.: -di-o] — Din fr. *idiopathie*.

IDIOPLÁSMĂ, *idioplasme*, s.f. Substanță celulară ipotetică, cu rol deosebit în procesele ereditare. [Pr.: -di-o] — Din fr. *idioplasme*.

IDIOSINCRÁZIE, *idiosincrasii*, s.f. Reacție proprie unor indivizi, caracterizată prin sensibilitate sau intoleranță la unele medicamente, alimente, mirosuri etc. și care se manifestă de obicei, prin urticarie. [Pr.: -di-o; scris și: *idiosincrasie*] — Din fr. *idiosyncrasie*.

IDIOSTÍL, *idiostiluri*, s.n. (Lingv.) Stil individual. [Pr.: -di-o] — Din fr. *idiostyle*.

IDIÓȚ, *-OÁȚ*, *idioti*, *-oate*, adj., s.m. și f. 1. Adj., s.m. și f. (Persoană) care suferă de idioție; tâmpit, cretin, imbecil. 2. Adj. (Despre manifestări ale oamenilor) Care manifestă, care denotă neerozie, stupiditate etc. [Pr.: -di-ot] — Din fr. *idiot*.

IDIÓȚIP, *idiotipuri*, s.n. (Biol.) 1. Totalitate a materialului genetic din celulă. 2. Genotip. 3. Constituent determinant antigenic situat în regiunea variabilă a moleculei de imunoglobulină. [Pr.: -di-o] — Din engl. *idiotipe*.

IDIÓȚISM, *idiotisme*, s.n. Expresie sau construcție caracteristică unei limbi, care nu poate fi tradusă în altă limbă cuvânt cu cuvânt. [Pr.: -di-o] — Din fr. *idiotisme*.

IDIÓȚIZĂ, *idiotizez*, vb. I. Tranz. și refl. A (se) imbeciliza, a (se) tâmpi, a (se) îndobitoci. [Pr.: -di-o] — Din fr. *idiotiser*.

IDIÓȚIZĂRE, *idiotizări*, s.f. Acțiunea de a (se) *idiotiza* și rezultatul ei. [Pr.: -di-o] — V. *idiotiza*.

IDIOTRÓFIC, *-Ă*, *idiotrofici*, *-ce*, adj. (Biol.) Care se caracterizează prin idiotrofism. [Pr.: -di-o] — Din fr. *idiotrophique*.

IDIOTROFISM, *idiotrofisme*, s.n. (Biol.) Proprietate pe care o au unele organisme de a-și asigura propria nutriție. [Pr.: -di-o-] — Din fr. **idiotrophisme**.

IDIOȚENIE, *idioțenii*, s.f. 1. Lipsă totală de inteligență; *p. ext.* atitudine, faptă sau vorbă prostească; neobișnuit, nerozie, tâmpenie, idiotie (2). 2. Idioție (1). [Pr.: -di-o-] — **Idiot** + suf. *-enie*.

IDIOȚIE, (2) *idioții*, s.f. 1. Debilitate mentală congenitală maximă, caracterizată prin incapacitatea însușirii vorbirii și a deprinderilor elementare, nivelul intelectual neatingând pe cel al unui copil normal, de doi ani; idioțenie (2). 2. Idioțenie (1). [Pr.: -di-o-] — Din fr. **idiotie**.

IDIȘ s.n. Limbă indo-europeană din ramura germanică de vest, rezultată din fuziunea unor elemente diferite (germane, ebraice, slave) și considerată corespondentul germanic al iudeospaniolei. ⇨ (Adjectival) *Limba idiș*. — Din fr. **yiddish**, germ. **jüdisch**.

IDO s.f. Limbă internațională, formată prin simplificarea limbii esperanto. — Din fr. **ido**.

IDOL, *idoli*, s.m. Divinitate păgână; (concr.) chip, figură, statuie reprezentând o asemenea divinitate și constituind, în religiile politeiste, obiecte de cult religios. ⇨ Fig. Ființă sau lucru care reprezintă obiectul unui cult sau al unei mari iubiri. — Din sl. **idolŭ**.

IDOLĂȘ, *idolași*, s.m. (Rar) Diminutiv al lui *idol*. — **Idol** + suf. *-aș*.

IDOLĂTRIC, *-Ă*, *idolatrici*, *-ce*, adj. Cu caracter de idolatrie. — Din fr. **idolâtrique**.

IDOLĂTRIE s.f. (În religiile politeiste) Adorare a idoloilor, închinare la idoli. ⇨ Fig. Adorație; iubire exagerată. — Din fr. **idolâtrie**.

IDOLĂTRIZĂ, *idolătrizez*, vb. I. Tranz. A slăvi pe cineva sau ceva ca pe un idol, a iubi cu pasiune; a adora; a iubi în mod exagerat. — **Idolătru** + suf. *-iza* (după fr. *idolâtrer*).

IDOLĂTRIZĂRE s.f. Faptul de a *idolătriza*. — V. **idolătriza**.

IDOLĂTRU, *-Ă*, *idolatri*, *-e*, adj., s.m. și f. (Persoană) care se închină la idoli. ⇨ Fig. (Persoană) care iubește pe cineva sau ceva cu pasiune, în mod exagerat, peste măsură. — Din fr. **idolâtre**.

IDOLĂȚĂ, *idolățe*, s.f. (Rar) Divinitate păgână feminină; (concr.) chip, figură, statuie reprezentând o asemenea divinitate. — **Idol** + suf. *-iță*.

IDONEISM s.n. Curent filosofic epistemologic relativist și neoraționalist care își confruntă permanent principiile cu experiența. — Din fr. **idoneisme**.

IDRĂ s.f. v. **hidră**.

IDROPICÓS, *-OĂSĂ* adj., s.m. și f. v. **hidropicos**.

IDROPIZIE s.f. v. **hidropizie**.

IE, *ii*, s.f. 1. Bluză femeiească caracteristică portului național românesc, confecționată din pânză albă de bumbac, de în sau de borangic și împodobită la gât, la piept și la mâneci cu cusături alese, de obicei în motive geometrice, cu fluturi, cu măregele etc. 2. (Înv. și pop.) Parte a corpului la unele animale, reprezentată printr-o îndoitură a pielii. — Lat. [vestis] **linea**.

IED, *iezi*, s.m. Puilul (de sex bărbătesc al) caprei sau al căprioarei. — Lat. **haedus**.

IEDERĂ, *iedere*, s.f. Specie de arbust târâtor sau agățător, cu frunze verzi strălucitoare și cu flori mici, galbene-verzui, adesea cultivat ca plantă decorativă (*Hedera helix*). ⇨ *Iederă albă* = arbust cu tulpina întinsă pe pământ, cu frunze pietroase și cu flori albe-gălbui, aglomerate în capitule (*Daphne blagayana*). — Lat. **hedera**.

IEDUȚ, *ieduți*, s.m. Diminutiv al lui *ied*; iezișor. — **Ied** + suf. *-uț*.

IEFTEN, *-Ă* adj. v. **ieftin**.

IEFTIN, *-Ă*, *ieftini*, *-e*, adj. 1. (Adesea adverbial) Care are un preț (relativ) mic, care nu costă scump; convenabil. ⇨ Expr. (Adverbial) *A scăpa ieftin* = a scăpa dintr-o situație dificilă fără urmări serioase sau neplăceri (prea mari). 2. Fig. Lipsit de originalitate; comun, banal; trivial. *Glumă ieftină*. [Var.: **ieftin**, *-ă* adj.] — Din ngr. **eftinós**.

IEFTINĂȚATE s.f. Calitatea de a fi ieftin; situație caracterizată prin prețuri ieftine. — **Ieftin** + suf. *-ățate*.

IEFTINI, *ieftinesc*, vb. IV. Tranz. și refl. A (se) vinde cu preț mai mic decât înainte; a (se) reduce costul, prețul (mărfurilor, serviciilor, lucrărilor etc.). — V. **ieftin**.

IEFTINIRE, *ieftiniri*, s.f. Faptul de a (se) *ieftini*. — V. **ieftini**.

IEFTINIȚ, *-Ă*, *ieftiniți*, *-te*, adj. (Despre mărfuri, lucrări, servicii etc.) Cu preț redus. — V. **ieftini**.

IEFTIÓR, *-OĂRĂ*, *ieftiori*, *-oare*, adj. (Pop.) Diminutiv al lui *ieftin*. [Pr.: -ti-óř] — **Ieftin** + suf. *-ior*.

IELCOVĂN, *ielcoveni*, s.m. (Ornit.; reg.) Pescăruș. — Din tc. **yelkovan**.

IELE s.f. pl. (Mai ales art.) Ființe imaginare din mitologia populară românească, înfățișate ca niște fete frumoase, îmbrăcate în alb, care apar numai noaptea, vrăjind, prin cântecul și prin jocul lor, pe bărbați, asupra

cărora au puteri nefaste; frumoasele, mândrele, dânsule, șoimanele, vântoasele, drăgaicele. — Din **ele** (pl. f. al lui *e*).

IEINIBAHĂR s.n. Fructele mici, rotunde și maro-negricioase, ale unei plante exotice (*Myrthus pimenta*), care se folosesc drept condiment; *p. ext.* planta care produce aceste fructe. — Din tc. **yenibahăr**.

IEINICÉR, *ieniceri*, s.m. Soldat din corpul de elită al vechii infanterii turcești, recrutat la început dintre prizonierii de război, iar mai târziu dintre copiii turciți ai populațiilor creștine. [Var.: (Înv.) **ianicér** s.m.] — Din tc. **yeniceri**.

IEINICERÉSC, *-EĂSCĂ*, *ienicerești*, adj. Care aparține ienicerilor, privitor la ieniceri; caracteristic ienicerilor. — **Ienicér** + suf. *-esc*.

IEINICERÍME s.f. (Rar) Armata ienicerilor; mulțime de ieniceri. — **Ienicéri** + suf. *-ime*.

IEINÚPĂR, *ienuperi*, s.m. Arbust rășinos, foarte ramificat, cu frunzele totdeauna verzi, în formă de ace, și cu fructele de culoare neagră-albăstrui; jneapăn (2) (*Juniperus communis*). — Lat. **juniperus**.

IEINÚPERĂ, *ienupere*, s.f. Fructul ienupărului (folosit în industria farmaceutică și la prepararea unor băuturi spirtoase). [Var.: (reg.) **iniperă** s.f.] — Din **ienupăr**.

IEIȘOĂRĂ, *ieșoare*, s.f. (Pop.) Diminutiv al lui *iapă*. [Var.: **iepușoară** s.f.] — **Iapă** + suf. *-șoară*.

IEIȘUNĂ, *ieșune*, s.f. (Reg.) Iapă tânără (și grasă). — Cf. i a p. a.

IEPURĂN, *iepurani*, s.m. Augmentativ al lui *iepure*. — **Iepure** + suf. *-an*.

IEPURĂR, *iepurari*, s.m. Pasăre răpitoare înrudită cu vulturul, care se hrănește de obicei cu iepuri (*Aquila chrysaetos*). — **Iepure** + suf. *-ar*.

IEPURĂRIȚĂ s.f. (Med. vet.) Tumoră osoasă care se formează la marginea exterioară a jaretului calului. — **Iepure** + suf. *-ariță*.

IEPURĂȘ, *iepurași*, s.m. Diminutiv al lui *iepure*; puilul iepurelui. — **Iepure** + suf. *-aș*.

IEPURE, *ieपुरi*, s.m. Gen de mamifere din ordinul rozătoarelor, cu urechile lungi, cu doi dinți incisivi suplimentari pe falca superioară, cu picioarele dinapoi mai lungi decât cele dinainte și cu coada foarte scurtă; animal din acest gen, vânat pentru carnea și blana lui. ⇨ Expr. *Nu știi de unde sare iepurele* = nu poți să știi de unde îți vine soluționarea unei probleme. — Lat. **iepus**, *-oris*.

IEPURÉSC, *-EĂSCĂ*, *iepurești*, adj. De iepure, privitor la iepure. — **Iepure** + suf. *-esc*.

IEPURÉȘTE adv. Ca iepurii; *p. ext.* cu frică, cu prudență etc. ⇨ Expr. *A dormi iepurește* = a dormi foarte ușor, sculându-se la cel mai mic zgomot. ⇨ Repede. — **Iepure** + suf. *-ește*.

IEPURÍME s.f. Mulțime de iepuri; totalitatea iepurilor. — **Iepure** + suf. *-ime*.

IEPUROĂICĂ, *ieपुरoaiice*, s.f. Femela iepurelui. — **Iepure** + suf. *-oaică*.

IEPURÓI, *ieपुरoi*, s.m. Augmentativ al lui *iepure*; iepure mascul. — **Iepure** + suf. *-oi*.

IEPUȘOĂRĂ s.f. v. **ieșoară**.

IER, *ieruri*, s.n. Numele a două litere din alfabetul chirilic; vocală scurtă notată cu aceste litere — Din sl. **jerŭ**.

IERĂRH, *ierarhi*, s.m. (Bis.) Arhiereu. — Din bg. **ierarh**.

IERĂRHIC, *-Ă*, *ierarhici*, *-ce*, adj. Conform ierarhiei, pe baza unei ierarhii. ⇨ Loc. adv. *Pe cale ierarhică* = în ordinea indicată de ierarhie. — Din fr. **hiérarchique**.

IERARHÍE, *ierarhii*, s.f. Sistem de subordonare a elementelor, a gradelor, a funcțiilor, a autorităților etc. inferioare față de cele superioare. — Din fr. **hiérarchie**.

IERARHIZĂ, *ierarhizez*, vb. I. Tranz. A așeza în ordine ierarhică; a stabili o ierarhie. — Din fr. **hiérarchiser**.

IERARHIZĂRE, *ierarhizări*, s.f. Acțiunea de a *ierarhiza* și rezultatul ei. — V. **ierarhiza**.

IERBĂR¹, *ierbare*, s.n. Colecție de plante uscate, presate între foi de hârtie (sugativă), păstrate în cutii sau în mape etichetate și orânduite pe grupe sistematice, constituind un material pentru studiile de botanică; mapă specială în care se păstrează o astfel de colecție. [Var.: (rar) **herbăr** s.n.] — **Iarbă** + suf. *-ar* (după fr. *herbier*).

IERBĂR², *ierbare*, s.n. Una dintre cele patru despărțituri ale stomacului rumegătoarelor; rumen¹. — **Iarbă** + suf. *-ar*.

IERBĂLŪȚĂ, *ierbăluțe*, s.f. Plantă erbacee cu frunze ascuțite și aspre spre margine și cu flori violet de dispuse în spice mici (*Phalaris arundinacea*). — **Iarbă** + suf. *-ăluță*.

IERBĂRIE, *ierbării*, s.f. 1. (Cu sens colectiv) Plante ierboase (crescute spontan); bălării, buruieni. 2. (Înv.) Provizie de praf de pușcă; depozit, magazie în care se păstra praful de pușcă. — **Iarbă** + suf. *-ărie*.

IERBĂRÎT s.n. Impozit perceput în Țara Românească, în sec. XVII-XVIII, de la negustorii de vite și de la măcelari; impozit perceput pentru pășunatul vitelor. — **iarbă** + suf. *-ărit*.

IERBÓS, -OASĂ, *ierboși, -oase*, adj. 1. Acoperit cu iarbă, bogat în iarbă. 2. (Despre plante) Erbacee. — Lat. **herbosus** sau **iarbă** + suf. *-os*.

IERBULIȚĂ, *ierbulițe*, s.f. (Pop.) Diminutiv al lui **iarbă**; ierbuț. — **iarbă** + suf. *-uliță*.

IERBŪȚĂ, *ierbuțe*, s.f. (Reg.) Ierbuliță. — **iarbă** + suf. *-uță*.

IEREMIADĂ, *ieremiade*, s.f. (Livr.) Plângere, tânguire (fără sfârșit). [Pr.: *-mi-a-*] — Din fr. **Jérémiade**.

IERI adv. 1. În ziua precedentă (față de cea în curs); în ajun. ⇨ *Ieri-noapte* (sau *-dimineață, -seară* etc.) = în noaptea (sau dimineața, seara etc.) premergătoare celei de astăzi. *De azi, de ieri sau de ieri, de alaltăieri* = de curând, de puțină vreme. (*Mai sau ca*) *ieri-alaltăieri* sau *mai (ori ca) ieri* = de curând, zilele trecute. ⇨ Expr. *A căuta ziua de ieri* = a căuta ceva ce nu mai există, ce nu mai poate fi găsit. 2. În trecut (de obicei în trecutul apropiat). — Lat. **heri**.

IERMONÁC s.m. v. **ieromonah**.

IERNĂ, *iernez*, vb. I. Intrans. A-și petrece iarna undeva. ⇨ Tranz. A adăposti și a hrăni vitele în timpul iernii. — Lat. **hibernare** sau din **iernă**.

IERNÁT, *iernaturi*, s.n. Faptul de a ierna; iernatic. — V. **ierna**.

IERNÁTIC, -Ă, *iernatici, -ce*, adj., s.n. 1. Adj. (Ca) de iarnă, caracteristic iernii. 2. S.n. (Pop.) Iernat. ⇨ (Concr.) Adăpost pentru oi în timpul iernii. 3. S.n. (Pop.) Hrană, nutreț pentru animale în timpul iernii. 4. S.n. Loc de adăpost pentru nave în timpul iernii. — **iernă** + suf. *-atic*.

IERNĂTOR, *iernătoare*, s.n. Bazin străbătut la fund de un curent permanent de apă, în care se pun toamna peștii scoși din heleșteie. — **ierna** + suf. *-ător*.

IERODIÁCON, *ierodiaconi*, s.m. Călugăr cu funcție de diacon. [Pr.: *-di-a-*] — Din sl. **ijerodjikonŭ**.

IEROGLIFĂ s.f. v. **hieroglifă**.

IEROGLÍFIC, -Ă adj. v. **hieroglific**.

IEROMONÁH, *ieromonahi*, s.m. Călugăr cu funcție de preot. [Var.: (rar) **iermonác** s.m.] — Din sl. **ijeromonahŭ**.

IERTÁ, *iert*, vb. I. Tranz. 1. A scuti pe cineva de o pedeapsă, a trece cu vederea vina, greșeala cuiva, a nu mai considera vinovat pe cineva. ⇨ Expr. *A-i ierta* (pe cineva) *Dumnezeu* = a muri (după o boală grea). *Dumnezeu să-l ierte*, spun cei evlavioși când vorbesc despre un mort. *Doamne, iertă-mă!* spune cel căruia i-a scăpat (sau era să-i scape) o vorbă nepotrivită, necuviințoasă. ⇨ A scuza. ⇨ Loc. adj. *De neiertat* = condamnabil. ⇨ Expr. *Ba să mă ierți!*, formulă cu care contrazici pe cineva; nici vorbă! 2. A scuti, a dispensa pe cineva de o obligație. 3. (Pop. și fam.) A permite, a da voie să... ⇨ Expr. (Reg.) *Nu-i iertat* = este interzis. — Lat. **libertare**.

IERTÁRE, *iertări*, s.f. Acțiunea de a ierta și rezultatul ei; iertăciune. ⇨ Scuză. ⇨ Expr. *Să avem iertare!* = a) să ne scuzați! b) cred că nu ai dreptate! — V. **iertă**.

IERTÁT s.n. Faptul de a ierta. — V. **iertă**.

IERTÁCIUNE, *iertăciuni*, s.f. (Înv. și pop.) Iertare. ⇨ Expr. *Să fie cu iertăciune*, formulă prin care se cer cuiva scuze pentru un act nepotrivit; nu vă supărați! *A-și lua iertăciune* = a cere iertare de la rude și de la prieteni pe patul de moarte. ⇨ (Rare) Îngăduință, permisiune. — **iertă** + suf. *-ăciune*.

IERTÁTÓR, -OÁRE, *iertători, -oare*, adj. Care iartă ușor. — **iertă** + suf. *-ător*.

IERŪNCĂ, *ierunci*, s.f. Pasăre cu penele brune-roșcate împesărite cu pene albe, negre și cenușii, cu un cerc roșu în jurul ochilor și cu un moț pe cap, vânată pentru carne (*Tetrastes bonasia*); brădioară. — Cf. sl. **ja r e n b i**.

IÉSLE, *iesle*, s.f. Jgheab în care se dă de mâncare vitelor (în grajd). — Din sl. **jasil**.

IEST, **IÁSTĂ**, *iești, ieste*, adj. dem. (Reg.) Acest. [Gen. -dat. sg. *iestui, iestei*; gen. -dat. pl. *iestor*. — Var.: (când urmează după substantiv) **lésta, iásta** adj. dem. (gen.-dat. sg. *iestuia, iesteia*; gen.-dat. pl. *iestora*] — Lat. ***istus, ista** (= *iste, -a*).

IÉSTA, IÁSTA adj. dem. v. **iest**.

IEȘÉAN, -Ă, *ieșeni, -e*, s.m., adj. 1. S.m. Persoană originară sau locuitor din municipiul sau județul Iași. 2. Adj. Care aparține municipiului sau județului Iași ori ieșenilor (1), referitor la municipiul sau județul Iași ori la ieșeni. — **Iași** (n. pr.) + suf. *-ean*.

IEȘÉANCĂ, *ieșence*, s.f. Femeie originară sau locuitoare din municipiul sau județul Iași. — **ieșean** + suf. *-că*.

IEȘÍ, *ies*, vb. IV. Intrans. 1. A părăsi un loc, o încăpăere, un spațiu închis, limitat, plecând afară; a trece din interior în exterior. ⇨ Expr. *A ieși afară* = a

defeca (2). *A-i ieși* (cuiva) *înainte* sau *a ieși în calea cuiva* = a întâmpina pe cineva. ⇨ A se duce, a pleca de acasă. 2. A se ivi, a apărea, a se face văzut sau auzit. ⇨ Expr. *A ieși în relief* = a) a fi mai în afară decât cele din jur, a fi prominent; b) a se remarca, a se releva. *A-i ieși* (cuiva) *ochii din cap* (sau *suffletul*), se zice când cineva depune un efort extrem de mare. ⇨ (Despre semănături) A răsări, a crește. ⇨ A se naște din..., a-și trage originea; a proveni. 3. A părăsi o poziție, o situație, o stare; a se desprinde, a se elibera. ⇨ Expr. *A-și ieși din sărite* (sau *din fire, din răbdări, din pepeni, din țâțâni, din balamale*) = a se enerva foarte tare, a se mânia. ⇨ A se abate de la o hotărâre, de la o decizie etc.; a încălca, a nu respecta. 4. A ajunge, a izbuti, a reuși (într-un anumit fel). *A ieșit primul*. ⇨ Loc. vb. *A ieși biruitor* (sau *învingător*) = a birui, a învinge. ⇨ Expr. *A-i ieși* (cuiva ceva) *după plac* = a-i reuși (ceva cuiva) așa cum a dorit. *Cum o ieși, (numai) să iasă*, exprimă indiferența sau resemnarea față de un rezultat (nefavorabil) așteptat. ⇨ A promova, a avansa, a ajunge. *A ieșit ofițer*. 5. A rezulta de pe urma unui efort, a unei activități etc.; a obține un câștig material. ⇨ (Despre calcule, socoteli) A da rezultat (bun), a se încheia cu o concluzie. 6. A se decolora; a se spălăci. — Lat. **exire**.

IEȘÍND, *ieșinduri*, s.n. Ieșitură. — V. **ieși**.

IEȘÍRE, *ieșiri*, s.f. I. 1. Acțiunea de a ieși și rezultatul ei. ⇨ *Registru de intrare și ieșire* = registru în care se înscriu hârtiile oficiale soșite sau expediate (într-o întreprindere sau instituție). ⇨ Expr. *Ieșire la lumină* = apariție, publicare a unei scrieri. ⇨ Anulare, ștergere dintr-o evidență (spre a trece în alta). ⇨ Fig. Soluție aplicată pentru a scăpa dintr-o situație grea. 2. Atac, năvală (din interiorul unei fortificații etc. spre inamic). ⇨ Fig. Manifestare necontrolată, violentă (prin vorbe) față de cineva sau ceva; critică violentă (și nedreaptă). II. (Concr.) 1. Loc. (amenajat) prin care se iese dintr-o încăpăere, dintr-o curte etc. 2. Parte a unei rețele electrice, a unui element de automatizare a unui sistem de transmisiune etc. pe unde sunt transferate, spre exterior, puterea sau semnalul, pe unde se leagă cu un circuit exterior etc. 3. (Electron.) Punct al unui sistem sau aparat prin care un semnal este transferat spre exterior. (1). 4. (Inform.) Transferul informației din memoria calculatorului spre exterior; output (2). — V. **ieși**.

IEȘÍȚ¹ s.n. Faptul de a ieși. — V. **ieși**.

IEȘÍȚ², -Ă, *ieșiți, -te*, adj. 1. Scos în relief; prominent. 2. (În expr.) *Ieșit de soare* (sau *la spălat*) = decolorat. 3. (În expr.) *Ieșit din minți* = nebun. — V. **ieși**.

IEȘÍȚURĂ, *ieșituri*, s.f. (Înv.) Partea ieșită în afară (la o construcție, la o piesă etc.); proeminență, ieșind. — **ieși** + suf. *-tură*.

IETÁC s.n. v. **iatac**.

IETÁCÉL, *ietăcele*, s.n. Diminutiv al lui **iatac**. — **ietac** + suf. *-el*.

IETÁȚURĂ, *ietățuri*, s.f. Baraj (de pământ, de piatră etc.) construit de-a curmezișul unei văi pentru a stăvili apa și a forma un iaz. — **iezi** + suf. *-ătură*.

IÉZER, *iezere*, s.n. Lac adânc (de munte). — Din sl. **jezerŭ**.

IEZÍ, *iezesc*, vb. IV. Tranz. (Pop.) A stăvili o apă prin construirea unui baraj.

⇨ Refl. (Despre ape) A se aduna, alcătuind un iaz. — Din sb. **jaziti**.

IEZÍȘÓR, *iezișori*, s.m. (Rare) Iazuț. — **ied** + suf. *-ișor*.

IEZÍȚ, *ieziți*, s.m. 1. Membru al unui ordin de călugări catolici, întemeiat în 1534 de călugărul spaniol Ignațiu de Loyola cu rol important în Contrareformă și în modernizarea Bisericii. ⇨ (Adjectival) Care aparține ieziților, care se referă la ieziți; care provine de la ieziți. *Atitudine ieziță*. 2. Fig. Om ipocrit, intrigant, viclean. — Din fr. **Jésuite**, germ. **Jezuit**.

IEZÍȚIC, -Ă, *iezițici, -ce*, adj. Care aparține ieziților sau iezițismului, privitor la ieziți sau la iezițism. ⇨ Fig. Ipocrit, viclean, perfid. — Din fr. **Jésuitique**.

IEZÍȚÍSM s.n. Concepție morală, religioasă și politică a ieziților. ⇨ Fig. Lipsă de principii morale în alegerea mijloacelor pentru atingerea scopurilor; ipocrie, perfidie. [Pr.: *-zu-ŭ*] — Din fr. **Jésuitisme**.

IEZÍȘÓR, *iezișoare*, s.n. (Rare) Diminutiv al lui **iaz** (1). — **iaz** + suf. *-ușor*.

IFÍFLÍU, -IE, ifíflii, adj. (Reg. și fam.) Care a rămas fără nici un ban; lefter. — Din tc. **haffli** „ușor”.

IFÓS, *ifose*, s.n. (Fam.) Mândrie neîntemeiată; orgoliu, înfumurare. ⇨ Loc. adv. *Cu ifos* = emfatic, arrogant, umflat. ⇨ Expr. *A-și da ifose* = a se crede (fără temeii) om important, valoros; a se îngâmfă. — Din ngr. **ifos**.

IFÓSÁRD, -Ă, *ifosarzi, -de*, adj., s.m. și f. (Fam.) (Persoană) care își dă ifose. — **ifos** + suf. *-ard*.

ÍGA interj. v. **inga**.

IGHEMONICÓN, *ighemonicoane*, s.n. (Înv.) 1. Demnitate, mândrie (emfatică). 2. Fast, lux, somptuoșitate. — Din ngr. **ighemonikón**.

IGHEMONICÓS, -OÁSĂ, *ighemonicoși, -oase*, adj. (Înv.) De neam nobil, boieresc. — Din ngr. **ighemonikós**.

IGIENĂ s.f. 1. Ramură a medicinei care elaborează normele de apărare a sănătății oamenilor și formele de aplicare a acestor norme pe baza studierii interdependenței și interacțiunii dintre om și mediul înconjurător, a condițiilor de trai, precum și a relațiilor sociale și de producție. 2. Ansamblu de reguli și de măsuri pentru păstrarea sănătății. [Pr.: -gi-e-. — Var.: **higiénă** s.f.] — Din fr. **hygiène**.

IGIENIC, -Ă, **igienici**, -ce, adj. Conform cu normele de igienă. [Pr.: -gi-e-. — Var.: **higiénic, -ă**, adj.] — Din fr. **hygiénique**.

IGIENIST, -Ă, **igienisti**, -ste, adj., s.m. și f. (Medic) specialist în igienă (1). [Pr.: -gi-e-. — Var.: **higienist, -ă** s.m. și f., adj.] — Din fr. **hygiéniste**.

IGIENIZĂ, **igienizez**, vb. I. Tranz. A face să devină igienic. [Pr.: -gi-e-] — **Igienă** + suf. -iza.

IGIENIZARE, **igienizări**, s.f. Acțiunea de a **igieniza** și rezultatul ei. [Pr.: -gi-e-] — V. **igieniza**.

IGIENIZAT, -Ă, **igienizați**, -te, adj. Care a devenit igienic. [Pr.: -gi-e-] — V. **igieniza**.

IGLIȚĂ, **iglițe**, s.f. 1. Croșetă. 2. Unealtă de metal sau de lemn, de formă alungită și plată, cu vârful ascuțit și scobită la ambele capete, pe care se deapănă ața și care servește la împletirea plaselor, la înnodarea ochiurilor etc.; navetă¹ (1). — Din bg. **iglica**.

IGLŪ, **igluuri**, s.n. Colibă făcută din blocuri de gheață sau zăpadă, construită de eschimoși în regiunile polare. — Din fr. **iglou**.

IGNĂM s.m. v. **ignamă**.

IGNĂMĂ, **igname**, s.f. Plantă exotică cu tuberculi foarte mari, bogați în amidon și comestibili (*Cardum gaidneri* sau *Discorea balatas*). [Var.: **ignám** s.m.] — Din fr. **igname**.

IGNĂR, -Ă, **ignări**, -e, adj. (Livr.) Incult, ignorant. — Din fr. **ignare**.

IGNĂT s.m. (Pop.) Nume dat zilei de 20 decembrie, în care țărani obișnuiesc să-și taie porcii îngrășați în vederea sărbătorilor de iarnă. ⇨ Expr. *Nu se îngrășă porcul la ignat* = nu se poate face un lucru serios în ultimul moment. — Din sl. **ignatje**.

IGNIFŪG, -Ă, **ignifugi**, -ge, adj. (Despre materiale) Care se aprinde și arde foarte greu sau care nu arde deloc, împiedicând propagarea focului. — Din fr. **ignifuge**.

IGNIFUGĂ, **ignifughez**, vb. I. Tranz. A acoperi sau a impregna un material combustibil (în special lemnos sau textil) cu materiale ignifuge, pentru a-l proteja contra acțiunii focului și a-i mări rezistența la ardere. — Din fr. **ignifuger**.

IGNIFUGĂRE s.f. Acțiunea de a **ignifuga** și rezultatul ei. — V. **ignifuga**.

IGNIPUNCTURĂ s.f. (Med.) Aplicare a unor puncte de foc pe un țesut cu ajutorul cauterului. — Din fr. **ignipuncture**.

IGNITÓR, **ignitoare**, s.n. (Elt.) Electrode de aprindere la un ignitron. — Din fr. **igniteur**, engl. **ignitor**.

IGNITRÓN, **ignitroane**, s.n. (Elt.) Tub redresor cu un singur anod, cu descărcare în vapori de mercur și cu un electrod auxiliar de aprindere; excitron. — Din engl., fr. **ignitron**.

IGNITUBULĂR, -Ă, **ignitubulari**, -e, adj. (Tehn.; despre cazane) Prevăzută cu un cilindru prin care trec mai multe tuburi străbătute de flacăară pentru vaporizarea apei. — Din fr. **ignitubulaire**.

IGNIȚIE s.f. (Tehn.) Procedeu de aprindere prin intermediul unui ignitor; (impr.) aprindere (la automobil). — Din fr. **ignition**.

IGNÓBIL, -Ă, **ignobili**, -e, adj. (Livr.) Josnic, infam, mârșav, abject. — Din fr. **ignoble**, lat. **ignobilis**.

IGNOMINIE, **ignominii**, s.f. (Livr.) Josnicie, infamie, mârșăvie. — Din fr. **ignominie**, lat. **ignominia**.

IGNORĂ, **ignor**, vb. I. Tranz. 1. A nu ști, a nu cunoaște ceva. 2. A neglija în mod voit ceva sau pe cineva, a nu lua în seamă, a trece cu vederea, a face abstracție de... [Prez. ind. și: **ignorez**] — Din fr. **ignorer**, lat. **ignorare**.

IGNORĂNT, -Ă, **ignoranți**, -te, adj., s.m. și f. (Om) incult, fără cunoștințe elementare; neștiutor — Din fr. **ignorant**.

IGNORĂNȚĂ s.f. 1. Lipsă de cunoștințe (elementare), de învățătură; incultură. 2. (Inv.) Faptul de a ignora, de a nu ști ceva. — Din fr. **ignorance**.

IGNORĂRE, **ignorări**, s.f. Faptul de a **ignora**. — V. **ignora**.

IGNORÁT, -Ă, **ignorați**, -te, adj. 1. Care nu este cunoscut. 2. Care nu este luat în seamă. — V. **ignora**.

IGNORÁTIO ELÉNCHI loc. s.f. Eroare logică constând în substituirea involuntară sau sofistică a tezei de demonstrat printr-o altă teză. [Pr.: -fi-o-] — Loc. lat.

IGRASIE s.f. Umezeală persistentă a pereților de zidărie ai unei construcții, datorată apei reținute în porii materialelor din care sunt executate. ⇨ Expr.

(Fam. și arg.) *A avea igrasie la cap (sau la mansardă)* = a fi prost, zăpăcit sau nebun. — Din ngr. **igrasla**.

IGRASIÓS, -OĂSĂ, **igrasioși**, -oase, adj. (Despre pereți) Care are igrasie; umed. [Pr.: -si-os] — **igrasie** + suf. -os.

IGUÁNĂ, **iguane**, s.f. (La pl.) Gen de șopârle mari din America de Sud, în regiunile tropicale și subtropicale, viu colorate, cu o creastă dințată pe spate, vânată pentru carnea și pentru ouăle lor (*Iguana*); (și la sg.) animal care face parte din acest gen. — Din fr. **iguane**.

IGUANODÓN, **iguanononi**, s.m. (La pl.) Gen de reptile fosile uriașe, bipede, din ordinul dinozaurienilor, cu corpul terminat printr-o coadă enormă, care le servea drept sprijin în timpul șederii pe loc; (și la sg.) animal care făcea parte din acest gen. — Din fr. **iguanonon**.

IHA interj. (Adesea cu finala prelungită) Strigăt de mirare sau de bucurie. — Onomatopee.

IHNEUMÓN, **ihneumoni**, s.m. Mic mamifer carnivor din Africa și din Asia tropicală, cu coada lungă, amintind de nevăstuică, ușor de domesticit, utilizat la distrugerea șerpilor și a șoarecilor și considerat animal sfânt de vechii egipteni (*Herpestes ichneumon*). [Pr.: -ne-u-] — Din fr. **ichneumon**.

IHNEUMONÍD, **ihneumonide**, s.n. (La pl.) Familie de insecte himenoptere cu abdomenul lung și pedunculat, ale căror larve parazitează alte insecte (*Pimpla*); (și la sg.) insectă care face parte din această familie. [Pr.: -ne-u-] — Din fr. **ichneumonidés**.

IHTIÓCÓL s.n. Clei de pește folosit la limpezirea vinurilor. [Pr.: -ti-o-] — Din fr. **ichtyocolle**.

IHTIÓFÁG, -Ă, **ihtiofagi**, -ge, adj. Care se hrănește cu pește. [Pr.: -ti-o-] — După fr. **ichtyophage**.

IHTIÓFAGIE s.f. Faptul de a se hrăni cu pește. [Pr.: -ti-o-] — Din fr. **ichtyophagie**.

IHTIÓFAUNĂ s.f. Totalitatea speciilor de pești care se găsesc în apele de pe un anumit teritoriu sau de pe întreg globul pământesc. [Pr.: -ti-o-fa-u-] — Din fr. **ichtiofaune**.

IHTIOGRAFIE s.f. Ihtiologie. [Pr.: -ti-o-] — Din fr. **ichtyographie**.

IHTIÓL s.n. Produs obținut prin distilarea sîsturilor bituminoase și folosit în medicină ca antiseptic, antipruriginos etc. [Pr.: -ti-o-] — Din fr. **ichtyol**.

IHTIÓLÍT, **ihtiolíți**, s.m. Pește fosil, pietrificat. [Pr.: -ti-o-] — Din fr. **ichtyolithe**.

IHTIÓLÓG, -OGĂ, **ihtiologi**, -ge, s.m. și f. (Rar la f.) Specialist în ihtiologie. [Pr.: -ti-o-] — Din fr. **ichtyologue**, germ. **Ichthyolog**.

IHTIÓLÓGIC, -Ă, **ihtilogici**, -ce, adj. Care aparține ihtiologiei, privitor la ihtiologie. [Pr.: -ti-o-] — Din fr. **ichtyologique**.

IHTIOLOGIE s.f. Ramură a zoologiei care se ocupă cu studierea peștilor; ihtiografie. [Pr.: -ti-o-] — Din fr. **ichtyologie**.

IHTIOMÓRF, -Ă, **ihtiomorfi**, -e, adj. Cu formă sau aspect de pește. [Pr.: -ti-o-] — Din fr. **ichtyomorphe**.

IHTIOPATOLÓGIE s.f. Ramură a ihtiologiei care studiază bolile peștilor. [Pr.: -ti-o-] — Din fr. **ichtyopathologie**.

IHTIÓRNIS, **ihtiorniși**, s.m. Pasăre fosilă de mărimea unui porumbel, cu aripi bine dezvoltate. [Pr.: -ti-or-] — Din fr. **ichtyornis**.

IHTIOZÁUR, **ihtiozauri**, s.m. (La pl.) Gen de reptile fosile marine uriașe, cu corpul asemănător cu al peștilor; (și la sg.) animal care făcea parte din acest gen. [Pr.: -ti-o-za-ur] — Din fr. **ichtyosaure**.

IHTIÓZĂ s.f. Boală de piele caracterizată prin uscarea și descuamarea tegumentelor sub formă de lamele sau de solzi de pește. [Pr.: -ti-o-] — Din fr. **ichtyose**.

IHTIÓZIC, -Ă, **ihtiozici**, -ce, adj., s.m. și f. (Med.) (Persoană) care suferă de ihtioză. [Pr.: -ti-o-] — Din fr. **ichtyosique**.

IİȘOARĂ, **ișoare**, s.f. Diminutiv al lui **ie**. — **ie** + suf. -ișoară.

IKEBÁNA, **ikebane**, s.f. Tehnică artistică de aranjare a florilor (în vase) după anumite principii; p. ext. aranjament al florilor după această tehnică. — Din fr. **ikébana**, engl. **ikebana**.

ILÁR, -Ă v. **hilar**.

ILARIÁNT, -Ă, **ilarianti**, -te, adj. 1. Care stârmește râsul (general); hazliu, ilar. 2. (În sintagma) *Gaz ilariant* = protoxid de azot, folosit ca anesteziec general. [Pr.: -ri-ant. — Var.: **hilaránt, -ă** adj.] — Din fr. **hilarant** (influențat de *ilaritate*). Cf. lat. **hilarans**, -ntis.

ILARITÁTE s.f. v. **hilaritate**.

ILATÍV, -Ă, **ilativi**, -e, adj., s.n. (Livr.) Concluziv. — Din fr. **illatif**.

ILÁU, **ilaie**, s.n. (Reg.) Nicovală. [Var.: **iléu** s.n.] — Din magh. **ülő**.

ILEÁNĂ, **ilene**, s.f. Insectă coleopteră mare, de culoare verde și arămie cu pete albe, care se hrănește cu sucii florilor (*Cetonia aurata*). — Cf. n. pr. **Ileana**.

ILEGĂL, -Ă, ilegal, -e, adj. 1. Care nu este în conformitate cu legea, care încalcă legea. 2. Care nu este recunoscut, admis de lege, aprobat de autoritățile unei țări, care desfășoară în ascuns o activitate (politică); *p. ext.* care servește acestei activități; conspirativ, clandestin. — Din fr. **illégal**.

ILEGALIST, -Ă, ilegalisti, -ste, s.m. și f. Persoană care activează în ilegalitate. ♦ Membru al unui partid ilegal. — **Ilegal** + suf. *-ist*.

ILEGALITATE, ilegalități, s.f. 1. Caracterul a ceea ce este ilegal; faptă ilegală. 2. Situație ilegală în care se află o persoană. — Din fr. **illégalité**.

ILEGALIZĂ, ilegalizez, vb. I. Tranz. (Rar) A declara ilegal; a trece în ilegalitate. — **Ilegal** + suf. *-iza*.

ILEGALIZARE, ilegalizări, s.f. (Rar) Acțiunea de a *ilegaliza* și rezultatul ei. — V. **ilegaliza**.

ILEGITIM, -Ă, ilegiti, -e, adj. (Livr.) Care nu este legitim; care nu este îndreptățit, întemeiat; nelegitim. — Din fr. **illégitime**.

ILEGITIMITATE s.f. (Livr.) Lipsă de legitimitate; caracter nelegitim. — Din fr. **illégitimité**.

ILEITĂ, ileite, s.f. (Med.) Afecțiune inflamatorie a ileonului. — Din fr. **iléite**.

ILEOCOLITĂ, ileocolite, s.f. (Med.) Inflație a ileonului și a colonului. [Pr.: *-le-o-*] — Din fr. **iléo-colite**.

ILEÓN, ileonuri, s.n. Porțiunea terminală a intestinului subțire. [Pr.: *-le-on*] — Din fr. **iléon**.

ILEOSTOMIE, ileostomie, s.f. (Med.) Operație prin care se realizează un anus contra naturii la nivelul ileonului. [Pr.: *-le-o-*] — Din fr. **iléostomie**.

ILÉU s.n. v. **ilău**.

ILÉUS, ileusuri, s.n. (Med.) Ocluziune intestinală. [Pr.: *-le-us*] — Din fr. **iléus**.

ILFOVEÁN, -Ă, ilfoveni, -e, s.m., adj. 1. S.m. Persoană originară sau locuitor din județul Ilfov. 2. Adj. Care aparține județului Ilfov sau ilfovenilor (1), privitor la județul Ilfov ori la ilfoveni. — **Ilfov** (n. pr.) + suf. *-ean*.

ILFOVEANCĂ, ilfovence, s.f. Femeie originară sau locuitoare din județul Ilfov. — **Ilfovean** + suf. *-că*.

ILIÁC, -Ă, iliaci, -ce, adj. Care este așezat în partea de mijloc a corpului, în regiunea șoldurilor. ♦ *Os iliac* (și substantivat, n.) = fiecare dintre cele două oase care formează partea anterioară și laterală a bazinului. [Pr.: *-li-ac*] — Din fr. **iliaque**, lat. **iliacus**.

ILÍC, ilice, s.n. Pieptar (tărănesc) fără mâneci, cu rever, încheiat în față, confecționat de obicei din postav roșu sau negru ori din dimie albă (și împodobit cu găitane). — Din tc. **ylek**.

ILICÉL, ilicele, s.n. Diminutiv al lui *ilic*. — **Ilic** + suf. *-el*.

ILICÍT, -Ă, iliciti, -te, adj. Interzis de lege, contrar unei legi sau unei norme; *p. ext.* necinstit. — Din fr. **illicite**, lat. **illicitus**.

ILICITATE s.f. Caracter ilicit; faptă, acțiune ilicită; ilegalitate. — **Ilicit** + suf. *-itate*.

ILIMITÁT, -Ă, ilimitați, -te, adj. (Rar) Nemărginit. — Din fr. **illimité**, lat. **illimitatus**.

ILIÓN, ilionuri, s.n. Unul dintre oasele care formează osul iliac. [Pr.: *-li-on*] — Din fr. **illon**.

ILÍR, -Ă, iliri, -e, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. Persoană care făcea parte din populația vecheii Ilirii sau era originară de acolo. 2. Adj. Care aparține Iliriei sau ilirilor (1), privitor la Iliria ori la iliri. ♦ (Substantivat, f.) Limbă indo-europeană vorbită în vechea Ilirie. — Din n. pr. **Iliria** (derivat regresiv).

ILÍȘ, ilișuri, s.n. Impozit care se percepea în Moldova, în Evul Mediu, asupra cerealelor. — Din magh. **éls** „gustare”.

ILIZIBIL, -Ă, ilizibili, -e, adj. Care nu se poate citi; neciteț, indescrifabil. — Din fr. **illisible**.

ILIZIBILITATE s.f. Caracter ilizibil al scrisului. — Din fr. **illisibilité**.

ILLIÓM s.n. Aliaj conținând nichel, crom, fier, cupru, anticoroziv, rezistent la temperaturi înalte, folosit în construirea aparatelor chimice. — Din fr. **illium**.

ILMENÍT s.n. Oxid natural de fier și de titan, care se găsește în unele șisturi cristaline. — Din fr. **ilménite**.

ILÓGIC, -Ă, ilogici, -ce, adj. Care nu este conform cu logica, care contrazice logica; absurd. — Din fr. **illogique**.

ILOGICITATE s.f. (Rar) Lipsă de logică, caracter ilogic. — Din fr. **illogicité**.

ILOGÍSM s.n. (Rar) Caracterul a ceea ce este ilogic. — Din fr. **illogisme**.

ILÓT, iloți, s.m. 1. (În vechea Sparta) Persoană care nu avea niciun fel de drepturi cetățenești, cu o situație socială intermediară între omul liber și sclav, aparținând statului și putând fi împrumutată proprietarilor de pământ. ♦ Persoană exploatată, asuprită. 2. (Rar) Om degradat, decăzut. — Din fr. **ilote**.

ILOTISM s.n. (Livr.; în Antichitate) Condiție, stare a unui ilot. ♦ Fig. Stare de asuprire, de ignoranță. — Din fr. **ilotisme**.

ILUMINÁ, iluminez, vb. I. 1. Tranz. A (produce și a) răspândi lumină (artificială) într-o încăpere, pe o stradă etc. 2. Refl. Fig. (Despre față, ochi etc. sau despre oameni) A străluci de bucurie, de mulțumire etc.; a se bucura, a se înveseli. — Din fr. **illuminer**, lat. **illuminare**.

ILUMINÁRE, iluminări, s.f. Acțiunea de a (se) *ilumina* și rezultatul ei. — V. **ilumina**.

ILUMINÁT¹ s.n. Faptul de a (se) *ilumina*. ♦ Tehnica (producerii și a) răspândirii luminii (artificiale). ♦ *Iluminat de avertizare* = lumină intermitentă care se declanșează pentru a atrage atenția asupra funcționării defectuoase a unor sisteme, instalații, aparate. *Iluminat de siguranță* = sistem de lămpi electrice, cu generator propriu, care asigură iluminarea în cazul întreruperii alimentării prin rețeaua electrică publică. — V. **ilumina**.

ILUMINÁT², -Ă, iluminați, -te, adj. 1. (Despre încăperi, străzi, orașe etc.) Luminat cu lumină artificială. 2. Fig. (Despre oameni) Mulțumit, fericit; *p. ext.* inspirat; (despre față, ochi etc.) care exprimă o astfel de stare. — V. **ilumina**.

ILUMINATOR, -OÁRE, iluminatori, -oare, adj., s.m. și f. 1. Adj. Care iluminează (1). 2. S.m. și f. (Rar) Iluminist (1). — **Ilumina** + suf. *-tor*.

ILUMINÁȚIE, iluminații, s.f. Iluminare puternică a unui oraș, a unei străzi etc. cu ocazia unei sărbători, a unei festivități; luminație. [Var.: **iluminațiune** s.f.] — Din fr. **illumination**, lat. **illuminatione**.

ILUMINAȚIÚNE s.f. v. **iluminație**.

ILUMINÍSM s.n. 1. Perioadă din gândirea europeană (sec. XVIII) reprezentând emanciparea culturală a noii clase burgeze în ascensiune, prin accentuarea rațiunii și experienței, neîncrederea față de autoritatea tradițională, cristalizarea idealurilor societății liberale și democratice; luminism². 2. Concepție religioasă care susține existența inspirațiilor directe de la divinitate. — Din fr. **illumínisme**.

ILUMINÍST, -Ă, iluminiști, -ste, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. Adept al iluminismului; luminist², iluminator. 2. Adj. Care aparține iluminismului, privitor la iluminism; luminist². — Din fr. **illumíniste**.

ILUSTRÁ, ilustréz, vb. I. 1. Tranz. A lămurii mai bine o problemă prin exemple, prin fapte, prin gesturi. ♦ A reprezenta (printr-un desen, printr-o imagine etc.). 2. Refl. A se remarca, a se distinge într-un anumit domeniu. 3. Tranz. A împodobi cu ilustrații o carte, un text etc. — Din fr. **illustrer**, lat. **illustrare**.

ILUSTRÁRE, ilustrări, s.f. Acțiunea de a (se) *ilustra* și rezultatul ei. — V. **ilustra**.

ILUSTRÁT, -Ă, ilustrați, -te, adj., s.f. 1. Adj. Cu ilustrații. 2. S.f., adj. (Carte postală) care are pe una dintre fețe o imagine (fotografiată sau desenată). — V. **ilustra**. Cf. fr. **illustré**.

ILUSTRÁTIV, -Ă, ilustrativi, -e, adj. Care ilustrează, exemplifică; demonstrativ. — **Ilustrat** + suf. *-iv*. Cf. it. **illustrativo**, germ. **illustrativ**.

ILUSTRÁTIVISM s.n. 1. Calitatea a ceea ce este ilustrativ; caracter ilustrativ. 2. Tendință (exagerată) de a folosi exemplificările. — Din fr. **illustrativisme**.

ILUSTRÁTOR, -OÁRE, ilustratori, -oare, s.m. și f. Artist plastic care execută ilustrațiile unei cărți, ale unei reviste etc.; desenator de carte. — Din fr. **illustrateur**.

ILUSTRÁȚIE, ilustrații, s.f. 1. Imagine desenată sau fotografiată destinată să explice sau să completeze un text. ♦ *Ilustrație de carte* = gen al graficilor prin care se prezintă tipuri sau momente esențiale ale unui text literar, având, uneori, și rol ornamental. 2. (În sintagma) *ilustrație muzicală* = a) acompaniament, fond muzical sau efecte sonore care însoțesc un film mut, un spectacol de teatru, o evocare literară etc.; b) (la pl.) fragmente sau bucăți muzicale executate ca exemplificări la o expunere de specialitate. [Var.: **ilustrațiune** s.f.] — Din fr. **illustration**, lat. **illustratio**.

ILUSTRÁȚIÚNE s.f. v. **ilustrație**.

ILUSTRÍSÍM, -Ă, ilustrísimi, -e, adj. (Ca titlu de onoare sau termen respectuos de adresare pentru unii prelați catolici) Mărit, slăvit. — Din it. **illustrissimo**, fr. **illustrissime**.

ILÚSTRU, -Ă, ilustrí, -stre, adj. Strălucit, celebru, vestit prin calitățile sale deosebite. — Din fr. **illustre**, lat. **illustris**.

ILÚZIE, iluzii, s.f. 1. Percepție falsă a unui obiect prezent înaintea ochilor, determinată de legile de formare a percepțiilor sau de anumite stări psihice sau nervoase. 2. Fig. Situație în care o aparență sau o ficțiune este considerată drept realitate; speranță neîntemeiată, dorință neîndeplinită; închipuire fără o bază reală, amăgire; himeră. ♦ Expr. *A(-și) face iluzii* = a nădăjdui sau a face să nădăjduiască lucruri irealizabile; a (se) amăgi. *A(-și) pierde iluziile* = a rămâne dezamăgit. [Var.: (înv.) **iluziune** s.f.] — Din fr. **illusion**, lat. **illusio, -onis**.

ILUZIONĂ, *iluzionez*, vb. I. Refl. și tranz. A(-și) face iluzii; a (se) amăgi. [Pr.: -zi-o-] — Din fr. **illusionner**.

ILUZIONABIL, **-Ă**, *iluzionabili*, *-e*, adj. Care poate fi iluzionat. [Pr.: -zi-o-] — **iluziona** + suf. *-bil*.

ILUZIONĂRE, *iluzionări*, s.f. (Rar) Acțiunea de a (se) *iluziona*. ♦ Fig. Închipuire, visare. [Pr.: -zi-o-] — V. **iluziona**.

ILUZIONISM s.n. 1. Profesiunea iluzionistului; spectacol, număr prezentat de iluzionist; scamatorie. 2. Ansamblu de procedee tehnice în artele plastice menite să creeze iluzia realității până la confundarea operei de artă cu obiectul reprezentat. [Pr.: -zi-o-] — Din fr. **illusionnisme**.

ILUZIONIST, **-Ă**, *iluzionisti*, *-ste*, s.m. și f. Scamator. [Pr.: -zi-o-] — Din fr. **illusionniste**.

ILUZIUNE s.f. v. **iluzie**.

ILUZÓRIC, **-Ă**, *iluzorici*, *-ce*, adj. (Rar) Iluzorii — **Iluzorii** + suf. *-ic*.

ILUZÓRIU, **-IE**, *iluzorii*, adj. Care nu poate fi realizat, care nu există în realitate; care amăgește, înșelător, amăgitor, himeric. — Din fr. **illusoire**, lat. **illusorius**.

IM¹, *imuri*, s.n. (Reg.) Noroi, murdărie. — Lat. **limus**.

IM²-v. în¹.

IMACULÁT, **-Ă**, *imaculați*, *-te*, adj. (Adesea fig.) Care este fără pată; foarte curat; neatins. — Din fr. **immaculé**, lat. **immaculatus**.

IMAGINÁ, *imaginez*, vb. I. Tranz. A-și închipui ceva; *p. ext.* a concepe, a crea, a inventa, a născoci. — Din fr. **imaginer**, lat. **imaginari**.

IMAGINÁBIL, **-Ă**, *imaginabili*, *-e*, adj. Care poate fi imaginat, închipuit (cu ușurință). — Din fr. **imaginable**, lat. **imaginabilis**.

IMAGINÁR, **-Ă**, *imaginari*, *-e*, adj. 1. Care există numai în imaginație; închipuit, fictiv, ireal. ♦ (Substantivat, n.) Domeniu al imaginației. 2. (Mat.; despre numere) Care reprezintă rădăcina pătrată a unui număr real negativ. — Din fr. **imaginaire**, lat. **imaginarius**.

IMAGINÁRE, *imaginări*, s.f. (Rar) Acțiunea de a (-și) *imagina* și rezultatul ei. — V. **imagina**.

IMAGINÁT, **-Ă**, *imaginați*, *-te*, adj. Care este închipuit. ♦ Concept, creat. — V. **imagina**.

IMAGINÁTÍV, **-Ă**, *imaginativi*, *-e*, adj. Dotat cu o imaginație vie. — Din fr. **imaginatif**.

IMAGINÁȚIE, *imaginații*, s.f. Capacitate omenească de a crea noi reprezentări sau idei pe baza percepțiilor, reprezentărilor sau ideilor acumulate anterior; *p. ext.* reprezentare produsă de această facultate; închipuire, fantezie. [Var.: (rar) **imaginațiune** s.f.] — Din fr. **imagination**, lat. **imaginatio**, *-onis*.

IMAGINÁȚIUNE s.f. v. **imaginație**.

IMÁGINĂ s.f. v. **imagine**.

IMÁGINE, *imagini*, s.f. 1. Reflectare de tip senzorial a unui obiect în mintea omenească sub forma unor senzații, percepții sau reprezentări; *spec.* reprezentare vizuală sau auditivă; (concr.) obiect perceput prin simțuri. 2. Reproducere a unui obiect obținută cu ajutorul unui sistem optic; reprezentare plastică a înfățișării unei ființe, a unui lucru, a unei scene din viață etc., obținută prin desen, pictură, sculptură etc. ♦ Reflectare artistică a realității prin sunete, cuvinte, culori etc., în muzică, în literatură, în arte plastice etc. 3. (Fiz.) Figură obținută prin unirea punctelor în care se întâlnesc razele de lumină sau prelungirile lor reflectate sau refractate. [Var.: (rar) **imágină** s.f.] — Din lat. **imago**, *-inis* (cu sensuri după fr. *image*).

IMÁGISM s.n. Tendință în poezia și proza modernă de a sugera mesajul prin imagini (vizuale sau auditive) și nu discursiv. ♦ Ansamblu de imagini existent într-o creație literară imagistică. — Din engl. **imagism**, fr. **imagisme**.

IMÁGIST, **-Ă**, *imagiști*, *-ste*, adj., s.m. și f. (Adept) al imagismului. — Din engl. **imagist**.

IMÁGISTIC, **-Ă**, *imagistici*, *-ce*, adj. Privitor la imagini, de imagini, cu imagini. ♦ (Substantivat, f.) Gen de poezie sau de proză în care predomină imaginile; ansamblu de imagini care există în asemenea creații. — Din fr. **imagistique**.

IMÁGO s.f. Nume generic pentru stadiul adult al insectelor. — Din fr. **imago**.

IMAGOLOGÍE s.f. Ramură a sociopsihologiei care cercetează sistematic reprezentările pe care le au popoarele sau clasele sociale despre ele însele. — Din fr. **imagologie**.

IMÁM, *imami*, s.m. 1. (În islamul sunnit) Recitator în cadrul rugăciunii colective. ♦ Conducător spiritual al unei școli. 2. (În islamul šiit) Câpetenia comunității, fiind moștenitor al substanței divine, care-l face infailibil. [Var.: **imán** s.m.] — Din tc. **imám**.

IMAMÁT, *imamate*, s.n. Stat musulman condus de un imam. — Din fr. **imamat**.

IMAMBALDÍ s.n. Mâncare rece pregătită din pătlăgele vinete împănate. — Din tc. **imambayıldi**.

IMAMEÁ, *imamele*, s.f. Capătul ciubucului, prin care se trage fumul. — Din tc. **imâne**.

IMÁN s.m. v. **imam**.

IMANÉNT, **-Ă**, *imanești*, *-te*, adj. 1. Care este propriu naturii obiectului, care acționează din interiorul obiectului, condiționat de esența obiectului; intrinsec. 2. (În concepția idealistă) Care există și acționează prin sine însuși, nedeterminat de o cauză din afară. ♦ *Filosofia* (sau *școala*) *imaneentă* = filosofie care afirmă că existența, realitatea reprezintă conținutul conștiinței. — Din fr. **immanent**, lat. **immanens**, *-ntis*.

IMANENTÍSM s.n. (Fil.) Doctrină idealist-subiectivă care susține că realitatea este reprezentată exclusiv de proiecția conștiinței. — Din fr. **immanentisme**.

IMANENTÍST, **-Ă**, *imaneștiști*, *-ste*, adj., s.m. și f. (Adept) al imanentismului. — Din fr. **immanentiste**.

IMANÉNTĂ, *imanește*, s.f. Înșușirea sau starea a ceea ce este immanent. — Din fr. **immanence**, lat. **immanentia**.

IMÁȘ, *imașuri*, s.n. Teren necultivat pe care crește iarbă, folosit pentru pășunat; izlaz, pășune, suhat. — Din magh. **nyomás**.

IMATERIÁL, **-Ă**, *imateriali*, *-e*, adj. Care există numai în conștiință; spiritual; *p. ext.* lipsit de formă precisă, de contur, de consistență. [Pr.: -ri-a-] — Din fr. **immatériel**, lat. **immaterialis**.

IMATERIÁLÍSM s.n. (Fil.) Concepție filosofică idealistă după care realitatea există numai ca percepții sau ca idei. [Pr.: -ri-a-] — Din fr. **immatérialisme**.

IMATERIÁLÍST, **-Ă**, *imaterialiști*, *-ste*, adj., s.m. și f. (Fil.) (Adept) al imaterialismului. [Pr.: -ri-a-] — Din fr. **immatérialiste**.

IMATERIÁLÍTÁTE s.f. Înșușirea sau starea a ceea ce este imaterial. [Pr.: -ri-a-] — Din fr. **immatérialité**.

IMATERIALIZÁ, *imaterializez*, vb. I. Tranz. și refl. A (se) face imaterial, a deveni imaterial. [Pr.: -ri-a-] — Din fr. **immatérialiser**.

IMATERIALIZÁRE, *imaterializări*, s.f. Acțiunea de a (se) *imaterializa*. [Pr.: -ri-a-] — V. **imaterializa**.

IMATERIALIZÁT, **-Ă**, *imaterializați*, *-te*, adj. Care a devenit imaterial. [Pr.: -ri-a-] — V. **imaterializa**.

IMATÚR, **-Ă**, *imaturi*, *-e*, adj. Care nu s-a dezvoltat complet, care nu a ajuns la maturitate. — Din fr. **immature**.

IMATURÍTÁTE s.f. Stare a ceea ce este imatur. — Din fr. **immaturité**.

IMBATÁBIL, **-Ă**, *imbatabili*, *-e*, adj. Care nu poate fi întrecut, învins; de neînvinc, invincibil. — Din fr. **imbattable**.

IMBECÍL, **-Ă**, *imbecili*, *-e*, adj., s.m. și f. 1. Adj., s.m. și f. (Persoană) cu capacități mintale foarte reduse; neghiob, tâmpit. 2. Adj. Care trădează, demonstrează imbecilitate (1). — Din fr. **imbécile**, lat. **imbecillus**.

IMBECILÍTÁTE, (2) *imbecilități*, s.f. 1. Deficiența mintală gravă, caracterizată prin incapacitatea de a depăși nivelul intelectual al vârstei preșcolare; idiotenie, tâmpenie. 2. Comportare sau vorbă de imbecil sau de om necugetat; prostie, ineptie, neghiobie. — Din fr. **imbécillité**, lat. **imbecillitas**, *-atis*.

IMBECILIZÁ, *imbecilizez*, vb. I. Tranz. și refl. A aduce sau a ajunge în stare de imbecilitate; a (se) tâmpii, a (se) îndobitoci, a (se) idiotiza. — **Imbecil** + suf. *-iza*.

IMBECILIZÁRE, *imbecilizări*, s.f. Acțiunea de a (se) *imbeciliza* și rezultatul ei. — V. **imbeciliza**.

IMBECILIZÁT, **-Ă**, *imbecilizați*, *-te*, adj. Care a fost adus sau care a ajuns în stare de imbecilitate. — V. **imbeciliza**.

IMBÉRB, *imberbi*, adj. (Livr.; adesea substantivat) Căruia nu i-a apărut încă barba; *p. ext.* (peior.) tânăr. — Din fr. **imberbe**, lat. **imberbis**.

IMBIBÍȚIE, *imbibiții*, s.f. 1. (Livr.) Îmbibare cu un lichid. 2. (Biol.) Proces fizico-chimic de pătrundere a apei în celulele vegetale, în țesuturi etc. — Din fr. **imbibition**.

IMBLOCÁȚIE s.f. Mod de îngropare a celor excomunicați, prin acoperirea lor cu pământ și cu pietre, în mijlocul unui câmp. — Din fr. **imblocation**.

IMBÓLD, *imbolduri*, s.n. Ceea ce stimulează la o acțiune; îndemn, stimulent, impuls, bold. — Din **imboldi** (derivat regresiv; modificat după *impuls*).

IMBRICÁZ, *imbrichez*, vb. I. Tranz. A suprapune parțial, asemenea solzilor de pește, țiglele sau șindriile de pe un acoperiș. — Din fr. **imbriquer**.

IMBRICÁT, **-Ă**, *imbricați*, *-te*, adj. Suprapus parțial ca șindriile, țiglele sau solzii de pește. — Din fr. **imbriqué**, lat. **imbricatus**.

IMBRICĂȚIE, *imbricății*, s.f. Ornament sculptat în relief, pictat sau traforat, care imită solzii de pește sau țiglele de pe un acoperiș. — Din fr. **imbrication**.

IMBRIFUG, *-Ă, imbrifugi*, *-ge*, adj. (Despre materiale) Care nu poate fi pătruns de ploaie. — Din fr. **imbrifuge**.

IMBROGLIO, *imbrogliouri*, s.n. 1. Piesă de teatru sau episod dramatic cu acțiune sau intrigă complicată, voit confuză și cu deznodământ surprinzător și clarificator. 2. (Rar) Încurcătură. [Pr.: *-bró-li-o*] — Cuv. it.

IMBROHÓR, *imbrohori*, s.m. Persoană trimisă de sultan în Țările Române cu înalte misiuni politice. — Din tc. **imbrohör**.

IMEDIÁT, *-Ă, imediați*, *-te*, adv., adj. 1. Adv. Fără întârziere, numaidecât, îndată. 2. Adj. Care urmează să se producă fără întârziere; care este de primă necesitate sau urgentă; aflat la o distanță foarte mică de cineva sau de ceva. [Pr.: *-di-aț*] — Din fr. **immédiat**, lat. **immediatus**.

IMEDIATÉȚE s.f. (Rar) Caracter imediat al unei acțiuni, al unui fapt. ♦ Urgență. [Pr.: *-di-a-*] — **Imediat** + suf. *-éțe* (după fr. *immédiateté*).

IMEMORÁBIL, *-Ă, imemorabili*, *-e*, adj. Care este foarte îndepărtat în timp. — Din fr. **immémorable**, lat. **immemorabilis**.

IMEMORIÁL, *-Ă, imemoriali*, *-e*, adj. Care este dintr-o epocă foarte îndepărtată; străvechi. [Pr.: *-ri-a!*] — Din fr. **immémorial**.

IMÉNS, *-Ă, imenși*, *-se*, adj. Care este extraordinar de mare, de numeros, de intens, de important, colosal, enorm. ♦ (Adverbial; cu determinări introduse prin prep. „de”, exprimă ideea de superlativ) Foarte, extraordinar. — Din fr. **immense**, lat. **immensus**.

IMENSITÁȚE, *imensități*, s.f. Înșușirea a ceea ce este imens; ceea ce copleşte prin proporțiile sale uriașe, prin numărul, intensitatea, importanța extraordinară. ♦ Întindere uriașă, spațiu imens. — Din fr. **immensité**, lat. **immensitas**, *-atis*.

IMÉRGE, *imérg*, vb. III. Tranz. (Tehn.) A scufunda parțial sau total un corp într-un mediu fluid; a imersa. — Din fr. **immerger**, engl. **immerge**.

IMERGÉNT, *-Ă, imergenți*, *-te*, adj. (Despre raze luminoase) Care străbate un mediu oarecare. — Din fr. **immergent**.

IMÉRGERE, *imergeri*, s.f. (Tehn.) Acțiunea de a *imerge*. — V. **imerge**.

IMERGÍBIL, *-Ă, imergibili*, *-e*, adj. (Tehn.) Care poate fi imers. — **Imerge** + suf. *-bil*.

IMÉRS, *-Ă, imerși*, *-se*, adj. (Tehn.) Care este scufundat în lichid. — V. **imerge**.

IMERSÁ, *imersez*, vb. I. Tranz. (Rar) A imerge. — Din **imers**.

IMERSÁRE, *imersări*, s.f. (Rar) Scufundare. — V. **imersa**.

IMERSÁT, *-Ă, imersați*, *-te*, adj. Care este scufundat în lichid. — V. **imersa**.

IMÉRSIE s.f. v. **imersiune**.

IMERSIÚNE s.f. 1. Afundare parțială sau totală a unui corp într-un lichid; stare a unui corp afundat într-un lichid. 2. Pătrundere a unui corp ceresc în conul de umbră al altui corp ceresc. [Pr.: *-si-u-*. — Var.: **imérsie** s.f.] — Din fr. **immersion**, lat. **immersio**, *-onis*.

IMIGRÁ, *imigrez*, vb. I. Intranz. A veni într-o țară străină pentru a se stabili aici. — Din fr. **immigrer**, lat. **immigrare**.

IMIGRÁNT, *-Ă, imigranți*, *-te*, s.m. și f. Persoană care imigrează. — Din fr. **immigrant**, lat. **immigrans**, *-ntis*.

IMIGRÁRE, *imigrări*, s.f. Acțiunea de a *imigra* și rezultatul ei; imigrație. — V. **imigra**.

IMIGRÁȚIE, *imigrații*, s.f. Imigrare; p. ext. situația, starea celui imigrat. ♦ Totalitatea imigranților dintr-o perioadă dată. — Din fr. **immigration**.

IMINÉU, *iminei*, s.m. Pantofi cu vârful ascuțit, purtați în trecut de țărani; pantofi de modă turcească, cu căputa înconjurând călcâiul, făcuți din marochin și purtați în trecut de boieri. — Din tc. **yemeni**.

IMINÉNT, *-Ă, iminenți*, *-te*, adj. Care este gata să se producă, să se întâmple (și nu se poate amâna sau evita); inevitabil. — Din fr. **imminent**, lat. **imminens**, *-ntis*.

IMINÉNTĂ s.f. Faptul de a fi iminent; starea unui lucru sau a unei situații iminente. — Din fr. **imminence**, lat. **imminentia**.

IMISCÍBIL, *-Ă, imiscibili*, *-e*, adj. (Livr.) Care nu poate fi amestecat. — Din fr. **immiscible**.

IMISCIBILITÁȚE s.f. (Livr.) Calitatea de a fi imiscibil. — Din fr. **immiscibilité**.

IMITÁ, *imit*, vb. I. Tranz. 1. A adopta întocmai felul de gândire, de comportare etc. al cuiva; a lua pe cineva ca exemplu. ♦ A reproduce felul de a vorbi, de a cânta sau gesturile caracteristice ale cuiva. 2. A lua ca model opera sau felul de a lucra al unui artist, al unui scriitor etc. ♦ A reproduce cu fidelitate; a copia. — Din fr. **imiter**, lat. **imitari**.

IMITÁBIL, *-Ă, imitabili*, *-e*, adj. Care poate fi imitat. — Din fr. **imitable**, lat. **imitabilis**.

IMITÁRE, *imitări*, s.f. Acțiunea de a *imita* și rezultatul ei; imitație. — V. **imita**.

IMITATÍV, *-Ă, imitativi*, *-e*, adj. Care imită (sunete). — Din fr. **imitatif**, lat. **imitativus**.

IMITATÓR, *-OÁRE, imitatori*, *-oare*, s.m. și f. Persoană care imită pe cineva sau ceva. — Din fr. **imitateur**.

IMITÁȚIE, *imitații*, s.f. Imitare. ♦ (Concr.) Obiect copiat după un model; copie. ♦ Reluare, repetare a unei teme sau a unui motiv muzical pe diferite trepte de înălțime. [Var.: (rar) **imitațiune** s.f.] — Din fr. **imitation**, lat. **imitatio**, *-onis*.

IMITÁȚIÚNE s.f. v. **imitație**.

IMIXȚIÚNE, *imixtiuni*, s.f. Amestec nemotivat și nedorit în treburile altuia. [Pr.: *-ti-u-*] — Din fr. **imixtion**, lat. **imixtio**, *-onis*.

IMN, *imnuri*, s.n. Poezie sau cântec solemn compus pentru preamărirea unei idei, a unui eveniment, a unui erou (legendar) etc. ♦ Spec. Cântec religios de preamărire a divinității. ♦ Spec. Cântec solemn apărut odată cu formarea statelor naționale și adoptat oficial ca simbol al unității naționale sau de stat. — Din fr. **hymne**, lat. **hymnus**.

IMNIC, *-Ă, imnici*, *-ce*, adj. Cu caracter de imn, de natura imnului; festiv. — Din fr. **hymnique**.

IMÓBIL¹, *imobile*, s.n. Clădire, casă (mare). — Din fr. **immeuble** (modificat după lat. **immobilis**).

IMÓBIL², *-Ă, imobili*, *-e*, adj. 1. Care stă în nemiscare; neclintit, fix. 2. Imobiliar. — Din fr. **immobile**, lat. **immobilis**.

IMOBILÍAR, *-Ă, imobiliari*, *-e*, adj., s.n. 1. Adj., s.n. (Despre bunuri materiale) Care nu poate fi transportat; imobil². 2. Adj. Care se ocupă de bunuri imobile¹. *Agenție imobiliară*. [Pr.: *-li-ar*] — Din fr. **immobilier**.

IMOBILÍSM s.n. Atitudine de opoziție sistematică și permanentă față de orice inovație, invenție, progres etc.; închistare. — Din fr. **immobilisme**.

IMOBILÍST, *-Ă, imobilisti*, *-ste*, adj., s.m. și f. (Adept) al imobilismului. — Din fr. **immobiliste**.

IMOBILITÁȚE s.f. Stare de nemiscare, de neclintire totală. — Din fr. **immobilité**.

IMOBILIZÁ, *imobilizez*, vb. I. Tranz. A aduce pe cineva sau ceva în stare de nemiscare, de neclintire, a face să nu se mai poată mișca, să nu mai poată acționa. ♦ A investi mari disponibilități într-o întreprindere, într-o afacere (scotându-le din circuitul normal). — Din fr. **immobiliser**.

IMOBILIZÁRE, *imobilizări*, s.f. Acțiunea de a *imobiliza* și rezultatul ei. — V. **imobiliza**.

IMOBILIZÁT, *-Ă, imobilizați*, *-te*, adj. (Despre ființe sau părți ale corpului) Care nu se poate mișca. ♦ (Despre bunuri materiale) Care nu este folosit, valorificat (acolo unde trebuie). — V. **imobiliza**.

IMORÁL, *-Ă, imorali*, *-e*, adj. Care este contrar moralei, care calcă principiile ei, care nu are niciun principiu moral. — Din fr. **immoral**.

IMORALÍSM s.n. Teorie care contestă valoarea normelor și judecăților morale. — Din fr. **immoralisme**.

IMORALÍST, *-Ă, imoralisti*, *-ste*, adj., s.m. și f. (Adept) al imoralismului. — Din fr. **immoraliste**.

IMORALITÁȚE, (2) *imoralități*, s.f. 1. Caracterul a ceea ce este imoral. 2. Comportare, faptă, vorbă imorală. — Din fr. **immoralité**.

IMORTALIZÁ, *imortalizez*, vb. I. Tranz. A face ca o persoană, o acțiune sau o operă să trăiască veșnic în memoria oamenilor; a face nemuritor. — Din fr. **immortaliser**.

IMORTALIZÁRE, *imortalizări*, s.f. Acțiunea de a *imortaliza* și rezultatul ei. — V. **imortaliza**.

IMORTÉLĂ, *imortele*, s.f. (Mai ales la pl.) Numele a două plante erbacee: a) siminoc; b) flori-de-paie. ⇨ *Imortelă galbenă* = plantă erbacee ornamentală cu tulpina dreaptă și flori galbene (*Helichrysum orientale*). — Din fr. **immortelle**.

IMÓS, *-OÁSĂ, imoși*, *-oase*, adj. (Reg.) Murdar, mânjit, plin de noroi. — Lat. **limosus** sau **im** + suf. *-os*.

IMPACIÉNT, *-Ă, impacienți*, *-te*, adj. (Livr.) Nerăbdător; neliniștit, îngrijorat. [Pr.: *-ci-enț*] — Din fr. **impatient**, lat. **impatiens**, *-ntis*. Cf. it. **impaziente**.

IMPACIÉNTĂȚE, *impacientez*, vb. I. Refl. A-și pierde răbdarea, a deveni nerăbdător. ♦ A se îngrijora, a se neliniști. [Pr.: *-ci-en-*] — Din fr. **impatienter**.

IMPACIÉNTÁRE, *impacientări*, s.f. (Rar) Stare a celui impacientat; nerăbdare. ♦ Neliniște, impaciență. [Pr.: *-ci-en-*] — V. **impacienta**.

IMPACIÉNTÁT, *-Ă, impacientați*, *-te*, adj. (Livr.) Nerăbdător. ♦ Neliniștit, îngrijorat. [Pr.: *-ci-en-*] — V. **impacienta**.

IMPACIÉNTĂ s.f. (Livr.) Nerăbdare. ♦ Neliniște, îngrijorare. [Pr.: *-ci-en-*] — Din fr. **impatience**, lat. **impatientia**. Cf. it. **impazienza**.

IMPÁCT, *impacturi*, s.n. 1. Ciocnire a două sau mai multor corpuri. 2. Influență, înrăurire a unei idei, a unei lucrări etc. asupra unei persoane, asupra evenimentelor etc. 3. Șoc; surpriză. — Din fr. **impact**, lat. **impactus**.

IMPACTĂRE, *impactări*, s.f. (Med.) Menținere în contact strâns a două suprafețe, a două fragmente de osse fracturate. *Impactare dentară. Impactare osoasă*. — Din fr. **impactation**.

IMPACTÓR, *impactoare*, s.n. (Med.) Aparat folosit pentru impactarea fragmentelor osoase prin prinderea în șuruburi. — Din fr. **impacteur**.

IMPALPABIL, *-Ă, impalpabili*, -e, adj. Care nu poate fi pipăit; *p. ext.* de dimensiune, intensitate etc. foarte mică; minuscul, imperceptibil. — Din fr. **impalpable**.

IMPALPABILITATE s.f. (Rar) Calitatea a ceea ce este impalpabil. — Din fr. **impalpabilité**.

IMPALUDĂRE, *impaludări*, s.f. Apariția și înmulțirea cazurilor de malarie într-un teritoriu. — După fr., engl. **impaludation**.

IMPĂR, *-Ă, impari*, -e, adj. (Despre numere întregi) Care nu este divizibil cu doi; care este fără soț. — Din lat. **impar**. Cf. fr. **impar**.

IMPARĂBIL, *-Ă, imparabili*, -e, adj. (Sport; despre lovituri, goluri etc.) Care nu poate fi parat. — Din fr. **imparable**.

IMPARDONĂBIL, *-Ă, impardonabili*, -e, adj. De neiertat. — Din fr. **impardonnable**.

IMPARICOPITĂT, *-Ă, imparicopitați*, -te, adj. (Despre animale) Care are un număr impar de degete; imparidigitat. ♦ (Substantivat, n. pl.) Ordin de mamifere erbivore care prezintă această caracteristică; (și la sg.) animal din acest ordin. — Din **copitat** (după *imparidigitat* etc.).

IMPARIDIGITĂT, *-Ă, imparidigitați*, -te, adj. (Rar) Imparicopitat. — Din fr. **imparidigité**.

IMPARIPENĂT, *-Ă, imparipenați*, -te, adj. (Despre frunzele compuse) Care prezintă perechi de frunzulițe de o parte și de alta a unui ax comun, iar în vârf o frunzuliță nepereche. — Din fr. **imparipenné**.

IMPARISILĂBIC, *-Ă, imparisilabici*, -ce, adj. (Despre substantive și adjective) A cărui temă nu are același număr de silabe în cursul declinării. — Din fr. **imparisyllabique**.

IMPARITATE s.f. Însușirea, calitatea de a fi impar; inegalitate, nepotrivire. — Din fr. **imparité**.

IMPARTĂJABIL, *-Ă, impartajabili*, -e, adj. (Rar) Care nu poate fi împărțit, partajat. — Din fr. **impartageable**.

IMPARTIAL, *-Ă, imparțiali*, -e, adj. Capabil să facă o apreciere justă, obiectivă; nepărtinitor, obiectiv, drept. [Pr.: *-ți-a!*] — Din fr. **impartial**.

IMPARTIALITATE s.f. Calitatea de a fi imparțial; nepărtinire, obiectivitate. [Pr.: *-ți-a!*] — Din fr. **impartialité**.

IMPĂS, *impasuri*, s.n. Situație dificilă în care se află cineva și din care nu știe cum să iasă. — Din fr. **impasse**.

IMPASIBIL, *-Ă, impassibili*, -e, adj. Nepăsător, indiferent. — Din fr. **impassible**, lat. **impassibilis**.

IMPASIBILITATE s.f. Nepăsare, indiferență. — Din fr. **impassibilité**, lat. **impassibilitas**, -atis.

IMPECĂBIL, *-Ă, impeccabili*, -e, adj. Care este fără cusur, ireproșabil, perfect, desăvârșit. — Din fr. **impeccable**, lat. **impeccabilis**.

IMPECCABILITATE s.f. (Rar) Calitatea sau starea a ceea ce este impecabil; perfecțiune, desăvârșire. — Din fr. **impeccabilité**.

IMPEDĂNȚĂ, *impedanțe*, s.f. Mărime electrică egală cu câțul dintre valoarea efectivă a tensiunii electrice aplicate unui anumit circuit și valoarea efectivă a intensității curentului electric absorbit de circuit. ♦ (Fiz.) Mărime egală cu raportul dintre presiunea sonoră a unui sistem acustic și fluxul acustic corespunzător. — Din fr. **impédance**, germ. **Impedanz**.

IMPEDIMENT, *impedimente*, s.n. Piedică, obstacol în calea realizării unei intenții. — Din lat. **impedimentum**. Cf. it. **impedimento**.

IMPENETRABIL, *-Ă, impenetrabili*, -e, adj. 1. Care nu lasă să treacă ceva prin el. ♦ Prin care nu se poate pătrunde cu privirea; de nepătruns. ♦ Fig. De neînțeles, de nepătruns; ascuns. *Sentimente impenetrabile*. ♦ Fig. Care își ascunde gândurile sau sentimentele; care nu trădează stările sufletești. *Persoană, fizionomie impenetrabilă*. 2. (Fiz.) Care ocupă un asemenea spațiu încât exclude de acolo prezența oricărui alt corp. — Din fr. **impenétrable**, lat. **impenetrabilis**.

IMPENETRABILITATE s.f. Însușirea sau starea a ceea ce este impenetrabil. — Din fr. **impenétrabilité**.

IMPENETRĂNT, *-Ă, impenetranți*, -te, adj. (Livr.) Care nu este penetrant. — Din fr. **impenétrante**.

IMPENITENT, *-Ă, impenitenți*, -te, adj. (Livr.) Care nu se căiește, care nu are remușcări. — Din fr. **impénitent**.

IMPENITENȚĂ s.f. (Livr.) Lipsă de căință, de remușcări. — Din fr. **impénitence**.

IMPERATÍV, *-Ă, imperativi*, -e, adj., s.n. 1. Adj. Care ordonă; poruncitor. ◊ *Mod imperativ* (și substantivat, n.) = mod verbal personal prin care se exprimă un ordin, o interdicție, un sfat, un îndemn, o rugămintă etc. a subiectului. *Propoziție imperativă* = propoziție care exprimă un ordin, un îndemn, o rugămintă etc. 2. S.n. Necesitate categorică și necondiționată; obligație. ◊ *Imperativ categoric* = principiu (enuțat de Kant) după care obligația morală are un caracter absolut, necondiționat, spre deosebire de cerințele condiționate ale vieții cotidiene. — Din fr. **impératif**, lat. **imperativus**.

IMPERĂTOR, *imperator*, s.m. Titlu onorific care se conferea generalilor romani de către soldați sau de către senat după reurtarea unei mari victorii; persoană care purta acest titlu. — Din lat. **imperator**.

IMPERCEPTIBIL, *-Ă, imperceptibili*, -e, adj. Care nu poate fi perceput; *p. ext.* care este abia perceptibil, care trece aproape neobservat, insesizabil. — Din fr. **imperceptible**.

IMPERCEPTIBILITATE s.f. Însușirea sau starea a ceea ce este imperceptibil. — Din fr. **imperceptibilité**.

IMPERFECT, *-Ă, imperfecti*, -te, adj. (Adesea adverbial) Lipsit de perfecțiune; cu defecte, cu lipsuri. ◊ *Timp imperfect* (și substantivat, n.) = timp verbal care aparține modului indicativ și care exprimă o acțiune din trecut, neterminată în momentul la care se referă vorbirea. — Din lat. **imperfectus**. Cf. fr. **imparfait**.

IMPERFECTIBIL, *-Ă, imperfectibili*, -e, adj. Care nu este perfectibil. — Din fr. **imperfectible**.

IMPERFECTÍV, *imperfective*, adj. (Despre aspectul verbelor; și substantivat, n.) Care arată că acțiunea verbului este în desfășurare sau se repetă, fără să indice termenul sau rezultatul ei. — Din fr. **imperfectif**.

IMPERFECȚIUNE, *imperfectiuni*, s.f. Stare a ceea ce este imperfect; defect, scădere, cusur. [Pr.: *-ți-u!*] — Din fr. **imperfection**, lat. **imperfectio**, -onis.

IMPERFORĂT, *-Ă, imperforați*, -te, adj. (Anat.; despre unele organe) Care are orificiile închise, obturate. — Din fr. **imperforé**.

IMPERFORĂȚIE s.f. (Anat.) Lipsă a orificiului natural al unui organ. — Din fr. **imperforation**.

IMPERIAL, *-Ă, imperiali*, -e, adj., s.f. I. Adj. Care aparține împăratului sau imperiului, care se referă la împărat sau la imperiu; împărătesc. II. S.f. Etaj (acoperit) al unor vehicule de transport în comun. [Pr.: *-ri-a!*] — Din fr. **impérial**, lat. **imperialis**.

IMPERIALÍSM s.n. Tendință a unui stat dezvoltat de a-și extinde influența politică, economică și culturală asupra altor state mai puțin dezvoltate, impunându-le propriile legi. [Pr.: *-ri-a!*] — Din fr. **impérialisme**.

IMPERIALÍST, *-Ă, imperialiști*, -ste, adj., s.m. 1. Adj. Care aparține imperia- lismului sau marilor capitaliști, care se referă la imperialism sau la marii capitaliști. 2. S.m. Mare capitalist; adept al imperialismului. [Pr.: *-ri-a!*] — Din fr. **impérialiste**.

IMPERIÓS, *-OASĂ, imperioși*, -oase, adj. (Adesea adverbial) Care este neapărat necesar, care cere o rezolvare imediată. [Pr.: *-ri-os!*] — Din fr. **impérieux**, lat. **imperiosus**.

IMPERIOZITATE s.f. (Livr.) Caracter imperios; urgență [Pr.: *-ri-o!*] — După it. **imperiosità**.

IMPÉRIU, *imperii*, s.n. 1. Stat monarhic condus de un împărat; împărăție. 2. Teritoriu cuprinzând un stat dominant (marea metropolă) și posesiunile lui coloniale. 3. (În loc.) *Sub imperiu*... = dominat, influențat de..., determinat de... — Din lat. **imperium**.

IMPERMEĂBIL, *-Ă, impermeabili*, -e, adj., s.n. 1. Adj. Care nu lasă să treacă prin el un fluid. 2. S.n. Manta, haină de ploaie confecționată dintr-un material impermeabil (1); fulgarin. [Pr.: *-me-a!*] — Din fr. **imperméable**, lat. **impermeabilis**.

IMPERMEABILITATE s.f. Însușirea de a fi impermeabil, starea a ceea ce este impermeabil. [Pr.: *-me-a!*] — Din fr. **imperméabilité**.

IMPERMEABILIZĂ, *impermeabilizez*, vb. I. Tranz. și refl. A face sau a deveni impermeabil. [Pr.: *-me-a!*] — Din fr. **imperméabiliser**.

IMPERMEABILIZĂRE, *impermeabilizări*, s.f. Acțiunea de a (se) impermeabiliza și rezultatul ei. [Pr.: *-me-a!*] — V. **impermeabiliza**.

IMPERMEABILIZĂT, *-Ă, impermeabilizați*, -te, adj. Care a devenit impermeabil, care este impermeabil. [Pr.: *-me-a!*] — V. **impermeabiliza**.

IMPERMUTĂBIL, *-Ă, impermutabili*, -e, adj. (Rar) Care nu poate fi permutat, transferat. — Din fr. **impermutable**.

IMPERSONÁL, *-Ă, impersonali*, -e, adj. Care nu se referă la nicio persoană; *fig.* lipsit de personalitate. ♦ (Despre verbe, forme și construcții

verbale) Care exprimă o acțiune ce nu este atribuită niciunei persoane, care nu are subiect propriu-zis și se întrebuintează numai la persoana a treia singular. — Din fr. **impersonnel**, lat. **impersonalis**.

IMPERSONALITĂȚE s.f. Caracterul a ceea ce este impersonal. — Din fr. **impersonnalité**.

IMPERSONALIZĂ, *impersonalizez*, vb. I. Tranz. A face ca stilul să devină impersonal, obiectiv. — Din engl. **impersonalize**.

IMPERSONALIZĂRE, *impersonalizări*, s.f. Faptul de a *impersonaliza*. — V. **impersonaliza**.

IMPERSONALIZĂȚ, *impersonalizați*, *-te*, adj. Care a devenit impersonal. — V. **impersonaliza**.

IMPETINENT, *impetinenți*, *-te*, adj., s.m. și f. (Om) obraznic. — Din fr. **impetinent**, lat. **impetinens**, **-ntis**.

IMPETINENȚĂ, *impetinențe*, s.f. Obrăznicie; insolentă, nerușinare. — Din fr. **impetinențe**.

IMPETURBĂBIL, *impeturbabili*, *-e*, adj. Care nu poate fi tulburat de nimic; care denotă stăpânire de sine; liniștit, calm, flegmatic, placid. — Din fr. **impeturbable**, lat. **impeturbabilis**.

IMPETURBABILITĂȚE s.f. Înșușirea de a fi impeturbabil, starea omului impeturbabil. — Din fr. **impeturbabilité**.

IMPESTĂ, *impestez*, vb. I. Tranz. (Rar) **1.** A molipsi de ciumă sau de altă boală contagioasă. **2.** A răspândi un miros urât. **3.** Fig. A corupe. — Din it. **impesterare**, fr. **empester**.

IMPETIGINÓS, *-OĂSĂ*, *impetiginosi*, *-oase*, adj., s.m. și f. (Med.) (Bolnav) de impetigo. — Din fr. **impétigineux**.

IMPETÍGO s.n. Boală de piele contagioasă manifestată prin apariția unor pustule cu tendința de extindere, care se acoperă de cruste groase gălbui. — Din fr. **impétigo**.

IMPETRĂȚIE s.f. (Livr.) Acțiune, intervenție prin care cineva obține o favoare, un beneficiu. — Din lat. **impetratio**, fr. **impétration**.

IMPETUÓS, *-OĂSĂ*, *impetuosi*, *-oase*, adj. Care dovedește o forță sau se manifestă ca o forță de nestăpânit; năvalnic, tumultuos. [Pr.: *-tu-os*] — Din fr. **impétueux**, lat. **impetuosus**.

IMPETUOZITĂȚE s.f. Înșușirea de a fi impetuos. [Pr.: *-tu-o*] — Din fr. **impétuosité**.

IMPIEGĂȚ, *impiegați*, *-te*, s.m. și f. **1.** Persoană care organizează și controlează mișcarea trenurilor într-o gară. **2.** (leșit din uz) Funcționar de stat de grad inferior. [Var.: **împiegăt**, *-ă* s.m. și f.] — Din it. **impiegato**.

IMPIETĂ, *impietez*, vb. I. Intrans. A interveni în treburile altuia, nesocotindu-i drepturile; a leza. [Pr.: *-pi-e*] — Din fr. **empiéter**.

IMPIETĂȚE, *impietăți*, s.f. Lipsă de respect față de ceva considerat sfânt; *p. gener.* atitudine jignitoare, lipsită de respect față de cineva sau de ceva care merită întreaga considerație; sacrilegiu. [Pr.: *-pi-e*] — Din fr. **impiété**, lat. **impietas**, **-atis**.

IMPIU, *-IE*, *impii*, adj. (Livr.) Care este lipsit de evlavie (religioasă) sau de afecțiune plină de respect. — Din lat. **impius**, fr. **impie**.

IMPLACĂBIL, *implacabili*, *-e*, adj. Care nu poate fi înduplecat, atenuat, împlânzit; neîndurător, inexorabil. — Din fr. **implacable**, lat. **implacabilis**.

IMPLACABILITĂȚE s.f. Înșușirea de a fi implacabil. — Din fr. **implacabilité**.

IMPLĂNT, *implanturi*, s.n. (Med.) Material natural sau artificial implantat în organism. — Din fr. **implant**.

IMPLANTĂ, *implantez*, vb. I. Tranz. A introduce pe cale chirurgicală și în scop terapeutic, în țesutul subcutanat sau în mușchi, un medicament sau un țesut străin care se resoarbe treptat. ♦ A stabili, a fixa, a așeza. — Din fr. **implanter**.

IMPLANTĂRE, *implantări*, s.f. Acțiunea de a *implanta* și rezultatul ei. — V. **implanta**.

IMPLANTĂȚIE, *implantații*, s.f. Implantare. — Din fr. **implantation**.

IMPLANTOLOGÍE s.f. Disciplină medicală care studiază implanturile și transplanturile de organe în chirurgia generală, în stomatologie etc. — Din fr. **implantologie**.

IMPLEMENTĂ, *implementez*, vb. I. Tranz. A pune în practică, în funcțiune, a aplica; a integra; a îndeplini, a realiza. — După engl. **implement**.

IMPLEMENTĂRE, *implementări*, s.f. Acțiunea de a *implementa*. — V. **implementa**.

IMPLEMENTĂȚ, *implementați*, *-te*, adj. Care a fost aplicat, care a fost îndeplinit; care a fost integrat. — V. **implementa**.

IMPLICĂ, *implic*, vb. I. Tranz. **1.** (La pers. 3) A atrage după sine, a include; a avea ceva drept consecință. **2.** A amesteca pe cineva într-o afacere neplăcută sau necinstită, într-un proces etc. — Din fr. **impliquer**, lat. **implicare**.

IMPLICĂRE, *implicări*, s.f. Acțiunea de a *implica* și rezultatul ei. — V. **implica**.

IMPLICĂȚ, *implicați*, *-te*, adj. **1.** Care este inclus. **2.** Care este amestecat într-o acțiune (neplăcută, necinstită). — V. **implica**.

IMPLICĂȚIE, *implicații*, s.f. Idee, fapt decurgând în mod implicit din altul sau apărând ca o consecință imediată a acestuia. ♦ (Log.) Relație între două concepte în care adevărul ori falsitatea unui concept atrage după sine cu necesitate adevărul ori falsitatea celui alt concept. — Din fr. **implication**, lat. **implicatio**.

IMPLICÍT, *impliciți*, *-te*, adj. (Adesea adverbial) Care este inclus, conținut în altceva (fără a mai fi exprimat direct); care se înțelege de la sine. — Din fr. **implicite**, lat. **implicitus**.

IMPLORĂȚ, *implor*, vb. I. Tranz. A ruga pe cineva insistent, cu disperare (și cu umilință). — Din fr. **implorer**, lat. **implorare**.

IMPLORĂRE, *implorări*, s.f. Acțiunea de a *implora* și rezultatul ei; implorație, rugăminte, cerere insistentă, fierbinte, disperată. — V. **implora**.

IMPLORĂȚÓR, *-OĂRE*, *imploratori*, *-oare*, adj. Care imploră; care exprimă implorarea. — Din fr. **implorateur**.

IMPLORĂȚIE, *implorații*, s.f. (Rar) Implorare. [Var.: **implorațiune** s.f.] — Din fr. **imploration**.

IMPLORAȚIUNE s.f. v. **implorație**.

IMPLÓZIE, *implozii*, s.f. **1.** Fenomen opus exploziei, care constă în pătrunderea rapidă a aerului într-un spațiu închis fără aer, când pereții acestuia sunt distruși. **2.** (Lingv.) Prima fază a articulării unei consoane ocluzive, care constă în închiderea totală a organului fonator. — Din fr. **implosion**.

IMPLÓZIV, *implozivi*, *-e*, adj. (Lingv.) Care se referă la implozie, relativ la implozie, articulat prin implozie. *Consoană implozivă*. — Din fr. **implosif**.

IMPLÚVIU, *impluvii*, s.n. Bazin amenajat în atriumul locuințelor romane, în care era colectată apa de ploaie. — Din lat. **impluvium**.

IMPOLITÉȚĂ s.f. v. **impolitețe**.

IMPOLITÉȚE, (2) *impoliteți*, s.f. **1.** Lipsă de politețe. **2.** Faptă, atitudine sau comportare nepoliticoasă; necuviință, mojie, bătădărie. [Var.: **impolitétă** s.f.] — Din fr. **impolitesse**.

IMPONDERĂBIL, *imponderabili*, *-e*, adj. Care nu are greutate; care se află în stare de imponderabilitate. ♦ Fig. Imperceptibil; subtil, insesizabil. — Din fr. **impondérable**.

IMPONDERABILITĂȚE s.f. Caracterul sau starea unui corp a cărui greutate se reduce datorită ieșirii sale din câmpul gravitației terestre sau se anulează datorită intervenției unei forțe de sens contrar. — Din fr. **impondérabilité**.

IMPOPULĂR, *impopulari*, *-e*, adj. Care nu se bucură de simpatia, de aprobarea poporului; nepopular. — Din fr. **impopulaire**.

IMPOPULARITĂȚE s.f. Lipsă de popularitate a cuiva sau a ceva; nepopularitate. — Din fr. **impopularité**.

IMPÓRT, *importuri*, s.n. Totalitatea operațiilor cu caracter comercial prin care se introduc într-o țară mărfuri produse și cumpărate din alte țări. ♦ Loc. adj. *De import = a)* care este importat; *b) fig.* străin de realitățile locale. G *Cotă de import =* practică protecționistă care stabilește o limită cantitativă dintr-un produs care poate fi importat. ♦ (Concr.) Totalitatea mărfurilor importate de o țară. G (Inform.) *Import de date =* transfer de date (informații) dintr-un program în altul. — Din **importa**¹ (derivat regresiv). Cf. germ. **I m p o r t**.

IMPÓRTĂ¹, *impórt*, vb. I. Tranz. A aduce în țara proprie mărfuri străine prin cumpărare sau prin schimb; *p. ext.* a cumpăra servicii din alte țări. ♦ Fig. A prelua obiceiuri, mode etc. străine. — Din fr. **importer**.

IMPÓRTĂ², pers. 3 *impórtă*, vb. I. Tranz. și intrans. A prezenta importanță, interes pentru cineva. — Din fr. **importer**.

IMPORTĂBIL, *importabili*, *-e*, adj. Care poate fi importat; care este permis, admis să fie importat. — Din fr. **importable**.

IMPORTANȚ, *importanți*, *-te*, adj. Care are însemnătate, valoare; însemnat. ♦ (Despre persoane) De vază; remarcabil, ilustru. ♦ (lr.) Care se crede om de seamă; plin de aroganță, îngâmfat. — Din fr. **important**.

IMPORTANȚĂ s.f. Faptul de a fi important, caracterul unui lucru important; însemnătate; semnificație. ♦ Loc. adv. *Cu importanță =* cu convingerea (nejustificată) că spune sau face ceva important; cu înfumurare. ♦ Expr. *A-și da importanță =* a se îngâmfă, a se crede om de seamă, superior. *Plin de importanță =* infumurat, îngâmfat, încrezut. — Din fr. **importance**.

IMPORTĂRE, *importări*, s.f. Acțiunea de a *importa*¹. — V. **importa**¹.

IMPORTĂȚ, *importați*, *-te*, adj. (Despre mărfuri) Adus în propria țară prin cumpărare sau prin schimb. — V. **importa**¹.

IMPORTATÓR, -OĂRE, *importatori, -oare*, s.m. și f., adj. **1.** S.m. și f. Persoană fizică sau juridică care se ocupă cu importul. **2.** Adj. Care importă¹. *Țară importatoare de bumbac*. — Din fr. **importateur**.

IMPORTAȚIUNE, *importațiuni*, s.f. (Inv.) Lucru, bun importat. — Din fr. **importation**.

IMPORTŪN, -Ă, *importuni, -e*, s.m. și f., adj. (Livr.) (Persoană) care importunează. — Din fr. **importun**, lat. **importunus**.

IMPORTUNĂ, *importunez*, vb. I. Tranz. (Livr.) A plictisi sau a stingheri pe cineva cu insistențele sau cu prezența sa. — Din fr. **importuner**.

IMPORTUNITĂTE s.f. (Livr.) Insistență, atitudine, prezență care plictisește sau stingherește pe cineva. — Din fr. **importunité**, lat. **importunitas, -atis**.

IMPOSIBIL, -Ă, *impossibili, -e*, adj., s.n. **1.** Adj. Care nu e posibil, care nu se poate îndeplini; irealizabil. ♦ Extrem de greu, de dificil. *O muncă imposibilă*. ♦ (Fam.; despre oameni) Nesuferit, insuportabil. **2.** S.n. Ceea ce este (aproape) cu neputință de realizat. ♦ Expr. *A face imposibilul* = a face tot ceea ce îi stă în putință pentru a realiza ceva. ♦ (Adverbial) Cu neputință, în niciun caz, cu niciun preț. — Din fr. **impossible**, lat. **impossibilis**.

IMPOSIBILITĂTE, s.f. Caracterul sau situația a ceea ce este imposibil; faptul de a nu putea face ceva; neputință. — Din fr. **impossibilité**, lat. **impossibilitas, -atis**.

IMPOSTĂTIE s.f. (Muz.) Pregătire, antrenare a vocii (înainte de a cânta); vocalizare. — Din it. **impostazione**.

IMPOSTĂ, *imposte*, s.f. Plan orizontal ieșit în relief față de nivelul zidăriei, servind de obicei ca sprijin pentru o boltă, un arc etc. — Din fr. **imposte**, it. **imposta**.

IMPOSTÓR, -OĂRE, *impostori, -oare*, s.m. și f. Persoană care caută să înșele, profitând de necunoștința sau de buna-credință a oamenilor; șarlatan, mincinos. ♦ Persoană care, prin minciuni și prefăcătorie, își arogă o falsă identitate (și competență), vrând să pară ceea ce nu este; farsor. — Din fr. **imposteur**, lat. **impostor**.

IMPOSTŪRĂ, *imposturi*, s.f. Acțiune, faptă de impostor; șarlatanie, înșelătorie. — Din fr. **imposture**, lat. **impostura**.

IMPOTÉNT, -Ă, *impotentți, -te*, adj. Lipsit de vigoare; neputincios. ♦ Spec. (Despre bărbați) Inapt pentru săvârșirea actului sexual. — Din fr. **impotent**, lat. **impotens, -ntis**.

IMPOTÉNTĂ s.f. Lipsă de vigoare; neputință. ♦ Spec. Stare (patologică) a unui bărbat inapt pentru săvârșirea actului sexual. — Din fr. **impotence**, lat. **impotentia**.

IMPOZĂBIL, -Ă, *impozabili, -e*, adj. Care poate fi sau care este supus la plata unui impozit. — Din fr. **imposable**.

IMPOZĂNT, -Ă, *impozanți, -te*, adj. Care impune respect sau admirație prin înfățișare, ținută, comportare; impunător, mândru. — Din fr. **imposant**.

IMPÓZIT, *impozite*, s.n. Prelevare obligatorie, fără prestație și nerambursabilă, efectuată de către administrația publică pentru satisfacerea necesităților de interes general; dare. *G Impozit direct* = impozit stabilit în mod nominal în sarcina persoanelor fizice și juridice, având ca bază de impozitare veniturile sau averea acestora. *Impozit indirect* = impozit inclus în prețul de vânzare al unor bunuri materiale și servicii, vărsat la bugetul de stat de către agenții economici, dar suportat de consumatori. ♦ (În trecut) Bir. — Din lat. **impositum** (cu sensul fr. *impôt*).

IMPOZITĂ, *impozitez*, vb. I. Tranz. A impune (3). ♦ A prevedea perceperea unui impozit. — Din **impozit**.

IMPOZITĂRE, *impozități*, s.f. Acțiunea de a impozita. — V. **impozita**.

IMPRACTICĂBIL, -Ă, *impracticabili, -e*, adj. **1.** (Despre drumuri) Pe care nu se poate circula; stricat, desfundat. **2.** Care nu poate fi pus în practică, care nu se poate aplica. — Din fr. **impracticable** (după *practică*).

IMPRACTICABILITĂTE s.f. (Rar) Caracterul a ceea ce este impracticabil. — Din fr. **impracticabilité**.

IMPRECAȚIE, *imprecații*, s.f. Blestem; ocară. ♦ Figură de stil care conține un blestem. — Din fr. **imprécation**, lat. **imprecatio**.

IMPRECIS, -Ă, *imprecisi, -se*, adj. Care este lipsit de precizie; vag, nesigur. — Din fr. **imprécis**.

IMPRECÍZIE, *imprecizii*, s.f. Lipsă de precizie. — Din fr. **imprécision**.

IMPREGNĂ, *impregnez*, vb. I. Tranz. și refl. (Adesea fig.) A (se) îmbiba cu o substanță (lichidă) pentru a căpăta impermeabilitate, rezistență etc. — Din fr. **imprégner**, lat. **impraegnare**.

IMPREGNĂBIL, -Ă, *imprégnabili, -e*, adj. Care poate fi impregnat. — Din fr. **imprégnable**.

IMPREGNABILITĂTE s.f. Calitatea de a fi impregnat. — Din fr. **imprégnabilité**.

IMPREGNĂNT, -Ă, *imprégnanți, -te*, adj., s.n. (Produs chimic) care impregnează. — Din **imprégna**.

IMPREGNĂRE, *imprégnări*, s.f. Acțiunea de a (se) impregna și rezultatul ei; îmbibare. — V. **imprégna**.

IMPREGNĂT, -Ă, *imprégnati, -te*, adj. Îmbibat cu o substanță (lichidă) spre a căpăta anumite însușiri. — V. **imprégna**.

IMPREGNĂȚIE s.f. (Geol.) Distribuție neregulată a unor substanțe minerale în masa rocilor. — Din fr. **imprégnation**.

IMPREGNÓL s.n. Substanță de culoare albă, obținută din parafină, care se folosește la impregnarea materialelor textile. — **Imprégna** + suf. *-ol*.

IMPRESĂR, *impresari*, s.m. Persoană care se ocupă de angajamentele, de contractele unui actor, ale unui cântăreț etc. și organizează spectacole, turnee artistice. — Din fr. **impresario**, it. **impresario**. Cf. germ. **Impresario**.

IMPRESARIÁL, -Ă, *impresariali, -e*, adj. (Rar) De impresar sau de impresariat. [Pr.: *-ri-a]* — Din engl. **impresarial**.

IMPRESARIÁT, impresariate, s.n. Instituție care mijlocește sau organizează reprezentări teatrale, concerte etc. [Pr.: *-ri-a]* — Din **impresar**.

IMPRESCRITĂBIL, -Ă, *imprescriptibili, -e*, adj. Care nu se prescrie, care rămâne valabil totdeauna. — Din fr. **imprescriptible**.

IMPRESCRITIBILITĂTE s.f. Însușirea de a fi imprescriptibil. — Din fr. **imprescriptibilité**.

IMPRÉSIE, *impresii*, s.f. Efect lăsat în conștiința omului de lucruri sau de întâmplări din jurul lui cu care vine în contact; (la pl.) gânduri, imagini întâmpinate în memorie. ♦ Expr. *A da (sau a face, a lăsa) impresia că... = a)* a determina pe cineva să-și formeze o părere despre cineva sau ceva; *b)* a părea că... *A face (sau a produce) impresie (asupra cuiva) = a atrage atenția (cuiva) asupra sa sau asupra actelor sale, a face efect, a impresiona. (A fi) sub impresia... = (a fi) stăpânit de imaginile sau de amintirile unei întâmplări trăite. ♦ Senzație; părere. ♦ Expr. A avea impresia că... = a bănuî, a crede, a presupune că... ♦ (La pl.) Puncte de vedere, aprecieri (fugitive) asupra unui fapt, asupra unei întâmplări etc. ♦ (În forma impresiune) Urmă, amprentă a desenului papilar al degetelor, palmelor și tălpilor picioarelor. [Var.: (inv.) **impresiune** s.f.] — Din fr. **impression**, lat. **impressio, -onis**.*

IMPRESIONĂ, *impresionez*, vb. I. Tranz. **1.** A produce o impresie puternică asupra cuiva; a emoționa, a mișca. **2.** (Despre lumină) A acționa asupra substanțelor sensibile de pe o placă, de pe un film sau de pe o hârtie fotografică, dând naștere unui proces chimic datorită căruia se înregistrează o imagine. [Pr.: *-si-o]* — Din fr. **impressionner**.

IMPRESIONĂBIL, -Ă, *impressionabili, -e*, adj. Care poate fi ușor impresionat; (despre oameni) sensibil, emotiv. [Pr.: *-si-o]* — Din fr. **impressionnable**.

IMPRESIONABILITĂTE s.f. Însușirea de a fi impresionabil; sensibilitate, emotivitate. [Pr.: *-si-o]* — Din fr. **impressionnabilité**.

IMPRESIONĂNT, -Ă, *impressionanți, -te*, adj. (Adesea adverbial) Care produce o impresie puternică; emoționant, tulburător; uluitor. ♦ Impunător, impozant. [Pr.: *-si-o]* — Din fr. **impressionnant**.

IMPRESIONĂRE, *impressionări*, s.f. Acțiunea de a impresiona și rezultatul ei. [Pr.: *-si-o]* — V. **impresiona**.

IMPRESIONĂT, -Ă, *impresionați, -te*, adj. **1.** Mișcat, emoționat. **2.** (Despre materiale fotografice) Care a suferit schimbări chimice sub acțiunea luminii. [Pr.: *-si-o]* — V. **impresiona**.

IMPRESIONÍSM s.n. Mișcare artistică apărută în a doua jumătate a sec. XIX, caracterizată prin renunțarea la contururile precise, la detalii, la clarobscur spre a reda cât mai sugestiv lumina (în pictură), prin modelarea fragmentară a suprafețelor (în sculptură), printr-o mare libertate a formelor, lărgirea cadrului tonal și subiectivitatea coloritului (în muzică), prin tendința de a reda impresii fugitive, și cele mai intime nuanțe personale (în literatură). [Pr.: *-si-o]* — Din fr. **impressionnisme**.

IMPRESIONÍST, -Ă, *impressioniști, -ste*, adj., s.m. și f. **1.** Adj. Care aparține impresionismului, privitor la impresionism. **2.** S.m. și f. Adept al impresionismului; creator care aparține impresionismului. [Pr.: *-si-o]* — Din fr. **impressionniste**.

IMPRESIÓNE s.f. v. **impresie**.

IMPRÉSSUM s.n. (Rar) Numele, firma tipografiei (care apare imprimată) pe o carte tipărită. — Cuv. lat.

IMPREVIZĂBIL, -Ă, *imprévizibili, -e*, adj. Care nu poate fi prevăzut. — Din fr. **imprévisible**.

IMPREVIZIBILITĂTE s.f. Caracterul a ceea ce este imprevizibil. — Din fr. **imprévisibilité**.

IMPRIMĂ, *imprim*, vb. I. Tranz. **1.** A face, a lăsa urme prin apăsare, deformare etc.; a întipări. ♦ A înregistra sunete pe o bandă, pe un disc etc.

2. A tipări. ♦ A aplica, a fixa pe o țesătură desene colorate. 3. Fig. A comunica; a transmite. ♦ A impune, a determina. — Din fr. **imprimer**.

IMPRIMĂBIL, -Ă, *imprimabil*, -e, adj. De imprimat; care se poate imprima. — Din fr. **imprimable**.

IMPRIMĂNTĂ, *imprimante*, s.f. (Inform.) Echipament utilizat pentru tipărirea informației stocate în format electronic într-o formă direct interpretabilă de către utilizator (texte, imagini grafice etc.). — Din fr. **imprimante**.

IMPRIMĂRE, *imprimări*, s.f. Acțiunea de a imprima și rezultatul ei. — V. **imprima**.

IMPRIMĂT, -Ă, *imprimați*, -te, adj., s.n. 1. Adj. Care este tipărit. ♦ (Despre țesături) Pe care sunt aplicate, fixate desene colorate. 2. S.n. Formular-tip folosit în întreprinderi și instituții pentru întocmirea de acte oficiale; publicație cu caracter administrativ (adresă, registru etc.) folosită în întreprinderi și instituții. 3. S.n. (La pl.) Publicații tipărite; tipărituri. — V. **imprima**. Cf. fr. **imprimé**.

IMPRIMĂTUR s.n. Autorizație indicând bunul de tipar pe o corectură. — Cuv. lat.

IMPRIMERIE, *imprimerii*, s.f. Tipografie. ♦ Atelier, secție dintr-o întreprindere textilă în care se imprimă țesături. — Din fr. **imprimerie**.

IMPRIMÉU, *imprimeuri*, s.n. Țesătură imprimată cu modele colorate. ♦ Desen aplicat pe o țesătură. — Din fr. **imprimé**.

IMPROBĂBIL, -Ă, *improbabil*, -e, adj. Care nu se poate proba, care nu poate fi dovedit, care nu este sigur. ♦ Care are puține șanse de a se produce, puțin probabil; incert, nesigur. — Din fr. **improbable**.

IMPROBABILITĂTE s.f. Caracterul a ceea ce este improbabil. — Din fr. **improbabilité**.

IMPROBĂNT, -Ă, *improbant*, -te, adj. Care nu probează ceva, care nu are valoare de probă; incert, nesigur. — Din fr. **improbant**.

IMPROBITĂTE, *improbități*, s.f. (Livr.) Lipsă de probitate. — Din fr. **improbité**.

IMPROMPTU, *impromptu-uri*, s.n. Compoziție muzicală instrumentală (pentru pian) cu caracter de improvizare și de obicei lirică. [Pr.: *empromptu*] — Din fr. **impromptu**.

IMPROPRIETĂTE, *impropriități*, s.f. Lipsă de proprietate în folosirea unui termen, a unei construcții. [Pr.: *-pri-e-*] — Din fr. **impropriété**, lat. **improprietas**, -atis.

IMPROPRIU, -IE, *improprie*, adj. 1. (Despre cuvinte, expresii etc.); adesea adverbial) Care nu este propriu, potrivit, corect sau indicat. 2. Necorespunzător, nerecomandabil, neindicat (pentru ceva). — Din fr. **impropre**, lat. **improprius**.

IMPROVIZĂ, *improvizez*, vb. I. Tranz. A compune, a alcătui (ocazional) repede, pe nepregătite o poezie, un discurs, o compoziție muzicală etc.; a face, a confecționa, a construi ceva la repezeală (și provizoriu), din ce se găsește la îndemână. — Din fr. **improviser**.

IMPROVIZĂRI, *improvizări*, s.f. Acțiunea de a improviza și rezultatul ei; (concr.) ceea ce se improvizează. — V. **improviza**.

IMPROVIZĂT¹ s.n. Faptul de a improviza. — V. **improviza**.

IMPROVIZĂT², -Ă, *improvizați*, -te, adj. 1. Compus, alcătuit repede și fără o pregătire prealabilă. 2. Care îndeplinește o funcție, care face o acțiune ocazional și fără a avea pregătirea necesară. — V. **improviza**.

IMPROVIZĂTOR, -OĂRE, *improvizatori*, -oare, adj. (Adesea substantivat) Care improvizează; care are însușirea de a improviza. — Din fr. **improvisateur**.

IMPROVIZĂTORIC, -Ă, *improvizatorici*, -ce, adj. (Rar) Care ține de improvizație. — **Improvizator** + suf. *-ic*.

IMPROVIZĂȚII, *improvizății*, s.f. Faptul de a improviza; (concr.) ceea ce se improvizează. ♦ Executare a unei compoziții muzicale, pe care interpretul o creează pe măsură ce o cântă; compoziție muzicală creată în acest fel. ♦ Lucru făcut la repezeală, pe moment. — Din fr. **improvisation**.

IMPRUDENT, -Ă, *imprudenti*, -te, adj. (Adesea adverbial și substantivat) Care acționează fără prudență; care demonstrează lipsă de prudență; nesocotit. — Din fr. **imprudent**, lat. **imprudens**, -ntis.

IMPRUDENTĂ, *imprudente*, s.f. Lipsă de prudență; nesocotință; neprevădere. ♦ Faptă, vorbă etc. nesocotită, riscantă. — Din fr. **imprudence**, lat. **imprudencia**.

IMPŪBER, -Ă, *impuberi*, -e, adj. (Livr.) Care nu a atins vârsta pubertății. — Din fr. **impubère**, lat. **impubes**, -eris.

IMPŪDIC, -Ă, *impudici*, -ce, adj. Lipsit de pudoare, de rușine; nerușinat, necuviincios. — Din fr. **impudique**, lat. **impudicus**.

IMPUDICITĂTE s.f. Impudoare. — Din fr. **impudicité**.

IMPUDOĂRE s.f. Lipsă de pudoare, de rușine; atitudine, faptă, vorbă lipsită de rușine; nerușinare, impudicitate. — Din fr. **impudeur**.

IMPŪLS, *impulsuri*, s.n. 1. Îndemn, stimulent, avânt (în realizarea unei acțiuni); (Fiziol.) mișcare bruscă și momentană, determinată de acțiunea stimulenților nervoși și orientată spre executarea unui anumit act. 2. Mărimă fizică egală cu produsul dintre masa și viteza unui corp în mișcare. 3. Variație bruscă, intensă și de scurtă durată a unei mărimi variabile; impulsie. *Impulsul curentului electric*. — Din lat. **impulsus**.

IMPŪLSIE, *impulsii*, s.f. 1. Tendință, pornire spontană, involuntară, adesea cu caracter imperios, provocată de un factor psihologic, emoțional. ♦ (Med.) Forță irezistibilă, nesupusă controlului voinței, care îi determină pe unii bolnavi mintal la efectuarea unei acțiuni violente, periculoase pentru ei sau pentru persoanele din jur, ori la exprimarea unor cuvinte adeseori imorale sau injurioase. 2. Mișcare imprimată unui corp de o forță exterioară. 3. Impuls (3). [Var.: (rar) **impulsiune** s.f.] — Din fr. **impulsion**, lat. **impulsio**, -onis.

IMPULSIONĂ, *impulsionez*, vb. I. Tranz. A da impuls, a produce un impuls; a stimula, a îndemna, a îmboldi. ♦ A imprima o mișcare. [Pr.: *-sf-o-*] — **Impuls** + suf. *-iona*. Cf. fr. **impulser**.

IMPULSIONĂRE s.f. Faptul de a *impulsiona*. [Pr.: *-si-o-*] — V. **impulsiona**.

IMPULSIŪNE s.f. v. **impulsie**.

IMPULSIV, -Ă, *impulsivi*, -e, adj. Care este înclinat să acționeze sub influența primului impuls; violent, nestăpănit, nestăviluit. — Din fr. **impulsif**.

IMPULSIVITĂTE s.f. Însușirea de a fi impulsiv; nestăpânire, violență. — Din fr. **impulsivité**.

IMPULSOR, *impulsoare*, s.n. (Tehn.) Rotor de pompă centrifugă. — Din fr. **impulseur**.

IMPUNĂTOR, -OĂRE, *impunători*, -oare, adj. Care impresionează (prin dimensiuni, calități etc.); măreț, falnic, impozant, grandios. — **Impune** + suf. *-ător*.

IMPŪNE, *impún*, vb. III. 1. Tranz. A face ca o idee, o măsură, o directivă etc. să fie acceptate și urmate; a face necesară îndeplinirea unei acțiuni; a constrânge pe cineva să accepte, să facă ceva; a obliga. 2. Intrans. A insufla cuiva respect, stimă, teamă etc. ♦ Tranz. A face ca cineva să devină respectat, stimat sau temut. ♦ Refl. A căpăta prestigiu, a se afirma; a învinge, a birui. 3. Tranz. A supune pe cineva la plata unui impozit. [Perf. s. *impusei*, part. *impus*] — Din lat. **imponere** (refăcut după *pune*; cu sensuri după fr. *imposer*).

IMPŪNERE, *impuneri*, s.f. Acțiunea de a (se) *impune* și rezultatul ei. ♦ (Fin.) Operație fiscală care constă în stabilirea persoanei, a termenului și a sumei ce urmează să fie plătită statului ca impozit; (concr.) impozit. — V. **impune**.

IMPUNITATE s.f. Apărare de pedeapsă a unui infractor determinată de anumite împrejurări speciale, prevăzute de lege. — Din fr. **impunité**, lat. **impunitas**, -atis.

IMPUPĂRE s.f. (Biol.) Trecere din stadiul de larvă în stadiul de pupă². — **Im²** + **pupă²**.

IMPŪR, -Ă, *impuri*, -e, adj. 1. Care nu este pur; murdar. ♦ Fig. Corupt, murdar. 2. (Chim.) Amestecat cu altă substanță (nevalorosă). — Din fr. **impur**, lat. **impurus**.

IMPURIFICĂ, *impurific*, vb. I. Tranz. (Rar) A murdări; a polua. — **Im²** + **purifica**.

IMPURIFICĂRE, *impurificări*, s.f. (Rar) Acțiunea de a *impurifica*. — V. **impurifica**.

IMPURIFICĂT, -Ă, *impurificați*, -te, adj. Care a devenit impur. — V. **impurifica**.

IMPURITĂTE, *impurități*, s.f. 1. Lipsă de puritate, de curățenie. ♦ Stare a unui mediu cu toxicitate ridicată, cu microbi etc. 2. Corp sau substanță străină care se găsește în masa altui corp sau a unui material (și a cărei prezență determină modificarea proprietăților materialului). — Din fr. **impureté**, lat. **impuritas**, -atis.

IMPŪS, -Ă, *impuși*, -se, adj. Care trebuie urmat întocmai; care trebuie făcut, îndeplinit; obligatoriu. — V. **impune**.

IMPUTĂ, *impút*, vb. I. Tranz. și refl. impers. 1. A (i se) reproșa, a (i se) atribui cuiva fapte, atitudini, gesturi nepotrivite, condamnabile. 2. A face pe cineva răspunzător de o pagubă adusă unei instituții, întreprinderi (unde lucrează), obligându-l la despăgubiri. — Din fr. **imputer**, lat. **imputare**.

IMPUTĂBIL, -Ă, *imputabili*, -e, adj. Care poate fi imputat cuiva. — Din fr. **imputable**.

IMPUTABILITĂTE s.f. (Jur.) Situație în care se găsește o persoană căreia i se atribuie săvârșirea cu intenție a unei fapte pedepsite de legea penală. — Din fr. **imputabilité**.

IMPUTĂRE, *imputări*, s.f. Acțiunea de a (se) *imputa* și rezultatul ei; reproș, muștrare, învinuire. ♦ (Concr.) Imputație. — V. **imputa**.

IMPUTĂȚIE, *imputății*, s.f. Faptul de a atribui cuiva o vină; învinovățire; măsură prin care se dispune reținerea din câștigul unui angajat a despăgubirilor pentru paguba cauzată de acesta instituției sau întreprinderii unde lucrează; (concr.) sumă care trebuie plătită pentru această pagubă; imputare. — Din fr. **imputation**, lat. **imputatio**.

IMPUTRESCIBIL, *-Ă, imputrescibili*, -e, adj. (Tehn.; despre materiale) Care nu putrezește. — Din fr. **imputrescible**.

IMPUTRESCIBILITATE s.f. (Tehn.) Calitatea unui material de a fi imputrescibil. — Din fr. **imputrescibilité**.

IMPUTRESCIBILIZĂ, *imputrescibilizez*, vb. I. Tranz. A trata materiale textile cu substanțe de protecție împotriva microorganismelor care pot produce degradări biochimice atât fibrelor textile naturale, cât și celor artificiale. — **Imputrescibil** + suf. *-iza*.

IMPUTRESCIBILIZĂRE, *imputrescibilizări*, s.f. Acțiunea de a *imputrescibiliza* și rezultatul ei. — V. **imputrescibiliza**.

IMPUTRESCIBILIZĂT, *-Ă, imputrescibilizați*, -te, adj. (Despre materiale textile) Care au fost tratate cu substanțe de protecție împotriva microorganismelor. — V. **imputrescibiliza**.

IMUABIL, *-Ă, imuabili*, -e, adj. Care rămâne veșnic același, care nu se schimbă; permanent, constant, imutabil. [Pr.: *-mu-a-*] — Din fr. **immuable**.

IMUABILITATE s.f. Calitatea a ceea ce este imuabil; permanentă, fixitate, imutabilitate. [Pr.: *-mu-a-*] — Din fr. **immuabilité**.

IMŪN, *-Ă, imuni*, -e, adj. Care prezintă imunitate; care nu poate contracta o anumită boală infecțioasă. — Din fr. **immun**, lat. **immunis**.

IMŪND, *-Ă, imunzi*, -de, adj. (Livr.; adesea fig.) Foarte murdar; dezagustător la înfățișare. — Din fr. **immonde**, lat. **immundus**.

IMUNDICITATE s.f. (Livr.; adesea fig.) Murdărie foarte mare; imundicie. — Din fr. **immondicité**.

IMUNDIȚIE s.f. (Livr.; adesea fig.) Imunditate. — Din it. **immondizia**.

IMUNITĂR, *-Ă, imunitari*, -e, adj. (Biol.) Cu caracter de imunitate. — Din fr. **immunitaire**.

IMUNITATE s.f. **1.** Rezistență a organismului față de acțiunea agenților patogeni sau a produșilor toxici ai acestora. **2.** (În societatea medievală) Privilegiu acordat sau recunoscut la cerere de către monarh seniorului de a judeca, de a strânge impozite, de a ridica oastea etc. pe domeniile lui în folos propriu. **3.** Ansamblu de drepturi sau de privilegii de care se bucură unele categorii de persoane. ♦ *Imunitate parlamentară* = dreptul membrilor unui organ legislativ de a nu fi urmăriți, învinuiți și trimiși în judecată pe durata mandatului decât cu aprobarea organului legislativ. *Imunitate diplomatică* = totalitatea drepturilor de care se bucură în țara în care au fost acreditați sau prin care trec spre acea țară reprezentanții și misiunile diplomatice, familiile lor, personalul administrativ. — Din fr. **immunité**, lat. **immunitas**, -atis.

IMUNIZĂ, *imunizez*, vb. I. Tranz. și refl. A face sau a deveni imun în urma unui tratament sau prin faptul că a avut în trecut aceeași boală la care este expus în prezent. — Din fr. **immuniser**.

IMUNIZĂNT, *-Ă, imunizanți*, -te, adj. Care imunizează. — Din fr. **immunisant**.

IMUNIZARE, *imunizări*, s.f. Acțiunea de a (se) *imuniza* și rezultatul ei. — V. **imuniza**.

IMUNIZĂT, *-Ă, imunizați*, -te, adj. Care a devenit imun. — V. **imuniza**.

IMUNOCHIMIC, *-Ă, imunochimici*, -ce, adj. Privitor la imunochimie, de imunochimie. — Din engl. **immunochemical**.

IMUNOCHIMIE s.f. Ramură a biochimiei care se ocupă cu studiul naturii chimice a imunității în vederea preparării de vaccinuri și seruri purificate. — Din fr. **immunochimie**. Cf. engl. **immunochemistry**.

IMUNODEPRESIV, *-Ă, imunodepresivi*, -e, adj. (Med.) Imunosupresiv. — Din fr. **immunodépressif**.

IMUNOELECTROFORĂZĂ s.f. (Med.) Adaptare a tehnicii electroforetice la studiile imunochimice. [Pr.: *-no-e-*] — Din engl. **immunoelectrophoresis**.

IMUNOGÉN, *-Ă, imunogeni*, -e, adj. (Biol.; despre substanțe) Care are proprietatea de a da imunitate (1). — Din fr. **immunogène**.

IMUNOGENÉTIC, *-Ă, imunogenetici*, -ce, s.f., adj. **1.** S.f. Ramură a geneticii care studiază complexitatea proceselor de imunitate (1). **2.** Adj. Care ține de imunogenetică (1). — Din fr. **immunogénétique**, engl. **immunogenetic(s)**.

IMUNOGLOBULINĂ, *imunoglobuline*, s.f. (Biol.) Substanță proteică prezentă în sângele persoanelor imune. — Din engl. **immunoglobulin**.

IMUNOLOGIC, *-Ă, imunologici*, -ce, adj. (Biol.) Care aparține imunologiei, de imunologie. — Din fr. **immunologique**, engl. **immunologic**.

IMUNOLOGIE s.f. Știință care se ocupă cu studiul reacțiilor organismului față de agenții infecțioși și de produsele lor toxice. — Din fr. **immunologie**.

IMUNOPATOLÓG, *-Ă, imunopatologi*, -ge, s.m. și f. Specialist în imunopatologie. — Din **imunopatologie** (derivat regresiv).

IMUNOPATOLOGIE s.f. Ramură a imunologiei care studiază imunitatea organismului în relație cu boala. — Din engl. **immunopathology**.

IMUNOPROFILAXIE, *imunoprofilaxii*, s.f. Prevenire a unei boli contagioase prin imunizare cu vaccinuri, seruri specifice etc. — Din fr. **immunoprophylaxie**.

IMUNOSUPRESIE s.f. (Med.) Scădere sau diminuare a imunității organismului după iradiere, droguri, toxine microbiene. — Din engl. **immunosuppression**.

IMUNOSUPRESIV, *-Ă, imunosupresivi*, -e, adj. (Med.; despre substanțe, tratamente etc.) Care inhibă procesele imunogenetice; imunodepresiv. — Din engl. **immunosuppressive**.

IMUNOTERAPIE s.f. Metodă de tratament care constă în administrarea de seruri și vaccinuri care conțin anticorpi specifici bolii respective. — Din fr. **immunothérapie**.

IMUNOTRANSFŪZIE, *imunotransfuzii*, s.f. (Med.) Transfuzie de sânge recoltat de la donatori vaccinați în prealabil contra unor boli infecțioase. — Din fr. **immunotransfusion**.

IMUTĂBIL, *-Ă, imutabili*, -e, adj. Imuabil. — Din lat. **immutabilis**.

IMUTABILITATE s.f. (Rar) Imuabilitate. — Din fr. **immutabilité**, lat. **immutabilitas**, -atis.

IN¹- Element de compunere cu sens negativ și privativ, formând substantive, adjective, verbe. [Var.: **im²**] — Din fr., lat. **in-**.

IN² (1) s.m. (2) *inuri*, s.n. **1.** S.m. Plantă erbacee textilă și oleaginoasă, cu tulpina subțire, ramificată în partea superioară, fibroasă, cu frunze mici, înguste și cu flori albastre sau albe, care are numeroase utilizări (*Linum usitatissimum*); *p. restr.* sămânța acestei plante. ♦ *In galben* = plantă erbacee cu flori galbene (*Linum flavum*). **2.** S.n. Fir obținut prin prelucrarea inului² (1); *p. ext.* pânză făcută din aceste fire. — Lat. **linum**.

INABIL, *-Ă, inabili*, -e, adj. Neîndemânic, stângaci; neabil. — Din fr. **inhabile**, lat. **inhabilis**.

INABILITATE s.f. Lipsă de abilitate; stângăcie. — Din fr. **inhabilité**.

INABORDĂBIL, *-Ă, inabordabili*, -e, adj. Care nu poate fi abordat; inaccesibil, neabordabil. — Din fr. **inabordable**.

INACCEPTĂBIL, *-Ă, inacceptabili*, -e, adj. Care nu poate fi acceptat, admis; neacceptabil. — Din fr. **inacceptable**.

INACEPTĂRE s.f. Refuz de a accepta; neacceptare, respingere. — După fr. **inacceptation**.

INACCESIBIL, *-Ă, inaccesibili*, -e, adj. Care nu este accesibil, la care nu poți ajunge; neaccesibil, inabordabil. ♦ Care nu poate fi înțeles. — Din fr. **inaccessible**, lat. **inaccessibilis**.

INACCESIBILITATE s.f. Însușirea sau starea de a fi inaccesibil. — Din fr. **inaccessibilité**.

INACOMODĂBIL, *-Ă, inacomodabili*, -e, adj. Care nu se poate acomoda cu o situație, cu o persoană etc.; inadaptabil. — Din fr. **inacommodable**.

INACORDĂBIL, *-Ă, inacordabili*, -e, adj. Care nu se poate accorda sau atribui. — Din fr. **inaccordable**.

INACTIV, *-Ă, inactivi*, -e, adj. **1.** Care nu activează, care este lipsit de activitate; care nu face nimic; pasiv. **2.** (Chim.; despre substanțe, elemente) Care nu reacționează. — Din fr. **inactif**.

INACTIVĂ, *inactivez*, vb. I. Tranz. **1.** A face să devină inactiv; a anihila, a suprima. **2.** (Chim.) A face să nu reacționeze; a neutraliza. — Din fr. **inactiver**. **INACTIVĂRE**, *inactivări*, s.f. Acțiunea de a *inactiva* și rezultatul ei. — V. **inactiva**.

INACTIVĂT, *-Ă, inactivați*, -te, adj. Care a devenit inactiv. — V. **inactiva**. **INACTIVISM** s.n. (Rar) Accentuare a atitudinii inactive; mod de viață care evită contactul cu lumea exterioară. — Din germ. **Inaktivismus**.

INACTIVITATE s.f. Lipsă de activitate; pasivitate. — Din fr. **inactivité**.

INACTUAL, *-Ă, inactuali*, -e, adj. Care nu este actual; neactual. [Pr.: *-tu-a-*] — Din fr. **inactuel**.

INACTUALITATE s.f. Lipsă de actualitate; însușirea sau starea de a fi inactual. [Pr.: *-tu-a-*] — Din fr. **inactualité**.

INACȚIUNE s.f. Lipsă a oricărei acțiuni. [Pr.: *-ți-u-*] — Din fr. **inaction**.

INACUZĂBIL, *-Ă, inacuzabili*, -e, adj. Care nu poate fi acuzat; nevinovat. — Din fr. **innocuable**.

INADAPTĂBIL, *-Ă, inadaptabili*, -e, adj. Care nu se poate obișnui, acomoda cu o situație nouă; inacomodabil. — Din fr. **inadaptable**.

INADAPTABILITĂȚE s.f. Faptul de a fi inadaptabil; neadaptabilitate. — **Inadaptabil** + suf. *-itate*.

INADAPTARE, *inadaptări*, s.f. Imposibilitate de adaptare; neadaptare. — După fr. **inadaptation**.

INADAPTĂȚ, *-Ă, inadaptăți, -te*, adj. Care nu s-a adaptat; neadaptat. — Din fr. **inadapté**.

INADECVĂRE s.f. Lipsă de adecvare; nepotrivire. — După fr. **inadéquation**.

INADECVĂȚ, *-Ă, inadecvăți, -te*, adj. Care nu corespunde, nu este potrivit; nepotrivit, neadecvat. — Din fr. **inadéquat**.

INADERĂȚ, *-Ă, inaderenți, -te*, adj. Care nu aderă; neaderent. — Din fr. **inadhérent**.

INADERĂȚĂ, *inaderențe*, s.f. Imposibilitate de a adera; neaderență. — **Inader**[enț] + suf. *-ență*.

INADMISIBIL, *-Ă, inadmisibili, -e*, adj. Care nu poate fi admis, primit, acceptat; neadmisibil. — Din fr. **inadmissible**.

INADMISIBILITĂȚE s.f. Caracterul a ceea ce este inadmisibil. — Din fr. **inadmissibilité**.

INADVERTĂȚ, *-Ă, inadvertenți, -te*, adj. Lipsit de atenție; neatenț, distrat. ♦ Care nu se potrivește, nu corespunde; greșit. — Din fr. **inadvertant**.

INADVERTĂȚĂ, *inadvertențe*, s.f. Lipsă de atenție; (concr.) greșeală comisă din neatenție. ♦ Nepotrivire. — Din fr. **inadvertance**.

INALIENABIL, *-Ă, inalienabili, -e*, adj. (Despre drepturi, bunuri) Care nu poate face obiectul unui act de înstrăinare. [Pr.: *-li-e*] — Din fr. **inaliénable**.

INALIENABILITĂȚE s.f. Calitate a unui drept sau a unui bun de a fi inalienabil. [Pr.: *-li-e*] — Din fr. **inaliénabilité**.

INALIENĂRE, *inalienări*, s.f. (Jur.) Situația, starea a ceea ce este inalienabil, imposibilitate de alienare. [Pr.: *-li-e*] — Din fr. **inaliénation**.

INALTERĂBIL, *-Ă, inalterabili, -e*, adj. (Adesea fig.) Care nu se alterează, nu se strică; nealterabil. — Din fr. **inaltérable**.

INALTERABILITĂȚE s.f. Calitatea de a fi inalterabil. — Din fr. **inaltérabilité**.

INAMIC, *-Ă, inamici, -ce, adj.*, s.m. și f. **1.** S.m. și f. Statul beligerant adversar în caz de război; *p. ext.* forțele armate și cetățenii acestui stat. ♦ Dușman în viața de fiecare zi. **2.** Adj. Care aparține statului beligerant adversar sau cetățenilor săi. ♦ Dușmănos, ostil. [Var.: (inv.) **inimic, -ă** adj., s.m. și f.] — Din lat. **inimicus** (după *amic*).

INAMISIBIL, *-Ă, inamisibili, -e*, adj. (Livr.) Care nu se poate pierde; care rămâne. ♦ Care nu îți se poate lua. — Din lat. **inamissibilis**, fr. **inamissible**.

INAMOVIBIL, *-Ă, inamovibili, -e*, adj. **1.** (Despre funcționarii publici) Care nu poate fi transferat, înlocuit sau destituit din funcție fără anumite garanții legale. ♦ (Despre o funcție) Din care nu poate fi destituit cineva. **2.** (Despre piese, organe de mașini etc.) Care nu poate fi deplasat din locul în care este montat. — Din fr. **inamovible**.

INAMOVIBILITĂȚE s.f. Faptul, calitatea sau dreptul de a fi inamovibil. — Din fr. **inamovibilité**.

INANALIZABIL, *-Ă, inanalizabili, -e*, adj. Care nu poate fi analizat; neanalizabil. — Din fr. **inanalysable**.

INANIMĂȚ, *-Ă, inanimați, -te*, adj. (Adesea substantivat) Neînsuflit, neanimat; care este fără viață prin structura sau esența lui. — Din fr. **inanimé**.

INANITĂȚE s.f. (Rar) Deșertăciune, vanitate, zădărnicie. — Din fr. **inanité**.

INANITIE s.f. Stare patologică a organismului, manifestată prin pierdere în greutate, scăderea forței fizice, amețeli etc. și cauzată de lipsa cronică de hrană. — Din fr. **inanition**, lat. **inanitio**.

INAPELĂBIL, *-Ă, inapelabili, -e*, adj. (Jur.) Care nu poate fi schimbat, modificat; cu caracter definitiv. — Din it. **inappellabile**.

INAPETENȚĂ s.f. Lipsă de poftă de mâncare, întâlnită în multe boli febrile, digestive, cronice etc.; anorexie. ♦ Fig. Lipsă de interes. — Din fr. **inappétence**.

INAPLICĂBIL, *-Ă, inaplicabili, -e*, adj. Care nu poate fi pus în practică; neaplicabil. — Din fr. **inapplicable**.

INAPLICABILITĂȚE s.f. Imposibilitate de a fi pus în practică; neaplicabilitate. — Din fr. **inapplicabilité**.

INAPRECIĂBIL, *-Ă, inapreciabili, -e*, adj. Care, datorită calităților deosebite, nu poate fi prețuit, evaluat; inestimabil. [Pr.: *-ci-a*] — Din fr. **inappréciable**.

INAPT, *-Ă, inapți, -te*, adj. Nepotrivit pentru o anumită sarcină, slujbă etc.; lipsit de putere, de forță (fizică) de a face ceva. — Din fr. **inapte**.

INAPTITUDINE s.f. Lipsă de aptitudine; nepricepere. — Din fr. **inaptitude**.

INĂRIȚĂ, *inarițe*, s.f. Numele a două plante erbacee acvatice, asemănătoare cu inul² cu florile verzui; țintar (2) (*Najas minor* și *marina*). — **In**² + suf. *-ariț*.

INARMONIE s.f. (Rar) Lipsă de armonie. — Din fr. **inharmonie**.

INARTICULĂBIL, *-Ă, inarticulabili, -e*, adj. Care nu poate fi articulat; care nu poate fi exprimat clar, ușor. — Din fr. **inarticulable**.

INASIMILĂBIL, *-Ă, inasimilabili, -e*, adj. Care nu poate fi asimilat, care nu se asimilează (ușor); neasimilabil. — Din fr. **inassimilable**.

INASORTĂBIL, *-Ă, inasortabili, -e*, adj. Care nu poate fi asortat (la culoare, mărime etc.) — Din fr. **inassortable**.

INATACĂBIL, *-Ă, inatacabili, -e*, adj. Care nu poate fi atacat, contestat; neatacabil. — Din fr. **inattaquable**.

INAUDIBIL, *-Ă, inaudibili, -e*, adj. Care nu se poate auzi (ușor); *p. ext.* imperceptibil. ♦ Care se aude cu mare dificultate. [Pr.: *-a-u*] — Din fr. **inaudible**.

INAUGURĂ, *inaugurez*, vb. I. Tranz. A deschide în mod solemn activitatea unui așezământ, a unei expoziții, a unui local etc.; *p. gener.* a marca începutul într-o activitate, într-un domeniu. ♦ Spec. A dezveli (în mod solemn) un monument. — Din fr. **inaugurer**, lat. **inaugurare**.

INAUGURĂL, *-Ă, inaugurali, -e*, adj. De inaugurare, privitor la o inaugurare. — Din fr. **inaugural**.

INAUGURĂRE, *inaugurări*, s.f. Acțiunea de a inaugura și rezultatul ei. — V. **inaugura**.

INAUGURĂTOR, *-OĂRE, inauguratori, -oare*, adj., s.m. și f. (Persoană) care inaugurează o expoziție, un local etc. — Din fr. **inaugurateur**.

INAUTENTIC, *-Ă, inautentici, -ce*, adj. Care nu este autentic; neautentic. [Pr.: *-a-u*] — Din fr. **inauthentique**.

INAUTENTICITĂȚE s.f. Lipsă de autenticitate. [Pr.: *-a-u*] — Din fr. **inauthenticité**.

INAVUĂBIL, *-Ă, inavuabili, -e*, adj. (Livr.) Care nu poate fi măturisit; *p. ext.* rușinos, nedemn. [Pr.: *-vu-a*] — Din fr. **inavouable**.

INĂRIȚĂ, *inarițe*, s.f. Pasăre mică înrudită cu sticletele, cu fruntea roșie, gușa neagră și pieptul roz, care se hrănește mai ales cu semințe de in²; țintar (2) (*Carduelis flammea*). — **In**² + suf. *-ăriț*.

INC, *incuri*, s.n. (Reg.) Poftă de răs, de joc, de zburdălnicii. — Et. nec.

INCA adj. v. **incas**.

INCALCULĂBIL, *-Ă, incalculabili, -e*, adj. Care nu poate fi calculat, apreciat (atât e de mare); necalculabil; imens, considerabil. — Din fr. **incalculable**.

INCALIFICĂBIL, *-Ă, incalificabili, -e*, adj. Care nu poate fi calificat (atât e de rău); care întrece orice măsură. — **In**¹ + **calificabil**. Cf. fr. **inqualifiable**, it. **inqualificabile**.

INCANDESCĂȚ, *-Ă, incandescenți, -te*, adj. (Adesea fig.) Care se află în stare de incandescență. — Din fr. **incandescent**, lat. **incandescens, -ntis**.

INCANDESCĂȚĂ s.f. (Adesea fig.) Stare a unui corp care, datorită temperaturii ridicate, emite lumină (și radiații infraroșii). ♦ *Lampă cu incandescență* = lampă electrică în care lumina este produsă cu ajutorul încălzirii electrice a unui fir metalic la temperaturi înalte și într-un spațiu vid. — Din fr. **incandescence**.

INCANTĂTORIU, *-IE, incantatorii*, adj. (Livr.) Cu caracter de incantație. — Din fr. **incantatoire**.

INCANTAȚIE, *incantații*, s.f. Formulă magică, cântată sau recitată (pentru a obține un efect supranatural). ♦ Fig. (Stare de) încântare; farmec, delectare. — Din fr. **incantation**.

INCAPĂBIL, *-Ă, incapabili, -e*, adj. (Adesea substantivat) Care nu este capabil să facă ceva; *p. ext.* nepriceput. ♦ Lipsit de capacitatea legală de a se bucura de anumite drepturi. — Din fr. **incapable**.

INCAPACITĂȚE s.f. Lipsă de capacitate, imposibilitate de a face ceva; *p. ext.* nepricepere. ♦ Stare, situație a unei persoane care nu are capacitatea legală de a se bucura de anumite drepturi. — Din fr. **incapacité**.

INCARBONIZĂRE s.f. Ansamblu de procese de natură fizică, chimică sau biologică, în cursul căruia substanțele organice vegetale depuse pe fundul unui bazin de sedimentare se îmbogățesc în carbon, transformându-se în cărbuni. [Var.: **încarbonizare** s.f.] — **În** + **carbonizare**.

INCARCĂȚIE s.f. **1.** (Livr.) Încarcerare. **2.** (Med.) Strangulare a unei hernii. — Din fr. **incarcération**.

INCARNĂ, *incarnez*, vb. I. Refl. și tranz. **1.** A (se) întrupa; a (se) transforma în om. ♦ Fig. A lua sau a da o formă concretă, reală. ♦ Tranz. A juca un rol într-o piesă. **2.** (Despre unghii) A crește în carne. [Var.: **încarnă** vb. I] — Din fr. **incarner**, lat. **incarnare**.

INCARNĂRE, *incarnări*, s.f. Acțiunea de a (se) *incarna* și rezultatul ei; incarnare. [Var.: **încarnare** s.f.] — V. **incarna**.

INCARNĂȚ, *-Ă, încarnați, -te*, adj. **1.** Care a luat formă materială, reală; întrupat. **2.** (În sintagma) *Unghie încarnată* = unghie care crește în carne; onixis. [Var.: **încarnăt, -ă** adj.] — V. **incarna**.

INCARNĂȚIE, incarnații, s.f. Incarnare. — Din fr. **incarnation**.

INCĂS, -Ă, încăși, -se, s.m. și f., adj. **1.** S.m. și f. Persoană care făcea parte dintr-un trib indian din America de Sud. **2.** Adj. Care aparține încășilor (**1**), privitor la încăși. [Pr.: **Înca** adj., **încăș, -ă** s.m. și f., adj.] — Din fr. **incas, inca**.

INCASĂBIL, -Ă, incasabili, -e, adj. Care nu se sparge (ușor). — Din fr. **incassable**.

INCĂSO s.n. Modalitate de plată în schimburile economice internaționale care constă într-o obligație de plată a cumpărătorului, asumată prin contract, contra documente comerciale transmise de banca beneficiarului plății la banca plătorului. — Din it. **incasso**.

INCASTELURĂ s.f. (Med. vet.) Deformare a copitei la animale. [Pr.: **Încastelură** s.f.] — Din fr. **encastelure**.

INCĂȘ, -Ă s.m. și f., adj. v. **incas**.

INCAVĂȚIE, incavații, s.f. (Rar) Adâncitură relativ largă, executată la suprafața unei piese prin deformare plastică. — Din engl. **incavation**.

INCENDIĂ, incendiez, vb. I. Tranz. A da foc, a provoca un incendiu (cu scopul de a distruge). ♦ Fig. A ațâța la război, la revoltă, a îndemna la acțiuni violente. [Pr.: **-di-a**] — Din fr. **incendier**.

INCENDIAR, -Ă, incendiari, -e, adj. Care provoacă (sau poate provoca) un incendiu. ♦ Fig. Care ațâță, îndeamnă la acțiuni violente. [Pr.: **-di-ar**] — Din fr. **incendiaire**, lat. **incendarius**.

INCENDIAT, -Ă, incendiați, -te, adj. Care a suferit un incendiu. [Pr.: **-di-aț**] — V. **incendia**.

INCENDIATOR, -OĂRE, incendiatori, -oare, s.m. și f. Persoană care provoacă un incendiu. ♦ Fig. Persoană care îndeamnă la acțiuni violente; instigator, provocator. [Pr.: **-di-a-**] — **Incendia** + suf. **-tor**.

INCENDIERE, incendieri, s.f. Acțiunea de a **incendia** și rezultatul ei. [Pr.: **-di-e-**] — V. **incendia**.

INCENDIU, incendii, s.n. Foc mare care cuprinde (și distruge parțial sau total) o clădire, o pădure etc.; pârjol. — Din lat. **incendium**. Cf. it. **incendio**, fr. **incendie**.

INCERT, -Ă, incerți, -te, adj. Care nu este cert; nesigur, îndoielnic; schimbător. — Din lat. **incertus**.

INCERTITUDINE, incertitudini, s.f. Lipsă de certitudine; nesiguranță, îndoială, ezitare. — Din fr. **incertitude**, lat. **incertitudo, -inis**.

INCESIBIL, -Ă, incesibili, -e, adj. (Jur.; despre bunuri) Care nu poate fi cedat. — Din fr. **incessible**.

INCESIBILITATE s.f. (Jur.) Calitate a unui bun de a fi incesibil. — Din fr. **incessibilité**.

INCEȘT, incesturi, s.n. Infracțiune care constă în întreținerea de relații sexuale între părinți și copii sau între frați și surori. — Din fr. **inceste**, lat. **incestus**.

INCESTUOS, -OĂSĂ, incestuoși, -oase, adj. Cu caracter de incest, vinovat de incest. [Pr.: **-tu-os**] — Din fr. **incestueux**, lat. **incestuosus**.

INCH, inchi, s.m. Unitate de măsură pentru lungime, egală cu 2,54 cm, folosită în Marea Britanie și în Statele Unite ale Americii. [Pr.: **inč**] — Cuv. engl.

INCHIETUDINE s.f. (Livr.) Neliniște. [Pr.: **-chi-e-**] — Din fr. **inquiétude**, lat. **inquietudo, -inis**.

INCHIZITÓR, inchizitori, s.m. Judecător din tribunalul ecleziastic al Inchiziției. ♦ Fig. Anchetator aspru. — Din fr. **inquisiteur**.

INCHIZITORIAL, -Ă, inchizitoriali, -e, adj. De Inchiziție sau de inchizitor, privitor la Inchiziție sau la inchizitor. ♦ Fig. Foarte crud, foarte aspru. [Pr.: **-ri-aț**] — Din fr. **inquisitorial**.

INCHIZIȚIE s.f. Instituție a Bisericii catolice, creată la sfârșitul sec. XII și începutul sec. XIII, însărcinată cu apărarea credinței creștine și reprimarea ereziei. — Din fr. **inquisition**, lat. **inquisitio**.

INCIDENT, -Ă, incidenți, -te, s.n., adj. I. S.n. **1.** Întâmplare neașteptată (și neplăcută) care apare în desfășurarea unei acțiuni. ♦ *Incident de frontieră* = ciocnire armată între unități grănicerești care aparțin unor state limitrofe. ♦ Greutate, dificultate. **2.** Obiecție (secundară și neașteptată) ridicată în cursul unui proces de una dintre părți. II. Adj. **1.** (Despre cuvinte sau propoziții) Care este intercalat între părțile unei propoziții sau fraze. **2.** (Fiz.; în sintagma) *Rază incidentă* = rază de lumină care cade pe suprafața unui corp sau pe suprafața care separă două medii. — Din fr. **incident**.

INCIDENTĂL, -Ă, incidentali, -e, adj. (Adesea adverbial) Care intervine întâmplător; accidental. — Din fr. **incidental**.

INCIDENTĂ, incidente, s.f. **1.** Întâlnire a razelor de lumină, a fasciculelor de lumină, a particulelor etc. între ele sau cu suprafețele corpurilor. ♦ *Punct de incidență* = punct în care o rază de lumină întâlnește un corp sau

suprafața de separare a două medii. *Unghi de incidență* = unghi format de raza incidentă cu perpendiculara în punctul de incidență. **2.** (Med.) Totalitatea cazurilor de îmbolnăvire provocate de o anumită boală infecțioasă pe o perioadă dată, raportată la totalul populației. **3.** (Biol.) Prezență a unui caracter, normal sau patologic, într-o populație oarecare, cercetată într-o anumită perioadă. — Din fr. **incidence**.

INCINERĂ, incinerez, vb. I. Tranz. A arde un cadavru sau altă substanță organică, prefăcându-le în cenușă. — Din fr. **incinérer**, lat. **incinerare**.

INCINERĂRE, incinerări, s.f. Acțiunea de a **incinera** și rezultatul ei; incinerare. — V. **incinera**.

INCINERĂȚIE, incinerații, s.f. Incinerare. — Din fr. **incinération**.

INCINTĂ, incinte, s.f. **1.** Spațiu (mare) închis în interiorul unei construcții. **2.** Suprafața de teren înconjurată din toate părțile de construcții, de amenajări. **3.** În sintagma *Incintă acustică* = casetă de lemn de construcție specială în care sunt fixate unul sau mai multe difuzoare în scopul ameliorării caracteristicilor acustice ale acestora; boxă. — Din fr. **enceinte**.

INCIPIENT, -Ă, incipienti, -te, adj. Care se află la început; începător. [Pr.: **-pi-ent**] — Din lat. **incipiens, -ntis**, it. **incipiente**.

INCIPIT, incipituri, s.n. Formulă introductivă dintr-o carte tipărită sau dintr-un manuscris antic ori medieval, care cuprindea titlul lucrării și numele autorului. — Din lat. [hic] **incipit** „aici începe”.

INCISIV¹, incisivi, s.m. (Și în sintagma *dinți incisivi*) Fiecare dintre dinții lați, cu rădăcinile neramificate, aflați în planul anterior al arcadelor dentare, sus și jos, și folosiți pentru tăierea alimentelor. — Din fr. **incisive**.

INCISIV², -Ă, incisivi, -e, adj. Pătrunzător; tăios, mușcător. *Stil incisiv*. — Din fr. **incisif**.

INCISIVITĂȚE, incisivități, s.f. Însușirea de a fi incisiv², pătrunzător, tăios, mușcător. — **Incisiv** + suf. **-itate**.

INCITĂ, incit, vb. I. Tranz. A ațâța, a întărâta; a instiga la... — Din fr. **inciter**, lat., it. **incitare**.

INCITĂBIL, -Ă, incitabili, -e, adj. Care poate fi incitat. — Din fr. **incitable**.

INCITABILITATE s.f. Stare de incitare; însușirea a ceea ce este incitabil. — Din fr. **incitabilité**.

INCITĂNT, -Ă, incitanți, -te, Care incită, incitator; incitativ. — Din fr. **incitant**.

INCITĂRE, incitări, s.f. Acțiunea de a **incita** și rezultatul ei; ațâțare, întărâtare, instigare, incitație. — V. **incita**.

INCITĂȚ, -Ă, incități, -te, adj. Ațâțat, întărâtat, instigat. — V. **incita**.

INCITĂȚIV, -Ă, incitativi, -e, adj. (Rar) Incitant. — Din fr. **incitatif**.

INCITĂTOR, -OĂRE, incitatori, -oare, adj., s.m. și f. (Persoană) care incită; instigator. — Din fr. **incitateur**.

INCITĂȚIE, incitații, s.f. Incitare. — Din fr. **incitation**, lat. **incitatio**.

INCIZĂ, incizez, vb. I. Tranz. A face o incizie; a ornamenta cu ajutorul inciziilor. — Din fr. **inciser**.

INCIZĂRE, incizări, s.f. Acțiunea de a **inciza**; (concr.) incizie (**3**). — V. **inciza**.

INCIZIE, incizii, s.f. **1.** (Med.) Tăietură, secționare făcută într-un țesut cu bisturiul sau cu un alt instrument chirurgical. **2.** Tăietură făcută în scoarța unui arbore, cu scopul de a opri și de a dirija o cantitate mai mare de substanțe nutritive către inflorescențe, provocând astfel o creștere mai mare a fructelor și grăbirea coacerii lor. **3.** Tehnică de ornamentare a unui obiect din lut, piatră, metal prin zgărierea în adâncime cu ajutorul unui instrument special; ornament astfel rezultat. — Din fr. **incision**, lat. **incisio**.

INCIZURĂ, incizuri, s.f. **1.** (Anat.) Adâncitură pe suprafața unei structuri anatomice. **2.** (Med.) Incizie (**1**). **3.** (Tehn.) Crăpătură, creștătură. — Din fr. **incisure**.

INCLASABIL, -Ă, inclasabili, -e, adj. Care nu se poate clasa. — Din fr. **inclassable**.

INCLĂMĂNT, -Ă, inclămănti, -te, adj. (Livr.) Neiertător. — Din fr. **inclement**.

INCLĂMĂNTĂ s.f. (Livr.) Neîndurare. — Din fr. **inclemente**.

INCLINOGRAMĂ, inclinograme, s.f. Grafic în care se reprezintă proiecția pe plan orizontal a poziției axei unei sonde, incluzând variația înclinării sondei cu adâncimea și variația azimutului corespunzător. — Din engl. **inclinogram**.

INCLINOMETRIE s.f. Operație de măsurare și înregistrare a poziției în spațiu a unei găuri de sondă. — Din fr. **inclinométrie**.

INCLINOMÉTRU, inclinometre, s.n. **1.** Aparat pentru măsurarea și înregistrarea poziției unei găuri de sondă. **2.** Instrument care servește la măsurarea unghiurilor de înclinare a unei nave în raport cu orizontul. **3.** Instrument care indică direcția magnetismului Pământului. — Din fr. **inclinomètre**, engl. **inclinometer**.

INCLUDE, includ, vb. III. Tranz. A cuprinde, a conține, a îngloba. — Din lat. **includere**.

INCLÚDERE, *incluđeri*, s.f. Acțiunea de a *include* și rezultatul ei; cuprindere, înglobare. — V. **include**.

INCLÚS, *-Ă, incluși, -se*, adj. Care este cuprins, conținut, înglobat. — V. **include**.

INCLUSÍV adv. Împreună cu...; și cu... ♦ Și cel din urmă (dintr-o serie de numere, de date etc.) — Din fr. **inclusif**.

INCLUZIÚNE, *incluziuni*, s.f. 1. Particulă de material străin conținută în masa unui corp solid. ♦ Defect de fabricație al unei piese, constând în prezența în masa metalică a unor particule izolate. 2. (Mat.) Relație între două mulțimi prin care se exprimă faptul că orice element al primei mulțimi îi aparține și celeilalte. [Pr.: -zi-u-] — Din fr. **inclusion**, lat. **inclusio, -onis**.

INCOAGULÁBIL, *-Ă, incoagulabili, -e*, adj. Care nu se coagulează sau nu poate fi coagulat. [Pr.: -co-a-] — Din fr. **incoagulable**.

INCOAGULABILITÁTE s.f. (Med.) Lipsă de coagulare. [Pr.: -co-a-] — Din fr. **incoagulabilité**.

INCOATÍV, *-Ă, incoativi, -e*, adj., s.n. (Verb) Care exprimă începutul unei acțiuni. [Pr.: -co-a-] — Din fr. **inchoatif**, lat. **inchoativus**.

INCOERCÍBIL, *-Ă, incoercibili, -e*, adj. (Livr.) Care nu poate fi constrâns. ♦ (Fiz.) Care nu poate fi reținut, comprimat într-un recipient. [Pr.: -co-er-] — Din fr. **incoercible**.

INCOERCIBILITÁTE s.f. (Livr.) Imposibilitatea de a constrânge, de a stăpâni. [Pr.: -co-er-] — Din fr. **incoercibilité**.

INCOERÉNT, *-Ă, incoerenți, -te*, adj. (Despre oameni) Lipsit de logică în gândire, în exprimare, în manifestări; (despre manifestările oamenilor) lipsit de logică. [Pr.: -co-e-] — Var.: **incoherént, -ă** adj.] — Din fr. **incohérent**.

INCOERÉNȚĂ, *incoerențe*, s.f. Lipsă de legătură logică (în gândire, în exprimare sau acțiune). [Pr.: -co-e-] — Var.: **incoherénță** s.f.] — Din fr. **incohérence**.

INCÓGNITO adj. invar., adv. (În legătură cu o persoană aflată în călătorie) Fără să fie cunoscut; în ascuns; cu nume fals. — Din fr., it. **incognito**.

INCOGNOSCÍBIL, *-Ă, incognoscibili, -e*, adj. (Fil.) Care nu poate fi cunoscut de rațiunea omenească (deși se presupune că există în realitate). — Din fr. **incognoscible**.

INCOGNOSCIBILITÁTE s.f. (Fil.) Însușirea sau starea de a fi incognoscibil. — Din fr. **incognoscibilité**.

INCOHERÉNT, *-Ă* adj. v. **incoerent**.

INCOHERÉNȚĂ s.f. v. **incoerență**.

INCOLINÍSM, *incolinisme*, s.n. (Biol.) Formă de conviețuire a două organisme în care unul folosește gazda numai ca adăpost. — Din fr. **incolinisme**.

INCOLÓR, *-Ă, incolori, -e*, adj. Care nu are culoare, care nu e colorat. ♦ Fig. Fără personalitate, fără strălucire; șters, searbăd. — Din fr. **incolor**, lat. **incolor**.

INCOMBUSTÍBIL, *-Ă, incombustibili, -e*, adj. (Despre corpuri) Care nu poate fi ars, care nu este combustibil; necombustibil. — Din fr. **incombustible**.

INCOMBUSTIBILITÁTE s.f. Proprietate a unui corp de a fi incombustibil. — Din fr. **incombustibilité**.

INCOMENSURÁBIL, *-Ă, incommensurabili, -e*, adj. 1. Care nu poate fi măsurat; foarte mare, nemăsurat, nelimitat. ♦ Care nu poate fi evaluat, care este foarte valoros. 2. (Mat.; despre mărimi) A căror măsură nu poate fi exprimată de un număr rațional. — Din fr. **incommensurable**.

INCOMENSURABILITÁTE s.f. 1. Însușirea de a fi incommensurabil (1) din cauza dimensiunilor foarte mari. ♦ Imposibilitate de evaluare din cauza valorii prea mari. 2. (Mat.) Caracteristică a unor mărimi de a fi incommensurabile (2). — Din fr. **incommensurabilité**.

INCOMESTÍBIL, *-Ă, incommestibili, -e*, adj. Care nu este bun de mâncat; necomestibil. — Din fr. **incommestible**.

INCOMÓD, *-Ă, incomozi, -de*, adj. 1. (Despre lucruri, adesea adverbial) Care nu este comod, care stânjenește. 2. (Despre ființe) Care deranjează, supără, stingherește, indispuce. — Din fr. **incomode**, lat. **incommodus**.

INCOMODÁ, *incomodez*, vb. I. Tranz. A tulbura liniștea cuiva; a deranja, a stingheri, a stânjeni. — Din fr. **incomoder**, lat. **incommodare**.

INCOMODÁNT, *-Ă, incomodați, -te*, adj. Supărător, jenant. — Din fr. **incomodant**.

INCOMODÁRE s.f. Acțiunea de a *incomoda* și rezultatul ei. — V. **incomoda**.

INCOMODITÁTE s.f. Lipsă de comoditate. ♦ Neplăcere, jenă. — Din fr. **incommodité**.

INCOMPARÁBIL, *-Ă, incomparabili, -e*, adj. (Adesea adverbial) Care nu se poate compara cu nimic (prin însușiri); fără pereche, fără seamăn,

neasemănat, extraordinar; necomparabil. — Din fr. **incomparable**, lat. **incomparabilis**.

INCOMPATÍBIL, *-Ă, incompatibili, -e*, adj. Care nu poate exista simultan cu altceva, care nu este compatibil cu altceva; necompatibil. ♦ (Despre funcții, profesii etc.) Care se află în raport de incompatibilitate față de alta. 3. (Mat.; despre sisteme de ecuații sau inecuații) Care nu are soluții. — Din fr. **incompatible**.

INCOMPATIBILITÁTE s.f. 1. Faptul de a fi incompatibil; nepotrivire, necompatibilitate. 2. (Jur.) Starea de nepotrivire între două funcții, profesii sau sarcini, care face ca o persoană să nu le poată exercita ori ocupa în același timp. 3. (Med.) Termen folosit de obicei în legătură cu transfuziile de sânge pentru a arăta o nepotrivire de grup sanguină. 4. (Mat.) Caracteristică a unui sistem de ecuații sau inecuații de a fi incompatibil. 5. (Biol.) Incapacitate a gametilor masculini și feminini de a fuziona pentru a forma un zigot viabil. — Din fr. **incompatibilité**.

INCOMPÉTÉNT, *-Ă, incompetenți, -te*, adj. Care nu este competent; care nu are dreptul de a face ceva; necompetent. ♦ (Despre un organ de stat) Care nu are competența de a judeca, cerceta sau rezolva o anumită problemă. — Din fr. **incompétent**.

INCOMPÉTÉNȚĂ, *incompetențe*, s.f. Lipsă de competență. [Var.: **incompétință** s.f.] — Din fr. **incompétence**.

INCOMPÉTINȚĂ s.f. v. **incompetență**.

INCOMPLÉCT, *-Ă* adj. v. **incomplet**.

INCOMPLÉT, *-Ă, incompleți, -te*, adj. Care nu este complet, întreg; căruia îi lipsește una sau mai multe dintre părțile sale componente; cu lipsuri, necomplet. [Var.: **incompléct, -ă** adj.] — Din fr. **incomplet**.

INCOMPREHENSÍBIL, *-Ă, incomprehensibili, -e*, adj. Care nu este comprehensibil, care nu poate fi înțeles, cuprins cu mintea; de neînțeles. — Din fr. **incompréhensible**.

INCOMPREHENSIBILITÁTE s.f. Lipsă de înțelegere; caracterul a ceea ce este incomprehensibil. — Din fr. **incompréhensibilité**.

INCOMPREHENSIÚNE s.f. (Livr.) Incapacitate de a înțelege sau de a fi înțeles. [Pr.: -si-u-] — Din fr. **incompréhension**.

INCOMPREHENSÍV, *-Ă, incomprehensivi, -e*, adj. (Livr.) Care nu poate înțelege; neînțelegător. — Din fr. **incompréhensif**.

INCOMPRESÍBIL, *-Ă, incompressibili, -e*, adj. (Fiz.) Care nu este compresibil, care nu se poate comprima sub acțiunea unei presiuni exterioare; necompresibil. — Din fr. **incompressible**.

INCOMPRESIBILITÁTE s.f. Însușirea unui corp de a fi incompresibil; necompresibilitate. — Din fr. **incompressibilité**.

INCOMUNICÁBIL, *-Ă, incommunicabili, -e*, adj. 1. Care nu trebuie sau nu poate fi comunicat; intranzisibil. 2. (Rare) Inexprimabil. — Din fr. **incommunicable**.

INCOMUNICABILITÁTE s.f. Însușirea sau starea de a fi incommunicabil. — Din fr. **incommunicabilité**.

INCOMUTÁBIL, *-Ă, incommutabili, -e*, adj. (Mat.) Care nu poate fi comutat. — Din fr. **incommutable**.

INCOMUTABILITÁTE s.f. (Mat.) Însușirea de a fi incommutabil. — Din fr. **incommutabilité**.

INCONCEPTÍBIL, *-Ă, inconceptibili, -e*, adj. (Livr.) Care este de neconceput; imposibil. — Din it. **inconcettibile**.

INCONCILIÁBIL, *-Ă, inconciliabili, -e*, adj. (Despre idei, concepții etc.) Care nu poate fi conciliat; de neîmpăcat, neconciliabil. [Pr.: -li-a-] — Din fr. **inconciliable**.

INCONÉL s.m. Aliaj pe bază de nichel, rezistent la temperaturi înalte și coroziune, folosit în construcția reactoarelor nucleare, la motoarele rachetelor etc. — Din fr., engl. **Inconel**.

INCONFORMÍSM s.n. (Rare) Nonconformism. — In¹- + **conformism**.

INCONFÓRT s.n. Lipsă de confort. — Din fr. **inconfort**.

INCONFORTÁBIL, *-Ă, incomfortabili, -e*, adj. Neconfortabil. — Din fr. **incomfortable**.

INCONFUNDÁBIL, *-Ă, inconfundabili, -e*, adj. Care este bine individualizat, care nu poate fi confundat, de neconfundat. — In¹- + **confundabil**.

INCONGELÁBIL, *-Ă, incongelabili, -e*, adj. Care nu poate fi congelat, care nu îngheață. — Din fr. **incongelable**.

INCONGRUÉNT, *-Ă, incongruenți, -te*, adj. Care nu este congruent, care nu se potrivește, care nu este în concordanță cu ceva; nepotrivit, neconcordanț. [Pr.: -gru-enț] — Din lat. **incongruens, -ntis**, it. **incongruente**.

INCONGRUENȚĂ, *incongruențe*, s.f. Faptul de a fi incongruent; nepotrivire, neconcordanță, dezacord. [Pr.: -gru-en-] — Din it. **incongruenza**, lat. **incongruentia**.

INCONSECVENT, -Ă, inconsecvenți, -te, adj. Lipsit de consecvență, care își schimbă ideile, concepțiile etc.; schimbător, instabil, inconstant, nestatornic, neconsecvent. — Din fr. **inconséquent**, lat. **inconsequens, -ntis**.

INCONSECVENȚĂ, inconsecvențe, s.f. Lipsă de consecvență în idei sau în acțiuni; neconsecvență, instabilitate, inconstanță. — Din fr. **inconséquence**, lat. **inconséquentia**.

INCONSISTENT, -Ă, inconsistenti, -te, adj. Care este lipsit de consistență, de soliditate; neconsistent; fără tărie; slab, moale. — Din fr. **inconsistent**.

INCONSISTENȚĂ s.f. 1. Lipsă de consistență, de soliditate. 2. (Log.) Caracteristică a unei mulțimi de enunțuri care implică logic o contradicție sau are consecințe contradictorii. — Din fr. **inconsistance**.

INCONSOLABIL, -Ă, inconsolabili, -e, adj. Care nu poate fi consolată; nemângâiat, neconsolabil, neconsolat. — Din fr. **inconsolable**, lat. **inconsolabilis**.

INCONSTANT, -Ă, inconstanți, -te, adj. (Despre oameni și manifestările lor) Care nu este constant; schimbător, nestatornic, instabil, ușuratic. — Din fr. **inconstant**.

INCONSTANȚĂ, inconstanțe, s.f. Lipsă de constanță; nestatornicie. — Din fr. **inconstance**.

INCONSUMABIL, -Ă, inconsumabili, -e, adj. Care nu poate sau nu trebuie să fie consumat; de nemâncat, necomesibil. — Din fr. **inconsommable**.

INCONȘTIENT, -Ă, inconștienți, -te, adj., s.n. I. Adj. 1. Care nu este conștient, care nu știe ce face, care și-a pierdut cunoștința (ca urmare a unei stări patologice). 2. (Adesea adverbial) Care nu are o atitudine conștientă față de realitatea înconjurătoare; fără minte, fără judecată. ♦ (Despre fenomene psihice) Care scapă conștiinței, de care omul nu-și dă seama; involuntar, automat, instinctiv. II. S.n. 1. (Psih.; la Freud) Instinctele reprimite ale persoanei și dorințele, ideile, imaginile asociate lor și inaccesibile direct conștiinței. 2. (Fil.; la E. von Hartmann) Principiu unic față de care conștiința este numai o manifestare. [Pr.: -ști-enț] — Din fr. **inconscient** (după *conscient*).

INCONȘTIENȚĂ s.f. 1. Lipsă sau pierdere a cunoștinței, care apare în diferite boli neuropsihice. 2. Lipsa unei atitudini conștiente, raționale față de realitatea înconjurătoare; stare sufletească în care omul nu-și dă seama de actele sale. [Pr.: -ști-en-] — Din fr. **inconscience** (după *inconscient*).

INCONTESTABIL, -Ă, incontestabili, -e, adj. Care nu poate fi contestat, care nu poate fi pus la îndoială; de netăgăduit, indiscutabil, sigur, necontestabil. ♦ (Adverbial) Fără îndoială, fără discuție, indiscutabil. — Din fr. **incontestable**.

INCONTESTABILITATE s.f. Înșușirea sau starea a ceea ce este incontestabil. — Din fr. **incontestabilité**.

INCONTINENT, -Ă, incontinenți, -te, adj. Care este lipsit de moderație, care este nereținut; violent. ♦ Desfrânat. ♦ Care suferă de incontinență. — Din fr. **incontinent**.

INCONTINENȚĂ s.f. Lipsă de continență, eliminare involuntară a urinei sau a materiilor fecale, neputință de a reține urina sau materiile fecale. ♦ Neputință de a-și înfrâna unele dorințe sau acțiuni. ♦ Fig. (Fam.) Logoree, limbuție. — Din fr. **incontinence**, lat. **incontinentia**.

INCONTINUU adv. v. încontinuu.

INCONVENABIL, -Ă, inconvenabili, -e, adj. (Adesea adverbial) Care nu este convenabil; neconvenabil. — Din fr. **inconvenable**.

INCONVENIENT, inconveniente, s.n. Neajuns, dezavantaj; dificultate, obstacol, piedică. [Pr.: -ni-enț] — Din fr. **inconvenient**, lat. **inconveniens, -ntis**.

INCONVERTIBIL, -Ă, inconvertibili, -e, adj. Care nu este convertibil; neconvertibil. — Din fr. **inconvertible**.

INCOORDONARE s.f. 1. Lipsă de coordonare (1); necoordonare. 2. (Med.) Lipsă de coordonare a mișcărilor, cauzată de leziuni ale sistemului nervos sau de stări patologice ale aparatului locomotor; necoordonare. — Din fr., engl. **incoordination**.

INCORÉCT, -Ă, incorrecți, -te, adj. 1. Care nu este corect; greșit, eronat, inexact, necorect. 2. Necinstit, neonest, înșelător. — Din fr. **incorrect**.

INCORECTITUDINE, incorectitudini, s.f. Lipsă de corectitudine; purtare sau faptă incorectă; necinste, șarlatanie, înșelătorie, incorecțiune, necorectitudine. ♦ (La pl.) Părți greșite dintr-o lucrare, dintr-un desen etc. — In¹- + **corectitudine**.

INCORECȚIUNE, incorecțiuni, s.f. (Inv.) Incorectitudine. [Pr.: -ți-u-] — Din fr. **incorection**.

INCORIGIBIL, -Ă, incorigibili, -e, adj. (Despre oameni și manifestările lor) Care nu poate fi îndreptat, corijat, care persistă în greșeli. — Din fr. **incorrigible**.

INCORIGIBILITATE s.f. (Rare) Neputință de a se corija, de a se îndrepta; înșușirea sau starea a ceea ce este incorigibil. — Din fr. **incorrigibilité**.

INCORPORĂ vb. I v. încorpora.

INCORPORABIL, -Ă adj. v. încorporabil.

INCORPORARE s.f. v. încorporare.

INCORPORĂȚIE s.f. v. încorporație.

INCORUPTIBIL, -Ă, incoruptibili, -e, adj. Care nu poate fi corupt; integru, onest, cinstit. — Din fr. **incorruptible**, lat. **incorruptibilis**.

INCORUPTIBILITATE s.f. Calitate a celui care nu se lasă corupt; integritate, cinste exemplară, onestitate. — Din fr. **incorruptibilité**, lat. **incorruptibilitas, -atis**.

INCOT s.n. v. încot.

INCREAT s.n. (Livr.) Ceea ce preexistă formei în care urmează să se constituie la un moment dat. ♦ Ceea ce este etern. [Pr.: -cre-aț] — Din fr. **incrée**.

INCREDIBIL, -Ă, incredibili, -e, adj. Care este de necrezut. — Din it. **incredibile**, lat. **incredibilis**.

INCREDIBILITATE s.f. (Rare) Înșușirea de a fi incredibil. — Din fr. **incrédibilité**, it. **incredibilità**.

INCREDUL, -Ă, increduli, -e, adj. Care nu crede ușor ceva, care este greu de convins; neîncrăzător. — Din fr. **incrédule**, lat. **incrédulus**.

INCREDULITATE s.f. Înșușirea de a nu fi credul; lipsă de încredere; neîncrădere. — Din fr. **incrédulité**.

INCREMENT s.n. (Rare) Creștere, adaos, spor. — Din lat. **incrementum**.

INCREMENTAL, -Ă, incrementali, -e, adj. (Rare) Care se referă la un increment. — **Increment** + suf. *-al*.

INCRIMINĂ, incriminez, vb. I. Tranz. A învinui o persoană de săvârșirea unei crime; *p. gener.* a învinovăți, a acuza. [Var.: **încrimină** vb. I.] — Din fr. **incriminer**.

INCRIMINABIL, -Ă, incriminabili, -e, adj. Care poate fi incriminat, acuzat. — Din fr. **incriminable**.

INCRIMINARE, incriminări, s.f. Acțiunea de a *incrimina* și rezultatul ei; *p. gener.* învinuire, învinovățire, acuzație, incriminație. [Var.: **încriminare** s.f.] — V. **incrimina**.

INCRIMINAT, -Ă, incriminați, -te, adj. Care este acuzat de crimă; care a dat naștere la o învinuire; care este pedepsit de lege; acuzat. ♦ (Substantivat) Persoană învinuită de o crimă. [Var.: **încriminat, -ă** adj.] — V. **incrimina**.

INCRIMINĂTOR, -OĂRE, incriminatori, -oare, adj. Care incriminează; acuzator. [Var.: **încriminător, -oăre** adj.] — **Incrimina** + suf. *-tor*.

INCRIMINAȚIE, incriminații, s.f. Incriminare. [Var.: **incriminațiune** s.f.] — Din fr. **incrimination**.

INCRIMINAȚIUNE s.f. v. incriminație.

INCRUSTĂ, incrustez, vb. I. 1. Tranz. A împlânta ornamente pe suprafața unui obiect; a împodobi un obiect cu ornamente înfipte în masa acestuia. 2. Refl. (Despre săruri dizolvate) A se depune sub formă de crustă pe pereții interiori ai unei conducte, ai unui recipient, ai unui rezervor etc. [Var.: **încrustă** vb. I.] — Din fr. **incruster**, lat. **incrustare**.

INCRUSTARE, incrustări, s.f. Acțiunea de a (*se*) *incrusta* și rezultatul ei; (concr.) incrustație (2). [Var.: **încrustare** s.f.] — V. **incrusta**.

INCRUSTĂT, -Ă, incrustați, -te, adj. (Despre obiecte) Împodobit, acoperit cu ornamente înfipte pe suprafață. ♦ (Despre ornamente) Înfipt pe suprafața unui obiect. [Var.: **încrustat, -ă** adj.] — V. **incrusta**.

INCRUSTĂȚIE, incrustații, s.f. 1. Procedeu de fixare în suprafața unui material a altui material, de obicei mai prețios. 2. Ornat înfipt pe suprafața unui obiect. 3. Crustă de săruri care s-au depus, în anumite condiții, pe suprafața unui corp. [Var.: **încrustăție, (inv.) încrustațiune** s.f.] — Din fr. **incrustation**.

IN-CUĂRTO adj. invar., s.n. v. in-quarto.

INCŪB s.m. Spirit rău despre care se crede că chinuiește oamenii (mai ales femeile) în timpul somnului. — Din fr. **incube**.

INCUBĂ, incubez, vb. I. Tranz. (Med.) A infiltra un agent patogen în organism, pentru a urmări reacția organismului la acesta. — Din fr. **incuber**.

INCUBĂRE, incubări, s.f. (Med.) Acțiunea de a *incuba* și rezultatul ei. — V. **incuba**.

INCUBĂT, -Ă, incubăți, -te, adj. (Med.; despre organisme) În care a fost infiltrat un agent patogen, pentru a urmări reacția. — V. **incuba**.

INCUBĂTOR, incubatoare, s.n. Instalație special amenajată, de clocire artificială, pentru asigurarea condițiilor de temperatură, umiditate etc., necesare dezvoltării embrionului păsărilor; cloșcă artificială. ♦ Cameră special amenajată în care se poate asigura dezvoltarea, în condiții optime, a copiilor născuți prematur. — Din fr. **incubateur**.

INCUBĂȚIE, *incubații*, s.f. 1. Proces de dezvoltare, naturală sau artificială, a embrionului de păsări sub influența anumitor factori fizici (temperatură, umiditate etc.). 2. Timpul cuprins între primul contact al organismului cu microbii sau cu virusurile unei boli și primele simptome ale bolii provocate de aceștia. [Var.: **incubațiune** s.f.] — Din fr. **incubation**, lat. **incubatio**, -onis.

INCUBAȚIUNE s.f. v. **incubație**.

INCULCĂ, *incúlc*, vb. I. Tranz. A întipări în mintea cuiva, prin repetare, o idee, o concepție etc. — Din fr. **inculquer**, lat. **inculcare**.

INCULCĂRE s.f. Acțiunea de a *inculca* și rezultatul ei; întipărire. — V. **inculca**.

INCULPĂ, *incúlp*, vb. I. Tranz. A învinui, a acuza pe cineva (în fața unei instanțe judecătorești). — Din fr. **inculper**, lat. **inculpare**.

INCULPĂRE s.f. Acțiunea de a *inculpa* și rezultatul ei; acuzare, învinuire. — V. **inculpa**.

INCULPĂT, -Ă, *inculpăți*, -te, s.m. și f. Persoană acuzată de o culpă; părât, acuzat, învinuit. — V. **inculpa**. Cf. fr. *in culpé*.

INCULT, -Ă, *inculți*, -te, adj., s.m. și f. (Persoană) care are o lipsă de cultură elementară, (om) necultivat; *p. restr.* agramat. — Din fr. **inculte**, lat. **incultus**.

INCULTURĂ s.f. Lipsă de cultură a unui om; cultură insuficientă. — Din fr. **inculture**.

INCUMBĂ, pers. 3 *incúmbă*, vb. I. Intrans. (Despre sarcini, obligații) A se impune, a reveni cuiva. — Din fr. **incomber**, lat. **incumbere**.

INCUNĂBUL, *incunabule*, s.n. Exemplar dintr-o carte tipărită în primii ani ai introducerii tiparului (înainte de anul 1500); *p. ext.* carte foarte veche (și prețioasă). — Din fr. **incunable**, lat. **incunabulum**.

INCURĂBIL, -Ă, *incurabili*, -e, adj. (Despre boli) Care nu poate fi vindecat, fără leac; (despre ființe) care suferă de o boală nevindecabilă, *p. ext.* de un defect moral ce nu (mai) poate fi vindecat. — Din fr. **incurable**.

INCURABILITATE s.f. Însușirea sau starea a ceea ce este incurabil. — Din fr. **incurabilité**.

INCURBĂ, *incurbez*, vb. I. Tranz. (Rar) A curba, a îndoi. — Din fr. **incurver** (după *curba*).

INCURIE, *incurii*, s.f. (Livr.) Neglijență, neîngrijire. — Din fr. **incurie**, lat. **incuria**.

INCURSIUNE, *incursiuni*, s.f. 1. (Mil.) Acțiune de cercetare, de mică amplasare, executată prin surprindere pe teritoriul inamicului de către un grup de militari, în scopul obținerii unor informații, distrugerii unor obiective, capturării de prizonieri, de documente etc. ♦ (Sport) Pătrundere în porțiunea de teren a adversarului. 2. Fig. Cercetare, studiu făcut de cineva într-un subiect străin de preocupările obișnuite, de tema tratată. [Pr.: -si-u-] — Din fr. **incursion**, lat. **incursio**, -onis.

INCUSĂ, *incuse*, adj., s.f. (Medalie, monedă veche) care are o față în relief, iar cealaltă scobită. — Din fr. **incuse**.

IN-CVĂRTO adj. invar., s.n. v. **in-quarto**.

INDAMINĂ, *indamine*, s.f. (Chim.) Colorant organic albastru sau albastru-verzui. — Din fr., engl. **indamine**.

INDÂN, *indani*, s.n. (Chim.) Hidrocarbură obținută din gudroane, insolubilă în apă, solubilă în dizolvanți organici. — Din engl. **indan**.

INDANTREN, *indantreni*, s.m. (Chim.) Colorant sintetic albastru, folosit în imprimarea textilă. [Var.: **indantrónă** s.f.] — Din fr. **indanthrone**, engl. **indanthrone**.

INDANTRÓNĂ s.f. v. **indantren**.

INDECÉNT, -Ă, *indecenti*, -te, adj. Care calcă sau contrazice legile decenței; lipsit de pudoare; necuviincios, nerușinat, impudic, licențios. — Din fr. **indécant**, lat. **indecens**, -ntis.

INDECÉNȚĂ, *indecențe*, s.f. Lipsă de decență, de bună-cuviință; vorbă, faptă, purtare necuviincioasă; necuviință, nerușinare. — Din fr. **indécence**, lat. **indecentia**.

INDECÍS, -Ă, *indeciși*, -se, adj. Care nu este decis, care stă la îndoială; nehotărât, șovăielnic, nedecis. — Din fr. **indécis**.

INDECÍZIE, *indeciții*, s.f. Lipsă de decizie; nehotărâre, șovăială. [Var.: **indecițiune** s.f.] — Din fr. **indécision**.

INDECIZIUNE s.f. v. **indeciție**.

INDECLINĂBIL, -Ă, *indeclinabili*, -e, adj. (Gram.) Care nu se declină; nedeclinabil. — Din fr. **indéclinable**, lat. **indeclinabilis**.

INDEFINIBIL, -Ă, *indefinibili*, -e, adj. Care nu poate fi definit, care nu se poate explica; nedeterminat, neprecis, nelămurit, nedefinibil. — In¹- + **definibil**.

INDEFINISĂBIL, -Ă, *indefinisabili*, -e, adj. (Rar) Nedefinibil. — Din fr. **indéfinissable**.

INDEFINÍT, -Ă, *indefiniți*, -te, adj. Care nu este definit, care nu are limite sau margini determinate; nedefinit, nelămurit. ♦ (Gram.) Nehotărât. — Din fr. **indéfini**, lat. **indefinitus**.

INDEFORMĂBIL, -Ă, *indeformabili*, -e, adj. (Rar) Nedeformabil. — Din fr. **indéformable**.

INDEFRIȘABIL, -Ă, *indefrișabili*, -e, adj. (Rar) Nedefrișabil. — Din fr. **indéfrichable**.

INDEHISCÉNT, -Ă, *indehiscenți*, -te, adj. (Despre fructe) Care nu se deschide spontan la maturitate, spre a pune în libertate semințele. — Din fr. **indéhiscant**.

INDEHISCÉNȚĂ s.f. Însușire a fructelor indehiscente. — Din fr. **indéhiscence**.

INDELEBIL, -Ă, *indelebili*, -e, adj. (Rar) Care nu poate fi șters din amintire, care nu se poate uita; de neșters. — Din fr. **indélebile**, lat. **indelebilis**.

INDELEBILITATE s.f. (Livr.) Însușirea de a fi indelebil. — Din fr. **indélebilité**.

INDELICĂT, -Ă, *indelicați*, -te, adj. (Rar) Nedelicat. — Din fr. **indélicat**.

INDELICATÉȚĂ s.f. v. **indelicatețe**.

INDELICATEȚE, *indelicateți*, s.f. Lipsă de delicatețe; vorbă, faptă, purtare jignitoare, grosolană; nedelicatețe. [Var.: **indelicateță** s.f.] — Din fr. **indélicatesse**.

INDEMN, -Ă, *indemni*, -e, adj. (Jur.) Care nu a suferit pagube, pierderi etc. — Din fr. **indemne**.

INDEMNITATE, *indemnități*, s.f. (Rar) Indemnizație (1). — Din fr. **indemnité**, lat. **indemnitas**, -atis.

INDEMNIZĂ, *indemnizez*, vb. I. Tranz. (Rar) A despăgubi (pe cineva) de cheltuieli. — Din fr. **indemniser**.

INDEMNIZĂRE, *indemnizări*, s.f. (Rar) Indemnizație (1). [Var.: **îndemnizăre** s.f.] — V. **îndemniza**.

INDEMNIZAȚIE, *indemnizații*, s.f. 1. Sumă de bani care se acordă cuiva în afara salariului, destinată să acopere cheltuielile făcute de un angajat în scopul îndeplinirii unei sarcini de serviciu; indemnizare. ♦ Despăgubire pentru un prejudiciu, pentru o pagubă suferită etc.; indemnitate. ♦ Contravaloarea în bani a unei plăți în natură. 2. Alocație bănească care nu are caracter de salariu. [Var.: **îndemnizăție** s.f.] — Din fr. **indemnisation**.

INDEMONSTRĂBIL, -Ă, *indemonstrabili*, -e, adj. Nedemonstrabil. — Cf. fr. *indémontrable*.

INDEMONSTRABILITATE s.f. (Rar) Însușirea a ceea ce este indemonstrabil. — Cf. fr. *indémontrabilité*.

INDENTĂȚIE, *indentajii*, s.f. (Geogr.) Adâncitură, creștătură (a coastei marine) cu aspect de mușcătură. — Din fr. **indentation**.

INDEPENDÉNT, -Ă, *independenti*, -te, adj. Care nu depinde de cineva sau de ceva; (despre un popor, un stat) care se bucură de independență, liber², autonom. ♦ Loc. prep. *Independent de...* = fără a ține seamă de..., indiferent de... 2. (Despre oameni și manifestările lor) Care se bizuie pe puterile proprii, cu inițiativă personală. — Din fr. **indépendant**.

INDEPENDENȚĂ s.f. 1. Situație a unui stat sau a unui popor care se bucură de suveranitate națională; stare de neatârnam și drept de a rezolva liber (cu respectarea drepturilor altor state și a principiilor dreptului internațional) problemele sale interne și externe, fără amestec din afară; autonomie. 2. Situație a unei persoane care judecă lucrurile și acționează în mod independent, neinfluențată de alții. — Din fr. **indépendance**.

INDEROGĂBIL, -Ă, *inderogabili*, -e, adj. (Jur.; despre legi, regulamente etc.) Care nu permite derogări. — In¹- + **derogabil**.

INDESCRIFĂBIL, -Ă, *indescrifabili*, -e, adj. (Despre un text sau despre scrisul cuiva) Care nu se poate descria; de neînteles, nedescrifabil, necitit, ilizibil. — Din fr. **indéchiffrable**.

INDESCRIPTIBIL, -Ă, *indescriptibili*, -e, adj. Care nu poate fi descris sau exprimat în cuvinte, de nedescris. — Din fr. **indescriptible**.

INDESTRUCTIBIL, -Ă, *indestructibili*, -e, adj. (Adesea fig.) Care nu poate fi distrus, dărâmat, nimicit; trainic, rezistent. — Din fr. **indestructible**.

INDESTRUCTIBILITATE, *indestructibilități*, s.f. Calitatea, caracterul de a fi indestructibil. — Din fr. **indestructibilité**.

INDEȘIRĂBIL, -Ă, *indeșirabili*, -e, adj. (Despre țesături, tricotațe etc.) Care nu se poate deșira (ușor); nedeșirabil. — Din fr. **indéchirable**.

INDETERMINĂBIL, -Ă, *indeterminabili*, -e, adj. Care nu poate fi determinat; de nedeterminat; nedeterminabil. — Din fr. **indéterminable**, lat. **indeterminabilis**.

INDETERMINĂRE, *indeterminări*, s.f. Lipsă de determinare; nedeterminare. — Din fr. **indétermination**.

INDETERMINISM s.n. Concepție filosofică opusă determinismului, care afirmă că oamenii dispun de o libertate absolută a voinței. — Din fr. **indéterminisme**.

INDETERMINIST, -Ă, *indeterminiști, -ste*, adj., s.m. și f. (Adept) al indeterminismului. — Din fr. **indéterministe**.

INDEX, (1) indexuri, s.n., **(2) indexe**, s.m. 1. S.n. Listă alfabetică sau pe materii pusă la sfârșitul sau la începutul unei cărți sau apărută în volum separat, cuprinzând materiile, autorii sau cuvintele conținute în ea, cu indicarea paginilor (și a volumelor) unde se găsesc; indice **(5)**. ⇨ *Index bibliografic* = lucrare de îndrumare bibliografică, cuprinzând lista principalelor scrieri privitoare la o problemă, însoțită uneori de adnotări asupra conținutului lor. ⇨ Expr. *A pune la index = a)* a trece o carte în lista cărților interzise; **b) fig.** (fam.) a socoti, a trata pe cineva ca nedemn, nevrednic sau primejdios. 2. S.m. Degetul arătător. [Acc. și: **(2) indéx**] — Din lat., fr. **index**.

INDEXĂ, indexez, vb. I. Tranz. 1. A întocmi un index **(1)**. 2. A introduce un cuvânt, un autor etc. într-un index **(1)**. 3. (Economie) A corela variațiile unei valori, cu valoarea elementului de referință. ♦ Spec. A corela salariile cu nivelul prețurilor. — Din fr. **indexer**.

INDEXĂRE, indexări, s.f. Acțiunea de a *indexa* și rezultatul ei. — V. **indexa**.

INDEXĂT, -Ă, indexați, -te, adj. 1. (Despre cuvinte, autori etc.) Care a fost introdus într-un index. 2. (Despre salarii) Care a fost corelat cu nivelul creșterii prețurilor. — V. **indexa**.

INDEZIRĂBIL, -Ă, indezirabili, -e, adj. Care nu este dorit; nedorit, neplăcut. — Din fr. **indésirable**.

INDIAN¹ s.n. Țesătură de bumbac subțire și fină, albită, vopsită sau imprimată, din care se confecționează obiecte de lenjerie. [Pr.: *-di-an*. — Var.: **indiană** s.f.] — Din fr. **indienne**.

INDIAN², -Ă, indieni, -e, s.m., adj. 1. S.m. Persoană care face parte din populația Indiei sau este originară de acolo. ♦ (Impr.) Persoană care face parte din populația indigenă a Americii; amerindian. 2. Adj. Care aparține Indiei sau indienilor **(1)**, privitor la India ori la indieni; indic. ♦ (Impr.) Care aparține populației indigene a Americii, privitor la această populație. ♦ (Substantivat, f.) Limba indiană. [Pr.: *-di-an*] — Din fr. **indien**.

INDIANĂ¹, indiene, s.f. Prăjitură umplută cu frișcă și acoperită cu glazură de ciocolată. [Pr.: *-di-a*] — Cf. germ. *Indiane* [krapfen].

INDIANĂ² s. f. v. **indian¹**.

INDIANCĂ, indience, s.f. 1. Femeie care face parte din populația Indiei sau este originară de acolo. 2. (Impr.) Femeie care face parte din populația autohtonă a Americii. — **Indian** + suf. *-că*.

INDIANISM, (2) indianisme, s.n. 1. Disciplină care se ocupă cu studiul limbilor vorbite în India. 2. Idiotism propriu limbilor vorbite în India. [Pr.: *-di-a*] — Din fr. **indianisme**.

INDIANIST, -Ă, indianiști, -ste, s.m. și f. Persoană care se ocupă cu studiul limbilor și civilizației din India. [Pr.: *-di-a*] — Din fr. **indianiste**.

INDIANISTICĂ s.f. Disciplină care se ocupă cu studiul limbii și al civilizației Indiei de dinaintea venirii europenilor. — Din germ. **Indianistik**.

INDIC, -Ă, indici, -ce, adj. (Rar) Indian² **(2)**. — Din lat. **indicus**.

INDICĂ, indic, vb. I. Tranz. 1. A arăta pe cineva sau ceva; a face cunoscut, a semnala. 2. A recomanda, a prescrie (tratamente, medicamente etc.). — Din fr. **indiquer**, lat. **indicare**.

INDICĂN s.n. Substanță organică ce se găsește în indigo **(3)**. — Din fr. **indican**.

INDICANEMIE, indicanemii, s.f. (Med.) Prezență a indicanului în sânge; cantitate de indican prezentă în sânge. — Din fr. **indicanémie**.

INDICANURIE, indicanurii, s.f. (Fiziol.) Prezență a indicanului în urină; cantitate de indican prezentă în urină. — Din fr. **indicanurie**.

INDICĂRE, indicări, s.f. Acțiunea de a *indica* și rezultatul ei; arătare, semnalar; recomandare. — V. **indica**.

INDICĂT, -Ă, indicați, -te, adj. Care este arătat, desemnat, anunțat, hotărât, merit. ♦ Care este potrivit, corespunzător. *Medicament indicat*. — V. **indica**.

INDICĂTIV, -Ă, indicativi, -e, adj., s.n. 1. Adj. (Rar) Care indică, care îndrumă. 2. Adj. (Gram.; în sintagma) *Mod indicativ* (și substantivat, n.) = mod personal care exprimă, de obicei, o acțiune prezentată de către vorbitor ca reală. 3. S.n. Tot ceea ce servește pentru a indica ceva. 4. S.n. Denumire convențională atribuită unităților militare, comandanților și unor ofițeri din statele-majore în scopul păstrării secretului și pentru a nu fi recunoscuți de inamic. 5. S.n. Semnal de identificare la începutul sau sfârșitul programului (de radio și de televiziune). ⇨ *Indicativ de apel* = apelativ convențional format din litere sau cifre al unei stații de radioemisie care permite ca aceasta să fie identificată de alte stații sau să fie chemată. — Din fr. **indicatif**, lat. **indicativus**.

INDICĂTOR, -OĂRE, indicatori, -oare, adj., s.n., s.m. I. 1. Adj. Care indică, care face cunoscut. II. 1. S.n. Aparat, instrument, dispozitiv care servește la indicarea anumitor mărimi, fenomene, informații etc. ⇨ *Indicator de pantă* = inclinometru. *Indicator de acord* = ochi magic. 2. S.n. Semnal, simbol etc. care servește la indicarea direcției, distanței sau etapelor unui drum. 3. S.m. Expresie numerică cu ajutorul căreia se caracterizează cantitativ un fenomen social-economic din punctul de vedere al compoziției, structurii, schimbării în timp, al legăturii reciproce cu alte fenomene etc. 4. S.n. Text tipărit care servește ca îndrumător într-un anumit domeniu. *Indicator de prețuri*. 5. S.m. Substanță cu ajutorul căreia se determină caracterul acid sau bazic al altei substanțe ori sfârșitul unei reacții chimice. — Din fr. **indicateur**.

INDICAȚIE, indicații, s.f. Îndrumare, lămurire, recomandare; indiciu, informație. [Var.: **indicațiune** s.f.] — Din fr. **indication**, lat. **indicatio, -onis**.

INDICAȚIUNE s.f. v. **indicație**.

INDICE, (1, 2, 3, 4) indici, s.m., **(5) indice**, s.n. 1. S.m. Număr, literă sau simbol literal așezat la dreapta sau la stânga (mai sus sau mai jos) față de un număr sau de o literă, cărora le precizează valoarea sau înțelesul. ♦ Cifra din planul economic al statului, al unei întreprinderi sau al unei instituții care arată nivelul de producție cantitativ și calitativ ce trebuie realizat. 2. S.m. Fapt, indicație care, sub forma unui număr, a unei formule sau a unei expresii, înfățișează aspectul unui fenomen, al unei acțiuni, al unei situații etc. ⇨ (Fiz.) *Indice de refracție* = mărime optică ce caracterizează materialele transparente, definită ca raportul dintre sinusurile unghiurilor de incidență și cele de refracție ale unei raze de lumină care pătrunde din vid în mediul respectiv. (Biol.) *Indice antropometric* = raport procentual între diferitele dimensiuni ale corpului omenesc. 3. S.m. Semn convențional cu care se notează un domeniu de cunoștințe sau o anumită problemă într-un sistem de clasificare după conținut a publicațiilor. *Indice de clasificare zecimală*. 4. S.m. Ac mobil al unui aparat sau instrument care arată pe o scară gradată valoarea mărimii măsurate. 5. S.n. Index **(1)**. — Din it., fr. **indice**, lat. **index, -diciis**.

INDICIBIL, -Ă, indicibili, -e, adj. (Livr.) Care nu se poate spune; inexprimabil, inefabil. — Din fr. **indicible**.

INDICIU, indicii, s.n. Semn (aparent) după care se deduce existența unui lucru, a unui fenomen etc. ♦ Particularitate, semnaldment, manifestare, dovadă concretă după care se poate recunoaște un obiect, o ființă sau un fenomen. ♦ (Jur.) Faptă, împrejurare, situație, care, privită în legătură cu alte fapte, împrejurări sau situații, poate servi ca probă într-un proces. — Din lat. **indicium** (cu sensuri după fr. *indice*).

INDICȚIUNE, indicțiuni, s.f. (Livr.) Convocare pentru o zi anumită a unui conciliu; indicație pentru o anumită zi. ⇨ *Indicțiune romană* = perioadă de cincisprezece ani care separa în vechea Romă, începând cu domnia împăratului Constantin, două majorări extraordinare de impozite. ♦ Perioadă convențională de cincisprezece ani. [Pr.: *-ți-u*] — Din fr. **indiction**, lat. **indictio, -onis**.

INDIFERENT, -Ă, indiferenți, -te, adj. 1. Care nu arată niciun fel de interes (pentru cineva sau ceva); nepăsător, imposibil. 2. Care nu prezintă nicio însemnătate, care nu trezește interes. ⇨ Loc. conj. *Indiferent dacă...* = fără a acorda importanță faptului că...; fie că... ⇨ Loc. prep. *Indiferent de...* = fără a ține seamă de..., oricare ar fi... — Din fr. **indifférent**, lat. **indifferens, -ntis**.

INDIFERENTISM s.n. (Rar) Atitudine de nepăsare, de indiferență. — Din fr. **indifférentisme**.

INDIFERENȚĂ s.f. Starea, atitudinea celui indiferent; lipsă de interes față de cineva sau de ceva; nepăsare, imposibilitate, insensibilitate; răceală. — Din fr. **indifférence**, lat. **indifferentia**.

INDIGEN, -Ă, indigeni, -e, adj., s.m. și f. 1. Adj., s.m. și f. (Persoană) care este originară dintr-o anumită țară, născută într-o anumită țară, de baștină; băștinaș, autohton, pământean. 2. Adj. (Despre animale, plante, mărfuri etc.) Care crește sau se produce în propria țară. — Din fr. **indigène**, lat. **indigenus**.

INDIGENĂ, indigenez, vb. I. Tranz. (Înv.) A încetățeni. — Din **indigen**.

INDIGENĂRE, indigenări, s.f. (Înv.) Recunoaștere a dreptului de încetățenie. — V. **indigena**.

INDIGENĂT, indigenate, s.n. (Înv.) Dreptul de încetățenie într-un stat; naturalizare, împământenie. ♦ Calitatea a ceea ce este indigen. — Din fr. **indigénat**.

INDIGENȚĂ s.f. (Livr.) Lipsă, sărăcie. — Din fr. **indigence**, lat. **indigentia**.

INDIGEST, -Ă, indigesti, -ste, adj. Care nu poate fi (ușor) digerat, mistuit. ♦ Fig. (Despre scrieri) Greu de înțeles; confuz. — Din fr. **indigeste**, lat. **indigestus**.

INDIGESTIE, indigestii, s.f. Tulburare a digestiei provocată de unele excese alimentare, de frig, de unele stări nervoase etc. și manifestată prin indispoziție, grețuri, vărsături, diaree etc. — Din fr. **indigestion**, lat. **indigestio**.

INDIGNĂ, *indigneze*, vb. I. Refl. și tranz. A fi cuprins sau a stârni indignare; a (se) necăji, a (se) supăra. — Din fr. **indigner**, lat. **indignari**.

INDIGNĂRE, *indignări*, s.f. 1. Faptul de a (se) indigna. 2. Revoltă sufletească amestecată cu amărăciune, mânie și dispreț, provocată de o faptă nedemnă, nedreaptă sau rușinoasă; indignațiune. — V. **indigna**.

INDIGNĂT, **-Ă**, *indignați*, *-te*, adj. Care este cuprins de indignare; revoltat. — V. **indigna**.

INDIGNAȚIUNE, *indignațiuni*, s.f. (Inv.) Indignare. [Pr.: *-ți-u-*] — Din fr. **indignation**, lat. **indignatio**, **-onis**.

INDIGÓ, (1, 3, 4) *indigouri*, s.n., (2) adj. invar. 1. S.n. Una dintre culorile fundamentale ale spectrului luminii, cuprinsă între albastru și violet. 2. Adj. invar. Care are culoarea descrisă mai sus. 3. S.n. Materie colorantă albastru-închis, extrasă din frunzele mai multor plante tropicale sau obținută sintetic din anilină sau din acid antranilic și folosită pentru vopsirea lânii și a bumbacului. 4. S.n. Hârtie-carbon folosită la copiere; plumbagină. [Var.: **indigóu** s.n.] — Din fr. **indigo**.

INDIGOFERĂ, *indigofere*, s.f. (La pl.) Gen de plante din familia leguminoaselor, cu numeroase specii răspândite în țările calde, din care se extrage indigoul (3) (*Indigofera*); (și la sg.) plantă din acest gen. — Din lat. **Indigofera**, denumirea științifică a indigoferei.

INDIGOSÓL, *indigosoli*, s.m. (Chim.) Colorant pe bază de indigo (3) cu care se imprimă sau se colorează orice fibră în soluție neutră. — Din fr., engl. **indigosol**.

INDIGOTIER, *indigotieri*, s.m. Numele unor arbuști și subarbuști tropicali din frunzele cărora se extrage indigoul (3). [Pr.: *-ti-er*] — Din fr. **indigotier**.

INDIGÓU s.n. v. **indigo**.

INDIRÉCT, **-Ă**, *indirecti*, *-te*, adj. 1. (Adesea adverbial) Care nu este direct, care se produce, apare sau se obține prin mijlocirea cuiva sau a ceva. 2. (Lingv.; în sintagmele) *Stil indirect* sau *vorbire indirectă* = procedeu sintactic de redare a spuselor sau gândurilor cuiva prin subordonarea comunicării față de un verb sau de un alt cuvânt de declarație, caracterizat prin prezența în număr mare a elementelor de relație, prin lipsa afectivității etc. *Complement indirect* = parte de propoziție asupra căreia se răsfrâng în chip indirect (1) acțiunea verbului. *Propoziție complementivă indirectă* = propoziție care îndeplinește în frază funcția de complement indirect. 3. (Fin.; în sintagma) *Impozit indirect* = impozit inclus în prețul anumitor obiecte de consum. 4. (Mil.; în sintagma) *Tragere indirectă* = tragere asupra unor ținte care nu se văd, dirijată cu ajutorul unor calcule matematice. — Din fr. **indirect**, lat. **indirectus**.

INDISCERNĂBIL, **-Ă**, *indiscernabili*, *-e*, adj. (Rar) Care nu se poate discerne de un lucru de același fel; care nu poate fi înfățișat precis. — Din fr. **indiscernable**.

INDISCIPLINĂBIL, **-Ă**, *indisciplinabili*, *-e*, adj. (Rar) Care nu poate fi disciplinat. — Din fr. **indisciplinable**.

INDISCIPLINĂT, **-Ă**, *indisciplinați*, *-te*, adj. Nedisciplinat. — Din fr. **indiscipliné**.

INDISCIPLINĂ s.f. Lipsă de disciplină; nesupunere; *p. ext.* dezordine. — Din fr. **indiscipline**.

INDISCRET, **-Ă**, *indiscreți*, *-te*, adj. Care nu este discret, care caută să afle și să se amestece în mod nedelicat și cu curiozitate în secretele cuiva (împărtășindu-le și altora). ♦ Care este lipsit de discreție, de rezervă, de reținere în relațiile cu oamenii. — Din fr. **indiscret**, lat. **indiscretus**.

INDISCREȚIE, *indiscreții*, s.f. Faptul de a destăinui secretele încredințate de cineva; *p. ext.* lipsă de măsură în vorbă, lipsă de discernământ. ♦ Faptă lipsită de delicatețe, de rezervă; nedelicatețe, grosolanie. [Var.: **indiscrețiune** s.f.] — Din fr. **indiscretion**, lat. **indiscretio**, **-onis**.

INDISCREȚIUNE s. f. v. **indiscreție**.

INDISCUȚĂBIL, **-Ă**, *indiscutabili*, *-e*, adj. (Adesea adverbial) Care nu poate stârni obiecții; incontestabil, neîndoielnic, evident, sigur. — Din fr. **indiscutable**.

INDISOLÚBIL, **-Ă**, *indisolubili*, *-e*, adj. (Adesea adverbial) Care nu poate fi desfăcut, rupt, destrămat, care este de nezdruncat. — Din fr. **indissoluble**, lat. **indissolubilis**.

INDISOLUBILITĂTE s.f. Calitatea de a fi insolubil. — Din fr. **indissolubilité**.

INDISPENSĂBIL, **-Ă**, *indispensabili*, *-e*, adj., s.m. pl. 1. Adj. (Adesea adverbial) Care este absolut necesar, neapărat trebuincios. 2. S.m. pl. Izmene. — Din fr. **indispensable**.

INDISPENSABILITĂTE s.f. Însușirea sau starea a ceea ce este indispensabil. — Din fr. **indispensabilité**.

INDISPONIBIL, **-Ă**, *indisponibili*, *-e*, adj. Care nu poate fi disponibil, care nu poate fi folosit după voie, care nu este liber. ♦ (Jur.; despre un lucru sau

despre un drept) De care nu se poate dispune. ♦ (Despre mașini) Care nu este în stare să funcționeze. — Din fr. **indisponible**.

INDISPONIBILITĂTE, *indisponibilități*, s.f. Faptul de a fi indisponibil; situația unui lucru sau a unei ființe de care nu se poate dispune. — Din fr. **indisponibilité**.

INDISPOZIȚIE, *indispoziții*, s.f. 1. Lipsă de voie bună, de dispoziție; supărare, mâhnire (trecătoare). 2. Stare a celui ușor bolnav; boală ușoară. [Var.: **indispozițiune** s.f.] — Din fr. **indisposition**.

INDISPOZIȚIUNE s.f. v. **indispoziție**.

INDISPŪNE, *indispŭn*, vb. III. Tranz. și refl. A(-și) strica buna dispoziție; a (se) supăra, a (se) mâhni (în mod trecător), a (se) întrista. [Perf. s. *indispusei*, part. *indispus*] — Din fr. **indisposer** (după *pune*).

INDISPŪNERE, *indispuneri*, s.f. Faptul de a (se) *indispune*. — V. **indispune**.

INDISPŪS, **-Ă**, *indispuși*, *-se*, adj. Care nu este bine dispus, care este supărat, mâhnit. ♦ Care nu se simte bine, care este ușor bolnav. ♦ (Fam.; despre femei) Care este în perioada de menstruație. — V. **indispune**. Cf. fr. *indisposé*.

INDISTINCT, **-Ă**, *indistincti*, *-te*, adj. Care nu se poate distinge bine, care este neclar. — Din fr. **indistinct**, lat. **indistinctus**.

INDIU s.n. Element chimic, metal maleabil, alb-argintiu, care se găsește în cantități mici în blendă și care este folosit la acoperirea suprafețelor metalice, în unele aliaje etc. [Var.: **indium** s.n.] — Din fr. **indium**.

INDIU s.n. v. **indiu**.

INDIVID, **-Ă**, *indivizi*, *-de*, s.m. și f. 1. Persoană privită ca unitate distinctă față de alte persoane; ins. ♦ (Peior.) Om necunoscut, suspect sau vrednic de dispreț. 2. Ființă de origine animală sau vegetală privită ca unitate distinctă a speciei din care face parte; exemplar dintr-o categorie de ființe. — Din fr. **individu**, lat. **individuum**.

INDIVIDUĂL, **-Ă**, *individuali*, *-e*, adj. 1. Care este propriu unui individ; personal, specific. ♦ Care privește sau aparține unui singur exemplar dintr-o categorie de lucruri sau de ființe. 2. Care este executat de individ. *Muncă individuală*. ♦ (Adverbial) În mod izolat, fiecare în parte, fiecare pentru sine. [Pr.: *-du-a*] — Din fr. **individuel**.

INDIVIDUALISM s.n. 1. Denumire generică pentru concepțiile etice care iau ca punct de plecare individul izolat, independent de societate. 2. Atitudine a celui care subordonează interesele obștești celor personale, care este preocupat exclusiv de propria persoană. [Pr.: *-du-a-*] — Din fr. **individualisme**.

INDIVIDUALIST, **-Ă**, *individualiști*, *-ste*, adj., s.m. și f. 1. Adj., s.m. și f. (Persoană) care se izolează de interesele, de preocupările colective; (adept) al individualismului; *p. ext.* (om) egoist. 2. Adj. Care se referă la individualism, care aparține individualismului. [Pr.: *-du-a-*] — Din fr. **individualiste**.

INDIVIDUALITĂTE, *individualități*, s.f. 1. Totalitatea particularităților specifice unui individ sau unei persoane, care deosebesc un individ de altul sau o persoană de alta. 2. Persoană cu însușiri morale sau intelectuale deosebite; personalitate. [Pr.: *-du-a-*] — Din fr. **individualité**.

INDIVIDUALIZĂ, *individualizez*, vb. I. Tranz. A scoate în evidență trăsăturile specifice ale unei persoane, ale unui fapt, ale unei situații etc. ♦ A considera pe cineva sau ceva în mod individual, a-i da un caracter propriu, făcându-l să se deosebească de ceilalți. ♦ A determina un lucru prin caracterile sale individuale. [Pr.: *-du-a-*] — Din fr. **individualiser**.

INDIVIDUALIZĂNT, **-Ă**, *individualizant*, *-te*, adj. (Rar) Individualizator. [Pr.: *-du-a-*] — **Individualiza** + suf. *-ant*.

INDIVIDUALIZĂRE, *individualizări*, s.f. Acțiunea de a *individualiza* și rezultatul ei. ♦ Adaptarea și aplicarea unei concepții, a unei legi etc. la cazuri particulare. ♦ Întrupare a ideii artistice în imagini concrete, individuale; întrupare a unei tendințe, a unei relații (sociale) etc. în figuri individuale tipice. [Pr.: *-du-a-*] — V. **individualiza**.

INDIVIDUALIZĂT, **-Ă**, *individualizați*, *-te*, adj. Care este conturat prin trăsături specifice. [Pr.: *-du-a-*] — V. **individualiza**. Cf. fr. *individualisé*.

INDIVIDUALIZĂTOR, **-OARE**, *individualizatori*, *-oare*, adj. Care individualizează; (rar) individualizant. [Pr.: *-du-a-*] — **Individualiza** + suf. *-tor*.

INDIVÍZ, **-Ă**, *indivizi*, *-e*, adj. (Jur.; despre bunuri) Care se găsește în stare de indiviziune. ♦ (Despre oameni) Care posedă o proprietate în indiviziune. — Din fr. **indivis**, lat. **indivisus**.

INDIVIZIBIL, **-Ă**, *indivizibili*, *-e*, adj. Care nu este divizibil, care nu poate fi divizat, împărțit; de neîmpărțit, nedivizibil. — Din fr. **indivisible**, lat. **indivisibilis**.

INDIVIZIBILITĂTE s.f. Faptul de a fi indivizibil; însușirea a unui lucru de a fi indivizibil; nedivizibilitate. — Din fr. **indivisibilité**.

INDIVIZIUNE s.f. (Jur.) Drept de proprietate pe care două sau mai multe persoane îl au, pe cote-părți, asupra unor bunuri privite ca o totalitate nedivizată. [Pr.: -zi-u-] — Din fr. **indivision**.

INDOCIL, -Ă, indocili, -e, adj. (Rar) Care nu este docil; neșupus, neînțeleător. — Din fr. **indocile**.

INDOCILITĂȚE s.f. (Rar) Lipsă de docilitate, de supunere; neascultare, nesupunere. — Din fr. **indocilitéé**.

INDO-EUROPEAN, -Ă, indo-europeni, -e, adj., s.m. 1. Adj. (În sintagma) *Limbi indo-europene* (și substantivat, f. sg.) = familie de limbi reprezentând continuarea unei limbi neatestate, dar reconstituită, în esență, cu ajutorul metodei comparativ-istorice. 2. S.m. (La pl.) Denumire dată unui grup de populații care trăiau prin milen. III î.H. în Asia Centrală, de unde au emigrat mai târziu spre vest și sud-vest; (și la sg.) persoană aparținând acestui grup. 3. Adj. Care aparține limbilor indo-europene sau populațiilor care vorbeau aceste limbi, privitor la aceste limbi. — Din fr. **indo-européen**.

INDO-EUROPENICĂ s.f. Știință care se ocupă cu studiul limbilor indo-europene. — Cf. germ. **Indoeuropäistik**.

INDO-IRANIÂN, -Ă, indo-iranieni, -e, adj. (În sintagma) *Limbi indo-iraniene* = grup de limbi al familiei indo-europene, din care face parte sanscrita, limba literară clasică a Indiei, precum și grupul iranian. [Pr.: -ni-an] — Din fr. **indo-iranien**.

INDOL, indoli, s.m. 1. (Chim.) Compus chimic obținut din indigo și gudroanele cărbunului de pământ, de culoare albă, cristalizat și folosit în industria cosmetică, în chimie ca reactiv etc. 2. (Med.) Produs rezultat prin degradarea triptofanului din alimente sub acțiunea bacteriilor intestinale, eliminat prin materiile fecale și contribuind împreună cu scatoala la mirosul specific al acestora. — Din germ. **Indol**, fr., engl. **indole**.

INDOLÉNȚ, -Ă, indolenți, -te, adj. Care este lipsit de energie; nepăsător, apatic; leneș, trândav. — Din fr. **indolent**, lat. **indolens, -ntis**.

INDOLÉNȚĂ, indolențe, s.f. Lipsă de energie; nepăsare, apatie; lene, trândăvie. — Din fr. **indolence**, lat. **indolentia**.

INDOLINĂ, indoline, s.f. (Chim.) Substanță albastră obținută prin hidrogenarea indolului (1), folosită în industria coloranților. — Din germ. **Indolin**, fr., engl. **indoline**.

INDONEZIÂN, -Ă, indonezieni, -e, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. Persoană care face parte din populația Indoneziei sau este originară de acolo. 2. Adj. Care aparține Indoneziei sau indonezienilor (1), privitor la Indonezia ori la indonezieni. ♦ (Substantivat, f.) Limba indoneziană. ♦ *Limbi indoneziene* = familie de limbi vorbite în sud-estul Asiei și în Malaysia. [Pr.: -zi-an] — Din fr. **indonésien**.

INDOOR adj. invar. (Despre competițiile sportive) Care se desfășoară în sală, pe teren acoperit. [Pr.: **indóor**] — Cuv. engl.

INDRIȘAİM s. m. v. **indrușaim**.

INDRUȘAİM, indrușaimi, s.m. 1. Plantă agățătoare decorativă din familia leguminoaselor, cu flori roșii, violete sau albe; sângele-voinicului (*Lathyrus odoratus*). 2. (Reg.) Mușcată. [Var.: **indrișaim** s.m.] — Din tc. **İtirşahi, İtirşahi**.

INDUBITĂBIL, -Ă, indubitabili, -e, adj. Neîndoios, cert, sigur. — Din fr. **indubitable**, lat. **indubitabilis**.

INDUCE, înduc, vb. III. Tranz. 1. A împinge, a îndemna pe cineva să facă un lucru. ♦ Expr. *A induce în eroare* = a înșela, a amăgi. ♦ (Log.) A face un raționament inductiv. 2. A produce un câmp electric prin inducție electromagnetică. [Part. **indus**] — Din lat. **inducere** (cu sensuri după fr. *induire*).

INDUCERE, induceri, s.f. Acțiunea de a induce și rezultatul ei. — V. **induce**.

INDUCTĂNȚĂ, inductanțe, s.f. (Fiz.) Mărime caracteristică unui circuit electric sau unei perechi de circuite electrice alăturate, egală cu raportul dintre fluxul magnetic care străbate suprafața mărginită de conturul unuia dintre circuite și intensitatea curentului electric care produce acest flux; inductivitate. — Din fr. **inductance**.

INDUCTIV, -Ă, inductivi, -e, adj. Care procedează prin inducție (1), care se bazează pe inducție. ♦ *Metodă inductivă* = metodă de cercetare care procedează prin ridicarea de la particular la general, prin urmărirea trecerii de la efect la cauză. — Din fr. **inductif**.

INDUCTIVITĂȚE, inductivități, s.f. (Fiz.) Inductanță. — Din fr. **inductivité**.

INDUCTOMÉTRU, inductometre, s.n. (Elt.) Aparat pentru măsurarea curenților de inducție. — Din fr. **inductomètre**.

INDUCTÓR, -OĂRE, inductori, -oare, adj., s.n. 1. Adj. (Despre procese fizice) Care produce sau influențează un alt proces, cu care evoluează

concomitent. *Forță inductoare*. 2. S.n. Organ al unei mașini electrice, al unui aparat electric etc. care produce fluxuri magnetice inductoare. 3. S.n. Mic generator de curent alternativ, cu magneți permanenți, acționat manual și folosit în instalațiile telefonice pentru producerea semnalului de apel. — Din fr. **inducteur**.

INDUCȚIE, inducții, s.f. 1. Formă fundamentală de raționament, care realizează trecerea de la particular la general. 2. Producere sau influențare a unui fenomen de către un alt fenomen altfel decât printr-o acțiune mecanică nemijlocită. ♦ *Inducție magnetică* = mărime fizică vectorială care, împreună cu intensitatea câmpului magnetic, determină macroscopic starea magnetică a câmpului electromagnetic din corpuri. *Inducție electrică* = mărime fizică vectorială care, împreună cu intensitatea câmpului electric, determină macroscopic starea electrică a câmpului electromagnetic din corpuri. *Inducție electromagnetice* = fenomen de apariție a unei tensiuni electromotoare într-un circuit străbătut de un flux magnetic variabil. *Inducție electrostatică* = separare a sarcinilor electrice și redistribuire a lor pe suprafața unui conductor, datorată acțiunii unui câmp electric; electrizare prin influență¹ (2). 3. Mecanism nervos prin care o stare de excitație sau de inhibiție aflată într-un centru nervos favorizează sau determină apariția stării opuse într-un alt centru nervos. — Din fr. **induction**, lat. **inductio**.

INDULGÉNȚ, -Ă, indulgenți, -te, adj. Care manifestă indulgență; care iartă ușor; iertător, îngăduitor, tolerant. — Din fr. **indulgent**, lat. **indulgens, -ntis**.

INDULGÉNȚĂ, (2) indulgențe, s.f. 1. Atitudine îngăduitoare față de greșeli; toleranță, îngăduință, bunătațe. 2. Iertare totală sau parțială a păcatelor pe care Biserica catolică o acordă credincioșilor ei în schimbul unei sume de bani; (concr.) document ce conține textul rugăciunilor care trebuie spuse pentru a obține această iertare. — Din fr. **indulgence**, lat. **indulgentia**.

INDÚLT s.n. Privilegiu acordat de papă, care conferă puteri excepționale. — Din fr. **indult**, lat. **indultum**.

INDUPLICĂȚ, -Ă, induplificați, -te, adj. (Despre frunze) Cu marginile îndoite înăuntru. — Din fr. **indupliqué**.

INDURĂ, pers. 3 indurează, vb. I. Refl. (Med.; despre țesuturi) A se întări. — Din fr. indurer.

INDURĂȚIE, indurații, s.f. (Med.) Proces patologic caracterizat prin creșterea consistenței unui țesut sau a unui organ. ♦ Bătătură. — Din fr. **induration**.

INDÚS, -Ă, induși, -se, adj., s.n. 1. Adj. (Despre fenomene fizice) Care este produs sau influențat de un alt proces fizic cu care evoluează concomitent. ♦ (Despre tensiuni electromotoare și curenți electrici) Care se produce prin inducție electromagnetică. 2. S.n. Parte componentă a unui sistem electromagnetic în care se produc tensiunile electromotoare induse de câmpul magnetic al inductorului. — V. **induce**.

INDUSTRIÁL, -Ă, industriali, -e, adj. Care ține de industrie sau se bazează pe industrie, care este produs de (sau în) industrie; cu o industrie dezvoltată. ♦ *Chimie industrială* = ramură a chimiei care se ocupă cu aplicarea procedeelelor chimice în tehnica fabricației. *Plante industriale* = grup de plante agricole cultivate în vederea prelucrării lor. [Pr.: -tri-a] — Din fr. **industriel**.

INDUSTRIÁLISM s.n. 1. Orientare în gândirea economică care preconizează dezvoltarea industriei și ridicarea acesteia la nivelul de ramură principală a economiei. 2. Teorie economică care acordă preponderență industriei în activitatea economică. [Pr.: -tri-a] — Din fr. **industrialisme**.

INDUSTRIÁLIZĂ, industrializez, vb. I. Tranz. 1. A dezvolta industria; a da unei țări un caracter industrial, a face să treacă la marea industrie mecanizată. ♦ A introduce tehnica mașinistă în locul tehnicii manuale; a mecaniza. 2. A promova metode, procedee (tehnice, organizatorice) industriale în diverse ramuri. [Pr.: -tri-a] — Din fr. **industrialiser.**

INDUSTRIÁLIZĂRE, industrializări, s.f. Acțiunea de a industrializa și rezultatul ei; proces de transformare a unei țări agrare într-o țară industrială dezvoltată din punct de vedere economic prin crearea mării industriei mecanizate. ♦ Prelucrare industrială a unor materii prime, transformarea lor în produse industriale. ♦ Aplicarea unor metode, procedee (tehnice, organizatorice etc.) specific industriale în alte ramuri. [Pr.: -tri-a] — V. **industrializa**.

INDUSTRIÁȘ, industriași, s.m. Proprietar, conducător al unei întreprinderi industriale; fabricant, industrios. ♦ (Înv.) Meseriaș, meșteșugar. [Pr.: -tri-aș] — **Industrie** + suf. -aș.

INDÚSTRIE, industrii, s.f. 1. Ramură a producției materiale și a economiei naționale, în cadrul căreia au loc, pe scară largă, activitățile de exploatare a bunurilor naturale și de transformare a acestora, precum și a altora, în mijloace de producție și în bunuri de consum. 2. (Cu determinări)

Subdiviziune a industriei (1), cuprinzând un domeniu limitat de activitate. *Industrie textilă. Industrie extractivă.* — Din fr. **industrie**, lat. **industria**.

INDUSTRIÓS, -OĂȘĂ, *industriosi, -oase*, adj., s.m. (Inv.) 1. Adj. Harnic, sârguincios; laborios. ♦ Iscusit, îndemânat. 2. S.m. Industriaș. [Pr.: -tri-os] — Din fr. **industrieux**, lat. **industriosus**.

INEĂȚĂ, *inețe*, s.f. Numele a două plante care cresc prin livezi, fânețe, pășuni etc.: a) plantă erbacee cu flori albe; inișor (*Linum catharticum*); b) plantă erbacee cu tulpini numeroase, cu flori albastre (*Linum austriacum*). — **In**² + suf. *-eață*.

INECHITÁBIL, -Ă, *inechitabili, -e*, adj. (Adesea adverbial) Care nu este echitabil, neechitabil, nedrept, inic. — Din fr. **inéquitable**.

INECHITÁTE, *inechităști*, s.f. Nedreptate, injustețe, neechitate, inicitate. — Din fr. **iniquité** (după *echitate*).

INECHIVALVĂ, *inechivalve*, adj. (Zool.; în sintagma) *Cochilie inechivalvă* = cochilie formată din două valve inegale. — Din fr. **inéquivale**, engl. **inequivalve**.

INECUÁȚIE, *inecuății*, s.f. Inegalitate între două expresii algebrice, care este valabilă numai pentru anumite valori date variabilelor. [Pr.: -cu-a-] — Din fr. **inéquation**.

INEDÍT, -Ă, *inediți, -te*, adj. Care nu a mai fost publicat, care se publică pentru prima oară. ♦ Fig. Necunoscut mai înainte; nou, neobișnuit. — Din fr. **inedit**, lat. **ineditus**.

INEFÁBIL, -Ă, *inefabili, -e*, adj. Care nu poate fi exprimat în cuvinte; inexpresibil. — Din fr. **ineffable**, lat. **ineffabilis**.

INEFABILÁTE s.f. (Rar) Caracter inefabil. — Din fr. **ineffabilité**.

INEFICÁDE adj. invar. Care nu este eficace, care nu produce efectul dorit; slab, fără efect. — Din fr. **inefficace**, lat. **inefficax, -acis**.

INEFICACITÁTE s.f. Faptul de a nu fi eficace, lipsă de eficacitate. — Din fr. **inefficacité**.

INEFICIÉNT, -Ă, *ineficienți, -te*, adj. Neeficient. [Pr.: -ci-enț] — **In**¹- + **eficient**.

INEFICIÉNTĂ s.f. Lipsă de eficiență; neeficiență. [Pr.: -ci-en-] — **In**¹- + **eficientă**.

INEGÁL, -Ă, *inegali, -e*, adj. Care nu este egal, care nu este la fel; neegal. ♦ Care vadește o lipsă de echilibru între forțe, valori etc. *Luptă inegală*. ♦ Schimbător, nestabil; neconstant. *Caracter inegal*. ♦ Care nu e neted; neuniform. — Din fr. **inegal**.

INEGALÁBIL, -Ă, *inegalabili, -e*, adj. Care nu poate fi egalat, care nu poate fi comparat cu nimic, cu nimeni (prin calitățile pe care le posedă); neegalabil. — Din fr. **inegalable**.

INEGALITÁTE, *inegalități*, s.f. 1. Faptul de a fi inegal, lipsă de egalitate; neegalitate; disproporție; imparitate. 2. Relație matematică între două mărimi sau expresii care arată că una este mai mare sau mai mică decât cealaltă; neegalitate. — Din fr. **inégalité**.

INEGALIZÁ, *inegalizez, vb. I. Tranz.* (Rar) A face inegal. — **Inegal** + suf. *-iza*.

INÉL, inele, s.n. 1. Cerc mic de metal (prețios, cu pietre scumpe) care se poartă ca podoaabă pe deget. ♦ *Inel de logodnă* = verighetă. ♦ Expr. *Tras (ca) prin(tr-un) inel* = cu talia subțire; zvelt. ♦ *Inelul lui Saturn* = cerc luminos care înconjoară planeta Saturn. 2. Obiect în formă de cerc, având diverse întrebuințări practice; verigă, belciug. ♦ (La pl.) Aparat de gimnastică format din două cercuri atârinate fiecare de câte o frânghie la o anumită distanță de pământ și la care gimnastul execută exerciții ținându-se de ele; *p. ext.* probă sportivă care se execută la acest aparat. 3. Arteră de circulație, cu traseu circular sau polygonal, care înconjoară o localitate și leagă capetele șoselelor exterioare care conduc la această localitate. 4. (La pl.) Zone inelare concentrice care se observă într-o secțiune transversală făcută în tulpina sau rădăcina plantelor lemnoase și care indică vârsta acestora și creșterea lor în grosime. ♦ Striuri concentrice pe solzii, operculele și alte formațiuni osoase ale peștilor, care permit evaluarea vârstei acestora. 5. Fiecare dintre segmentele din care este alcătuit corpul unor viermi. — Lat. **anellus**.

INELÁJ, inelaje, s.n. Operație de fixare a unor inele cleioase pe trunchiul arborilor pentru a bara calea insectelor sau a omizilor care urcă la coroană. — **Inel** + suf. *-aj*.

INELÁR, -Ă, *inelari, -e*, adj., s.m., s.n. 1. Adj. Care are aspectul unui inel (1). 2. S.m. Fluture dăunător, de culoare galbenă-cafenie, care depune ouă în formă de inel (1) pe ramurile pomilor fructiferi și ale stejarilor și a căruia larvă provoacă mari pagube (*Malacosoma neustria*). 3. S.n. Degetul aflat între degetul mijlociu și cel mic, pe care se poartă, de obicei, inelul. 4. S.m. (Rar) Fabricant sau vânzător de inele. — **Inel** + suf. *-ar*.

INELÁT, -Ă, *inelati, -te*, adj. 1. (Despre păr) În formă de inel (1), cu inele; buclat, cârlionțat. ♦ (Rar; despre degete) Împodobit cu inele (1). 2. Care este format din inele. ♦ *Viermi inelati* = viermi al căror corp este alcătuit dintr-un șir de inele (5). — **Inel** + suf. *-at*.

INELEGÁNT, -Ă, *ineleganți, -te*, adj. Care nu este elegant în vorbire, în purtare etc.; neelegant. — Din fr. **inélegant**.

INELEGÁNTĂ, *ineleganțe*, s.f. Lipsă de eleganță, de finețe, de tact în vorbire, în purtare; vorbă sau comportare lipsită de finețe, de tact; neeleganță. — Din fr. **inélegance**.

INELIGÍBIL, -Ă, *ineligibili, -e*, adj. Care nu este eligibil, care nu are calitățile cerute de lege pentru a putea fi ales; neeligibil. — Din fr. **inéligible**.

INELIGIBILITÁTE s.f. Stare a unei persoane ineligibile; neeligibilitate. — Din fr. **inéligibilité**.

INELUCTÁBIL, -Ă, *ineluctabili, -e*, adj. (Livr.) Care este de neînlăturat, care nu poate fi împiedicat; inevitabil, neeluctabil. — Din fr. **ineluctable**, lat. **ineluctabilis**.

INELUCTABILITÁTE s.f. (Livr.) Faptul de a fi ineluctabil. — Din fr. **ineluctabilité**.

INELÚȘ, inelușe, s.n. Diminutiv al lui *inel*. — **Inel** + suf. *-uș*.

INEMĂ s.f. v. *inimă*.

INÉPT, -Ă, *inepți, -te*, adj. Prost, stupid, tâmpit. — Din fr. **inepte**, lat. **ineptus**.

INEPTÍE, *ineptii*, s.f. Faptă sau vorbă prostească, stupidă; prostie, stupiditate, absurditate. — Din fr. **inepte**.

INEPUIZÁBIL, -Ă, *inepuizabili, -e*, adj. (Adesea fig.) Care nu poate fi epuizat, care nu se termină niciodată, neepuizabil; *p. ext.* extrem de abundent, de bogat. [Pr.: -pu-i-] — Din fr. **inépuisable**.

INERÉNT, -Ă, *inerenți, -te*, adj. (Adesea adverbial) Care face parte integrantă din ceva, care constituie un element nedespărțit de un lucru sau de o ființă, care aparține în mod firesc la ceva. — Din fr. **inhérent**, lat. **inhaerens, -ntis**.

INERÉNTĂ s.f. Calitatea a ceea ce este inerent. — Din fr. **inhérence**.

INERMÍ, -Ă, *inermi, -e*, adj. (Despre plante) Lipsit de spini, de țepi. ♦ (Despre animale) Lipsit de ace, fără dinți ascuțiți. — Din fr. **inermes**.

INÉRT, -Ă, *inerți, -te*, adj. 1. Nemșcat, fără viață, neînsuflețit. ♦ Inactiv din fire, lipsit de vigoare, de vioiciune, moale, molâu. 2. (Fiz.; despre corpuri) Care are inerție; (despre masa corpurilor) care se referă la inerție. 3. (Chim.; despre elemente sau substanțe) Lipsit de reactivitate față de alte elemente sau alte substanțe. — Din fr. **inerte**, lat. **iners, -tis**.

INERTÍAL, -Ă, *inertiali, -e*, adj. (Fiz.; despre un sistem de referință) În raport cu care se verifică principiul inerției (1). — **Inerție** + suf. *-al*. Cf. germ. **Inertial** [bezugsystem].

INERTÍE, *inerții*, s.f. 1. (Fiz.) Proprietate a corpurilor de a-și păstra starea de repaus sau de mișcare în care se află atât timp cât nu sunt supuse acțiunii unei forțe exterioare. 2. Proprietate a unui sistem fizico-chimic sau tehnic de a reacționa slab sau cu întârziere la acțiunea factorilor externi. 3. Fig. Tendința unei persoane sau a unei colectivități de a rămâne în repaus, în inactivitate; lipsă de energie, indolență, apatie. 4. (Med.; în sintagma) *Inerție uterină* = lipsă de contracție și retractare a mușchilor uterin după naștere. — Din fr. **inertie**, lat. **inertia**.

INERVÁ, pers. 3 *inervează*, vb. I. Tranz. (Despre nervi) A produce o stare de excitare a unui organ sau a unui țesut. — Din fr. **innerver**.

INERVÁRE, *inervări*, s.f. Acțiunea de a *inerva* și rezultatul ei. ♦ Inervație. — V. **inerva**.

INERVAȚIE, *inervații*, s.f. 1. Ansamblul formațiunilor nervoase periferice, care constituie aparatul nervos al unui țesut sau al unui organ; inervare. 2. Activitate fiziologică caracteristică nervilor. — Din fr. **innervation**.

INESENȚIÁL, -Ă, *inesențiali, -e*, adj., s.n. (Rar) Neesențial. [Pr.: -fi-a] — Din fr. **inessentiel**.

INESTÉTIC, -Ă, *inestetici, -ce*, adj. Care nu este estetic; neestetic, urât. — Din fr. **inesthétique**.

INESTIMÁBIL, -Ă, *inestimabili, -e*, adj. Care nu poate fi prețuit, de neprețuit, inapreciabil, neestimabil, foarte valoros. — Din fr. **inestimable**, lat. **inaestimabilis**.

INEVALUÁBIL, -Ă, *inevaluabili, -e*, adj. (Livr.) De neprețuit; inestimabil. [Pr.: -lu-a-] — Din fr. **inévaluable**.

INEVITÁBIL, -Ă, *inevitabili, -e*, adj. (Adesea adverbial) Care nu poate fi evitat, care este de neînlăturat, de neocolit; ineluctabil, fatal. — Din fr. **inévitabile**, lat. **inevitabilis**.

INEVITABILITĂȚE s.f. Faptul de a fi inevitabil. — Din fr. **inévitabilité**.

INEXĂCT, -Ă, inexacți, -te, adj. (Adesea adverbial) Care nu este exact; neadevărat, neexact, greșit, inadec. ♦ (Despre oameni) Care nu este punctual. — Din fr. **inexact**.

INEXACTITĂȚE, inexacțităȚi, s.f. Lipsă de exactitate, neexactitate; (concr.) afirmație inexactă, greșeală, eroare, neadevăr. ♦ Lipsă de punctualitate. — In¹- + **exactitate** sau **inexact** + suf. *-itate*.

INEXCITABIL, -Ă, inexcitabili, -e, adj. (Rar) Neexcitabil. — Din fr. **inexcitable**.

INEXCITABILITĂȚE s.f. (Rar) Neexcitabilitate. — Din fr. **inexcitabilité**.

INEXIGIBIL, -Ă, inexistibili, -e, adj. (Livr.) Care nu poate fi pretins. — Din fr. **inexigible**.

INEXIGIBILITĂȚE s.f. (Livr.) Însușirea a ceea ce este inexigibil. — Din fr. **inexistibilité**.

INEXISTENT, -Ă, inexistenți, -te, adj. Care nu există; neexistent, nul (1). ♦ Fig. (Despre oameni) Care nu se face remarcat, lipsit de importanță, de valoare; șters, neglijabil. — Din fr. **inexistent**.

INEXISTENȚĂ s.f. Faptul de a nu exista; lipsă de existență; neexistență. — Din fr. **inexistence**.

INEXORABIL, -Ă, inexorabili, -e, adj. Care nu poate fi înduplecat, neînduplecat, implacabil. — Din fr. **inexorable**, lat. **inexorabilis**.

INEXORABILITĂȚE s.f. (Rar) Caracterul a ceea ce este inexorabil. — Din fr. **inexorabilité**.

INEXPERIENȚĂ s.f. (Rar) Lipsă de experiență, de deprindere; neexperiență. [Pr.: *-ri-en-*] — Din fr. **inexpérience**, lat. **inexperientia**.

INEXPERIMENTĂȚI, -Ă, inexperimentați, -te, adj. (Despre persoane) Căruia îi lipsește experiența, ne deprins; care are experiență insuficientă, neexperimentat. ♦ Care nu a fost încă experimentat; neîncercat. — Din fr. **inexpérimenté**.

INEXPIABIL, -Ă, inexplabili, -e, adj. (Livr.) Care nu poate fi ispășit; de neispășit. [Pr.: *-pi-a-*] — Din fr. **inexpiable**.

INEXPLICABIL, -Ă, inexplicabili, -e, adj. Care nu se poate explica, neexplicabil; de neînțeles; *p. ext.* ciudat, curios, straniu, bizar. — Din fr. **inexplicable**, lat. **inexplicabilis**.

INEXPLOATĂBIL, -Ă, inexploatabili, -e, adj. Care nu se poate exploata, neexploatabil. — Din fr. **inexploitable**.

INEXPLORĂBIL, -Ă, inexplorabili, -e, adj. (Adesea fig.) Care nu poate fi explorat, cercetat, analizat; neexplorabil. — Din fr. **inexplorable**.

INEXPLORĂȚI, -Ă, inexplorați, -te, adj. (Adesea fig.) Care nu a fost explorat, cercetat, analizat; necercetat, neexplorat. — Din fr. **inexploré**.

INEXPLOZIBIL, -Ă, inexplozibili, -e, adj. Care nu este explozibil, care nu poate face explozie; neexplozibil. — Din fr. **inexplosible**.

INEXPRESIV, -Ă, inexpressivi, -e, adj. Care este lipsit de expresivitate; neexpresiv, șters. — Din fr. **inexpressif**.

INEXPRIMABIL, -Ă, inexprimabili, -e, adj. Care nu poate fi redat prin cuvinte; de nespus; indicibil, neexprimabil, inefabil. — Din fr. **inexprimable**.

INEXPUGNABIL, -Ă, inexpugnabili, -e, adj. (Despre locuri fortificate) Care nu poate fi cucerit; de neînving. — Din fr. **inexpugnable**, lat. **inexpugnabilis**.

INEXPUGNABILITĂȚE s.f. (Rar) Însușirea sau starea a ceea ce este inexpugnabil. — Din fr. **inexpugnabilité**.

INEXTENSIBIL, -Ă, inextensibili, -e, adj. Care nu se poate extinde; neextensibil. — Din fr. **inextensible**.

INEXTENSIBILITĂȚE s.f. (Rar) Calitate a ceea ce este inextensibil. — Din fr. **inextensibilité**.

IN EXTENSO loc. adv. Pe larg, în detaliu; în întregime. — Loc. lat.

INEXTINGIBIL, -Ă, inextingibili, -e, adj. Care nu poate fi stins; care nu încetează. — Din fr. **inextinguible** (după *stinge*).

IN EXTRĂMIS loc. adv. 1. Silit de împrejurări, neavând altă posibilitate; în ultimă instanță. 2. Pe patul de moarte, în ultimul moment al vieții. — Loc. lat.

INEXTRICĂBIL, -Ă, inextricabili, -e, adj. (Rar; despre situații, întâmplări etc.) Foarte încurcat și complicat; de neînțeles, de nelămurit. — Din fr. **inextricable**, lat. **inextricabilis**.

INFĂLĂBIL, -Ă, infailibili, -e, adj. Care nu poate greși, care nu se poate înșela; perfect, desăvârșit, fără cusur. [Pr.: *-fa-i-*] — Din fr. **infaillible**.

INFĂLĂBILITĂȚE s.f. Faptul de a fi infailibil; natura, caracterul sau starea a ceea ce este infailibil. [Pr.: *-fa-i-*] — Din fr. **infaillibilité**.

INFĂM, -Ă, infami, -e, adj. (Adesea substantivat) Care merită disprețul societății, care trebuie înnferat; ticălos, josnic, mârșav. ♦ Fig. Oribil, groaznic. — Din fr. **infâme**, lat. **infamis**.

INFĂMĂ, infamez, vb. I. Tranz. (Livr.) A acuza pe nedrept; a defăima. — Din lat., it. **infamare**.

INFĂMĂȚI, -Ă, infamați, -te, adj. Care atrage înnfierarea publică, care aruncă asupra cuiva dezonoarea, dezaprobarea, oprobriul; rușinos, degradant, dezonorant, infamator. — Din fr. **infamant**, it. **infamante**.

INFĂMĂRE, infămări, s.f. (Livr.) Acțiunea de a *infama*; defăimare. — V. **infama**.

INFĂMATĂȚI, -Ă, infamatori, -oare, adj. Infamant, calomniator, defăimător. — Din it. **infamatore**.

INFĂMIE, infamii, s.f. Caracterul a ceea ce este infam; (concr.) fapt sau vorbă infamă; ticăloșie, josnicie, mârșăvie. ♦ Expr. A *știntui* (sau a *pune pe cineva*) *la stâlpul infamiei* = a supune (pe cineva) oprobriului public; a condamna, a înnfiera (pe cineva). — Din fr. **infamie**, lat. **infamia**.

INFĂNTE, -Ă, infanți, -te, s.m. și f. Titlu dat copiilor regelui Spaniei (și al Portugaliei), în afară de primul născut; persoană care poartă acest titlu. — Din sp. **infante**. Cf. it. **infante**.

INFĂNTERIE s.f. Una dintre armele de bază, caracterizată prin faptul că duce lupta pe jos; pedestrimă. ♦ *Infanterie moto* = infanterie dotată cu autovehicule pentru transportul personalului și al tehnicii de luptă în timpul deplasărilor. *Infanterie marină* = parte din forțele maritime care luptă pe uscat în sprijinul unităților de marină. — Din rus. **infanteriia**, fr. **infanterie**.

INFĂNTERIST, infanteriști, s.m. Militar din infanterie; pedestru, pedestraș, pifan, odivoi. — Din rus. **infanterist**.

INFĂNTICID, -Ă, infanticizi, -de, adj., s.m. și f., s.n. 1. Adj., s.m. și f. (Părinte) care își ucide propriul copil. 2. S.n. (Jur.) Ucidere a propriului copil; pruncucidere. ♦ Ucidere a unui copil. — Din fr. **infanticide**, lat. **infanticidium**.

INFĂNTIL, -Ă, infanțili, -e, adj. Care ține de copii, pentru copii, referitor la copii, al copiilor. ♦ *Paralizie infanțilă* = poliomielită. ♦ Fig. Copilăresc, pueril, neserios. — Din fr. **infantile**, lat. **infantilis**.

INFĂNTILISM s.n. Anomalie în dezvoltarea corporală și psihică, caracterizată prin persistența, la vârsta adultă, a unor trăsături morfologice și funcționale specifice copilăriei. — Din fr. **infantilisme**.

INFĂRCT, infarct, s.n. Boală care constă în distrugerea unui organ sau a unei părți dintr-un organ ca urmare a astupării unei artere sau a unei vene terminale. G *Infarct miocardic* = boală datorată producerii infarctului în miocard, în urma obstruării unei ramuri a arterei coronare. — Din fr. **infarctus**, germ. **Infarkt**.

INFĂTIGĂBIL, -Ă, infatigabili, -e, adj. (Livr.) Neobosit, zelos. — Din fr. **infatigable**.

INFĂTUĂ, infatuez, vb. I. Tranz. și refl. A (se) înfumura, a (se) îngâmfa. [Pr.: *-tu-a-*] — Din fr. **infatuer**.

INFĂTUĂRE, infatuări, s.f. Acțiunea de a (se) *infatua*; îngâmfare, înfumurare. [Pr.: *-tu-a-*] — V. **infatua**.

INFĂTUĂȚI, -Ă, infatuți, -te, adj. Plin de sine însuși, îngâmfat, înfumurat. [Pr.: *-tu-a-*] — Din fr. **infatué**. Cf. it. **infatuato**.

INFĂȚI, -Ă, infecți, -te, adj. 1. (Despre mirosuri) Greu, urât, puturos, rău; (despre aer) stricat, viciat, greu. 2. (Despre obiecte) Cu aspect respingător, neîngrijit, murdar, urât, de calitate proastă; rău. 3. (Despre oameni și manifestările lor) Cu caracter josnic, mârșav, oribil. — Din fr. **infect**, lat. **infectus**.

INFECTĂ, infectez, vb. I. 1. Refl. A contracta o infecție (1), a face o infecție, a se umple cu substanțe sau germeni vătămători. 2. Tranz. A transmite microbi, a răspândi substanțe vătămătoare etc.; a contamina. ♦ Fig. A corupe, a strica moralicește. — Din fr. **infecter**.

INFECTĂȚI, -Ă, infectanți, -te, adj. Care provoacă infecție; infecțios. — Din fr. **infectant**.

INFECTĂRE, infectări, s.f. Acțiunea de a (se) *infecta* și rezultatul ei. — V. **infecta**.

INFECTĂȚI, -Ă, infectați, -te, adj. Care prezintă infecție (1); care este contaminat cu substanțe sau germeni vătămători. — V. **infecta**.

INFECTOCONTAGIOS, -OASĂ, infectocontagioși, -oase, adj. (Despre boli) Care se răspândește ușor, care contaminează. [Pr.: *-gi-os-*] — **Infect + contagios**.

INFECȚIE, infecții, s.f. 1. Proces rezultat din pătrunderea și dezvoltarea în organism a unor agenți patogeni (paraziți, microbi sau virusuri) și din reacția țesuturilor la acest atac, manifestată prin inflamații, supurații, cangrene etc. 2. Miros urât, duhoare, putoare, miasmă. ♦ Fig. Contagiune morală. [Var.: **infecțiune** s.f.] — Din fr. **infection**.

INFECȚIÓS, -OĂSĂ, *infecțios, -oase*, adj. (Despre boli) Provocat de o infecție; care se transmite de la o ființă la alta, care produce infecție; molipsitor, contagios, infectant. [Pr.: -ți-os] — Din fr. **infectieux**.

INFECȚIOZITĂȚE, *infecțiozități*, s.f. Capacitate a unui germeni de a pătrunde într-un organism receptiv, de a se menține și înmulți în așa fel încât transmiterea de la organismul invadat la altul să se poată face cu ușurință. [Pr.: -ți-o-] — Din fr. **infectiosité**.

INFECȚIUNE s.f. v. **infecție**.

INFERĂ, *inferez*, vb. I. Intrans. A trage o concluzie generală din mai multe fapte particulare. — Din fr. **inférer**.

INFERENȚĂ, *inferențe*, s.f. Operație logică de trecere de la un enunț la altul și în care ultimul enunț este dedus din primul. — Din fr. **inférence**.

INFERIÓR, -OĂRĂ, *inferiori, -oare*, adj. 1. Care este așezat dedesubt sau mai jos. ♦ (Despre ape curgătoare sau despre regiuni de pe cursul lor) Situat mai aproape de vărsare decât de izvor. 2. Care este din punct de vedere numeric mai mic decât altul. 3. Care are un rang, o funcție sau un grad mai mic decât altul. ♦ (Substantivat) Subaltern, subordonat (într-o funcție). 4. Care este de calitate mai proastă, valorează mai puțin sau are importanță mai mică decât altul. < (În vechea organizare a școlii) *Curs inferior* = ciclul de învățământ cuprinzând primele patru clase ale liceului. [Pr.: -ri-or] — Din fr. **inférieur**, lat. **inferior**.

INFERIORITĂȚE, *inferiorități*, s.f. Faptul de a fi inferior; stare a ceea ce este inferior; slăbiciune, scădere, dezavantaj (în comparație cu altceva). [Pr.: -ri-o-] — Din fr. **infériorité**.

INFÉRN s.n. 1. Loc unde sălășluiesc sufletele celor păcătoși, după moarte, supuse la chinuri veșnice; iad, gheenă, tartar; hades, orc. 2. Fig. Loc de dezordine și de confuzie; viață plină de chinuri, mizerabilă; situație chinuitoare, greu de suportat, tortură sufletească. [Pl. și: (rar) *infernuri, inferne*] — Din lat. **infernus**.

INFERNĂL, -Ă, *infernali, -e*, adj. Referitor la infern, din infern; drăcesc, diabolic. ♦ *Mașină infernală* = bombă cu mecanism de ceasornic, folosită de teroriști pentru a săvârși atentate. ♦ Fig. Însăpământător, groaznic, teribil. — Din fr. **infernal**, lat. **infernalis**.

INFERTIL, -Ă, *infertili, -e*, adj. 1. Nefertil. 2. (Med.) Steril, sterp. — Din fr. **infertile**.

INFERTILITĂȚE s.f. 1. Însușirea sau starea a ceea ce este infertil (1). 2. (Med.) Imposibilitate a femeii de a concepe un făt viu sau viabil; (impr.) sterilitate. — Din fr. **infertilité**.

INFESTĂ, pers. 3 *infestează*, vb. I. Tranz. A bântui, a pustii, a nimici; a invada. — Din fr. **infester**.

INFESTĂRE, *infestări*, s.f. Acțiunea de a *infesta* și rezultatul ei. ♦ *Infestație* (1). — V. **infesta**.

INFESTĂȚIE, *infestații*, s.f. 1. Contaminare a unui organism cu paraziți vegetali sau animali, ducând la apariția unei stări patologice specifice; infestare. 2. Pătrundere a unor insecte dăunătoare în cereale și în produsele rezultate din prelucrarea acestora, provocând degradarea produselor. — Din fr. **infestation**.

INFIDEL, -Ă, *infideli, -e*, adj. 1. Care nu este fidel; nestatornic, necredincios în sentimente, care își calcă angajamentele față de cineva, nefidel; (despre soți) care calcă credința conjugală. 2. Inexact, care nu exprimă sau respectă adevărul, realitatea. — Din fr. **infidèle**, lat. **infidelis**.

INFIDELITĂȚE, (2) *infidelități*, s.f. 1. Lipsă de fidelitate, de credință; nestatornicie în sentimente, nefidelitate; *spec.* încălcarea a credinței conjugale. 2. (Concr.) Faptă care dovedește nestatornicia în dragoste. 3. Inexactitate, neadevăr. — Din fr. **infidélité**, lat. **infidelitas, -atis**.

INFILTRĂ, *infiltrez*, vb. I. Refl. (Despre lichide, la pers. 3) A pătrunde și a curge, a trece, a străbate, a se strecura treptat într-un mediu poros. ♦ Tranz. și refl. Fig. A pătrunde sau a face să pătrundă undeva, a (se) strecura pe nesimțite, neobservat. [Var.: **înfiltără** vb. I.] — Din fr. **infiltrer**.

INFILTRĂRE, *infiltrări*, s.f. Acțiunea de a (se) *infiltra* și rezultatul ei; infiltrație. [Var.: **înfiltărare** s.f.] — V. **infiltra**.

INFILTRĂȚI, *infiltrate*, s.n. 1. (Și în sintagma *infiltrat TBC*) Leziune incipientă a tuberculozei pulmonare, datorată reactivării unor focare vechi de infecție tuberculoasă sau localizării recente a unei noi infecții. 2. Acumulare într-un organ sau într-un țesut a leucocitelor sau a altor celule ca reacție la pătrunderea unor agenți infecțioși, traumatici, alergici etc. — Din fr. **infiltrat**, germ. **Infiltrat**.

INFILTRĂȚI, **-Ă**, *infiltrați, -te*, adj. 1. Care a pătruns undeva (neobservat). 2. (În sintagma) *Țesut infiltrat* = țesut în care s-au acumulat elemente celulare pentru a combate un agent vătămător (microbian). — V. **infiltra**.

INFILTRĂȚIE, *infiltrații*, s.f. 1. Infiltrare. ♦ Pătrundere a apei în roci sau în pământ sub influența gravitației, a forțelor capilare, a presiunii hidrostatice, prin pori, găuri, crăpături etc. ♦ Pătrundere într-un mediu a unui fluid. ♦ Cantitate de apă provenită din precipitațiile atmosferice care pătrunde în pământ. 2. Pătrundere și localizare a unui agent vătămător într-o celulă, într-un țesut sau într-un organ; boală provocată de acest agent. [Var.: **infiltrațiune, înfiltrație** s.f.] — Din fr. **infiltration**.

INFILTRAȚIUNE s.f. v. **infiltrație**.

INFİM, -Ă, *infimi, -e*, adj. Extrem de mic; minuscul, neînsemnat. — Din fr. **infime**, lat. **infimus**.

INFİMÍT, -Ă, (1, 3) *infiniți, -te*, adj., s.m., (2) *infinituri*, s.n. 1. Adj. Care nu are margini, limite; nesfârșit², nemărginit, nemăsurat; *p. ext.* foarte mare, considerabil. < (Adverbial) *Infinit mai valoros decât...* 2. S.n. Categorie care exprimă natura absolută a materiei, proprietatea ei de a fi nelimitată în spațiu și în timp și nepuizabilă pentru cunoaștere; ceea ce nu are sau pare că nu are limită în spațiu sau în timp; nesfârșit¹. < Loc. adv. *La infinit* = în chip nelimitat, fără încetare. 3. S.m. (Mat.) Mărime variabilă care poate lua valori mai mari decât orice mărime dată. — Din lat. **infinitus**, fr. **infini**.

INFINITĂȚE, *infinități*, s.f. Cantitate, număr foarte mare de... — Din fr. **infinité**, lat. **infinitas, -atis**.

INFINITEZIMAL, -Ă, *infinitesimali, -e*, adj. 1. Foarte mic, minuscul, infim. 2. (Mat.; despre mărimi variabile) Care tinde către zero. < *Calculul infinitesimal* = calcul care operează cu mărimi infinitesimale. — Din fr. **infinitésimal**.

INFINITÍSM s.n. Concepție metafizică care admite că universul este infinit. — **Infinit** + suf. -ism.

INFINITÍV, infinitive, s.n. (Gram.; adesea adjectival) Mod nepersonal, considerat drept forma-tip a verbului și care denumeste acțiunea exprimată de verb fără referire la nuanțele ei modale, temporale sau personale. — Din fr. **infinitif**, lat. **infinitivus**.

INFINITÍVAL, -Ă, *infinitivali, -e*, adj. Care privește infinitivul, care ține de infinitiv, care provine din infinitiv. — **Infinitiv** + suf. -al.

INFIRM, -Ă, *infirmi, -e*, adj., s.m. și f. (Persoană) care are o infirmitate; schilod, neputincios, invalid, beteag. — Din fr. **infirme**, lat. **infirmus**.

INFIRMĂ, *infirm*, vb. I. Tranz. A anula, a respinge, a declara nevalabil, a dovedi ca neadevărat, nefundat. ♦ A desființa un act (sau o măsură) ca fiind nelegal sau netemeinic; a invalida. — Din fr. **infirmer**, lat. **infirmare**.

INFIRMĂBIL, -Ă, *infirmabili, -e*, adj. Care poate fi infirmat. — Din fr. **infirmable**.

INFIRMĂRE, *infirmări*, s.f. Acțiunea de a *infirma* și rezultatul ei; invalidare. — V. **infirma**.

INFIRMATÍV, -Ă, *infirmativi, -e*, adj. (Jur.) Care anulează (o sentință). — Din fr. **infirmatif**.

INFIRMERIE, *infirmerii*, s.f. Local sau încăpere unde se îngrijesc sau se examinează bolnavii și care funcționează pe lângă formațiuni militare, internate etc. — Din fr. **infirmerie**.

INFIRMIER, -Ă, *infirmerii, -e*, s.m. și f. Persoană calificată care îngrijește bolnavii la infirmerie. ♦ Persoană din personalul sanitar auxiliar care lucrează într-un spital, într-o policlinică, într-un dispensar. [Pr.: -mi-er] — Din fr. **infirmier**.

INFIRMITĂȚE, *infirmități*, s.f. Starea celui infirm; defect fizic congenital sau dobândit în urma unui accident, a unei boli etc.; beteșug, betegeală, betegie; invaliditate. ♦ Fig. Slăbiciune morală, imperfecțiune. — Din fr. **infirmité**, lat. **infirmitas, -atis**.

INFÍX, infixe, s.n. Element fonetic (de obicei consoană) care se inserează în rădăcina unui cuvânt și are o valoare morfologică. — Din fr. **infixe**.

INFLAMĂ, pers. 3 *inflamează*, vb. I. Refl. (Med.; despre o parte a corpului, un organ) A suferi o inflamație; a se umfla. — Din lat. **inflammare**, fr. **enflammer**.

INFLAMĂBIL, -Ă, *inflamabili, -e*, adj. Care se aprinde ușor, care ia foc și arde repede. ♦ (Chim.) Care produce, la o temperatură relativ joasă, gaze sau vapori care împreună cu aerul atmosferic pot da un amestec de combustibil. — Din fr. **inflammable**.

INFLAMABILITĂȚE s.f. Proprietate a unei substanțe, a unui corp de a fi inflamabil. — Din fr. **inflammabilité**.

INFLAMĂRE, *inflamări*, s.f. Acțiunea de a *se inflama* și rezultatul ei; inflamație. — V. **inflama**.

INFLAMĂT, -Ă, *inflamați, -te*, adj. (Despre o parte a corpului, un organ) Care a suferit un proces de inflamație; umflat. — V. **inflama**.

INFLAMĂTOR, -OĂRE, *inflamatori, -oare*, adj. Care se manifestă printr-o inflamație; care provoacă o inflamație. — Din fr. **inflammatoire**.

INFLAMĂȚIE, *inflamații*, s.f. Proces patologic datorat unui excitant chimic, fizic și mai ales microbian și manifestat prin durere, temperatură, înroșirea și umflarea locului bolnav; umflătură. [Var.: **inflamațiune** s.f.] — Din fr. **inflammation**, lat. **inflammatio**.

INFLAMAȚIUNE s.f. v. **inflamație**.

INFLAȚIE, *inflații*, s.f. Fenomen specific perioadelor de criză economică, constând în deprecierea banilor de hârtie aflați în circulație ca urmare fie a emiterii unei mase bănești peste nevoile reale ale circulației, fie a reducerii volumului producției și circulației mărfurilor, fapt care duce la scăderea puterii de cumpărare a banilor. [Var.: **inflațiune** s.f.] — Din fr. **inflation**.

INFLAȚIONIST, -Ă, *inflaționiști, -ste*, adj. Care are caracter de inflație. [Pr.: -ți-o-] — Din fr. **inflationniste**.

INFLAȚIUNE s.f. v. **inflație**.

INFLEXIBIL, -Ă, *inflexibili, -e*, adj. Care nu poate fi îndoit; neflexibil, tare, nemlădios. ♦ Fig. Neimpresionabil; neînduplecat, ferm, intransigent. — Din fr. **inflexible**, lat. **inflexibilis**.

INFLEXIBILITATE s.f. Însușirea a ceea ce este inflexibil; neflexibilitate. ♦ Fig. Fermitate, tărie, intransigență. — Din fr. **inflexibilité**.

INFLEXIUNE, *inflexiuni*, s.f. 1. Schimbare a înălțimii unui sunet; schimbare a tonului, a accentului în vorbire sau în cânt; ușurința cuiva de a-și schimba tonul. 2. (Mat.; în sintagma) *Punct de inflexiune* = punct în care curba își schimbă sensul concavității. [Pr.: -xi-u-] — Din fr. **inflexion**, lat. **inflexio, -onis**.

INFLECȚIUNE, *inflecțiuni*, s.f. Pedepsă. [Pr.: -ți-u-] — Din fr. **inflexion**, lat. **inflexio, -onis**.

INFLIGE, *inflig*, vb. III. Tranz. (Rar) A pedepsi. — Din fr. **infliger**.

INFLORESCENȚĂ, *inflorescențe*, s.f. Ansamblu de flori dispuse pe un ax sau pe un complex de axe în diferite moduri, specifice diferitelor familii de plante cărora le aparține. ♦ Totalitate a florilor dispuse pe un lujer. — Din fr. **inflorescence**.

INFLUENT, -Ă, *influenți, -te*, adj. Care are trecere, influență; puternic. — Din fr. **influent**.

INFLUENȚĂ, *influențez*, vb. I. Tranz. și intrans. A exercita o influență asupra unei ființe sau a unui lucru; a înrăuri. ♦ Refl. recipr. *Două forțe care se influențează reciproc*. — Din fr. **influencer**.

INFLUENȚABIL, -Ă, *influențabili, -e*, adj. Care poate fi influențat cu ușurință. — Din fr. **influençable**.

INFLUENȚĂRE, *influențări*, s.f. Acțiunea de a *influența* și rezultatul ei. — V. **influența**.

INFLUENȚĂ¹, *influențe*, s.f. 1. Acțiune exercitată asupra unui lucru sau asupra unei ființe, putând duce la schimbarea lor; înrăurire. ♦ Spec. Acțiune pe care o persoană o exercită asupra alteia (deliberat, pentru a-i schimba caracterul, evoluția, sau involuntar, prin prestigii, autoritatea, puterea de care se bucură). 2. (Fiz.; în sintagma) *Electrizare prin influență* = separare a sarcinilor electrice și redistribuirea lor pe suprafața unui conductor, datorată acțiunii unui câmp electric; inducție electrostatică. [Var.: **influenție, influință** s.f.] — Din fr. **influence**.

INFLUENȚĂ², *influențe*, s.f. (Inv.) Nume dat unei boli epidemice asemănătoare cu gripa; p. gener. gripă. — Din fr., it. **influenza**, germ. **Influenza**.

INFLUENȚIE s.f. v. **influență¹**.

INFLUINȚĂ s.f. v. **influență¹**.

INFLUX, influxuri, s.n. 1. (Fiziol.; în sintagma) *Influx nervos* = propagare a unei excitații de-a lungul unei fibre nervoase. 2. (Fiz.) Numărul de particule (produse de acceleratoare) care trec prin unitatea de arie a unei suprafețe perpendiculare pe direcția de mișcare a particulelor. — Din fr. **influx**.

INFOLIO, adj. invar. (2) *in-foliuri*, s.n. 1. Adj. invar. (Despre formatul unei cărți) În care coala de hârtie este îndoită în două, formând patru pagini. 2. S.n. Carte care are acest format. [Pr.: -li-o-] — Loc. lat.

INFORM, -Ă, *informi, -e*, adj. Care nu are o formă determinată sau un contur precis, fără formă; care este lucrat grosolan, care are forma nepotrivită, brută, dizgrațioasă. ♦ Fig. Imperfect, nedesăvârșit. — Din fr. **informe**, lat. **informis**.

INFORMĂ, *informez*, vb. I. Tranz. A da cuiva informații despre ceva sau despre cineva, a face cunoscut; a înștiința. ♦ Refl. A căuta să se pună la

curent cu ceva, a lua, a strânge informații, a se interesa, a se iniția, a se documenta, a se edifica. — Din fr. **informer**, lat. **informare**.

INFORMĂL, -Ă, *informali, -e*, adj. 1. (În sociologie; despre relații sociale) Care se desfășoară în absența determinărilor și cadrelor instituționale, oficiale, formale; neoficial, neprotocolar, familiar. 2. (Despre pictura abstractonistă) Caracterizat prin lipsa oricărei organizări a materiei picturale; abstract. ♦ (Despre pictori) Care practică arta informală sau abstractă. — Din engl. **informal**, fr. **informel**.

INFORMĂRE, *informări*, s.f. Acțiunea de a (se) *informa* și rezultatul ei. — V. **informa**.

INFORMAT, -Ă, *informați, -te*, adj. Care a primit sau și-a procurat informații; care s-a documentat prin cercetări amănunțite. — V. **informa**.

INFORMATICĂ s.f. Știință care se ocupă cu studiul prelucrării informației (3) cu ajutorul sistemelor automate de calcul. — Din fr. **informatique**.

INFORMATICIÂN, -Ă, *informaticieni, -e*, s.m. și f. Specialist în informatică. [Pr.: -ci-an] — Din fr. **informaticien**.

INFORMATIV, -Ă, *informativi, -e*, adj. Care are rolul de a informa, care servește ca informator, de informație. — Din fr. **informatif**.

INFORMATĂTOR, -OĂRE, *informatori, -oare*, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. Persoană care dă sau culege informații. 2. S.m. și f. Persoană care oferea informații pentru instituția securității, în regimul comunist din România. 3. Adj. Care dă, procură informații. — Din fr. **informateur**.

INFORMĂȚIE, *informații*, s.f. 1. Comunicare, veste, știre care pune pe cineva la curent cu o situație. 2. Lămurire asupra unei persoane sau asupra unui lucru; totalitatea materialului de informare și de documentare; izvoare, surse. 3. Fiecare dintre elementele noi, în raport cu cunoștințele prealabile, cuprinse în semnificația unui simbol sau a unui grup de simboluri (text scris, mesaj vorbit, imagini plastice, indicație a unui instrument etc.). ♦ *Teoria informației* = teoria matematică a proprietăților generale ale surselor de informație, ale canalelor de transmisie și ale instalațiilor de păstrare și de prelucrare a informațiilor. 4. (Biol.; în sintagma) *Informație genetică* = totalitate a materialului genetic dintr-o celulă capabilă să creeze secvențe de aminoacizi care, la rândul lor, formează proteine active. — Din fr. **information**, lat. **informatio**.

INFORMAȚIONAL, -Ă, *informaționali, -e*, adj. Care conține sau dă informații, de informație. [Pr.: -fi-o-] — Din **informație**.

INFRA¹ adv. (În notația bibliografică) Dedesubt, mai jos, mai departe. — Cuv. lat.

INFRA² Element de compunere însemnând „desubt, sub”, care servește la formarea unor substantive și a unor adjective. — Din lat. **infra**, fr. **infra**.

INFRAACUSTIC, -Ă, *infraacustici, -ce*, adj. (Fiz.; despre vibrații acustice) A cărei frecvență se află sub limita inferioară a domeniului de audibilitate. — Din fr. **infra-acoustique**.

INFRACȚĂTOR, -OĂRE, *infractori, -oare*, s.m. și f. Persoană care a comis o infracțiune. — Din fr. **infracteur**, lat. **infractor**.

INFRACȚIONAL, -Ă, *infracționali, -e*, adj. Referitor la o infracțiune, cu caracter de infracțiune. [Pr.: -ți-o-] — **Infracțiune** + suf. *-al*.

INFRACȚIONALITATE s.f. Totalitatea infracțiunilor săvârșite pe un anumit teritoriu într-o anumită perioadă de timp; criminalitate. [Pr.: -ți-o-] — **Infracțional** + suf. *-itate*.

INFRACȚIUNE, *infracțiuni*, s.f. Faptă care prezintă pericol social, constând în încălcarea unei legi penale, în săvârșirea, cu vinovăție, a unei abateri de la legea penală, și care este sancționată de lege. [Pr.: -ți-u-] — Din fr. **infracção**, lat. **infracio, -onis**.

INFRAMICRĂB, inframicrobi, s.m. Microorganism de dimensiuni foarte reduse, puțin evoluat și incomplet organizat, care nu-și poate realiza singur metabolismul și care se găsește ca parazit obligatoriu în celula vie. — **Infra²** + **microb**.

INFRAMICROBIÂN, -Ă, *inframicrobieni, -e*, adj. Care aparține inframicrobilor, referitor la inframicrobi, de inframicrobi. [Pr.: -bi-an] — **Inframicrob** + suf. *-an*. Cf. fr. **inframicrobien**.

INFRAMICROBIOLOG, -Ă, *inframicrobiologi, -ge*, s.m. și f. Specialist în inframicrobiologie. [Pr.: -bi-o-] — Din **inframicrobiologie** (derivat regresiv).

INFRAMICROBIOLOGIE s.f. Disciplină a biologiei care se ocupă cu studiul inframicrobilor; virusologie. [Pr.: -bi-o-] — **Infra²** + **microbiologie**.

INFRARĂȘU, -IE, *infraroșii*, adj., s.n. 1. Adj. (În sintagma) *Radiații infraroșii* = radiații electromagnetice invizibile, penetrante, cu efect termic pronunțat, situate în spectru între limita roșie a domeniului luminii vizibile și

microundele radioelectrice. **2.** S.n. Domeniu spectral al radiațiilor infraroșii, situat între limita roșie a spectrului vizibil și radiațiile hertziene. — **Infra² + roșu** (după fr. *infrarouge*).

INFRASONÓR, -Ă, infrasonori, -e, adj. Referitor la infrasunete, care aparține infrasunetelor. — Din fr. **Infra-sonore**.

INFRASTRUCTURAL, -Ă, infrastructurali, -e, adj. Referitor la infrastructură, al infrastructurii. — **Infrastructură + suf. -al** (după it. *infrastrutturale*).

INFRASTRUCTURĂ, infrastructuri, s.f. 1. Ansamblul elementelor care susțin partea principală a unei construcții, care o fixează de teren și care transmite aceștia forțele. **2.** Ansamblul instalațiilor de la sol necesare pentru decolarea, aterizarea, adăpostirea și întreținerea avioanelor. **3.** Sistem de relații între elementele fundamentale ale unui macrosistem (social). — Din fr. **infrastructure**.

INFRASUNET, infrasonete, s.n. Vibrație mecanică a unui mediu neperceptută de urechea omului (ci numai cu ajutorul simțului tactil), care se propagă sub formă de unde, ca și sunetele, dar având o frecvență mai mică decât a acestora. — **Infra² + sunet** (după fr. *infra-son*).

INFRAVIRAL, -Ă, infravirali, -e, adj. (Biol.) Referitor la infravirus. — De la **infravirus**.

INFRAVIRUS, infravirusuri, s.n. (Biol.) Nume dat unor acizi nucleici deveniți autonomi și presupuși a fi capabili să determine anumite afecțiuni. [Pl. *infraviruși*] — Din fr. **infravirus**.

INFRACTUÓS, -OÁSĂ, infructuoși, -oase, adj. Care nu dă rezultatele așteptate, care nu dă roade; zadarnic, inutil, nefructuos. [Pr.: *-tu-os*] — Din fr. **infructueux, lat. infructuosus**.

INFUNDÍBUL, infundibile, s.n. (Anat.) Canal în formă de pâlnie care se află în diferite organe. — Din fr., lat. **infundibulum**.

INFUZĂ, infuzez, vb. I. Tranz. A turna apă clocotită peste o plantă medicinală pentru a obține o infuzie. — Din fr. **infuser**.

INFUZÁRE, infuzări, s.f. Acțiunea de a *infuza* și rezultatul ei; infuzie. — V. **infuza**.

INFUZÍBIL, -Ă, infuzibili, -e, adj. (Despre unele materiale) Care nu se poate topi sau care se topește extrem de greu din cauza temperaturii sale de topire foarte înalte. — Din fr. **infusible**.

INFÚZIE, infuzii, s.f. 1. Soluție apoasă obținută dintr-o plantă prin opărirea ei cu apă clocotită, în scopul extragerii principiilor active pe care le conține; medicament astfel obținut. **2.** Încrucișare a unei rase neameliorate cu o rasă ameliorată timp de una sau două generații. [Var.: **infuziune** s.f.] — Din fr. **infusion, lat. infusio, -onis**.

INFUZÍUNE s.f. v. **infuzie**.

INFUZÓR¹, infuzori, s.m. (La pl.) Clasă de protozoare care au corpul acoperit de cili, cu ajutorul cărora se deplasează; ciliat; (și la sg.) animal care face parte din această clasă. [Var.: **infuzóriu** s.m.] — Din fr. **infusoire, lat. infusorius**.

INFUZÓR², infuzoare, s.n. Recipient de metal, de porțelan etc. cu capac, în care se prepară infuziile. — Din fr. **infusoir**.

INFUZÓRIU s.m. v. **infuzor¹**.

ÍNGA interj. (Pop.) Iată! uită-te! [Var.: **Igal** interj.] — Et. nec.

INGAMBAMÉNT, ingambamente, s.n. Procedeu poetic cerut de necesități prozodice sau de dorința de a scoate în relief anumite cuvinte, care constă în trecerea unei părți de frază ori propoziție sau a unor cuvinte dintr-un vers în versul următor. — Cf. fr. *e n j a m b e m e n t*.

INGENÍÓS, -OÁSĂ, ingenioși, -oase, adj. 1. Care are mult spirit inventiv, multă agerime de minte; iscusit, dibaci. **2.** Care este alcătuit, elaborat cu inventivitate, cu măiestrie, cu iscusință etc. [Pr.: *-ni-os*] — Din fr. **ingénieur, lat. ingeniosus**.

INGENIOZITÁTE, ingeniozități, s.f. Calitatea de a fi ingenios; inventivitate, măiestrie, iscusință, dibăcie; (concr.) procedeu, lucru etc. ingenios. [Pr.: *-ni-o-*] — Din fr. **ingéniosité**.

INGENUITÁTE, ingenuități, s.f. Simplitate, naturalețe împletită cu sinceritate și naivitate; puritate, candoare (în comportări). [Pr.: *-nu-i-*] — Din fr. **ingénuité, lat. ingenuitas, -atis**.

INGÉNUU, -UĂ, ingenui, -ue, adj., s.f. 1. Adj. Care vedește simplitate, naturalețe împletită cu sinceritate și cu naivitate, plin de ingenuitate; candid. **2.** S.f. Rol, personaj, eroină care reprezintă o fată inocentă, pură, candidă; p. ext. persoană ingenuă. [Pr.: *-nu-u-*] — Din lat. **ingenuus, fr. ingénu**.

INGERÁ, ingerez, vb. I. Tranz. A înghiți alimente. — Din fr. **ingérer, lat. ingerere**.

INGERÁBIL, -Ă, ingerabili, -e, adj. Care poate fi ingerat, înghițit. — Din fr. **ingérable**.

INGERÁRE, ingerări, s.f. Acțiunea de a *ingera* și rezultatul ei; ingestie. — V. **ingera**.

INGERÍNȚĂ, ingerințe, s.f. Amestec ilegal, intervenție în treburile unei persoane sau în viața unui stat, tinzând la știrbirea libertății și a independenței de acțiune și la impunerea unui anumit punct de vedere. — Din fr. **ingérence**.

INGÉSTIE, ingestii, s.f. Înghițire, introducere pe cale bucală a alimentelor sau a altor substanțe în stomac. — Din fr. **ingestion**.

INGHINÁL, -Ă, inghinali, -e, adj. Care aparține abdomenului, referitor la abdomen, care se găsește în regiunea abdominală; de la vintre, de la stinghii. [Var.: **inguinál, -ă** adj.] — Din fr. **inguinal**.

INGINÉR, -Ă, ingineri, -e, s.m. și f. Specialist cu o pregătire tehnică și teoretică obținută într-un institut de învățământ superior, care prestează o activitate tehnică de proiectare, de cercetare, de organizare și de conducere a proceselor tehnologice dintr-o întreprindere; titlu deținut de această persoană. — Din it. **ingegnere**. Cf. rus. *inženier*, fr. *ingénieur*, germ. *Ingenieur*.

INGINERÁȘ, inginerăși, s.m. Diminutiv al lui *inginer*; (peior.) inginer (tânăr) insuficient pregătit sau incapabil. — **Inginer + suf. -aș**.

INGINERÉSC, -EASCĂ, inginereschi, adj. Care aparține inginerului sau ingineriei, privitor la inginer sau la inginerie, de inginer. — **Inginer + suf. -esc**.

INGINERÍE, inginerii, s.f. 1. Profesia inginerului. **2.** (În sintagma) *Inginerie genetică* = modificare a structurii genetice a unui organism prin introducerea de gene noi, aparținând unor organisme din aceeași specie sau din specii diferite, prin inserarea de gene sintetizate artificial sau prin reorganizarea materialului genetic propriu. — **Inginer + suf. -ie**.

INGRÁT, -Ă, ingrati, -te, adj., s.m. și f. 1. Adj., s.m. și f. (Persoană) care nu-și manifestă recunoștința pentru serviciile și avantajele primite, (om) nerecunoscător. **2.** Adj. Fig. Care nu răsplătește, nu satisface, nu corespunde eforturilor făcute; care produce mai puțin decât trebuie; dezavantajos; p. ext. anevoios, greu. — Din fr. **ingrat, lat. ingratus**.

INGRATITÚDINE, ingratitudini, s.f. Însușirea de a fi ingrat; purtarea, atitudinea omului ingrat; nerecunoștință. — Din fr. **ingratitude, lat. ingrattitudo, -inis**.

INGREDIÉNT, ingrediente, s.n. Substanță care intră ca accesoriu în compoziția unui medicament, a unui aliment etc., fie pentru a-i conferi anumite calități, ca material de umplură într-un produs etc.; ingredientă. [Pr.: *-di-enț*] — Din fr. **ingrédient**.

INGREDIÉNTĂ, ingrediente, s.f. (Înv.) Ingredient. [Pr.: *-di-en-*] — **Ingredient + suf. -ență**.

INGRESÍUNE, ingresiuni, s.f. Înaintare a mării în unele porțiuni mai coborâte ale continentelor, în special prin gurile fluviilor, formând adesea golfuri. — Din fr. **ingression, lat. ingressio, -onis**.

INGUINÁL, -Ă adj. v. **inghinal**.

INGURGÍTÁ, ingurgitez, vb. I. Tranz. A înghiți (mai ales un aliment). [Var.: **îngurgită** vb. I.] — Din fr. **ingurgiter**.

INGURGITÁRE, ingurgitări, s.f. Faptul de a *ingurgita*; (rar) ingurgitație. [Var.: **îngurgitare** s.f.] — V. **ingurgita**.

INGURGITÁȚIE, ingurgitații, s.f. (Rar) Ingurgitare. — Din fr. **ingurgitation**.

INHÁLÁ, inhalez, vb. I. Tranz. A absorbi pe căile respiratorii vapori, gaze sau lichide, a trage în piept, a inspira gaze, vapori etc. — Din fr. **inhaler, lat. inhalare**.

INHÁLÁRE, inhalări, s.f. Faptul de a *inhala*. — V. **inhala**.

INHÁLATÓR, inhalatoare, s.n. 1. Aparat care furnizează piloților de avion oxigenul necesar unei respirații normale în condițiile zborului la înălțimi mari, unde presiunea aerului este scăzută. **2.** Aparat cu care se face o inhalatie. — Din fr. **inhalateur**.

INHÁLÁȚIE, inhalații, s.f. Acțiunea de a *inhala*; absorbție pe căile respiratorii a unor vapori, gaze etc. în scopuri curative. — Din fr. **inhalation, lat. inhalatio**.

INHIBÁ, inhib, vb. I. 1. Tranz. A frâna, a împiedica, a încetini un proces fiziologic, o reacție chimică etc. **2.** Refl. A se abține, a se reține, a se stăpâni. — Din fr. **inhiber, lat. inhibere**.

INHIBÁNT, -Ă, inhibanți, -te, adj. Care inhibă; inhibitor. — **Inhiba + suf. -ant**. **INHIBÁRE, inhibări, s.f.** Faptul de a *(se) inhiba*; inhibiție. — V. **inhiba**.

INHIBĂT, -Ă, *inhibați*, -te, adj. **1.** (Despre acțiuni, procese fiziologice, reacții chimice etc.) Care este frânat, împiedicat, încetinit în desfășurare. **2.** (Despre oameni) Care nu se manifestă spontan, care se abține; reținut. — V. **inhiba**.

INHIBITIV, -Ă, *inhibitivi*, -e, adj. Inhibitor. — Din fr. **inhibitiv**.

INHIBITOR, -OARE, *inhibitori*, -oare, adj., s.m. **1.** Adj. Care inhibă, inhibativ. **2.** S.m. Substanță chimică care, adăugată în proporții mici, poate încetini sau chiar împiedica anumite reacții chimice. ♦ Preparat sau tratament care frânează sau împiedică dezvoltarea unui agent patogen, un proces fiziologic etc. — Din fr. **inhibiteur**.

INHIBIȚIE, *inhibiții*, s.f. **1.** Proces fundamental al activității nervoase, opus excitației, care se manifestă prin diminuarea, frânarea sau suprimarea efectelor excitației. **2.** (Chim.) Fenomen de oprire, de întârziere sau de micșorare a vitezei de desfășurare a unei reacții chimice cu ajutorul inhibitorilor. — Din fr. **inhibition**, lat. **Inhibitio**.

INHUMĂȚIE, *inhumații*, s.f. (Rar) Înhumare. — Din fr. **inhumation**.

INIC, -Ă, *inici*, -ce, adj. (Livr.) Care nu este echitabil; inechitabil, nedrept. — Din fr. **inique**, lat. **iniquus**.

INICUITATE s.f. v. **iniquitate**.

INICVITATE, *inivicități*, s.f. (Livr.) Inechitate. [Var.: **inicitate** s.f.] — Din fr. **iniquité**, lat. **iniquitas**, -atis.

INIE, *inii*, s.f. (Reg.) Apă amestecată cu gheață; sloi de gheață, mare și sărăricios, care plutește pe apă. — Din sl. **inje**.

INIMAGINABIL, -Ă, *inimaginabili*, -e, adj. Care întrece orice închipuire, care nu se poate imagina, de neînchipuit, extraordinar, neimaginabil. — Din fr. **inimaginable**.

INIMĂ, *inimi*, s.f. **I. 1.** Organ intern muscular central al aparatului circulator, situat în partea stângă a toracelui, care are rolul de a asigura, prin contracțiile sale ritmice, circulația sângelui în organism, la om și la animalele superioare; cord¹. ♦ Piept. **2.** (Pop.) Stomac, burtă, pântece, rânză. ⇨ Expr. *A (mai) prinde (la) inimă* = a scăpa de senzația de slăbiciune după ce a mâncat, a se (mai) întrema, a (mai) căpăta putere. *Pe inimă goală* = cu stomacul gol, fără să fi mâncat ceva. *A (se) simți greu la inimă* = a-i fi greață, a-i veni să verse. **3.** (La cărțile de joc) Cupă². **4.** Piesă sau organ de mașină care are o formă asemănătoare cu o inimă (**I 1**). **II. Fig. 1.** Inima (**I 1**) considerată ca sediu al sentimentelor umane: **a)** (În legătură cu bucurii, plăceri) *I s-a bucurat inima când a auzit vestea cea bună*. ⇨ Loc. adv. *După (sau pe) voie (sau pofta) inimii* = după plac, nestingherit, cum îi e dorința. *Cu (sau din) toată inima sau cu dragă inimă* = cu tot sufletul, cu foarte mare și sinceră plăcere. ⇨ Expr. *A rade inima în cineva sau a-i rade cuiva inima* = a fi bucuros, satisfăcut, mulțumit. *A unge (pe cineva) la inimă* = a face (cuiva) plăcere; a încânta, a bucura (pe cineva). *Cât îi cere (cuiva) inima* = atât cât vrea, cât poate, cât are plăcere. *A-i merge (cuiva ceva) la inimă* = a-i plăcea (ceva) foarte mult. *A-și călca pe inimă* = a renunța la propriul punct de vedere, la propria opinie sau plăcere. *(A fi) cu inima ușoară* = (a fi) fără griji, bine dispus, cu conștiința împăcată. **b)** (În legătură cu suferințe, dureri, necazuri) *Îl doare la inimă când vede atâta risipă*. ⇨ Expr. *A seca (sau a verde, a frige pe cineva) la inimă* = a provoca (cuiva) o durere morală, o supărare mare. *A i se rupe (sau a-i rupe cuiva) inima* = a-i fi milă de cineva. *A i se topi inima* = a suferi foarte tare. *A se sfârși la inimă* = a se îmbolnăvi, a muri de durere, a fi copleșit de durere. *A avea ceva pe inimă* = a fi chinuit de un gând neîmpărtășit, a avea o taină în suflet. *A-și răcori inima* = a spune ce are pe suflet, a-și descărca sufletul. *A pune (ceva) la inimă* = a se supăra (pentru ceva) mai mult decât merită. *A-i strica (cuiva) inima* = a-i spulbera (cuiva) buna dispoziție, a îndispune (pe cineva), a mârni (pe cineva). *A rămâne cu inima friptă* = a rămâne mârniț, dezolat, îndurerat. *Parcă mi-a trecut (sau mi-a dat cu) un fier ars (sau roșu) prin inimă*, se spune când cineva primește pe neașteptate o veste tristă sau când îl cuprinde o durere fizică în mod brusc. *Inimă albastră* = suflet trist, îndurerat; tristețe, melancolie, mârnire, deprimare; furie, ciudă, mânie, necaz. *Inimă rea* = mârnire, durere, amărăciune. *A-și face (sau a-i face cuiva) inimă rea* = a se mârni (sau a mârni pe cineva). **c)** (În legătură cu sentimente de iubire) *Inima-mi zboară la tine*. ⇨ Expr. *A avea (pe cineva) în (sau la) inimă* = a iubi (pe cineva). *A-i rămâne (cuiva) inima la...* = a rămâne cu gândul la cineva sau la ceva care i-a plăcut. *A avea trager de inimă* (pentru...) sau *a-i trage (pe cineva) inima să...* = a se simți atras să facă ceva. **d)** (În legătură cu bunătatea sau răutatea cuiva, în loc. și în expr.) *Inimă dreptă* = om drept, cinstit, corect. *Inimă de aur* = om bun. *Slab de inimă* = milos, impresionabil, influențabil. *Cu inimă* = bun, milos, înțelegător, uman. *A avea inimă bună (sau de aur) sau a fi bun la inimă (sau cu inima bună)* = a fi bun, milos, înțelegător, darnic. *A avea inima deschisă* = a fi sincer, cinstit. *A spune de la (sau din) inimă* = a spune

cu toată sinceritatea, fără reticențe, a vorbi deschis, fără rezerve. *A avea inima largă* = a fi mărinimos, milos, darnic. *A se muia la inimă sau a (i) se înmuia (cuiva) inima* = a deveni bun, milos; a se îndupleca. *A nu-l lăsa pe cineva inima să...*, se spune când cineva nu-și poate opri pornirile bune, acțiunile generoase. *(A fi om) de inimă* = (a fi om) bun, săritor. *A fi fără inimă sau a fi rău (sau căinos, negru) la inimă* = a fi rău, înrăit. *(A avea) inimă haină (sau sălbatică)* = (a fi) crud, neînțelegător, dușmănos, rău. *(A avea) inimă de piatră (sau împietrită)* = (a fi) nesimțitor, rău, fără suflet, rece. *A i se împietri cuiva inima* = a deveni insensibil la orice durere sau bucurie, a fi lipsit de omenie. **e)** (În legătură cu instincte sau presimțiri) *Îmi spune inima că s-a întâmplat o nenorocire*. **f)** (În legătură cu curajul, cu îndrăzneala sau cu energia, cu puterea de voință sau de acțiune a cuiva) *Înfruntă pericolul cu inimă rece*. ⇨ *Cu inimă* = (loc. adv.) energic, cu viață; (loc. adj. și adv.) inimos, curajos; pasionat. ⇨ Expr. *A(-și) pierde inima* = a-și pierde curajul, speranța, a se descuraja. *A-și lua inima în dinți* = a-și face curaj, a se hotărî să întreprindă ceva. *A-i veni (cuiva) inima la loc*, se spune când cineva își recapătă calmul, echilibrul și curajul după un moment de emoție sau de spaimă. *A (mai) prinde (la) inimă* = a căpăta (din nou) putere, curaj; a se restabili sufletește, a nu-i mai fi teamă. *A-i ține cuiva inima* = a încuraja, a consola pe cineva. *A i se face (cuiva) inima cât un purice* = a-i fi (cuiva) frică de ceva; a se descuraja. *A i se tăia inima* = a-și pierde curajul. **2.** Inima (**I 1**) considerată ca centru și simbol al vieții sufletești. *L-am șters din inimă*. ⇨ Loc. adv. *Din inimă* sau *din toată inima*, *din adâncul inimii* = din tot sufletul, cu toată puterea sufletească. ⇨ Expr. *(A fi) cu inima împăcată* = (a fi) cu conștiința împăcată, liniștită, curată. **III. Fig. 1.** Caracter, fire. *Seamănă cu tatăl lui la chip și la inimă*. **2.** Ființă, om, individ. *Înflăcărarea a cuprins toate inimile*. **IV. P. anal. 1.** Mijloc, centru, interior. ⇨ Expr. (It.) *A rupe inima târgului = a)* a cumpăra ce este mai prost, a face o afacere proastă; **b)** a impresiona cu ceva foarte tare. **2.** Piesă sau element de construcție care ocupă un loc central într-un sistem tehnic sau într-un element al acestuia. ⇨ *Inima carului (sau a căruței)* = partea din mijloc a carului (sau a căruței), care leagă osia de dinainte cu cea de dinapoi. **3.** Partea din interior a unei plante, a unei legume, a unui fruct; miez. **4.** Partea cea mai importantă, esențială a unui lucru. [Pl. și: (inv.) *inime*. — Var.: **inemă** s.f.] — Lat. **anima**.

INIMIC, -Ă adj., s.m. și f. v. **inamic**.

INIMICIȚIE, *inimiciții*, s.f. (Livr.) Dușmănie, vrăjmășie, ură. — Din lat. **inimicitia**.

INIMIOĂRĂ, *inimioare*, s.f. **1.** Diminutiv al lui *inimă*; inimucă, inimuță. **2.** Mistrie mică, ascuțită, folosită la netezirea formelor de turnătorie. — **Inimă** + suf. *-ioară*.

INIMITABIL, -Ă, *inimitabili*, -e, adj. Care nu poate fi (ușor) imitat; neimitabil. — Din fr. **inimitable**.

INIMOI, *inimoaie*, s.n. (Reg.) Inima carului. — **Inimă** + suf. *-oi*.

INIMÓS, -OĂSĂ, *inimoși*, -oase, adj. **1.** Curajos; viteaz. **2.** Bun, mărinimos, generos. **3.** Care suferă, care se consumă pentru ceva mai mult decât ar trebui; pasionat. **4.** (Rar) Făcut cu toată inima. — **Inimă** + suf. *-os*.

INIMOȘIE s.f. Însușirea celui inimos. — **Inimos** + suf. *-ie*.

INIMUCĂ, *inimuci*, s.f. (Rar) Inimioară. — **Inimă** + suf. *-ucă*.

INIMUȚĂ, *inimuțe*, s.f. (Rar) Inimioară. — **Inimă** + suf. *-uță*.

ININTELIGIBIL, -Ă, *ininteligibili*, -e, adj. Care nu se poate înțelege; neclar, neinteligibil, confuz. — Din fr. **intelligible**.

INIÓN, *inioni*, s.m. Protuberanță externă a osului occipital, considerată reper în măsurătorile antropometrice. [Pr.: *-ni-on*] — Din fr. **inione**.

INIPERĂ s.f. v. **ienuperă**.

INIȘOR s.m. Diminutiv al lui *in*². ⇨ Compus: *inișor-de-alior* = liniară. ♦ Ineață (**a**). — **In**² + suf. *-ișor*.

ÎNIȘTE, *iniști*, s.f. Teren cultivat cu *in*²; cultură de *in*². — **In**² + suf. *-iște*.

ÎNIȚĂ s.f. (Bot.; reg.) Torțel. — **In**² + suf. *-iță*.

INIȚIĂ, *inițiez*, vb. **I. 1.** Tranz. și refl. A (se) introduce într-un domeniu de activitate în care nu a lucrat; a da cuiva sau a căpăta primele cunoștințe.

2. Tranz. A face începutul, a pune bazele unei acțiuni, a organiza o mișcare, o activitate. [Pr. *-ți-a*] — Din fr. **initier**, lat. **initiare**.

INIȚIAL, -Ă, *inițiali*, -e, adj., s.f. **1.** Adj. (Adesea adverbial) Care este la început, de început; începător. **2.** S.f. Litera cu care se începe un cuvânt.

♦ Abreviere a numelui (și a numelui) unei persoane, formată din inițiale (**2**). [Pr.: *-ți-a*] — Din fr. **initial**.

INIȚIĂT, -Ă, *inițiați*, -te, adj., s.m. și f. (Persoană) care posedă cunoștințe suficiente într-un domeniu; cunosător. [Pr.: *-ți-a*] — V. **iniția**. Cf. fr. *in i t i é*.

INIȚIATIC, -Ă, *inițiativi*, -ce, adj. **1.** Care ține de inițiere. **2.** Care poate fi înțeles numai de cei inițiați; ezoteric. [Pr.: -*ți-a-*] — Din fr. **initiatique**, it. **iniziatico**.

INIȚIATIVĂ, *inițiative*, s.f. Faptul de a propune, de a organiza sau de a începe o acțiune, antrenând după sine și pe alții; însușirea celui care îndrăznește sau este dispus să întreprindă cel dintâi ceva, din îndemnul propriu. ⇨ Expr. *Din proprie inițiativă* = fără a fi îndemnat sau silit de altul. [Pr.: -*ți-a-*] — Din fr. **initiative**.

INIȚIATOR, -OĂRE, *inițiatori*, -oare, adj., s.m. și f. (Persoană) care inițiază ceva, care are inițiativă într-o acțiune; promotor. [Pr.: -*ți-a-*] — Din fr. **initiateur**.

INIȚIERE, *inițieri*, s.f. Acțiunea de a (*se*) iniția și rezultatul ei. [Pr.: -*ți-e-*] — V. **iniția**.

INJECTĂ, *injectez*, vb. I. **1.** Tranz. A introduce, cu ajutorul seringii, un medicament lichid într-un organism. ♦ A introduce, sub presiune, în masa unui material sau într-un spațiu închis, un fluid sau o suspensie de corp pulverulent. **2.** Refl. (Despre ochi) A se colora ușor în roșu; a se înroși, a se congestiona. — Din fr. **injecter**, lat. **injectare**.

INJECTABIL, -Ă, *injectabili*, -e, adj. Care poate fi injectat. — Din fr. **injectable**.

INJECTARE, *injectări*, s.f. Acțiunea de a (*se*) injecta și rezultatul ei. — V. **injecta**.

INJECTAT, -Ă, *injectați*, -te, adj. (Despre ochi) Congestionat, roșu. — V. **injecta**. Cf. fr. **injecté**.

INJECTOR, -OARE, *injectoare*, s.n. **1.** Aparat care servește la injectarea combustibilului lichid sau pulverulent în camera de ardere a unui motor cu ardere internă sau care, la instalațiile cu focar, servește la amestecarea combustibilului cu aerul carburant și la suflarea acestui amestec în focar. **2.** Aparat care servește la alimentarea cu apă a cazanelor de abur în care apa este antrenată de un curent de abur sub presiune; dispozitiv folosit la unele turbine hidraulice. — Din fr. **injecteur**.

INJEȚIE, *injeții*, s.f. **1.** Introducere, pe cale intravenoasă, intramusculară etc., sub presiune, a unui medicament în stare lichidă în țesuturile sau în umorile organismului cu ajutorul unei seringi; *p. ext.* lichidul introdus în acest mod. **2.** Introducere sub presiune a unui fluid sau a suspensiilor unui corp pulverulent într-un material sau într-un spațiu închis. [Var.: **injețiune** s.f.] — Din fr. **injection**.

INJEȚIUNE s.f. v. **injeție**.

INJONȚIUNE, *injonțuni*, s.f. (Rar) Presiune, intervenție puternică făcută asupra cuiva; ordin precis, formal. [Pr.: -*ți-u-*] — Din fr. **injonction**.

INJURIA, *injuriez*, vb. I. Tranz. A aduce cuiva o injurie; a insulta, a jigni. [Pr.: -*ri-a-*] — Din fr. **injurier**.

INJURIAT, -Ă, *injuriați*, -te, adj. Căruia i s-a adus o injurie. [Pr.: -*ri-a-*] — V. **injuria**.

INJURIE, *injurii*, s.f. **1.** Infracțiune care constă în atingerea onoarei sau reputației unei persoane prin cuvinte, gesturi sau acte jignitoare; insultă, jignire (gravă), invectivă. **2.** (Rar) Acțiune cu efect vătămător. — Din lat. **injuria**. Cf. fr. **injure**.

INJURIÓS, -OASĂ, *injurioși*, -oase, adj. Care conține o injurie (**1**) sau care are caracter de injurie; insultător, jignitor. [Pr.: -*ri-os*] — Din fr. **injurieux**, lat. **injuriosus**.

INJÚST, -Ă, *injusti*, -ste, adj. Care nu este just; nedrept, nejust. — Din fr. **injuste**, lat. **injustus**.

INJUSTÉȚE, *injusteți*, s.f. Lipsă de justețe; nedreptate; inexactitate, neadevăr. — In¹- + **justețe** sau **injust** + suf. -*ețe*.

INJUSTÍȚIE, *injustiții*, s.f. (Rar) Nedreptate. — Din fr. **injustice**, lat. **injustitia**.

IN MEMÓRIAM loc. adj., loc. adv. În memoria, în amintirea (cuiva sau a ceva). — Loc. lat.

IN NUCE loc. adj., loc. adv. Scurt și cuprinzător; în forma cea mai restrânsă. — Loc. lat.

INOBSERVABIL, -Ă, *inobservabili*, -e, adj. Care nu poate fi observat (decât cu greu); neobservabil. — Din fr. **inobservable**, lat. **inobservabilis**.

INOCÉNT, -Ă, *inocenți*, -te, adj. Curat la suflet, căruia nu i se poate imputa nimic; care exprimă nevinovăție; candid. ♦ (Ir.) Naiv, simplu; ignorant. — Din fr. **innocent**, lat. **innocens**, -ntis.

INOCENTĂ, *inocente*, vb. I. Tranz. A declara nevinovat, a dezvinovăți. — Din fr. **innocenter**.

INOCÉNTĂ, *inocențe*, s.f. Curățenie sufletească, nevinovăție; candoare. ♦ (Ir.) Naivitate, simplitate; ignoranță. — Din fr. **innocence**, lat. **innocentia**.

IN-OCTÁVO, adj. invar., (**2**) *in-octavouri*, s.n. **1.** Adj. invar. (Despre formatul unei cărți) În care coala de hârtie este îndoită în opt, formând 16 pagini. **2.** S.n. Carte care are acest format. — Loc. lat.

INOCUITÁȚE s.f. (Med.) Însușire a unui agent fizic, chimic, biologic de a nu fi un pericol pentru organism. [Pr.: -*cu-i-*] — Din fr. **innocuité**.

INOCULÁ, *inoculez*, vb. I. Tranz. **1.** A introduce în organism o substanță, un ser, un vaccin pentru precizarea diagnosticului unei boli, experiențe, imunizare etc. **2.** Fig. A introduce (treptat, pe neobservate) în mintea cuiva anumite concepții, idei etc. [Var.: **înoculá** vb. I] — Din fr. **inoculer**.

INOCULÁBIL, -Ă, *inoculabili*, -e, adj. Care se poate inocula. — Din fr. **inoculable**.

INOCULÁRE, *inoculări*, s.f. Acțiunea de a inocula și rezultatul ei; inoculație. — V. **inocula**.

INOCULÁT, -Ă, *inoculați*, -te, adj. (Despre seruri, substanțe, vaccinuri) Introdus în organism. — V. **inocula**.

INOCULÁȚIE, *inoculații*, s.f. Inoculare. — Din fr. **inoculation**.

INODÓR, -Ă, *inodori*, -e, adj. Care nu emană miros; fără miros. — Din fr. **inodore**, lat. **inodorus**.

INOFENSÍV, -Ă, *inofensivi*, -e, adj. Care nu face rău; nevătămător, neofensiv. — Din fr. **inoffensif**.

INOFENSIVITÁȚE s.f. (Rar) Însușirea de a fi inofensiv. — **Inofensiv** + suf. -*itate*.

INOMBRÁBIL, -Ă, *inombrabili*, -e, adj. (Rar) Care nu poate fi numărat; nenumărat. — Din fr. **innombrable**.

INOPERÁNT, -Ă, *inoperanți*, -te, adj. Lipsit de efect sau de rezultat; fără urmare, neoperant. — Din fr. **inopérant**.

INOPINÁȚI, -Ă, *inopinați*, -te, adj., adv. **1.** Adj. La care nu te gândești; neprevăzut, neașteptat². **2.** Adv. Pe neașteptate. — Din fr. **inopiné**, lat. **inopinatus**.

INOPORTÚN, -Ă, *inoportuni*, -e, adj. Care nu este sau nu se întâmplă la timpul oportun; nepotrivit, neoportun. ♦ (Despre oameni) Care incomodează; neplăcut; plictisitor. — Din fr. **inopportun**, lat. **inopportunus**.

INOPORTUNÁ, *inoportunez*, vb. I. Tranz. și intranz. (Fam.) A importuna. — Din **inoportun**.

INOPORTUNITÁȚE s.f. Faptul de a fi inoportun; neoportunitate. — Din fr. **inopportunité**.

INOPOZÁBIL, -Ă, *inopozabili*, -e, adj. (Despre un act juridic) Care nu poate fi invocat față de alte persoane și în alte cazuri decât cele determinate de lege; neopozabil. — Din fr. **inopposable**.

INOPOZABILITÁȚE s.f. Însușirea de a fi inopozabil; neopozabilitate. — Din fr. **inopposabilité**.

INORÓG, *inorogi*, s.m. Animal fabulos cu corp de cal și corn în frunte; licorn. ♦ (Rar) Rinocer. [Var.: **inoróh** s.m.] — Din sl. **inorogŭ**.

INORÓH s.m. v. **inorog**.

INOSPITALIÉR, -Ă, *inospitalieri*, -e, adj. Care nu este ospitalier; neospitalier, neprimitor, rece. [Pr.: -*li-er*] — Din fr. **inhospitalier**.

INOVARÁ, *inovez*, vb. I. Intranz. A face o inovație. ♦ Tranz. A introduce modificări, a face înnoiri în ceva; a înnoi. — Din fr. **innover**, lat. **innovare**.

INOVÁRE, *inovări*, s.f. Acțiunea de a inova și rezultatul ei; înnoire, inovație. — V. **inova**.

INOVATOR, -OĂRE, *inovatori*, -oare, s.m. și f., adj. (Persoană) care realizează o inovație; (persoană) care inovează ceva. — Din fr. **innovateur**.

INOVARÁȚIE, *inovații*, s.f. Noutate, schimbare, modificare. ♦ Rezolvare a unei probleme de tehnică sau de organizare a muncii cu scopul îmbunătățirii (productivității) muncii, perfecționării tehnice etc. [Var.: (inv.) **inovațiune** s.f.] — Din fr. **innovation**, lat. **innovatio**, -onis.

INOVARÁȚIUNE s.f. v. **inovație**.

INÓX s.n. Metal sau aliaj cu proprietăți inoxidabile; *p. ext.* obiect din acest material. — Din fr. **inox**.

INOXIDÁBIL, -Ă, *inoxidabili*, -e, adj. (Despre substanțe) Care nu se poate combina cu oxigenul; (despre metale sau aliaje) care este rezistent la oxidare în contact cu aerul sau cu apa, care nu ruginește, neoxidabil. — Din fr. **inoxidable**.

IN-PLÁNO, adj. invar., (**2**) *in planouri*, s.n. **1.** Adj. invar. (Despre formatul unei cărți sau al unui ziar) În care coala de hârtie nu este îndoită, alcătuită din două sau două pagini. **2.** S.n. Carte sau ziar care are acest format. — Loc. lat.

INPUT, *inputuri*, s.n. **1.** (Electron.) Intrare (1). **2.** (Inform.) Intrare (2). — Cuv. engl.

IN-QUÁRTO, adj. invar., (2) *in-quartouri*, s.n. **1.** Adj. invar. (Despre formatul unei cărți sau al unei file dintr-o carte) În care coala de hârtie imprimată este îndoită în patru, formând patru foi sau opt pagini. **2.** S.n. Carte care are acest format. [Var.: **in-cuárto**, **in-cvárto** adj. invar., s.n.] — Din fr. **in-quarto**.

INS, *inși*, s.m. Individ, persoană, om. ⇨ *Tot insul* = fiecare; toți oamenii. — Lat. **ipsus** (= *ipse*).

INSALUBRITÁTE s.f. Caracterul sau starea a ceea ce este insalubru. — Din fr. **insalubrité**.

INSALÚBRU, **-Ă**, *insalubri*, *-e*, adj. Care este dăunător sănătății prin nerespectarea regulilor de igienă; nesănătos. — Din fr. **insalubre**, lat. **insalubris**.

INSANITÁTE, *insanități*, s.f. (Livr.) **1.** Nebunie. **2.** Faptă sau vorbă de om nebun. — Din fr. **insanité**.

INSATISFÁCTIE, *insatisfacții*, s.f. Nemulțumire, neplăcere, nesatisfacție. — Din fr. **insatisfaction**.

INSAȚIÁBIL, **-Ă**, *insațibili*, *-e*, adj. Care nu se poate sătura (cu nimic), nesățios, lacom. [Pr.: *-ți-a-*] — Din lat. **insatiabilis**, fr. **insatiable**.

INSAȚIABILITÁTE s.f. Insațietate. [Pr.: *-ți-a-*] — Din fr. **insatiabilité**.

INSAȚIETÁTE s.f. (Rar) Faptul sau însușirea de a fi insațibil; insațibilitate. [Pr.: *-ți-e-*] — In¹- + **sațietate**.

INSCRIPTÍBIL, **-Ă**, *inscriptibili*, *-e*, adj. Care poate fi înscris într-un perimetru, într-o suprafață, într-un cerc sau într-o sferă dată. — Din fr. **inscriptible**.

INSCRIPTÍE, *inscripții*, s.f. **1.** Text scurt, de obicei gravat sau sculptat pe piatră, pe metal sau în lemn, pentru a consacra memoria unei persoane, a unui eveniment etc. **2.** Insciere, înregistrare, înmatriculare. [Var.: **inscripțiune** s.f.] — Din fr. **inscription**, lat. **inscriptio**, **-onis**.

INSCRIPTÍONÁ, *inscripționez*, vb. I. Tranz. A înregistra, a înscrie; a înmatricula. — **Inscripție** + suf. *-ona*.

INSCRIPTÍUNE s.f. v. **inscripție**.

INSCULPÁ, *insculpez*, vb. I. Tranz. A marca obiectele de metal prețios cu poansonul. — Din fr. **insculper**.

INSCULPÁRE, *insculpări*, s.f. Acțiunea de a *insculpa* și rezultatul ei. — V. **insculpa**.

INSECTÁR, *insectare*, s.n. Colecție de insecte conservate prin anumite procedee și clasate după anumite criterii; cutie specială în care se păstrează o astfel de colecție. — Din fr. **insectarium**.

INSECTÁ, *insecte*, s.f. (La pl.) Clasă de artropode cu corpul diferențiat în cap, torace și abdomen, cu tegumentul chitinizat și cu trei perechi de picioare; (și la sg.) animal care face parte din această clasă. ⇨ *Insecte dăunătoare* = insecte care atacă plantele, animalele și oamenii sau produsele vegetale și animale. — Din fr. **insecte**.

INSECTICÍD, **-Ă**, *insecticizi*, *-de*, adj., s.n. **1.** Adj. Care ucide insectele. **2.** S.n. Substanță chimică, naturală sau sintetică, folosită pentru combaterea insectelor dăunătoare sau parazite. ⇨ *Insecticid remanent* = substanță toxică persistentă un timp oarecare după aplicare, acționând în continuare asupra insectelor. — Din fr. **insecticide**.

INSECTIFÚG, **-Ă**, *insectifugi*, *-ge*, adj., s.n. **1.** Adj. Care îndepărtează insectele. **2.** S.n. Substanță care, prin miros, gust, culoare sau altă proprietate, îndepărtează insectele dăunătoare. — Din fr. **insectifuge**.

INSECTIVÓR, **-Ă**, *insectivori*, *-e*, adj., s.n. **1.** Adj., s.n. (Animal) care se hrănește cu insecte. **2.** S.n. (La pl.) Ordin de mamifere, de talie în general mică, a căror hrană principală o constituie insectele; (și la sg.) animal care face parte din acest ordin. — Din fr. **insectivore**.

INSECTOFUNGICÍD, **-Ă**, *insectofungicizi*, *-de*, adj., s.n. **1.** Adj. Care combate insectele dăunătoare și ciupercile parazite. **2.** S.n. Substanță chimică folosită pentru combaterea insectelor dăunătoare și a ciupercilor parazite. — **Insectă** + **fungicid**.

INSECURITÁTE s.f. Stare de nesiguranță, lipsă de securitate. — Din fr. **insécurité**.

INSECUTÓR, *insecutori*, s.m. Gladiator care lupta cu retiarii. — Din lat. **insecutor**.

INSEMINÁ, *inseminez*, vb. I. Tranz. (Biol.) A fecunda, a însămânța (pe cale artificială). — Din fr. **inséminer**.

INSEMINÁRE, *inseminări*, s.f. (Biol.) Introducere a lichidului seminal masculin în căile genitale feminine; fecundare. G *Inseminare artificială* =

fecundare fără act sexual, practică în cazul animalelor domestice pentru ameliorarea raselor, iar în cazul oamenilor, atunci când fertilizarea naturală nu este posibilă. — V. **insemina**.

INSENSÍBIL, **-Ă**, *insensibili*, *-e*, adj. (Adesea adverbial) **1.** Lipsit de sensibilitate; nesimțitor; *fig.* care nu este impresionat (de nimic), nepăsător, rece, impasibil. **2.** Care nu se poate percepe cu simțurile; imperceptibil. — Din fr. **insensible**, lat. **insensibilis**.

INSENSIBILITÁTE s.f. Lipsa sensibilității generale sau parțiale, întâlnită în unele boli nervoase sau psihice ori provocată cu ajutorul unor substanțe anestezice. ⇨ Lipsă de sensibilitate, nesensibilitate, *p. ext.* de emotivitate, de impresionabilitate; *fig.* nepăsare, indiferență, răceală. — Din fr. **insensibilité**, lat. **insensibilitas**, **-atis**.

INSENSIBILIZÁ, *insensibilizez*, vb. I. Tranz. A face să nu simtă nicio durere, a face insensibil; a amorți. — Din fr. **insensibiliser**.

INSEPARÁBIL, **-Ă**, *inseparabili*, *-e*, adj. Care nu se poate separa, despărți de ceva sau de cineva, strâns unit sau legat; de nedespărțit. — Din fr. **inséparable**, lat. **inseparabilis**.

INSERÁ, *inerez*, vb. I. Tranz. **1.** A introduce, a adăuga, a include un adaos într-un text, într-un șir de numere, într-un tabel etc.; a introduce o informație într-un ziar. **2.** A fixa, a așeza o piesă într-un locaș din interiorul altei piese sau între alte două piese. **3.** (Tehn.) A introduce un material în masa altui material. — Din fr. **insérer**, lat. **inserare**.

INSERÁBIL, **-Ă**, *inserabili*, *-e*, adj. Care se poate insera; de inserat. — Din fr. **insérable**.

INSERÁRE, *inserări*, s.f. Acțiunea de a *insera* și rezultatul ei; anunț, informație într-un jurnal; inserție (1). — V. **insera**.

INSERÁT, **-Ă**, *inserați*, *-te*, adj. Care este introdus, adăugat într-un text, într-o serie. — V. **insera**.

INSÉRT, *inserturi*, s.n. Inserție (1). ⇨ Spec. Cadru fix sau scurtă scenă animată inclusă în acțiunea unui film. [Pl. și: *inserte*] — Din engl., fr. **insert**, it. **inserto**.

INSÉRTÍE, *insertii*, s.f. **1.** Inserare; (concr.) ceea ce se inserează. **2.** Legare, fixare. **3.** (Anat.) Locul de fixare pe os a capătului terminal al unui mușchi. **4.** Strat de material (metalic sau textil) inclus în structura altui material sau cuprins între fețele de contact pentru a-i mări rezistența. — Din fr. **insertion**, lat. **insertio**.

INSESIZÁBIL, **-Ă**, *inesizabili*, *-e*, adj. **1.** Care nu poate fi sesizat, nesensizabil; *p. ext.* imperceptibil. **2.** (Jur.; despre lucruri sau despre drepturi) Care nu poate fi urmărit de către creditorii titularului lucrului sau dreptului. — Din fr. **insaisissable**.

INSESIZABILITÁTE s.f. Însușire a unui drept sau a unui lucru de a fi insensizabil (2). — Din fr. **insaisissabilité**.

INSIDIÓȘ, **-OÁȘĂ**, *insidioși*, *-oase*, adj. Care caută să înșele; viclean, perfid, șiret. ⇨ (Med.; despre o boală) Care apare pe nesimțite, fără manifestări vizibile. ⇨ (Despre gaze de luptă) Care își manifestă acțiunea asupra organismului mai târziu. [Pr.: *-di-os*] — Din fr. **insidieux**.

INSIGNÁ, *insigne*, s.f. Mic obiect, de diverse forme, purtat pe piept sau la șapcă, la bască etc. și care indică, prin imagini simbolice sau indicații grafice, apartenența cuiva la o organizație, la un club etc. — Din fr. **insigne**, lat. **insigne**.

INSIGNIFIÁNT, **-Ă**, *insignifianti*, *-te*, adj. (Livr.) Care nu înseamnă nimic, fără însemnătate; neînsemnat, neimportant. [Pr.: *-fi-anț*] — Din fr. **insignifiant**.

INSIGNIFIÁNTĂ, *insignifiante*, s.f. (Livr.) Lipsă de însemnătate. [Pr.: *-fi-an-*. — Var.: **insignifentă** s.f.] — Din fr. **insignifiance**.

INSIGNIFIÉNTĂ s.f. v. **insignifiantă**.

INSINUÁ, *insinuez*, vb. I. **1.** Tranz. A strecura cu dibăcie o aluzie, o idee calomnioasă, răutăcioasă. **2.** Tranz. și refl. A (se) strecura undeva pe nesimțite; a (se) infiltra. [Pr.: *-nu-a*] — Din fr. **insinuer**, lat. **insinuare**.

INSINUÁNT, **-Ă**, *insinuauți*, *-te*, adj. Care (se) insinuează; insinuator. [Pr.: *-nu-anț*] — Din fr. **insinuant**.

INSINUÁRE, *insinuări*, s.f. Acțiunea de a (se) *insinua* și rezultatul ei; aluzie calomnioasă, răutăcioasă; strecurare, pătrundere, infiltrare, insinuație. [Pr.: *-nu-a*] — V. **insinua**.

INSINUATÓR, **-OÁRE**, *insinuatori*, *-oare*, adj. (Rar) Insinuant. [Pr.: *-nu-a-*] — Din fr. **insinueur**.

INSINUÁȚIE, *insinuații*, s.f. (Rar) Insinuare. [Pr.: *-nu-a-*] — Din fr. **insinuation**.

INSIPID, -Ă, *insipizi, -de*, adj. (Despre corpuri chimice, substanțe etc.) Fără gust; (despre alimente) fad, searbăd. ♦ Fig. Fără spirit, fără haz, anost. — Din fr. **insipide**.

INSIPIDITĂȚE, *insipidități*, s.f. (Rar) Calitatea a ceea ce este insipid. — Din fr. **insipidité**.

INSISTĂ, *insíst*, vb. I. Intrans. A stărui, a persista, a persevera într-o acțiune; *spec.* a se ruga insistent pentru ceva. ♦ A scoate în evidență, în relief; a accentua, a sublinia, a reliefa. — Din fr. **insister**, lat. **insistere**.

INSISTENT, -Ă, *insistenți, -te*, adj. (Adesea adverbial) Stăruitor, perseverent. — Din fr. **insistant**, it. **insistente**.

INSISTENȚĂ, *insistențe*, s.f. Stăruință, perseverență. ♦ Rugămintă, cerere insistentă. — Din fr. **insistance**, it. **insistenza**.

INSOCIABIL, -Ă, *insociabili, -e*, adj. (Rar) Care nu este sociabil; nesociabil, neprietenos. [Pr.: -ci-a] — Din fr. **insociable**, lat. **insociabilis**.

INSOCIABILITĂȚE, *insociabilități*, s.f. (Rar) Caracterul celui care este insociabil; nesociabilitate. [Pr.: -ci-a] — Din fr. **insociabilité**.

INSOLĂȚIE, *insolații*, s.f. 1. Stare patologică provocată de expunerea îndelungată a corpului la acțiunea razelor solare și care se manifestă prin febră, dureri de cap, amețeli, greață, delir etc. (putând provoca moartea). ♦ Vătămare provocată pomilor tineri prin excesul de căldură. 2. Iluminare a unei suprafețe de razele solare. 3. Tratament prin expunere la soare. — Din fr. **insolation**, lat. **insolatio**.

INSOLÉNT, -Ă, *insolenți, -te*, adj. (Adesea adverbial) Obraznic, impertinent; nerușinat; necuviincios. — Din fr. **insolent**, lat. **insolens, -ntis**.

INSOLÉNȚĂ, *insolențe*, s.f. Obrăznicie, impertinență, nerușinare; atitudine, faptă sau vorbă obraznică, necuviincioasă. — Din fr. **insolence**, lat. **insolentia**.

INSOLȚI, -Ă, *insolțiți, -te*, adj. Care surprinde prin caracterul său neobișnuit; neuzitat. — Din fr. **insolite**, lat. **insolitus**.

INSOLUBIL, -Ă, *insolubili, -e*, adj. 1. (Despre substanțe) Care nu este solubil, care nu se poate dizolva (într-un anumit lichid). 2. Fig. Fără soluție, de nerezolvat. — Din fr. **insoluble**, lat. **insolubilis**.

INSOLUBILITĂȚE s.f. Înșușirea de a fi insolubil. — Din fr. **insolubilité**.

INSOLUBILIZĂ, *insolubilizez*, vb. I. Tranz. A face ca o substanță să devină insolubilă. — Din fr. **insolubiliser**.

INSOLUBILIZĂRE, *insolubilizări*, s.f. Acțiunea de a *insolubiliza*. — V. **insolubiliza**.

INSOLUBILIZĂȚ, *insolubilizați, -te*, adj. Care a devenit insolubil. — V. **insolubiliza**.

INSOLVABIL, -Ă, *insolvabili, -e*, adj. Care nu este solvabil, care nu-și poate plăti datoriile, care se află în situația de insolvabilitate; nesolvabil, falit. — Din fr. **insolvable**.

INSOLVABILITĂȚE s.f. Situația unui debitor de a fi în incapacitate de plată a datoriilor scadente. — Din fr. **insolvabilité**.

INSOMNIAC, -Ă, *insomniaci, -ce*, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. (Persoană) care suferă de insomnie. 2. Adj. Care provoacă insomnie. [Pr.: -ni-ac] — Din fr. **insomniaque**.

INSOMNIE, *insomnii*, s.f. Tulburare a mecanismului de reglare a centrului nervos somn-veghe, care determină reducerea duratei și a profunzimii somnului și care este întâlnită în astenii, boli psihice, nevroze etc. — Din fr. **insomnie**.

INSONDABIL, -Ă, *insondabili, -e*, adj. (Despre ape sau despre adâncimea lor) Care nu poate fi sondat (fiind foarte adânc); nesondabil. ♦ Fig. Cu neputință de cercetat sau de clarificat; de nepătruns. — Din fr. **insondable**.

INSONDABILITĂȚE s.f. Înșușirea sau starea a ceea ce este insondabil. — Din fr. **insondabilité**.

INSONÓR, -Ă, *insonóri, -e*, adj. (Tehn.) 1. Lipsit de sonoritate. 2. (Despre materiale) Care amortizează sunetele; fonoizolant. — Din fr. **insonore**.

INSONORITĂȚE s.f. (Tehn.) 1. Lipsă de sonoritate. 2. Izolare fonică. — Din fr. **insonorité**.

INSONORIZĂ, *insonorizez*, vb. I. Tranz. (Tehn.) A izola fonic; a reduce intensitatea zgomotelor dintr-un spațiu închis. — Din fr. **insonoriser**.

INSONORIZĂȚ, *insonorizați, -te*, adj. (Tehn.) Care nu transmite unde sonore. ♦ (Despre materiale) Fonoizolant. — Din fr. **insonorisant**.

INSONORIZĂRE, *insonorizări*, s.f. Totalitatea operațiilor și măsurilor luate pentru a reduce intensitatea zgomotelor dintr-un spațiu închis. — După fr. **insonorisation**.

IN SPE loc. adj., loc. adv. În viitor. — Loc. lat.

INSPECTĂ, *inspectez*, vb. I. Tranz. A controla, a verifica activitatea unei persoane, a unei instituții etc. pe baza unei însărcinări speciale; *p. ext.* a examina, a cerceta amănunțit și cu atenție ceva. — Din fr. **inspecter**, lat. **inspectare**.

INSPECTĂRE, *inspectări*, s.f. Acțiunea de a *inspecta* și rezultatul ei; control, verificare; *p. ext.* examinare, cercetare. — V. **inspecta**.

INSPECTOR, -OĂRE, *inspectori, -oare*, s.m. și f. Persoană împuternicită să inspecteze. — Din rus. **inspector**. Cf. lat. **inspector**, fr. **inspecteur**.

INSPECTORĂȚ, *inspectorate*, s.n. 1. Serviciu care are sarcina de a inspecta activitatea unor unități subordonate; localul în care funcționează un asemenea serviciu. 2. Funcția de inspector; perioadă de timp în care cineva își exercită această funcție. — Din fr. **inspectorat**.

INSPECȚIE, *inspecții*, s.f. Control, verificare autorizată a unei activități, a executării unor dispozitii etc. — Din fr. **inspection**, lat. **inspectio**.

INSPIRĂ, *inspir*, vb. I. 1. Intrans. A inhala aer în plămâni. 2. Tranz. Fig. A provoca cuiva un anumit gând, un anumit sentiment etc.; a sugera. ♦ Spec. A provoca cuiva avântul creației artistice. 3. Refl. Fig. (Cu determinări introduse prin prep. „din”, „de la”) A lua idei, sugestii de undeva sau de la cineva; a se orienta, a se ghida, a se conduce după... — Din fr. **inspirer**, lat. **inspirare**.

INSPIRĂRE, *inspirări*, s.f. (Rar) Acțiunea de a (se) *inspira* și rezultatul ei. — V. **inspira**.

INSPIRĂȚ, *inspirăți, -te*, adj. Cuprins, pătruns de inspirație (2). ♦ Expr. *A fi bine (sau rău) inspirat* = a avea o idee, o inițiativă, bună sau rea. — V. **inspira**. Cf. fr. **inspiré**.

INSPIRĂȚOR, -OĂRE, *inspiratori, -oare*, adj., s.m. și f. 1. Adj. Care ajută inspirația aerului în plămâni. 2. Adj., s.m. și f. (Persoană) care inspiră (2) pe cineva; *p. ext.* îndrumător, sfătuitor. — Din fr. **inspirateur**.

INSPIRĂȚIE, *inspirații*, s.f. 1. Inhalare a aerului în plămâni, primul timp al respirației. 2. Fig. Stare de tensiune creatoare, forță creatoare. 3. Fig. Gând, idee spontană. [Var.: **inspirațiune** s.f.] — Din fr. **inspiration**, lat. **inspiratio**.

INSPIRĂȚIUNE s.f. v. **inspirație**.

INSTABIL, -Ă, *instabili, -e*, adj. 1. (Despre sisteme fizico-chimice, tehnice, despre obiecte) Care nu prezintă stabilitate, nestabil. 2. Fig. Variabil; schimbător; nestatornic. — Din fr. **instable**, lat. **instabilis**.

INSTABILITĂȚE s.f. Caracterul a ceea ce este instabil; nestatornicie, nestabilitate, inconsecvență, inconstanță. — Din fr. **instabilité**, lat. **instabilitas, -atis**.

INSTALĂ, *instalez*, vb. I. 1. Tranz. A monta, a așeza o instalație, o aparată tehnică, o mașină etc. 2. Tranz. și refl. A (se) așeza, a (se) stabili într-un loc. 3. Tranz. A pune pe cineva (cu oarecare solemnitate) într-un post de răspundere. — Din fr. **instaler**.

INSTALĂRE, *instalări*, s.f. Acțiunea de a (se) *instala* și rezultatul ei. — V. **instala**.

INSTALĂȚ, *instalați, -te*, adj. 1. (Despre mașini, aparate, instalații etc.) Așezat, montat, fixat. 2. (Despre persoane) Stabilit într-un loc. ♦ Pus într-un post de răspundere. — V. **instala**.

INSTALĂȚOR, -OĂRE, *instalatori, -oare*, s.m. și f. Persoană specializată în lucrările de montare și de reparare a unor instalații tehnico-sanitare, conducte, aparate. — Din fr. **installateur**.

INSTALĂȚIE, *instalații*, s.f. 1. Faptul de a (se) instala. 2. Ansamblu de construcții, de mașini etc. montate astfel încât să formeze un tot în scopul executării unei anumite funcțiuni sau operații în procesul de producție. ♦ *Instalație electrică* = ansamblu unitar de conductoare, aparate, mașini etc. destinate producerii sau utilizării energiei electrice. [Var.: **instalațiune** s.f.] — Din fr. **installation**.

INSTALĂȚIUNE s.f. v. **instalație**.

INSTANT adj. invar. Instantaneu, rapid. ♦ (Despre mâncăruri sau băuturi) Care se prepară repede, de obicei prin dizolvarea unui concentrat. — Cuv. engl.

INSTANTANEITĂȚE s.f. Înșușirea a ceea ce este instantaneu. [Pr.: -ne-i] — Din fr. **instantanéité**.

INSTANTANÉU, -ÉE, *instantanei, -ee*, adj., s.n. 1. Adj. (Adesea adverbial) Care se produce brusc și se desfășoară rapid; pe moment. 2. S.n. Imagine sau fotografie obținută printr-o expunere foarte scurtă. 3. Adj. (Fiz.; despre mărimi) Care se referă la un anumit moment sau care este definit pentru un anumit moment. — Din fr. **instantané**.

INSTANȚĂ, *instanțe*, s.f. (Și în sintagma *instanță judecătorească*) Organ de jurisdicție însărcinat cu soluționarea litigiilor dintre persoanele fizice sau

dintre acestea și persoanele juridice. ⇨ Expr. *În ultimă instanță* = în cele din urmă, până la urmă, nemaivând altă cale. — Din fr. **instance**, lat. **instancia**.

INSTAURĂ, *instaur*, vb. I. Tranz. **1.** A pune bazele unui regim, unui sistem politic, unui guvern etc.; a institui. **2.** A introduce pentru prima oară (un obicei, o modă etc.); a stabili. [Pr.: -sta-u-] — Din fr. **instaurer**, lat. **instaurare**.

INSTAURĂRE, *instaurări*, s.f. Acțiunea de a *instaura* și rezultatul ei; instituire, stabilire. [Pr.: -sta-u-] — V. **instaura**.

INSTAURĂT, -Ă, *instaurați*, -te, adj. Care este statornic, stabilit, instituit. [Pr.: -sta-u-] — V. **instaura**.

INSTAURĂTOR, -OĂRE, *instauratori*, -oare, s.m. și f. Întemeietor, fondator, ctitor. [Pr.: -sta-u-] — Din fr. **instaurateur**.

INSTAURĂȚIE s.f. (Rare) Instaurare; întemeiere. [Pr.: -sta-u-] — Din fr. **instauration**.

INSTIGĂ, *instig*, vb. I. Tranz. A îndemna, a incita, a provoca (la acțiuni dușmănoase, violente). — Din fr. **instiguer**, lat. **instigare**.

INSTIGĂRE, *instigări*, s.f. Acțiunea de a *instiga* și rezultatul ei; îndemn la violență; instigație, întăritare, provocare, incitare. — V. **instiga**.

INSTIGĂT, -Ă, *instigați*, -te, adj. Ațâțat, îndemnat la acțiuni dușmănoase; întăritat, incitat. — V. **instiga**.

INSTIGĂTOR, -OĂRE, *instigatori*, -oare, adj., s.m. și f. (Persoană) care instigă; ațâțător, provocator, incitator. — Din fr. **instigateur**, lat. **instigator**, -oris.

INSTIGĂȚIE, *instigații*, s.f. (Rare) Instigare. [Var.: **instigațiune** s.f.] — Din fr. **instigation**, lat. **instigatio**, -onis.

INSTIGAȚIUNE s.f. v. **instigație**.

INSTILĂ, *instil*, vb. I. Tranz. A administra picătură cu picătură un medicament lichid în scopuri terapeutice sau profilactice, a face o instilație; a pica¹. — Din fr. **instiller**, lat. **instillare**.

INSTILĂRE, *instilări*, s.f. (Med.) Acțiunea de a *instila*; instilație. — V. **instila**. **INSTILATOR**, *instilatoare*, s.n. Instrument care servește la instilații. — Din fr. **instillateur**.

INSTILĂȚIE, *instilații*, s.f. Administrare a unui medicament lichid picătură cu picătură într-o cavitate a unui organ bolnav, în scopuri terapeutice sau profilactice. [Var.: **instilațiune** s.f.] — Din fr. **instillation**, lat. **instillatio**, -onis.

INSTILAȚIUNE s.f. v. **instilație**.

INSTINCT, *instincte*, s.n. Complex de reflexe înnăscute, necondiționate, proprii indivizilor dintr-o anumită specie și care le asigură dezvoltarea organismului, alimentarea, reproducerea, apărarea. — Din fr. **instinct**, lat. **instinctus**.

INSTINCTIV, -Ă, *instinctivi*, -e, adj. **1.** Care ține de instinct, instinctual. **2.** (Adesea adverbial) Făcut din instinct, pe negândite; inconștient. — Din fr. **instinctif**.

INSTINCTIVITATE s.f. Caracter instinctiv; guvernare de către instincte. — Din fr. **instinctivité**.

INSTINCTUAL, -Ă, *instinctuali*, -e, adj. Instinctiv (**1**). [Pr.: -tu-a] — Din fr. **instinctuel**.

INSTITUÍ, *instituí*, vb. IV. Tranz. A înființa, a întemeia, a funda (prin lege); a stabili. — Din fr. **instituer**, lat. **instituere**.

INSTITUÍRE, *instituiri*, s.f. Faptul de a *institui*; înființare, întemeiere, fundare. — V. **institui**.

INSTITÚT, *institute*, s.n. **1.** Instituție în care se fac cercetări științifice de specialitate. ♦ Instituție de învățământ superior (universitar) în care se pregătesc cadre cu calificare superioară în diferite specialități. ♦ (Concr.) Local în care funcționează astfel de instituții. **2.** (În trecut) Școală particulară de grad secundar, de obicei cu internat. **3.** (Înv.) Instituție (**2**). — Din fr. **institut**, lat. **institutum**.

INSTITUTOR, -OĂRE, *institutori*, -oare, s.m. și f. (În trecut) Învățător (la oraș); (sens curent) cadru didactic în învățământul primar sau preșcolar, care are (și) studii superioare. — Din fr. **instituteur**, lat. **institor**.

INSTITUȚIE, *instituții*, s.f. **1.** Organ sau organizație care desfășoară activități cu caracter social, cultural, administrativ etc. **2.** Formă de organizare a raporturilor sociale, potrivit normelor juridice stabilite pe domenii de activitate; institut (**3**). *Instituția căsătoriei*. **3.** Organizație care desfășoară o activitate de interes internațional. [Var.: **instituțiune** s.f.] — Din fr. **institut**, lat. **institutio**, -onis.

INSTITUȚIONAL, -Ă, *instituționali*, -e, adj. Care aparține unei instituții, privitor la o instituție (socială); care se face în cadrul unei instituții; organizat oficial. [Pr.: -ți-o-] — Din fr. **institutionnel**.

INSTITUȚIONALISM s.n. Doctrină economică apărută în decen. 3 și 4 ale sec. XX, care consideră că instituțiile, înțese în sens larg (statul, proprietatea privată, familia, concurența, tehnă-structura etc.) influențează decisiv ansamblul economic și creșterea economică. [Pr.: -ți-o-] — Din germ. **Institutionalismus**.

INSTITUȚIONALIZĂ, *instituționalizez*, vb. I. Tranz. A face să dobândească un caracter instituțional, oficial; a oficializa. [Pr.: -ți-o-] — Din fr. **institutionnaiser**.

INSTITUȚIONALIZĂRE, *instituționalizări*, s.f. Acțiunea de a *instituționaliza*. [Pr.: -ți-o-] — V. **instituționaliza**.

INSTITUȚIONALIZĂT, -Ă, *instituționalizați*, -te, adj. Care a primit caracter instituțional, oficial. [Pr.: -ți-o-] — V. **instituționaliza**.

INSTITUȚIUNE s.f. v. **instituție**.

INSTRUCȚĂJ, *instrucțaje*, s.n. Îndrumare, instruire, pregătire dată unei persoane sau unui colectiv în vederea desfășurării unei activități; totalitatea îndrumărilor date prin această instruire. — Din rus. **инструктаж**.

INSTRUCȚÍV, -Ă, *instrucțivi*, -e, adj. Care instruește; plin de învățăminte, de informații utile. — Din fr. **instructif**.

INSTRUCȚOR, -OĂRE, *instrucțori*, -oare, s.m. și f. Persoană competentă care instruește pe alții. — Din fr. **instructeur**, rus. **инструктор**.

INSTRUCȚIE s.f. **1.** Proces școlar de transmitere și de însușire a cunoștințelor; învățătură; învățământ; instrucțiune (**2**). **2.** Activitate de pregătire teoretică și practică a militarilor. **3.** (Jur.) Activitate de cercetare a cauzelor penale. ♦ *Judecător de instrucție* = (în unele țări) magistrat însărcinat cu cercetarea cauzelor penale. — Din fr. **instruction**.

INSTRUCȚIUNE, *instrucțiuni*, s.f. **1.** Indicație dată cuiva cu privire la îndeplinirea unui lucru. **2.** Instrucție (**1**). **3.** (La pl.) Îndrumări date de către conducerea unui organ ierarhic superior organelor administrative în subordine; textul sau broșura care cuprinde aceste îndrumări. [Pr.: -ți-u-] — Din fr. **instruction**, lat. **instructio**, -onis.

INSTRUÍ, *instruiesc*, vb. IV. **1.** Tranz. și refl. A (se) pregăti într-un domeniu; a învăța, a se cultiva. **2.** Tranz. A pregăti ostașii pentru însușirea teoriei și practicii militare. **3.** Tranz. (Jur.) A cerceta, a ancheta, a analiza (culegând probe, mărturiile). — Din fr. **instruire**, lat. **instruere**.

INSTRUÍRE, *instruirii*, s.f. Acțiunea de a (se) *instrui* și rezultatul ei, cultiva-re. — V. **instrui**.

INSTRUÍT, -Ă, *instruiți*, -te, adj. **1.** Învățat², cult², cultivat. **2.** (Mil.) Care și-a însușit cunoștințele de teorie și practică militară. — V. **instrui**. Cf. fr. **instruit**.

INSTRUMENT, *instrumente*, s.n. **1.** Unealtă sau aparat adecvat executării unei anumite operații. ♦ Aparat construit pentru a produce sunete muzicale. **2.** Fig. Persoană, forță, lucru, fapt de care se servește cineva pentru atingerea unui scop. **3.** (În sintagmele) *Instrument gramatical* = cuvânt cu funcțiune exclusiv gramaticală și care nu se poate întrebuița singur în vorbire, ci numai împreună cu cuvintele pe care le leagă, exprimând raporturi sintactice; *unealtă gramaticală*. *Instrument de ratificare* = document special prin care se ratifică un tratat internațional. — Din fr. **instrument**, lat. **instrumentum**.

INSTRUMENTĂ, *instrumentez*, vb. I. Tranz. **1.** A aranja o bucată muzicală pe (grupuri de) instrumente. ♦ (Impr.) A executa o bucată muzicală la unul sau la mai multe instrumente. **2.** A efectua o instrumentație (**3**). — Din fr. **instrumenter**.

INSTRUMENTĂL, -Ă, *instrumentali*, -e, adj. **1.** Care se execută cu ajutorul instrumentelor. **2.** (Gram.; în sintagma; și substantivat, n.) *Complement circumstanțial instrumental* = complement circumstanțial care arată mijlocul prin care se realizează o acțiune. — Din fr. **instrumental**.

INSTRUMENTALISM s.n. Concepție filosofică potrivit căreia noțiunile, categoriile și teoriile științifice nu reflectă realitatea obiectivă, fiind numai niște instrumente pentru săvârșirea unor acțiuni utile individului. — Din fr. **instrumentalisme**. Cf. rus. **инструментализм**.

INSTRUMENTALÍST, -Ă, *instrumentaliști*, -ste, adj., s.m. și f. (Adept) al instrumentalismului. — Din engl., germ. **instrumentalist**.

INSTRUMENTĂR, *instrumentare*, s.n. Totalitatea instrumentelor necesare într-o anumită activitate. — **Instrument** + suf. -ar.

INSTRUMENTĂȚIE, *instrumentații*, s.f. **1.** Repartizare a sonorităților unei compoziții orchestrale pe diferite instrumente. **2.** Ramură a științei muzicale care se ocupă cu descrierea particularităților instrumentelor. **3.** Operație de extragere, cu ajutorul unor dispozitive speciale, a unei unelte sau a unei piese rămase accidental într-un puț de petrol. — Din fr. **instrumentation**.

INSTRUMENTIST, -Ă, *instrumentiști, -ste*, s.m. și f. Persoană care cântă (ca profesionist) la un instrument muzical (într-un ansamblu). — Din fr. **instrumentiste**.

INSUBMERSIBIL, -Ă, *insubmersibili, -e*, adj. (Rar) Care nu poate fi scufundat; nesubmersibil. — Din fr. **insubmersible**.

INSUBORDONARE, *insubordonări*, s.f. Nesupunere la ordinea autorităților superioare; indisciplină, neascultare, nesubordonare. — În **l-** + **subordonare** (probabil după fr. *insubordination*).

INSUBORDONAT, -Ă, *insubordonați, -te*, adj. Care nu este disciplinat; nesupus, nesubordonat, recalcitrant. — Din fr. **insubordonné**.

INSUCCÉS, insuccese, s.n. Lipsă de succes; nereușită, înfrângere, eșec. — Din fr. **insuccès**.

INSUFICIENT, -Ă, *insuficienți, -te*, adj. (Adesea adverbial) Care nu este suficient, de ajuns (cantitativ), care nu satisface (calitativ); nesatisfăcător; nemulțumitor. ♦ (Substantivat, m.) Calificativ sub limita de trecere (la un examen). [Pr.: -ci-en] — Din lat. **insufficiens, -ntis**, it. **insufficiente**.

INSUFICIENȚĂ, *insuficiențe*, s.f. Stare, situație a ceea ce este insuficient. ♦ Incapacitate funcțională a unui organ sau scădere, stare deficitară a unei funcțiuni complexe a organismului. ♦ *Insuficiență cardiacă* = incapacitate a miocardului de a mai asigura un debit cardiac suficient în raport cu nevoile organismului. [Pr.: -ci-en] — Din lat. **insufficiencia**, it. **insufficienza**.

INSUFLĂ, însuflă, vb. I. Tranz. 1. A introduce sub presiune gaze, vapori sau substanțe pulverulente într-o incintă pentru a îmbunătăți desfășurarea proceselor care se produc în instalația respectivă. 2. Fig. A provoca cuiva un anumit gând, un anumit sentiment etc.; a inspira (2). ♦ (Înv.) A însufleți, a îmbărbăta. — Din fr. **insuffler**.

INSUFLĂRE, *insuflări*, s.f. Acțiunea de a *insufla* și rezultatul ei. — V. **insufla**.

INSUFLĂȚIE, *insuflații*, s.f. Introducere sub presiune a unui gaz sau a unei substanțe pulverulente într-o cavitate a organismului în scop terapeutic sau pentru stabilirea diagnosticului. — Din fr. **insufflation**, lat. **insufflatio**.

INSULĂR, -Ă, *insulari, -e*, adj. Care se află pe o insulă; de insulă, caracteristic unei insule. ♦ (Substantivat) Locuitor al unei insule. — Din fr. **insulaire**, lat. **insularis**.

INSULĂ, insule, s.f. Porțiune de uscat înconjurată de apă, situată fie într-un ocean, mare sau lac, fie în albia unei ape curgătoare. G *Insulă plutitoare* = v. *plutitor*. ♦ Fig. Grup de obiecte de același fel care se diferențiază de mediul înconjurător. — Din lat. **insula**.

INSULINĂ s.f. Hormon secretat de pancreas, cu acțiune hipoglicemiantă. — Din fr. **insuline**.

INSULIȚĂ, *insulițe*, s.f. Diminutiv al lui *insulă*. — **Insulă** + suf. *-iță*.

INSULTĂ, însult, vb. I. Tranz. A aduce cuiva o insultă; a ofensa, a jigni. — Din fr. **insulter**, lat. **insultare**.

INSULTĂRE, *insultări*, s.f. Acțiunea de a *insulta* și rezultatul ei; insultă. — V. **insulta**.

INSULTĂT, -Ă, *insultați, -te*, adj. Căruia i s-a adus o insultă; jignit, ofensat. — V. **insulta**.

INSULTĂ, insulte, s.f. Cuvânt sau faptă injurioasă la adresa cuiva; ofensă, jignire, injurie. — Din fr. **insulte**.

INSULTĂTOR, -OĂRE, *insultători, -oare*, adj. Care insultă; jignitor, ofensator, injurios. — **Insulta** + suf. *-ător*.

INSUPORTABIL, -Ă, *insuportabili, -e*, adj. Care nu poate fi suportat sau este greu de suportat; (despre oameni) cu caracter nesuferit, urăcios, supărător. — Din fr. **insupportable**.

INSURECȚIE, insurecții, s.f. Formă de luptă armată, având ca scop înlăturarea regimului politic existent sau a unei armate ocupante. — Din fr. **insurrection**, lat. **insurrectio**.

INSURECȚIONAL, -Ă, *insurecționali, -e*, adj. De insurecție, caracteristic insurecției, al insurecției. [Pr.: -ți-o] — Din fr. **insurrectionnel**.

INSURGENT, -Ă, *insurgenți, -te*, s.m. și f. Persoană care participă la o insurecție. ♦ Spec. Nume dat coloniștilor americani care s-au ridicat împotriva Angliei în sec. XVIII. — Din lat. **insurgens, -ntis**, germ. **Insurgent**, engl., fr. **insurgents**.

INSURGENTĂ, insurgențe, s.f. Insurecție; răscoală. — Din fr. **insurgence**.

INSURMONTABIL, -Ă, *insurmontabili, -e*, adj. (Despre obstacole, dificultăți etc.) Care nu poate fi trecut; care nu poate fi depășit; de neînving. — Din fr. **insurmontable**.

INTABULĂ, intabulez, vb. I. Tranz. A înscrie definitiv un drept de proprietate sau un drept real imobiliar în cartea funciară. — Din germ. **intabulieren**.

INTABULĂRE, *intabulări*, s.f. Acțiunea de a *intabula* și rezultatul ei. — V. **intabula**.

INTĂBULĂ, -Ă, *intăbulați, -te*, adj. (Despre drepturi de proprietate) Înscris în cartea funciară. — V. **intabula**.

INTĂCT, -Ă, *intacți, -te*, adj. Neatinș, neștirbit, întreg; p. ext. (despre ființe) teafăr, nevătămat. — Din fr. **intact**, lat. **intactus**.

INTĂLIE s.f. Piatră dură, gravată în adâncime, folosită mai ales la inele ca sigiliu. — Din fr. **intaille**.

INTANGIBIL, -Ă, *intangibili, -e*, adj. Care nu poate fi atins, de neatinș; care trebuie să rămână intact. — Din fr. **intangibile**.

INTĂRSIE, intarsii, s.f. Tehnică folosită la ornamentarea mobilierului, care constă din incrustarea în lemn a unor plăcuțe din os, fildeș, sidex etc. sau din lemn de altă culoare; ornament realizat prin această tehnică. — Din it. **intarsio**.

INTEGRĂ, integrez, vb. I. 1. Tranz. și refl. A (se) include, a (se) îngloba, a (se) încorpora, a (se) armoniza într-un tot. 2. Tranz. (Mat.) A calcula dintr-o funcție dată altă funcție a cărei derivată este funcția dată. ♦ A calcula soluția unei ecuații diferențiale sau a unei ecuații cu derivate parțiale. — Din fr. **intégrer**, lat. **integrare**.

INTEGRABIL, -Ă, *integrabili, -e*, adj. Care poate fi integrat. — Din fr. **intégrable**.

INTEGRĂL, -Ă, *integrali, -e*, adj., s.f. 1. Adj. (Adesea adverbial) Întreg, complet. ♦ *Făină integrală* = făină brută obținută prin măcinarea grâului. *Pâine integrală* = pâine fabricată din făină integrală. 2. Adj. (În sintagmele) *Calcul integral* = capitol al analizei matematice care studiază integralele. *Ecuație integrală* = ecuație în care se efectuează o integrare asupra funcției necunoscute. 3. S.f. (Mat.) Funcție care se obține prin integrarea unei funcții date, a unei ecuații diferențiale sau a unei ecuații cu derivate parțiale. ♦ Simbol matematic folosit pentru a indica operația de integrare. — Din fr. **intégral**.

INTEGRALIST, -Ă, *integraliști, -ste*, adj., s.m. și f. Student care a trecut toate examenele unui an (într-o singură sesiune). — Din it. **integralista**.

INTEGRĂLITATE s.f. Stare, situație a ceea ce este întreg, complet. ♦ Proprietatea unei expresii diferențiale de a admite o integrală. ♦ Înșușirea de a constitui un întreg (care nu poate fi redus la suma părților sale componente), un sistem; caracter de sistem. — Din fr. **intégralité**.

INTEGRAMĂ, integrale, s.f. Joc distractiv, asemănător cuvintelor încrucișate, în care definițiile concise sunt cuprinse în pătrățelele ce despart cuvintele cu care se completează un careu. — Din fr. **intégramme**.

INTEGRANT, -Ă, *integranți, -te*, adj. (În sintagma) *Parte integrantă* = parte care intră în mod necesar în componența unui tot. — Din fr. [partie] **intégrante**.

INTEGRĂRE, integrări, s.f. 1. Acțiunea de a (se) *integra* și rezultatul ei; integrație. 2. Fuzionare a unor întreprinderi economice. 3. (Mat.) Calculul unei integrale; obținerea integralei unei ecuații diferențiale sau cu derivate parțiale. — V. **integra**.

INTEGRĂT, -Ă, *integrați, -te*, adj., s.n. 1. Adj. Inclus, înglobat într-un tot. 2. S.n. (Electron.; și în sintagma *circuit integrat*) Microcircuit în care un număr de elemente de circuit sunt asociate inseparabil și interconectate electric astfel încât, pentru specificare, testare, întreținere și vânzare, formează un tot indivizibil. — V. **integra**.

INTEGRĂTOR, -OĂRE, *integratori, -oare*, adj., s.n. 1. Adj., s.n. (Aparat) care efectuează calculul numeric al integralelor unei ecuații diferențiale. 2. S.n. Circuit electric caracterizat printr-o constantă de timp ce determină viteza cu care acest circuit răspunde la semnalele aplicate. — Din fr. **intégrateur**.

INTEGRĂȚIE, integrații, s.f. (Rar) Integrare. — Din fr. **intégration**.

INTEGRISM s.n. Atitudine, opinie a celor care doresc să mențină integral un sistem doctrinar dat (în special religios). — Din fr. **intégrisme**.

INTEGRIST, -Ă, *integrști, -ste*, adj., s.m. și f. (Adept) al integrismului. — Din fr. **intégriste**.

INTEGRITĂTE s.f. 1. Înșușirea de a fi integru; cinste, probitate; incoruptibilitate. 2. Înșușirea de a fi sau de a rămâne intact, întreg. 3. (În sintagma) *Integritate teritorială* = principiu de bază al dreptului internațional potrivit căruia fiecare stat are dreptul să-și exercite deplin și nestingherit suveranitatea asupra teritoriului său. — Din fr. **intégrité**.

INTEGROMÉTRU, *integrometre*, s.n. Aparat pentru calcularea ariei unei figuri plane, a volumului unei figuri de revoluție etc. — Din fr. **intégramètre**.

INTÉGRU, **-Ă**, *integri*, *-e*, adj. Cinstit, onest, corect; incoruptibil. — Din fr. **intègre**.

INTEGUMENT, *integumente*, s.n. (Biol.) Înveliș al ovulului. — Din fr., lat. **integumentum**.

INTELÉCT, *intelecte*, s.n. Capacitatea de a gândi, de a cunoaște, de a avea o activitate rațională, de a opera cu noțiuni; minte, gândire, rațiune. — Din fr. **intellect**, lat. **intellectus**.

INTELECTUAL, **-Ă**, *intelectuali*, *-e*, adj., s.m. și f. **1.** Adj. Care aparține intelectului, care se referă la activitatea minții, la intelect. **2.** Adj., s.m. și f. (Persoană) care, prin preocupări sau profesie, folosește creator intelectul; persoană a cărei principală sursă de existență o formează munca intelectuală. [Pr.: *-tu-a!*] — Din fr. **intellectuel**, lat. **intellectualis**.

INTELECTUALICÊȘTE adv. Ca intelect; din punct de vedere intelectual. [Pr.: *-tu-a-*] — **Intelectual** + suf. *-icește*.

INTELECTUALISM s.n. **1.** Concepție care absolutizează rolul intelectului, subapreciind rolul motivației, sentimentelor, voinței în activitatea umană. **2.** Doctrină potrivit căreia procesele afective și voliționale se reduc la cele intelectuale. **3.** Doctrină care reduce actul moral la cunoaștere, considerând că înțelegerea binelui implică săvârșirea lui. [Pr.: *-tu-a-*] — Din fr. **intellectualisme**.

INTELECTUALITATE s.f. **1.** Categorie socială neomogenă formată din oameni pentru care munca intelectuală reprezintă sursa principală de existență. **2.** Totalitatea intelectualilor; mulțime de intelectuali; inteligență (**2**). [Pr.: *-tu-a-*] — Din fr. **intellectualité**, germ. **Intellektualität**.

INTELIGÉNT, **-Ă**, *inteligenti*, *-te*, adj. Înzestrat cu inteligență; deștept, ager la minte, pătrunzător. ♦ Care denotă inteligență (**1**). — Din fr. **intelligent**, lat. **intelligens**, **-ntis**.

INTELIGÉNȚĂ, *inteligențe*, s.f. **1.** Capacitatea de a înțelege ușor și bine, de a sesiza ceea ce este esențial, de a rezolva situații sau probleme noi pe baza experienței acumulate anterior; deșteptăciune. ♦ *Inteligență artificială* = domeniu al informaticii care dezvoltă sisteme tehnice capabile să rezolve probleme dificile legate de inteligența umană. ♦ Persoană inteligentă. **2.** (În forma *inteligiențele*) Totalitatea intelectualilor; intelectualitate (**2**). [Var.: **inteligință**, **inteligihenție** s.f.] — Din fr. **intelligence**, lat. **intelligentia**, germ. **Intelligenz**, rus. **inteligencia**.

INTELIGHÉNȚIE s.f. v. **inteligentă**.

INTELIGIBIL, **-Ă**, *inteligibili*, *-e*, adj. **1.** Care poate fi înțeles cu ajutorul gândirii logice; clar, limpede. **2.** (Fil.) Care poate fi cunoscut numai de rațiune, de gândire, independent de cunoașterea senzorială. — Din fr. **intelligible**.

INTELIGIBILITATE s.f. Înșușirea de a fi inteligibil. — Din fr. **intelligibilité**.

INTELIGINȚĂ s.f. v. **inteligentă**.

INTEMPERANT, **-Ă**, *intemperanți*, *-te*, adj. (Livr.) Excesiv, necumpătat. — Din fr. **intempérant**.

INTEMPERANȚĂ, (**2**) *intemperanțe*, s.f. (Livr.) **1.** Necumpătare, netemperanță. **2.** Faptă necumpătată. — Din fr. **intempérance**, lat. **intemperantia**.

INTEMPERÁT, **-Ă**, *intemperăți*, *-te*, adj. (Livr.) Nestăpănit, dezlănțuit, netemperat. — Din fr. **intempéré**.

INTEMPERIE, *intemperii*, s.f. Stare atmosferică neprielnică, dăunătoare; vreme rea (cu ploaie, vânt, viscol). — Din fr. **intempérie**, lat. **intemperies**.

INTEMPESTÍV, **-Ă**, *intepestivi*, *-e*, adj. Care se produce pe neașteptate, la timp nepotrivit; neașteptat și nedorit, neprevăzut, inoportun. — Din fr. **intempéstif**, lat. **intempéstivus**.

INTEMPESTIVITATE s.f. (Livr.) Caracter intepestiv. — Din fr. **intempéstivité**.

INTENDÁNT s.m. v. **intendent**.

INTENDÉNT, **-Ă**, *intendenți*, *-te*, s.m., s.f. **1.** S.m. și f. (În unele țări) Persoană însărcinată cu îngrijirea sau administrarea unei instituții, a unei case etc. **2.** S.m. (În trecut) Ofițer din serviciul intendenței. [Var.: **intendánt** s.m.] — Din fr. **intendant**, lat. **intendens**, **-ntis**.

INTENDÉNȚĂ, *intendențe*, s.f. (În trecut) Serviciu din cadrul armatei care asigură aprovizionarea trupelor cu hrană și cu echipament. [Var.: **inténdenție** s.f.] — Din fr. **intendance**, it. **intendenza**.

INTÉNS, **-Ă**, *intensi*, *-se*, adj. Foarte tare, viu, puternic. — Din fr. **intense**. **INTENSIFICÁ**, *intensific*, vb. I. Tranz. și refl. A (se) face mai intens, mai puternic, mai viu; a (se) înțeți, a (se) întări, a (se) mări. — După fr. **intensifier**.

INTENSIFICÁRE, *intensificări*, s.f. Acțiunea de a (se) *intensifica* și rezultatul ei. — V. **intensifica**.

INTENSIFICÁT, **-Ă**, *intensificați*, *-te*, adj. Mărit, întărit. — V. **intensifica**.

INTENSIFICÁTOR, **-OÁRE**, *intensificatori*, *-oare*, adj. Care intensifică. — **Intensifica** + suf. *-tor*.

INTENSITÁTE, *intensități*, s.f. **1.** Înșușirea de a fi intens; grad de tărie, de putere, de forță. **2.** (Fiz.) Valoarea anumitor mărimi. ♦ (Fon.) *Accent de intensitate* = accent caracterizat prin forța mecanică cu care se rostește un sunet. **3.** (Ec.; în sintagma *Intensitate muncii*) = gradul de încordare al muncii, căruia îi corespunde un anumit consum de energie musculară și nervoasă a lucrătorului. — Din fr. **intensité**.

INTENSIÚNE s.f. (Log.) Ansamblul proprietăților comune obiectelor ce alcătuiesc clasa referențială; conținut. [Pr.: *-si-u-*] — Din engl. **intension**.

INTENSÍV, **-Ă**, *intensivi*, *-e*, adj. **1.** Care are (o mare) intensitate; care se face în ritm viu, încordat. ♦ *Agricultură intensivă* = agricultură care folosește mijloace tehnice performante, de mare productivitate. *Cultură intensivă* = cultură care se face după regulile agriculturii intensive. **2.** (Despre mărimi caracteristice unui sistem fizic) Care, prin compunerea mai multor sisteme identice, își păstrează valoarea neschimbată. — Din fr. **intensif**.

INTENTÁ, *intentez*, vb. I. Tranz. A introduce, a porni o acțiune (juridică). — Din fr. **intenter**.

INTENTÁRE, *intentări*, s.f. Acțiunea de a *intenta* și rezultatul ei. — V. **intenta**.

INTENȚIE, *intenții*, s.f. Dorință, gând de a face, de a întreprinde ceva; proiect, plan. ♦ Loc. adv. *Cu intenție* = intenționat, înadins. *Fără intenție* = involuntar. G Loc. conj. *Cu intenția să...* (sau, loc. prep., *cu intenția de a...*) = cu gândul, în dorința de a... G Expr. *A face cuiva proces de intenție* = a învinui pe cineva de gânduri pe care nu le-a avut. *A avea intenții serioase (cu)...* = a) a fi decis să realizeze ceea ce și-a propus; b) a fi decis să contracteze o căsătorie. ♦ (Jur.) Formă a vinovăției unei persoane care își dă seama de caracterul ilicit al faptei sale, prevăzându-i și dorindu-i sau acceptându-i efectele. [Var.: **intențiune** s.f.] — Din fr. **intention**, lat. **intento**, **-onis**.

INTENȚIONÁ, *intenționez*, vb. I. Tranz. A avea intenția; a plănui, a dori, a proiecta, a avea de gând. [Pr.: *-ți-o-*] — Din fr. **intentionner**. Cf. it. **intenzionare**.

INTENȚIONÁL, **-Ă**, *intenționali*, *-e*, adj. (Despre fapte penale) Săvârșit cu intenție; deliberat. [Pr.: *-ți-o-*] — Din fr. **intentionnel**.

INTENȚIONALITÁTE s.f. Caracterul a ceea ce este intenționat, deliberat. [Pr.: *-ți-o-*] — Din fr. **intentionnalité**.

INTENȚIONÁT, **-Ă**, *intenționați*, *-te*, adj. Cu intenție, cu un anumit gând; anume plănuit, voit, deliberat. ♦ Expr. *Bine (sau rău) intenționat* = (despre oameni) cu intenții, cu planuri bune (sau rele). [Pr.: *-ți-o-*] — V. **intenționa**. Cf. fr. **intentionné**.

INTENȚIÚNE s.f. v. **intenție**.

INTER¹- Element de compunere însemnând „între”, care servește la formarea unor substantive și a unor adjective. — Din lat. **inter**, fr. **inter**.

INTER², *interi*, s.m. Jucător din înaintarea unei echipe de fotbal sau de handbal, care ocupă locul din dreapta sau din stânga centrului înaintaș. — Din fr. **inter** (abreviere din *intérieur*).

INTERACTÍV, **-Ă**, *interactivi*, *-e*, adj. **1.** Care se referă la interacțiune, care are caracter de interacțiune. **2.** (Inform.) Care permite un flux de informații în ambele sensuri între un calculator sau un alt sistem informatic și un utilizator. **3.** Care permite publicului, auditoriului să intervină. — Din engl. **interactive**.

INTERACȚIONÁ, *interacționez*, vb. I. Intrans. și refl. A fi în raport de interacțiune; a se condiționa reciproc. [Pr.: *-ți-o-*] — Din **interacțiune**.

INTERACȚIÚNE, *interacțiuni*, s.f. **1.** Formă de legătură a obiectelor, a fenomenelor etc., manifestată printr-o influențare, condiționare sau acțiune cauzală reciprocă. **2.** (Fiz.) Acțiune reciprocă între două sau mai multe corpuri, sisteme fizice, fenomene etc. ♦ Formă de legătură între corpuri, realizată fie direct, fie prin intermediul câmpurilor fizice. [Pr.: *-ți-u-*] — Din fr. **interaction**.

INTERALIÁT, **-Ă**, *interaliați*, *-te*, adj. Comun mai multor aliați, stabilit sau existent între aliați. [Pr.: *-li-a!*] — Din fr. **interallié**.

INTERARTICULÁR, *interarticulari*, *-e*, adj. (Med.) Dintre articulații. — Din fr. **interarticulaire**.

INTERASISTÉNȚĂ, *interasistențe*, s.f. **1.** Asistență reciprocă (în școli, universități). **2.** (Rare) Întrajutorare. — **Inter¹** + **asistență**.

INTERASTRÁL, **-Ă**, *interastrali*, *-e*, adj. Care se găsește între aștri, dintre aștri. — Din fr. **interastral**.

INTERATÓMIC, **-Ă**, *interatomici*, *-ce*, adj. Care se află sau care se exercită între doi sau mai mulți atomi. — Din fr. **interatomique**.

INTERATRACȚIE s.f. (Biol.) Atracție reciprocă. — Din fr. *interattraction*.

INTERBÉLIC, -Ă, *interbelici*, -ce, adj. Dintre două războaie (mai ales dintre cele două războaie mondiale). — **Inter**¹- + **belic** (< lat. *bellicus*).

INTERCALĂ, *intercalez*, vb. I. Tranz. și refl. A (se) introduce ceva într-un șir, a (se) adăuga între altele, a (se) așeza ceva printre... — Din fr. (**s**)*intercaler*, lat. *intercalare*.

INTERCALĂR, -Ă, *intercalari*, -e, adj. (În sintagma) *Cultură intercalară* = cultura unei plante timpurii printre rândurile de plante târzii ale unei alte culturi. — Din fr. *intercalaire*.

INTERCALĂRE, *intercalări*, s.f. Acțiunea de a (se) *intercala* și rezultatul ei; intercalație (1). — V. *intercala*.

INTERCALĂT, -Ă, *intercalați*, -te, adj. Care este introdus, adăugat, așezat printre. — V. *intercala*.

INTERCALĂȚIE, *intercalații*, s.f. 1. Intercalare. 2. Rocă sterilă într-un zăcământ. — Din fr. *intercalation*.

INTERCAPILĂR, -Ă, *intercapilari*, -e, adj. (Anat.) Care este situat între vasele capilare. — Din fr. *intercapillaire*.

INTERCARDINAL, -Ă, *intercardinale*, adj. (În sintagma) *Punct intercardinal* = fiecare dintre cele patru direcții aflate între punctele cardinale principale, care servesc la determinarea mai precisă a unui punct de pe glob. — Din engl. *intercardinal*.

INTERCEDĂ vb. I v. *intercede*.

INTERCÉDE, *intercéd*, vb. III. Intrans. (Rare) A interveni, a stăruii în favoarea cuiva. [Var.: *intercedă* vb. I.] — Din fr. *intercéder*.

INTERCÉDERE, *intercederi*, s.f. (Rare) Acțiunea de a *intercede*. — V. *intercede*.

INTERCELULĂR, -Ă, *intercelulari*, -e, adj. Care se află între celulele unui țesut. — Din fr. *intercellulaire*.

INTERCEPTĂ, *interceptez*, vb. I. Tranz. A prinde, a reține un obiect în timpul mișcării lui. ♦ A surprinde și a controla o convorbire telefonică, o corespondență etc. — Din fr. *intercepter*.

INTERCEPTĂRE, *interceptări*, s.f. Acțiunea de a *intercepta* și rezultatul ei; interceptie. — V. *intercepta*.

INTERCEPTĂT, -Ă, *interceptați*, -te, adj. Care este prins, reținut. ♦ Care este surprins, controlat, sesizat. — V. *intercepta*.

INTERCÉPTIE, *intercepții*, s.f. Interceptare. ♦ (Sport) *Joc de interceptie* = sistem de joc care se bazează pe interceptarea mingii pe care adversarii și-o pasează între ei. — Din fr. *interception*.

INTERCESIUNE, *intercesiuni*, s.f. (Rare) Intervenție în favoarea cuiva; mijlocire. [Pr.: -si-u-] — Din fr. *intercession*.

INTERCHINÉZĂ, *interchineze*, s.f. Stare de repaus a nucleului între două diviziuni succesive. [Var.: *interchinéză* s.f.] — Din fr. *interchineuse*.

INTERCINÉZĂ s.f. v. *interchineze*.

INTERCLUBURI adj. invar. (Despre partide sportive, competiții) Care este disputat între cluburi. — Din engl. *interclub*.

INTERCOLONAMÉNT, *intercolonamente*, s.n. Distanță între două coloane, stâlpi sau pilaștri aparținând aceluiași edificiu. — Din fr. *entrecolonament* (refăcut după lat. *intercolonnium*).

INTERCÓM s.n. (Tehn.) Interfon. — Din engl. *intercom*.

INTERCOMUNĂL, -Ă, *intercomunali*, -e, adj. Referitor la mai multe comune; dintre mai multe comune. — Din fr. *intercommunal*.

INTERCOMUNICĂȚIE s.f. Comunicație între două sau mai multe puncte; conexiune. ♦ Conversație între doi sau mai mulți interlocutori. — Din fr. *intercommunication*.

INTERCONDIȚIONĂ, pers. 3 *intercondiționează*, vb. I. Refl. și intrans. (Despre fenomene, procese, elemente ale unui sistem etc.) A fi într-un raport de interdependență. [Pr.: -ți-o-] — **Inter**¹- + **condiționa**.

INTERCONDIȚIONĂRE, *intercondiționări*, s.f. Interdependență. [Pr.: -ți-o-] — **Inter**¹- + **condiționare**.

INTERCONNECTĂ, *interconectez*, vb. I. Tranz. A stabili căi de transferare a energiei electromagnetice între două sau mai multe sisteme care funcționau înainte independent unele de altele. — Din fr. *interconnecter*.

INTERCONECTĂRE, *interconectări*, s.f. Acțiunea de a *interconecta* și rezultatul ei. — V. *interconecta*.

INTERCONNECTĂT, -Ă, *interconectați*, -te, adj. Care stabilește conexiuni între mai multe elemente care funcționau înainte independent unele de altele. — V. *interconecta*.

INTERCONEXIUNE, *interconexiuni*, s.f. 1. Legătură stabilită între mai multe rețele electrice prin intermediul unor linii de transport de energie electrică; interconectare. 2. Ansamblul mijloacelor tehnice necesare pentru realizarea interconexiunii (1) unor sisteme energetice. [Pr.: -xi-u-] — Din fr. *interconnexion*.

INTERCONFESIONAL, -Ă, *interconfesionali*, -e, adj. Care se referă la relația dintre mai multe confesiuni sau religii; care are loc între mai multe confesiuni sau religii. [Pr.: -si-o-] — Din fr. *interconfessionnel*.

INTERCONSONĂNTIC, -Ă, *interconsonantici*, -ce, adj. (Fon.) Care este plasat între două consoane. — Din fr. *interconsonnantique*.

INTERCONTINENTAL, -Ă, *intercontinentali*, -e, adj. Care se află sau are loc între două sau mai multe continente. — Din fr. *intercontinental*.

INTERCOOPERATIST, -Ă, *intercooperatiști*, -ste, adj. Care are loc între cooperative; care se referă la relațiile dintre cooperative. — **Inter**¹- + **cooperatist**.

INTERCOSTĂL, -Ă, *intercostali*, -e, adj. Care se referă la spațiul dintre două coaste, așezat între coaste; (despre dureri, nevralgii) localizat în regiunea dintre coaste. — Din fr. *intercostal*.

INTERCURENT, -Ă, *intercurenți*, -te, adj. (Rare) Care survine în timpul desfășurării altui proces (mai ales o boală). — Din fr. *intercurrent*.

INTERDENTAL, -Ă, *interdentali*, -e, adj. Între (sau dintre) dinți. — **Inter**¹- + **dental**. Cf. fr. *interdentaire*.

INTERDEPARTAMENTĂL, -Ă, *interdepartamentali*, -e, adj. Care se stabilește, care are loc între departamente diferite. ♦ Care coordonează activitatea diferitelor departamente. — Din fr. *interdépartemental*.

INTERDEPENDENT, -Ă, *interdependenți*, -te, adj. Care este (strâns) legat sau condiționat de alt lucru, fenomen sau proces cu care se află în dependență reciprocă. — Din fr. *interdépendant*.

INTERDEPENDENȚĂ, *interdependențe*, s.f. Legătură și condiționare reciprocă între obiecte, fenomene, procese etc. ♦ Categorie a dialecticii care desemnează totalitatea formelor de legătură dintre obiectele și fenomenele naturii, ale societății și ale gândirii. — Din fr. *interdépendance*.

INTERDICT, -Ă, *interdicte*, s.n. Pedepsă dată în Evul Mediu de Biserica catolică, prin care se interzicea temporar unei biserici, unei regiuni sau unei țări să officieze cultul divin sau să participe la el. — Din lat. *interdictum*.

INTERDICTIE, *interdicții*, s.f. 1. Prevedere legală prin care se interzice săvârșirea anumitor fapte sau acte. 2. Măsură legală sau judecătorească aplicată unui răufăcător sau unui alienat mintal, care constă în interzicerea exercitării anumitor acte juridice. 3. Stare în care se află aceste persoane. [Var.: *interdicțiune* s.f.] — Din fr. *interdiction*, lat. *interdictio*, -onis.

INTERDICTIUNE s.f. v. *interdicție*.

INTERDIGITĂL, -Ă, *interdigitali*, -e, adj. Între (sau dintre) două degete. — Din fr. *interdigital*.

INTERDISCIPLINĂR, -Ă, *interdisciplinari*, -e, adj. Care aparține mai multor discipline, care stabilește relații între ele. ♦ (Despre domenii ale științei) Care este fundamentat pe transferul de concepte și metodologii între două sau mai multe discipline. — Din fr. *interdisciplinaire*.

INTERDISCIPLINARITATE s.f. 1. Caracterul a ceea ce este interdisciplinar. 2. Transfer de concepte și metodologie dintr-o disciplină (2) în alta. — Din fr. *interdisciplinarité*.

INTERÉS, interese, s.n. 1. Preocupare de a obține un succes, un avantaj; răvnă depusă într-o acțiune pentru satisfacerea anumitor nevoi. 2. Avantaj, folos, câștig, profit. ♦ Loc. adj. *De interes general* (sau *public*) = de importanță socială, util colectivității. ♦ Expr. *A-și face interesele* = a fi preocupat numai de treburile personale. 3. Dobândă. ♦ (Jur.) *Daune interese* = despăgubire bănească pentru repararea unui prejudiciu. 4. Orientare activă și durabilă, dorință arzătoare de a cunoaște și de a înțelege pe cineva sau ceva. 5. Înțelegere și simpatie față de cineva sau de ceva; grijă, solicitudine. 6. Ceea ce atrage, trezește atenția; atracție. [Pl. și: (rar) *interesuri*] — Din it. *interesse*, rus. *interes*, germ. *Interesse*.

INTERESĂ, *interesez*, vb. I. 1. Tranz. A stărni, a trezi interesul cuiva; a reține atenția cuiva. ♦ Expr. *Ce te interesează?* = ce-ți pasă? ce importanță are? ce te privește? ♦ A face pe cineva părtaș la o acțiune, la un câștig. 2. Refl. (Cu determinări introduse prin prep. „de”, mai rar „la”) A arăta interes pentru cineva sau ceva, a avea grijă, simpatie. ♦ A căuta să afle, a se informa. — Din fr. (**s**)*intéresser*, it. *interessare*.

INTERESĂNT, -Ă, *interesanți*, -te, adj. Care interesează, care prezintă sau trezește interes; demn de atenție. ♦ Care atrage atenția; puțin obișnuit, ciudat, bizar, aparte. — Din fr. *intéressant*.

INTERESĂRE, *interesări*, s.f. Faptul de a (se) interesa. — V. **interesa**.

INTERESĂT, **-Ă**, *interesăți*, *-te*, adj. 1. Care are un interes special. 2. Care urmărește numai avantaje personale. 3. Plin de interes, de curiozitate. — V. **interesa**. Cf. fr. *intéressé*, it. *interessato*.

INTERFAȚARE, *interfațări*, s.f. (Electron.) Interconectare a părților unui sistem sau a unor aparate astfel încât ele să își poată îndeplini funcția în mod corect coordonat. — De la **interfață**².

INTERFĂȚĂ¹, *interfețe*, s.f. Suprafață de separare a componentelor dintr-un amestec chimic, existenți ca faze distincte. — **Inter**¹- + **față**.

INTERFĂȚĂ², *interfețe*, s.f. (Electron.) Dispozitiv care convertește semnalele electronice astfel încât două aparate sau sisteme să poată comunica între ele. — Din engl., fr. **interface** (după *față*).

INTERFĂZIC, **-Ă**, *interfazi*, *-ce*, adj. Dintre faze. — Din fr. **interphasique**, engl. **interphasic**.

INTERFERĂ, pers. 3 *interferează*, vb. I. Intrans. (Despre unde) A produce fenomenul interferenței; *p. gener.* a se suprapune, a se încrucișa, a se combina. — Din fr. **interférer**.

INTERFERENT, **-Ă**, *interferenți*, *-te*, adj. 1. (Despre fenomene, întâmplări, fapte etc.) Care se încrucișează, se suprapune. 2. (Fiz.; despre unde) Care prezintă fenomenul de interferență (2). — Din fr. **interférent**.

INTERFERENȚĂ, *interferențe*, s.f. 1. Întâlnire, încrucișare, combinare a două sau mai multe fenomene, întâmplări, fapte etc. 2. Fenomen de suprapunere și de compunere a efectelor a două (sau a mai multor) mișcări vibratorii provenite din surse diferite; intensificare (sau slăbire reciprocă) a intensității undelor prin suprapunerea lor. — Din fr. **interférences**.

INTERFERENȚIAL, **-Ă**, *interferențiali*, *-e*, adj. De interferență. [Pr.: *-ți-a*] — Din fr. **interférentiel**.

INTERFEROMETRIC, **-Ă**, *interferometrici*, *-ce*, adj. De interferometrie. — Din fr. **interférométrique**.

INTERFEROMETRIE, *interferometrii*, s.f. Ansamblul metodelor de măsurare a unor mărimi fizice, care se bazează pe fenomenul de interferență. — Din fr. **interférométrie**.

INTERFEROMETRU, *interferometre*, s.n. Instrument optic folosit pentru determinarea unor mărimi cu ajutorul fenomenelor de interferență. ♦ Aparat pentru măsurarea vitezei de propagare a undelor sonore și ultrasonore, precum și a absorbției acestora într-un anumit mediu. — Din fr. **interféromètre**.

INTERFERON, *interferoni*, s.m. (Biochim.) Glicoproteină sintetizată în celulele animale după o infecție virală, având proprietăți antivirale. — Din engl. **interferon**, fr. **interféron**.

INTERFLUVIU, *interfluvii*, s.n. Porțiune de teren cuprinsă între două văi, care, după unitatea de relief pe care se dezvoltă, se numesc pod, câmp, culme, creastă etc. — Din fr. **interfluve** (după *fluviu*).

INTERFOLIĂ, pers. 3 *interfoliază*, vb. I. Tranz. A intercala file albe între paginile tipărite ale unei cărți. [Pr.: *-li-a*] — Din fr. **interfolier**.

INTERFOLICULAR, **-Ă**, *interfoliculari*, *-e*, adj. Între (dintre) foliculii. — **Inter**¹- + **folicular**.

INTERFOLIÉRE, *interfolieri*, s.f. Acțiunea de a *interfolia*. [Pr.: *-li-e*] — V. **interfolia**.

INTERFÓN, *interfoane*, s.n. Sistem telefonic cu difuzor, folosit în interiorul unui grup de clădiri, al unei clădiri sau al unui apartament. — Din fr. **interphone**.

INTERGALACTIC, **-Ă**, *intergalactici*, *-ce*, adj. Între (dintre) galaxii. — Din engl. **intergalactic**, fr. **intergalactique**.

INTERGLACIAR, **-Ă**, *interglaciari*, *-e*, s.n., adj. 1. S.n. Interglaciație. ♦ Depozit apărut în timpul unei interglaciații. 2. Adj. (Despre perioade geologice) Cuprins între două glaciații, care se referă la interglaciație, care aparține interglaciației. [Pr.: *-ci-ar*] — Din fr. **interglaciaire**.

INTERGLACIĂȚIE, *interglaciații*, s.f. Interval de timp cu climă caldă în pleistocen, cuprins între două glaciații; interglaciuar. [Pr.: *-ci-a-*. — Var.: **interglaciațiune** s.f.] — Din **interglaciuar**.

INTERGLACIAȚIUNE s.f. v. **interglaciuar**.

INTERIMĂR, **-Ă**, *interimari*, *-e*, s.m., adj. (Persoană) care exercită provizoriu o funcție în locul titularului; ad-interim. — Din fr. **interimaire**.

INTERIMĂT, *interimate*, s.n. Situația celui care exercită în mod provizoriu o funcție în locul titularului; perioadă de timp în care cineva exercită această funcție. — Din fr. **interimât**.

INTERINDIVIDUAL, **-Ă**, *interindividuale*, *-e*, adj. Referitor la raporturile dintre indivizi. [Pr.: *-du-a*] — Din fr. **interindividuel**.

INTERINSTITUȚIONAL, **-Ă**, *interinstituționali*, *-e*, adj. Care are loc între instituții, care se referă la relațiile dintre instituții. [Pr.: *-ți-o-*] — **Inter**¹- + **instituțional**.

INTERIÓR, **-OĂRĂ**, *interiori*, *-oare*, adj., s.n. 1. Adj. Care este situat înăuntrul unui spațiu limitat; intern. ♦ Fig. Care se referă la partea morală, sufletească a omului; care nu se manifestă în afară; lăuntric. 2. S.n. Partea dinăuntru a unui obiect, a unui spațiu circumscris (și închis), a unei încăperi (împreună cu mobilierul); *spec.* mobilierul sau aranjamentul unei locuințe, al unei camere etc. ♦ Loc. adv. *În interior* = înăuntru, pe dinăuntru. ♦ Tablou care reprezintă partea dinăuntru a unei camere sau, uneori, scene de familie. ♦ (Cin.; la pl.) Scene care se petrec în casă. *Se filmează interioarele*. ♦ Fig. Structura morală, sufletească a omului. 3. S.n. Post telefonic funcționând printr-o centrală care leagă liniile exterioare cu posturile telefonice din camerele, birourile etc. unei clădiri, instituții etc. [Pr.: *-ri-o-*] — Din fr. **intérieur**, lat. **interior**, **-oris**.

INTERIORITĂȚE, *interiorități*, s.f. Caracterul a ceea ce este interior. ♦ Subiectivitate. [Pr.: *-ri-o-*] — Din fr. **intérieurité**.

INTERIORIZĂ, *interiorizez*, vb. I. 1. Tranz. A reflecta în conștiință, prin prisma propriei sensibilități, fenomene ale realității exterioare. 2. Refl. A-și înăbuși manifestările exterioare; a se refugia în trăiri interioare. [Pr.: *-ri-o-*] — Din fr. **intérieuriser**.

INTERIORIZĂRE, *interiorizări*, s.f. Acțiunea de a (se) interioriza și rezultatul ei. [Pr.: *-ri-o-*] — V. **interioriza**.

INTERIORIZĂT, **-Ă**, *interiorizați*, *-te*, adj. 1. Care este reflectat în conștiința cuiva. 2. (Despre oameni) Care-și înăbușă manifestările exterioare, care se refugiază în trăiri interioare. [Pr.: *-ri-o-*] — V. **interioriza**.

INTERJECȚIE, *interjecții*, s.f. Parte de vorbire reflexibilă de tip special, care exprimă sentimente și manifestări de voință sau care imită sunete și zgomote. — Din fr. **interjection**, lat. **interjectio**, **-onis**.

INTERJUDEȚEAN, **-Ă**, *interjudețeni*, *-e*, adj. Care are loc între județe, care privește mai multe județe. — **Inter**¹- + **județean**.

INTERLINIĂ, *interliniez*, vb. I. Tranz. A despărți prin interlinii. [Pr.: *-ni-a*] — Din fr. **interligner** (după *linia*).

INTERLINIAR, **-Ă**, *interliniari*, *-e*, adj. Care este scris sau tipărit între rânduri. [Pr.: *-ni-ar*. — Var.: **interlinéar**, **-ă** adj.] — Din fr. **interlinéaire**.

INTERLÍNIE, *interlinii*, s.f. Spațiu alb care se lasă între două rânduri de litere scrise sau tipărite ori între două linii ale portativului muzical. — Din fr. **interligne** (după *linie*).

INTERLÓCK s.n. 1. Mașină de tricotat cu două rânduri de ace pe un singur cilindru. ♦ Tricot indezirabil. 2. (Cin.) Sistem de înregistrare sincronă a imaginii și sunetului aferent. — Din engl., fr. **interlock**.

INTERLOCUTÓR, **-OĂRE**, *interlocutori*, *-oare*, s.m. și f. Persoană care participă la o discuție, la o conversație. — Din fr. **interlocuteur**.

INTERLOCÚȚIE s.f. v. **interlocuțiune**.

INTERLOCUȚIUNE, *interlocuțiuni*, s.f. (Jur.) Hotărâre judecătorească care precedă sentința finală a unui proces. [Var.: **interlocuție** s.f.] — Din fr. **interlocution**.

INTERLÓP, **-Ă**, *interlopi*, *-e*, adj. Care are o reputație proastă; rău famat, dubios, suspect. ♦ Care aparține traficului ilegal. — Din fr. **interlope**.

INTERLÚDIU, *interludii*, s.n. Episod muzical care face legătura între două momente mai importante ale unei opere muzicale; *p. ext.* piesă muzicală care leagă între ele două momente ale unei lucrări dramatice. — Din it. **interludio**, fr. **interlude**.

INTERMEDIĂ, *intermediez*, vb. I. Tranz. A fi intermediar, a servi ca intermediar (într-o tranzacție); a mijloci, a înlesni. [Pr.: *-di-a*] — Din **intermediu** sau **intermediar**.

INTERMEDIĂR, **-Ă**, *intermediari*, *-e*, adj., s.m. și f. 1. Adj. Care se află cuprins între elementele extreme ale unei mulțimi, care este (relativ) la mijloc; care face trecerea de la ceva la altceva. 2. S.m. și f. Persoană fizică sau juridică având atribuția de a asigura o mijlocire între părțile unei tranzacții. 3. Persoană care mijlociște o înțelegere între două părți adverse; mijlocitor. [Pr.: *-di-ar*] — Din fr. **intermédiaire**, it. **intermediario**.

INTERMEDIU, *intermedii*, s.n. 1. Ceea ce se află la mijloc, între alte elemente. ♦ Loc. prep. *Prin intermediu* (cuiva sau a ceva) = prin mijlocirea, cu ajutorul (cuiva sau a ceva). 2. Mică lucrare dramatică (de obicei comică), muzicală ori coregrafică, executată ca moment de divertisment în antracte. — Din it. **intermedio**, fr. **intermède**.

INTERMETÁLIC, -Ă, *intermetalici, -ce*, adj. (În sintagma *Compus intermetalic* = compus format din componentele unui aliaj. — Din fr. *intermétallique*.)

INTERMÉZZO, *intermezzouri*, s.n. 1. Divertisment muzical care se intercalează într-o reprezentație teatrală. 2. Episod orchestral independent într-o operă. 3. Mică piesă instrumentală de formă liberă. [Pr.: -*méfo*] — Cuv. it.

INTERMINABIL, -Ă, *interminabili, -e*, adj. Care nu se (mai) termină, foarte lung sau exagerat de lung; nesfârșit. ♦ De dimensiuni foarte mari, exagerat de mare. — Din fr. *interminable*, lat. *interminabilis*.

INTERMINISTERIAL, -Ă, *interministeriali, -e*, adj. Care are loc între mai multe ministere, care privește diferite ministere. [Pr.: -*ri-a*] — Din fr. *interministériel*.

INTERMITENT, -Ă, *intermitenți, -te*, adj. Care încetează și reîncepe la anumite intervale, care acționează cu întreruperi; discontinuu. ♦ (Adverbial) Din când în când, la anumite intervale. — Din fr. *intermittent*, lat. *intermittens, -ntis*.

INTERMITENȚĂ, *intermitențe*, s.f. Întrerupere, lipsă de continuitate în desfășurarea unei acțiuni, a unui proces etc.; discontinuitate. ♦ Loc. adv. *Cu intermitență* = în mod intermitent. — Din fr. *intermittence*.

INTERMODULĂȚI s.f. (Fiz.) Distorsiune a unui semnal electric în cursul transferării lui printr-un circuit, caracterizată prin apariția unor frecvențe rezultate din combinarea diverselor componente ale semnalului. — Din fr. *intermodulation*.

INTERMOLECULAR, -Ă, *intermoleculari, -e*, adj. Care se află între molecule. *Spațiu intermolecular*. ♦ Care are loc între mai multe molecule. *Proces intermolecular*. — Din fr. *intermoléculaire*.

INTERMUSCULAR, -Ă, *intermusculari, -e*, adj. (Anat.) Situat între mușchi. — Din fr. *intermusculaire*.

INTERN, -Ă, *interni, -e*, adj., s.m. și f. 1. Adj. Care se află înăuntrul unui obiect, al unei ființe, al unui spațiu etc., care este în interior. ♦ *Organe interne* = organe situate în cavitățile abdominală și toracică. *Boli interne* = bolile organelor din interiorul corpului. *Motor cu ardere internă* = motor care folosește energia unui combustibil ars în interiorul cilindrului. *Unghiuri interne* = fiecare dintre cele două perechi de unghiuri situate în interiorul a două drepte paralele tăiate de o secantă și aflate de aceeași parte a secantei. ♦ Loc. adj. *De (sau pentru) uz intern = a)* (despre medicamente) care se ia oral; *b)* (despre cărți, documente, acte etc.) care poate fi consultat numai în condiții speciale în interiorul unei instituții. 2. S.m. și f., adj. (Elev sau ucenic) care locuiește într-un internat sau la locul unde învață meseria. 3. S.m. și f. Student în medicină admis pe bază de concurs să facă practică la un spital; medic angajat (prin concurs) la un spital. — Din fr. *interne*, lat. *internus*.

INTERNĂ, *internez*, vb. I. Tranz. 1. A instala un bolnav într-un spital pentru tratament; a spitaliza. ♦ Refl. *S-a internat pentru operație*. 2. A sili pe cineva să stea (închis) într-un ospiciu, într-o școală de corecție, într-un lagăr etc., pentru a-l ține sub supraveghere, pentru a-l reeduca etc. — Din fr. *interner*.

INTERNĂRE, *internări*, s.f. Acțiunea de a (se) interna și rezultatul ei. ♦ (Concr.) Document pe baza căruia cineva se poate interna într-un spital. — V. *interna*.

INTERNĂT, -ATE, s.n. 1. Așezământ școlar în care elevii primesc locuință și întreținere. 2. Stagiul de practică efectuat în spitale și în clinici de studenții în medicină din ultimii ani. — Din fr. *internat*.

INTERNAȚIONAL, -Ă, *internaționali, -e*, adj. Care are loc între mai multe națiuni, care angajează sau privește mai multe țări, privitor la raporturile dintre națiuni, la care participă reprezentanții mai multor state; care are o importanță ce depășește granițele unei singure țări. ♦ *Limbă internațională* = limbă națională cu largă circulație în afara granițelor unei națiuni și folosită în mod oficial, mai ales în relațiile diplomatice. *Drept internațional* = totalitatea normelor de drept care reglementează raporturile dintre state. ♦ (Substantivat) Sportiv care reprezintă țara sa într-o competiție internațională. [Pr.: -*fi-o*] — Din fr. *international*.

INTERNAȚIONALISM s.n. 1. Solidaritate, colaborare, cooperare liber-consimțită între națiuni, popoare, țări etc. egale în drepturi, în scopul sprijinului reciproc. 2. Doctrină potrivit căreia diversele interese naționale trebuie să fie subordonate unui interes general, supranațional. [Pr.: -*fi-o*] — Din fr. *internationalisme*.

INTERNAȚIONALIST, -Ă, *internaționaliști, -ste*, adj., s.m. și f. 1. Adj. Care are caracterul internaționalismului, care aplică principiile internaționalismului, care aparține internaționalismului. 2. S.m. și f. Adept al internaționalismului. [Pr.: -*fi-o*] — Din fr. *internationaliste*.

INTERNAȚIONALIZĂ, *internaționalizez*, vb. I. Tranz. A face să dobândească un caracter internațional. [Pr.: -*fi-o*] — Din fr. *internationaliser*.

INTERNAȚIONALIZĂRE, *internaționalizări*, s.f. Acțiunea de a internaționaliza. [Pr.: -*fi-o*] — V. *internaționaliza*.

INTERNAUȚ, -Ă, *internauți, -te*, s.m. și f. Persoană conectată la internet, care utilizează frecvent internetul. — Din engl. *internaut*.

INTERNET s.n. Rețea internațională de calculatoare, formată prin interconectarea rețelelor locale și globale, destinată să faciliteze schimbul de date și informații în diverse domenii. — Abr. din engl. *Inter[national] Net[work]*.

INTERNIST, -Ă, *interniști, -ste*, s.m. și f. Medic specialist în boli interne. ♦ (Adjectival) *Medic internist*. — Din germ. *Internist*.

INTERNOD, internoduri, s.n. Porțiune a tulpinii unor plante cuprinsă între două noduri. — Din germ. *Internodium*, it. *internodio* (după *nod*).

INTERNŪNCIU s.m. v. *internunțiu*.

INTERNUNȚIU, *internunții*, s.m. Nunțiu (papal) ad-interim. [Var.: *intemūnciu* s.m.] — Din lat. *internuntius* „sol”, it. *internunzio*.

INTEROCCIDENTĂL, -Ă, *interoccidentali, -e*, adj. Care are loc între statele din Occident (îndeosebi din Occidentul Europei). — *Inter*¹- + *occidental*.

INTEROCEANIC, -Ă, *interoceanici, -ce*, adj. Care este între două oceane; care leagă două oceane. — Din fr. *interocéanique*.

INTEROCEPTIV, -Ă, *interceptivi, -e*, adj. (Biol.; despre senzații) Care ia naștere în urma acțiunii impulsurilor de la nivelul organelor interne. — Din fr. *interceptif*.

INTEROCEPTOR, interoceptori, s.m. (Fiziol.) Terminație nervoasă senzitivă localizată în organele interne. — Din fr. *intercepteur*, engl. *interceptor*.

INTEROCULAR, -Ă, *interoculari, -e*, adj. Interpupilar. — Din fr. *interoculaire*.

INTEROGĂ, interoghez, vb. I. Tranz. A pune cuiva întrebări insistente; a chestiona; *spec.* a pune întrebări unui martor sau unui inculpat, a supune la un interogatoriu. ♦ A examina, a chestiona un elev, un student, un candidat. — Din fr. *interroger*, lat. *interrogare*.

INTEROGĂRE, interogări, s.f. Acțiunea de a interoga și rezultatul ei; întrebare, examinare, chestionare, interogație. — V. *interoga*.

INTEROGATIV, -Ă, *interogativi, -e*, adj. Care exprimă o întrebare; întrebător. — Din fr. *interrogatif*.

INTEROGĂTORIU, interogatorii, s.n. Totalitatea întrebărilor puse de judecător unei părți implicate într-un proces și a răspunsurilor date de aceasta, care contribuie la rezolvarea cazului; (concr.) act în care sunt consemnate aceste întrebări și răspunsuri. — Din fr. *interrogatoire*.

INTEROGĂȚIE, interogații, s.f. Interogare. ♦ (În sintagma) *Interogație retorică* = procedeu retoric constând în adresarea unor întrebări, fără a solicita un răspuns, ci pentru a comunica o idee, o atitudine. [Var.: *interogațiune* s.f.] — Din fr. *interrogation*, lat. *interrogatio*.

INTEROGAȚIUNE s.f. v. *interogație*.

INTEROPERABILITĂTE s.f. Capacitatea unor structuri militare (de regulă ce țin de două sau mai multe state) de a coopera eficient pentru îndeplinirea unor misiuni. — *Inter*¹- + *operabilitate*.

INTERORGANIC, -Ă, *interorganici, -ce*, adj. Privitor la mai multe organe; dintre organe. — Din fr. *interorganique*.

INTEROSÓS, -OĂSĂ, *interosoși, -oase*, adj. (Anat.) Situat între oase. — Din fr. *interosseux*.

INTERPARLAMENTĂR, -Ă, *interparlamentari, -e*, adj. Care privește mai multe parlamente; care reunește membrii mai multor parlamente. — Din fr. *interparlementaire*.

INTERPELĂ, interpelez, vb. I. Tranz. A cere cuiva să dea un răspuns, să dea socoteală asupra unui fapt; *spec.* a cere explicații (în parlament) unui membru al guvernului asupra modului de rezolvare a unor probleme, a unor acte etc. — Din fr. *interpeller*, lat. *interpellare*.

INTERPELĂRE, interpelări, s.f. Faptul de a interpele; (concr.) conținutul unei interpelări; interpeleție. — V. *interpele*.

INTERPELĂTOR, -OĂRE, *interpelatori, -oare*, s.m. și f. Persoană care face o interpele. — Din fr. *interpellateur*.

INTERPELĂȚIE, interpeleții, s.f. (Rar) Interpele. [Var.: *interpelețiune* s.f.] — Din fr. *interpellation*, lat. *interpellatio*.

INTERPELAȚIUNE s.f. v. *interpeleție*.

INTERPENETRĂȚIE, *interpenetrații*, s.f. Pătrundere reciprocă, întrepătrundere a două sau a mai multe elemente, substanțe, fenomene etc. — Din fr. **interpénétration**.

INTERPLANETĂR, *-Ă, interplanetari*, -e, adj. Care este situat între planete, care are loc între planete. — Din fr. **interplanétaire**.

INTERPÓL s.n. Nume dat organizației internaționale de poliție criminală. — Din fr. **Interpol**.

INTERPOLĂ, *interpolez*, vb. I. Tranz. **1.** A introduce, a intercala într-un text cuvinte sau fraze care nu aparțin originalului, pentru a-l explica, a-l completa etc. **2.** (Mat.) A intercala într-un șir de valori cunoscute una sau mai multe mărimi determinate sau estimate. — Din fr. **interpoler**, lat. **interpolare**.

INTERPOLĂRE, *interpolară*, s.f. Acțiunea de a *interpola* și rezultatul ei; (concr.) ceea ce se interpolează; interpolație. — V. **interpola**.

INTERPOLĂT, *-Ă, interpolați*, -te, adj. (Despre pasaje, capitole, cuvinte) Intercalat, inserat (într-un text). ♦ (Despre un text) În care au fost introduse interpolară. — V. **interpola**.

INTERPOLATÓR, *-OĂRE, interpolatori*, -oare, s.m. și f. Persoană care interpolează (1) un text. — Din fr. **interpolateur**, lat. **interpolator**.

INTERPOLĂȚIE, *interpolații*, s.f. (Rar) Interpolare. [Var.: **interpolațiune** s.f.] — Din fr. **interpolation**, lat. **interpolatio**, -onis.

INTERPOLĂȚIUNE s.f. v. **interpolație**.

INTERPRÉT, *-Ă, interpreți*, -te, s.m. și f. **1.** Persoană care traduce pe loc și oral ceea ce spune cineva în altă limbă, mijlocind astfel înțelegerea dintre două sau mai multe persoane; translator, tâlmaci. **2.** Fig. Persoană care exprimă năzuințele unei colectivități; persoană care face cunoscute voința, dorința, sentimentele cuiva; exponent, reprezentant. **3.** Persoană care interpretează un rol într-un spectacol, o bucată muzicală, o poezie etc. — Din fr. **interprète**, lat. **interpret**, -etis.

INTERPRÉTĂ, *interpretez*, vb. I. Tranz. **1.** A da un anumit înțeles, o anumită semnificație unui lucru; *spec.* a comenta și a explica un text (vechi). **2.** A reda prin mijloace adecvate conținutul unei opere muzicale, dramatice, literare etc.; a juca un rol într-o piesă, într-un film etc., a executa o lucrare muzicală. — Din fr. **interpréter**, lat. **interpretari**.

INTERPRÉTĂBIL, *-Ă, interpretabile*, -e, adj. Care se poate interpreta; *p. ext.* echivoc. — Din fr. **interprétable**.

INTERPRÉTĂRE, *interpretări*, s.f. Acțiunea de a *interpreta* și rezultatul ei; comentare, explicare, explicație, interpretațiune. — V. **interpreta**.

INTERPRÉTARIÁT s.n. Activitatea, meseria de interpret. [Pr.: *-ri-af*] — Din fr. **interprétiariat**.

INTERPRÉTATÍV, *-Ă, interpretativi*, -e, adj. Care servește la interpretare, care poate fi interpretat; care explică. — Din fr. **interprétatif**.

INTERPRÉTATÓR, *-OĂRE, interpretatori*, -oare, s.m. și f. (Rar) Persoană care interpretează, explică, comentator; exeget. — Din fr. **interpréteatur**.

INTERPRÉTĂȚIUNE, *interpretațiuni*, s.f. (Înv.) Interpretare. [Pr.: *-ți-u*] — Din fr. **interprétation**, lat. **interpretatio**, -onis.

INTERPROFESIONAL, *-Ă, interprofesionali*, -e, adj. Care interesează mai multe profesii. ♦ Care se bazează pe transferul de tehnici și metode între două sau mai multe profesii. [Pr.: *-si-o*] — **Inter¹- + profesional** (după fr. *interprofessionnel*).

INTERPSIHOLOGÍE s.f. Domeniu al psihologiei sociale care studiază relațiile dintre indivizi în condițiile imitației considerate ca lege a vieții psihice. — Din fr. **interpsychologie**.

INTERPÚNE, *interpún*, vb. III. Refl. A interveni ca mijlocitor între două persoane (spre a le face să ajungă la o înțelegere); a mijloci. ♦ A se amesteca în relațiile dintre două persoane. ♦ Tranz. A pune ceva între... — Din lat. **interponere** (după *pune*).

INTERPÚNERE, *interpuneri*, s.f. Faptul de a (se) *interpune*. — V. **interpune**.

INTERPUPILĂR, *-Ă, interpupilari*, -e, adj. Care se află între centrele optice ale celor două cristaline ale ochilor omului; interocular. *Distanță interpupilară*. — **Inter¹- + pupilar**.

INTERPÚS, *-Ă, interpuși*, -se, s.m. și f. Persoană care intervine, ca mijlocitor, între alte două persoane (spre a le face să ajungă la o înțelegere, spre a le ușura o tranzacție etc.); mijlocitor. — V. **interpune**.

INTERRAIONAL, *-Ă, interraionali*, -e, adj. Care privește mai multe raioane, care ține de mai multe raioane; care are loc între mai multe raioane. [Pr.: *-ra-io*] — **Inter¹- + raional**. Cf. rus. ме́жраио́нный.

INTERREGIONÁL, *-Ă, interregionali*, -e, adj. Care privește mai multe regiuni, care ține de mai multe regiuni; care are loc între mai multe regiuni. [Pr.: *-gi-o*] — **Inter¹- + regional**.

INTERREGN, *interregnuri*, s.n. Interval de timp în care un monarh nu-și poate exercita autoritatea. — Din fr. **interregne**, lat. **interregnum**.

INTERSCHIMBĂBIL, *-Ă, interschimbabili*, -e, adj. (Despre elementele unui sistem tehnic) Care se poate schimba, care se poate înlocui unul cu altul. — **Inter¹- + schimba** + suf. *-bil* (după fr. *interchangeable*).

INTERSCHIMBABILITĂTE s.f. Calitatea de a fi interschimbabil; (franțuzism) interșanjabilitate. — **Inter¹- + schimbabilitate** (după fr. *interchangeabilité*).

INTERSECTĂ, *intersectez*, vb. I. Refl. (Despre linii, drumuri etc.) A face o intersecție; a se întretaia, a se încrucișa. ♦ Tranz. *Dreaptă care intersectează două paralele*. — Din fr. **intersecter**.

INTERSECTĂRE, *intersectări*, s.f. Acțiunea de a (se) *intersecta*. — V. **intersecta**.

INTERSECTÍE, *intersecții*, s.f. **1.** Loc unde se încrucișează două drumuri; întretaiere. **2.** (Mat.) Mulțimea punctelor comune a două linii, a două suprafețe ori volume; totalitatea elementelor comune a două mulțimi. — Din fr. **intersection**, lat. **intersectio**.

INTERSEXUALITĂTE s.f. (Biol.) Formă a hermafroditismului care constă în schimbarea sexului la organismele adulte sau pe cale de maturizare. [Pr.: *-xu-a*] — Din fr. **intersexualité**.

INTERSÍSTOLĂ, *intersistole*, s.f. (Med.) Timpul dintre sistola auriculelor și cea a ventriculelor inimii. — Din fr. **intersystole**.

INTERSPĂȚIU, *interspații*, s.n. (Rar) Spațiu liber sau distanță între două obiecte, două piese etc. — **Inter¹- + spațiu**.

INTERSTADIÁL, *-Ă, interstadiale*, s.n., adj. (Geol.) **1.** S.n. Interval de climă mai caldă de durată relativă în cadrul unei glaciații, în timpul regresivunii ghețarilor; interstadiu. **2.** Adj. Referitor la interstadiu (1). [Pr.: *-di-a*] — Din germ. **Interstadial**, engl. **interstadial**.

INTERSTÁDIU, *interstadii*, s.n. (Geol.) Interstadiu (1). — Din fr. **interstade**.

INTERSTÁTAL, *-Ă, interstatali*, -e, adj. Care privește mai multe state, care are loc între mai multe state. — **Inter¹- + statal**.

INTERSTELĂR, *-Ă, interstelari*, -e, adj. Care este (așezat) între stele; privitor la spațiul dintre stele. — Din fr. **interstellaire**.

INTERSTIȚIÁL, *-Ă, interstițiali*, -e, adj. Care se află într-un interstițiu, care provine dintr-un interstițiu sau se referă la interstițiu. ♦ *Țesut interstițial* = țesut conjunctiv care se află între elementele în funcție ale unui organ, formând masa lui principală. ♦ (Despre leziuni, inflamații) Care s-a localizat în țesutul conjunctiv al unui organ. [Pr.: *-ți-a*] — Din fr. **interstitiel**.

INTERSTÍȚIU, *interstiții*, s.n. Spațiu (gol) situat între părțile unui corp sau ale unui sistem de corpuri aflate unul lângă altul pe o anumită porțiune din suprafața lor, fără a se atinge; luft. — Din fr. **interstice**, lat. **interstitium**.

INTERȘANJĂBIL, *-Ă, interșanjabili*, -e, adj. Interschimbabil. — Din fr. **interchangeable**.

INTERȘANJABILITĂTE s.f. Interschimbabilitate. — Din fr. **interchangeabilité**.

INTERȘCOLĂR, *-Ă, interșcolari*, -e, adj. Care are loc între mai multe școli; privitor la mai multe școli. — Din fr. **intercolaire** (după *școală*).

INTERTÍP, *intertipuri*, s.n. Mașină tipografică de cules și de turnat litere în rânduri, care are matrite cu diși tăiați pe toată grosimea lor (și cu care se poate culege de la distanță, prin transmitere telegrafică). — Din fr. **intertype**.

INTERTRÍGO s.n. Iritație a cutelor naturale ale pielii; opăreală. — Din fr. **intertrigo**.

INTERTROPICÁL, *-Ă, intertropicali*, -e, adj. Care este situat între cele două tropice. — Din fr. **intertropical**.

INTERUMAN, *-Ă, interumani*, -e, adj. Între (dintre) oameni. — Din engl. **interhuman**.

INTERURBÁN, *-Ă, interurbani*, -e, adj. Care are loc între două sau mai multe orașe; care leagă două sau mai multe orașe; care este situat între două sau mai multe orașe; care servește mai multe localități. ♦ (Substantivat, n.) Telefon care stabilește legătura între două localități. — Din fr. **interurbain** (după *urban*).

INTERVÁL, *intervale*, s.n. **1.** Distanță în timp între două fenomene, între două perioade, între două evenimente consecutive; răstimp. **2.** Distanță în spațiu între două puncte, între două lucruri. ♦ (Mat.) Ansamblu de puncte, de numere cuprinse între două valori date. **3.** Raportul de înălțime între două sunete muzicale. — Din fr. **intervalle**, lat. **intervalum**.

INTERVALOMÉTRU, *intervalometre*, s.n. Dispozitiv mecanic atașat la un aparat fotografic automat care reglează timpul dintre două expuneri succesive. — Din engl. **intervalometer**.

INTERVENI, *intervin*, vb. IV. Intrans. **1.** A veni între..., a veni la mijloc, a intra în acțiune; *spec.* a lua cuvântul, a intra în vorbă. ♦ A se amesteca spre a mijloci o împăcare, o înțelegere etc., a face un demers în favoarea cuiva sau pentru ceva; a stăru pe lângă o persoană influentă spre a obține ceva în favoarea cuiva sau a sa. **2.** A se ivi, a surveni, a se întâmpla. A *interveni* o schimbare. — Din fr. **intervenir**, lat. **intervenire**.

INTERVENȚIE, *intervenții*, s.f. **1.** Faptul de a interveni într-o acțiune, într-un proces, într-o discuție etc. ♦ Invazie armată sau amestec al unui stat în treburile interne ale altui stat sau ale altui popor. ♦ (Med.; și în sintagma *intervenție chirurgicală*) Operație. **2.** Acțiune, efort, demers făcut pentru a obține ceva, mai ales o favoare. — Din fr. **intervention**, lat. **interventio**.

INTERVENȚIONISM s.n. **1.** Amestec al unui stat în afacerile interne ale altui stat (cu scopul de a-l subordona sau de a schimba orânduirea). **2.** Orientare de politică economică constând în intervenția statului în scopul dirijării economiei în funcție de obiectivele stabilite. [Pr.: -ți-o-] — Din fr. **interventionnisme**.

INTERVENȚIONIST, *-Ă, intervenționisti, -ste*, adj., s.m. și f. **1.** Adj., s.m. și f. (Persoană, stat etc.) care participă la o intervenție armată, care susține sau practică intervenționismul. **2.** Adj. Care aparține intervenționismului, care este specific intervenționismului. [Pr.: -ți-o-] — Din fr. **interventionniste**.

INTERVERSIUNE, *interserviuni*, s.f. Intertivire; răsturnare (a unei ordini). [Pr.: -si-u-] — Din fr. **intersion**.

INTERVERTEBRĂL, *-Ă, intervertebrali, -e*, adj. (Anat.) Care este situat între vertebre. — Din fr. **intervertébral**.

INTERVERTI, *intervertesc*, vb. IV. Tranz. A schimba ordinea, locul elementelor dintr-o serie dată. — Din fr. **invertir**, lat. **invertere**.

INTERVERTIRE, *intervertiri*, s.f. Acțiunea de a *inverti* și rezultatul ei. — V. **inverti**.

INTERVIEWĂ, *interviewez*, vb. I. Tranz. A lua cuiva un interviu. [Pr.: -vi-e-] — Din fr. **interviewer**.

INTERVIEWĂRE, *interviewări*, s.f. Acțiunea de a *interviewa*. [Pr.: -vi-e-] — V. **interviewa**.

INTERVIU, *interviuri*, s.n. Convorbire între o personalitate politică, culturală etc. și un ziarist, în cursul căreia acesta îi pune întrebări spre a afla păreri personale în diverse probleme (de actualitate), în vederea publicării lor în presă sau a difuzării lor la radio și televiziune; *p. ext.* text al acestei convorbiri, apărut în presă sau difuzat prin radio și televiziune. — Din engl., fr. **interview**.

INTERVOCĂLIC, *-Ă, intervocalici, -ce*, adj. (Despre unul sau mai multe sunete) Care se află între două vocale, dintre două vocale. — Din fr. **intervocalique**.

INTERZICE, *interzic*, vb. III. Tranz. A opri pe cineva de la ceva, a nu permite să (se) facă ceva, a ordona să nu (se) facă ceva; a prohibi. — Din fr. **interdire** (după *zice*).

INTERZICERE, *interziceri*, s.f. Acțiunea de a *interzice* și rezultatul ei; prohibire. — V. **interzice**.

INTERZIS, *-Ă, interziși, -se*, adj., s.m. și f. **1.** Adj. Care este oprit, care nu este permis. **2.** S.m. și f. Persoană căreia i s-a ridicat, prin hotărâre judecătorească, exercitarea drepturilor sale; persoană pusă sub interdicție. — V. **interzice**.

INTERZONĂL, *-Ă, interzonali, -e*, adj. Situat între două zone; care are loc între două zone. — Din fr., germ. **interzonal**.

INTESTIN¹, *intestine*, s.n. Parte a tubului digestiv, la oameni și la mamifere situată între stomac și anus, fiind alcătuită din două părți distincte; maț. — Din fr. **intestin**, lat. **intestinum**.

INTESTIN², *-Ă, intestini, -e*, adj. Care se petrece într-un organism social; intern, lăuntric. *Frământări intestinale*. — Din fr. **intestin**, lat. **intestinus**.

INTESTINAL, *-Ă, intestinali, -e*, adj. Care aparține intestinului¹, care se referă la intestin¹, care se produce sau se află în intestin¹; enteric. — Din fr. **intestinal**.

INTIM, *-Ă, intimi, -e*, adj. **1.** Care constituie partea esențială, profundă, a unui lucru, a unei probleme etc.; lăuntric. ♦ Fig. Strâns, apropiat. *Contact intim dintre două limbi*. **2.** (Despre oameni; adesea substantivat) Legat de cineva printr-o prietenie strânsă, prin relații foarte apropiate. ♦ (Despre relațiile dintre oameni) Familiar, apropiat, prietenos, afectuos, cordial. **3.** Care se referă la viața particulară sau familială a cuiva; personal, secret. ♦

Caracteristic unui mediu restrâns, unui cadru limitat, familial; care are loc într-un cadru restrâns. [Acc. și: *intim*] — Din fr. **intime**, lat. **intimus**.

INTIMĂ, *intimez*, vb. I. Tranz. (Jur.) **1.** A notifica, a face cunoscut, a pune în vedere. **2.** A chema în judecată, a cita în fața unei instanțe superioare. — Din fr. **intimer**, lat. **intimare**.

INTIMĂRE, *intimări*, s.f. (Jur.) Acțiunea de a *intima* și rezultatul ei; avertizare. — V. **intima**.

INTIMĂT, *-Ă, intimaji, -te*, s.m. și f. Parte într-un proces care se află în situația unui pârât în caz de recurs sau în altă cale de atac. — V. **intima**. Cf. fr. **intimé**.

INTIMIDĂ, *intimidez*, vb. I. Tranz. și refl. A face să devină sau a deveni timid; a insufla cuiva sau a simți teamă, frică; a (se) speria; a (se) încurca, a (se) zăpăci, a (se) fâstăci. — Din fr. **intimider**.

INTIMIDABIL, *-Ă, intimidabili, -e*, adj. Care poate fi intimidat (ușor). — Din fr. **intimidable**.

INTIMIDĂRE, *intimidări*, s.f. Faptul de a (se) *intimida*. — V. **intimida**.

INTIMIDĂT, *-Ă, intimidați, -te*, adj. Cuprins de timiditate; care exprimă timiditatea; speriat; încurcat, zăpăcit. — V. **intimida**.

INTIMISM s.n. Tendință a unor artiști de a exprima în operele lor sentimente cu caracter strict personal. — Din fr. **intimisme**.

INTIMIST, *-Ă, intimiști, -ste*, s.m. și f., adj. **1.** S.m. și f. Artist care exprimă în creația sa sentimente cu caracter strict personal, intime; partizan al intimismului. **2.** Adj. Care exprimă sentimente intime, cu caracter personal. *Poezie intimistă*. — Din fr. **intimiste**.

INTIMITĂTE, (**3**) *intimități*, s.f. **1.** Calitatea a ceea ce este intim; prietenie bazată pe legături strânse. ♦ Expr. *A trăi (sau a fi) în intimitatea cuiva* = a avea legături strânse (de prietenie) cu cineva, a face parte dintre cunoștințele apropiate ale cuiva. ♦ Profunzime, adâncime (a unui sentiment, a unui gând etc.). **2.** Cadru limitat, cerc restrâns, familial. **3.** (La pl.) Lucruri, chestiuni personale. — Din fr. **intimité**.

INTIMIZĂ, *intimizez*, vb. I. Tranz. A crea o ambianță intimă. — **Intim** + suf. *-iza*.

INTIMIZĂRE, *intimizări*, s.f. Acțiunea de a *intimiza* și rezultatul ei. — V. **intimiza**.

INTITULĂ, *intitulez*, vb. I. Tranz. A da, a pune un titlu unei scrieri; a numi într-un anumit fel pe cineva sau ceva. ♦ Refl. A purta un titlu; a se numi. [Var.: (pop.) **întitulă** vb. I.] — Din fr. **intituler**, lat. **intitulare**.

INTITULĂRE, *intitulări*, s.f. Acțiunea de a (se) *intitula* și rezultatul ei; titlu, nume. [Var.: (pop.) **întitulare** s.f.] — V. **intitula**.

INTITULĂT, *-Ă, intitulați, -te*, adj. Purtând numele, denumit, numit. [Var.: (pop.) **întitulat, -ă** adj.] — V. **intitula**.

INTOLERABIL, *-Ă, intolerabili, -e*, adj. Care nu se poate tolera sau suporta; de neîngăduit, de nesuferit, netolerabil. — Din fr. **intolérable**, lat. **intolerabilis**.

INTOLERĂNT, *-Ă, intoleranți, -te*, adj. Care nu e tolerant; neîngăduitor, netolerant. — Din fr. **intolérant**.

INTOLERĂNȚĂ, *intoleranțe*, s.f. **1.** Lipsă de toleranță, de îngăduință; neîngăduință, netoleranță. **2.** Incapacitate organică de a suporta anumite medicamente. — Din fr. **intolérance**.

INTONĂ, *intonez*, vb. I. Tranz. **1.** A cânta începutul unui cântec, a da tonul pentru începerea unui cântec; *p. gener.* a executa un cântec, o melodie solemnă; a cânta. **2.** A accentua, a rosti cu un anumit ton un cuvânt, o frază. [Var.: (pop.) **întonă** vb. I.] — Din it. **Intonare**.

INTONĂRE, *intonări*, s.f. Acțiunea de a *intona* și rezultatul ei. [Var.: (pop.) **întonare** s.f.] — V. **intona**.

INTONAȚIE, *intonații*, s.f. **1.** (Muz.) Emitere (corectă) a înălțimii unui sunet. **2.** Variație de înălțime a vocii în timpul vorbirii, interpretării unui text etc.; inflexiune, ton, accent. [Var.: (rar) **intonațiune** s.f.] — Din fr. **intonation**.

INTONAȚIONAL, *-Ă, intonaționali, -e*, adj. Referitor la intonație. [Pr.: -ți-o-] — Din germ. **intonational**.

INTONAȚIUNE s.f. v. **intonație**.

INTOXICĂ, *intoxic*, vb. I. Tranz. și refl. A (-și) introduce în organism substanțe toxice care duc la otrăvirea lui; a (se) otrăvi. ♦ Fig. (Fam.) A (se) plictisi peste măsură; a agasa sau a fi agasat. — Din fr. **intoxiquer**, lat. **intoxicare**.

INTOXICĂRE, *intoxicări*, s.f. Acțiunea de a (se) *intoxica* și rezultatul ei; otrăvire. — V. **intoxica**.

INTOXICĂT, *-Ă, intoxicați, -te*, adj. (Despre ființe) Care s-a otrăvit în urma introducerii în organism a unor substanțe toxice. — V. **intoxica**.

INTOXICĂȚIE, *intoxicații*, s.f. Stare patologică provocată de introducerea sau acumularea în organism a unor substanțe toxice; otrăvire. [Var.: (rar) **intoxicațiune** s.f.] — Din fr. **intoxication**.

INTOXICAȚIUNE s.f. v. **intoxicație**.

INTRA¹- Element de compunere însemnând „în”, „între”, care servește la formarea unor adjective și substantive. — Din fr. **intra-**, lat. **intra**.

INTRĂ², *intru*, vb. I. Intrans. I. (Despre ființe) **1.** A trece din afară înăuntru, a merge dintr-un loc deschis într-unul închis (sau considerat ca atare); a se introduce, a se băga. ⇨ Expr. *A intra în spital* = a se interna. (*Parcă*) *a intrat în pământ* = a dispărut fără urmă. *A intra în pământ (de rușine)* = a-i fi foarte rușine. **2.** Fig. A pătrunde, a se vâri, a ajunge la... *A intra în amănunte*. ⇨ Expr. *A-i intra cuiva în voie* = a-i face cuiva (toate) gusturile, a-i face pe plac. (Fam.) *A(-i) intra cuiva (pe) sub piele* = a câștiga bunăvoința cuiva prin fel de fel de mijloace. **3.** A participa, a se băga, a se amesteca; a lua parte la o activitate. ⇨ Expr. *A intra într-o belea (sau încurcătură, impas, necaz)* = a avea de îndurat un necaz (sau o încurcătură etc.). *A intra în horă* = a începe să ia parte la o acțiune. *A intra în vorbă cu cineva* = a) a începe o discuție cu cineva; **b)** (pop.) a lega relații de prietenie, de dragoste cu o persoană de sex opus. *A intra de serviciu* = a începe garda la o unitate militară, la un spital etc. *A intra în război (sau în luptă, în acțiune etc.)* = a începe războiul (sau lupta etc.). ⇨ A ajunge, a apuca (sau a fi pe punctul să ajungă, să apuce) o vârstă, o epocă etc. **4.** (Urmat de determinări introduse prin prep. „în” sau „la”) A îmbrățișa o îndeletnicire; a se angaja într-o slujbă. **5.** A adera, a se înscrie, a fi admis într-o organizație, într-o asociație etc. **II.** (Despre lucruri, fenomene, idei etc.) **1.** A pătrunde, a se înfige, a se băga; a străbate. *Acu* *intră în pânză*. *Lumina* *intră pe fereastră*. **2.** Fig. A-și face loc, a se strecura; a ajunge în... ⇨ Loc. vb. *A intra boala în cineva (sau în oasele cuiva)* = a se îmbolnăvi. *A intra frica (sau groaza, spaima) în cineva (sau în oasele, în inima cuiva)* = a se înfricoșa, a se îngrozi. ⇨ Expr. *N-a intrat vremea (sau n-au intrat zilele) în sac* = mai este timp, n-a trecut vremea. *A intra în (sau sub) stăpânirea cuiva* = a ajunge în puterea cuiva. *A-i intra (cuiva ceva) în sânge* = a deveni un obicei, un act reflex, o necesitate. *A intra în sufletul cuiva* = a) a plictisi pe cineva cu amabilitățile sau cu insistențele; **b)** a deveni drag cuiva. **3.** A avea loc; a încăpea. *Cartea* *intră în servietă*. ⇨ (Mat.) A se cuprinde de un anumit număr de ori în alt număr. **4.** (Despre materiale) A fi necesar, a trebui într-o anumită proporție spre a realiza un anumit produs. *La acest palton* *intră stofă multă*. ⇨ A face parte integrantă (din ceva). **5.** (În expr.) *A intra la spălat* = (despre țesături sau obiecte textile) a-și micșora dimensiunile prin spălare. *A intra la apă* = a) (despre țesături sau obiecte textile) a-și micșora dimensiunile la muierea în apă; **b)** (despre oameni) a ajunge într-o situație neplăcută, grea. **6.** (Despre o lege, un pact etc.; în expr.) *A intra în vigoare* = a căpăta putere, a deveni aplicabil. **7.** A începe executarea unei părți dintr-o bucată muzicală. [Var.: (pop.) **întră** vb. I] — Lat. **intrare**.

INTRAATOMIC, **-Ă**, *intraatomici*, *-ce*, adj. Care există, care se petrece în interiorul atomului. [Pr.: *-tra-a-*] — Din fr. **intra-atomique**.

INTRACARPATIC, **-Ă**, *intraalpini*, *-ce*, adj. Situat în interiorul arcului munților Carpați. — **Intra**¹- + **carpatic**.

INTRACELULAR, **-Ă**, *intraclulari*, *-e*, adj. Care se află, care se petrece în interiorul celulei. — Din fr. **intra-cellulaire**.

INTRACEREBRAL, **-Ă**, *intra-cerebrali*, *-e*, adj. Care se află sau se petrece în interiorul creierului. — Din fr. **intra-cérébral**.

INTRACOLINAR, **-Ă**, *intra-colinari*, *-e*, adj. Care este situat între coline; dominat de jur-împrejur de coline. — **Intra**¹- + **colinar**.

INTRACONTINENTAL, **-Ă**, *intracontinentali*, *-e*, adj. Situat în interiorul unui continent. — Din fr., engl. **intracontinental**.

INTRACRANIAN, **-Ă**, *intra-cranieni*, *-e*, adj. (Anat.) În craniu. [Pr.: *-ni-an*] — Din fr. **intra-cranien**.

INTRĂDĂ, *intrade*, s.f. Introducere în ritm de marș a unei compoziții muzicale din sec. XVI-XVII; p. gener. scurtă uvertură. — Din it. **entrata**, germ. **Intrade**, engl. **intrade**.

INTRADERMIC, **-Ă**, *intra-dermici*, *-ce*, adj. (Anat.) Situat în dermă. — Din fr. **intra-dermique**.

INTRADERMOREACȚIE, *intra-dermoreacții*, s.f. Reacție imună folosită pentru stabilirea diagnosticului în bolile infecțioase sau pentru a cerceta susceptibilitatea organismului față de agenți toxici, față de antibiotice etc. [Pr.: *-re-ac-*] — Din fr. **intra-dermo-réaction**.

INTRADÓS, *intra-dosuri*, s.n. Fața interioară (concavă) a unei bolți, a unui arc, a unei construcții etc. — Din fr. **intra-dos**.

INTRADUCTIBIL, **-Ă**, *intra-ductibili*, *-e*, adj. Care nu poate fi tradus dintr-o limbă în alta. — **In**¹- + **tractabil**. Cf. fr. **intraduisible**.

INTRADUCTIBILITATE s.f. Caracter intraductibil. — **Intra-ductibil** + suf. *-itate*.

INTRAGEOSINCLINAL, *intra-geosinclinale*, s.n. (Geol.) Fosă alungită și adâncită a unui geosinclinal în care se acumulează sedimente. [Pr.: *-ge-o-*] — **Intra**¹- + **geosinclinal**.

INTRAGLANDULAR, **-Ă**, *intra-glandulari*, *-e*, adj. Care se află, care se petrece în interiorul glandelor. — **Intra**¹- + **glandular**.

INTRAMAGMATIC, **-Ă**, *intra-magmatici*, *-ce*, adj. (Geol.) Din interiorul magmei; care s-a consolidat în adâncimea scoarței terestre. — **Intra**¹- + **magmatic**.

INTRAMOLECULAR, **-Ă**, *intra-moleculari*, *-e*, adj. Care se află sau se petrece în interiorul moleculelor. — Din fr. **intra-moléculaire**.

INTRAMONTAN, **-Ă**, *intra-montani*, *-e*, adj. (Despre depresiuni, regiuni, drumuri etc.) Care se află înconjurat de munți, care are loc între munți. — Din germ. **intra-montan**.

INTRAMUSCULAR, **-Ă**, *intra-musculari*, *-e*, adj. Care se află sau se produce în masa musculară. — Din fr. **intra-musculaire**.

INTRANAZAL, **-Ă**, *intra-nazali*, *-e*, adj. Care se introduce prin nas. — Din fr. **intra-nasal**.

INTRANSIGENT, **-Ă**, *intra-sigenti*, *-te*, adj. Care nu se abate de la o anumită linie adoptată, care nu acceptă concilierii sau compromisuri; incoruptibil. — Din fr. **intra-sigéant**.

INTRANSIGENȚĂ s.f. Însușirea de a fi intransigent; atitudine intransigentă. — Din fr. **intra-sigéance**, it. **intra-sigianza**.

INTRANSMISIBIL, **-Ă**, *intra-transmisibili*, *-e*, adj. Care nu poate fi transmis; netransmisibil. — Din fr. **intra-transmissible**.

INTRANUCLEAR, **-Ă**, *intra-nucleari*, *-e*, adj. (Fiz.) Din interiorul nucleului. [Pr.: *-cle-ar*] — Din engl. **intra-nuclear**.

INTRANZITIV, **-Ă**, *intra-nzitiv*, *-e*, adj., s.n. (Gram.) (Verb) care nu poate fi construit cu un complement direct din cauză că acțiunea lui nu se exercită în mod nemijlocit asupra unui obiect. — Din fr. **intra-nzitif**, lat. **intra-nzitivus**.

INTRANZITIVITATE s.f. Însușirea, calitatea unui verb intranzitiv. — Din fr. **intra-nzitivité**.

INTRAOCULAR, **-Ă**, *intra-oculari*, *-e*, adj. Din interiorul ochiului. *Tensiune intra-oculară*. [Pr.: *-tra-o-*] — Din fr. **intra-oculaire**.

INTRAPELVIAN, **-Ă**, *intra-pelvieni*, *-e*, adj. (Anat.) Din interiorul bazinului (3). [Pr.: *-vi-an*] — Din fr. **intra-pelvien**.

INTRARAHIDIAN, **-Ă**, *intra-rahidieni*, *-e*, adj. Din interiorul coloanei vertebrale. *Lichid intra-rahidian*. [Pr.: *-di-an*] — Din fr. **intra-rahidien**.

INTRĂRE, *intrări*, s.f. 1. Acțiunea de a *intra* și rezultatul ei; loc (special amenajat) prin care se trece din afară înăuntru; permisiune, încuviințare (de a intra²); intrat. ⇨ Partea de la început a unei localități, a unei suprafețe circumscrise etc. 2. Momentul intervenției unei voci, a unui instrument sau a unor grupuri de instrumente în desfășurarea unei acțiuni muzicale. 3. Stradă mică (înfundată la un capăt); fundătură. 4. (Cont.) Valoare care se înregistrează în patrimoniul unei instituții sau întreprinderi; încasare. 5. Înregistrare a adreselor, cererilor etc. sosite la o instituție. 6. (Electron.) Punct al unui sistem sau al unui aparat prin care un semnal este introdus în acestea; input (1). 7. (Inform.) Ansamblul influențelor, informațiilor care parvin unui sistem (organism, mecanism) și răspunsul unui element sau al întregului sistem la acestea; input (2). [Var.: (pop.) **întrare** s.f.] — V. **intra**².

INTRĂT s.n. Faptul de a *intra*; (concr.) intrare (1). — V. **intra**².

INTRATĂBIL, **-Ă**, *intra-tabili*, *-e*, adj. (Cu) care nu se poate trata; netratabil. — Din it. **intra-tabile**. Cf. fr. **intra-table**.

INTRATORĂCIC, **-Ă**, *intra-toracici*, *-ce*, adj. (Anat.) Din cavitatea toracică. — Din fr. **intra-toracique**.

INTRAURBAN, **-Ă**, *intra-urbani*, *-e*, adj. Care se află sau are loc în interiorul unui oraș. [Pr.: *-tra-ur-*] — **Intra**¹- + **urban**. Cf. it. **intra-urbano**.

INTRAUTERIN, **-Ă**, *intra-uterini*, *-e*, adj. Care are loc, care este în cavitatea uterină. [Pr.: *-tra-u-*] — Din fr. **intra-utérin**.

INTRAVASCULAR, **-Ă**, *intra-vasculari*, *-e*, adj. (Anat.) În (sau din) interiorul vaselor sangvine. — Din fr. **intra-vasculaire**.

INTRAVENÓS, **-OĂȘĂ**, *intra-venoși*, *-oase*, adj. (Despre injecții, tratamente) Care se face în venă. — Din fr. **intra-veineux**, it. **intra-venoso**.

INTRAVILĂN, *intra-vilane*, s.n. Zonă care cuprinde suprafața construită și construibilă a unui oraș sau a unui sat. ⇨ (Adjectival) *Teren, spațiu intra-vilan*. — **Intra**¹- + **vilan** (< lat. *villanus*).

INTRAZONÁL, -Ă, intrazonali, -e, adj. Care se află ori se formează în cadrul aceleiași zone. — Din engl. **intrazonal**.

INTRĂTURĂ, intrături, s.f. Adâncitură făcută sau existentă într-un zid, într-o stâncă etc. — **intra²** + suf. **-ătură**.

INTRĂND, intrânduri, s.n. Parte adâncită în zidul unei construcții, la o parcelă de teren etc.; adâncitură, scobitură. — V. **intra²**.

INTREPÍD, -Ă, intrepizi, -de, adj. (Livr.) Care nu dă înapoi în fața greutăților, care înfruntă pericolul; brav, curajos, îndrăzneț, cutezător. — Din fr. **intrepide**, lat. **intrepidus**.

INTREPIDITĂȚE s.f. (Livr.) Însușirea celui intrepid; curaj, cutezanță, îndrăzneală. — Din fr. **intrepidité**.

INTRIGĂ, intrigă, vb. I. 1. Tranz. (La pers. 3) A deștepta curiozitatea, îngrijorarea, suspiciunea cuiva, punându-l pe gânduri. **2.** Intrans. (Înv.) A face sau a băga intrigi (1); a unelti, a complota. — Din fr. **intriguer**, it. **intrigare**.

INTRIGĂNT, -Ă, intriganți, -te, s.m. și f., adj. (Persoană) care face sau bagă intrigi (1). — Din fr. **intrigant**.

INTRIGĂT, -Ă, intrigați, -te, adj. Care este nerăbdător să afle sau să știe ceva care îl îngrijorează, față de care are suspiciuni. — V. **intriga**.

ÎNTRIGĂ, intrigi, s.f. 1. Acțiune (ascunsă) care folosește mijloace nepermise pentru realizarea unui scop; uneltire. **2.** Schemă generală de fapte și de acțiuni care reprezintă subiectul unor opere literare. — Din fr. **intrigue**.

INTRINSÉC, -Ă, intrinseci, -ce, adj. Care constituie partea lăuntrică, proprie și esențială a unui lucru; care există prin sine însuși (independent de relațiile sale cu alt lucru). — Din fr. **intrinsèque**, lat. **intrinsecus**.

INTRODUCERE, introducere, vb. III. Tranz. 1. A face ca cineva sau ceva să intre, să pătrundă în ceva, undeva; a băga, a vârî. ♦ A include, a adăuga, a îngloba. ♦ Refl. A intra undeva (cu forța sau pe furiș). **2.** A face ca o persoană să fie primită de cineva sau să fie admisă într-o organizație, într-o asociație etc. ♦ A ajuta pe cineva să se inițieze într-un domeniu de activitate. **3.** A pune în practică; a institui, a stabili (un obicei, o practică etc.). [Perf. s. **introdusei**, part. **introdus**] — Din lat. **introducere**. Cf. fr. **introduire**.

INTRODUCERE, introduceri, s.f. Acțiunea de a (se) introduce și rezultatul ei. **1.** Băgare, vârîre. ♦ Includere, inserare, înglobare; punere în practică. **2.** Capitol al unei lucrări sau parte de la începutul ei, în care se prezintă, în linii generale, intențiile acesteia, elementele sau noțiunile fundamentale necesare înțelegerii ei; introducere. ♦ Partea de la început a unei compoziții (artistice), a unei scrisori etc. **3.** Lucrare științifică în care se expun noțiunile generale, elementare sau pregătitoare ale unui domeniu de cunoștințe. — V. **introduce**.

INTRODUCTÍV, -Ă, introductivi, -e, adj. Care servește ca introducere; de (la) început. — Din fr. **introdutif**.

INTRODÚȚIE, introduții, s.f. (Înv.) Introducere; început. — Din fr. **introduction**, lat. **introducō**.

INTRODÚS, -Ă, introduși, -se, adj. (Despre oameni) Care are relații cu multă lume. ♦ Care cunoaște bine și amănunțit o problemă. — V. **introduce**.

INTROGRESIÚNE, introgresiuni, s.f. (Biol.) Formare de noi specii prin hibridare. [Pr.: **-si-u-**] — Din engl. **intgression**.

INTROIÉCȚIE, introiecții, s.f. (Psih.) Act psihic de asimilare a eului unei alte persoane la propriul eu, manifestat prin imitarea inconștientă a comportamentului acelei persoane. [Pr.: **-tro-iec-**. — Var.: **introiecțiune** s.f.] — Din fr. **introjection**, it. **introiezione**.

INTROIECȚIÚNE s.f. v. **introiecție**.

INTROMÍSIE s.f. v. **intromisiune**.

INTROMISIÚNE s.f. (Rar) Acțiunea de a introduce în..., de a pune în... [Var.: **intromisie** s.f.] — Din fr. **intromission**.

INTROSPECTĂ, introspectez, vb. I. Refl. A-și observa propriile trăiri psihice. — Din fr. **introspecter**.

INTROSPECTĂRE, introspectări, s.f. Acțiunea de a se introspecta; introspecție. — V. **introspecta**.

INTROSPECTÍV, -Ă, introspectivi, -e, adj. Care se folosește de introspecție, bazat pe introspecție, care ține de introspecție, care se referă la introspecție. — Din fr. **introspectif**.

INTROSPECTÍE, introspectii, s.f. Observare și interpretare a propriilor stări și dispoziții mentale și emoționale; autoobservare. — Din fr. **introspection**.

INTROVERSIÚNE s.f. (Psih.) Orientare către propriile gânduri și trăiri, în opoziție cu preocuparea pentru lumea exterioară. [Pr.: **-si-u-**] — Din fr. **introversion**.

INTROVERTÍȚ, -Ă, introvertiți, -te, adj. (Despre oameni) Care este concentrat sau obsedat de propriile trăiri interioare. — Din fr. **introverti**.

INTRÚS, -Ă, intruși, -se, s.m. și f., adj. (Persoană) care se introduce undeva sau la cineva fără a avea vreo calitate, fără a fi chemată, poftită sau dorită; nepoftit, inoportun. — Din fr. **intrus**.

INTRUZIÚNE, intruziuni, s.f. 1. Faptul de a (se) introduce fără drept într-o societate, într-o funcție etc. **2.** Proces de pătrundere și de solidificare a magmei în crăpăturile scoarței terestre sau de-a lungul suprafețelor cu rezistență slabă. ♦ (Concr.) Corp de roci formate în urma acestui proces. [Pr.: **-zi-u-**] — Din fr. **intrusion**.

INTRUZÍV, -Ă, intruzivi, -e, adj. (Despre roci eruptive) Care s-a format prin intruziune. — Din fr. **intrusif**.

INTUBĂ, intubez, vb. I. Tranz. (Med.) A supune un bolnav acțiunii de intubație. — Din fr. **intuber**.

INTUBĂRE, intubări, s.f. Acțiunea de a intuba și rezultatul ei. — V. **intuba**.

INTUBĂȚIE, intubații, s.f. (Med.) Introducere a unei sonde într-un organ tubular în scopul aplicării unor substanțe medicamentoase, anestezice sau în scopul golirii de conținutul patologic; intubare. — Din fr. **intubation**.

INTUÍ, intuiesc, vb. IV. Tranz. A înțelege sau a sesiza ceva prin intuiție; a pătrunde repede în esența problemelor, a fenomenelor etc. pe baza unor cunoștințe temeinice și a experienței anterior acumulate. — Din it. **intuire**, lat. **intueri**.

INTUÍRE, intuiiri, s.f. Faptul de a intui. — V. **intui**.

INTUITÍV, -Ă, intuitivi, -e, adj. Care se bazează pe intuiție, pe cunoașterea nemijlocită a realității prin observarea directă a obiectelor sau fenomenelor. ♦ *Metodă intuitivă* = metodă folosită în pedagogie, care îmbină prezentarea teoretică a problemelor cu observarea directă a obiectelor sau fenomenelor. [Pr.: **-tu-i-**] — Din fr. **intuitif**, it. **intuitivo**.

INTUÍȚIE, intuiții, s.f. 1. Capacitatea conștiinței de a descoperi, pe cale rațională (în mod spontan), esența, sensul unei probleme, al unui obiect. ♦ Principiu didactic conform căruia procesul predării și însușirii cunoștințelor trebuie să pornească de la reflectarea senzorială nemijlocită a obiectelor și fenomenelor studiate. **2.** Descoperire bruscă, neașteptată, a unui adevăr, a unei soluții etc. ♦ Inspirație, presentiment. ♦ Pătrundere instinctivă în esența unui lucru. — Din fr. **intuition**, it. **intuizione**.

INTUIȚIONÍSM s.n. Curent filosofic care opune rațiunii intuiția, concepută ca o facultate analoagă cu instinctul, cu simțul artistic sau cu revelația divină, considerând că aceasta ar pătrunde nemijlocit în esența obiectelor. [Pr.: **-tu-i-ți-o-**] — Din fr. **intuitionnisme**.

INTUIȚIONÍST, -Ă, intuiționiști, -ste, adj., s.m. și f. (Adept) al intuiționismului. [Pr.: **-tu-i-ți-o-**] — Din fr. **intuitioniste**.

INTUMESCÉNT, -Ă, intumescenți, -te, adj. (Med.) (Despre țesuturi) Care începe să se umfle, care prezintă o tumefacție; umflat. — Din fr. **intumescere**.

INTUMESCÉNTĂ, intumescențe, s.f. (Med.) Organ sau porțiune de organ umflată. — Din fr. **intumescence**.

INUMÁN, -Ă, inumani, -e, adj. Care nu este uman; neomenos, crud, feroce, neuman. ♦ Care nu este caracteristic sau propriu oamenilor; *p. ext.* de proporții monstruoase. — Din fr. **inhumain**, lat. **inhumanus**.

INUNDĂ, inúnd, vb. I. Tranz. 1. (Despre ape; la pers. 3) A ieși din matcă și a se revărsa peste maluri; a acoperi o întindere de pământ (revărsându-se peste maluri); a se revărsa, a îneca, a potopi; *p. ext.* a pătrunde în cantitate mare într-o sondă petrolieră, într-o mină, într-o locuință. **2.** A face să pătrundă o cantitate de apă într-un strat petrolifer, pentru a produce mărirea presiunii interne a zăcămintului. **3.** Fig. (Despre sudoare, lacrimi, lumină etc.); la pers. 3) A umple, a acoperi din abundență; a năpădi, a uda; a copleși. — Din fr. **inonder**, lat. **inundare**.

INUNDĂBÍL, -Ă, inundabili, -e, adj. Care poate fi inundat, care e supus inundării sau în pericol să fie inundat. — Din fr. **inondable**.

INUNDĂRE, inundări, s.f. Acțiunea de a inunda și rezultatul ei; revărsare, înecare. — V. **inunda**.

INUNDÁT, -Ă, inundați, -te, adj. Acoperit cu apă, sub apă; înecat. — V. **inunda**.

INUNDĂȚIE, inundații, s.f. Faptul de a inunda; acoperire a unei porțiuni de uscat cu o mare cantitate de apă (provenită din revărsarea apelor, din ploii); cantitate mare din apa râurilor sau a fluviilor revărsată peste maluri, din cauza creșterii debitului de apă în urma topirii bruște a zăpezilor sau a abundenței ploilor. — Din fr. **inondation**, lat. **inundatio**.

INUTÎL, -Ă, inutilii, -e, adj. Care nu este folositor, care nu este util, care nu servește la nimic; nefolositor, neutil. ♦ (Adverbial) De prisos, zadarnic, fără folos, degeaba. — Din fr. *inutile*, lat. *inutilis*.

INUTILITĂȚE s.f. Lipsă de utilitate; neutilitate, zădărnicie. — Din fr. *inutilité*, lat. *inutilitas, -atis*.

INUTILIZABIL, -Ă, inutilizabili, -e, adj. Care nu poate fi folosit; de neîntrebuințat, neutilizabil. — Din fr. *inutilisable*.

INUZITĂȚ, -Ă, inuzitați, -te, adj. (Rar) Care nu este întrebuințat, care nu se folosește; neîntrebuințat, neuzitat. — Din fr. *inusité*, lat. *inusitatus*.

INVAȚĂ, invadez, vb. I. Tranz. 1. A intra prin violență (și cu mari forțe) pe un teritoriu străin (pustiind, prădând); a cotropi, a năpădi. ♦ Fig. A pune stăpânire pe...; a cuprinde, a copleși. **2.** (Despre plante și animale dăunătoare sau parazite) A apărea undeva rapid și masiv (producând mari pagube sau neajunsuri); a năpădi. — Din lat., it. *invadere*.

INVAȚĂRE, invaȚări, s.f. (Adesea fig.) Acțiunea de a *invada* și rezultatul ei; cotropire, invazie. — V. *invada*.

INVAȚĂȚ, -Ă, invaȚați, -te, adj. Care a fost cuprins (repede și violent); împresurat, năpădit. — V. *invada*.

INVAȚĂȚÓR, -OĂRE, invaȚăȚóri, -oare, adj., s.m. și f. (Persoană, armată, stat etc.) care invadează un teritoriu străin; năvălitor, cotropitor. — *Invada* + suf. *-tor*.

INVAGINĂ, pers. 3 invaginează, vb. I. Refl. (Med.; despre porțiuni ale intestinului) A se întoarce spre interior prin invaginație. — Din fr. *invaginer*.

INVAGINAȚIE, invaginații, s.f. (Med.) Formă de ocluziune intestinală produsă prin pătrunderea unui segment intestinal în segmentul imediat următor. — Din fr. *invagination*.

INVALID, -Ă, invalizi, -de, adj., s.m. și f. (Persoană) care are o infirmitate (din cauza căreia este inaptă de muncă); infirm, mutilat, schilod. — Din fr. *invalides*, lat. *invalidus*.

INVALIDĂ, invalidez, vb. I. Tranz. (Jur.) A constata și a declara nevalabile anumite acte de procedură; a declara nevalabilă alegerea membrilor organelor reprezentative sau imputernicirea delegaților la conferințe sau la congrese interne ori internaționale; a infirma. — Din fr. *invalider*.

INVALIDĂBIL, -Ă, invalidabili, -e, adj. Care poate sau trebuie să fie invalidat. — Din fr. *invalidable*.

INVALIDĂRE, invalidări, s.f. Acțiunea de a *invalida* și rezultatul ei; anulare, infirmare. — V. *invalida*.

INVALIDITĂȚE, invalidități, s.f. 1. Starea celui invalid; infirmitate. **2.** (Jur.) Lipsă de validitate (a unui act, a unui mandat etc.). — Din fr. *invalidité*.

INVĂR s.n. Oțel aliat cu mult nichel, caracterizat printr-o dilatare foarte mică și folosit la fabricarea instrumentelor și a aparatelor de precizie. — Din fr. *invar*.

INVARIABIL, -Ă, invariabili, -e, adj. (Adesea adverbial) Care nu este variabil, care nu se schimbă; neschimbător, nevariabil, constant, fix, neschimbat. ♦ Spec. (Gram.; despre cuvinte) Care este lipsit de flexiune; neflexibil. [Pr.: *-ri-a-*] — Din fr. *invariable*.

INVARIABILITĂȚE, invariabilități, s.f. Faptul de a fi invariabil; caracterul a ceea ce este invariabil. [Pr.: *-ri-a-*] — Din fr. *invariabilité*.

INVARIANT, -Ă, invariianți, -te, adj., s.m. (Mărime, relație, proprietate etc.) care rămâne neschimbată în urma aplicării sau intervenției unei transformări. [Pr.: *-ri-ant*. — Var.: *invariantă* s.f.] — Din fr. *invariant*.

INVARIANTĂ s.f. v. *invariant*.

INVĂZIE, invazii, s.f. 1. Intrare neașteptată, năvălire a unei armate inamice într-o țară (cu scopul de a o cucerii, de a o subjuga); cotropire, invadare; *p. ext.* năvălire, venire neașteptată și în număr mare a cuiva sau a ceva într-un anumit loc. **2.** Apariție rapidă și masivă, cu caracter de calamitate, într-o regiune, a unor specii de plante sau de animale dăunătoare sau parazite. **3.** (Med.) Stadiu în evoluția ciclică a unei boli infecțioase, care durează de la apariția primelor semne de boală până la instalarea fenomenelor clinice caracteristice. — Din fr. *invasion*, lat. *invasio*.

INVĂZIV, -Ă, invazivi, -e, adj. (Med.) 1. Cu caracter de invazie. **2.** (Despre metode de explorare, tratamente) Care necesită introducerea unor instrumente în organism. — Din fr. *invasif*, engl. *invasive*.

INVECTIVĂ, invecțiez, vb. I. Tranz. (Rar) A spune invecitive la adresa cuiva; a insulta. — Din fr. *inveciver*.

INVECTIVĂ, invecțive, s.f. Expresie violentă, jignitoare, ofensatoare, vorbă de ocară la adresa cuiva; injurie. ♦ Procedeu stilistic care constă în folosirea expresiei violente, agresive, în scopuri polemice sau satirice. — Din fr. *invecitive*, lat. *invecțivae*.

INVECTIVĂRE, invecțivări, s.f. Acțiunea de a *invecțiva* și rezultatul ei. — V. *invecțiva*.

INVENTĂ, inventez, vb. I. Tranz. 1. A crea, a realiza ceva nou care nu a existat până atunci, a imagina pentru prima dată; a face o descoperire tehnică. **2.** A prezenta drept adevărate lucruri imaginare, care nu există, neadevărate; a scorni, a născoci; *p. ext.* a minți. [Prez. ind. și: *invénť*] — Din fr. *inventer*.

INVENTĂR, inventare, s.n. Listă, catalog, registru, document în care sunt enumerate (și descrise cantitativ și valoric) toate bunurile care se află, la un moment dat, într-o gospodărie, într-o instituție, într-un magazin etc.; *p. ext.* totalitatea acestor bunuri. ♦ *Inventar viu* = totalitatea vitelor și păsărilor dintr-o gospodărie. *Inventar mort* = totalitatea uneltelor, a mașinilor, a mijloacelor de transport aparținând unei gospodării sau întreprinderi. ♦ Loc. vb. *A face inventarul* = a inventaria. ♦ P. gener. Listă exactă, amănunțită; înșirare, enumerare (a unor fapte, a unor întâmplări etc.). — Din fr. *inventaire*, lat. *inventarium*.

INVENTĂRE, inventări, s.f. Acțiunea de a *inventă* și rezultatul ei; născocire, scornire. — V. *inventă*.

INVENTĂRIĂ, inventariez, vb. I. Tranz. A face, a întocmi un inventar; a înregistra, a trece în inventar; a inventoria. [Pr.: *-ri-a-*] — Din it. *inventariare*.

INVENTĂRIERE, inventarieri, s.f. Acțiunea de a *inventaria* și rezultatul ei. [Pr.: *-ri-e-*] — V. *inventaria*.

INVENTĂȚÓR, -OĂRE, inventăȚóri, -oare, s.m. și f. Persoană care a realizat o invenție (1); inventor. — *Inventa* + suf. *-tor* (după fr. *inventeur*).

INVENȚICĂ s.f. Disciplină care studiază sistematic procesul invenției și condițiile stimulării creativității. — Din *inventa* (după *didactică*).

INVENTIV, -Ă, inventivi, -e, adj. (Despre oameni, mintea lor etc.) Care poate inventa, care are talentul de a inventa; ingenios, ager. — Din fr. *inventif*.

INVENTIVITĂȚE, inventivități, s.f. Însușirea de a fi inventiv; imaginație creatoare, ingeniozitate. — *Inventiv* + suf. *-itate*.

INVENTÓR, inventóri, s.m. (Înv.) Inventator. — Din fr. *inventeur*.

INVENTÓRIĂ, inventoriez, vb. I. Tranz. (Înv.) A inventaria. [Pr.: *-ri-a-*] — Din fr. *inventorier*.

INVENȚIE, invenții, s.f. 1. Rezolvare sau realizare tehnică dintr-un domeniu al cunoașterii care prezintă noutate și progres față de stadiul cunoscut până atunci; (concr.) obiect, sistem tehnic etc. inventat. **2.** Afirmare care susține ca adevărate lucruri inexistente, imaginare, mincinoase; *p. ext.* minciună. **3.** Căutarea și alegerea ideilor și argumentelor adecvate într-un discurs sau a ideilor și temelor corespunzătoare într-o creație artistică. **4.** (Muz.; în forma *invențiune*) Mică piesă muzicală în stil contrapunctic, imitativ, specifică barocului. [Var.: *invențiune* s.f.] — Din fr. *invention*, lat. *inventio, -onis*.

INVENȚIUNE s.f. v. *invenție*.

INVERȘ, -Ă, inverși, -se, adj. (Adesea adverbial) Care este, se face într-un sens opus direcției inițiale sau firești, de la sfârșit către început; făcut pe dos, de-a-ndoaselea. ♦ (Mat.) *Raport invers (proporțional)* = raport între două mărimi, cantități, valori care depind în așa fel una de cealaltă încât, dacă una se mărește de un număr de ori, cealaltă scade de același număr de ori. *Mărimi (sau valori etc.) invers proporționale* = mărimi (sau valori etc.) care se află în raport invers proporțional. *Cantități (sau mărimi, numere) inverse* = cantități (sau mărimi, numere) al căror produs este egal cu unitatea. — Din fr. *inverse*, lat. *inversus*.

INVERȘĂ, inversez, vb. I. Tranz. A schimba ordinea inițială sau normală, firească; a face (ceva) invers; a întoarce pe dos; a răsturna. — Din fr. *inverser*.

INVERȘĂRE, inversări, s.f. Acțiunea de a *inversa* și rezultatul ei; inversiune. — V. *inversa*.

INVERȘIE s.f. v. *inversiune*.

INVERȘIUNE, inversiuni s.f. 1. Inversare. ♦ Schimbare a ordinii obișnuite a anumitor cuvinte în frază (pentru a obține efecte stilistice). ♦ (Mat.) Transformare a unei figuri prin schimbarea punct cu punct a pozițiilor punctelor figurii. ♦ (Med.) Așezare a organelor într-o poziție inversă față de cea normală. **2.** (În forma *inversie*) Procedeu de transformare directă a unui negativ fotografic în pozitiv. **3.** (În sintagma *Inversiunea zaharozei* = proces de transformare a zaharozei în glucoză prin hidroliză. [Pr.: *-si-u-*. — Var.: *inversie* s.f.] — Din fr. *inversion*, lat. *inversio, -onis*.

INVERSÓR, inversoare, s.n. Dispozitiv pentru inversarea sensului mișcării organelor mobile ale unei mașini, ale unui vehicul etc. — Din fr. *inverseur*.

INVERTĂZĂ, *invertaze*, s.f. (Biol.) Enzimă produsă de drojdia de bere și de mucoasa intestinală și care transformă zahărul în glucoză și în fructoză; invertină. — Din fr. **invertase**, germ. **Invertase**.

INVERTI, *invertesc*, vb. IV. Tranz. **1.** A realiza, a face o inversiune (simetrică); a schimba, a transforma. **2.** (Chim.) A transforma zahărul în glucoză și fructoză cu ajutorul invertazei sau al unor acizi diluați. — Din fr. **invertir**.

INVERTINĂ s.f. (Biol.) Invertază. — Din fr. **invertine**.

INVERTIRE, *invertiri*, s.f. Acțiunea de a *inverti* și rezultatul ei; schimbare, transformare. ⇨ *Invertire sexuală* = homosexualitate. — V. **inverti**.

INVERTIT, *invertiți*, s.m. (Livr.) Homosexual. — Din fr. **inverti**.

INVERTOR, *invertoare*, s.n. (Elt.) Mutator care transformă curentul electric continuu în curent electric alternativ. — Din rus. **invertor**.

INVESTI, *investesc*, vb. IV. Tranz. A plasa, a alocă, a cheltui un fond, un capital, diverse mijloace materiale într-o întreprindere; a face o investiție. — Din fr. **investir**, lat. **investire**.

INVESTIGĂ, *investighez*, vb. I. Tranz. A face investigații; a cerceta. — Din lat., it. **investigare**.

INVESTIGĂRE, *investigări*, s.f. Acțiunea de a *investiga* și rezultatul ei; investigație. — V. **investiga**.

INVESTIGATIV, **-Ă**, *investigativi*, *-e*, adj. (Livr.) Cu caracter de investigare. — Din engl. **investigative**.

INVESTIGĂTOR, **-OĂRE**, *investigatori*, *-oare*, adj. Care face investigații, care cercetează. — Din fr. **investigateur**, lat. **investigator**.

INVESTIGAȚIE, *investigații*, s.f. Cercetare, studiere minuțioasă, efectuată sistematic, cu scopul de a descoperi ceva. [Var.: (inv.) **investigațiune** s.f.] — Din fr. **investigation**, lat. **investigatio**.

INVESTIGAȚIUNE s.f. v. **investigație**.

INVESTIRE, *investiri*, s.f. Acțiunea de a *investi* și rezultatul ei. — V. **investi**.

INVESTIT, **-Ă**, *investiți*, *-te*, adj. (Despre valori bănești) Plasat, folosit într-o afacere, într-o întreprindere etc. — V. **investi**.

INVESTITĂTOR, **-OĂRE**, *investitori*, *-oare*, adj., s.m. și f. (Persoană fizică sau juridică) care face o investiție. — **Investi** + suf. *-tor*.

INVESTIȚIE, *investiții*, s.f. **1.** Plasare de capitaluri în întreprinderi industriale, agricole, comerciale etc., cu scopul obținerii de profituri; (concr.) capitalul plasat. **2.** Alocare (de către stat) a unei sume și a altor mijloace materiale pentru crearea de noi fonduri fixe, pentru lărgirea, reutilizarea și modernizarea celor existente; (concr.) suma alocată, fondurile alocate. [Var.: **investițiune** s.f.] — Din germ. **Investion**, rus. **investiția**.

INVESTIȚIUNE s.f. v. **investiție**.

INVEȚERĂȚ, **-Ă**, *invețerați*, *-te*, adj. (Livr.; despre oameni) În care s-a înrădăcinat un anumit defect; (despre defecte, vicii etc.) înrădăcinat. [Var.: **învețerat**, **-ă** adj.] — Din fr. **invețéré**. Cf. lat. *in veteratus*, it. *in veterato*.

INVIDIA, *invidiez*, vb. I. Tranz. **1.** A fi stăpânit de invidie față de cineva, a privi cu invidie pe cineva sau reușita, bunăstarea, calitățile altuia; a pizmui. **2.** A dori, a râvni, a pofti ceva ce aparține altuia. [Pr.: *-di-a*] — Din it. **invidiare**.

INVIDIĂȚ, **-Ă**, *invidiati*, *-te*, adj. Care provoacă invidie; pizmuț. [Pr.: *-di-a*] — V. **invidia**.

INVIDIE, *invidii*, s.f. Sentiment egoist de părere de rău, de necaz, de ciudă, provocat de succesele sau de situația bună a altuia; pizmă. — Din it., lat. **invidia**.

INVIDIERE s.f. Faptul de a *invidia*. [Pr.: *-di-e*] — V. **invidia**.

INVIDIÓS, **-OĂȘĂ**, *invidioși*, *-oase*, adj., s.m. și f. **1.** Adj. Care simte invidie, stăpânit de invidie, care trădează invidia; pizmaș. **2.** S.m. și f. Om invidios (1). [Pr.: *-di-os*] — Din it. **invidioso**, lat. **invidiosus**.

INVINCIBIL, **-Ă**, *invincibili*, *-e*, adj. (Adesea fig.) Care nu poate fi învins; de nebiruit, imbatibil, neînfrânt. — Din fr. **invincible**, lat. **invincibilis**.

INVINCIBILITATE s.f. Calitatea de a fi invincibil. — Din fr. **invincibilité**.

INVIOLABIL, **-Ă**, *inviolabili*, *-e*, adj. Care nu poate fi violat, încălcat, atins. ⇨ Care se află în mod legal apărat de orice urmărire, de orice atingere, de orice încălcare sau de orice pedepsire. [Pr.: *-vi-o*] — Din fr. **invioleable**, lat. **invioleabilis**.

INVIOLABILITATE s.f. Calitatea de a fi inviolabil. [Pr.: *-vi-o*] — Din fr. **invioleabilité**.

INVITĂ, *invit*, vb. I. Tranz. A ruga pe cineva să se prezinte undeva sau să participe la ceva; a chema; a convoca; a pofti. ⇨ A soma. *Te invit să ieși*. — Din fr. **inviter**, lat. **invitare**.

INVITĂRE, *invitări*, s.f. Acțiunea de a *invita* și rezultatul ei. — V. **invita**.

INVITĂȚ, **-Ă**, *invitați*, *-te*, s.m. și f. Persoană chemată, poftită să se prezinte undeva sau să participe la ceva; musafir, oaspete. — V. **invita**. Cf. fr. *invité*.

INVITĂȚIE, *invitații*, s.f. Faptul de a invita sau de a fi invitat; chemare; convocare; poftire. ⇨ (Concr.) Document special tipărit, bilet sau scrisoare scurtă prin care cineva este invitat undeva. [Var.: **invitațiune** s.f.] — Din fr. **invitation**, lat. **invitatio**.

INVITAȚIUNE s.f. v. **invitație**.

IN VITRO loc. adj. și adv. (În legătură cu modul de experimentare a unui proces fiziologic, biofizic etc.) În afara organismului viu; în laborator. — Loc. lat.

IN VIVO loc. adj. și adv. (În legătură cu modul de experimentare a unui proces fiziologic, biofizic etc.) În interiorul organismului viu. — Loc. lat.

INVIZIBIL, **-Ă**, *invizibili*, *-e*, adj. Care nu se vede sau nu se poate vedea; (de) nevăzut; nevizibil. ⇨ (Prin exagerare sau glumet) Extrem de mic. ⇨ *Ac invizibil* (și substantivat, n.) = ac de păr subțire și mic. — Din fr. **invisible**, lat. **invisibilis**.

INVIZIBILITATE s.f. Starea, însușirea a ceea ce este invizibil; nevizibilitate. — Din fr. **invisibilité**, lat. **invisibilitas**, **-atis**.

INVOCĂ, *invóc*, vb. I. Tranz. **1.** A chema în ajutor (mai ales o divinitate). **2.** A cita ceva în favoarea sa, a se referi la ceva ce poate servi cuiva ca argument în susținerea unei afirmații. — Din fr. **invoquer**, lat. **invocare**.

INVOCĂRE, *invocări*, s.f. Acțiunea de a *invoca* și rezultatul ei. — V. **invoca**.

INVOCĂTOR, **-OĂRE**, *invocatori*, *-oare*, adj., s.m. și f. (Persoană) care face o invocație, care invocă. — **Invoca** + suf. *-tor* (după fr. *invocatoire*, *invocateur*).

INVOCĂȚIE, *invocații*, s.f. Faptul de a invoca; chemare în ajutor. ⇨ Spec. Chemare (cu valoare stilistică) adresată de către un poet muzei pentru a-l ajuta în realizarea creației sale artistice. ⇨ Procedeu stilistic prin care oratorul sau scriitorul interpelează un personaj (de obicei istoric) absent. [Var.: **invocațiune** s.f.] — Din fr. **invocation**, lat. **invocatio**, **-onis**.

INVOCAȚIUNE s.f. v. **invocație**.

INVOLUĂ, *involuez*, vb. I. Intrans. A se întoarce de la o stare sau o formă superioară de dezvoltare la una inferioară; a regresa, a decădea. [Pr.: *-lu-a*] — Din **involuție**.

INVOLUĂRE, *involuări*, s.f. Acțiunea de a *involuă* și rezultatul ei; involuție; regres. [Pr.: *-lu-a*] — V. **involuă**.

INVOLUĂȚ, **-Ă**, *involuati*, *-te*, adj. Care s-a întors la stadiul anterior, care a regresat. [Pr.: *-lu-a*] — V. **involuă**.

INVOLUCRĂ, *involucure*, s.n. (Bot.) **1.** Totalitatea frunzișoarelor care se găsesc la baza unor flori sau a unor inflorescențe. **2.** Lamă care învelește pălăria tânără a unor ciuperci, înainte ca aceasta să iasă din pământ. — Din fr. **involucure**, lat. **involucrum**.

INVOLUNTĂR, **-Ă**, *involutari*, *-e*, adj. (Adesea adverbial) Care este făcut fără voie, neintenționat. — Din fr. **involontaire**, lat. **involutarius**.

INVOLUȚ, **-Ă**, *involuți*, *-te*, adj. (Bot.; despre un organ) Răsucit spre interior. — Din lat. **involutus**.

INVOLUȚIV, **-Ă**, *involutivi*, *-e*, adj. (Livr.) Cu caracter de involuție. — Din fr. **involutif**.

INVOLUȚIE, *involuții*, s.f. **1.** Modificare regresivă a unui organ sau a unui organism. ⇨ P. gener. Proces de transformare regresivă, de regres. **2.** Proces fiziologic care constă în revenirea unui organ ce a suferit o mărire de volum la dimensiunile, poziția și consistența normale. — Din fr. **involution**, lat. **involutio**, **-onis**.

INVULNERĂBIL, **-Ă**, *invulnerabili*, *-e*, adj. Care nu poate fi rănit; p. ext. care nu poate fi atacat sau învinuit; de care nu te poți atinge cu nimic, nevulnerabil. — Din fr. **invulnérable**, lat. **invulnerabilis**.

INVULNERABILITATE s.f. Însușirea, starea a ceea ce este invulnerabil; nevulnerabilitate. — Din fr. **invulnérabilité**.

IOANIT, **-Ă**, *ioaniți*, *-te*, s.m., adj. **1.** S.m. Persoană care făcea parte dintr-un ordin monaho-cavaleresc înființat în Palestina în sec. XII. **2.** Adj. Care aparține ioaniților (1), privitor la ioaniți. [Pr.: *i-oa*] — Din germ. **Johannit**. Cf. fr. Joannite sau Johannite.

IOBĂG, *iobagi*, s.m. Țăran dependent de stăpânul feudal; șerb, rumân, vecin. — Din magh. **jobbágy**.

IOBĂGI, *iobăgesc*, vb. IV. Intrans. A face muncă de iobag, a trăi în stare de iobag. — Din **iobag**.

IOBĂGIE s.f. Instituție specifică feudalismului, caracterizată prin dependența personală a țăranului față de stăpânul feudal, căruia îi presta

redevențe în muncă, în natură ori în bani; șerbie, rumânie, vecinătate. — **lobag** + suf. *-ie*.

IOBĂGÍME s.f. Totalitatea iobagilor; mulțime de iobagi. — **lobag** + suf. *-ime*.

IOBĂGÍRE s.f. Acțiunea de a *iobăgi* și rezultatul ei; fel de a munci al omului aflat în stare de iobag. — V. **lobăgi**.

IOBĂGÍȚĂ, *iobăgite*, s.f. (Inv.) Soție sau fiică de iobag. — **lobag** + suf. *-iță*.

IOC adv. (Pop. și fam.) Nu; nimic; defel; câtuși de puțin. — Din tc. **yok**.

IOD¹ s.n. Element chimic solid cu aspect de cristale lamelare, negre-cenușii, cu luciu metalic și miros pătrunzător, foarte volatil, ușor solubil în alcool, utilizat în medicină. ⇨ *Tinctură de iod* = soluție de iod în alcool, folosită la dezinfectarea rănilor. — Din fr. **iode**.

IOD² s.n. (Fon.; rar) lot. — Din fr. **yod**.

IODÁT, *iodați*, s.m. Sare a acidului iodic. — Din fr. **iodate**.

IODEMÍE, *iodemii*, s.f. (Fiziol.) Prezență a iodului în sânge; cantitate de iod prezentă în sânge. — Din fr. **iodémie**.

IODHÍDRIC, *iodhidrici*, adj. (În sintagma) *Acid iodhidric* = acid rezultat din combinarea iodului cu hidrogenul. — Din fr. **iodhydrique**.

IODÍC, *iodici*, adj. (În sintagma) *Acid iodic* = acid obținut prin oxidarea iodului cu acid azotic concentrat. — Din fr. **iodique**.

IODÍSM s.n. Intoxicare cu iod sau cu compuși ai iodului. — Din fr. **iodisme**.

IODIZÁ, pers. 3 *iodizează*, vb. I. Refl. (Fon.; rar) A se iotaciza. — **iod²** + suf. *-iza*.

IODIZÁRE, *iodizări*, s.f. (Fon.) Palatalizare a unei consoane sub influența unui iot; apariția unui iot înaintea unei vocale anterioare la început de cuvânt sau de silabă; iotacizare, iotacism (2). — V. **iodiza**.

IODIZÁT, *-Ă*, *iodizați*, *-te*, adj. (Fon.; despre sunete) Iotacizat. — V. **iodiza**.

ÍODLER, (1) *iodlere*, s.n., (2) *iodleri*, s.m. 1. S.n. Fel de a cânta specific locuitorilor de munte din Tirol, Bavaria și Elveția, constând dintr-o serie de vocalize bazate pe schimbarea de registru a vocii; cântec, melodie compuse cu asemenea vocalize. 2. S.m. Cântăreț care practică această tehnică de interpretare. — Din germ. **Jodler**.

IODOFÓRM s.n. Substanță solidă, de culoare galbenă cu miros caracteristic, neplăcut și persistent, foarte puțin solubilă în apă, folosită în medicină ca antiseptic, anestezic, cicatrizant etc. — Din fr. **iodoforme**, germ. **iodoforn**.

IODOMÉTRIC, *-Ă*, *iodometrici*, *-ce*, adj. Referitor la iodometrie. — Din fr. **iodométrique**.

IODOMETRÍE s.f. (Chim.) Totalitatea metodelor de dozare cantitativă a diferitelor substanțe care reacționează cu o soluție de iod. — Din fr. **iodométrie**.

IODURÁRE, *iodurări*, s.f. (Chim.) Introducere a iodului în molecula unei substanțe organice. — După fr. **ioduration**.

IODURÁ, *ioduri*, s.f. Sare a acidului iodhidric; combinație de iod cu un alt element chimic. — Din fr. **iodure**.

IODURÍE, *iodurii*, s.f. (Med.) Prezență a iodului în urină; cantitate de iod prezentă în urină. — Din fr. **iodurie**.

IOFCÁ, *iofcale*, s.f. Pastă făinoasă în formă de pătrățele. — Din tc. **yufka**.

ÍOLÁ, *iole*, s.f. Ambarcațiune sportivă îngustă și ușoară, cu o velă prinsă de un catarg, condusă de o singură persoană. — Din fr. **iole**.

ÍÓN, *ioni*, s.m. Atom, moleculă sau grupare de atomi care are un exces de sarcină electrică pozitivă sau negativă. [Pr.: *i-on*] — Din fr. **ion**.

IONATÁN, (1) *ionatani*, s.m., (2) *ionatane*, s.n. 1. S.m. (Adesea adjectival) Specie de măr originar din SUA, cu coroana deasă și voluminoasă, cu frunze cenușii-argintii și cu fructul foarte gustos. 2. S.n. Fructul ionatanului (1), de mărime mijlocie, cu suprafața netedă, de culoare roșie-sângerie cu pete albicioase și dungi carmin, zemos, dulce-acrișor și plăcut aromat. — Din engl. **jonathan**.

IONIÁN, *-Ă*, *ionieni*, *-e*, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. Persoană originară sau locuitor din Ionia. 2. Adj. Care aparține Ioniei sau ionienilor (1), privitor la Ionia ori la ionieni. ⇨ *Școala ioniană* = cea mai veche orientare materialistă în filosofia greacă, apărută în sec. VII-VI î.H. în Ionia. [Pr.: *i-o-ni-an*] — Din fr. **ionien**.

ÍONÍC¹, *-Ă*, *ionici*, *-ce*, adj., s.n., s.m. 1. Adj., s.n. (Stil, ordin etc. arhitectonic) caracterizat prin proporții grandioase, prin coloane zvelte cu capitulul împodobit cu volute. 2. Adj. (Despre construcții sau elemente arhitectonice) Care ține de ionic¹ (1), care se referă la ionic¹; în stil ionic¹.

3. S.m., adj. (Picior de vers antic) format din patru silabe, două lungi și două scurte. [Pr.: *i-o-*] — Din fr. **ionique**.

ÍONÍC², *-Ă*, *ionici*, *-ce*, adj. Care aparține ionilor, care se referă la ioni. [Pr.: *i-o-*] — Din fr. **ionique**.

ÍONIÚ s.n. Izotop radioactiv al toriului, care se obține din uraniu prin dezințegrare. [Pr.: *i-o-*] — Din germ. **Ionium**, fr. **ionium**.

IONIZÁ, *ionizez*, vb. I. Tranz. A produce ionizarea unui mediu; a folosi ionizarea. [Pr.: *i-o-*] — Din fr. **ioniser**.

IONIZÁNT, *-Ă*, *ionizanți*, *-te*, adj. (Despre agenți sau factori fizici) Care poate produce ionizarea (1). [Pr.: *i-o-*] — **ioniza** + suf. *-ant*.

IONIZÁRE, *ionizări*, s.f. 1. Proces fizic al cărui rezultat este formarea de ioni. 2. Tratament medical care constă în introducerea în organism a ionilor, aplicat în reumatism, poliomieliță etc.; ionoterapie. [Pr.: *i-o-*] — V. **ioniza**.

IONIZATÓR, *ionizatoare*, s.n. Generator de ioni. [Pr.: *i-o-*] — Din fr. **ionisateur**.

IONIZÁȚIE, *ionizații*, s.f. (Rar) Ionizare. [Pr.: *i-o-*] — Din fr. **ionisation**.

IONOFÓN, *ionofoane*, s.n. Traductor electroacustic care transformă direct energia electrică în energie acustică. [Pr.: *i-o-*] — Din fr. **ionophone**.

IONOMÉTRU, *ionometre*, s.n. (Fiz.) Instrument pentru determinarea intensității unei radiații radioactive. [Pr.: *i-o-*] — Din fr. **ionomètre**.

IONOSFÉRÁ s.f. Strat superior al atmosferei, cuprins aproximativ între 50 și 500 km, în care gazele componente sunt rarefiate și încărcate cu ioni. [Pr.: *i-o-*] — Din fr. **ionosphère**.

IONOSFÉRIC, *-Ă*, *ionosferici*, *-ce*, adj. Referitor la ionosferă, din ionosferă. [Pr.: *i-o-*] — Din fr. **ionosphérique**.

IONOTERÁPIE, *ionoterapii*, s.f. Ionizare (2). [Pr.: *i-o-*] — Din fr. **ionothérapie**.

ÍORDÁN, *iordane*, s.n. Bobotează; slujbă religioasă care se face la Bobotează. ⇨ Expr. (Fam.) *A umbra cu iordane* = a spune vorbe goale; a se ține de lucruri neserioase. — Din sl. **iordanü**.

ÍORDANIÁN, *-Ă*, *iordanieni*, *-e*, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. Persoană care face parte din populația Iordaniei sau este originară de acolo. 2. Adj. Care aparține Iordaniei sau iordanienilor (1), privitor la Iordania ori la iordanieni. [Pr.: *-ni-an*] — Din fr. **jordanien**.

ÍORGOVÁN, *iorgovani*, s.m. (Bot.; reg.) Liliac¹. — Din sb. **jorgovan**.

ÍORTOMÁN, *-Ă* adj. v. **ortoman**.

ÍORTOMÁNÉSC, *-EÁSCĂ* adj. v. **ortomănesc**.

ÍORTOMÁNÉȘTE adv. v. **ortomănește**.

ÍOT, *ioturi*, s.n. Semivocala *i*, numită și „i consonantic”, notată de obicei în diverse alfabet fonetice cu *y*, *j* sau *i*; iod². — Din germ. **Jot**.

ÍOTACÍSM s.n. (Fon.) 1. Evoluție a unei vocale sau a unui diftong spre *i*. 2. Iodizare. — Din fr. **iotacisme**.

ÍOTACIZÁ, pers. 3 *iotacizează*, vb. I. Refl. (Despre sunete) A se palataliza sub influența unui iot; a se iodiza. — Cf. *iot* și *iotacism*.

ÍOTACIZÁRE, *iotacizări*, s.f. (Fon.) Iodizare. — V. **iotaciza**.

ÍOTACIZÁT, *-Ă*, *iotacizați*, *-te*, adj. (Fon.; despre sunete) Palatalizat sub influența unui iot; iodizat. — V. **iotaciza**.

ÍÓTÁ s.f. (Pop. și fam.; în expr.) (*Nicio* *iótá* = deloc, câtuși de puțin, nimic. — Din ngr. *ióta*. Cf. fr., it. *io* *ta*).

ÍOV, *iovi*, s.m. Specie de salcie care crește prin pădurile de la munte (*Salix capraea*). [Var.: (rar) *ióvá* s.f.] — Cf. sl. *iv* *a*.

ÍÓVÁ s.f. v. **iov**.

ÍPÁC adv. (Înv.) De asemenea, așijderea, tot așa. — Din sl. **ipakü**.

ÍPAD[®], *IPAD-uri*, s.n. Tip de tabletă (4), lansată de compania americană Apple Inc. [Pr.: *áiped*] — Cuv. engl.

ÍPECACUÁNA s.f. Plantă originară din America de Sud, ale cărei rădăcini se folosesc în medicină ca expectorant și vomitiv (*Uragoga ipecacuanha*). — Din fr. **ipécacuana**.

ÍPERBÓLÁ s.f. v. **hiperbolă**.

ÍPERBÓLIC, *-Ă* adj. v. **hiperbolic**.

ÍPERÍGE s.f. pl. Plantă erbacee perenă cu tulpina ramificată de la bază, cu frunze liniare sau lanceolate și cu numeroase flori albe-roz mici, grupate în panicule (*Gypsophila paniculata*). — Et. nec.

ÍPERÍTÁ s.f. Substanță toxică vezicantă, cu aspect de lichid oleos, folosită ca armă chimică în Primul Război Mondial. [Var.: **hiperită** s.f.] — Din fr. **ypérite**.

ÍPHONE[®], *IPHONE-uri*, s.n. Tip de smartphone, lansat de compania americană Apple Inc. [Pr.: *áifon*] — Cuv. engl.

IPINGEĂ, *ipingeale*, s.f. (Inv.) Manta bărbătească făcută din dimie sau din postav (cu glugă și împodobită cu găitane). ♦ Material din care se confecționa această haină. [Var.: (reg.) **epingea** s.f.] — Din tc. **yapincak**.

IPISTĂT s.m. v. **epistat**.

IPOCHIMEN, *ipochimeni*, s.n. (Inv. și fam.; azi ir.) Persoană, individ, ins. [Acc. și: *ipochimén*] — Din ngr. **ipochimēnos**.

IPOCONDRIE s.f. v. **ipohondrie**.

IPOCONDRIU, **-Ă** adj., s.m. și f. v. **ipohondru**.

IPOCRIT, **-Ă**, *ipocriți*, *-te*, adj., s.m. și f. **1.** Adj., s.m. și f. (Persoană) care se arată altfel de cum este; (om) prefăcut, fățarnic. **2.** Adj. (Despre manifestări ale oamenilor, fizionomie etc.) Care trădează, arată ipocrizie. — Din fr. **hypocrite**.

IPOCRIZIE, *ipocrizii*, s.f. Atitudinea celui ipocrit; prefăcătorie, fățarnicie, falsitate. — Din fr. **hypocrisie**.

IPOHONDRIE, **-Ă**, *ipohondrii*, *-ce*, adj. Referitor la ipohondrie; ipohondru. — După fr. **hypocondriaque**.

IPOHONDRIE, *ipohondrii*, s.f. Stare psihică morbidă, caracterizată prin neliniște continuă, teamă și preocupare obsesivă de starea sănătății proprii; idee fixă a cuiva care crede că suferă de o boală pe care în realitate nu o are. [Var.: **ipocondrie** s.f.] — Din fr. **hypocondrie**.

IPOHONDRIU, **-Ă**, *ipohondri*, *-e*, adj., s.m. și f. (Persoană) care suferă de ipohondrie. [Var.: **ipocóndru**, **-ă** adj., s.m. și f.] — Din fr. **hypocondre**.

IPOSTÁS s.n. v. **ipostază**.

IPOSTĂZĂ, *ipostaze*, s.f. Stare, situație în care se găsește cineva sau ceva; aspect, înfățișare, chip. [Var.: (Inv.) **ipostás** s.n.] — Din fr. **hypostase**.

IPOSTAZIERE, *ipostazieri*, s.f. Transformare (eronată) pe plan mintal a unei relații, a unei însușiri sau a unei noțiuni într-o realitate de sine stătătoare. [Pr.: *-zi-e-*] — Din **ipostază**.

IPOTECĂ, *ipotechez*, vb. I. Tranz. A supune un bun imobil unei ipoteci. — Din fr. **hypothéquer**.

IPOTECĂR, **-Ă**, *ipotecari*, *-e*, adj. **1.** (Despre o creanță, un creditor) Care are drept de ipotecă, garantat printr-o ipotecă. **2.** Privitor la o ipotecă. — Din fr. **hypothécaire**.

IPOTECĂRE, *ipotecări*, s.f. Acțiunea de a *ipoteca* și rezultatul ei. — V. **ipoteca**.

IPOTECĂT, **-Ă**, *ipotecați*, *-te*, adj. (Despre un bun imobil) Grevat de o ipotecă. — V. **ipoteca**.

IPOTECĂ, *ipotecă*, s.f. Drept real pe baza căruia creditorul poate vinde bunul imobil primit în garanție de la debitor, în cazul când acesta nu își plătește în termen datoria. — Din fr. **hypothèque**.

IPOTENUZĂ, *ipotenuze*, s.f. Latură care se opune unghiului drept într-un triunghi dreptunghic. — Din fr. **hypoténuse**.

IPOȚETIC, **-Ă**, *ipotetici*, *-ce*, adj. Bazat pe o ipoteză; prezumtiv, presupus; nesigur. — Din fr. **hypothétique**.

IPOȚEZĂ, *ipoteze*, s.f. Presupunere, enunțată pe baza unor fapte cunoscute, cu privire la anumite (legături între) fenomene care nu pot fi observate direct sau cu privire la esența fenomenelor, la cauza sau la mecanismul intern care le produce; presupunere cu caracter provizoriu, formulată pe baza datelor experimentale existente la un moment dat sau pe baza intuiției, impresiei etc. ♦ (Mat.) Ansamblul proprietăților date într-o demonstrație și cu ajutorul cărora se obțin noi propoziții. — Din fr. **hypothèse**.

IPOȚIPÓZĂ s.f. v. **hipotipoză**.

ÍPSILON, *ipsilon*, s.m. Numele celei de a douăzecea litere a alfabetului grecesc (și neogrec), corespunzând sunetului „i”. — Din ngr. **ípsilon**.

IPSCROMÍE s.f. v. **hipsocromie**.

IPSOFÓN, *ipsofoane*, s.n. Dispozitiv bazat pe înregistrarea și redarea magnetică a vocii, care primește și înregistrează mesajele telefonice în absența abonatului. — Din germ. **ipsophon**.

ÍPSOS s.n. Praf alb obținut prin deshidratarea totală sau parțială a ghipsului măcinat și încălzit în fierbătoare speciale, folosit ca liant. — Din ngr. **ghípsos**.

IQ, *IQ-uri*, s.n. Coeficient care indică nivelul de inteligență al unei persoane, măsurat printr-un test special. [Pr. *áikú*] — Abr. din engl. [Intelligence] q [uotient].

IR, *iruri*, s.n. (Pop.) Alifie pe care o prepară femeile la țară din diferite grăsimi, plante etc. — Din magh. **ír**.

IRACÁN s.m. v. **sărăcan**.

IRADIĂ, *iradiez*, vb. I. Tranz. și intranz. A trimite, a împrăștia raze de lumină, de căldură etc.; a (se) propaga; *p. anal.* a (se) răspândi, a (se) împrăștia dintr-un punct central în toate părțile. ♦ Intranz. (Despre radiații) A cădea pe suprafața unui corp. [Pr.: *-di-a*] — Din fr. **irradier**, lat. **irradiare**.

IRADIÁNT, **-Ă**, *iradianți*, *-te*, adj. Care iradiază. [Pr.: *-di-anț*] — Din fr. **iradiant**.

IRADIÁȚIE, *iradiații*, s.f. Emisie de raze de lumină, de căldură etc. de către un corp; *p. ext.* fascicul de raze luminoase sau calorice emise de o sursă. [Pr.: *-di-a-*. — Var. **iradiațiune** s.f.] — Din fr. **irradiation**, lat. **irradiatio**.

IRADIÁȚIUNE s.f. v. **iradiație**.

IRADIÉRE, *iradierei*, s.f. Acțiunea de a *iradia* și rezultatul ei. ♦ (Fiz.) Expunerea a unui corp, a unui material etc. la acțiunea unui flux de fotoni sau de particule. ♦ (Med.) Expunere a organismului la acțiunea unor radiații electromagnetice, radioactive, de obicei în scopuri terapeutice. ♦ Expunere accidentală a organismului la radiațiile substanțelor radioactive, urmată de tulburări organice. ♦ (Med.; Fiziol.) Răspândire a unei excitații sau inhibiții de la un centru nervos la altul. *G. Iradiere dureroasă* = propagare a durerii de-a lungul unui nerv. [Pr.: *-di-e-*] — V. **iradia**.

IRAKIÁN, **-Ă**, *irakieni*, *-e*, s.m. și f., adj. **1.** S.m. și f. Persoană care face parte din populația Irakului sau este originară de acolo. **2.** Adj. Care aparține Irakului sau irakienilor (**1**), privitor la Irak ori la irakieni. F (Substantivat, f.) Limba irakiană. [Pr.: *-ki-an*] — Din fr. **irakien**.

IRANIÁN, **-Ă**, *iranieni*, *-e*, s.m. și f., adj. **1.** S.m. și f. Persoană care face parte din populația Iranului sau care este originară de acolo. **2.** Adj. Care aparține Iranului sau iraniienilor (**1**), referitor la Iran ori la iraniieni. ♦ (Substantivat, f.) Limba iraniană. ♦ *Limbi iraniene* = grup de limbi indoeuropene vorbite în Iran și în regiunile Mării Caspice. [Pr.: *-ni-an*] — Din fr. **iranien**.

IRANÍST, **-Ă**, *iraniști*, *-ste*, s.m. și f., adj. **1.** S.m. și f. Specialist în iranistică; iranolog. **2.** Adj. (Rar) Iranistic (**2**). — Din germ. **Iranist**.

IRANÍSTIC, **-Ă**, *iranistici*, *-ce*, s.f., adj. **1.** S.f. Disciplină care studiază comparativ limbile și literaturile iraniene. **2.** Adj. De iranistică (**1**); (rar) iranist. — Din germ. **Iranistick**.

IRANOLÓG, **-Ă**, *iranologi*, *-ge*, s.m. și f. (Rar la f.) Iranist (**1**). — Din fr. **iranologue**.

IRASCÍBIL, **-Ă**, *irascibili*, *-e*, adj. Care se supără, se înfurie ușor, iute la mână; iritabil. — Din fr. **irascible**, lat. **irascibilis**.

IRASCIBILITÁTE, *irascibilități*, s.f. Caracterul, starea celui irascibil; iritabilitate; *spec.* (Med.) stare psihică particulară, manifestată prin reacții intense, violente, agresive, ca răspuns la încăldări psihice minime. — Din fr. **irascibilité**.

IRÁSER s.n. Generator cuantic care produce radiații electromagnetice în domeniul infraroșu. [Pr. și: *irézăr*] — Din engl. **eraser**.

IRAȚIONAL, **-Ă**, *iraționali*, *-e*, adj. **1.** Care nu se conduce după gândirea logică, care nu e rațional, care este fără judecată, nerațional; contrar rațiunii. **2.** (Mat.; în sintagmele) *Număr irațional* = număr real care nu se poate reprezenta printr-un raport între două numere întregi. *Ecuatie* (sau *expresie* etc.) *irațională* = ecuație (sau expresie etc.) care conține atât puterile întregi, cât și puterile fracționare ale elementelor ei. [Pr.: *-fi-o-*] — Din fr. **irrationnel**, lat. **irrationalis**.

IRAȚIONALÍSM s.n. Concepție filosofică care postulează primatul intuiției, al instinctului, al trăirii, al inconștientului sau al altor facultăți iraționale, asupra rațiunii. [Pr.: *-fi-o-*] — Din fr. **irrationnalisme**.

IRAȚIONALÍST, **-Ă**, *iraționaliști*, *-ste*, s.m. și f., adj. **1.** S.m. și f. Adept al iraționalismului. **2.** Adj. Referitor la iraționalism, propriu iraționalismului. [Pr.: *-fi-o-*] — Din fr. **irrationnaliste**.

IRAȚIONALITÁTE s.f. Însușirea a ceea ce este irațional. [Pr.: *-fi-o-*] — Din fr. **irrationnalité**.

ÍRBIS, *irbiși*, s.m. Mamifer carnivor din familia felinelor, asemănătoare cu pantera; leopardul zăpezilor (*Panthera uncia*). — Din germ. **Irbs**.

IREÁL, **-Ă**, *ireali*, *-e*, adj. **1.** Care nu există în realitate; nereal, imaginar, fantastic. ♦ Care pare că nu este real (atăt este de neobișnuit). **2.** (Despre moduri verbale sau despre propoziții condiționale, concesive sau comparative) Care prezintă acțiunea ca ipoteză nerealizată sau nerealizabilă. [Pr.: *-re-a!*] — Din fr. **irréel**.

IREALITÁTE, *irealități*, s.f. Caracterul a ceea ce este ireal; ceea ce se opune realității; nerealitate. [Pr.: *-re-a-*] — Din fr. **irréalité**.

IREALIZÁBIL, **-Ă**, *irealizabili*, *-e*, adj. Care nu poate fi realizat, care nu poate fi îndeplinit; nerealizabil. [Pr.: *-re-a-*] — Din fr. **irréalisable**.

IRECONCILIABIL, -Ă, ireconciliabili, -e, adj. Care nu se poate pune de acord, împăca, concilia; care este de neîmpăcat; nereconciliabil. [Pr.: -/i-a] — Din fr. **irreconciliable**, lat. **irreconciliabilis**.

IRECUPERABIL, -Ă, irecuperabili, -e, adj. Care nu este recuperabil. ♦ (Despre ființe) Care suferă de o boală nevindecabilă, *p. ext.* de un defect moral ce nu (mai) poate fi vindecat; nerecuperabil, incurabil. — Din fr. **irrecupérable**.

IRECUZABIL, -Ă, irecuзabili, -e, adj. (Livr.) Care trebuie admis, primit, care nu poate fi respins. — Din fr. **irrecusable**, lat. **irrecusabilis**.

IREDENT, -Ă, iredenți, -te, adj. (Rar) Iredentist (2). — Din it. **iredento**.

IREDENTISM s.n. Mișcare națională care revendică anexarea la patria-mamă a unor teritorii populate de același grup etnic și care se află sub dominație străină. [Var.: **iridentism** s.n.] — Din it. **iredentismo**, fr. **irédentisme**.

IREDENTIST, -Ă, iredentști, -ste, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. Partizan al iredentismului. 2. Adj. Care aparține iredentismului, privitor la iredentism; care propagă, susține iredentismul; iredent. [Var.: **iridentst, -ă** s.m. și f., adj.] — Din it. **iridentista**, fr. **irédentiste**.

IREDUCTIBIL, -Ă, ireductibili, -e, adj. Care nu mai poate fi redus, care nu mai poate fi simplificat. — Din fr. **iréductible**.

IREDUCTIBILITATE s.f. Însușirea de a fi ireductibil. — Din fr. **iréductibilité**.

IREFUTABIL, -Ă, irefutabili, -e, adj. (Livr.) Care nu poate fi combătut sau respins, de necombătut; absolut convingător. — Din fr. **iréfutable**, lat. **irrefutabilis**.

IREFUTABILITATE s.f. (Livr.) Însușirea a ceea ce este irefutabil. — Din fr. **iréfutabilité**.

IREGULARITATE, iregularități, s.f. 1. Lipsă de regularitate; neregularitate. 2. Faptă, atitudine care constituie o abatere de la lege, de la regulă. — Din fr. **irrégularité**, lat. **irregularitas, -atis**.

IREMEDIABIL, -Ă, iremediabili, -e, adj. Care nu se poate remedia, îndrepta; neremediabil; care este fără leac. ♦ (Adverbial) Cu desăvârșire, categoric, definitiv. [Pr.: -/di-a] — Din fr. **irremédiable**, lat. **irremediabilis**.

IREMISIBIL, -Ă, iremisibili, -e, adj. (Franțuzism) De neiertat. — Din fr. **irémisable**.

IREMISIBILITATE s.f. (Franțuzism) Însușirea a ceea ce este iremisibil. — Din fr. **irémissibilité**.

IRENISM s.n. Atitudine de înțelegere manifestată între persoane de opinii diferite, în special între creștinii de confesiuni diferite. — Din fr. **irénisme**.

IRENIȘT, -Ă, ireniști, -ste, adj., s.m. și f. (Adept) al irenismului. — Din fr. **iréniste**.

IRENOLOGIE s.f. Domeniu al politologiei care se ocupă cu studiarea măsurilor pentru menținerea păcii sau pentru restabilirea ei. — Din fr. **irénologie**.

IREPARABIL, -Ă, ireparabili, -e, adj. Care nu se mai poate repara, îndrepta sau corecta; nereparabil. — Din fr. **irréparable**, lat. **irreparabilis**.

IREPROȘABIL, -Ă, ireproșabili, -e, adj. Căruia nu i se poate reproșa nimic; care este fără cusur, fără greșeli; desăvârșit, impecabil, perfect, nereproșabil. ♦ (Adverbial) Fără cusur, în mod desăvârșit. — Din fr. **irréprochable**.

IREPROȘABILITATE s.f. Însușirea a ceea ce este ireproșabil. — Din fr. **irréprochabilité**.

IRESPIRABIL, -Ă, irespirabili, -e, adj. (Despre aer, atmosferă) În care nu se poate respira; sufocant, asfixiant; nerespirabil. — Din fr. **irrespirable**, lat. **irrespirabilis**.

IRESPONSABIL, -Ă, ireresponsabili, -e, adj. (Adesea substantivat) Care este în situația de a nu putea răspunde de actele sale (reprobabile); *p. ext.* care este lipsit de simțul răspunderii; neresponsabil. — Din fr. **irresponsable**.

IRESPONSABILITATE s.f. Însușirea de a fi ireresponsabil; stare a celui ireresponsabil; neresponsabilitate. — Din fr. **irresponsabilité**.

IREVERENȚĂ, ireverențe, s.f. Lipsă de respect, necuviință; nereverență. — Din fr. **irrévérence**.

IREVERENȚIOS, -OASĂ, ireverențioși, -oase, adj. (Adesea adverbial) Care dovedește lipsă de respect; nerespectuos, necuviincios, nereverențios. [Pr.: -/fi-os] — Din fr. **irrévérencieux**.

IREVERSIBIL, -Ă, ireversibili, -e, adj. (Despre fenomene, transformări etc.) Care se poate produce numai într-un singur sens; care nu poate reveni la starea inițială; nereversibil. ♦ (Fiz.) Ale cărui urme nu mai pot fi înlăturate după revenirea la starea inițială. — Din fr. **irréversible**.

IREVERSIBILITATE s.f. Proprietate a unei transformări, a unui proces etc. de a nu se putea produce în natură decât într-un singur sens: nereversibilitate. — Din fr. **irréversibilité**.

IREVOCABIL, -Ă, irevocabili, -e, adj. (Adesea adverbial) Care nu se poate revoca sau schimba, asupra căruia nu se poate reveni; hotărât, definitiv, nerevocabil. — Din fr. **irrévocable**, lat. **irrevocabilis**.

IREVOCABILITATE s.f. Însușirea a ceea ce este irevocabil. — Din fr. **irrévocabilité**.

IREZISTIBIL, -Ă, irezistibili, -e, adj. Căruia nu i se poate rezista, căruia nu i se poate împotrivi; nerezistibil. — Din fr. **irrésistible**.

IREZISTIBILITATE s.f. Însușirea de a fi irezistibil. — Din fr. **irrésistibilité**.

IREZOLVABIL, -Ă, irezolvabili, -e, adj. Care nu poate fi rezolvat; de nerezolvat. — De la **rezolvabil** (după fr. **irrésoluble**).

IRIDACÉE, iridacee, s.f. (La pl.) Familie de plante erbacee monocotiledonate, cu flori de obicei decorative; (și la sg.) plantă care face parte din această familie. — Din fr. **iridacée**.

IRIDECTOMIE, iridectomie, s.f. (Med.) Secționare a unei porțiuni din iris. — Din fr. **iridectomie**.

IRIDENTISM s.n. v. **iredentism**.

IRIDENTIST, -Ă s.m. și f., adj. v. **iredentist**.

IRIDIU s.n. Element chimic, metal greu, alb-argintiu, foarte dur, puțin ductil, cu temperatura de topire foarte înaltă, întrebuințat la confecționarea unor instrumente fizice și chirurgicale, a vârfulor de peniță pentru stilouri sau, sub forma aliajelor cu platina, pentru cupluri termoelectrice. [Var.: **iridium** s.n.] — Din fr. **iridium**.

IRIDIUM s.n. v. **iridiu**.

IRIDOSCOP, iridoscoape, s.n. (Med.) Instrument folosit pentru examinarea irisului. — Din fr. **iridoscope**.

IRIDOSCOPIE, iridoscopii, s.f. Examinare a irisului cu ajutorul iridoscopului. — Din fr. **iridoscopie**.

IRIGĂ, irig, vb. I. Tranz. A aplica, a efectua lucrări de irigații pe un teren arabil. ♦ (Despre sânge) A circula într-un organism, într-un organ, într-un țesut. [Prez. ind. și: **irighez**] — Din fr. **iriguer**, lat. **irigare**.

IRIGABIL, -Ă, irigabili, -e, adj. (Despre terenuri) Care poate fi irigat, care poate fi făcut productiv cu ajutorul irigației. — Din fr. **irigable**.

IRIGĂRE, irigări, s.f. Acțiunea de a **iriga** și rezultatul ei. — V. **iriga**.

IRIGĂT, -Ă, irigați, -te, adj. (Despre terenuri agricole) Pe care s-au amenajat lucrări de irigație. ♦ (Despre organe, țesuturi) Prin care circulă sânge. — V. **iriga**.

IRIGATOR, irigațoare, s.n. (Med.) Aparat cu care se fac clisme sau spălături interne; clistir. — Din fr. **irrigateur**.

IRIGAȚIE, irigații, s.f. Ansamblul lucrărilor efectuate pentru a se asigura aprovizionarea cu apă a culturilor agricole în vederea mării producției și asigurarea independenței acesteia față de regimul pluviometric. [Var.: **irigațiune** s.f.] — Din fr. **irrigation**, lat. **irrigatio**.

IRIGAȚIUNE s.f. v. **irigație**.

IRIGOSCOPIE, irigoscopii, s.f. (Med.) Examen radiologic al colonului după introducerea unei substanțe de contrast pe cale rectală. — Din fr. **irrigoscopie**.

IRIMIC s.n. Produs intermediar rezultat din măcinarea industrială a grâului, folosit ca făină furajeră. — Din tc. **irmik**.

IRIS, (I) irisuri, s.n., (II) iriși, s.m. I. S.n. 1. Membrană circulară, colorată a ochiului, situată înaintea cristalinelui, în mijlocul căreia se găsește pupila. 2. Diafragmă cu diametru variabil, folosită la instrumentele optice pentru a regla fasciculul de lumină care pătrunde în instrument. II. S.n. (Bot.) Stânjenel. — Din fr., lat. **iris**.

IRITĂ, irit, vb. I. Tranz. și refl. 1. A (se) enerva, a (se) înfuria. 2. A (se) produce o ușoară congestie sau o inflamație dureroasă. — Din fr. **irriter**, lat. **irritare**.

IRITABIL, -Ă, iritabili, -e, adj. Care se irită, se supără ușor; irascibil, supărăcios. — Din fr. **irritable**, lat. **irritabilis**.

IRITABILITATE, iritabilități, s.f. Proprietatea de a se irita (ușor); starea celui iritabil; irascibilitate. ♦ (Fiziol.) Proprietate generală a materiei vii de a reacționa la acțiunea anumitor factori externi prin modificarea metabolismului. — Din fr. **irritabilité**, lat. **irritabilitas, -atis**.

IRITĂNT, -Ă, iritanți, -te, adj. 1. Care irită; care supără, care întărită; enervant, agasant. 2. Care produce iritații, inflamații. — Din fr. **iritant**.

IRITĂRE, *iritări*, s.f. Acțiunea de a (*se*) *irita* și rezultatul ei; enervare, iritație. — V. *irita*.

IRITĂT, *-Ă, irițați*, *-te*, adj. 1. Care se află în stare de enervare, de surescitare nervoasă, de mânie trecătoare; ațâțat, surescitat, enervat. 2. Care este inflammat, ușor congestionat. — V. *irita*.

IRITĂȚIE, *irității*, s.f. 1. Stare de enervare, de surescitare nervoasă; iritare. 2. Congestie ușoară sau inflamație (dureroasă) a unui organ, a pielii etc. — Din fr. *irritation*, lat. *irritatio*.

IRITĂ, *irite*, s.f. Inflamație a irisului, care se manifestă prin dureri locale, imposibilitate de a suporta lumina, prin contracția pupilei, decolorarea irisului etc. — Din fr. *iritis*.

IRIZĂ, *irizez*, vb. I. Intrans. A emite culori asemănătoare cu ale curcubeului; a scânteia, a lăsa în lumini multicolore. — Din fr. *iriser*.

IRIZĂRE, *irizări*, s.f. Acțiunea de a *iriza* și rezultatul ei. — V. *iriza*.

IRIZĂT, *-Ă, irizați*, *-te*, adj. Care reflectă culorile curcubeului. — V. *iriza*. Cf. fr. *irisé*.

IRIZĂȚIE, *irizații*, s.f. Colorație similară curcubeului, alcătuită dintr-un fragment al spectrului luminii sau dintr-o multitudine de spectre alăturate, neregulate și suprapuse. [Var.: *irizațiune* s.f.] — Din fr. *irisation*.

IRIZAȚIUNE s.f. v. *irizație*.

IRLANDEZ, *-Ă, irlandezi*, *-e*, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. Persoană care face parte din populația Irlandei sau este originară din Irlanda. 2. Adj. Care aparține Irlandei sau irlandezilor (1), privitor la Irlanda ori la irlandezi. ♦ (Substantivat, f.) Limba irlandeză. — Din fr. *irlandais*.

IRMLÎC, *irmilici*, s.m. Monedă turcească de argint, mai rar de aur, care a circulat și la noi (mai ales în Moldova), în prima jumătate a sec. XIX; icosar. — Din tc. *irmilik*.

IRMÓS, *irmoase*, s.n. Primul vers sau prima strofă dintr-o cântare biserică. — Din sl. *irmostŭ*.

IROCHÉZ, *-Ă, irochezi*, *-e*, s.m. și f., adj. 1. (La pl.) Amerindieni care trăiau pe malurile fluviului Sf. Laurențiu și în regiunile lacurilor Erie, Huron și Ontario; (și la sg.) persoană care face parte din aceste triburi. 2. Adj. Care aparține irochezilor (1), privitor la irochezi. — Din fr. *iroquois*.

IRÓD, *irozi*, s.m. 1. (La pl. art.) Veche dramă populară de origine creștină, reprezentând nașterea lui Hristos, pe care tineri costumați o joacă în perioada Crăciunului; vicleim. 2. Fiecare dintre colindătorii costumați care umblă cu vicleimul. ♦ Fig. (lr.) Comedian, paită; om cabotin. — Din sl. *irodŭ*.

IRONIC, *-Ă, ironici*, *-ce*, adj. Căruia îi place să facă ironii, să ia în râs; zeflemist, bațjocoritor; care conține, care exprimă o ironie; întepător. — Din fr. *ironique*, lat. *ironicus*.

IRONIE, *ironii*, s.f. Vorbă, frază, expresie, afirmație care conține o ușoară bațjocură la adresa cuiva sau a ceva, folosind de obicei semnificații opuse sensului lor obișnuit; zeflemea, persiflare. ♦ Expr. *Ironia sorții* = joc neașteptat al întâmplării. — Din fr. *ironie*, lat. *ironia*.

IRONÍST, *-Ă, ironiști*, *-ste*, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f., adj. (Persoană, scriitor) care cultivă ironia, stilul ironic. 2. Adj. (Rar) Care denotă sau conține o ironie. — Din fr. *ironiste*.

IRONIZĂ, *ironizez*, vb. I. Tranz. A avea o atitudine ironică față de ceva sau de cineva; a spune ironii pe seama cuiva; a zeflemisi, a persifla. ♦ Refl. recipr. *Se ironizau neîncetat*. — Din fr. *ironiser*.

IRONIZĂRE, *ironizări*, s.f. Acțiunea de a (*se*) *ironiza* și rezultatul ei. — V. *ironiza*.

IRONIZĂTOR, *-OĂRE, ironizatori*, *-oare*, adj., s.m. și f. (Rar) (Persoană) care ironizează. — Din fr. *ironisateur*.

ROSEĂLĂ, *iroseli*, s.f. Faptul de a (*se*) *irosi*; risipă. — *Irosi* + suf. *-eală*.

IROSÍ, *irosesc*, vb. IV. Tranz. și refl. A (*se*) consuma făcând risipă, a (*se*) cheltui în mod ușuratic, a (*se*) împrăștia în exces; a (*se*) pierde, a (*se*) risipi. ♦ Refl. (Despre oameni) A depune eforturi (mari și) inutile într-o anumită direcție. — Cf. *a fierosi*.

IROSÍRE, *irosiri*, s.f. Acțiunea de a (*se*) *irosi*; împrăștiere încetel cu încetel; risipire, cheltuire (excesivă și inutilă). — V. *irosi*.

IRŪMPE vb. III v. *irupe*.

IRŪPE, *irúp*, vb. III. Intrans. A ieși la iveală sau a se manifesta brusc și cu putere, a izbucni; a năvăli, a năpădi; a intra cu violență. ♦ Fig. A se revărsa, a deborda. [Var.: *irúmpe* vb. III] — Din lat. *irumpere* (după *rupe*).

IRŪPERE, *iruperi*, s.f. Acțiunea de a *irupe* și rezultatul ei. — V. *irupe*.

IRŪPTIE, *irupții*, s.f. Izbucnire violentă, apariție neașteptată și bruscă; revărsare bruscă a apelor unui râu; năpădire, năvălire. [Var.: *irupțiune* s.f.] — Din fr. *irruption*, lat. *irruptio*.

IRUPTIUNE s.f. v. *irupție*.

ISBN, *ISBN-uri*, s.n. Număr de identificare internațional atribuit fiecărei lucrări publicate. [Pr.: *isebené*] — [International] S[tandard] B[ook] N[umber].

ISCĂ, *isc*, vb. I. Refl. A se naște, a lua ființă, a se ivi, a se produce, a apărea (pe neașteptate, deodată). ♦ Tranz. A face să se nască, să se ivească, a scoate la iveală, a provoca (pe neașteptate); *p. ext.* a născoci, a inventa. — Din bg. *iskam* (*iska mi se*).

ISCĂRE, *iscări*, s.f. Acțiunea de a (*se*) *isca* și rezultatul ei. — V. *isca*.

ISCĂLÍ, *iscălesc*, vb. IV. Tranz., intrans. și refl. A(-și) scrie numele pe textul unui act oficial, al unei scrisori, al unei chitanțe etc., a(-și) pune semnătura (pentru a întări, a autentifica etc.); a (*se*) semna. — Cf. sl. *iskaljati*, *iskalu*.

ISCĂLÍRE, *iscăliri*, s.f. Acțiunea de a (*se*) *iscăli* și rezultatul ei. — V. *iscăli*.

ISCĂLÍȚÍ s.n. Faptul de a (*se*) *iscăli*. — V. *iscăli*.

ISCĂLÍȚÍ, *-Ă, iscăliți*, *-te*, adj. (Despre texte, documente, acte) Care poartă iscălitura autorului sau emitentului. — V. *iscăli*.

ISCĂLÍȚURĂ, *iscălituri*, s.f. Numele unei persoane scris de ea însăși pe un act oficial, pe o scrisoare, pe o chitanță etc. (pentru a le certifica); semnătură; *p. ext.* felul cum iscălește cineva. — *Iscăli* + suf. *-tură*.

ISCHÉMIC, *-Ă, ischemici*, *-ce*, adj. (Med.) Referitor la ischemie; provocat de ischemie. — Din fr. *ischémique*.

ISCHÉMIE, *ischemii*, s.f. (Med.) Întrerupere a circulației sangvine într-un țesut sau organ, datorită unui spasm arterial sau astupării unui vas. — Din fr. *ischémie*.

ISCHIALGÍE, *ischialgii*, s.f. (Med.) Nevralgie sciatică. [Pr.: *-chi-al-*] — Din fr. *ischialgie*.

ISCHIÁTIC, *-Ă, ischiatici*, *-ce*, adj. (Med.) Al ischionului. [Pr.: *-chi-a-*] — Din fr. *ischiatique*.

ISCHÍON, *ischionuri*, s.n. Una dintre cele trei părți care formează osul iliac. [Pr.: *-chi-on-*] — Din fr. *ischion*.

ISCHIUZĂR, *-Ă, ischiuzari*, *-e*, adj., s.m. și f. (Înv.) (Om) dibaci, șiret, șmecher, iscusit. [Var.: *ischiuzăr*, *-ă* adj., s.m. și f.] — Din tc. *isgüzar*.

ISCOÁDĂ, *iscoade*, s.f. Persoană însărcinată să facă, în taină, cercetări sau să obțină informații în interesul cuiva; militar trimis în recunoaștere; spion. — Din *iscodi* (derivat regresiv).

ISCODEĂLĂ, *iscodeli*, s.f. 1. Acțiunea de a *iscodi*. 2. Născocire, invenție, scornitură, iscodenie. — *Iscodi* + suf. *-eală*.

ISCODÉNIE, *iscodenii*, s.f. (Rar) Iscodeală (2). — *Iscodi* + suf. *-enie*.

ISCODÍ, *iscodesc*, vb. IV. Tranz. 1. A cerceta ceva sau pe cineva atent (și în ascuns) pentru a afla un secret, adevărul etc.; a spiona. ♦ Refl. recipr. *Se iscodeau cu privirea*. 2. A pune cuiva întrebări insistente pentru a se informa, pentru a afla un secret etc. 3. A născoci, a inventa un lucru; a scorni, a plâsmui. — Din sl. *ischoditi*.

ISCODÍRE, *iscodiri*, s.f. Acțiunea de a (*se*) *iscodi* și rezultatul ei. — V. *iscodi*.

ISCODITÓR, *-OĂRE, iscoditori*, *-oare*, adj. 1. Care caută să pătrundă cu mintea, să afle, să observe cu de-amănuntul; care spionează. ♦ (Adverbial) Bănuitor. 2. Care pune cuiva întrebări insistente pentru a se informa, care caută să descoasă pe cineva. 3. Care inventează; născocitor. — *Iscodi* + suf. *-tor*.

ISCODITURĂ, *iscodituri*, s.f. (Rar) Lucru iscodit; invenție, scornitură; minciună. — *Iscodi* + suf. *-tură*.

ISCUSÍ, *iscusesc*, vb. IV. Tranz. și refl. (Înv.) A (*se*) face mai îndemânic, mai ager, mai isteț; a (*se*) face mai fin, mai rafinat. — Din sl. *iskusiti*.

ISCUSÍNTĂ, *iscusințe*, s.f. Îndemânare, dibăcie, pricepere; *p. ext.* talent, artă. — *Iscusi* + suf. *-ință*.

ISCUSÍȚÍ, *-Ă, iscusiti*, *-te*, adj. 1. Îndemânic, dibaci, abil, ingenios, priceput; învățat. 2. Făcut cu pricepere, cu măiestrie, cu artă. — V. *iscusi*.

ISIHÍE s.f. (Înv.) Liniște, odihnă, tihnă. — Din ngr. *isihfa*.

ISLĂM s.n. Religie monoteistă întemeiată, în sec. VII, de Profetul Mahomed și răspândită în Asia și Africa; mahomedanism, islamism; *p. ext.* totalitatea mahomedanilor; totalitatea țărilor sau popoarelor de religie mahomedană. — Din fr. *islam*.

ISLĂMIC, *-Ă, islamici*, *-ce*, adj. Care aparține islamului, privitor la islam. — Din fr. *islamique*.

ISLAMÍSM s.n. Mahomedanism, islam. — Din fr. *islamisme*.

ISLAMIZĂ, *islamizez*, vb. I. Tranz. și refl. A trece sau a face să treacă la islamism; a da sau a căpăta caracter islamic. — Din fr. *islamiser*.

ISLAMIZĂRE, *islamizări*, s.f. Acțiunea de a (se) islamiza și rezultatul ei. — V. **islamiza**.

ISLAMIZĂT, **-Ă**, *islamizați*, *-te*, adj. Care a trecut la islamism; care a luat caracter islamic. — V. **islamiza**.

ISLANDEZ, **-Ă**, *islandezi*, *-e*, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. Persoană care face parte din populația Islandei sau este originară din Islanda. 2. Adj. Care aparține Islandei sau islandezilor (1), privitor la Islanda ori la islandezi. ♦ (Substantivat, f.) Limba islandeză. — Din fr. **islandais**.

ISLĂZ s.n. v. **izlaz**.

ISMAILIT, *ismailiți*, s.m. Membru al unei secte de musulmani șiiți caracterizată printr-un fanatism extrem. [Pr.: *-ma-i-*] — Din fr. **Ismaïlites**.

ISNĂF, (1) *isnafuri*, s.n., (2) *isnafi*, s.m. (Înv.) 1. S.n. Breslă, corporație. 2. S.m. Breslaș, meseriaș. — Din tc. **esnaf**.

ISOGLÓSĂ s.f. v. **izoglosă**.

ISÓN s.n. Sunet prelungit, folosit în scopul acompanierii unei melodii vocale sau instrumentale. ♦ Expr. *A ține* (cuiva) *isonul* = a) acompania o melodie; b) a aproba, a susține vorbele sau faptele cuiva, a-i face pe plac. [Acc. și: *ison*] — Din ngr. **ison**.

ISONĂR, *isonari*, s.m. (Înv.) Persoană care ținea isonul (la biserică). — **ison** + suf. *-ar*.

ISÓP, *isopi*, s.m. Mic arbust exotic cu flori albastre, mai rar roșii sau albe, cultivat la noi ca plantă ornamentală (*Hyssopus officinalis*). — Din sl. **isopŭ**.

ISOSCÉL, *isoscele*, adj. (Despre un triunghi) Care are două laturi egale; (despre un trapez) ale cărui laturi neparalele sunt egale. — Din fr. **isocèle**, lat. **isosceles**.

ISPÁS s.n. (Pop.) Numele unei sărbători creștine ortodoxe; Înălțarea (Domnului). — Din sl. **sŭpasŭ** „mântuitor”.

ISPĂȘĂ, *ispașe*, s.f. (Înv.) Despăgubire, amendă plătită pentru stricăciunile făcute de vitele intrate pe un teren (cultivat) străin; p. ext. constatarea la fața locului a acestor stricăciuni. — Din **ispăși** (derivat regresiv).

ISPĂȘÉNIE, *ispășenii*, s.f. (Înv.) Ispășire. — **Ispăși** + suf. *-enie*.

ISPĂȘI, *ispășesc*, vb. IV. Tranz. 1. A suferi din cauza unei greșeli, a o răscumpăra prin suferință. ♦ A executa o pedeapsă privativă de libertate în urma condamnării; a expia. 2. (Înv.) A cerceta și a evalua paguba făcută (de vite) pe proprietatea altuia. [Var.: (Înv.) **spăși** vb. IV] — Din sl. **sŭpasiti** „a mântui”.

ISPĂȘIRE, *ispășiri*, s.f. Acțiunea de a *ispăși* și rezultatul ei; expiere, spășenie, ispășenie, expiație. — V. **ispăși**.

ISPĂȘITÓR, **-OĂRE**, *ispășitori*, *-oare*, adj. 1. Care ispășește (o vină, o greșeală); expiator. ♦ Expr. *Țap ispășitor* = persoană pusă să suporte consecințele pentru greșelile altora. 2. (În credințele religioase) Care contribuie la iertarea păcatelor cuiva. *Jertfă ispășitoare*. — **Ispăși** + suf. *-tor*.

ISPISÓC, *ispisoace*, s.n. (Înv.) Hrisov, document vechi. — Din rus. **spisok**.

ISPITĂ, *ispite*, s.f. 1. Ceea ce exercită o mare forță de atracție; îndemn (spre rău), ademenire, tentație, seducție; p. ext. păcat. 2. (Înv.) Încercare, probă la care era supus cineva pentru a i se constata iubirea, răbdarea, credința etc. 3. (Înv.) Cercetare, examinare, studiu. 4. (Înv.) Experiență. — Din **ispiti** (derivat regresiv).

ISPITÍ, *ispitesc*, vb. IV. Tranz. 1. A atrage (spre rău) a ademeni, a tenta, a momi. ♦ Refl. (Înv.) A se lăsa ademenit, a cădea în ispită, a greși. 2. (Înv.) A pune la încercare sau la o probă pe cineva sau sentimentele, caracterul cuiva. 3. (Înv. și pop.) A cerceta, a examina; p. ext. a descoase. 4. (Înv.) A constata; a descoperi, a afla. — Din sl. **ispytati**.

ISPITÍRE, *ispitiri*, s.f. I. Acțiunea de a *ispiti* și rezultatul ei. 1. Ademenire, tentație, seducere. 2. (Înv.) Punere la încercare, la probă. ♦ Încercarea prin care trece cineva. 3. (Înv.) Experiență. II. (Înv.) Demers, intervenție; încercare, efort. — V. **ispiti**.

ISPITÍT, **-Ă**, *ispititiți*, *-te*, adj. 1. Ademenit, sedus. 2. (Înv.; despre oameni) Încercat², experimentat. — V. **ispiti**.

ISPITITÓR, **-OĂRE**, *ispititori*, *-oare*, adj. 1. Care ispitește; ademenitor, tentant; p. ext. fermecător. 2. (Înv.) Care cercetează, iscodește. — **Ispiti** + suf. *-tor*.

ISPÓL, *ispoale*, s.n. Căuș de lemn sau de tablă, folosit pentru scoaterea apei din barcă, din luntre etc. — Din bg. **izpol**.

ISPOVEDÍ vb. IV v. **spovedi**.

ISPOVEDUL vb. IV v. **spovedi**.

ISPRĂVĂ, *isprăvi*, s.f. 1. Faptă, treabă, acțiune dusă (cu bine) până la capăt, îndeplinită cu succes; p. ext. aventură. ♦ Loc. adj. *De ispravă* = (despre oameni) cumsecade, vrednic; (despre acțiuni) bun, remarcabil. *De*

nicio (sau *nici de o*) *ispravă* = care nu e bun de nimic, care nu inspiră încredere. ♦ (lr.) Poznă, năzdrăvănie. 2. Rezultat bun obținut în urma unor eforturi; succes, reușită, izbândă. ♦ Expr. *Fără nicio* (sau *vreo*) *ispravă* = fără niciun rezultat; zadarnic. — Din sl. **isprava**, bg. **izprava**.

ISPRĂVNIC, *ispravnici*, s.m. Dregător care aducea la îndeplinire o poruncă domnească sau (mai târziu) care conducea, ca reprezentant al domnului, un județ sau un ținut. — Din bg. **izpravnik**, rus. **ispravnik**.

ISPRĂVÍ, *isprăvesc*, vb. IV. 1. Tranz. și refl. A duce sau a ajunge până la sfârșit, a face să fie sau a fi gata; a (se) termina, a (se) sfârși, a (se) mântui; a (se) înfăptui, a (se) realiza. ♦ Loc. adv. *Pe isprăvite* = aproape de sfârșit, pe sfârșite. ♦ Expr. (Tranz.) *Am isprăvit!* = nu mai stau de vorbă! *Isprăvește odată!* = taci! termină! (Refl.) *S-a isprăvit = a*) ai dreptate, așa e; b) nu mai e nimic de făcut. 2. Tranz. A face să se prăpădească, să dispară. ♦ Refl. *S-a isprăvit cu el*. — Din sl. **ispraviti**.

ISPRĂVIRE, *isprăviri*, s.f. Acțiunea de a (se) *isprăvi* și rezultatul ei. — V. **isprăvi**.

ISPRĂVÍT s.n. Faptul de a (se) *isprăvi*; sfârșit¹. — V. **isprăvi**.

ISPRĂVNICEĂSĂ, *isprăvnicese*, s.f. Soția ispravnicului. — **Ispravnic** + suf. *-easă*.

ISPRĂVNICÉL, *isprăvniceii*, s.m. Subaltern al vătafului care supraveghea munca argașilor unei moșii. — **Ispravnic** + suf. *-el*.

ISPRĂVNICÉSC, **-EĂSCĂ**, *isprăvnicești*, adj. Care ține de ispravnic sau de isprăvnicie, privitor la ispravnic sau la isprăvnicie. — **Ispravnic** + suf. *-esc*.

ISPRĂVNICÍ, *isprăvnicesc*, vb. IV. Intrans. A administra, a conduce în calitate de ispravnic. ♦ Tranz. și refl. A face sau a deveni ispravnic. — Din **ispravnic**.

ISPRĂVNICÍE, *isprăvnicii*, s.f. 1. Funcția de ispravnic. 2. Instituție condusă de ispravnic; reședința ispravnicului. — **Ispravnic** + suf. *-ie*.

ISRAELIÁN, **-Ă**, *israelieni*, *-e*, s.m., adj. 1. S.m. Persoană care deține cetățenia statului Israel. 2. Adj. Care aparține statului Israel sau israelienilor (1), privitor la Israel ori la israelieni. [Pr.: *-li-an*] — **Israel** (n.pr.) + suf. *-ian*.

ISRAELÍT, **-Ă**, *israeliți*, *-te*, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. Persoană de religie mozaică, care a trăit în Israelul antic, pe vremea regilor; adept al mozaismului; p. ext. evreu. 2. Adj. Referitor la religia mozaică (iudaică); evreiesc. [Pr.: *-ra-e-*. — Scris și: *izraeliți*.] — Din fr. **israélite**.

IST, **IÁSTĂ**, *isti*, *iaste*, adj. pron. dem. (Reg.) după substantiv are forma *ista*, *iasta*) Acest; (despre unități de timp) prezent; de acum sau dintr-un viitor foarte apropiat. [Gen.-dat. sg. *istui*, *istei*, pl. *istor*. — Var.: **lest** adj. dem.] — Lat. ***istus**, **-a**, **-um**.

ÍSTA, **IÁSTA**, *ístia*, *istea*, pron. dem., adj. dem. (Reg.) Acesta¹. [Gen.-dat. sg. *istuia*, *isteia*, pl. *istora*] — Lat. ***istus**, **-a**, **-um**.

ISTÁLALT, **-Ă** pron. dem. și f. v. **istálalt**.

ÍSTÁLALT, **IÁSTÁLALTĂ**, *ístíalaltí*, *istelalite*, pron. dem., adj. pron. dem. (postpus) (Reg.) Cestálalt. [Var.: **istálalt**, **-ă**, **ístíalaltí**, **istelalite** pron. dem., adj. dem.] — **Ist(a)** + **alalt** (= *álalalt*).

ISTECÍUNE, *isteciuni*, s.f. (Înv.) Istețime. — **Isteț** + suf. *-ciune*.

ÍSTERÍE, **-Ă**, *isterici*, *-ce*, adj., s.m. și f. 1. Adj. s.m. și f. (Persoană) care suferă de isterie. ♦ (Adverbial) *Plânger isteric*. 2. Adj. Privitor la isterie, care aparține isteriei. — Din fr. **hystérique**, it. **isterico**.

ISTERICÁLE s.f. pl. (Fam.) Acces, criză de isterie. — Din ngr. **isteriká**.

ISTERIE, *isterii*, s.f. Tulburare mentală manifestată prin descărcări emoționale, leșin, sugestibilitate, simptome fără bază organică. — Din fr. **hystérie**, it. **isteria**.

ÍSTÉT, **-EĂȚĂ**, *isteți*, *-e*, adj. Ager (la minte), deștept, iscusit, priceput. ♦ Vioi, sprinten. — Din sl. **istifci**.

ISTETÍ, *istețesc*, vb. IV. Refl. (Înv.) A deveni isteț. — Din **isteț**.

ISTETÍE, *isteții*, s.f. (Înv.) Istețime. — **Isteț** + suf. *-ie*.

ISTETÍME, *istețimi*, s.f. Agerime (de minte), iscusită, pricepere, vioiciune, ingeniozitate, isteție, isteciune, perspicacitate. — **Isteț** + suf. *-ime*.

ÍSTM, *istmuri*, s.n. Fâșie îngustă de pământ care leagă două continente sau o peninsulă de un continent și care separă două mări sau două golfuri. — Din fr. **isthme**, lat. **isthmus**.

ISTÓRIC, **-Ă**, *istorici*, *-ce*, adj., s.m., s.n. I. Adj. 1. Care aparține istoriei, privitor la istorie, istoricesc; p. ext. care are o importanță deosebită (în dezvoltarea societății). ♦ *Monument istoric* = construcție care pentru vechimea și valoarea ei artistică este ocrotită de lege. ♦ Care se ocupă cu fapte din istorie, care are ca temă istoria. *Roman istoric*. 2. Care se schimbă în cursul timpului. 3. Care corespunde faptelor istoriei, care a existat în realitate, real². 4. Care studiază problemele sau fenomenele în ordinea

cronologică. *Metodă istorică*. **II. 1.** S.m. Specialist în domeniul istoriei, autor de opere istorice; *p. restr.* istoriograf. **2.** S.n. Expunere (amplă) a unui fapt, a unui eveniment etc., în împrejurările în care s-a produs, în ordinea desfășurării faptelor etc. — Din fr. **historique**, lat. **historicus**, it. **istorico**.

ISTORICÉSC, -EASCĂ, *istoricești*, adj. (Înv.) Istoric. — **Istoric** + suf. *-esc*. Cf. rus. istoriceskii.

ISTORICÉȘTE adv. (Rar) Din punct de vedere istoric, în mod cronologic. — **Istoric** + suf. *-ește*.

ISTORICISM s.n. (Fil.) **1.** Doctrină care recunoaște perspectiva schimbării istorice. **2.** Concepție care pune accentul pe înțelegerea empatică în cercetarea fenomenelor umane. **3.** Concepție potrivit căreia științele sociale au ca scop descoperirea de legi ale dezvoltării. — Din germ. **Historizismus**, engl. **historicism**.

ISTORIE, *istorii*, s.f. **1.** Proces de dezvoltare a fenomenelor naturii și societății. **2.** Știință care studiază trecutul umanității și al societăților omenești cu scopul de a le reconstitui. ♦ (Concr.) Scriere conținând evenimente și fapte care se încadrează în această știință. **3.** (Cu determinarea domeniului) Știință care studiază dezvoltarea și schimbările succesive dintr-un anumit domeniu. *Istoria limbii*. ♦ (Concr.) Lucrare care tratează probleme din aceste domenii. **4.** Povestire, narațiune. **5.** (Fam.) Întâmplare, pățanie. ♦ Poznă, incurcătură. — Din lat. **historia**, it. **istoria**. Cf. fr. *histoire*.

ISTORIOARĂ, *istorioare*, s.f. Scurtă povestire distractivă, moralizatoare, de obicei pentru copii. [Pr.: *-ri-oa-*] — **Istorie** + suf. *-ioară*.

ISTORIOGRAF, *istoriografi*, s.m. Persoană însărcinată, în trecut, în mod oficial, să scrie istoria unei epoci, a unei domnii etc.; *p. ext.* istoric. [Pr.: *-ri-o-*] — Din fr. **historiographe**, lat. **historiographus**.

ISTORIOGRAFIE, *istoriografii*, s.f. **1.** Știință auxiliară a istoriei care se ocupă cu studiul evoluției concepțiilor și al operelor istorice. **2.** Totalitatea scrierilor istorice (dintr-o țară, dintr-o anumită perioadă de timp, cu privire la o anumită problemă etc.). [Pr.: *-ri-o-*] — Din fr. **historiographie**.

ISTORISĂ, *istorisesc*, vb. IV. Tranz. A povesti, a expune, a nara. — Din ngr. **istorisa** (aor. lui *istorv*).

ISTORISIRE, *istorisiri*, s.f. Acțiunea de a *istorisi* și rezultatul ei; povestire. ♦ (Concr.) Creație literară în care se istorisește ceva. — V. **istorisi**.

ISTORISM s.n. (Fil.) **1.** Istoricism. **2.** Principii potrivit cărora evenimentele și fenomenele trebuie studiate în procesul apariției și dezvoltării lor istorice. — Din fr. **historisme**, rus. **istorizm**.

ISTÓV s.n. (Înv.) Sfârșit¹, capăt. ⇨ Loc. adj. și adv. (Pop.) *De istov* = cu totul, complet, definitiv, perfect. *Fără istov* = fără încetare; nesfârșit, necurmat. — Din sl. **istovŭ** „adevărat”.

ISTOVEALĂ s.f. Faptul de a (*se*) *istovi*; sleire a puterilor; stare de epuizare fizică. — **Istovi** + suf. *-eală*.

ISTOVĂ, *istovesc*, vb. IV. **1.** Refl. și tranz. A (*se*) obosi peste măsură, a (*se*) slei de puteri (din cauza eforturilor depuse, a consumului nervos etc.); a (*se*) epuiza, a (*se*) extenua. **2.** Tranz. (Pop.) A sfârși, a termina, a epuiza. — Din **istov**.

ISTOVIRE, *istoviri*, s.f. Faptul de a (*se*) *istovi*; stare de oboseală extremă, de extenuare. — V. **istovi**.

ISTOVÍT, -Ă, *istoviți*, *-te*, adj. (Despre ființe) Extrem de obosit, sleit de puteri; extenuat, epuizat, frânt, sleit², sfârșit². — V. **istovi**.

ISTOVITÓR, -OĂRE, *istovitori*, *-oare*, adj. Care istovește; epuizant, extenuant. — **Istovi** + suf. *-tor*.

ISTRIÓN s.m. v. **histrion**.

ISTROROMÂN, -Ă, *istoromâni*, *-e*, s.m., adj. **1.** S.m. și f. Persoană care face parte dintr-o ramură a poporului român care trăiește în peninsula Istria și în insula Krk. **2.** Adj. Care aparține istoromânilor (**1**), privitor la istoromâni. ♦ Dialect al limbii române vorbit de istoromâni (**1**). — **Istria** (n. pr.) + **român**.

ISTROROMÂNĂ, *istoromânce*, s.f. Femeie care face parte dintr-o ramură a poporului român care trăiește în peninsula Istria și în insula Krk sau este originară de acolo. — **Istoromân** + suf. *-că*.

IȘCHIUZĂR, -Ă adj., s.m. și f. v. **ischiuzar**.

IȘLIC, *ișlice*, s.n. (Înv.) Căciulă de blană scumpă sau de postav, de format mare, cilindrică sau cu fundul pătrat (din alt material), purtată de domni, de boieri și uneori de soțiile lor, iar mai târziu de negustori, de lăutari etc. ⇨ Expr. *A călca* (pe cineva) *pe colțul ișlicului* sau *a pocni* (pe cineva) *la coada ișlicului* = a jigni (pe cineva). [Var.: (Înv.) **ișlic** s.n.] — Cf. tc. başlık.

IȘLICĂR, *ișlicari*, s.m. (Înv.) **1.** Persoană care purta ișlic; *p. ext.* boier conservator, retrograd, refractar la ideile progresiste. **2.** Fabricant sau negustor de ișlice. — **Ișlic** + suf. *-ar*.

IȘLICÉL, *ișlicele*, s.n. (Înv.) Diminutiv al lui *ișlic*. — **Ișlic** + suf. *-el*.

IT, s.n. Tehnologie informației. [Pr.: *ait*] — Abr. din *I*nformation *T*echnology].

ITALIÁN, -Ă, *italieni*, *-e*, s.m., adj. **1.** S.m. Persoană care face parte din populația Italiei sau este originară de acolo. **2.** Adj. Care aparține Italiei sau italienilor (**1**), privitor la Italia ori la italieni; italienesc. ♦ (Substantivat, f.) Limba italiană. [Pr.: *-li-an*] — Din it. **italiano**.

ITALIÁNĂ, *italience*, s.f. Femeie care face parte din populația Italiei sau este originară de acolo. [Pr.: *-li-an-*] — **Italian** + suf. *-că*.

ITALÍC, -Ă, *italici*, *-ce*, adj., s.f. **1.** Adj. Care aparține Italiei antice, privitor la Italia antică. **2.** Adj., s.f. (Literă) cu caractere cursive. — Din fr. **italique**, lat. **italicus**.

ITALIENÉSC, -EASCĂ, *italienești*, adj. Italian (**2**). [Pr.: *-li-e-*] — **Italian** + suf. *-esc*.

ITALIENÉȘTE adv. În felul italienilor; în limba italiană. [Pr.: *-li-e-*] — **Italian** + suf. *-ește*.

ITALIENÍSM, (**1**) *italienisme*, s.n. **1.** Cuvânt sau expresie împrumutate din limba italiană de o altă limbă și neadaptate la sistemul acesteia. **2.** Curent lingvistic din sec. XIX care urmărea să apropie prin mijloace artificiale limba română de italiană. [Pr.: *-li-e-*] — Din it. **italianismo**, fr. **italianisme**.

ITALIENÍȘT, -Ă, *italieniști*, *-ste*, adj., s.m., s.f. **1.** Adj. Care aparține italienismului (**2**), privitor la italianism. **2.** S.m. Adept al italianismului (**2**). **3.** S.m. și f. Specialist în limba, literatura și cultura italiană. [Pr.: *-li-e-*] — **Italian** + suf. *-ist*.

ITALIÓT, italioti, s.m. (La pl.) Populație de limbă indo-europeană care a locuit în Antichitate în centrul Italiei; (și la sg.) persoană care face parte din această populație. [Pr.: *-li-ot*] — Din fr. **Italiotes**.

ITEM¹ adv. De altfel, în plus. — Cuv. lat.

ITEM², *itemi*, s.m. **1.** Element al unui test care corespunde unui obiectiv bine definit. **2.** (Lingv.) Unitate lexicală de bază; cuvânt. ♦ Unitate gramaticală de bază, categorie gramaticală. [Pl. și: (n.) *itemuri* și *iteme*]. — Din engl. **item**.

ITERATÍV, -Ă, *iterativi*, *-e*, adj. (Despre forme verbale sau despre propoziții temporale) Care exprimă o acțiune repetată; frecventativ. — Din fr. **itératif**, lat. **iterativus**.

ITERĂȚIE, *iterații*, s.f. Repetare a unui anumit procedeu de calcul, prin aplicarea lui la rezultatul calculului din etapa precedentă. — Din fr. **itération**.

ITINDÉNȚIE s.f. v. **intendență**.

ITINERÁNT, -Ă, *itineranți*, *-te*, adj. Care se deplasează din loc în loc pentru a desfășura o anumită activitate, pentru a exercita o anumită profesie. — Din fr. **itinérant**.

ITINERÁR, *itinerare*, s.n. Drum pe care se desfășoară o călătorie, cu indicarea localităților parcurse; marșrut. ♦ Indicator care cuprinde stațiile și orele de plecare și de sosire ale unui vehicul pe un parcurs. — Din fr. **itinéraire**, lat. **itinerarius**.

IT-IST, -Ă, *IT-iști*, *-ste*, s.m. și f. Specialist în IT. [Pr.: *aitisf*] — **IT** + suf. *-ist*.

IȚÁN, ițani, s.m. (Rar) Locuitor de la munte. — **Iță** + suf. *-an*.

IȚÁRI s.m. pl. Pantaloni țărănești lungi, strâmți și încrețiți pe picior, confecționați dintr-o țesătură de bumbac sau de lână, specifici portului popular românesc. — **Iță** + suf. *-ar*.

IȚĂ, *ițe*, s.f. Dispozitiv la războiul de țesut, format dintr-o ramă dreptunghiulară pe care sunt fixate sârme sau sfori paralele, prin ochiurile cărora trec firele de urzeală pentru formarea rostului; fiecare dintre firele cu ochiuri care fac parte din acest dispozitiv. ⇨ Expr. *A (i se) încurca* (cuiva) *ițele* = a (i se) strica planul (cuiva); a (se) complica situația. *A (se) descurca ițele* = a (se) lămuri o situație. — Lat. **licia** (pl. lui **licium**).

IȚĂRÁȘI s.m. pl. (Rar) Diminutiv al lui *ițari*. — **Ițari** + suf. *-aș*.

IȚÍ, *ițesc*, vb. IV. Refl. (Pop.) **1.** A se ivi numai cu capul, a se arăta puțin, pentru un moment sau pe furiș. **2.** A se uita la ceva pe furiș sau în fugă, a arunca o privire fugară și curioasă. — Cf. *iții*.

IȚII interj. (Rar; în expr.) *A face iții*, se zice despre cel care, într-un joc de copii, scoate puțin capul afară din locul unde s-a ascuns, pentru a da un semnal convențional. [Var.: **ițiu** interj.] — Onomatopee.

IȚIUU interj. v. **iții**.

IU interj. (Repetat) Strigăt pe care îl scot flăcăii la horă și care însoțește strigăturile. ♦ Strigăt care exprimă spaima. — Onomatopee.

IUBĂRÉT, -EĂȚĂ, *iubăreți*, *-ețe*, adj. (Pop.) Care se îndrăgostește des, care iubește cu pasiune. — **Iubi** + suf. *-ăreț*.

IUBÉT, -EĂȚĂ, *iubeți*, -e, adj., s.m. și f. (Pop.) (Persoană) care iubește mult, care este pătimașă în dragoste. ♦ (Înv.) (Persoană) care face pasiune pentru ceva, care își dorește mult un lucru. — **Iubi** + suf. -*ef*.

IUBI, *iubesc*, vb. IV. 1. Tranz. A fi îndrăgostit, a simți o mare afecțiune pentru o persoană (de sex opus). ♦ Refl. recipr. A avea sentimente de dragoste unul față de celălalt; *spec.* a avea relații sexuale cu o persoană (de sex opus). 2. Tranz. A avea afecțiune deosebită față de cineva sau ceva. 3. Tranz. A-i plăcea să... — Din sl. **Ijubiti**.

IUBIRE, *iubiri*, s.f. Faptul de a (*se*) *iubi*; sentiment de dragoste față de o persoană; relații de dragoste; amor, iubit¹. ♦ Sentiment de afecțiune (și admirație) pentru cineva sau ceva. — V. **iubi**.

IUBIT¹ s.n. Iubire. — V. **iubi**.

IUBIT², -Ă, *iubiți*, -te, adj., s.m. și f. 1. Adj. Care este foarte drag cuiva, pe care cineva îl iubește; drag. 2. S.m. și f. Persoană care este în relații de dragoste cu o altă persoană; amant, amoret, ibovnic, drăguț. — V. **iubi**.

IUBITÓR, -OĂRE, *iubitori, -oare*, adj. Care iubește, înclinat să iubească; căruia îi place ceva, plin de dragoste, drăgăstos. — **Iubi** + suf. -*tor*.

IUBITÉL, -ICĂ, *iubiței, -ele*, s.m. și f. (Fam.) Diminutiv al lui *iubit²* (2). — **Iubit²** + suf. -*el*.

IUDAIC, -Ă, *iudaici, -ce*, adj. Care aparține ludeii antice sau populației ei, privitor la ludeea ori la populația ei. ♦ Care se raportează la iudaism. [Pr.: -*da-ic*] — Din fr. **judaïque**, lat. **iudaicus**.

IUDAISM s.n. Mozaism. — Din fr. **iudaïsme**.

IUDĂ, *iude*, s.f. Om trădător; om fățarnic, prefăcut. — Din sl. **Ijuda**.

IUDEOSPANIÓL, -Ă, *iudeospanioli, -e*, s.m., s.f., adj. 1. S.m. și f. Evreu izgonit din Peninsula Iberică și descendenții săi; evreu sefard. 2. Adj. Care aparține iudeospaniolilor (1), care se referă la iudeospanioli. ♦ (Substantivat, f.) Limba vorbită de iudeospanioli. — Cf. fr. **judéo-espagno**l.

IUDÉU, iudei, s.m. Persoană care făcea parte din populația ludeii antice sau era originară de acolo. ♦ (Înv.) Evreu. — Din sl. **Ijudei**.

IUF s.n. Piele groasă de bovine tăbăcită vegetal cu coajă de stejar și de mesteacăn și impermeabilizată cu ulei de mesteacăn, întrebuințată pentru fețe de încălțăminte. — Din rus. **iuft**.

IUGĂR, iugăre, s.n. Veche unitate de măsură pentru suprafețe agrare, folosită în Transilvania, egală cu 0,5775 ha. [Var.: **júgár** s.n.] — Din lat. **iugerum**.

IUGOSLÁV, -Ă, *iugoslavi, -e*, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. Persoană care făcea parte din populația fostei Iugoslavii. 2. Adj. Care aparține fostei Iugoslavii sau iugoslavilor (1), privitor la Iugoslavia ori la iugoslavi. — Din **Iugoslavia** (n. pr.) (derivat regresiv). Din fr. **yougoslave**.

IUI, *iui*, vb. IV. Intrans. (Rar) A chiui. [Pr.: -*i-u*] — **Iu** + suf. -*ui* (după *chiui*).

IUIT, *iuituri*, s.n. (Rar) Chiuit. [Pr.: -*i-u*] — V. **iui**.

IULIÁN adj. (În sintagma) *Calendar iulian* = calendar stabilit din ordinul lui Iuliu Cezar în anul 46 î.Hr. [Pr.: -*li-an*] — Din lat. **Julianus**, fr. **Julien**.

IULIE s.m. A șaptea lună a anului; luna lui cupitor. — Din sl. **Iulij**.

IUNCĂR s.m. v. **iuncher**.

IÚNCHER, iuncheri, s.m. 1. (În vechea terminologie a unor armate) Elev al unei școli militare; cadet. 2. Mare proprietar de pământ provenit din nobilimea militară germană. [Var.: **iúncăr** s.m.] — Din rus. **Iunker**, germ. **Junker**.

IUNCHERÍE s.f. (Rar) Calitatea de iuncher; timpul petrecut ca iuncher. — **Iuncher** + suf. -*ie*.

IUNCHERÍME s.f. (Rar) Clasa marilor proprietari de pământ germani, care provenea din nobilimea militară. — **Iuncher** + suf. -*ime*.

IÚNIE s.m. A șasea lună a anului; ciresar. — Din sl. **Ijunij**.

IÚRĂȘ s.n. v. **iureș**.

IÚREȘ, iureșuri, s.n. Asalt, năvală, atac; mers impetuos; fugă, goană. [Var.: (reg.) **Iúrăș**, (înv.) **Iúruș** s.n.] — Din tc. **yürügüş**.

IÚRTĂ, iurte, s.f. Locuință demontabilă, specifică populațiilor nomade mongole sau turce, de formă conică (la mongoli) sau semisferică (la turci), alcătuită dintr-un schelet din zăbrele de lemn în formă de cerc, acoperit cu păsă. — Din rus. **Iurta**.

IÚRUȘ s.n. v. **iureș**.

IÚȘCĂ¹ s.f. (Rar; în expr.) *Iușcă de femeie* = femeie șireată și plină de temperament. — Cf. *femeie iușcă*.

IÚȘCĂ², iuști, s.f. (Reg.) Bici; *p. ext.* lovitură dată cu biciul. — Cf. *biciușcă*.

IUȘTI interj. (Reg.) Cuvânt care imită sunetul produs de pleșnirea biciului. — Onomatopee.

IÚȚĂ s.f. 1. Plantă anuală cu tulpina înaltă până la 3 m și groasă de 1-2 cm, cu frunze galbene, ovale, cultivată în regiunile tropicale pentru fibrele textile extrase din tulpină (*Corchorus olitorius* și *capsularis*). 2. Fibră textilă obținută din tulpina iutei (1), întrebuințată la fabricarea pânzei de sac, a covoarelor etc. — Din germ. **Jute**, it. **iuta**.

IÚTE, iuți, adj. 1. (Despre oameni) Care acționează sau reacționează repede; expeditiv, prompt; care se produce fără întârziere, rapid. *Om iute. Replică iute.* ♦ Care fuge, aleargă, înaintează cu viteză mare. *Cal iute. Mers iute.* ♦ (Adverbial) În grabă, repede, imediat, îndată. *S-a dus iute acolo.* ♦ Care se produce cu tărie, cu forță. *Ploaie iute.* 2. Care se enervează, se supără, se mânie ușor; irascibil; violent. 3. Care are gust înțepător; care produce o senzație gustativă usturătoare; picant. *Mâncare iute. Gust iute.* ♦ Care produce o senzație olfactivă înțepătoare și neplăcută. *Miros iute.* — Din sl. **Ijutū**.

IÚȚISÓR adv. (Pop.) Nici prea iute, nici prea încet; potrivit de iute; repejor. — **Iute** + suf. -*ișor*.

IÚȚĂR, iuțari, s.m. (Reg.) Ciupercă comestibilă cu pălăria albă-gălbuie, cu carnea albă, iute la gust (*Lactarius piperatus*). — **Iute** + suf. -*ar*.

IÚȚEĂLĂ, iuțeli, s.f. 1. Caracterul a ceea ce este iute, grabă cu care se mișcă cineva sau ceva; viteză (mare); rezeziune. ♦ Loc. adv. *Cu iuțea fulgerului* = extrem de repede, fulgerător. 2. Gust înțepător, usturător, picant. 3. Mânie; violență. — **Iuți** + suf. -*eală*.

IÚȚI, iuțesc, vb. IV. 1. Tranz. și refl. A face să se producă, să meargă etc. sau a se produce, a merge etc. mai repede, mai prompt; a (se) grăbi. *Își iuțește pașii.* ♦ Refl. A deveni mai tare, mai intens. *Vântul s-a iuțit.* 2. Refl. (Rar) A se enerva, a se supăra, a se mânia ușor. 3. Tranz. și refl. A da sau a căpăta un gust înțepător, usturător, picant. *Mâncarea s-a iuțit.* — Din **iute**.

IÚȚIRE, iuțiri, s.f. (Rar) Acțiunea de a (*se*) *iuți* și rezultatul ei. — V. **iuți**.

IÚȚIT, -Ă, *iuțiti, -te*, adj. 1. Grăbit, repede. 2. Usturător, picant, pișcător, înțepător. — V. **Iuți**.

IÚXTĂ s.f. v. **Iuxtă**.

IUZLÚC, iuzluci, s.m. Veche monedă turcească de argint, valorând o sută de parale. — Din tc. **yüzlük**.

IvĂRE, ivăre, s.n. 1. Clanță (la ușă). 2. Încuietorie (la ușă), zăvor. — Cf. sâs. **virol** (= germ. *Wirbel* „șurub”).

IVEĂLĂ s.f. Ivire. ♦ Expr. *A ieși la iveală* = a apărea, a se înfățișa; a se descoperi. *A scoate (sau a da) la iveală* = a da pe față, a face cunoscut, evident; a face să fie văzut; a tipări. — **Ivi** + suf. -*eală*.

IVI, ivesc, vb. IV. Refl. A se arăta, a apărea (dintr-odată, pe neașteptate), a ieși la iveală, a se descoperi. — Din sl. **javiti**.

IVIRE s.f. Faptul de a *se ivi*; apariție, iveală. — V. **Ivi**.

IVORÍN s.n. Fildes fabricat sintetic. — Din fr. **ivoirín**.

IVÓRIU s.n. 1. Fildes. 2. (Anat.) Dentină. — Din fr. **ivoire**.

IVRÍT s.f. Limba ebraică vorbită în Israel. — Din germ. **Iwrith**, **Ivrith** [h].

Iz, izuri, s.n. Miros deosebit, specific, aromă particulară. ♦ Spec. Miros (și gust) neplăcut. — Din magh. **iz**.

IZBĂ, izbe, s.f. Căsuță din bărne specifică unor sate rusești. — Din rus. **izba**.

IZBĂVÍ, izbăvesc, vb. IV. Tranz. și refl. (Pop.) A scăpa sau a face pe cineva să scape (dintr-o primejdie, boală etc.); a (se) salva, a (se) mântui. — Din sl. **izbaviti**.

IZBĂVIRE, izbăviri, s.f. (Pop.) Acțiunea de a (*se*) *izbăvi* și rezultatul ei; scăpare, salvare, mântuire. — V. **izbăvi**.

IZBĂVÍT, -Ă, *izbăviți, -te*, adj. (Pop.) Scăpat, salvat; mântuit. — V. **izbăvi**.

IZBĂVITÓR, -OĂRE, *izbăvitori, -oare*, s.m. și f., adj. (Pop.) 1. S.m. și f. Persoană care izbăvește; salvator, mântuitor. 2. Adj. Care izbăvește, vindecă. — **Izbăvi** + suf. -*tor*.

IZBĂNDĂ, izbânzi, s.f. Victorie, biruință (în luptă). ♦ Reușită, succes (într-o acțiune). — Din **izbândi** (derivat regresiv).

IZBĂNDÍ, izbândesc, vb. IV. 1. Intrans. A învinge (în luptă), a fi victorios; a birui, a triumfa. 2. Tranz. A reuși într-o acțiune, a izbui să realizeze ceva. ♦ A duce la îndeplinire; a realiza, a împlini. — Din sl. **izbondon**.

IZBĂNDITÓR, -OĂRE, *izbânditori, -oare*, adj. (Rar) Care izbândește; biruitor, învingător. — **Izbândi** + suf. -*tor*.

IZBÉLIȘTE s.f. (Pop.; în expr.) *(A lăsa) de izbéliște* = (a lăsa) la voia întâmplării, părăsit de toți, fără supraveghere. — **Izbi** + suf. -*eliște*.

IZBÍ, *izbesc*, vb. IV. 1. Tranz. și refl. A (se) lovi cu putere (de ceva, de cineva sau cu ceva); a (se) rezezi cu violență; a (se) trânti. ♦ Tranz. și refl. A (se) arunca cu putere; a (se) azvâri. 2. Tranz. (Despre lumină) A cădea cu putere, a lovi drept în față, în ochi. 3. Tranz. A ataca. 4. Tranz. Fig. A impresiona puternic pe cineva; a surprinde, a frapa, a bate la ochi. — Din sl. **izbiti**.

IZBÍRE, *izbiri*, s.f. Acțiunea de a (se) izbzi și rezultatul ei; lovire. — V. **izbi**.

IZBITÓR, **-OÁRE**, *izbitóri*, *-oare*, adj. Care impresionează puternic; surprinzător, frapant, uimitor. — **izbi** + suf. *-tor*.

IZBITÚRĂ, *izbituri*, s.f. Lovitură puternică. ♦ (Rar) Semn rămas în urma unei lovituri; contuzie. — **izbi** + suf. *-tură*.

IZBÚC, *izbucuri*, s.n. Izvor de apă cu debit intermitent care se formează în regiunile carstice și funcționează pe principiul sifonului. — Et. nec.

IZBUCNÍ, *izbucnesc*, vb. IV. Intrans. 1. A se manifesta brusc și cu putere; a se arăta deodată; *p. ext.* a făși. 2. (Despre sunete, zgomote etc.; la pers. 3) A se porni deodată și cu intensitate, a se auzi în același timp. [Var.: **zbcunf** vb. IV] — Din bg. **izbukna**.

IZBUCNIRE, *izbucniri*, s.f. Acțiunea de a izbucni și rezultatul ei; dezlănțuire. — V. **izbucni**.

IZBUTÍ, *izbutesc*, vb. IV. Tranz. și intrans. A duce ceva la bun sfârșit; a reuși, a izbândi. — Et. nec.

IZBUTÍRE s.f. Acțiunea de a izbuzi și rezultatul ei; succes, reușită, izbândă. — V. **izbuti**.

IZBUTÍT, **-Ă**, *izbutiți*, *-te*, adj. Care a fost bine realizat, care s-a bucurat de succes; reușit. — V. **izbuti**.

IZGONÍ, *izgonesc*, vb. IV. Tranz. A sili pe cineva să plece; a da afară; a alunga, a goni. — Din sl. **izgoniti**.

IZGONÍRE s.f. Acțiunea de a izgoni și rezultatul ei; alungare. — V. **izgoni**.

IZLÁZ, *izlazuri*, s.n. Loc sau câmp nelucrat, pe care crește iarba, folosit ca pășune; imaș, pășune. [Var.: **isláz** s.n.] — Din bg. **izlaz**.

IZMÁNĂ, *izmene*, s.f. (Mai ales la pl.) Obiect de lenjerie bărbătească, asemănător pantalonului, care acoperă corpul de la talie în jos; indispensabil, nădragi. [Var.: (reg.) **izmeánă** s.f.] — Din bg. **izmeni**.

IZMĂ s.f. Plantă erbacee perenă din familia labiatelor, cu frunzele pețiolate și florile roșii-violete dispuse în spice la vârful tulpinilor sau ramurilor, întreaga plantă având un miros plăcut caracteristic; mentă (*Mentha piperita*). ♦ **Izmă creată** = specie de izmă cu frunzele pețiolate și crețe, folosită la prepararea unor medicamente; mentă creată (*Mentha crispa*). **Izma-broaștei** = plantă erbacee cu frunze dințate și cu flori roz, care crește prin locurile mlăștinoase (*Mentha aquatica*). — Et. nec.

IZMEÁNĂ s.f. v. **izmană**.

IZMENEÁLĂ, *izmeneli*, s.f. (Fam.) Purtare, atitudine afectată, lipsită de seriozitate, pretențioasă; fandoseală, scilfoșeală. ♦ Strâmbătură, grimasă. — **izmeni** + suf. *-eală*.

IZMENÍ, *izmenes*, vb. IV. Refl. (Fam.) 1. A se purta fără naturalețe, cu mofturi; a se fândosi. 2. A se uita urât, a se strâmba (la cineva), a se schimonosi, a face mutre. — Din sl. **izmēniti** „a schimba”.

IZMENÍT, **-Ă**, *izmeniți*, *-te*, adj., s.m. și f. (Fam.) (Om) afectat, fândosit, mofturos. — V. **izmeni**.

IZNOÁVĂ, *iznoave*, s.f. (Pop.) 1. Lucru nou, noutate; născocire. ♦ Loc. adv. *De iznoavă* = din nou, de la capăt, încă o dată. 2. Poznă, glumă, ghidușie; minciună, scornitură. — Din sl. **izŭ nova** „din nou”.

IZOBÁR, **-Ă**, *izobari*, *-e*, adj., s.m. 1. Adj. (Despre procesele sau transformările unui sistem fizic) Care are loc la o presiune constantă. ♦ **Linie** (sau **curbă**) **izobară** (și substantivat, f.) = linie care unește pe o hartă, pe o diagramă etc. punctele cu aceeași presiune. 2. Adj., s.m. (Fiecare dintre atomii) care au aceeași masă atomică, dar care diferă prin numărul atomic și se găsesc în căsuțe diferite ale tabloului periodic al elementelor. — Din fr. **isobare**.

IZOBÁTĂ, *izobate*, s.f. (Geogr.) Linie care unește, pe o hartă, punctele cu aceeași adâncime față de o suprafață de referință (lac, mare, ocean). — Din fr. **isobathe**.

IZOCLÍNĂ, *izocline*, s.f. Linie care unește, pe o hartă, punctele care au aceeași înclinație magnetică. — Din fr. **isocline**.

IZOCÓR, **-Ă**, *izocori*, *-e*, adj., s.f. 1. Adj. (Despre procesele sau transformările sistemelor fizice) Care are loc la un volum constant. 2. S.f. Curbă care reprezintă pe o diagramă o transformare izocoră (1). — Din fr. **isochore**.

IZOCRÓN, **-Ă**, *izocroni*, *-e*, adj. (Despre procesele sau transformările de stare fizică sau chimică) Care are durată egală. — Din fr. **isochrone**.

IZODINÁMIC, **-Ă**, *izodinamici*, *-ce*, adj., s.f. 1. Adj. Care are aceeași componentă orizontală a câmpului magnetic. 2. S.f. Linie care trece prin punctele de egală intensitate a componentei orizontale a câmpului magnetic pământesc. — Din fr. **isodynamique**.

IZOÉDRIC, **-Ă**, *izoedrici*, *-ce*, adj. (Despre corpuri geometrice) Care are toate fețele egale. — Din fr. **isoédrique**.

IZOGÁM, **-Ă**, *izogami*, *-e*, adj. (Biol.; despre organisme inferioare sau plante) Care prezintă fenomenul de izogamie. — Din fr. **isogame**.

IZOGAMIE s.f. (Biol.) Formă primitivă de înmulțire sexuată, în care cei doi gameți care participă la fecundare sunt asemănători din punct de vedere morfologic. — Din fr. **isogamie**.

IZOGEOTÉRM, **-Ă**, *izogeotermi*, *-e*, adj., s.f. (Geol.) 1. Adj. (Despre puncte din interiorul Pământului) Care au aceeași temperatură. 2. S.f. Linie care unește punctele terestre cu aceeași temperatură medie a solului; geozotermă. [Pr.: *ge-o*] — Din fr. **isogéotherme**.

IZOGLÓSĂ, *izoglose*, s.f. Linie care marchează, pe o hartă lingvistică, limitele răspândirii unui fenomen fonetic, lexical sau morfologic. [Var.: **isoglásă** s.f.] — Din fr. **isoglosse**.

IZOGÓN, **-Ă**, *izogoni*, *-e*, adj., s.f. (Figură geometrică) cu (două) unghiuri egale. — Din fr. **isogone**.

IZOHIÉTĂ, *izohiete*, s.f. Linie care unește, pe hărțile climatice, punctele cu aceeași cantitate de precipitații căzute într-o anumită perioadă de timp. [Pr.: *hi-e*] — Din fr. **isohyète**.

IZOLÁ, *izolez*, vb. I. 1. Tranz. A despărți cu totul; a separa unul de altul; *spec.* a despărți un bolnav contagios de oamenii sănătoși, pentru a evita contagiunea. 2. Tranz. A împiedica transmiterea căldurii, a frigului, a umezelii, a zgomotului etc. dintr-un mediu (sau corp) în altul; a separa un corp prin care trece curentul electric de alt corp bun conducător de electricitate. 3. Refl. A se îndepărta de societate, de semenii; a sta retras, departe de alții; a se retrage, a se închista. — Din fr. **isolat**.

IZOLÁNT, **-Ă**, *izolanți*, *-te*, adj. 1. (Adesea substantivat, m.) Care izolează (2), care are proprietatea de a izola. 2. (În sintagma) **Limbă izolantă** = limbă care nu are afixe și în care raportul dintre cuvinte este determinat de ordinea cuvintelor, de accent etc. — Din fr. **isolant**.

IZOLÁRE, *izolări*, s.f. Acțiunea de a (se) izola și rezultatul ei; despărțire, separare. ♦ (Med.) Măsură cu caracter profilactic prin care se interzice unui bolnav contagios de a veni în contact cu alte persoane. — V. **izola**.

IZOLÁT, **-Ă**, *izolați*, *-te*, adj. (Adesea adverbial) Separat; *p. ext.* îndepărtat; retras. ♦ Situat la distanță (unul de altul); răzleț. ♦ Care constituie o excepție. *Un caz izolat*. — V. **izola**.

IZOLATÓR, **-OÁRE**, *izolatori*, *-oare*, adj., s.n. 1. Adj. Care izolează. 2. S.n. Corp, material rău conducător de electricitate sau de căldură; piesă fabricată dintr-un astfel de material, care servește la izolare. — Din fr. **isolateur**.

IZOLÁȚIE, *izolații*, s.f. Faptul de a izola (2); (concr.) strat de material izolat așezat între două medii sau între două sisteme fizice. — Din fr. **isolation**.

IZOLAȚIONÍSM s.n. Opinie sau atitudine politică dusă de o țară care se opune participării statului respectiv la soluționarea problemelor vieții politice internaționale. [Pr.: *-ți-o*] — Din fr. **isolationnisme**.

IZOLAȚIONÍST, **-Ă**, *izolaționiști*, *-ste*, adj., s.m. și f. (Partizan) al izolaționismului. [Pr.: *-ți-o*] — Din fr. **isolationniste**.

IZOMÉR, **-Ă**, *izomeri*, *-e*, adj., s.m. (Substanță, combinație, nucleu atomic) care prezintă izomerie. — Din fr. **isomère**.

IZOMERIE s.f. Proprietate a unor substanțe cu aceeași compoziție chimică de a avea însușiri diferite, datorită modului diferit de așezare a atomilor în moleculă. — Din fr. **isomérie**.

IZOMERIZÁRE, *izomerizează*, vb. I. Refl. (Despre substanțe chimice) A se transforma într-un izomer în urma unei reacții sau prin acțiunea unui agent fizic. — Din fr. **isomériser**.

IZOMERIZÁRE, *izomerizări*, s.f. Acțiunea de a se izomeriza și rezultatul ei. — V. **izomeriza**.

IZOMÉTRIC, **-Ă**, *izometrici*, *-ce*, adj. De mărime egală. — Din fr. **isométrique**.

IZOMETRÍE, *izometrii*, s.f. Însușirea, faptul de a fi izometric. — Din fr. **isométrie**, germ. **Izometrie**.

IZOMÓRF, **-Ă**, *izomorfi*, *-e*, adj., s.f. (Substanță) care prezintă izomorfism; (cristal) asemănător ca formă. — Din fr. **isomorphe**.

IZOMORFIE s.f. Izomorfism (2). — Din fr. **isomorphie**.

IZOMORFISM s.n. **1.** Relație, corespondență între două obiecte, fenomene etc. care au aceeași structură; identitate de structură. **2.** Proprietate a substanțelor cu compoziție chimică diferită, dar cu structură înrudită, de a se prezenta în aceleași forme structurale cristalografice; izomorfie. **3.** Termen întrebuințat de unii lingviști structuraliști pentru a denumi paralelismul de structură dintre silabă, cuvânt și propoziție sau frază. — Din fr. **isomorphisme**.

IZOPÓD, *izopode*, s.n. (La pl.) Ordin de crustacee care au un segment toracic unit cu capul și șapte segmente toracice libere, fiecare cu câte o pereche de picioare identic conformat; (și la sg.) animal care face parte din acest ordin. — Din fr. **isopode**.

IZOPRÉN, *izopreni*, s.m. Hidrocarbură nesaturată prin a cărei polimerizare se obține cauciucul. — Din fr. **isoprène**.

IZOTÉRM, **-Ă**, *izotermi*, *-e*, adj. (Despre transformările sistemelor fizico-chimice) Care se produce la o temperatură constantă. ⇨ *Linie izotermă* (și substantivat, f.) = linie care unește pe o hartă geografică punctele terestre cu aceeași temperatură medie a aerului, a apei sau a solului într-o anumită perioadă. *Curbă izotermă* (și substantivat, f.) = curbă care unește, pe o diagramă, punctele cu aceeași temperatură ale unui proces fizico-chimic. — Din fr. **isotherme**.

IZOTIPIÉ s.f. Proprietate a unor substanțe chimice de a cristaliza în aceleași forme, fără a forma cristale mixte. — Din fr. **isotypie**.

IZOTÓP, *izotopi*, s.m. Atom sau nucleu atomic care are același număr de ordine ca și alt atom ori nucleu atomic, dar care diferă de acesta prin masa atomică. — Din fr. **isotope**.

IZOTRÓP, **-Ă**, *izotropi*, *-e*, adj. (Despre corpuri, substanțe etc.; adesea substantivat, m.) Care are proprietăți independente de direcția în spațiu. ♦ (Despre materiale) Care are, pe toate direcțiile, aceleași proprietăți mecanice. — Din fr. **isotropie**.

IZOTROPIÉ s.f. Proprietate a unui corp de a fi izotrop. — Din fr. **isotropie**. **IZVÓD**, *izvoade*, s.n. (Înv.) **1.** Însemnare; listă; registru (de cheltuieli), foaie (de zestre); catalog. **2.** Manuscris; text. ♦ Document. **3.** Concept, plan; model. — Din sl. **izvodŭ**.

IZVODÍ, *izvodesc*, vb. IV. (Înv.) **1.** Tranz. A crea, a face, a inventa. ♦ (Rare) A descoperi. **2.** Tranz. A alcătui, a compune, a redacta; a scrie. **3.** Refl. A se contura, a apărea, a lua ființă. — Din sl. **izvoditi** „a extrage, a traduce”.

IZVODÍRE, *izvodiri*, s.f. (Înv.) Acțiunea de a (*se*) *izvodí* și rezultatul ei. — V. **izvodí**.

IZVODITÓR, *izvoditori*, s.m. (Înv.) Cronicar; *p. gener.* scriitor, autor. — **izvodí** + suf. *-tor*.

IZVÓR, *izvoare*, s.n. **1.** Apă subterană care iese sau țâșnește la suprafața pământului; fântână. **2.** Loc de unde izvorăște la suprafața pământului un izvor (**1**), o apă curgătoare; începutul unui râu; obârșie. **3.** Sursă de lumină sau de căldură. **4.** Fig. Lucru din care provine ceva; origine (a unui lucru); sursă. **5.** Document, text original (istoric, științific). — Din sl. **izvorŭ**.

IZVORÁȘ, *izvorașe*, s.n. Diminutiv al lui *izvor* (**1**). — **izvor** + suf. *-aș*.

IZVORÍ, pers. *3 izvorăște*, vb. IV. Intrans. **1.** (Despre apă) A ieși, a țâșni din pământ; *p. ext.* (despre ape curgătoare) a-și începe cursul, a-și avea obârșia. ♦ Fig. (Despre lacrimi, sânge etc.) A începe să curgă cu putere; a șiroi. ♦ Fig. A ieși la iveală; a apărea dintr-odată; a răsări. **2.** Fig. A lua naștere, a-și avea sursa, obârșia; a rezulta, a proveni, a se trage. — Din **izvor**.

Î, î, s.m. **1.** A douăsprezecea literă a alfabetului limbii române. **2.** Sunet notat cu această literă (vocală închisă, nerotunjită, din seria medială). [Pl. și: (1, n) *î-uri*].

ÎÎ interj. (Pop. și fam.) Cuvânt folosit pentru a exprima o aprobare, un consimțământ; da. — Onomatopee.

ÎMBARCA, *îmbarc*, vb. I. Tranz. și refl. A (se) urca pe o navă pentru o călătorie pe apă; *p. gener.* a (se) urca în orice fel de mijloc de transport pentru a călători. — Din fr. **embarquer**.

ÎMBARCĂRE, *îmbarcări*, s.f. Acțiunea de a (se) *îmbarca* și rezultatul ei. — V. **îmbarca**.

ÎMBĂIA, *îmbăiez*, vb. I. Refl. și tranz. A (se) scălda sau a (se) spăla (în baie), a face baie; a (se) feredui. [Pr.: *-bă-ia*] — **În + baie!**

ÎMBĂIERĂ, *îmbăier*, vb. I. Tranz. și refl. A (se) lega cu băieri, a (se) prinde în băieri. ♦ Tranz. Fig. A lega, a îmbina. [Pr.: *-bă-ie-*. — Var.: (reg.) **îmbăiră** vb. I.] — **În + baieră**.

ÎMBĂIERĂT, -Ă, *îmbăierăți, -te*, adj. Legat cu băieri; atârnat cu o baieră. [Pr.: *-bă-ie-*. — Var.: (reg.) **îmbăirăt, -ă** adj.] — V. **îmbăiera**.

ÎMBĂIERE, *îmbăieri*, s.f. Acțiunea de a (se) *îmbăia* și rezultatul ei. [Pr.: *-bă-ie-*] — V. **îmbăia**.

ÎMBĂIRĂ vb. I v. **îmbăiera**.

ÎMBĂIRĂT, -Ă adj. v. **îmbăierat**.

ÎMBĂLĂ, *îmbălez*, vb. I. Tranz. A umple de bale; a umezi cu salivă; *spec.* a muia cu salivă firul de tors în timpul torsului manual. ♦ Fig. A folosi cuvinte vulgare (la adresa cuiva). — **În + bale**.

ÎMBĂLĂRE, *îmbălări*, s.f. Faptul de a *îmbăla*. — V. **îmbăla**.

ÎMBĂLĂT, -Ă, *îmbălăți, -te*, adj. Plin de bale; muiat cu salivă. ♦ Fig. (Despre cuvinte, expresii) Trivial. — V. **îmbăla**.

ÎMBĂLĂTURĂ, *îmbălături*, s.f. Faptul de a fi ud de bale sau de salivă; urmă, pată de salivă. ♦ Fig. Ocară, înjurătură, vulgaritate. — **Îmbăla + suf. -ătură**.

ÎMBĂLSĂMĂ, *îmbălsămez*, vb. I. Tranz. **1.** (Despre flori, parfumuri; la pers. 3) A impregna aerul cu miros plăcut (și pătrunzător); a parfuma, a înmiresma, a miresma. **2.** A conserva un cadavru prin introducerea în artere a unor substanțe chimice; balsăma. [Var.: (rar) **îmbălsăm** vb. IV] — **În + balsam**. Cf. it. *imbalsamare*, fr. *embalmer*.

ÎMBĂLSĂMĂRE, *îmbălsămări*, s.f. Acțiunea de a *îmbălsăma*. — V. **îmbălsăma**.

ÎMBĂLSĂMAT, -Ă, *îmbălsămați, -te*, adj. **1.** Care are și răspundește un miros plăcut; în care s-a răspândit un miros plăcut, plin de miresme; parfumat, înmiresmat, miresmat. **2.** (Despre cadavre) Care este impregnat cu anumite substanțe pentru a împiedica sau pentru a întârzia putrefacția; care este conservat prin *îmbălsămăre*; balsămat. [Var.: (rar) **îmbălsămăt, -ă** adj.] — V. **îmbălsăma**.

ÎMBĂLSĂMĂ vb. IV v. **îmbălsăma**.

ÎMBĂLSĂMĂT, -Ă adj. v. **îmbălsămat**.

ÎMBĂRBĂTĂ, *îmbărbătez*, vb. I. Tranz. și refl. A(-și) insufla bărbăție, curaj; a (se) încuraja. — **În + bărbat**.

ÎMBĂRBĂTĂRE, *îmbărbătări*, s.f. Acțiunea de a (se) *îmbărbăta*; încurajare. — V. **îmbărbăta**.

ÎMBĂRBĂTĂT, -Ă, *îmbărbătați, -te*, adj. Căruia i s-a insuflat curaj, bărbăție; încurajat. — V. **îmbărbăta**.

ÎMBĂRBĂTĂTĂTOR, -OARE, *îmbărbătători, -oare*, adj. Care *îmbărbătează*. — **Îmbărbăta + suf. -tor**.

ÎMBĂTĂ, *îmbăt*, vb. I. **1.** Refl. și tranz. (fact.) A ajunge sau a face pe cineva să ajungă în starea de beție, a (se) ameți cu băutură; a (se) chercheli, a (se) aghesmui. ♦ Expr. A (se) *îmbăta lulea* (sau *tun, turtă, criță*) = a (se) *îmbăta* foarte tare. A (se) *îmbăta cu apă rece* (sau *chioară*) = a (se) amăgi, a (se) înșela. ♦ Tranz. P. anal. (Despre mirosuri puternice) A produce o stare asemănătoare cu beția; a ameți. **2.** Tranz. și refl. Fig. A (se) încânta, a (se) ameți, a (se) tulbura. — Lat. ***imbibitare** (<*bibitus* „beat”).

ÎMBĂTĂRE s.f. **1.** Acțiunea de a (se) *îmbăta* și rezultatul ei; amețeală. **2.** Fig. Tulburare adâncă (și plăcută); încântare. — V. **îmbăta**.

ÎMBĂTĂT, -Ă, *îmbătați, -te*, adj. **1.** (Rare) Beat. **2.** Fig. Amețit (de plăcere, de dorințe); încântat; fericit. — V. **îmbăta**.

ÎMBĂTĂTĂTOR, -OARE, *îmbătători, -oare*, adj. **1.** (Rare; despre băuturi alcoolice) Care *îmbăta*. ♦ (Curent; despre arome, miresme) Care amețește, care tulbură mintea; amețitor. **2.** Fig. Care farmecă, încântă; deosebit de plăcut; încântător. — **Îmbăta + suf. -ător**.

ÎMBĂTRĂNI, *îmbătrănesc*, vb. IV. Intranz. **1.** A deveni bătrân. ♦ Tranz. fact. A face pe cineva să devină bătrân (provocându-i supărări, griji etc.). ♦ Tranz. fact. A face pe cineva să pară mai bătrân decât este în realitate, a-i da înfățișare bătrânică. **2.** (Despre materiale) A-și schimba în mod lent structura și proprietățile caracteristice (prin degradare); a se învechi. — **În + bătrân**.

ÎMBĂTRĂNIRE s.f. Faptul de a *îmbătrâni*; trecere treptată spre bătrânețe. ♦ Spec. (Tehn.) Tratament aplicat unor materiale sau unor produse spre a le da mai repede calitatea de vechime. — V. **îmbătrâni**.

ÎMBĂTRĂNIT, -Ă, *îmbătrâniți, -te*, adj. Care a devenit bătrân; cu înfățișare de bătrân. — V. **îmbătrâni**.

ÎMBĂTĂȘ, *îmbătoșez*, vb. I. Refl. (Fam.) A deveni inflexibil, rigid, aspru. — **În + bătoș**.

ÎMBĂTĂȘARE, *îmbătoșări*, s.f. Acțiunea de a (se) *îmbătoșa* și rezultatul ei. — V. **îmbătoșa**.

ÎMBĂTĂȘĂT, -Ă, *îmbătoșați, -te*, adj. Care a devenit rigid, inflexibil. — V. **îmbătoșa**.

ÎMBĂCSEĂLĂ, *îmbăcseli*, s.f. Starea a ceea ce este *îmbăcsit*. — **Îmbăcsi + suf. -eală**.

ÎMBĂCSÍ, *îmbăcsesc*, vb. IV. **1.** Tranz. și refl. A (se) umple, a (se) înțesa de praf, de murdărie sau de miasme. ♦ Refl. (Despre aer) A deveni înabușitor. **2.** Tranz. (Reg.) A umple ceva, îndesând sau înghesuind. — **În + băcsi** (reg. „a umple, a ticsi, a îndesa”, et. nec.).

ÎMBĂCSIRE s.f. Acțiunea de a (se) *îmbăcsi*. — V. **îmbăcsi**.

ÎMBĂCSIT, -Ă, *îmbăcsiți, -te*, adj. **1.** Care este plin, înțesat de praf, de murdărie sau de miasme. **2.** (Reg.) Care este umplut peste măsură; îndesat. — V. **îmbăcsi**.

ÎMBĂRLIGĂ, pers. 3 *îmbârligă*, vb. I. Tranz. (Despre animale) A-și îndoi coada în formă de arc și a și-o îndrepta în sus; a bărliga. — **În + bărliga**.

ÎMBĂRLIGĂT, -Ă, *îmbârligați, -te*, adj. (Despre coada sau coamele unor animale) Care este îndoit în formă de arc și, de obicei, îndreptat în sus. — V. **îmbârliga**.

ÎMBELȘUGĂ, *îmbelșughez*, vb. I. Tranz. (Rare) A face pământul să rodească, să devină *îmbelșugat*. — **În + belșug**.

ÎMBELȘUGĂRE s.f. Belșug; abundență, îndestulare. [Var.: (reg.) **îmbelșugăre** s.f.] — V. **îmbelșuga**.

ÎMBELȘUGĂT, -Ă, *îmbelșugați*, -te, adj. Care are din abundență cele trebuincioase. ♦ Care există din belșug, din abundență. [Var.: (reg.) **îmbielșugăt, -ă** adj.] — V. **îmbelșuga**.

ÎMBI, -E num. col. (Înv.) Amândoi, ambii. — Lat. ***ambi, ambae**.

ÎMBIĂ, *îmbii*, vb. I. Tranz. și refl. recipr. A (se) îndemna (stăruitor) să facă sau să primească ceva; a (se) invita, a (se) pofti. ♦ Refl. (Rar) A se lăsa poftit. ♦ Tranz. Fig. A atrage. [Pr. -bi-a] — Lat. ***inviaere**.

ÎMBIĂT s.n. Îmbiere. [Pr. -bi-a] — V. **îmbia**.

ÎMBIBĂ, *îmbib*, vb. I. Tranz. și refl. A (se) pătrunde, a (se) impregna de un lichid, de un gaz etc. ♦ Tranz. Fig. (Rar) A face să fie pătruns de o idee, de o teorie etc.; a îndoctrina. — Din fr. **imbiber**, lat. **imbibere**.

ÎMBIBĂRE s.f. Acțiunea de a (se) *îmbiba* și rezultatul ei. — V. **îmbiba**.

ÎMBIELȘUGĂRE s.f. v. **îmbelșugare**.

ÎMBIELȘUGĂT, -Ă adj. v. **îmbelșugat**.

ÎMBIÉRE, *îmbieri*, s.f. Acțiunea de a (se) *îmbia* și rezultatul ei; poftire, invitație, îndemn stăruitor; îmbiat. [Pr. -bi-e] — V. **îmbia**.

ÎMBIETÓR, -OÁRE, *îmbietori, -oare*, adj. Care îmbie; ademenitor, ispititor, atrăgător; încântător. [Pr. -bi-e] — **îmbia** + suf. -tor.

ÎMBIETURĂ, *îmbieturi*, s.f. (Rar) Faptul de a *îmbia*; îndemn, invitație. [Pr. -bi-e] — **îmbia** + suf. -tură.

ÎMBINĂ, *îmbin*, vb. I. Tranz. și refl. A (se) lega, a (se) uni, a (se) împreuna, a (se) asocia pentru a realiza un tot; a (se) îngemăna. — Lat. ***imbinare**.

ÎMBINĂRE, *îmbinări*, s.f. 1. Acțiunea de a (se) *îmbina* și rezultatul ei; unire într-un tot; împreunare, împlerire, îngemănare. ♦ (Concr.) Ansamblu rezultat în urma unirii, împreunării sau asocierii mai multor elemente. 2. Loc unde se realizează o îmbinare (1). — V. **îmbina**.

ÎMBINĂT, -Ă, *îmbinați, -te*, adj. Care este unit cu altul într-un tot, care formează un tot; împreunat, îngemănat. — V. **îmbina**.

ÎMBLĂ vb. I v. **umbra**.

ÎMBLĂCÍ vb. IV v. **îmbliăti**.

ÎMBLĂCIU, *îmblăcie*, s.n. (Înv.) Unealtă agricolă rudimentară, formată dintr-o prăjină lungă la capătul căreia sunt legate un băț gros mobil și mai multe curele, cu care se lovesc spicele de cereale sau păstăile de legume pentru a li se scoate boabele. [Acc. și: *îmblăciu*] — Cf. *îmbliăti*.

ÎMBLĂNI, *îmblănesc*, vb. IV. Tranz. A căpțuși cu blană un obiect de îmbrăcăminte; a blănu. — **În + blană**.

ÎMBLĂNIRE s.f. Acțiunea de a *îmblăni*. — V. **îmblăni**.

ÎMBLĂNÍT, -Ă, *îmblăniți, -te*, adj. (Despre îmbrăcăminte) Căpțușit cu blană. — V. **îmblăni**.

ÎMBLĂTÍ, *îmblătesc*, vb. IV. (Înv.) Tranz. A bate cu *îmblăciu* cerealele, plantele cu păstăi etc. pentru a le scoate semintele. ♦ Fig. A bate rău pe cineva; a ciomăgi. [Var.: (reg.) **îmbblăci** vb. IV] — Cf. sl. *mlatiti*.

ÎMBLĂTÍRE, *îmblătiri*, s.f. (Înv.) Acțiunea de a *îmblăti*; *îmblătit*. — V. **îmblăti**.

ÎMBLĂTÍT s.n. (Înv.) Îmblătire; p. ext. timpul când se face *îmblătirea*. [Var.: (reg.) **umbblăci** s.n.] — V. **îmblăti**.

ÎMBLĂTÍTÓR, -OÁRE, *îmblătitori, -oare*, s.m. și f. (Înv.) Persoană care *îmblătește*. — **îmblăti** + suf. -tor.

ÎMBLĂNZÍ, *îmblânzesc*, vb. IV. Tranz. A deprinde un animal (sălbatic) să se supună omului, să trăiască în apropierea lui; domesticit. ♦ Tranz. și refl. A face sau a deveni (mai) blând; a (se) domoli, a (se) liniști, a (se) calma, a (se) potoli. ♦ Refl. Fig. (Despre furtună, vânt etc.) A scădea în intensitate; a se domoli. — **În + blând**.

ÎMBLĂNZÍRE s.n. Acțiunea de a (se) *îmblânzi* și rezultatul ei. — V. **îmblânzi**.

ÎMBLĂNZÍT, -Ă, *îmblânziți, -te*, adj. (Despre animale) Deprins să se supună omului și să trăiască în apropierea lui; domesticit. — V. **îmblânzi**.

ÎMBLĂNZÍTÓR, -OÁRE, *îmblânzitori, -oare*, s.m. și f. Persoană care se ocupă cu *îmblânzirea* animalelor sălbatice dând reprezentații publice, mai ales la circ. — **îmblânzi** + suf. -tor.

ÎMBLET s.n. v. **umblet**.

ÎMBOBOCÍ, pers. 3 *îmboboceste*, vb. IV. Intrans. (Despre plante) A face boboci; (despre muguri) a începe să se desfacă. — **În + boboc**.

ÎMBOBOCÍRE s.f. Acțiunea de a *îmboboci* și rezultatul ei. — V. **îmboboci**.

ÎMBOBOCÍT, -Ă, *îmbobociți, -te*, adj. (Despre plante) Care are boboci; (despre flori) care este în stadiul de boboc; (despre muguri) care este pe cale să se desfacă. — V. **îmboboci**.

ÎMBOBORÓJÍ vb. IV v. **îmbrobaji**.

ÎMBODOLÍ, *îmbodolesc*, vb. IV. Tranz. și refl. (Reg.) A (se) înfolii. — Et. nec.

ÎMBODOLÍT, -Ă, *îmbodoliți, -te*, adj. (Reg.) Înfolit. — V. **îmbodoli**.

ÎMBOGĂTÍ, *îmbogățesc*, vb. IV. 1. Refl. și tranz. A deveni sau a face să devină bogat; a (se) înavuți, a (se) înstări. 2. Tranz. și refl. A (se) adăuga noi elemente unui bun material sau spiritual, a face să devină sau a deveni mai numeros, mai cuprinzător, mai complex; a (se) dezvolta, a (se) mări. — **În + bogat**.

ÎMBOGĂTÍRE, *îmbogățiri*, s.f. Acțiunea de a (se) *îmbogăți* și rezultatul ei. — V. **îmbogăți**.

ÎMBOGĂTÍT, -Ă, *îmbogățiti, -te*, adj. 1. (Adesea substantivat) Care a acumulat bogății; bogat. 2. (Despre lucruri concrete sau noțiuni abstracte) Care a devenit mai numeros, mai cuprinzător, mai complex; dezvoltat. — V. **îmbogăți**.

ÎMBOLBOJÍ, *îmbolbojesc*, vb. IV. Tranz. (Rar) A înfășura. [Var.: **îmboboroj** vb. IV] — Et. nec.

ÎMBOLDÍ, *îmboldesc*, vb. IV. 1. Tranz. A împunge un animal cu prăjina, cu bățul, cu nuiua sau, p. ext., a lovi un animal cu bățul, cu nuiua pentru a-l îndemna la mers, la tras. 2. Tranz. Fig. A îndemna, a împinge pe cineva la o acțiune; a stimula. 3. Refl. recipr. și tranz. A (se) lovi cu coatele, a(-și) da ghionți sau brânci; a (se) îmbrânci. — **În + bold**.

ÎMBOLDÍRE, *îmboldiri*, s.f. Acțiunea de a (se) *îmboldi* și rezultatul ei; fig. îndemn, stimul, imbold. — V. **îmboldi**.

ÎMBOLDÍTÓR, -OÁRE, *îmbolditori, -oare*, adj. (Rar) 1. Care *îmboldește*, îndeamnă, stimulează la acțiune. 2. Fig. (Despre vorbe) Care înțeapă; caustic, înepător, usturător. — **îmboldi** + suf. -tor.

ÎMBOLNĂVÍ, *îmbolnăvesc*, vb. IV. Refl. și tranz. A deveni sau a face să devină bolnav. — **În + bolnăvi**.

ÎMBOLNĂVÍRE s.f. Faptul de a (se) *îmbolnăvi*. — V. **îmbolnăvi**.

ÎMBRĂCĂ, *îmbracă*, vb. I. Refl. și tranz. 1. A(-și) acoperi corpul cu veșminte. ♦ Refl. A purta haine de un anumit fel, de o anumită calitate etc. 2. A(-și) procura sau a procura cuiva hainele trebuincioase. 3. A (se) acoperi, a (se) înveli. ♦ Tranz. A înfăța perna sau plapuma. ♦ Tranz. A înveli cu hârtie, cu material plastic etc. coverțile unei cărți, ale unui caiet etc. ♦ Tranz. A fereca icoane, bijuterii etc. în aur sau în argint. ♦ Tranz. Fig. A învălui, a ascunde (adevărata înfățișare, adevăratul aspect etc.). — Lat. ***imbracare** (< *braca* „pantaloni”).

ÎMBRĂCĂRE s.f. Acțiunea de a (se) *îmbrăca* și rezultatul ei; *îmbrăcat*¹. — V. **îmbrăca**.

ÎMBRĂCĂTÍ s.n. Faptul de a (se) *îmbrăca*; *îmbrăcare*. — V. **îmbrăca**.

ÎMBRĂCĂTÍ?, -Ă, *îmbrăcați, -te*, adj. (Despre oameni) Cu corpul acoperit de haine; înveșmântat. — V. **îmbrăca**.

ÎMBRĂCĂMÍNTE, (3) *îmbrăcăminți*, s.f. 1. Totalitatea obiectelor care *îmbracă* corpul omenesc (exceptând încălțăminte); veșminte, haine, straie. 2. Hârtie, material plastic etc. cu care sunt învelite copertele unui caiet, ale unei cărți etc. 3. Strat de material cu care se acoperă o piesă sau o construcție pentru a o izola, pentru a o proteja etc. [Gen.: *îmbrăcăminței*, *îmbrăcăminții*] — **îmbrăca** + suf. -ăminte.

ÎMBRĂTÍȘĂ, *îmbrățișez*, vb. I. 1. Tranz. și refl. recipr. A (se) cuprinde, a (se) înlănțui cu brațele, a (se) strânge în brațe (în semn de afecțiune). ♦ Tranz. Fig. A înconjură din toate părțile; a învălui. 2. Tranz. Fig. A cuprinde dintr-o anumităură de ochi. ♦ A include, a cuprinde în sfera preocupărilor. 3. Tranz. Fig. A(-și) însuși o idee, o doctrină, o concepție. ♦ A se consacra unei profesii. ♦ A cuprinde, a conține. [Var.: (reg.) **îmbrătoșă** vb. I] — **În + brățiș** (reg.).

ÎMBRĂTÍȘĂRE, *îmbrățișări*, s.f. Acțiunea de a (se) *îmbrățișa* și rezultatul ei; cuprindere în brațe; p. ext. mângăiere. [Var.: (reg.) **îmbrătoșare** s.f.] — V. **îmbrățișa**.

ÎMBRĂTOȘĂ vb. I v. **îmbrățișa**.

ÎMBRĂTOȘĂRE s.f. v. **îmbrățișare**.

ÎMBRĂNCEĂLĂ, *îmbrânceli*, s.f. Faptul de a (se) *îmbrânci*. — **îmbrânci** + suf. -eală.

ÎMBRĂNCÍ, *îmbrâncesc*, vb. IV. Tranz. și refl. recipr. A (se) împinge cu violență, a(-și) da brânci; a (se) ghionti, a (se) brânci¹. — **În + brâncă**.

ÎMBRĂNCÍRE, *îmbrânciri*, s.f. Acțiunea de a (se) *îmbrânci* și rezultatul ei. — V. **îmbrânci**.

ÎMBRĂNCÍTURĂ, *îmbrâncituri*, s.f. Faptul de a (se) *îmbrânci*; împinsătură (violentă), ghiont, brânci. — **îmbrânci** + suf. -tură.

ÎMBREBENĂ, *îmbrebenez*, vb. I. Tranz. (Rar) A împodobi o pânză, o cămașă etc. cu flori țesute sau brodate; a înflora. ♦ Refl. A se împodobi cu flori. — **În + breabăn**.

ÎMBROBODEĂLĂ, *îmbrobodeli*, s.f. Îmbrobodire; (concr.) obiect care servește la *îmbrobodit*. — **îmbrobodi** + suf. -eală.

ÎMBROBODÍ, *îmbrobodesc*, vb. IV. 1. Tranz. și refl. A(-și) acoperi capul cu o broboadă, cu o basma etc. ♦ Fig. A (se) acoperi ca într-un vâl; a (se) învălui. 2. Tranz. Fig. (Fam.) A înșela, a minți pe cineva. — **În + broboadă**.

ÎMBROBODIRE, *îmbrobodiri*, s.f. Acțiunea de a (se) *îmbrobodi*; *îmbrobodeală*. — V. **îmbrobodi**.

ÎMBROBODÍT¹ s.n. Îmbrobodire. — V. **îmbrobodi**.

ÎMBROBODÍT², *-Ă, îmbrobodiți, -te*, adj. (Despre oameni) 1. Cu capul acoperit cu o broboadă, cu o basma etc. 2. Fig. (Fam.) Amăgit, înșelat, păcălit. — V. **îmbrobodi**.

ÎMBUCĂ, *îmbucă*, vb. I. 1. Tranz. A mânca (în grabă, ce se nimerește); a înghiți ceva dintr-o dată. 2. Refl. (Despre piese tehnice) A intra cu un capăt în altă piesă pentru a forma împreună un ansamblu; a se împreuna, a se uni. — Lat. **imbuccare* (< *bucca* „gură”).

ÎMBUCĂRE, *îmbucări*, s.f. Acțiunea de a (se) *îmbuca*. ♦ (Concr.) Loc unde se *îmbucă* ceva. — V. **îmbuca**.

ÎMBUCĂȚĂȚI, *îmbucătățesc*, vb. IV. Tranz. A tăia în bucăți, a face bucăți; a *îmbucăți*, a fragmenta. — Contaminare între **îmbucăți** și **înjumătăți**.

ÎMBUCĂȚĂȚIRE, *îmbucătățiri*, s.f. Acțiunea de a *îmbucățați*. — V. **îmbucățați**.

ÎMBUCĂȚĂȚÍT, *-Ă, îmbucătățitiți, -te*, adj. Care este divizat în bucăți; fracționat. — V. **îmbucățați**.

ÎMBUCĂȚURĂ, *îmbucături*, s.f. 1. Cantitate dintr-un aliment care poate fi introdusă o dată în gură; înghițtură, dumatic; p. ext. mâncare; bucătură. 2. Loc de asamblare a două țevi, două burlane etc., a unui știft care intră în locul său etc. — **Îmbuca** + suf. *-ătură*.

ÎMBUCĂȚI, *îmbucățesc*, vb. IV. Tranz. (Rar) A *îmbucățați*. — **În + bucăți**.

ÎMBUCURĂ, *îmbucur*, vb. I. Tranz. și refl. (Reg.) A (se) bucura. — **În + bucura**.

ÎMBUCURĂTOR, *-OĂRE, îmbucurători, -oare*, adj. Care bucură, care provoacă bucurie. — **Îmbucura** + suf. *-ător*.

ÎMBUFNĂ, *îmbufnez*, vb. I. Refl. și tranz. (Fam.) A (se) supăra (tăcând sau încruntându-se); a (se) bosumfla. — **În + bufnă**.

ÎMBUFNĂRE s.f. (Fam.) Acțiunea de a (se) *îmbufna* și rezultatul ei; bosumflare. — V. **îmbufna**.

ÎMBUFNĂT, *-Ă, îmbufnați, -te*, adj. (Fam.) Supărat, bosumflat. — V. **îmbufna**.

ÎMBUIBĂ, *îmbuibă*, vb. I. Refl. și tranz. A mânca și a bea sau a da să mănânce și să bea peste măsură, a (se) ghiftui; a (se) îndopa. — Et. nec.

ÎMBUIBĂRE s.f. Acțiunea de a (se) *îmbuibă* și rezultatul ei; stare de om *îmbuibat*. — V. **îmbuibă**.

ÎMBUIBĂT, *-Ă, îmbuibăți, -te*, adj. Ghiftuit cu mâncare și băutură. — V. **îmbuibă**.

ÎMBUJORĂ, *îmbujorez*, vb. I. Refl. (Despre obraji) A se înroși, a se aprinde (ca un bujor); (despre oameni) a se înroși la față. ♦ Tranz. fact. (Rar) A face să se înroșească. — **În + bujor**.

ÎMBUJORĂRE, *îmbujorări*, s.f. Acțiunea de a se *îmbujora*. — V. **îmbujora**.

ÎMBUJORĂȚI, *-Ă, îmbujorați, -te*, adj. (Despre obraji) Roșu, aprins (ca bujorul); (despre oameni) care are obraji roșii; aprins². — V. **îmbujora**.

ÎMBULZEĂLĂ, *îmbulzeli*, s.f. Îngrămădire de oameni (rar, de obiecte); înghesuială; aglomerație. — **Îmbulzi** + suf. *-eală*.

ÎMBULZI, *îmbulzesc*, vb. IV. 1. Refl. A se îngrămădi în număr mare, a se înghesuia în dezordine; a se buluci. 2. Tranz. A face pe cineva să stea înghesuit, a vâri pe cineva sau ceva într-un spațiu strâmt, neîncăpător, aglomerat; a înghesui. ♦ (Despre o mulțime) A înghesui pe cineva din toate părțile. ♦ Fig. A năpădi pe cineva cu stăruințele, cu insistențele. — **În + bulz**.

ÎMBULZIRE s.f. Acțiunea de a (se) *îmbulzi* și rezultatul ei. — V. **îmbulzi**.

ÎMBULZÍT, *-Ă, îmbulziți, -te*, adj. Care se îngrămădește, se înghesuie; învâlmășit. — V. **îmbulzi**.

ÎMBUMBĂ, *îmbumbă*, vb. I. Tranz. (Reg.) A încheia un nasture, petrecându-l prin cheotoare; a încheia în nasturi un obiect de îmbrăcăminte. [Var.: **îmbumbă** vb. I.] — **În + bumb**.

ÎMBUMBĂÍ vb. I v. **îmbumba**.

ÎMBUNĂ, *îmbunez*, vb. I. Tranz. A face pe cineva să devină (mai) bun. ♦ Tranz. și refl. A (se) îmblânzi. ♦ Tranz. și refl. A face pe cineva să-și uite sau a-și uita un necaz; a (se) împăca, a (se) liniști. [Prez. ind. și: *îmbun*] — **În + bun**.

ÎMBUNĂRE s.f. Acțiunea de a (se) *îmbuna*; potolire, liniștire. ♦ (Înv.) Linsuire. — V. **îmbuna**.

ÎMBUNĂT, *-Ă, îmbunați, -te*, adj. Împăcat, calmat; (rar) blând, binevoitor. — V. **îmbuna**.

ÎMBUNĂȚĂȚĂ vb. I v. **îmbunătăți**.

ÎMBUNĂȚĂȚI, *îmbunătățesc*, vb. IV. Tranz. și refl. A face ca ceva să devină sau a deveni mai bun, a face să capete sau a căpăta o valoare sau o calitate superioară; a (se) ameliora, a (se) îndrepta. [Var.: (înv.) **îmbunătățá** vb. I.] — **În + bunățate**.

ÎMBUNĂȚĂȚIRE, *îmbunătățiri*, s.f. Acțiunea de a (se) *îmbunătăți* și rezultatul ei; ameliorare, îndreptare. — V. **îmbunătăți**.

ÎMBUNĂȚĂȚÍT, *-Ă, îmbunătățitiți, -te*, adj. Care a devenit mai bun, care a dobândit o calitate superioară. — V. **îmbunătăți**.

ÎMBURGHEZÍ, *îmburghezesc*, vb. IV. Refl. A deveni burghez; a căpăta deprinderi de burghez; a se burghezi. — **În + burghez**.

ÎMBURGHEZÍRE s.f. Faptul de a se *îmburghezi*. — V. **îmburghezi**.

ÎMBURGHEZÍT, *-Ă, îmburgheziți, -te*, adj. Devenit burghez; cu obiceiuri de burghez. — V. **îmburghezi**.

ÎMBURUIENĂT, *-Ă, îmburuienăți, -te*, adj. (Rar) Plin de bunieni. [Pr.: *-ru-ie-*] — **În + buruienă** + suf. *-at*.

ÎMBUȘONĂ, *îmbușonez*, vb. I. Tranz. (Rar) A astupa o sticlă cu un bușon. — **În + bușon**.

ÎMBUȘONĂRE, *îmbușonări*, s.f. (Rar) Acțiunea de a *îmbușona* și rezultatul ei. — V. **îmbușona**.

ÎMBUȘONĂT, *-Ă, îmbușonați, -te*, adj. (Rar) Care este astupat cu un bușon. — V. **îmbușona**.

ÎMBUTELIĂ, *îmbutelizez*, vb. I. Tranz. A umple (sub presiune) o butelie, o sticlă, închizând-o apoi ermetic. [Pr.: *-li-a-*] — După fr. **embouteiller**.

ÎMBUTELIERE, *îmbuteliere*, s.f. Acțiunea de a *îmbutelii* și rezultatul ei. [Pr.: *-li-e-*] — V. **îmbutelii**.

ÎMPACHETĂ, *împachetez*, vb. I. Tranz. 1. A face pachet; a strânge, a aduna lucruri într-un sac, într-o ladă etc., a ambala (în vederea transportului). 2. A pune comprese cu nămol, cu parafină etc. pe o parte bolnavă a corpului. — **În + pachet**. Cf. fr. *empaquetter*.

ÎMPACHETĂRE, *împachetări*, s.f. Acțiunea de a *împacheta* și rezultatul ei. 1. Ambalare, împachetat. 2. Îneluire cu comprese cu nămol, cu parafină etc. a unei părți bolnave a corpului. — V. **împacheta**.

ÎMPACHETĂT s.n. Împachetare. — V. **împacheta**.

ÎMPAINJINÍT, *-Ă* adj. v. **împăienjenit**.

ÎMPĂCĂ, *împăc*, vb. I. 1. Tranz. și refl. recipr. (De obicei urmat de determinări introduse prin prep. „cu”) A restabili raporturi de prietenie, de înțelegere cu cineva; a (se) reconcilia, a (se) împăcui. ♦ Refl. recipr. A se înțelege cu cineva (într-o chestiune bănească), a se învoi, a conveni. ♦ Refl. A se obișnui, a se deprinde cu ceva (de obicei o idee, un gând). 2. Tranz. A liniști, a potoli, a calma pe cineva mulțumindu-l, dându-i satisfacție. 3. Refl. recipr. A trăi în bună înțelegere cu cineva; a se învoi, a se îngădui cu cineva. — Lat. **impacare*.

ÎMPĂCĂRE, *împăcări*, s.f. Acțiunea de a (se) *împăca* și rezultatul ei; împăcuiere, împăcăciune. — V. **împăca**.

ÎMPĂCĂT, *-Ă, împăcați, -te*, adj. Liniștit, mulțumit, satisfăcut. — V. **împăca**.

ÎMPĂCĂCIUNE, *împăcăciuni*, s.f. (Înv.) Împăcare. — **Împăca** + suf. *-ăciune*.

ÎMPĂCĂCIUÍ, *împăcăciuesc*, vb. IV. Tranz. și refl. recipr. (Rar) A convinge pe cineva să facă pace sau a face pace cu cineva; a (se) împăca (1). [Pr.: *-ciu-i-*] — **În + pace** + suf. *-ui*.

ÎMPĂCĂCIURE, *împăcăciuri*, s.f. (Rar) Acțiunea de a (se) *împăcui* și rezultatul ei; împăcare [Pr.: *-ciu-i-*] — V. **împăcui**.

ÎMPĂCĂCIUÍT, *-Ă, împăcăciuiti, -te*, adj. (Rar) Împăcat, liniștit. — V. **împăcui**.

ÎMPĂCĂCIUTOR, *-OĂRE, împăcăciutori, -oare*, adj. Care împăcăciuește; conciliant. [Pr.: *-ciu-i-*] — **Împăcui** + suf. *-tor*.

ÎMPĂCĂCIUTORÍSM s.n. Atitudine de împăcare, de conciliere a unor divergențe; încercare de aplanare a conflictelor sociale, ideologice etc. ♦ P. gener. Îngăduință exagerată față de greșelile cuiva. [Pr.: *-ciu-i-*] — **Împăcui** + suf. *-ism*.

ÎMPĂCĂCIUTORÍST, *-Ă, împăcăciutoriști, -ste*, adj., s.m. și f. (Persoană) care manifestă împăcăciutorism, care practică împăcăciutorismul; conciliator. [Pr.: *-ciu-i-*] — **Împăcui** + suf. *-ist*.

ÎMPĂDURÍ, *împăduresc*, vb. IV. Tranz. A planta arbori pentru a forma o pădure. — **În + pădure**.

ÎMPĂDURÍRE, *împăduriri*, s.f. Acțiunea de a *împăduri*. — V. **împăduri**.

ÎMPĂDURÍT, *-Ă, împăduritiți, -te*, adj. Cu păduri. — V. **împăduri**.

ÎMPĂÍĂ, *împăiez*, vb. I. Tranz. A umple cu paie pielea jupuită de pe un animal, spre a-i da acestuia înfățișarea naturală. [Pr.: *-pă-ia-*] — **În + paie** (după fr. *empailler*).

ÎMPĂIAT, -Ă, *împăiați, -te*, adj. (Despre animale) A cărui piele jupuită a fost umplută cu paie pentru a-i da înfățișarea naturală. [Pr.: -pă-iaț] — V. **împăia**.

ÎMPĂIEJENĂ vb. I v. **împăienjeni**.

ÎMPĂIEJENIRE s.f. v. **împăienjenire**.

ÎMPĂIENJENI, pers. 3 *împăienjenește*, vb. IV. **1.** Tranz. și refl. A (se) acoperi cu pânze de păianjen, a (se) umple cu păienjenis. **2.** Refl. Fig. (Despre ochi sau vedere) A-și pierde claritatea, a vedea ca prin sită, ca prin ceață; a se încetșosa. ♦ Tranz. și refl. A (se) tulbura. [Pr.: -pă-ien-. — Var.: (reg.) **împăiejenă** vb. I, **împăienjinî**, **împăinjînî**, **împăinjînî** vb. IV] — **În + păianjen**.

ÎMPĂIENJENIRE s.f. Acțiunea de a (se) *împăienjeni* și rezultatul ei; fig. tulburare, încetșosare a vederii. [Pr.: -pă-ien-. — Var.: (reg.) **împăienjenire**, **împăiejenire** s.f.] — V. **împăienjeni**.

ÎMPĂIENJENIT, -Ă, *împăienjeniți, -te*, adj. **1.** Acoperit cu fire de păianjen, plin de păienjenis. **2.** Fig. (Despre ochi) Care nu mai distinge bine obiectele; (despre vedere) lipsit de claritate; încetșosat. [Pr.: -pă-ien-. — Var.: (reg.) **împăinjînî**, **-ă**, **împăinjînî**, **-ă** adj.] — V. **împăienjeni**.

ÎMPĂIENJINĂ vb. IV v. **împăienjeni**.

ÎMPĂIÉRE, *împăieri*, s.f. **1.** Acțiunea de a *împăia* și rezultatul ei. **2.** (Rar) Fază de formare a paiului la cereale. — V. **împăia**.

ÎMPĂINJENI vb. IV v. **împăienjeni**.

ÎMPĂINJENIRE s.f. v. **împăienjenire**.

ÎMPĂINJENIT, -Ă adj. v. **împăienjenit**.

ÎMPĂINJINĂ vb. IV v. **împăienjeni**.

ÎMPĂMĂNTĂ, *împământează*, vb. I. Tranz. A lega fire electrice la pământ. — **În + pământ**.

ÎMPĂMĂNTĂRE, *împământări*, s.f. Acțiunea de a *împământa* și rezultatul ei. — V. **împământa**.

ÎMPĂMĂNTENI, *împământenesc*, vb. IV. **1.** Tranz. (În Evul Mediu, în Țările Române) A acorda cuiva (printr-un act domnesc) calitatea și drepturile de pământean. **2.** Refl. A se stabili într-un loc, a se integra în viața localnicilor. **3.** Tranz. și refl. Fig. (Despre obiceiuri, idei etc.) A face să prindă sau a prinde rădăcini; a (se) introduce, a (se) generaliza. — **În + pământean**.

ÎMPĂMĂNTENIRE, *împământeniri*, s.f. Acțiunea de a (se) *împământeni* și rezultatul ei. — V. **împământeni**.

ÎMPĂNĂ, *împănez*, vb. I. Tranz. **1.** A introduce în creștăturile făcute într-o bucată de carne sau în unele legume bucățele de usturoi, de slănină etc. ♦ Fig. A umple, a înțesa, a împănzi un loc. **2.** (Tehn.) A reduce jocul dintre două sau mai multe obiecte, piese etc., introducând între ele pene de lemn sau de metal. — Lat. **implinnare* sau **în + pană**.

ÎMPĂNĂRE, *împănări*, s.f. Acțiunea de a *împăna* și rezultatul ei. — V. **împăna**.

ÎMPĂNĂT, -Ă, *împănați, -te*, adj. **1.** (Despre păsări) Acoperit cu pene. ♦ (Înv.; despre săgeți) Căreia i s-a fixat o pană de pasăre în capătul neascuțit pentru a putea zbura mai ușor la lansare; care este prevăzută cu o pană. ♦ (Reg.) Împodobit cu flori, plin cu flori. **2.** (Despre locuri, terenuri etc.) Plin, înțesat, împănzit. **3.** (Despre carne sau despre unele legume) În care s-au introdus bucăți de usturoi, de slănină etc. **4.** (Rar; despre obiecte sau unelte formate din bucăți) Înțepenit, fixat cu o pană de lemn sau de metal. [Var.: (înv.) **împenat, -ă** adj.] — V. **împăna**.

ÎMPĂPURĂ, *împăpurează*, vb. IV. (Pop.) Tranz. A astupa cu papură interstițiile unui vas cu doage. — **În + papură**.

ÎMPĂRĂT, *împărați*, s.m. Suveran (absolut) al unui imperiu. ♦ Fig. Stăpân, conducător. — Lat. *imperator*.

ÎMPĂRĂTEASĂ, *împăratească*, s.f. **1.** Soție de împărat sau femeie care conduce un imperiu. **2.** Plantă erbacee agățătoare, veninoasă, cu flori albe-verzui (*Bryonia alba*). ♦ (Bot.; reg.) Mutătoare (*Bryonia dioica*). — **Împărat** + suf. *-easă*.

ÎMPĂRĂTÉSC, -EASCĂ, *împăratești*, adj. De împărat, care aparține împăratului sau împărătesei; imperial; *p. ext.* măreț, maiestuos. — **Împărat** + suf. *-esc*.

ÎMPĂRĂTÉȘTE adv. Ca împărații, în felul împăraților; *p. ext.* (pe lângă verbe ca „a trăi”, „a mânca”, „a dormi” etc.) foarte bine. — **Împărat** + suf. *-ește*.

ÎMPĂRĂTIȚĂ, *împărațițe*, s.f. (Pop.) Împărăteasă (tânără). ♦ Fată de împărat. — **Împărat** + suf. *-iță*.

ÎMPĂRĂȚI, *împărațesc*, vb. IV. Intrans. (Înv. și pop.) A domni ca împărat. — Din **împărat**.

ÎMPĂRĂȚIE, *împărății*, s.f. **1.** Țară condusă de un împărat; imperiu. ♦ *Împărăția cerului* = rai. **2.** Faptul de a împărați; stăpânire. **3.** (Înv.) Împărat;

sultan. ♦ Expr. *Împărăția-ta* (sau *-voastră*), formulă de adresare către un împărat. — **Împărat** + suf. *-ie*.

ÎMPĂRECHEA vb. I v. **împerechea**.

ÎMPĂRECHÉRE s.f. v. **împerechere**.

ÎMPĂROȘĂ, *împăroșez*, vb. I. Tranz. și refl. (Rar) A (se) acoperi cu păr. — **În + părșos**.

ÎMPĂROȘAT, -Ă, *împăroșați, -te*, adj. (Rar) Plin de păr, acoperit cu păr. — V. **împăroșoa**.

ÎMPĂRTĂȘANIE, *împărtașanii*, s.f. (Bis.) Cuminecătură. — **Împărtași** + suf. *-anie*.

ÎMPĂRTĂȘI, *împărtașesc*, vb. IV. **1.** Tranz. și refl. (Bis.) A da sau a lua împărtașanie; a (se) cumineca, a (se) griji. **2.** Tranz. A accepta punctul de vedere al cuiva, a fi de acord cu... **3.** Tranz. A împărți cu cineva ceva; a avea parte de același lucru ca și altcineva. ♦ Refl. (Urmă de determinări introduse prin prep. „din”) A se face părtaș la ceva, a lua parte la ceva; a primi din..., a se înfrupta din... **4.** Tranz. A comunica, a destăinui cuiva un gând, o idee etc. — **În + părtaș**.

ÎMPĂRTĂȘIRE, *împărtașiri*, s.f. Acțiunea de a (se) *împărtași* și rezultatul ei; cuminecare; comunicare, destăinuire. — V. **împărtași**.

ÎMPĂRTEĂLĂ, *împărțeli*, s.f. Faptul de a împărți ceva. ♦ Spec. (Jur.) Împărțire a unor bunuri prin acord între părți sau prin lege; partaj. — **Împărți** + suf. *-eală*.

ÎMPĂRȚI, *împărți*, vb. IV. **1.** Tranz. și refl. A (se) separa în părți, a (se) despărți în grupuri; a (se) diviza, a (se) divide. ♦ Tranz. (Rar) A clasifica. ♦ Tranz. (Aritm.) A efectua operația de împărțire a unui număr prin altul, a face o împărțire. **2.** Tranz. A da mai multor persoane câte (o parte din) ceva; a repartiza, a distribui. ♦ Expr. *A nu avea ce împărți* sau *a nu avea nimic de împărțit* (cu cineva) = a nu avea nici o legătură, nimic comun (cu cineva). ♦ Refl. A se răspândi, a se împrăștia. **3.** Tranz. (Urmă de determinări introduse prin prep. „cu”) A împărtași ceva cu cineva. — Lat. *impartire*.

ÎMPĂRȚIRE, *împărțiri*, s.f. Acțiunea de a (se) *împărți* și rezultatul ei. ♦ (Aritm.) Operație prin care se determină de câte ori un număr se cuprinde în altul. — V. **împărți**.

ÎMPĂRȚIT, -Ă, *împărțiți, -te*, adj. **1.** Care este separat în părți, despărțit în grupuri; divizat. **2.** Răspândit, împrăștiat. — V. **împărți**.

ÎMPĂRȚITÓR, *împărțitori*, s.m. **1.** (Înv.) Factor poștal, poștaş. **2.** (Aritm.) Număr prin care se împarte deîmpărțitul; divizor. — **Împărți** + suf. *-tor*.

ÎMPĂTIMĂ vb. I v. **împătimi**.

ÎMPĂTIMI, *împățimesc*, vb. IV. Tranz. (Rar) A face pe cineva să sufere, a provoca cuiva dureri. [Var.: **împățimă** vb. I] — **În + patimă**.

ÎMPĂTIMIRE s.f. (Rar) lubire, pasiune adâncă. — V. **împătimi**.

ÎMPĂTIMIT, -Ă, *împățimiți, -te*, adj. (Rar) Pățimas. — V. **împătimi**.

ÎMPĂTRĂI, *împățesc*, vb. IV. Tranz. A mări de patru ori; a cvadrupla. — **În + patru**.

ÎMPĂTRIT, -Ă, *împățiriți, -te*, adj. Care este de patru ori mai mare, cva-druplu. — V. **împătri**.

ÎMPĂTURĂ vb. I v. **împături**.

ÎMPĂTURĂRE s.f. v. **împăturire**.

ÎMPĂTURĂT, -Ă adj. v. **împăturit**.

ÎMPĂTURĂI, *împățuresc*, vb. IV. Tranz. A strânge o pătură, o haină, o pânză, o hârtie etc. prin îndoirea de mai multe ori. [Var.: **împătură** vb. I] — **În + pătură**.

ÎMPĂTURĂIRE, *împăturiri*, s.f. Acțiunea de a *împături*. [Var.: **împăturare** s.f.] — V. **împături**.

ÎMPĂTURIT, -Ă, *împățuritiți, -te*, adj. (Despre pânză, hârtie etc.) Strâns prin îndoire repetată. [Var.: **împăturat, -ă** adj.] — V. **împături**.

ÎMPĂUNĂ, *împăunez*, vb. I. Refl. A se făli, a se mândri, a se fuduli. [Pr.: -pă-u-] — **În + păun** (după fr. *pavaner*).

ÎMPĂUNĂRE, *împăunări*, s.f. Acțiunea de a se *împăuna*. [Pr.: -pă-u-] — V. **împăuna**.

ÎMPĂUNĂT, -Ă, *împăunați, -te*, adj. **1.** (Rar) Împodobit cu pene (de păun). **2.** Mândru, înfumurat. [Pr.: -pă-u-] — V. **împăuna**.

ÎMPĂCLĂ, *împățlesc*, vb. IV. Refl. (Rar) A se acoperi cu păclă, a căpăta un aspect tulbure; a-și pierde claritatea. — **În + păclă**.

ÎMPĂCLIT, -Ă, *împățliți, -te*, adj. Acoperit cu păclă; întunecat, mohorât. — V. **împăcli**.

ÎMPĂNZI, *împățnesc*, vb. IV. **1.** Tranz. A acoperi (ca o pânză) o întindere de loc. ♦ A tulbura, a împăienjeni privirea. **2.** Tranz. și refl. Fig. A (se) întinde, a (se) răspândi. — **În + pânză**.

ÎMPĂNZIRE, *împățniri*, s.f. Acțiunea de a (se) *împânzi* și rezultatul ei. — V. **împânzi**.

ÎMPĂNZÎT, -Ă, *împânziți*, -te, adj. (Despre ochi, privire) Care a devenit tulbure; care și-a pierdut claritatea; împăienjenit. ♦ Fig. (Despre o mulțime) Răspândit pe o mare întindere. — V. **împânzi**.

ÎMPĂSLI, *împăslesc*, vb. IV. 1. Refl. (Despre tricotate de lână) A deveni îndesat ca păsla, a căpăta aspect de păsle. ♦ Tranz. *Împăsleşte dimia*. 2. Tranz. (Despre păr sau barbă) A acoperi fața, crescând des (ca păsle). — În + **păsle**.

ÎMPĂSLIRE s.f. Faptul de a (se) *împăsli*. — V. **împăsli**.

ÎMPĂSLIT, -Ă, *împăsliți*, -te, adj. Care a devenit des ca păsle, cu aspect de păsle; (despre păr) des și încălțit (ca păsle). — V. **împăsli**.

ÎMPĂSLITURĂ, *împăslițuri*, s.f. (Rar) Țesătură cu aspect de păsle. — **Împăsli** + suf. -tură.

ÎMPELIȚĂ vb. I. v. **împelițai**.

ÎMPELIȚĂT, -Ă adj. v. **împelițat**.

ÎMPENĂT, -Ă adj. v. **împănăt**.

ÎMPERECHEĂ, *împerechez*, vb. I. 1. Tranz. și refl. A (se) uni pentru a forma o pereche; a (se) asocia. 2. Tranz. A potrivi perechile de animale în vederea monei. ♦ Refl. recipr. A săvârși actul sexual; a se împreuna. [Var.: (reg.) *împărecheă* vb. I] — În + **perche**.

ÎMPERECHEĂT, -Ă, *împerecheați*, -te, adj. Împreunat, unit, asociat (în perechi). — V. **împerechea**.

ÎMPERECHERE, *împerecheri*, s.f. Acțiunea de a (se) *împerechea* și rezultatul ei. [Var.: (reg.) *împărechere* s.f.] — V. **împerechea**.

ÎMPESTRITĂ, *împestritez*, vb. I. Tranz. și refl. A (se) face peștriț. — În + **peștriț**.

ÎMPESTRITĂRE, *împeștritări*, s.f. Acțiunea de a (se) *împeștrita* și rezultatul ei. — V. **împeștrita**.

ÎMPESTRITĂT, -Ă, *împeștritați*, -te, adj. Care a devenit peștriț; amestecat. — V. **împeștrita**.

ÎMPESTRITĂTURĂ, *împeștritățuri*, s.f. Amestecătură de culori, p. ext. de elemente străine, eterogene; împeștritare, peștrițatură. — **Împeștrita** + suf. -ătură.

ÎMPETICĂT, -Ă, *împeticați*, -te, adj. (Rar) Cu petice; peticit². — În + **petic** + suf. -at.

ÎMPEȚI, *împețesc*, vb. IV. Tranz. (Pop.) A peți. — Din [a merge, a se duce, a veni etc.] În **peți**.

ÎMPEȚIT s.n. (Pop.) Pețit. — V. **împeți**.

ÎMPIEDECĂ vb. I. v. **împiedica**.

ÎMPIEDECĂRE s.f. v. **împiedicare**.

ÎMPIEDECĂT, -Ă adj. v. **împiedicat**.

ÎMPIEDECĂTĂTOR, -OĂRE adj. v. **împiedicător**.

ÎMPIEDICĂ, *împiedic*, vb. I. 1. Refl. A se lovi (cu piciorul) de ceva sau de cineva care stă în cale (și a cădea); a se poticni. ♦ Expr. *A se împiedica în picioare* = a se împietici. *A i se împiedica* (cuiva) *limba* = a nu putea articula bine sunetele. *A se împiedica la vorbă* = a găngăvi. ♦ Fig. A da mereu peste ceva sau peste cineva care supără, stingherește. 2. Tranz. A pune unui animal piedică la picioare, a-i lega picioarele ca să nu poată fugi. ♦ A înfrâna roțile unui vehicul (pentru a-l face să meargă greu). ♦ A pune piedica de siguranță la mecanismul armelor de foc. 3. Tranz. Fig. A opri, a ține în loc pe cineva sau ceva; a se pune în calea cuiva sau a ceva. [Var.: (reg.) *împiedecă* vb. I] — Lat. **împedicare**.

ÎMPIEDICĂRE, *împiedicări*, s.f. 1. Acțiunea de a (se) *împiedica* și rezultatul ei. 2. (Înv. și reg.) Piedică, obstacol. [Var.: (reg.) *împiedecăre* s.f.] — V. **împiedica**.

ÎMPIEDICĂT, -Ă, *împiedicați*, -te, adj. 1. (Despre animale) Care are picioarele legate (spre a nu putea fugi); (despre vehicule sau despre roțile lor) cu piedică; înțepenit. 2. Fig. (Despre vorbă sau despre vorbire) Greoi, poticnit, încurcat. [Var.: (reg.) *împiedecăt, -ă* adj.] — V. **împiedica**.

ÎMPIEDICĂTĂTOR, -OĂRE, *împiedicături, -oare*, adj. (Rar) Care împiedică; fig. care încurcă. [Var.: (reg.) *împiedecătător, -oare* adj.] — **Împiedica** + suf. -ător.

ÎMPIEGĂT, -Ă s.m. și f. v. **împiegat**.

ÎMPIELIȚĂ, *împielitez*, vb. I. Refl. (Înv.) A se întrupa, a se încarna. [Var.: (rar) *împeliță* vb. I] — În + **peliiță** (= *pieliiță*).

ÎMPIELIȚĂT, -Ă, *împieliițați*, -te, adj. Afurisit, blestemat. ♦ Expr. *Drac împieliițat*, se spune despre un copil neastâmpărat, poznaș, obraznic. ♦ (Substantivat, m.; art.) Dracul. [Var.: *împelițat, -ă* adj.] — V. **împelița**.

ÎMPIEPTOȘĂ, *împieptoșez*, vb. I. Refl. (Rar) A-și încorda mușchii pieptului; a se opinti (din piept). — În + **pieptos**.

ÎMPIETRI, *împietresc*, vb. IV. 1. Intrans. și refl. A se preface în piatră. ♦ Refl. A deveni tare ca piatra; a se întări. 2. Intrans. Fig. A rămâne pe loc,

nemișcat; a încremeni, a înlemni, a înmărmuri. ♦ Refl. și tranz. A deveni sau a face să devină insensibil. — În + **piatră**.

ÎMPIETRIRE s.f. Acțiunea de a (se) *împietri* și rezultatul ei. ♦ Fig. Încrămenire, înmărmurire, înlemnire. ♦ Fig. Insensibilitate. — V. **împietri**.

ÎMPIETRIT, -Ă, *împietriți*, -te, adj. 1. (În basme) Care a fost prefăcut în piatră; petrificat. 2. Fig. Nemișcat, încrămenit, înlemnit. ♦ Nesimțitor, insensibil. — V. **împietri**.

ÎMPIETRUIRE, *împietruiri*, s.f. Așezare a unor straturi de pietre sau de pietriș pe partea carosabilă a unui drum; pietruire. — În + **pietruire**.

ÎMPILĂ, *împilez*, vb. I. Tranz. A asupri, a oprima. — Et. nec.

ÎMPILĂRE, *împilări*, s.f. Acțiunea de a *împila*; asuprire, oprimare. — V. **împila**.

ÎMPILĂT, -Ă, *împilați*, -te, adj. (Adesea substantivat) Asuprit, oprimat. — V. **împila**.

ÎMPILĂTĂTOR, -OĂRE, *împilători, -oare*, adj. (Adesea substantivat, m.) Care împilează; asupritor. — **Împila** + suf. -ător.

ÎMPINGĂTOR, *împingătoare*, s.n. Accesoriu la armele de foc care servește la împinsul proiectilului în țevă. — **Împinge** + suf. -tor.

ÎMPINGE, *împing*, vb. III. 1. Tranz. A mișca, a urni, a deplasa din loc pe cineva sau ceva, exercitând o apăsare. ♦ Intrans. A se lăsa cu toată greutatea sau puterea spre a urni pe cineva sau ceva din loc. 2. Tranz. A face să înainteze; a duce, a purta (până departe). ♦ Fig. (Adesea peior.) A ajuta pe cineva să ajungă la o situație (nemeritată). 3. Tranz. Fig. A îndemna, a îmboldi. 4. Refl. A se înghesui pentru a putea merge înainte. ♦ Tranz. A îmbrânci. 5. Tranz. (Înv.) A izgoni, a alunga. ♦ Fig. A nu accepta, a respinge. 6. Intrans. (Reg.) A cheltui. ♦ Tranz. A plăti. G Expr. *A împinge bani* (cuiva) = a mitui (pe cineva). [Perf. s. *împinsei*, part. *împins*] — Lat. **împingere**.

ÎMPINGERE, *împingeri*, s.f. Acțiunea de a (se) *împinge* și rezultatul ei. ♦ Forță de apăsare exercitată de un corp asupra altuia. — V. **împinge**.

ÎMPINSĂTURĂ, *împinsături*, s.f. (Rar) Ghiont, brânci. — **Împins** (part. lui *împinge*) + suf. -ătură.

ÎMPINTENĂ, *împintenez*, vb. I. Tranz. (Rar) A da pinteni calului. — În + **pinten**.

ÎMPINTENĂT, -Ă, *împintenăți*, -te, adj. (Rar) Prevăzut cu pinteni. — În + **pinten** + suf. -at.

ÎMPISTRĂ, *împistresc*, vb. IV. Tranz. (Reg.) A împodobi o pânză, o cămașă etc. cu desene, cu motive florale etc. de diverse culori; *spec.* a încondeia ouă de Paști. — Cf. sl. *pīstriti*.

ÎMPISTRIT, -Ă, *împistriți*, -te, adj. (Reg.) Care este împodobit cu desene sau cu flori, cu ornamente de diverse culori și forme; *spec.* încondeiat. — V. **sîmpistri**.

ÎMPLĂTOȘĂ, *împlătoșez*, vb. I. Refl. (Rar) A se îmbrăca, a se înarma cu o platoșă. — În + **platoșă**.

ÎMPLĂTOȘĂT, -Ă, *împlătoșați*, -te, adj. (Rar) Îmbrăcat, înarmat cu o platoșă. — V. **împlătoșa**.

ÎMPLĂNTĂ, *împlânt*, vb. I. Tranz. și refl. A (se) înfige, a (se) vârî. ♦ Tranz. (Rar) A fixa, a așeza. — Lat. **implantare**.

ÎMPLĂNTĂRE, *împlântări*, s.f. Acțiunea de a (se) *împlânta* și rezultatul ei; înfigere; p. ext. fixare, înțepenire. — V. **împlânta**.

ÎMPLE vb. III v. **umple**.

ÎMPLETECĂ vb. IV v. **împletic**.

ÎMPLETECĂT, -Ă adj. v. **împletic**.

ÎMPLETĂ, *împletesc*, vb. IV. 1. Tranz. A reuni, a împreuna mai multe fire, jurubițe etc. 2. Tranz. A strânge părul în cozi. 3. Tranz. A lucra diferite obiecte din fire textile răsucite sau toarse ori din nuiele, din flori etc.; *spec.* a face o împletitură din fire de lână, de bumbac etc. prin tricotare cu andrele. ♦ A face colaci din bucăți de aluat. 4. Refl. recipr. Fig. A se încrușița, a se întretăia; a se îmbrina. 5. Intrans. (Rar; în expr.) *A împleți din picioare* = a mișca repede din picioare; a dansa. 6. Tranz. Fig. (Înv.) A uneli, a urzi. — În + **pleată** (pl. *plete*).

ÎMPLETICĂ, *împleticesc*, vb. IV. Refl. 1. (Despre picioare) A se lovi, a se împiedica unul de altul în mers; (despre oameni) a merge clătînându-se, împiedicându-se. ♦ P. anal. (Despre limbă) A se încurca în timpul vorbitului; (despre oameni) a articula greu cuvintele. 2. A se amesteca, a se încurca, a se încălci. ♦ Tranz. și refl. A (se) incolăci. [Var.: (reg.) **împletcă** vb. IV] — Et. nec.

ÎMPLETICĂRE s.f. Acțiunea de a (se) *împletici* și rezultatul ei. — V. **împletici**.

ÎMPLETICÎT, -Ă, *împleticiți*, -te, adj. 1. (Despre picioare, despre pas sau despre mers) Împiedicat, poticnit; (despre oameni) care merge șovăind, clătînându-se. ♦ (Despre limbă) Care articulează greu cuvintele. 2. Amestecat,

încurcat, încălciat. ♦ (Despre vorbă, gând) Greu de înțeles, confuz. [Var.: (reg.) **împleticit**, -ă adj.] — V. **împletici**.

ÎMPLETIRE, *împletiri*, s.f. Acțiunea de a (se) *împleti* și rezultatul ei; *împletit*¹. ♦ Fig. Amestec, încurcătură, încălceală. — V. **împleți**.

ÎMPLETIT¹ s.n. Împletire. — V. **împleți**.

ÎMPLETIT², -Ă, *împletiti*, -te, adj. 1. (Despre fire, jurubițe etc.) Reunit, încrucișat cu altele într-un anumit fel; (despre obiecte) lucrat din fire de lână, bumbac, cânepă etc. sau din nuiele, flori etc., dispuse într-un anumit fel. 2. (Despre păr) Strâns în cozi, făcut cozi. 3. (Adesea fig.) Încrucișat, încolăcit. — V. **împleți**.

ÎMPLETITĂTOR, -OĂRE, *împletitori*, -oare, s.m. și f. Persoană care împletește din răchită, nuiele etc. diferite obiecte. — **împleți** + suf. -tor.

ÎMPLETITURĂ, *împletituri*, s.f. Fel de a împleti. ♦ (Concr.) Produs obținut prin împletire. — **împleți** + suf. -tură.

ÎMPLINI, *împlinesc*, vb. IV. 1. Tranz. A atinge vârsta de... 2. Refl. (Despre timp sau măsură de timp) A ajunge la soroc, a se scurge, a trece în întregime, a expira. ♦ (Rare; despre noțiuni de cantitate) A ajunge la numărul, la suma dorită, indicată, necesară. 3. Tranz. A face să fie plin sau întreg; a întregi, a completa. ♦ Expr. *A-și împlini somnul* = a dormi suficient. 4. Refl. (Despre ființe) A se dezvolta; a se îngriși. ♦ Fig. A se desăvârși. 5. Tranz. și refl. A aduce sau a ajunge la îndeplinire, a (se) realiza, a (se) îndeplini. 6. Tranz. A achita, a plăti. ♦ (Înv. și reg.) A obliga pe un datornic să plătească banii datorăți. 7. Tranz. (Reg.; în expr.) A o *împlini* (cu cineva) = a o păți (cu cineva), v. *păți*. (Refl.) *I s-a împlinit* = i s-a înfundat, v. *înfunda*. — Lat. ***implenire** (< *plenus*) sau **în + plini** (înv. „împlini” < *plin*).

ÎMPLINIRE, *împliniri*, s.f. Acțiunea de a (se) *împlini* și rezultatul ei. — V. **împlini**.

ÎMPLINIT, -Ă, *împliniți*, -te, adj. 1. (Despre noțiuni de timp) Întreg, complet. 2. (Despre oameni) Bine făcut, proporționat. ♦ Durduliu, grăsuț. — V. **împlini**.

ÎMPODOBI, *împodobesc*, vb. IV. Tranz. și refl. A (se) găti, a(-și) pune podoabe. ♦ Tranz. A garnisi, a orna. ♦ Tranz. Fig. (Rare) A da culoare, relief (prin adăugarea unei podoabe); a agrementa. — **în + podoabă**.

ÎMPODOBIRE, *împodobiri*, s.f. Acțiunea de a (se) *împodobi*; decorare, înfrumusețare; (concr.) podoabă, ornament. — V. **împodobi**.

ÎMPODOBIT, -Ă, *împodobiti*, -te, adj. Care este gătit, căruia i s-au pus podoabe. ♦ Înfrumusețat. — V. **împodobi**.

ÎMPONCIȘĂ, *împoncișez*, vb. I. (Înv.) 1. Refl. recipr. A veni în conflict cu cineva sau cu ceva, a fi în dezacord; a se contrazice. 2. Tranz. A înfige un obiect ascuțit; a împlânta. — **în + ponciș**.

ÎMPONCIȘĂRE, *împoncișări*, s.f. (Înv.) Acțiunea de a (se) *împoncișa* și rezultatul ei; conflict; împotrivire. [Var.: **împuncișare** s.f.] — V. **împoncișa**.

ÎMPONCIȘĂT, -Ă, *împoncișăți*, -te, adj. (Înv.) Așezat ponciș; încrucișat. — V. **împoncișa**.

ÎMPOPORĂ, *împoporez*, vb. I. Tranz. (Înv.) A popula un teritoriu. — **în + popor**.

ÎMPOPORĂRE s.f. (Înv.) Acțiunea de a *împopora*; populare. — V. **împopora**.

ÎMPOPOȚĂ, *împopoțez*, vb. I. Refl. și tranz. (Reg.) A (se) împopoțona. — Et. nec.

ÎMPOPOȚONĂ, *împopoțonez*, vb. I. Refl. și tranz. (Fam.) A (se) găti cu (prea) multe podoabe (de prost gust); a (se) înzorzona, a (se) împoțona, a (se) întoțona. — Et. nec.

ÎMPOPOȚONĂRE s.f. (Fam.) Acțiunea de a (se) *împopoțona* și rezultatul ei; înzorzonare. — V. **împopoțona**.

ÎMPOPOȚONĂT, -Ă, *împopoțonați*, -te, adj. Împodobit în mod exagerat și de obicei cu lucruri, cu podoabe de prost gust; înzorzonat, întoțonat. — V. **împopoțona**.

ÎMPOTMOLI, *împotmolesc*, vb. IV. Refl. A se înțepeni în nămol, în nisip etc.; a se îngloda, a se înnămoli. ♦ (Despre albia unei ape curgătoare) A se înnămoli, a se îngusta din cauza aluviunilor. ♦ Fig. A nu putea fi dus până la capăt, soluționat, rezolvat. — **în + potmol**.

ÎMPOTMOLIRE, *împotmoliri*, s.f. Acțiunea de a se *împotmoli* și rezultatul ei; înnămolire. — V. **împotmoli**.

ÎMPOTRIVĂ prep. (Construit cu gen.) Contra, în contra, în ciuda. ♦ (Rare) Către, spre. ♦ (Înv.) În față. — Din **împotrivă**.

ÎMPOTRIVĂ adv. În contra, contrar. ♦ Expr. *A fi* (sau *a sta*, *a se pune* etc.) *împotrivă* = a se împotrivi, a rezista. *A zice* (sau *a răspunde*, *a vorbi* etc.) *împotrivă* = a contrazice. ♦ (Rare) În față. [Var.: (reg.) **împotrivă** adv.] — **în + potrivă**.

ÎMPOTRIVEALĂ, *împotrivelă*, s.f. (Rare) Faptul de a se *împotrivi*; împotrivire, opoziție, rezistență. — **împotrivi** + suf. -eală.

ÎMPOTRIVĂ, *împotrivesc*, vb. IV. Refl. A nu fi de acord, a sta, a fi, a se pune împotrivă; a se opune. — Din **împotrivă**.

ÎMPOTRIVIRE, *împotriviri*, s.f. Acțiunea de a se *împotrivi* și rezultatul ei; opoziție, rezistență, opunere, împotriveală. — V. **împotrivi**.

ÎMPOTRIVIT, -Ă, *împotriviți*, -te, adj. (Înv., rar) Opus, contrar. — V. **împotrivi**.

ÎMPOTRIVITĂTOR, -OĂRE, *împotrivitori*, -oare, s.m. și f., adj. (Înv.) (Persoană) care se opune, care este împotrivă; p. ext. dușman. [Var.: **împotrivitor**, -oare s.m. și f., adj.] — **împotrivi** + suf. -tor.

ÎMPOVĂRĂ, *împovărez*, vb. I. Tranz. și refl. A pune o povară pe cineva sau a lua asupra sa o povară, a (se) încălca din greu; a (se) îngreuna. — **în + povară**.

ÎMPOVĂRĂRE s.f. Acțiunea de a (se) *împovăra*. — V. **împovăra**.

ÎMPOVĂRĂT, -Ă, *împovărați*, -te, adj. ♦ Încărcat cu o povară; îngreunat. ♦ Fig. Copleșit de tristețe, tulburat de frământări sufletești. — V. **împovăra**.

ÎMPOVĂRĂTĂTOR, -OĂRE, *împovărători*, -oare, adj. Care împovărează; copleșitor. — **împovăra** + suf. -ător.

ÎMPRĂȘTII, *împrăștii*, vb. I. 1. Tranz. și refl. A face să plece sau să fugă ori a pleca, a fugi în toate părțile; a (se) risipi, a (se) răspândi, a (se) răzleți. ♦ P. anal. A (se) risipi prin cădere, prin rupere, prin răsturnare. ♦ Tranz. Fig. A face să dispară gândurile, a risipi o stare sufletească (apăsătoare). 2. Refl. (Despre lichide) A se răspândi, a se difuza. ♦ Tranz. și refl. P. gener. (Adesea fig.) A (se) întinde, a (se) difuza, a (se) răspândi. [Pr.: -*ți-a*] — **în + praștie**.

ÎMPRĂȘTIAT, -Ă, *împrăștiați*, -te, adj. 1. (Despre oameni) Distrat, zăpăcit; dezordonat, dezorganizat. 2. (Despre lucruri) Aflat în dezordine, risipit. [Pr.: -*ți-a*] — V. **împrăștia**.

ÎMPRĂȘTIÉRE, *împrăștieri*, s.f. Acțiunea de a (se) *împrăștia*; risipire, răspândire. [Pr.: -*ți-e*] — V. **împrăștia**.

ÎMPRĂȘTIETĂTOR, -OĂRE, *împrăștietori*, -oare, adj. 1. (Rare) Care împrăștie; care difuzează. 2. (Înv.) Risipitor. [Pr.: -*ți-e*] — **împrăștia** + suf. -tor.

ÎMPREJMUI, *împrejmuiesc*, vb. IV. Tranz. A pune, a așeza un gard, pietre etc. de jur-împrejurul unui loc pentru a-l delimita de rest; a îngradi. ♦ Fig. A înconjura, a împresura. — **în + preajmă** + suf. -ui.

ÎMPREJMUIRE, *împrejmui*, s.f. 1. Acțiunea de a *împrejmui*; împrejmuit¹. 2. (Concr.) Îngreditură; gard. 3. (Înv.) Împrejurime. — V. **împrejmui**.

ÎMPREJMUIT¹ s.n. Faptul de a *împrejmui*; împrejmuire (1). — V. **împrejmui**.

ÎMPREJMUIT², -Ă, *împrejmuiți*, -te, adj. (Despre locuri, terenuri etc.) Care este închis de jur împrejur (cu gard); îngradit. — V. **împrejmui**.

ÎMPREJMUITĂTOR, -OĂRE, *împrejmuitori*, -oare, adj. Care împrejmuieste. ♦ Înconjurător. [Pr.: -*mu-i*] — **împrejmui** + suf. -tor.

ÎMPREJUR adv. În (sau pe) locul înconjurător; în jur. ♦ Loc. adv. (*De*) *jur-împrejur* = din (sau în) toate părțile, în jur. ♦ Expr. (*La*) *stânga-mprejur!* comandă (militară) de întoarcere înapoi prin învârtire de 180° spre stânga. — **în + pre + jur**.

ÎMPREJURĂ, *împrejur*, vb. I. Tranz. (Înv. și reg.) A ocoli de jur-împrejur, a cuprinde din toate părțile; a înconjura. ♦ (Reg.) A lega un obiect cu o sfoară etc. trecută împrejur; a încinge. — Lat. pop. **împergurare** sau din **împrejur**.

ÎMPREJURĂRE, *împrejurări*, s.f. Situație în care se află cineva; circumstanță; întâmplare. ♦ Loc. adv. *După împrejurări* = potrivit situației; de la caz la caz. — V. **împrejura**.

ÎMPREJURĂME, *împrejurimi*, s.f. Locul sau ținutul dimprejur; preajmă, vecinătate, împrejmuire (3). — **împrejur** + suf. -ime.

ÎMPREJURUL prep. (Construit cu gen.; arată spațiul înconjurător în raport cu cineva sau cu ceva) În jurul... *Se adunase lume împrejurul casei*. — Din **împrejur**.

ÎMPRESURĂ, *împresor*, vb. I. Tranz. 1. A înconjura din toate părțile; a încadra (4). ♦ A cuprinde cu brațele, cu mâinile; a îmbrățișa. 2. A încercui pentru a prinde, a cuceri etc. 3. (Înv.) A depozeda pe cineva în mod abuziv. [Prez. ind. și: *împresur*] — Probabil lat. ***pressoriare** (< *pressor*).

ÎMPRESURĂRE, *împresurări*, s.f. Acțiunea de a *împresura* și rezultatul ei. — V. **împresura**.

ÎMPRESURĂT, -Ă, *împresurați*, -te, adj. Cuprins din toate părțile; învăluit, năpădit. — V. **împresura**.

ÎMPREUNĂ, *împreunez*, vb. I. 1. Tranz. și refl. A (se) aduna la un loc; a (se) uni, a (se) îmbina. ♦ Tranz. (Rare) A întruni, a cumula. 2. Refl. recipr. și tranz. fact. A săvârși sau a face să săvârșească actul sexual; a (se) împerechea. [Pr.: -*pre-u*. — Prez. ind. și: (reg.) *împreună*] — Din **împreună**.

ÎMPREUNĂRE, *împreunări*, s.f. Acțiunea de a (se) *împreuna* și rezultatul ei. [Pr.: -*pre-u*] — V. **împreuna**.

ÎMPREUNĂT, -Ă, *împreunați, -te*, adj. Care este unit cu altul (într-un tot); îmbinat; încheiat². [Pr.: -pre-u-] — V. **împreuna**.

ÎMPREUNĂ adv. La un loc; laolaltă, depreună, delaolaltă. — **În + preună** (< pre + una).

ÎMPRICINĂ, *împricinez*, vb. I. Refl. recipr. (Pop.) A găsi pricină de judecată (cu cineva); a se judeca cu cineva. — **În + pricină**.

ÎMPRICINĂT, -Ă, *împricinați, -te*, adj., s.m. și f. (Om) care este implicat, acuzat într-un proces; (om) care este parte într-un proces. — V. **împricina**.

ÎMPRIETENI, *împrietenesc*, vb. IV. Refl. și tranz. A deveni prieten cu cineva sau a face pe cineva prieten cu altcineva. [Pr.: -pri-e-. — Var.: (reg.) **împrietini** vb. IV] — **În + prieten**.

ÎMPRIETENIRE s.f. Faptul de a (se) *împrieteni*. [Pr.: -pri-e-] — V. **împrieteni**.

ÎMPRIETINI vb. IV v. **împrieteni**.

ÎMPRIMĂVARĂ, pers. 3 *împriimăvărează*, vb. I. Refl. impers. A se face primăvară. — **În + primăvară**.

ÎMPROPRIETĂRI, *împroprietăresc*, vb. IV. Tranz. (Despre stat) A atribui cuiva drepturi de proprietate asupra unui teren agricol, a unui lot de casă, a unui imobil etc. [Pr.: -pri-e-] — **În + proprietar**.

ÎMPROPRIETĂRIRE, *împroprietări*, s.f. Acțiunea de a *împroprietări* și rezultatul ei. [Pr.: -pri-e-] — V. **împroprietări**.

ÎMPROSPĂTĂ, *împrospățez*, vb. I. 1. Tranz. A face să fie din nou proaspăt, prin schimbare, prin înlocuire. 2. Tranz. și refl. A (se) reînnoi. ♦ A (se) înviora. — **În + proaspăt**.

ÎMPROSPĂTARE s.f. Acțiunea de a (se) *împrospăta* și rezultatul ei; înnoire, înviorare. — V. **împrospăta**.

ÎMPROSPĂTĂT, -Ă, *împrospătați, -te*, adj. Înnoit; înviorat. — V. **împrospăta**.

ÎMPROȘCĂ, *împrôsc*, vb. I. Tranz. 1. A împrăștia apă sau noroi stropind în toate părțile; (adesea fig.) a stropi pe cineva cu apă, cu noroi etc. ♦ Spec. (Tehn.) A împrăștia sub presiune un lichid sau o pulbere pe suprafața unui obiect. 2. A arunca întruna, a zvârli fără încetare în toate părțile proiectile, pietre etc.; a arunca cu ceva asupra cuiva. — Cf. bg. *prâskam*, sb. *prskati*.

ÎMPROȘCĂRE, *împroșcări*, s.f. Acțiunea de a *împroșca*; stropire; împrôșcătura (1). — V. **împroșca**.

ÎMPROȘCĂTURĂ, *împroșcături*, s.f. 1. Împroșcare. 2. (Concr.) Urmă lăsată prin împrôșcare; stropitură, pată. — **Împroșca + suf. -ătură**.

ÎMPROTIVĂ adv. v. **împotrivă**.

ÎMPROTIVĂTOR, -OĂRE s.m. și f., adj. v. **împotrivitor**.

ÎMPRUMUT, *împrumuturi*, s.n. 1. Faptul de a (se) împrumuta; (concr.) obiect sau sumă de bani împrumutată. ♦ Loc. adj. *De împrumut* = care este împrumutat ♦ Loc. vb. *A da (sau a lua) cu împrumut* = a împrumuta (1). ♦ Expr. *A fi (sau a părea) ca de împrumut* = a nu i se potrivea cuiva. 2. Cuvânt, construcție lexicală etc. luată din altă limbă. *Împrumut lingvistic*. — Lat. *in promutuum*.

ÎMPRUMUTĂ, *împrumută*, vb. I. Tranz. și refl. 1. A da cuiva sau a lua de la cineva un bun care urmează să fie restituit. 2. A adopta cuvinte, obiceiuri etc.; p. ext. a imita. — Lat. **împrumutare* sau din **împrumut**.

ÎMPRUMUTĂRE s.f. Acțiunea de a *împrumuta* și rezultatul ei. — V. **împrumuta**.

ÎMPRUMUTĂT, -Ă, *împrumutați, -te*, adj. Care este luat sau dat cu împrumut. ♦ (Despre cuvinte, obiceiuri etc.) Care este din altă limbă sau de la alt popor. ♦ Imitat. — V. **împrumuta**.

ÎMPRUMUTĂTOR, -OĂRE, *împrumutători, -oare*, s.m. și f. Persoană care împrumută sau de la care se împrumută ceva. — **Împrumuta + suf. -ător**.

ÎMPUIĂ, *împuiez*, vb. I. Tranz. (Fam.; în expr.) *A împuia capul (sau urechile) cuiva* = a face să intre în mintea cuiva o idee, insistând asupra ei; a ameți pe cineva cu vorbăria. [Pr.: -pu-ia. — Prez. ind. și: (reg.) *împui*] — **În + pui**.

ÎMPUNCIȘARE s.f. v. **împoncișare**.

ÎMPUNGĂCI, -CE, *împungaci, -ce*, adj. (Reg., despre vite cornute) Împungător (2). — **Împunge + suf. -aci**.

ÎMPUNGĂTOR, -OĂRE, *împungători, -oare*, adj. (Reg.) 1. Care împunge, care are vârful ascuțit. ♦ Fig. (Despre ochi, privire) Pătrunzător, scrutător. ♦ Fig. (Despre vorbe) Întepător, mușcător. 2. (Despre vite cornute) Care are nărvul de a lovi cu coarnele, care împunge (2); împungaci. — **Împung** (prez. ind. al lui *împunge*) + suf. -ător.

ÎMPUNGE, *împung*, vb. III. 1. Tranz. și refl. A (se) întepa. ♦ Tranz. A îmboldi un animal. ♦ Tranz. Fig. A ironiza, a persifla. 2. Tranz. A lovi cu coarnele. [Perf. s. *împunsei*, part. *împuns*] — Lat. *împungere*.

ÎMPUNGERE, *împungeri*, s.f. Acțiunea de a (se) *împunge* și rezultatul ei; întepare. — V. **împunge**.

ÎMPUNSĂTURĂ, *împunsături*, s.f. 1. Împungere cu acul, la cusături; p. ext. locul unde a pătruns acul (sau vârful ascuțit al altui obiect). ♦ Întepătură (1). *Degete pline de împunsături*. 2. Fig. Întepătură (2). — **Împuns** (part. lui *împunge*) + suf. -ătură.

ÎMPUPI, *împupesc*, vb. IV. Intrans. (Reg.) A îmboboci; a înmuguri. — **În + pup¹**. Cf. sb. p u p i t i „a îmboboci”.

ÎMPUPIT, -Ă, *împupiți, -te*, adj. (Reg.) Îmbobocit; înmugurit. — V. **împupi**.

ÎMPURPURĂ, *împurpurez*, vb. I. Refl. A se înroși în obraji (de emoție). [Prez. ind. și: *împurpui*] — **În + purpură**.

ÎMPURPURĂRE, *împurpurări*, s.f. Acțiunea de a se *împurpura* și rezultatul ei. — V. **împurpura**.

ÎMPUȘCĂ, *împușc*, vb. I. 1. Tranz. și refl. A (se) omori sau a (se) răni cu proiectilul tras de o armă de foc. ♦ Expr. (Tranz.; fam.) *A împușca francul* = a fi în mare lipsă de bani; a trăi din expediente. 2. Intrans. A face să iasă prin explozie proiectilul unei arme de foc; fig. a produce pocnete (ca cele) de pușcă. ♦ Compus: *împușcă-n-lună* s.m. și f. = om îndrăzneț, dar nesocotit.

♦ A face să explodeze o încărcătură explozivă. 3. Intrans. și refl. (pers. 3; despre tencuieli) A se degrada (la suprafață) prin umflare, cojire etc.; a se coșcovi, a se scoroji, a se coji. 4. Tranz. A introduce, cu un aparat special, cuie într-o suprafață betonată. — **În + pușcă**.

ÎMPUȘCĂRE, *împușcări*, s.f. 1. Acțiunea de a (se) *împușca* și rezultatul ei. 2. Operație de rupere în bucăți a unei roci prin explodarea încărcăturilor de mină. — V. **împușca**.

ÎMPUȘCĂT, -Ă, *împușcați, -te*, adj. 1. Care a fost omorât prin împușcare. ♦ (Expr.) *A fugi (sau a ieși, a se duce) (ca) împușcat* = a fugi, a se duce repede, glonț. 2. (Despre tencuieli) Care s-a degradat (la suprafață) prin umflare, cojire etc.; coșcovit, scorojit, cojit. 3. (Despre pereți de beton) În care s-au introdus, cu un aparat special, cuie. — V. **împușca**.

ÎMPUȘCĂTURĂ, *împușcături*, s.f. 1. Zgomot produs de explozia încărcăturii unei arme de foc; pocnet de pușcă. 2. Încărcătură explozivă introdusă într-o rocă sau într-un zăcământ de minereu spre a le sfărâma. — **Împușca + suf. -ătură**.

ÎMPUTERNICI, *împuternicesc*, vb. IV. Tranz. 1. A da cuiva puterea de a face ceva. ♦ (Jur.) A da mandat, a autoriza. 2. Tranz. și refl. (Înv. și pop.) A da sau a prinde putere, a(-și) reface forțele, a (se) face mai puternic; a (se) întări. — **În + puternic**.

ÎMPUTERNICIRE, *împuterniciri*, s.f. 1. Acțiunea de a *împuternici* și rezultatul ei. ♦ (Jur.) Mandat, procură. 2. (Rare) Întărire, fortificare. ♦ Intensificare. — V. **împuternici**.

ÎMPUTERNICIT, -Ă, *împuterniciți, -te*, s.m. și f., adj. (Persoană) autorizată a săvârși ceva în numele altcuiva; mandatar. — V. **împuternici**.

ÎMPUȚI, *împuț*, vb. IV. 1. Refl. A căpăta miros rău din cauza alterării; a intra în putrefacție. 2. Tranz. A umple o încăpere, un spațiu cu miros greu (de putrefacție, de murdărie). [Prez. ind. și: *împuțesc*] — **În + puț**.

ÎMPUȚICIUNE, *împuțiciuni*, s.f. 1. Miros greu; putoare. 2. (Concr.) Lucru urât mirositor; p. ext. murdărie. — **Împuț** + suf. -ciune.

ÎMPUȚINĂ, *împuținez*, vb. I. Refl. A se reduce ca număr, ca mărime; a se micșora, a descrește, a diminua, a scădea. ♦ Expr. *A se împuțina cuiva inima* sau *a se împuțina cu inima* = a se descuraja; a se înfricoșa. — **În + puțin**.

ÎMPUȚINĂRE, *împuținări*, s.f. Faptul de a se *împuțina*; reducere, micșorare, descreștere, diminuare, scădere. — V. **împuțina**.

ÎMPUȚINĂT, -Ă, *împuținați, -te*, adj. Care a scăzut ca număr sau ca mărime, care s-a micșorat. ♦ Care a scăzut ca intensitate; care este diminuat; slabit. — V. **împuțina**.

ÎMPUȚIT, -Ă, *împuțiți, -te*, adj. 1. Care a intrat în putrefacție, care miroase urât din cauza alterării. 2. Murdar, neîngrijit. ♦ (Despre oameni; adesea substantivat) Leneș, trândav. — V. **împuți**.

ÎN prep. 1. (Indică interiorul spațiului unde are loc o acțiune, unde se află ceva, spre care are loc o mișcare) *Întră în casă*. ♦ (Indică suprafața pe care are loc o acțiune sau spațiul dintre obiecte unde se află ceva, unde se produce o mișcare) *Se suie în pom*. ♦ (Indică obiectul de care atarnă ceva) *Pune-ți haina în cuier*. ♦ (Indică o parte a corpului care este acoperită, îmbrăcată etc.) *Și-a tras ghețele în picioare. Nu sta cu căciula în cap*. ♦ La, în dreptul. *Haină roasă în coate*. 2. (Indică timpul în care se petrece o acțiune) *În iunie se coc cereșele*. ♦ (Indică intervalul de timp care se scurge de la un anumit moment) După, peste. *Pleci de mâine în două zile*. 3. (Indică o cauză) Din pricina...; în urma... *Pomul se clătina în vânt. Ochii-i ard în friguri*. 4. (Indică scopul) *Se duce în peștit*. 5. (Indică instrumentul, relația) *S-au înțeles în scris*. 6. (Indică o comparație) În formă de..., ca... *Fumul se ridică*

în spirală. **7.** Conform cu..., potrivit cu... *Fiecare în legea lui.* **8.** (Introduce un complement indirect) *Adâncit în gânduri. Casă transformată în muzeu.* — Lat. *in*.

ÎNADÎNS adv. Cu un anumit scop, anume, intenționat. — **În + adins.**

ÎNAINȚĂ, *înaintez*, vb. I. **1.** Intrans. A merge înainte în spațiu, a se mișca spre cineva sau ceva aflat înainte; a avansa. ♦ Fig. A progresa. **2.** Intrans. A merge înainte în timp; a se desfășura, a se dezvolta. **3.** Tranz. A ridica pe cineva într-o funcție mai importantă; a avansa în grad. ♦ Intrans. A obține o funcție mai importantă, un grad mai mare. **4.** Tranz. A expedia, a trimite, a da un act, o petiție, o lucrare administrativă etc. **5.** Tranz. (Înv.) A avansa o sumă de bani. — Din **înainte**.

ÎNAINȚĂRE, *înaintări*, s.f. Acțiunea de a *înainta* și rezultatul ei. ♦ Avansare într-o funcție, într-o demnitate. ♦ (Sport; concr.) Totalitatea înaintașilor (**4**). ♦ Dezvoltare, progres, propășire. — V. **înainta**.

ÎNAINȚĂȘ, *-Ă, înaintași*, -e, adj., s.m. **1.** Adj. (Despre animale de tracțiune, mai ales despre cai; adesea substantivat) Înhamat înaintea roților. **2.** Adj. (Rar) Care merge înainte, care este în față. **3.** S.m. Persoană care, prin activitatea sau prin lucrările sale, a pregătit activitatea altora; precursor. **4.** S.m. (Sport) Jucător din linia de atac a unei echipe de fotbal, rugbi, hochei etc. [Var.: (reg.) **naintăș**, *-ă* adj.] — **Înainte** + suf. *-aș*.

ÎNAINȚĂȚ, *-Ă, înaintăți*, -te, adj. **1.** Care este situat în față. **2.** Care se detașează de ceilalți, situându-se înaintea lor prin cunoștințele și prin nivelul său intelectual; care se conduce după concepția cea mai avansată; progresist. **3.** Avansat în timp; târziu. ♦ *Înaintat în vârstă = bătrân.* — V. **înainta**.

ÎNAINȚE adv. I. (Cu sens local) În față. ♦ În locul dintâi, în frunte. ♦ (Cu valoare de interjecție) Îndemn de a înainta. II. (Cu sens temporal) **1.** Mai devreme, mai întâi. ♦ Expr. *Mai înainte = a)* mai demult; *b)* mai repede (decât altcineva sau altceva). *De mai înainte =* de mai demult. *Cu... (mai) înainte sau (mai) înainte cu...*, arată cât timp a trecut de la întâmplarea de care este vorba. *Înainte vreme =* odinioară. ♦ Compus: *înainte-mergător* s.m. = înaintaș (**3**); precursor; *p. ext.* om cu vederi înaintate. **2.** Mai departe, în continuare. ♦ Expr. *De azi (sau aici, acum etc.) înainte =* de azi (sau aici, acum etc.) încolo. [Var.: *naînte* adv.] — Lat. **in ab ante**.

ÎNAINȚEA prep. (Construit cu gen.) **1.** (Cu sens local) În fața, dinaintea (cuiva sau a ceva). *Înaintea ochilor.* ♦ De față cu..., față de... **2.** (Cu sens temporal) Anterior, mai devreme decât... — Din **înainte**.

ÎNALBĂSTRÎ vb. IV v. **înalbăstri**.

ÎNĂLT, *-Ă, înălți*, -te, adj. **1.** Care se ridică mult în sus; foarte ridicat. ♦ *Frunte înaltă =* frunte mare, lată. ♦ (Substantivat, n.) Înălțime. ♦ (Despre ființe) De statură mare. ♦ Care se găsește la înălțime (mare). **2.** (Despre sunete) Ascuțit², subțire, acut. **3.** (Despre tensiunea curentului electric, despre presiuni) Care are valoare sau măsură mare. ♦ (Despre frecvență) Cu un număr mare de perioade pe unitatea de timp. **4.** Fig. Care este situat pe o treaptă ridicată în scara valorilor sau a importanței; superior; deosebit, important; distins, măreț. ♦ *Înaltă fidelitate =* calitate a unor aparate sau sisteme electroacustice de a reda cât mai fidel semnalele sonore (înregistrate); hi-fi. [Var.: **naît**, *-ă* adj.] — Lat. **in altum**.

ÎNAMORĂ, *înamorez*, vb. I. Refl. A se îndrăgosti. — **În + amor** (după fr. *s'enamourer*).

ÎNAMORĂRE, *înamorări*, s.f. Faptul de a se *înamora*; îndrăgostire. — V. **înamora**.

ÎNAMORĂȚ, *-Ă, înamorați*, -te, adj. **1.** Îndrăgostit. **2.** De dragoste. — V. **înamora**.

ÎNAPÓI adv. **1.** În direcție contrară înaintării; în spate, îndărăt. ♦ Loc. vb. *A da înapoi = a)* a se retrage; *b)* fig. a ceda (într-o discuție) într-o acțiune; *c)* fig. a fi în declin, a regresa. ♦ (Înv.; cu trimitere la un pasaj anterior dintr-un text) Mai sus. **2.** La locul de proveniență; în locul unde a fost mai înainte. ♦ Loc. vb. *A da (ceva) înapoi =* a restitui; a înapoia. ♦ Expr. *A-și lua vorba înapoi =* a-și retrage vorba, făgăduiala făcută; a reveni asupra celor spuse, rectificându-le. **3.** Cu o treaptă îndărăt, într-un loc inferior altora ca valoare. **4.** Mai demult, la o dată anterioară celei prezente. — **În + apoi**.

ÎNAPÓIĂ¹ prep. (Construit cu gen.) În urma, îndărătul cuiva sau a ceva. — Din **înapoi**.

ÎNAPÓIĂ², *înapoiez*, vb. I. **1.** Tranz. A da înapoi; a restitui. ♦ Refl. A reveni, a se întoarce la locul de unde a plecat. **2.** Refl. și intrans. Fig. (Înv.) A fi în declin, a regresa; a decădea. [Var.: (reg.) **napoiă** vb. I.] — Din **înapoi**.

ÎNAPÓIĂȚ, *-Ă, înapoiăți*, -te, adj. **1.** (Despre oameni) Care are minte insuficient dezvoltată; arierat. **2.** (Despre persoane, popoare, țări etc.) Care a rămas în urmă din punct de vedere politic, social, cultural, economic etc. — V. **înapoia²**.

ÎNAPÓIÉRE, *înapoieri*, s.f. Acțiunea de a (*se*) *înapoia²*. ♦ *Înapoiere mintală =* dezvoltare mentală inferioară la un individ, față de vârsta pe care o are; insuficientă dezvoltare psihică și intelectuală de unui individ. — V. **înapoia²**.

ÎNARIPĂ, *înaripez*, vb. I. Refl. A prinde aripi; a-și lua avânt; a întrăripa. ♦ Tranz. (Poetic) A da avânt, a însufleți. — **În + aripă**.

ÎNARIPĂȚ, *-Ă, înaripați*, -te, adj. Care are aripi, cu aripi; aripat, întrarıpat. ♦ Fig. Plin de elan, avântat. — V. **înaripa**.

ÎNARMĂ, *înarmez*, vb. I. Tranz. și refl. A(-și) procura arme; a (*se*) pregăti pentru luptă prin înzestrare cu armament; a (*se*) înarma, a (*se*) arma. ♦ Expr. (Refl.) *A se înarma cu răbdare =* a-și impune răbdare, a aștepta cu stăpânire de sine desfășurarea faptelor. — **În + armă**.

ÎNARMĂRE, *înarmări*, s.f. Acțiunea de a (*se*) *înarma*. — V. **înarma**.

ÎNARMĂȚ, *-Ă, înarmați*, -te, adj. (Despre persoane sau despre colectivități) Care este înzestrat cu arme; care are arme asupra sa; care este pregătit pentru luptă. ♦ Expr. *Înarmat până în dinți* (sau *din cap până în picioare*) = foarte bine înarmat. — V. **înarma**.

ÎNAURĂ vb. I v. **inauri**.

ÎNAURÍ, *inauresc*, vb. IV. Tranz. (Pop.) A auri. [Pr.: *-na-u-*. — Var.: (reg.) **înaurá** vb. I.] — **În + aur**.

ÎNAURÍȚ, *-Ă, înauriți*, -te, adj. (Pop.) Care este aurit. [Pr.: *-na-u-*] — V. **inauri**.

ÎNAVUȚÍ, *înavuțesc*, vb. IV. Refl. și tranz. A (*se*) îmbogăți (**1**). — **În + avut** (după *îmbogăți*).

ÎNĂBUȘEĂLĂ, *înăbușeli*, s.f. Zăduf; *p. ext.* aer greu. — **Înăbuși** + suf. *-eală*.

ÎNĂBUȘÍ, *înăbuș*, vb. IV. **1.** Refl. și tranz. A nu mai putea sau a face pe cineva să nu mai poată respira; a (*se*) sufoca. **2.** Tranz. (Despre burieni) A împiedica creșterea și dezvoltarea plantelor; a năpădi. **3.** Tranz. Fig. A potoli, prin violență, manifestări, acțiuni sau mișcări sociale; a reprima. ♦ A face să nu se vadă, să nu se audă, să nu se simtă; a ascunde. *Și-a înăbușit un oftat*. **4.** Tranz. (În expr.) *A înăbuși focul =* a stinge focul sau a-l face să ardă moznit. — **În + năbuși**.

ÎNĂBUȘÍRE s.f. Acțiunea de a (*se*) *înăbuși*; sufocare; fig. reprimare. — V. **înăbuși**.

ÎNĂBUȘÍȚ, *-Ă, înăbușiți*, -te, adj. **1.** (Despre sunete, voce) Fără putere, stins, înecat. **2.** (Despre alimente) Fiert în aburi, cu foarte puțină apă, în vase bine acoperite. — V. **înăbuși**.

ÎNĂBUȘÍȚOR, *-OARE, înăbușitori*, -oare, adj. Care înăbușă (**1**); sufocant, asfixiant. — **Înăbuși** + suf. *-tor*.

ÎNĂCLĂÍ, *înăclăiesc*, vb. IV. Tranz. și refl. A (*se*) murdări (cu o substanță lipicioasă). — **În + năclăi**.

ÎNĂCREĂLĂ s.f. (Pop.) Substanță acră cu care se înăcrește o mâncare; mâncare acră sau înăcrită. — **Înăcri** + suf. *-eală*.

ÎNĂCRÍ, *înăcresc*, vb. IV. Refl. și tranz. (Pop.) A (*se*) acri; *p. ext.* a (*se*) strica, a (*se*) altera; fig. (despre oameni) a deveni sau a face pe cineva să devină posac, ursuz. ♦ Expr. (Refl.) *A i se înăcri cuiva de cineva sau de ceva =* a-i fi (cuiva) lehamite; a se plictisi, a se sătura de cineva sau de ceva. — **În + acru**.

ÎNĂCRÍRE s.f. Acțiunea de a (*se*) *înăcri* și rezultatul ei. — V. **înăcri**.

ÎNĂCRÍȚ, *-Ă, înăcriți*, -te, adj. Acrit; *p. ext.* stricat, alterat. ♦ Fig. (Despre oameni) Posac, ursuz. — V. **înăcri**.

ÎNĂDUȘEĂLĂ, *înădușeli*, s.f. (Reg.) Nădușeală. — **Înăduși** + suf. *-eală*.

ÎNĂDUȘÍ, *înădușesc*, vb. IV. Intrans., tranz. și refl. (Reg.) A (*se*) năduși. — **În + năduși**.

ÎNĂDUȘÍȚ, *-Ă, înădușiți*, -te, adj. (Reg.) Nădușit. — V. **înăduși**.

ÎNĂLBĂSTRÍ, *înălbăstresc*, vb. IV. Intrans. și refl. A deveni albastru; *p. ext.* (despre oameni) a se învineți (de mânie). ♦ Tranz. A da unui obiect culoarea albastră; a colora, a vopsi în albastru. [Var.: (reg.) **înălbăstrí** vb. IV] — **În + albăstri**.

ÎNĂLBÍ, *înălbesc*, vb. IV. Tranz. A face să devină alb. ♦ Intrans. și refl. (Rar) A deveni alb, a părea alb. [Var.: (reg.) **nălbí** vb. IV] — **În + albi**.

ÎNĂLBÍRE, *înălbiri*, s.f. Acțiunea de a (*se*) *înălbi* și rezultatul ei; înălbire¹. ♦ (Hort.) Creștere forțată a unor legume la întuneric pentru a obține frunze și pețioluri de culoare albă-gălbuie, lipsite de amărălă. — V. **înălbi**.

ÎNĂLBÍȚ¹ s.n. Faptul de a (*se*) *înălbi*; înălbire. — V. **înălbi**.

ÎNĂLBÍȚ², *-Ă, înălbiiți*, -te, adj. Albit². [Var.: (reg.) **nălbít**, *-ă* adj.] — V. **înălbi**.

ÎNĂLBÍȚOR, *înălbitor*, s.m. Substanță folosită pentru albire și curățarea rufelor în procesul de spălare. — **Înălbi** + suf. *-tor*.

ÎNĂLTICÉL, *-EĂ, -ICĂ, înălticeii*, -ele, adj. Înălțut. [Var.: (reg.) **nălticéel**, *-eă, -ică* adj.] — **Înalt** + suf. *-icel*.

ÎNĂLȚIȘOR, -OARĂ, *înălțitori, -oare*, adj. Înălțuț. [Var.: **nălțisor, -oară** adj.] — **Înalt** + suf. *-ișor*.

ÎNĂLTUȚ, -Ă, *înălțuți, -e*, adj. Diminutiv al lui *înalt*; înălțicel, înălțisor. [Var.: (pop.) **nălțuț, -ă** adj.] — **Înalt** + suf. *-uț*.

ÎNĂLȚĂ, *înălț*, vb. I. 1. Tranz. și refl. A (se) îndrepta în sus; a (se) ridica. ◊ Expr. (Tranz.) *A(-și) înălța ochii* = a privi în sus. (Intranz.) *A înălța din umeri* = a ridica din umeri în semn de nedumerire, de neștiință, de nepăsare etc. ◊ Tranz. A face să fie mai înalt prin ridicare și așezare pe un obiect situat mai sus etc. ◊ Refl. (Rare; cu determinarea „pe cal”, „în șa”) A se urca pe cal; a încăleca. 2. Refl. A deveni mai înalt; a crește. 3. Refl. (Despre clădiri, monumente etc.) A apărea, a se ivi (în toată înălțimea). 4. Tranz. A construi, a clădi. *A înălța o casă*. 5. Tranz. A ridica vocea, tonul; a pronunța tare. ◊ Refl. (Despre voce, glas, sunete) A se auzi (limpede). 6. Tranz. A ridica pe cineva în rang. ◊ Fig. A ridica din punct de vedere spiritual. *Poezia înălță sufletul*. ◊ Refl. A se arăta trufaș; a se mândri. [Var.: (reg.) **nălță** vb. I.] — Lat. ***inaltiare** (< *altus*).

ÎNĂLȚĂRE, *înălțări*, s.f. Acțiunea de a (se) *înălța* și rezultatul ei. ◊ (Înv.) Urcare a unui monarh pe tron. ◊ *Înălțarea (Domnului)* = numele unei sărbători creștine, care se ține la 40 de zile după Paște; Ispas. ◊ Fig. Progres, dezvoltare. — V. **înălța**.

ÎNĂLȚĂT, -Ă, *înălțaiți, -te*, adj. (Înv.; ca termen de adresare domnitorilor, demnitarilor, prelaților etc.; de obicei precedat de „prea”) Mărit⁴, slăvit. — V. **înălța**.

ÎNĂLȚĂTOR, -OARE, *înălțători, -oare*, adj., s.n. 1. Adj. Care înălță; *fig.* care ridică din punct de vedere spiritual. 2. S.n. Dispozitiv mecanic sau optic de ochire la puști, la mitraliere și la tunuri, care permite să se dea țevii înclinarea necesară pentru a lovi ținta. — **Înălța** + suf. *-ător*.

ÎNĂLȚĂTURĂ, *înălțături*, s.f. (Rare) Ridicătură (de pământ); înălțime. — **Înălța** + suf. *-ătură*.

ÎNĂLȚIME, *înălțimi*, s.f. 1. Distanță de la nivelul pământului (sau de la un nivel orizontal) până la un punct situat deasupra lui; dimensiune a unui lucru sau a unei ființe, măsurată de la bază până la partea cea mai ridicată. ◊ (Mat.) Perpendiculară dusă din vârful anumitor corpuri sau figuri geometrice pe bază. 2. Punct ridicat deasupra nivelului pământului; *p. ext.* (la pl.) cer. ◊ Vârf, culme, înălțătură. 3. Numărul de vibrații pe secundă ale unui sunet. ◊ Calitate a unei voci, a unui instrument etc. de a cânta note înalte. 4. Fig. Stare de superioritate intelectuală, morală etc. ◊ Expr. *A fi la înălțimea cerută* (sau *dorită, așteptată* etc.) = a se prezenta așa cum cere situația. ◊ Grad, rang (înalt); *p. ext.* prețuire. 5. (Înv.; urmat de un pronume posesiv) Termen de reverență la adresa unei persoane cu rang înalt. [Var.: (reg.) **nălțime** s.f.] — **Înalt** + suf. *-ime*.

ÎNĂSPRI, *înăspresc*, vb. IV. 1. Tranz. și refl. A face să devină sau a deveni aspru (la pipăit); a (se) aspri. ◊ Fig. A (se) face mai dur, mai sever, mai închis. ◊ Refl. (Despre trăsăturile feței) A căpăta o expresie de seriozitate, de severitate. 2. Refl. (Despre vreme) A se face mai rece. 3. Tranz. A face ca o situație să devină mai grea, să se înrăutățească. ◊ Refl. A se încorda, a se agrava. 4. Refl. (Despre vin) A căpăta un gust acidulat, a deveni înțepător; a pișca la limbă. — **În** + **aspru**.

ÎNĂSPRIRE s.f. Acțiunea de a (se) *înăspri*; înrăutățire, agravare; încordare, ascuțire. — V. **înăspri**.

ÎNĂSPRIT, -Ă, *înăspriți, -te*, adj. Care a devenit (mai) aspru. ◊ Fig. Sever, neprietenos, dur. — V. **înăspri**.

ÎNĂUNTRU adv. În interior. [Var.: **năuntru**, (reg.) **înlăuntru, înuuntru, înluntru** adv.] — Probabil lat. [in] **illac intro**.

ÎNĂUNTRUL prep. (Construit cu gen.) În interiorul, în mijlocul... [Var.: (reg.) **înlăuntru** prep.] — Din **înăuntru**.

ÎNCADRĂ, *încadrez*, vb. I. 1. Tranz. A înrăma. 2. Refl. A se potrivi, a se armoniza cu mediul înconjurător. 3. Tranz. (Jur.) A cuprinde într-un text de lege o faptă, *p. ext.* un delincent. 4. Tranz. (Rare) A înconjura, a împresura (1). 5. Tranz. și refl. A (se) angaja într-o întreprindere, într-o instituție. ◊ Refl. A se integra într-un colectiv, într-o organizație, într-o acțiune etc. 6. Refl. A respecta o anumită limită de timp pentru săvârșirea unei acțiuni. — Din fr. **encadrer**.

ÎNCADRABIL, -Ă, *încadrabili, -e*, adj. Care poate fi încadrat. — **Încadra** + suf. *-bil*.

ÎNCADRĂRE, *încadrări*, s.f. Acțiunea de a (se) *încadra*. — V. **încadra**.

ÎNCADRĂTURĂ, *încadrături*, s.f. (Livr.) Ramă. — Din it. **inquadratura**.

ÎNCĂI adv. (Reg.) Cel puțin, măcar, barem. — **În** + **cal** (pl. înv. al lui *cale*).

ÎNCĂILEA adv. v. **încăileta**.

ÎNCĂLTE adv. v. **încaltea**.

ÎNCĂLTEA adv. (Reg.) Cel puțin, măcar, barem. [Var.: **încalte, încăleca** adv.] — **Încă** + **alta**.

ÎNCAPSULĂ, *încapsulez*, vb. I. Tranz. A astupa prin procedee mecanice sticle de bere, de apă minerală etc. cu o capsulă. — **În** + **capsulă**.

ÎNCAPSULĂRE, *încapsulări*, s.f. Acțiunea de a *încapsula*. — V. **încapsula**.

ÎNCARBONIZĂRE s.f. v. **încarbonizare**.

ÎNCARCERĂ, *încarcerez*, vb. I. Tranz. A băga pe cineva la carceră; *p. ext.* a întemnița. — Din lat. **incarcerare**, fr. **incarcérer**.

ÎNCARCERĂRE, *încarcerări*, s.f. Acțiunea de a *încarcera*; întemnițare, detenție. — V. **încarcera**.

ÎNCARNĂ vb. I v. **încama**.

ÎNCARNĂRE s.f. v. **încamare**.

ÎNCARNĂT, -Ă adj. v. **încamat**.

ÎNCARTIRUI, *încartiruiesc*, vb. IV. Tranz. A stabili locuințele trupei și ofițerilor dintr-o unitate militară într-o localitate; a cartirui. — **În** + **cartirui**.

ÎNCARTIRUIRE, *încartiruirii*, s.f. Acțiunea de a *încartirui* și rezultatul ei; cartiruire. — V. **încartirui**.

ÎNCASĂ, *încasesc*, vb. I. Tranz. A primi o sumă de bani; a obține valoarea în bani a unei polițe, a unui bilet de bancă etc. ◊ Fig. (Fam.; complementul indică oameni) A primi lovituri, bătaii. — Din it. **incassare**.

ÎNCASABIL, -Ă, *încasabili, -e*, adj. Care poate fi încasat. — **Încasa** + suf. *-bil* (după fr. *encaissable*).

ÎNCASĂRE, *încasări*, s.f. Acțiunea de a *încasa* și rezultatul ei. — V. **încasa**.

ÎNCASĂTOR, -OĂRE, *încasatori, -oare*, s.m. și f. Persoană care (deplăsându-se pe teren) se ocupă cu primirea banilor datorăți de public unei întreprinderi. ◊ (Ieșit din uz) Persoană care taxa călătorii unui autobuz, ai unui tramvai etc. — **Încasa** + suf. *-tor*.

ÎNCASTELURĂ s.f. v. **încastelură**.

ÎNCASTRĂ, *încastrez*, vb. I. Tranz. (Tehn.) A realiza o legătură între două elemente ale unui ansamblu pentru a împiedica mișcarea lor. — Din fr. **encastrer**.

ÎNCASTRĂRE, *încastrări*, s.f. Acțiunea de a *încastra* și rezultatul ei. — V. **încastra**.

ÎNCAZARMĂ, *încazarmez*, vb. I. Tranz. A instala ostașii în cazarmă; a reține ostașii ziua și noaptea în cazarmă. — **În** + **cazarmă**.

ÎNCAZARMĂRE s.f. Acțiunea de a *încazarma*. — V. **încazarma**.

ÎNCĂ adv. I. (Cu sens modal) 1. În plus, pe deasupra. *Au venit încă două persoane*. ◊ Expr. *Ba încă* (sau *și încă*) = chiar mai mult decât atât. *Dar încă = a)* cu atât mai mult; *b)* (după o propoziție negativă) cu atât mai puțin. (*Și) încă cum* = foarte mult, în mare măsură. *Încă pe atât(a)* = dublu. 2. (Reg.) De asemenea. 3. (Reg.) Chiar. II. (Cu sens temporal) 1. (Arată repetarea acțiunii) Din nou, iarăși. 2. Și acum, în continuare, mai. *Încă durează*. 3. (În propoziții negative) Până acum; până atunci. *Încă nu mi-a răspuns*. ◊ Deja. — Lat. **unquam**.

ÎNCĂIBĂRĂ, *încăibăr*, vb. I. Refl. recipr. (Reg.) A se încăiera. — Et. nec.

ÎNCĂIERĂ, *încăier*, vb. I. Refl. recipr. A se lua la bătaie, a începe o luptă; a se încăibăra. ◊ Tranz. (Rare) A ataca, a hărțui. — **În** + **caier**.

ÎNCĂIERĂRE, *încăierări*, s.f. Acțiunea de a (se) *încăiera* și rezultatul ei; bătaie; încăierat, încăierătură. — V. **încăiera**.

ÎNCĂIERĂT s.n. (Reg.) Încăierare. — V. **încăiera**.

ÎNCĂIERĂTURĂ s.f. (Rare) Încăierare. — **Încăiera** + suf. *-ătură*.

ÎNCĂLĂRĂ, *încălărez*, vb. I. Refl. (Înv.) A se urca pe cal; a încăleca. — **În** + **călare**.

ÎNCĂLĂRĂRE s.f. (Înv.) Acțiunea de a se *încălăra*; încălecare. — V. **încălăra**.

ÎNCĂLCĂ, *încălc*, vb. I. Tranz. A ocupa prin violență un teritoriu străin; a cotorpi. ◊ Fig. A nu respecta o lege, a nesocoti un drept, o obligație etc. — **În** + **călca**.

ÎNCĂLCĂRE, *încălcări*, s.f. Acțiunea de a *încălca* și rezultatul ei. — V. **încălca**.

ÎNCĂLECĂ, *încălec*, vb. I. 1. Tranz. și intranz. A (se) sui pe cal, pe măgar etc.; a pune sau a sta călare; a călări, a încălăra. ◊ Expr. *A încăleca pe nevoie* = a ieși din sărăcie, din lipsuri, din dificultăți economice. ◊ P. anal. A se urca pe un obiect ca pe cal. 2. Refl. A se suprapune. 3. Tranz. Fig. A se face stăpân pe cineva; a domina, a supune. [Var.: (reg.) **încălică** vb. I.] — Lat. **incaballicare**.

ÎNCĂLECĂRE, *încălecări*, s.f. Acțiunea de a (se) *încăleca* și rezultatul ei; încălărare. ◊ (Geol.) Ruptură produsă în scoarța pământului, însoțită de deplasarea unei mase de roci peste alta. — V. **încăleca**.

ÎNCĂLECĂT, -Ă, *încălecați, -te*, adj. Suprapus. — V. **încăleca**.

ÎNCĂLICĂ vb. I v. **încăleca**.

ÎNCĂLȚĂ, *încălț*, vb. I. 1. Refl. A-și trage ghetetele, a-și pune încălțăminte. ⇨ Tranz. *Încălță copilul.* 2. Tranz. A monta șine de fier pe obada roților unei căruțe, pe tălpile unei sănii etc. 3. Tranz. Fig. A înșela, a păcăli. — Lat. *incalceare*.

ÎNCĂLȚĂRE, (2) *încălțări*, s.f. 1. Încălțat¹. 2. (Înv. și reg.; la pl.) Încălțăminte. 3. Spec. (Mar.) Afundare a ancorei în mărul de pe fundul apei. — V. *încălța*.

ÎNCĂLȚĂT¹ s.n. Faptul de a (*se*) *încălța*; încălțare. — V. *încălța*.
ÎNCĂLȚĂT², -Ă, *încălțați*, -te, adj. (Despre oameni) Care are încălțăminte în picioare; (despre picioare) cu încălțăminte. ♦ Fig. (Despre păsări) Cu tarsul acoperit de pene. — V. *încălța*.

ÎNCĂLȚĂMÎNTE s.f. Nume generic pentru ghete, pantofi, cizme, bocanci, papuci etc. — Lat. *calciamentum* (după *încălța*).

ÎNCĂLȚĂTOĂRE s.f. v. *încălțător*.
ÎNCĂLȚĂTOR, *încălțătoare*, s.n. Obiect de metal, de material plastic sau de os în formă de limbă, care servește la introducerea piciorului în pantofi, ghete etc.; limbă. [Var.: *încălțătoare* s.f.] — *Încălța* + suf. -ător.

ÎNCĂLUȘĂ, *încălușez*, vb. I. Tranz. A pune un căluș. — **În + căluș**.
ÎNCĂLUȘĂT, -Ă, *încălușați*, -te, adj. (Despre coarde sau instrumente cu coarde) Care are coardele ridicate și așezate pe o piesă specială, numită căluș. — V. *încălușa*.

ÎNCĂLZI, *încălzesc*, vb. IV. 1. Tranz. A face să-i fie cuiva cald. ♦ (Despre surse de căldură) A face ca aerul, apa etc. să-și ridice temperatura. ♦ A expune ceva la o sursă de căldură pentru a-i ridica temperatura. 2. Refl. A i se face (cuiva) cald. ♦ (Despre vreme) A se face (mai) cald. 3. Refl. A se pregăti prin exerciții fizice înaintea unui efort sportiv. 4. Tranz. și refl. Fig. A (se) înflăcăra, a (se) entuziasma. — **În + cald**.

ÎNCĂLZIRE, *încălziri*, s.f. 1. Acțiunea de a (*se*) *încălzi* și rezultatul ei. G *Încălzire centrală* = sistem de ridicare a temperaturii aerului dintr-o clădire prin folosirea unei surse unice producătoare de căldură, care difuzează, sub presiune, apă caldă sau aer încălzit în radiatoare special amenajate. ♦ Ansamblu al procedeelor de încălzire. 2. Complex de exerciții fizice efectuate înaintea unui antrenament, a unei competiții etc. pentru adaptarea organismului la potențial maxim. — V. *încălzi*.

ÎNCĂLZIT¹ s.n. Faptul de a *încălzi*. — V. *încălzi*.
ÎNCĂLZIT², -Ă, *încălziți*, -te, adj. 1. Care a devenit cald. 2. Fig. Înflăcărat, entuziasmat. — V. *încălzi*.

ÎNCĂLZITĂTOR, -OĂRE, *încălzitori*, -oare, adj., s.n. 1. Adj. (Rare; despre surse de căldură) Care răspândește căldură. 2. S.n. (Tehn.) Aparat sau instalație de încălzire. — *Încălzi* + suf. -tor.

ÎNCĂMITE adv. (Pop.) Cu atât mai mult; (după o propoziție negativă) cu atât mai puțin. — *Încă + mi + te*.

ÎNCĂPĂSTRĂ, *încăpăstrează*, vb. I. Tranz. A pune căpăstru unui cal, a lega un cal cu căpăstrul. [Var.: (reg.) *încăpăstri* vb. IV] — **În + căpăstru**.

ÎNCĂPĂSTRĂT, -Ă, *încăpăstrați*, -te, adj. Cu căpăstrul pus. [Var.: (reg.) *încăpăstrit*, -ă adj.] — V. *încăpăstra*.

ÎNCĂPĂSTRĂ vb. IV v. *încăpăstra*.
ÎNCĂPĂSTRĂT, -Ă adj. v. *încăpăstrat*.

ÎNCĂPĂTOR, -OĂRE, *încăpători*, -oare, adj. Care are volum utilizabil mare; în care încape mult; larg, spațios. — *Încăpea* + suf. -ător.

ÎNCĂPĂȚĂNĂ, *încăpățânez*, vb. I. Refl. A stăruie cu îndârjire într-o comportare voluntară, fără a ține seama de împrejurări; a se îndărătnici. ♦ (În sens favorabil) A se ambiționa într-o atitudine, pentru o idee etc. [Var.: (reg.) *încăpățâni* vb. I] — **În + căpățână**.

ÎNCĂPĂȚĂNĂRE, *încăpățânări*, s.f. Faptul de a *se încăpățâni*; cerbicie. [Var.: (reg.) *încăpăținare* s.f.] — V. *încăpățâna*.

ÎNCĂPĂȚĂNĂT, -Ă, *încăpățânați*, -te, adj. Care stăruie cu îndârjire și fără flexibilitate; îndărătnic. ♦ (În sens favorabil) Ambițios. [Var.: (reg.) *încăpăținat*, -ă adj.] — V. *încăpățâna*.

ÎNCĂPĂȚĂNĂ vb. I v. *încăpățâna*.
ÎNCĂPĂȚĂNĂRE s.f. v. *încăpățânare*.

ÎNCĂPĂȚĂNĂT, -Ă adj. v. *încăpățânat*.
ÎNCĂPEA, *încăp*, vb. II. Intranz. 1. A fi cuprins într-un spațiu. ⇨ Expr. *A nu-și (mai) încăpea în piele* sau (tranz.) *a nu-l (mai) încăpea* (pe cineva) *pielea de gras* (sau *de bucurie*, *de fericire*, *de mândrie*) = a fi foarte gras sau a fi foarte fericit, foarte mândru. *Nu (mai) încăpea vorbă* (sau *îndoială*, *discuție*) sau (în forma interogativă) *mai încăpea vorbă?* = este cert, neîndoielnic. ♦ Tranz. A (putea) cuprinde ceva. ⇨ Expr. *A nu-l (mai) încăpea* (pe cineva) *locul* (*de bucurie*, *de veselie* etc.) = a fi foarte bucurios, vesel etc. 2. (Fam.; în construcții negative, urmat de determinări introduse prin prep. „de”) A se împiedica de cineva, a fi nemulțumit, stingherit de prezența cuiva sau a ceva.

3. A trece, a străbate, a pătrunde pe undeva. 4. (În expr.) *A încăpea pe mână* (sau *pe mâinile*) *cuiva* = a ajunge în posesiunea sau la discreția cuiva. — Lat. **incapere*.

ÎNCĂPERE, *încăperi*, s.f. Cameră, odaie. ♦ Volumul, spațiul, cuprinsul unui lucru. — V. *încăpea*.

ÎNCĂPUÎ, *încăpuiesc*, vb. IV. (Reg.) 1. Refl. A obține, a-și procura ceva; a se căpui. 2. Tranz. A pune mâna pe cineva sau ceva; a prinde, a căpui. — **În + căpui**.

ÎNCĂPUÎT, -Ă, *încăpuiți*, -te, adj. (Reg.) Care are de toate; care are tot ce-i trebuie, căpuit. — V. *încăpui*.

ÎNCĂPUȘĂ, pers. 3 *încăpușează*, vb. I. Intranz. (Reg.) A înmuguri. [Var.: *încăpuși* vb. IV] — **În + căpușă**.

ÎNCĂPUȘĂT, -Ă, *încăpușați*, -te, adj. (Reg.) Înmugurit. — V. *încăpușa*.
ÎNCĂPUȘĂ vb. IV v. *încăpușa*.

ÎNCĂPUTĂ, *încăputez*, vb. I. Tranz. A pune căpută la încălțăminte; a căpută. — **În + căpută**.

ÎNCĂRCĂ, *încărc*, vb. I. 1. Tranz. A umple un vehicul, un recipient, un agregat de prelucrare etc. cu ceva. ♦ A pune un obiect greu sau mare într-un vehicul sau pe spinarea unei persoane ori a unui animal pentru a fi transportat. ♦ A introduce într-o armă de foc un cartuș sau un proiectil cu material exploziv. 2. Tranz. și refl. A (se) acoperi, a (se) umple (de...). 3. Tranz. Fig. A exagera cu scopul de a înșela. ♦ Spec. A socoti (la o cumpărătură, la o consumație) mai mult decât trebuie (cu scopul de a înșela). 4. Tranz. (În expr.) *A-și încărcă stomacul cu...* = a mânca prea mult. *A-și încărcă sufletul cu...* = a-și împovăra conștiința. *A fi încărcat de ani* = a fi în vârstă. 5. Tranz. A acumula energie într-o baterie electrică; a acumula sarcină electrică pe armăturile condensatoarelor electrice. G (Inform.) *A încărcă sistemul* = a pune calculatorul în stare funcțională prin indicarea parametrilor de lucru. — Lat. **incarcare*.

ÎNCĂRCĂRE, *încărcări*, s.f. Acțiunea de a (*se*) *încărca*; încărcătură (1). ♦ (Inform.) Indice al gradului de ocupare a subsistemelor unui calculator la un moment dat. ♦ Transferul unui program de pe un suport extern în memoria internă. — V. *încărca*.

ÎNCĂRCĂT¹ s.n. Faptul de a (*se*) *încărca*. — V. *încărca*.
ÎNCĂRCĂT², -Ă, *încărcați*, -te, adj. 1. (Despre un vehicul, un agregat de prelucrare etc.) Umplut, plin cu ceva. ♦ (Despre oameni sau animale) Care poartă o încărcătură. ♦ (Despre o gură de foc) Cu proiectilul introdus în armă. 2. (Despre plante) Plin de fructe sau de flori. 3. Fig. Exagerat, mărit (în scopul de a înșela). 4. (În sintagmele) *Aer încărcat* = aer viciat, greu de respirat. *Atmosfera încărcată* = a) atmosferă plină de electricitate, premergătoare unei furtuni; b) fig. stare de încordare, de tensiune. *Stomac încărcat* = stomac balonat din cauza mâncării excesive. *Limbă încărcată* = limbă cu înfățișare specifică unei indigestii. 5. (Despre acumulatorii electrice) În care s-a acumulat energie; (despre condensatoare electrice) ale cărei armături au sarcină electrică. 6. Fig. (Despre stil) Exagerat, bombastic. — V. *încărca*.

ÎNCĂRCĂTOR, (1) *încărcători*, s.m., (2, 3) *încărcătoare*, s.n. 1. S.m. Persoană care încarcă un recipient, un cuptor etc., care alimentează cu combustibil o mașină cu aburi etc. 2. S.n. Aparat, dispozitiv, mașină cu care se încarcă un vehicul, un agregat etc. 3. S.n. Dispozitiv care permite să se introducă mai multe cartușe în magazia unei arme de foc cu repetiție. — *Încărca* + suf. -ător.
ÎNCĂRCĂTURĂ, *încărcături*, s.f. 1. Încărcare. 2. (Concr.) Ceea ce transportă sau poate transporta un vehicul, un vapor sau o fință. ♦ Cantitate de exploziv cu care se încarcă o armă de foc; proiectilul introdus în armă. ♦ Explozivul introdus într-o gaură de mină. ♦ Materii prime și auxiliare introduse într-un vas, într-un recipient sau într-un cuptor în vederea desfășurării unui proces de fabricație. 3. Capacitate de încărcare a unei nave. — *Încărca* + suf. -ătură.

ÎNCĂRUNȚI, *încărunțesc*, vb. IV. Intranz. (Despre păr) A începe să albească; a deveni cărunț; (despre persoană) a începe să albească la păr; a cărunți; p. ext. a îmbătrâni. — **În + cărunț**.

ÎNCĂRUNȚIRE s.f. Faptul de a *încărunți*. — V. *încărunți*.
ÎNCĂRUNȚIT, -Ă, *încărunțiți*, -te, adj. (Despre păr) Care este cărunț; (despre oameni) cu părul cărunț; p. ext. bătrân. — V. *încărunți*.

ÎNCĂTĂRĂMĂ, *încătărămez*, vb. I. Tranz. A încheia, a prinde îmbrăcămintea sau încălțăminte în cataramă. — **În + cataramă**.

ÎNCĂTUȘĂ, *încătușez*, vb. I. Tranz. A pune cuiva cătușe; p. ext. a lega pe cineva cu lanțuri; a înlănțui. ♦ Fig. (Despre sentimente, preocupări) A pune stăpânire pe cineva, a-l lipsi de libertatea spirituală. — **În + cătușă**.

ÎNCĂTUȘĂRE, *încătușări*, s.f. Acțiunea de a *încătușa* și rezultatul ei. — V. *încătușa*.

ÎNCĂTUȘĂT, -Ă, *încătușati*, -te, adj. Care este pus în cătușe; *p. ext.* legat cu lanțuri, înlănțuit. ♦ Fig. Care este lipsit de libertate spirituală. — *V. încătușa.*

ÎNCĂINĂ, *încăinez*, vb. I. Refl. (Înv. și pop.) A deveni rău, căinos. ♦ A se încăpățâna. [Var.: *încăin* vb. IV] — *În + căine.*

ÎNCĂINĂT, -Ă, *încăinați*, -te, adj. (Înv. și pop.) Rău, căinos. ♦ Încăpățânat. [Var.: *încăin* vb. IV v. *încăina.*

ÎNCĂINĂT, -Ă adj. v. *încăina.*

ÎNCĂINĂT, -Ă adj. v. *încăinat.*

ÎNCĂLCEALĂ, *încălceali*, s.f. Încălcire. — *Încălci + suf. -eală.*

ÎNCĂLCI, *încălesc*, vb. IV. 1. Tranz. și refl. A (se) încurca fire de ață, de păr etc. 2. Refl. Fig. (Despre gânduri, idei, acțiuni) A deveni neclar, confuz. — *În + călți.*

ÎNCĂLCIRE, *încălciri*, s.f. Acțiunea de a (se) *încălci* și rezultatul ei; încurcătură; încălceală, încălcitură. — *V. încălci.*

ÎNCĂLCIT, -Ă, *încălciți*, -te, adj. (Despre fire de ață, de păr etc.) Încurcat². ♦ Fig. (Despre drumuri, străzi etc.) Întortocheat. ♦ Fig. (Despre gânduri, idei, vorbe etc.) Confuz, neclar, obscur. ♦ (Despre scris) Neciteț, ilizibil, neclar. — *V. încălci.*

ÎNCĂLCITURĂ, *încălcituri*, s.f. Încălcire. — *Încălci + suf. -tură.*

ÎNCĂNTĂ, *încânt*, vb. I. 1. Tranz. A produce o stare de bucurie, de mulțumire, de entuziasm, de satisfacție; a fermeca, a fascina, a vrăji. 2. Tranz. și refl. A (se) amăgi, a (se) înșela, a (se) păcăli. — *În + cânta* (după fr. *enchanter*).

ÎNCĂNTĂRE, *încântări*, s.f. 1. Starea celui încântat; sentiment de bucurie, de mulțumire, de entuziasm, de satisfacție; farmec, vrajă. 2. (Concr.) Aspect, fapt, lucru care produce o vie plăcere. — *V. încănta.*

ÎNCĂNTĂT, -Ă, *încântați*, -te, adj. Plin de bucurie, de mulțumire, de entuziasm; fermecat, vrăjit, fascinat. ♦ Expr. *Încântat (de cunoștință)*, formulă de politețe prin care o persoană își exprimă mulțumirea când face cunoștință cu cineva. ♦ (Rar) Încântător. — *V. încănta.*

ÎNCĂNTĂTOR, -OARE, *încântători, -oare*, adj. Care încântă; atrăgător, fermecător. — *Încânta + suf. -ător.*

ÎNCĂRDOȘĂ, *încărdoșez*, vb. I. Refl. recipr. (Reg.) A se înhăita. — *În + cardaș* (înv. „tovarăș” < tc., bg.).

ÎNCĂRDUI, *încărduiesc*, vb. IV. Tranz. și refl. (Pop.) A băga sau a intra în cărd cu cineva, a (se) întovărăși. — Din *în cărd* + suf. -ui.

ÎNCĂRLIGĂ, *încărlig*, vb. I. Tranz. și refl. (Pop.) A (se) face ca un cărlig, a (se) îndoi, a (se) încovoia. ♦ A (se) încolăci. — *În + cărlig.*

ÎNCĂRLIGĂRE s.f. Acțiunea de a (se) *încărliga*. — *V. încărliga.*

ÎNCĂRLIGĂT, -Ă, *încărligați*, -te, adj. Îndoit, încovoiat, strâmbat (ca un cărlig). — *V. încărliga.*

ÎNCĂRLIONȚĂ, *încărlionțez*, vb. I. Tranz. și refl. (Pop.) A (se) cărlionța. [Pr.: -li-on-] — *În + cărlionța.*

ÎNCĂT conj. Atât de mult că..., în așa măsură că..., de. — *În + căt.*

ÎNCEPĂTOR, -OARE, *începători, -oare*, adj., s.m. și f. 1. Adj. Care începe; inițial. 2. S.m. și f. Persoană care se inițiază lucrând într-un domeniu de activitate oarecare; novice. 3. S.m. și f. (Rar) Persoană care inițiază ceva; inițiator. — *Începe + suf. -ător.*

ÎNCEPĂTURĂ, *începături*, s.f. (Înv.) Început, origine. — *Începe + suf. -ătură.*

ÎNCEPE, *încep*, vb. III. 1. Tranz. A realiza prima parte dintr-o lucrare, dintr-o acțiune, dintr-o serie de lucrări sau de acțiuni. ♦ A lua, a scoate, a consuma prima porțiune din ceva. A *început o pâine*. 2. Intrans. (Despre stări, fenomene) A se arăta, a se ivi, a se manifesta (cu primele semne). ♦ Intrans. și refl. A porni. — Lat. *incipere*.

ÎNCEPERE s.f. Acțiunea de a (se) *începe* și rezultatul ei. ♦ Loc. adv. *Cu începere de...* (sau *de la...*, *din...*) = începând de... (sau de la..., *din...*). — *V. începe.*

ÎNCEPUT, începuturi, s.n. 1. Faptul de a (se) *începe*; începere. 2. Punct de plecare, moment inițial; parte care începe sau cu care se începe ceva. ♦ Loc. adv. *De la (bun) început* = din primele momente, din capul locului. *De la (sau pe la, dintru ori întru) început* = în (sau din) momentul inițial; din capul locului, din prima clipă. 3. (Înv.) Obârșie, origine, începutură. — *V. începe.*

ÎNCERCĂ, *încerc*, vb. I. Tranz. 1. A verifica un lucru spre a-i controla însușirile; a proba. ♦ Expr. *Pe încercate* = cu ajutorul, prin mijlocirea unei probe. ♦ Refl. recipr. A-și măsura forțele în luptă cu cineva. 2. A întreprinde un lucru ca exercițiu, de probă; a face tentative de... ♦ A-și da silința să..., a face eforturi, a căuta să... 3. A fi cuprins de un sentiment, de o senzație; (despre sentimente, senzații etc.) a se face simțit, a cuprinde pe cineva. 4. A

îmbrăca o haină sau a încălța un pantof pentru a vedea dacă se potrivește. — Lat. pop. *in-circare*.

ÎNCERCĂRE, *încercări*, s.f. 1. Acțiunea de a *încerca* și rezultatul ei; verificare, probă. 2. Tentativă; străduință, silință. 3. (La jocul de rugbi) Așezare a mingii cu mâna în terenul de țintă al echipei adverse; punctele obținute în urma acestei acțiuni; eseu. 4. Lucrare (literară) de debut. ♦ (Rar) Esu (literar sau științific). 5. Necaz, suferință, primejdie; dificultate pe care o îndură cineva. 6. (Înv.) Experiență practică; cunoaștere. — *V. încerca.*

ÎNCERCĂT¹ s.n. Faptul de a *încerca*; încercare. — *V. încerca.*

ÎNCERCĂT², -Ă, *încercați*, -te, adj. Priceput, experimentat; care a trecut prin greutăți, prin necazuri; pățit². — *V. încerca.*

ÎNCERCĂNĂ, pers. 3 *încercănează*, vb. I. Refl. (Despre ochi) A face cearcăne. — *În + cearcăne.*

ÎNCERCĂNĂT, -Ă, *încercănați*, -te, adj. (Despre ochi) Care are cearcăne; cercănat. — *V. încercăna.*

ÎNCERCUI, *încercuiesc*, vb. IV. Tranz. A strânge (ca) într-un cerc; a înconjura din toate părțile. ♦ A face, a trasa cercuri (în jurul a ceva). — *În + cerc + suf. -ui.*

ÎNCERCUIRE, *încercuiri*, s.f. Acțiunea de a *încercui*; înconjurare. ♦ (Mil.) Înconjurare a unei grupări inamice în scopul nimicirii sau al capturării ei. — *V. încercui.*

ÎNCET, ÎNCEĂTĂ, *înceți*, -te, adj., adv. 1. Adj. Fără viteză; liniștit, lin, domol. ♦ (Despre oameni) Care reacționează cu întârziere, care face ceva în ritm lent. ♦ (Despre judecată, gândire) Care raționează cu greutate; greoi. 2. Adj. (Despre sunete, melodii etc.) Cu intensitate scăzută, abia auzit. 3. Adv. Fără grabă, domol, binisor, alene; lin, pe nesimțite. ♦ Expr. (*Încetul*) *cu încetul* sau *încet-încet* = puțin câte puțin, treptat, cu timpul. ♦ (Cu valoare de interjecție) Binisor! nu așa tare!; fără zgomot! 4. Adv. Cu glas coborât; molcom, potolit. — Lat. *qu(i)etus*.

ÎNCETĂ, *încetez*, vb. I. Intrans. și tranz. A se opri dintr-o acțiune, a nu mai continua o acțiune. ♦ Expr. *A înceta din viață* = a muri. [Prez. ind. și: (reg.) *încet*] — Lat. **quietare* (= *quietare*).

ÎNCETĂRE s.f. Acțiunea de a *înceta* și rezultatul ei; întrerupere, oprire, sfârșit. ♦ Loc. adv. *Fără (de) încetare* = neconținut, neîncetat. ♦ Expr. *Încetare din viață* = moarte, deces. — *V. înceta.*

ÎNCETĂȚENI, *încetățnesc*, vb. IV. 1. Tranz. A acorda cuiva o cetățenie; a indigena. 2. Refl. Fig. A se înrădăcina, a se statornici. — *În + cetățean.*

ÎNCETĂȚENIRE, *încetățeniri*, s.f. Acțiunea de a (se) *încetățeni*. — *V. încetățeni.*

ÎNCETĂȚENIT, -Ă, *încetățeniți*, -te, adj. Care s-a înrădăcinat, care s-a statornicit. — *V. încetățeni.*

ÎNCETINEALĂ, *încetinel*, s.f. Lipsă de iuțeală, de vioiciune în acțiuni, în mișcări, în gândire etc. — *Încetini + suf. -eală.*

ÎNCETINEL, -ICĂ, *încetinei, -ele*, adj., adv. 1. Adj. Diminutiv al lui *încet*; domol, potolit. 2. Adv. Încetșor. — *Încet + suf. -inel.*

ÎNCETINI, *încetinesc*, vb. IV. Tranz. A reduce viteza, intensitatea etc.; a potoli, a domoli; *p. ext.* a întârzi, a amâna. — Din *încet* (după *încetinel*).

ÎNCETINIRE, *încetiniri*, s.f. Acțiunea de a *încetini* și rezultatul ei; potolire, domolire. — *V. încetini.*

ÎNCETINIT, -Ă, *încetiniți*, -te, adj. (Rar; despre mișcări, viteze) Micșorat; potolit, domolit. — *V. încetini.*

ÎNCETINITOR, încetinitoare, s.n. Dispozitiv care micșorează viteza unor sisteme tehnice. ♦ (În expr.) *Cu încetinitorul* = procedeu cinematografic de obținere a încetinirii mișcării. — *Încetini + suf. -tor.*

ÎNCETIȘOR adv. Diminutiv al lui *încet*; încetinel (2). ♦ (Substantivat; în expr.) *(A lua pe cineva sau a o lua) cu încetișorul* = (a lua pe cineva sau a o lua) cu blândețe, cu tact, cu binisorul. — *Încet + suf. -ișor.*

ÎNCEȚOȘĂ, pers. 3 *încețosează*, vb. I. Refl. A se lăsa ceață. ♦ Fig. (Despre ochi sau vedere) A se împăienjeni. — *În + cețos.*

ÎNCEȚOȘARE s.f. Faptul de a se *încețosa*. — *V. încețosa.*

ÎNCEȚOȘĂT, -Ă, *încețoșați*, -te, adj. Învăluit în ceață; fig. împăienjenit. — *V. încețosa.*

ÎNCHEGĂ, *încheg*, vb. I. 1. Refl. și tranz. A se face sau a face să devină cheag; a (se) coagula. ♦ Expr. (Tranz.) *Minte de închegă apele* = minte foarte tare. ♦ Refl. (Rar) A se strânge la un loc, a se uni, a se lipi trainic (cu ceva sau unul cu altul). 2. Refl. Fig. A prinde contur, a se forma, a lua ființă. — Lat. *in-coagulare*.

ÎNCHEGĂRE, *închegări*, s.f. Faptul de a (se) *închega*; coagulare; unire, lipire. ♦ Fig. (Concr.) Întrupare, materializare. — *V. închega.*

ÎNCHEGĂT, -Ă, *închegați*, -te, adj. 1. Care a prins cheag, coagulat. 2. Fig. Care a prins contur, a luat ființă. ♦ Coerent. — *V. închega.*

ÎNCHEGĂTOR, -OĂRE, *închegători, -oare*, s.f., adj. **1.** S.f. Vas de lemn în care ciobanii pun laptele la închegat. **2.** S.f. (Bot.; reg.) Năprasnică (*Geranium robertianum*). **3.** Adj. Care încheagă. [Pl. și: (1) *închegător*] — **Încheaga** + suf. -ător.

ÎNCHEGĂTURĂ, *închegături*, s.f. (Rar) Închegare; (concr.) locul unde se îmbină două obiecte sau două părți ale unui obiect. — **Încheaga** + suf. -ătură.

ÎNCHEGĂȚICĂ, *închegățele*, s.f. Plantă erbacee cu florile galbene și cu tulpina roșiatică, păroasă, răsfirată pe pământ (*Potentilla rubens*). — **Închegat** + suf. -ică.

ÎNCHIEIĂ, *închêi*, vb. I. Tranz. I. **1.** A prinde în nasturi, în copci etc. un obiect de îmbrăcăminte. ♦ Refl. (Despre persoane) A-și strânge haina, cămașa etc. în nasturi, în copci; a-și lega șireturile de la încălțăminte. **2.** A potrivi una într-alta părțile componente ale unui obiect; a îmbina, a uni. II. **1.** A termina, a pune capăt, a sfârși o acțiune, o operație etc. ♦ Refl. (Rar) A ajunge la deplina dezvoltare, la maturitate. ♦ A trage concluzia, a conchide. ♦ Refl. (Rar) A se limita, a se rezuma la... **2.** A stabili un acord, a definitivă un tratat etc. ♦ A redacta, a alcătui, a dresa un act oficial. — Lat. **inclavare**.

ÎNCHIEIAT¹ s.n. Faptul de a (se) *încheia*. [Pr.: -che-ia] — V. **încheia**.

ÎNCHIEIAT², -Ă, *încheiați, -te*, adj. I. **1.** (Despre îmbrăcăminte și încălțăminte) Care este prins, închis în nasturi, în copci, în șireturi etc. ♦ (Despre nasturi) Care este trecut prin butoniere; (despre copci) petrecut una într-alta. **2.** Cu părțile îmbinate, împreunate, fixate una în alta; împreunat. **3.** (Rar; despre persoane) Bine legat, voinic. II. Terminat, împlinit; întregit, desăvârșit. — V. **încheia**.

ÎNCHIEIERE, *încheieri*, s.f. Acțiunea de a (se) *încheia* și rezultatul ei. ♦ Epilog. ♦ *Încheiere judecătorească* = înscris constatator al măsurilor luate de un organ de jurisdicție, la diferite termene fixate în cursul unui litigiu. — V. **încheia**.

ÎNCHIEIETOR, -OĂRE, *încheietori*, s.m., s.f. **1.** S.m. (Înv.; în sintagma) *Încheietor de pluton* = fruntaș, caporal sau sergent care merge în ultimul rând din pluton. **2.** S.f. Cheotoare (la îmbrăcăminte). **3.** S.f. Plantă erbacee cu florile galbene, pătate cu cafeniu, rău mirositoare (*Sideritis montana*). ♦ (Bot.; reg.) Vulturică. — **Încheia** + suf. -tor.

ÎNCHIEIETURĂ, *încheieturi*, s.f. **1.** Îmbinare (mobilă) a capetelor oaselor; articulație. ♦ Parte a corpului situată în dreptul unei articulații. **2.** Loc unde se îmbină două sau mai multe obiecte sau părțile unui obiect, ale unei construcții etc. — **Încheiat** + suf. -ură.

ÎNCHIDE, *închid*, vb. III. **1.** Tranz. A mișca (din balamale) o ușă, o fereastră, un capac etc. pentru a acoperi deschizătura corespunzătoare. ♦ A încuia cu cheia, cu zăvorul. ♦ A acoperi, a astupa deschizătura unui spațiu, a unei încăperi. **2.** Tranz. A apropia, a strânge marginile (sau părțile componente ale) unui obiect pentru a nu mai fi desfăcute, deschise. ♦ Expr. *A închide paranteza* = a) a pune, în scris, partea a doua a semnului parantezei la locul cuvenit; b) a termina o digresiune introdusă în cursul unei comunicări. *A închide mâna* = a strânge degetele, făcând mâna pumn. *A închide gura* = a apropia buzele și fălcile una de alta; a nu mai vorbi. *A închide* (cuiva) *gura* = a face (pe cineva) să tacă, a pune capăt obiectiilor sau protestelor (cuiva). *A închide ochii* = a) a coborî pleoapele, acoperind globii oculari; b) a se preface că nu observă ceva; a trece cu vederea; c) (de obicei în construcții negative) a dormi; d) a muri. *A închide* (cuiva) *ochii* = a fi lângă cineva în clipa morții. (Refl.) *A se închide ochii* = a fi foarte obosit. ♦ Refl. (Despre răni) A se cicatriza. **3.** Tranz. A întrerupe, potrivit orarului stabilit, activitatea unei instituții, a unei întreprinderi, a unui local; p. ext. a suspenda activitatea, a desființa. **4.** Tranz. A încheia o acțiune, a-i pune capăt. ♦ A opri funcționarea unui mecanism, a unui aparat, a unui circuit etc. **5.** Tranz. A izola o ființă într-un spațiu închis, îngrădit; a băga la închisoare; fig. a ține departe de lume. ♦ Refl. A se retrage, a se izola. ♦ Fig. A conține, a cuprinde ceva. **6.** Tranz. A îngrădi, a împrejmui o curte, un teren etc. spre a delimita sau spre a opri accesul. ♦ A bara o cale de comunicație; a opri, a împiedica trecerea. ♦ Refl. (Despre drumuri) A ajunge la un punct de unde nu mai poate continua, a se înfunda. **7.** Refl. (Despre cer, p. ext. despre vreme) A se întuneca, a se înnora. ♦ (Despre obiecte colorate, p. ext. despre culori) A căpăta o nuanță mai întunecată. — Lat. **includere**.

ÎNCHIDERE, *închideri*, s.f. Acțiunea de a (se) *închide*; închis¹. ♦ *Închiderea unui dosar* = scoaterea de pe rol a unei acțiuni judiciare. — V. **închide**.

ÎNCHINĂ, *închin*, vb. I. **1.** Refl. A-și manifesta evlavie față de divinitate prin practici religioase, specifice fiecărui cult. ♦ (În Biserica creștină) A-și face semnul crucii; p. ext. a se ruga. **2.** Refl. A se înclina (sau a-și pleca numai capul) înaintea cuiva, în semn de respect, de devotament, de încredere sau ca simplu salut. ♦ Intrans. A ridica paharul plin, în sănătatea cuiva sau în cinstea unui eveniment. **3.** Refl. (Înv.) A recunoaște suzeranitatea unui senior; a accepta să devină vasal. ♦ Expr. (Tranz.) *A închina armele* (sau

steagul) = a capitula. **4.** Tranz. (Înv.) A dăruii cuiva ceva în semn de evlavie, de supunere, de recunoștință. ♦ Expr. *A închina o mânăstire* = a subordona o mânăstire altei mânăstiri străine sau unei patriarhii. ♦ A face o ofrandă. **5.** Tranz. A consacra. ♦ A dedica. **6.** A accepta punctul de vedere al altcuiva. — Lat. **inclinare**.

ÎNCHINĂRE, *închinări*, s.f. Acțiunea de a (se) *închina*; rugăciune. ♦ Semn de respect către cineva, adesea constând dintr-o plecăciune. ♦ Dedicăție. — V. **închina**.

ÎNCHINĂCIUNE, *închinăciuni*, s.f. **1.** Faptul de a se închina în fața divinității; (concr.) rugăciune. **2.** Aplecare în fața cuiva; plecăciune; salut. — Lat. **inclinatio, -onis**.

ÎNCHINĂTOR, -OĂRE, *închinători, -oare*, s.m. și f. Persoană care se roagă, se închină, își face semnul crucii; p. ext. credincios. ♦ (Înv.) Adorator, admirator. — **Închina** + suf. -ător.

ÎNCHINGĂ, *înching*, vb. I. **1.** Tranz. A strânge chingile șeii pe cal, a pune chinga, a lega cu chinga. ♦ A lega, a fixa șaua, tărnița etc. **2.** Refl. A se lega, a se strânge cu o cingătoare; a se încinge². — **În + chingă**.

ÎNCHINGĂT, -Ă, *închingați, -te*, adj. (Despre un animal de călărie) Legat cu chinga, strâns în chingi. — V. **închinga**.

ÎNCHIONDORĂ, *închiondorez*, vb. I. Refl. (Reg.) A se uita urât, încrunțat, cruciș. — **În + chiondorf(ș)**.

ÎNCHIPUI, *închipui*, vb. IV. Tranz. **1.** (Cu pronumele în dativ) A-și face o părere sau o imagine despre cineva sau ceva; a-și imagina. ♦ Refl. A se imagina pe sine însuși într-o situație sau împrejurare. **2.** A plâsmui cu mintea, cu fantezia; a imagina. **3.** A reprezenta, a simboliza; a forma. **4.** (Pop.) A face, a întocmi, a înjgheba. — **În + chip** + suf. -ui.

ÎNCHIPUIRE, (2) *închipuiri*, s.f. **1.** Faptul, puterea, capacitatea de a(-și) *închipui*; imaginație, fantezie. **2.** Produs al imaginației; plâsmuire, ficțiune; iluzie; halucinație. ♦ Idee, gând, părere, opinie, presupunere (subiectivă, lipsită de temeii). ♦ (Rar) Chip, imagine. ♦ Expr. *O închipuire de...* = un fel de..., ceva asemănător cu... — V. **închipui**.

ÎNCHIPUIT, -Ă, *închipuiți, -te*, adj. **1.** Care este produs sau construit de imaginație; imaginar, imaginat, fictiv. ♦ Care nu există în realitate, care are numai aparența a ceva real; fals. **2.** (Adesea substantivat) Care are păreri exagerate de bune despre sine; încrezut, înfumurat. — V. **închipui**.

ÎNCHIRCĂ, *închircesc*, vb. IV. Refl. (Reg.) A se chirici. — **În + chirci**.

ÎNCHIRCIRE s.f. (Reg.) Faptul de a se *închirci*. — V. **închirci**.

ÎNCHIRCIT, -Ă, *închirciți, -te*, adj. (Reg.) Chiricit. — V. **închirci**.

ÎNCHIRIĂ, *închiriez*, vb. I. Tranz. A da sau a lua în folosință temporară un bun mobil sau imobil, în schimbul unei chirii. [Pr.: -ri-a] — Din [a da sau a lua] în **chirie**.

ÎNCHIRIERE, *închirieri*, s.f. Acțiunea de a *închiria* și rezultatul ei; locație. G *Contract de închiriere* = contract în temeiul căruia o persoană plătește proprietarului o anumită sumă de bani pentru folosirea temporară a unui obiect, a unui imobil etc. [Pr.: -ri-e] — V. **închiria**.

ÎNCHIS¹ s.n. Închidere. — V. **închide**.

ÎNCHIS², -Ă, *închisi, -se*, adj. **1.** (Despre uși, ferestre, capace etc.) Care acoperă deschizătura în dreptul căreia este așezat sau fixat (prin balamale). ♦ (Despre obiecte care au părți mobile pentru a se închide și deschide) Cu ușă sau cu capacul fixat sau încuiat. ♦ Expr. *Se joacă cu casa închisă*, se spune despre un spectacol la care s-au vândut de mai multă vreme toate biletele. ♦ (Despre vehicule) Fără capotă pliabilă, cu acoperiș și pereți fiși; (despre mijloace de locomoție) acoperit. ♦ *Trăsură închisă* = cupeu. **2.** (Despre obiecte care se pot desface) Cu marginile sau cu părțile componente alăturate, împreunate. ♦ Loc. adv. *Cu ochii închiși* = a) fără o cercetare prealabilă; superficial; b) foarte ușor, fără dificultăți. **3.** (Despre instituții, întreprinderi, localuri) Care și-a întrerupt temporar sau definitiv activitatea. **4.** (Despre curți, terenuri) Îngrădit, împrejmuit. ♦ (Despre căi de comunicație) Cu circulația oprită, întreruptă. **5.** Fig. (Despre ședințe, adunări) Care se ține într-un cerc restrâns, fără participarea unor persoane străine de organizația, de societatea etc. respective. **6.** (Despre oameni) Care este ținut în închisoare; deținut. **7.** Fig. (Despre oameni și despre caracterul lor) Retras, izolat. ♦ (Despre aer) Stătut, viciat. **8.** (Despre cer) Înnorat, întunecat; (despre vreme) cu cerul înnorat; urât, ploios. ♦ (Despre culori) Situat, în gama culorilor, mai aproape de negru decât de alb. ♦ (Despre sunete, voce) Lipsit de sonoritate. ♦ *Vocală închisă* = vocală în timpul articularii căreia canalul fonator este strâmtat, limba fiind mai apropiată de cerul gurii decât în timpul articularii unei vocale deschise. *Silabă închisă* = silabă terminată în consoană. — V. **închide**.

ÎNCHISOĂRE, *închisori*, s.f. **1.** Clădire, loc în care o persoană își execută o pedeapsă privativă de libertate; temniță, pușcărie, penitenciar, arest, prinoare. ♦ (Rar) Loc închis sau îngrădit (unde se țin vitele). **2.** (Jur.) Una

dintre pedepsele principale, constând în privarea de libertate a condamnatului și executarea unui regim impus de lege în închisoare. — **Închis**² + suf. *-oare*.

ÎNCHISTĂ, *închistez*, vb. I. Refl. (Despre unele organisme animale sau vegetale inferioare sau despre unele tumori) A se acoperi cu o membrană sau a se transforma în chist, izolându-se de mediul înconjurător. ♦ Fig. (Despre oameni) A se izola, a se închide în sine. — Din fr. **enkyster**.

ÎNCHISTĂRE, *închistări*, s.f. Acțiunea de a se *închista* și rezultatul ei. — V. **închista**.

ÎNCHITUIRE, *închituri*, s.f. Operație de îmbinare a două obiecte cu ajutorul chitului. — **În** + **chit**ure.

ÎNCHIZĂTOR, -OĂRE, (1) *închizătoare*, s.n., (2) *închizători*, s.f. 1. S.n. Dispozitiv de împingere și închidere a cartuşelor în magazia unei arme de foc. 2. S.f. Dispozitiv sau mod de închidere a unui obiect. [Pl. și: (2) *închizătoare*] — **Închide** + suf. *-ător*.

ÎNCIFRĂ, *încifrez*, vb. I. Tranz. A reda o idee, un sentiment etc. în mod indirect, simbolic, metaforic; a exprima o idee, un sentiment etc. într-un limbaj criptic, care cere o inițiere pentru a fi înțeles. — **În** + **cifru**.

ÎNCIFRĂRE, *încifrări*, s.f. Faptul de a *încifra*. — V. **încifra**.

ÎNCIFRĂT, -Ă, *încifrați, -te*, adj. Greu de înțeles. — V. **încifra**.

ÎNCINCHIT, -Ă, *încinchiți, -te*, adj. (Reg.) Strâns, ghemuit. — **În** + **cinchi**.

ÎNCINCI, *încinesc*, vb. IV. Tranz. A face de cinci ori mai mult sau mai mare. — **În** + **cinci**.

ÎNCINCÎT, -Ă, *încinchiți, -te*, adj. Înmulțit de cinci ori, devenit de cinci ori mai mare; cvintuplu. — V. **încinci**.

ÎNCINGE¹, *încing*, vb. III. 1. Refl. (Despre foc) A arde cu flacără mare, a se aprinde bine. ♦ Tranz. fact. *Încingea focul*. 2. Refl. și tranz. A (se) înfierbânta, a (se) încălzi tare. ♦ Tranz. Fig. (Despre un sentiment, o pasiune) A cuprinde, a copleși pe cineva; a consuma, a mistui. ♦ Refl. Fig. A se manifesta puternic; a se aprinde, a se înflăcăra. ♦ Refl. și tranz. Fig. (Despre o luptă, o confruntare, o discuție etc.) A (se) înteți. 3. Refl. (Despre fân, cereale, făină etc.) A începe să se altereze prin fermentare; a se strica; a se aprinde. [Perf. s. *încinsei*, part. *încins*] — Lat. **incendere**.

ÎNCINGE², *încing*, vb. III. 1. Tranz. și refl. A (se) înfășura peste mijloc cu o cingătoare, un brâu etc. 2. Tranz. și refl. A(-și) prinde o armă la brâu (cu o curea). 3. Tranz. Fig. A înconjura (din toate părțile), a împresura. [Perf. s. *încinsei*, part. *încins*] — Lat. **incingere**.

ÎNCINGERE¹, *încingeri*, s.f. Acțiunea de a (se) *încinge¹* și rezultatul ei. ♦ Mărire a temperaturii unui obiect sau a unui material ca urmare a unei acțiuni normale de încălzire, ca rezultat al fermentării sau al altor fenomene biologice ori de altă natură. — V. **încinge¹**.

ÎNCINGERE², *încingeri*, s.f. Acțiunea de a (se) *încinge²* și rezultatul ei. — V. **încinge²**.

ÎNCINS¹ s.n. Faptul de a (se) *încinge²*. — V. **încinge²**.

ÎNCINS², -Ă, *încinși, -se*, adj. 1. (Despre foc) Care arde cu flăcări mari, bine aprins. ♦ Înfierbântat², încălzit foarte tare (de foc, de soare etc.). ♦ Fig. Aprins², înflăcărat, întețit. 2. (Despre fân, cereale, făină etc.) Care a început să fermenteze, stricat, alterat; aprins², fermentat. — V. **încinge¹**.

ÎNCINS³, -Ă, *încinși, -se*, adj. 1. (Despre oameni sau despre corpul lor) Cu mijlocul cuprins într-o cingătoare. ♦ (Despre cingătoare, brâu etc.) Înășurată în jurul corpului. 2. (Despre arme) Prins, atârnat de cingătoare; (despre oameni) cu arma prinsă la cingătoare. — V. **încinge²**.

ÎNCIOCĂLĂ, *înciocălez*, vb. I. Tranz. (Reg.) A lega împreună, a împreuna ceva. ♦ A aranja, a potrivi. — Probabil **în** + **ciocălău**.

ÎNCIRIPĂ vb. I v. **înfripa**.

ÎNCIUDĂ, *înciudez*, vb. I. Refl. și (rar) tranz. A fi sau a face să fie cuprins de ciudă; a ciudi. — **În** + **ciudă**.

ÎNCIUDĂRE, *înciudări*, s.f. (Rar) Acțiunea de a (se) *înciuda* și rezultatul ei; ciudă. — V. **înciuda**.

ÎNCIUDĂT, -Ă, *înciudați, -te*, adj. Plin de ciudă; ciudos. — V. **înciuda**.

ÎNCLEIĂ, *încleiez*, vb. I. Tranz. 1. A unge, a îmbina și a fixa cu clei piese de lemn, hârtie etc. ♦ Refl. A se lipi. ♦ Refl. A se murdări, a se unge cu clei sau cu ceva cleios. ♦ Refl. A se face, a deveni cleios. ♦ Refl. Fig. (Despre fălci) A se încheșta; (despre limbă) a se întepeni. 2. A trata diverse produse (semifabricate) cu soluții coloidale sau de amidon pentru a le face impermeabile. [Prez. ind. și: *încleî*] — **În** + **clei**.

ÎNCLEIĂLĂ, *încleieli*, s.f. Încleiere. — **Încleia** + suf. *-eală*.

ÎNCLEIĂT¹ s.n. Faptul de a (se) *încleia*. — V. **încleia**.

ÎNCLEIĂT², -Ă, *încleiați, -te*, adj. 1. Fixat, lipit cu clei. ♦ Uns cu clei. 2. (Despre materiale) Tratat cu o soluție sau cu o emulsie în cursul procesului de fabricație pentru a face impermeabil. — V. **încleia**.

ÎNCLEIÉRE, *încleieri*, s.f. Acțiunea de a (se) *încleia* și rezultatul ei; încleială. — V. **încleia**.

ÎNCLEȘTĂ, *încleștez*, vb. I. 1. Tranz. și refl. A (se) strânge puternic, ca un clește; a (se) întepeni. ⇨ Expr. (Refl.) *A i se încleșta* (cuiva) *fălcile* (sau *gura*) = a i se întepeni maxilarele; *p. ext.* a nu mai putea vorbi, a amuți. ♦ Tranz. A prinde strâns (ca într-un clește) un obiect, un instrument. 2. Refl. A se agăța cu disperare (de ceva), a se prinde puternic (cu mâinile, cu brațele) de ceva; a rămâne prins de ceva (sau de cineva). 3. Refl. recipr. A se lupta cu îndârjire, corp la corp; a se încăiera. ♦ Refl. Fig. (Despre bătlăii, războaie) A deveni crâncen, a se înteți. — **În** + **clește**.

ÎNCLEȘTĂRE, *încleștări*, s.f. Acțiunea de a (se) *încleșta* și rezultatul ei. ♦ Confracție. — V. **încleșta**.

ÎNCLEȘTĂT, -Ă, *încleștați, -te*, adj. 1. Strâns puternic, ca într-un clește. 2. Fig. (Despre bătlăii, războaie) Înverșunat, aprig. — V. **încleșta**.

ÎNCLICHETĂ, *înclichetez*, vb. I. Tranz. (Tehn.) A imobiliza un mecanism într-o anumită poziție. — Din fr. **encliquer**.

ÎNCLICHETĂJ, *înclichetaje*, s.n. (Tehn.) Dispozitiv care nu permite mișcarea de rotație a unei roți decât într-un singur sens. — Din fr. **encliquetage**.

ÎNCLINĂ, *înclin*, vb. I. 1. Refl. și tranz. A (se) apleca în jos sau într-o parte; a (se) pleca. ♦ Refl. A face o plecăciune; a saluta; a (se) pleca, a (se) închina. ♦ Refl. Fig. (Despre soare) A coborî către asfințit, a apune; (despre zi) a se apropia de sfârșit. 2. Refl. Fig. A se declara convins; a admite, a accepta. 3. Intrans. Fig. A fi dispus să... ♦ A se simți atras de ceva, a simți vocație, atracție pentru ceva; a se apleca. 4. Refl. recipr. Fig. (Înv.) A avea legături de dragoste cu cineva. — Din fr. **incliner**, lat. **inclinare**.

ÎNCLINĂRE, *înclinări*, s.f. Acțiunea de a (se) *înclina* și rezultatul ei. ♦ (Geom.) Înclinație. ♦ Fig. Vocație, dispoziție; înclinație. — V. **înclina**.

ÎNCLINĂT, -Ă, *înclinați, -te*, adj. 1. Aplecat în jos sau într-o parte; oblic; încovoiat. 2. Fig. Care are vocație, atracție spre ceva. — V. **înclina**.

ÎNCLINĂȚIE, *înclinații*, s.f. Înclinare. ♦ (Geom.) Unghi format de o dreaptă (sau de un plan) cu o dreaptă (sau cu un plan) de referință; înclinare. ♦ Fig. Vocație, atracție, dispoziție pentru ceva. — Din fr. **inclination**, lat. **inclinatio**.

ÎNCOĂ adv. v. **încoaace**.

ÎNCOĂCE adv. 1. Înspre mine, spre locul unde mă aflu; în direcția mea. ⇨ (În loc. adv.) *Încoaace și încolo* = dintr-o parte în alta. (Pop. și fam.; substantivat, n.) *A avea pe vino-ncoaace* = a avea farmec, a fi cuceritor, atrăgător. ⇨ Expr. *Ce mai încoaace (și) încolo* = de ce atâta vorbă? e inutilă orice discuție. 2. Înspre momentul de față, mai apropiat de epoca noastră. [Var.: *încoaă adv.*] — Lat. **in-eccu(m)-hocce**.

ÎNCOLĂCEĂLĂ, *încolăceli*, s.f. Încolăcire. — **Încolăci** + suf. *-eală*.

ÎNCOLĂCI, *încolăcesc*, vb. IV. Refl. și tranz. A (se) face cu un cerc, a (se) înfășura în formă de colac; a (se) încovriga; a (se) încărliga, a (se) încolătăci. ♦ Refl. (Despre ape, drumuri) A o coti, a șerpi. ♦ Tranz. A încrușca brațele sau picioarele. — **În** + **colac**.

ÎNCOLĂCIRE, *încolăciri*, s.f. Acțiunea de a (se) *încolăci* și rezultatul ei; înfășurare, încolăceală, încolăcitură. — V. **încolăci**.

ÎNCOLĂCÎT, -Ă, *încolăciți, -te*, adj. Învârtit, înfășurat (în formă de colac); încovrigat. — V. **încolăci**.

ÎNCOLĂCITURĂ, *încolăcitură*, s.f. Încolăcire. — **Încolăci** + suf. *-tură*.

ÎNCOLĂȚĂCI, *încolățăcesc*, vb. IV. Refl. și tranz. (Înv. și reg.) A (se) încolăci. — Contaminare între **încolăci** și **împletici**.

ÎNCOLEĂ adv. v. **încolo**.

ÎNCOLO adv. 1. În alt loc decât aici; în partea aceea, în direcția aceea, într-acolo. ⇨ Expr. *Mai încolo* = mai departe. *Până (mai) încolo* = până nu departe, destul de aproape. (Fam.) *Lasă-l (sau dă-l) încolo!* = nu te mai ocupa de el, nu-i da atenție, nu-l lua în considerare. *Fugi încolo!* = taci din gură! nu mai spune fleacuri. 2. Pe urmă, mai târziu. ⇨ Loc. adv. *De aici sau de-acu(m) încolo* = începând din acest moment, de acum înainte. *De astăzi (sau de mâine etc.) încolo* = începând de azi (sau de mâine etc.). *De atunci încolo* = după aceea. 3. În afară de cele arătate înainte. [Var.: *încoleă adv.*] — **În** + **colo**.

ÎNCOLONĂ, *încolonez*, vb. I. Refl. (Despre un grup de oameni, de vehicule) A se așeza în coloană, a forma o coloană (de marș); (despre o persoană, un vehicul) a se încadra într-o coloană. ♦ Tranz. A așeza, a dispune în coloană. — **În** + **coloană**.

ÎNCOLONĂRE s.f. Acțiunea de a (se) *încolona*. ♦ (Art.; cu valoare de interjecție) Exclamație care îndeamnă, comandă ordonarea în coloană a unui grup de oameni. — V. **încolona**.

ÎNCOLȚĂT, -Ă, *încolțaiți, -te*, adj. (Reg.) Colțuros. — **În** + **colț** + suf. *-at*.

ÎNCOLȚI, *încolțesc*, vb. IV. I. Intrans. (Despre plante; la pers. 3) A da colț, a răsări din pământ; a germina. ♦ Fig. (Despre idei, sentimente) A începe să se dezvolte; a apărea, a se ivi, a se naște. II. Tranz. A înfige colții pentru a mușca. ♦ A înconjura din toate părțile, fără a mai da posibilitatea de retragere. ♦ Fig. (Despre oameni) A prinde pe cineva la strâmtoare; (despre abstracte) a cuprinde, a copleși. — **În + colț**.

ÎNCOLȚIRE s.f. Acțiunea de a *încolți* și rezultatul ei; germinare; încolțit¹. — V. **încolți**.

ÎNCOLȚIT¹ s.n. Faptul de a *încolți*; încolțire. — V. **încolți**.

ÎNCOLȚIT², -Ă, *încolțiti*, -te, adj. 1. (Despre plante) Răsărit², germinat. 2. Mușcat, prins cu colții. ♦ Fig. Prins la strâmtoare. — V. **încolți**.

ÎNCOMĂT, -Ă, *încomați*, -te, adj. (Rar) Cu coamă bogată. — **În + coamă** + suf. -at.

ÎNCONDEIĂ, *încondeiez*, vb. I. Tranz. 1. A împodobi ouăle (de Paște), obiectele de ceramică etc. cu desene (făcute cu condeiul). ♦ Fig. (Pop.) A înnegri sprâncenele sau genele. 2. Fig. A vorbi de rău pe cineva; a defăima, a calomnia, a ponegri. — **În + condei**.

ÎNCONDEIĂT¹ s.n. Faptul de a *încondeia*. — V. **încondeia**.

ÎNCONDEIĂT², -Ă, *încondeiați*, -e, adj. 1. (Despre ouăle de Paște, obiecte de ceramică etc.) Împodobit cu desene (făcute cu condeiul). ♦ Fig. (Pop.; despre sprâncene sau gene) Înnegrit (cu creionul). 2. Defăimat, calomniat. — V. **încondeia**.

ÎNCONDEIERE, *încondeieri*, s.f. Acțiunea de a *încondeia* și rezultatul ei. — V. **încondeia**.

ÎNCONDEIETURĂ, *încondeieturi*, s.f. Încondeiat¹; (concr.) desen executat pe ouăle de Paște, pe obiecte de ceramică etc. — **Încondeia** + suf. -ătură.

ÎNCÓNJUR, *încónjururi*, s.n. Ocol, ocolire. ⇨ Loc. adv. *Fără înconjur* = fără nicio ezitare, fără subterfugii, deschis, direct, pe față; de-a dreptul. *Cu înconjur* (sau *cu înconjururi*) = pe ocolite, pe departe, indirect. [Acc. și: *încónjur*. — Var.: **încúnjur** s.n.] — Din **înconjura** (derivat regresiv).

ÎNCÓNJURĂ, *încónjor*, vb. I. Tranz. 1. A face ocolul unui lucru, al unui loc. ♦ A fi așezat, a sta de jur-împrejurul (unei ființe sau al unui lucru); a încercui. ♦ A încercui cu forțe armate; a împresura, a asedia. ♦ Refl. A aduna în jurul său, a trăi în societate în tovărășia cuiva. 2. A împrejmuji cu gard. ♦ A cuprinde într-un cerc, a trasa o linie împrejur, a încercui. 3. A merge spre o țintă pe un traseu ocolit. [Prez. ind. și: *încónjur*. — Var.: **încunjur** vb. I.] — **În + conjura** (înv. „a înconjura” < lat.).

ÎNCÓNJURĂRE s.f. Faptul de a *încónjura*. — V. **încónjura**.

ÎNCONJURĂTOR, -OARE, *încónjurători*, -oare, adj. Care se află de jur-împrejur, care înconjoară. — **Încónjura** + suf. -ător.

ÎNCONTÎNUU adv. Mereu, întruina, fără încetare. [Pr.: -nu- u. — Var.: **încntînuu** adv.] — **În + conținuu**.

ÎNCONTRĂ, *încntrez*, vb. I. Refl. (Pop.) A se împotrivi, a se opune; *p. ext.* a se lua la harță, a se ciocni în păreri (cu cineva). — **În + contra**.

ÎNCONTRĂRE, *încntăriri*, s.f. (Pop.) Acțiunea de a se *încntra*; ceartă, sfadă. — V. **încntra**.

ÎNCOPCIĂ, *încopciez*, vb. I. Tranz. 1. (Rar) A încheie o copcă; a încheia o haină în copci. 2. A îmbina două piese de tablă, introducând limbile uneia în golurile corespunzătoare ale celeilalte, după care limbile astfel montate se răsucesc. [Pr.: -ci-a] — **În + copcă**.

ÎNCOPCIERE, *încopcierii*, s.f. Acțiunea de a *încopcia*. [Pr.: -ci-e] — V. **încopcia**.

ÎNCORDĂ, *încordez*, vb. I. 1. Tranz. și refl. A(-și) contracta mușchii corpului, *p. ext.* corpul întreg, în vederea unui efort. ♦ Fig. A-și concentra atenția, memoria, voința etc. ♦ Tranz. (Rar) A stimula, a întări. 2. Tranz. A întinde (puternic) o coardă, un arc, un cablu etc. ♦ A acorda un instrument muzical cu coarde, prin întinderea coardelor. 3. Tranz. A lega coardele viței-de-vie. 4. Refl. Fig. (Despre raporturile dintre oameni) A ajunge într-o stare de tensiune (maximă); a se înapși. — **În + coardă**.

ÎNCORDĂRE, *încordări*, s.f. Acțiunea de a (se) *încorda* și rezultatul ei; încordătură. — V. **încorda**.

ÎNCORDĂT, -Ă, *încordați*, -te, adj. 1. Care se află în stare de tensiune. ♦ Fig. Care exprimă o stare de tensiune, de încordare. ♦ Fig. Concentrat, atent, vigilent; înfrigorat, febril. 2. (Despre arcuri) Cu coarda întinsă. ♦ (Despre instrumente muzicale cu coarde) Acordat. ♦ Fig. (Despre raporturile dintre oameni) Ajuns într-o stare de tensiune maximă; înapșit, neprietenos. — V. **încorda**.

ÎNCORDĂTOR, *încordătoare*, s.n. (Reg.) Întorcător al războiului de țesut. ♦ Întinzător al coardei fierăstrăului; cordar. — **Încorda** + suf. -ător.

ÎNCORDĂTURĂ, *încordături*, s.f. (înv.) Încordare. — **Încorda** + suf. -ătură.

ÎNCORNORĂ, *încornorez*, vb. I. Tranz. A pune coarne. ♦ Fig. A exagera, a deforma realitatea; a înflori. ♦ Fig. (Fam.) A-și înșela soțul sau soția. — Din **încornorat** (derivat regresiv).

ÎNCORNORĂT, -Ă, *încornorați*, -te, adj. 1. Care are coarne, cu coarne. ♦ Fig. (Despre fapte sau vorbe) Exagerat, neconform cu realitatea; umflat, înflorit. ♦ Fig. (Fam.; despre soți) Înșelat. ♦ (Substantivat, m.; art.) Dracul. — **În + corn** + suf. -at.

ÎNCORONĂ, *încoronez*, vb. I. 1. Refl. și tranz. A(-și) pune coroană de monarh; *p. ext.* a deveni sau a învesti pe cineva monarh. 2. Tranz. A împodobi cu ceva (în formă de coroană); a încununa. 3. Tranz. Fig. A desăvârși o lucrare, o operă, o activitate; a reprezenta în activitatea cuiva realizarea cea mai valoroasă; a încununa (2). — Din lat. **incoronare**.

ÎNCORONĂRE, *încoronări*, s.f. Acțiunea de a (se) *încorona*. — V. **încorona**.

ÎNCORONĂT, -Ă, *încoronați*, -te, adj. Care are coroană, cu coroană; învestit cu semnele domniei. ⇨ *Cap încoronat* = suveran, monarh. — V. **încorona**.

ÎNCORPORĂ, *încorporez*, vb. I. Tranz. 1. A uni, a împreuna mai multe lucruri pentru a face un singur corp, un tot. ♦ A anexa, a subordona un ținut, o provincie la o țară. 2. A încadra recruiți într-o unitate militară, pentru efectuarea stagiului militar. [Var.: **încorporă** vb. I.] — Din fr. **incorporer**, lat. **incorporare**.

ÎNCORPORABIL, -Ă, *încorporabili*, -e, adj. Care poate fi încorporat. [Var.: **încorporabil**, -ă adj.] — Din fr. **incorporable**.

ÎNCORPORĂRE, *încorporări*, s.f. Acțiunea de a *încorpora* și rezultatul ei; încorporație. [Var.: **încorporare** s.f.] — V. **încorpora**.

ÎNCORPORĂȚIE, *încorporății*, s.f. Încorporare. [Var.: **încorporăție** s.f.] — Din fr. **incorporation**.

ÎNCORSETĂ, *încorsetez*, vb. I. Tranz. A strânge într-un corset (medical). ♦ Fig. A împiedica pe cineva în acțiunile sau în gândurile sale; a îngrădi, a încâtușa. — **În + corset**.

ÎNCORSETĂRE, *încorsetări*, s.f. Acțiunea de a *încorseta* și rezultatul ei. ♦ Fig. Îngrădire, încâtușare. — V. **încorseta**.

ÎNCORSETĂȚI, -Ă, *încorsetați*, -te, adj. Strâns în corset. ♦ Fig. Împiedicat în acțiunile sau în gândurile sale; îngrădit, încâtușat; rigid. — V. **încorseta**.

ÎNCOT, *încote*, s.n. (Reg.) Chicot. [Var.: **încot** s.n.] — Et. nec.

ÎNCOTOȘMĂ vb. I v. **încotoșmăna**.

ÎNCOTOȘMĂNĂ, *încotoșmănez*, vb. I. Tranz. și refl. A (se) îmbrăca (prea) gros; a (se) înfololi. [Var.: **încotoșmăni** vb. IV, (reg.) **încotoșmă** vb. I.] — Et. nec.

ÎNCOTOȘMĂNĂȚI, -Ă, *încotoșmănați*, -te, adj. Îmbrăcat (prea) gros; înfololit. [Var.: **încotoșmăniți**, -ă adj.] — V. **încotoșmăna**.

ÎNCOTOȘMĂNĂȚI vb. IV v. **încotoșmăna**.

ÎNCOTOȘMĂNĂȚIT, -Ă, adj. v. **încotoșmănat**.

ÎNCOTRÓ adv. (Adeesă interogativ) În ce direcție, unde; oriunde. ⇨ Expr. *Ori încotro* = indiferent în ce direcție, oriunde. *Care încotro (poate)* = care pe unde poate, în toate direcțiile. *A nu (mai) avea încotro* = a nu (mai) avea nicio posibilitate (decât...), a nu putea face altfel, a nu avea altă soluție, altă scăpare. — Lat. **in-contra-ubi**.

ÎNCOTROVĂ adv. (Înv.) Într-o direcție oarecare, undeva. [Acc. și: *încotróva*] — **Încotro** + va.

ÎNCOVOIĂ, *încovoi*, vb. I. Refl. și tranz. A face să devină sau a deveni curb; a (se) îndoi, a (se) arcui; *spec.* a (se) curba, a (se) deforma în urma unor solicitări exterioare. ♦ Refl. Fig. A se umili. [Prez. ind. și: *încovoiiez*] — Cf. sl. *k o v a t i*, „a făuri”.

ÎNCOVOIĂLĂ, *încovoieli*, s.f. Încovoietură. — **Încovoi** + suf. -eală.

ÎNCOVOIĂȚI, -Ă, *încovoiăți*, -te, adj. Îndoit, curbat, arcuit. ♦ Adus de spate; cocărlat. — V. **încovoi**.

ÎNCOVOIERE, *încovoiieri*, s.f. Faptul de a (se) *încovoi*. — V. **încovoi**.

ÎNCOVOIETURĂ, *încovoieturi*, s.f. Partea încovoiată a unui obiect; curbură, sinuoșitate, încovoială. — **Încovoi** + suf. -tură.

ÎNCOVRIGĂ, *încovrig*, vb. I. Refl. și tranz. A (se) răsuși, a (se) îndoi ca un covrig; a (se) încolăci; a (se) ghemui. — **În + covrig**.

ÎNCOVRIGĂȚI, -Ă, *încovrigați*, -te, adj. Îndoit în formă de covrig; încolăcit. — V. **încovriga**.

ÎNCRÂNCENĂ, *încrâncenez*, vb. I. Refl. A se înflora, a se îngrozi, a i se încreți cuiva carnea de frică, de scârbă, de mânie; a se crâncena. [Prez. ind. și: *încrâncena*. — Var.: (reg.) **încrâncină** vb. I.] — **În + crâncen**.

ÎNCRÂNCENĂRE, *încrâncenări*, s.f. Acțiunea de a se *încrâncena*; înflorare. ♦ Încăierare, încreștare sângeroasă. — V. **încrâncena**.

ÎNCRÂNCENĂT, -Ă, încrâncenați, -te, adj. Însăpăimântat, înfiorat (de frică, de scârbă, de mânie etc.). ♦ Fig. Crâncen, neîndurător. — V. **ÎNCRÂNCENA**.

ÎNCRÂNCINĂ vb. I v. **ÎNCRÂNCENA**.

ÎNCRÉDE, încréd, vb. III. 1. Refl. A pune temei pe cinstea, pe sinceritatea cuiva; a se bizui, a conta pe cineva sau pe ceva. ♦ (Pop.) A avea încredere peiva mare în sine; a se fuduli. ♦ A crede spusele cuiva, a da crezare. 2. Tranz. (Înv. și pop.) A încredința ceva cuiva. — **În + crede**.

ÎNCRÉDERE s.f. Acțiunea de a (se) *încrede* și rezultatul ei; sentiment de siguranță față de cinstea, buna-credință sau sinceritatea cuiva; credință. ♦ Expr. *Om (sau persoană) de (mare) încredere* = persoană căreia i se poate încredința orice secret, orice misiune. *A da vot de încredere* = a aproba în parlament activitatea sau programul unui guvern. — V. **ÎNCREDE**.

ÎNCRÉDINȚĂ, încredințez, vb. I. 1. Tranz. A da pe cineva sau ceva în grija sau în păstrarea cuiva demn de încredere. ♦ A împărtăși cuiva o taină. 2. Tranz. A confirma, a garanta cuiva ceva. ♦ Refl. A se convinge de ceva. 3. Tranz. și refl. recipr. (Reg.) A (se) logodi. — **În + credință**.

ÎNCRÉDINȚĂRE, încredințări, s.f. Acțiunea de a (se) *încredința* și rezultatul ei. ♦ (Concr., rar) Adeverință. — V. **ÎNCRÉDINȚĂ**.

ÎNCREMENEALĂ, încremeneli, s.f. (Rar) Încremenire. — **Încremeni + suf. -eală**.

ÎNCREMENI, încremenesc, vb. IV. Intrans. 1. A nu mai putea face nicio mișcare, niciun gest (de mirare, de groază etc.); a înlemni, a împietri. ♦ Tranz. A uimi. 2. (Despre lucruri în mișcare) A sta, a se opri locului. — **În + cremene**.

ÎNCREMENIRE s.f. Acțiunea de a *încremeni* și rezultatul ei; nemișcare, neclintire; înmărmurire, consternare; încremenială. — V. **ÎNCREMENI**.

ÎNCREMENIT, -Ă, încremenii, -te, adj. 1. Care a rămas în nemișcare. 2. Înărmurit, înlemnit; consternat. — V. **ÎNCREMENI**.

ÎNCRENGĂTURĂ, încregături, s.f. Diviziune a regnului animal sau a celui vegetal, superioară clasei. — **În + creangă + suf. -tură** (după fr. *embranchement*).

ÎNCRÉT, încrețuri, s.n. Ornamentație a mânecii la cămășile naționale femeiești, cuprinsă între altii și răuri. — Din **încreți** (derivat regresiv).

ÎNCRÉȚI, încrețesc, vb. IV. 1. Tranz. și refl. A face crețuri. ♦ Tranz. A strânge pielea (frunții) astfel încât să formeze cute, zbârcituri. 2. Refl. Fig. (Despre pielea, carnea cuiva, p. ext. despre oameni) A se încrâncena, a se înfiora (din cauza groazei, spaimei etc.). 3. Tranz. A face părul creț; a ondula, a cărlionța. ♦ Refl. (Despre păr) A deveni creț (în urma ondulării). — **În + creț**.

ÎNCRÉȚIRE, încrețiri, s.f. Acțiunea de a (se) *încreți* și rezultatul ei; zbârcire; încrețit¹. — V. **ÎNCRÉȚI**.

ÎNCRÉȚIT¹ s.n. Încrețire. — V. **ÎNCRÉȚI**.

ÎNCRÉȚIT², -Ă, încreții, -te, adj. Care are, care face etc. crețuri; cusut cu cute, cu încrețituri. ♦ (Despre piele, în special despre frunte, față) Zbârcit, ridat. — V. **ÎNCRÉȚI**.

ÎNCRÉȚITURĂ, încrețituri, s.f. Partea încrețită a unui obiect; cută, creț. ♦ Cută pe piele; zbârcitură, rid. — **Încreți + suf. -tură**.

ÎNCRÉZĂTOR, -OĂRE, încrezători, -oare, adj. Care are încredere; credul. ♦ (Adverbial) Cu încredere. — **Încrede + suf. -ător**.

ÎNCRÉZŪT, -Ă, încrezuți, -te, adj., s.m. și f. (Persoană) care are o idee foarte bună despre sine; îngâmfat, înfumurat, închipuit, fudul. — V. **ÎNCREDE**.

ÎNCRIMINĂ vb. I v. **INCRIMINA**.

ÎNCRIMINĂRE s.f. v. **INCRIMINARE**.

ÎNCRIMINĂT, -Ă adj. v. **INCRIMINAT**.

ÎNCRIMINĂTOR, -OĂRE adj. v. **INCRIMINATOR**.

ÎNCRŌPI, încropesc, vb. IV. Tranz. 1. A încălzi puțin un lichid. 2. A aduna (cu greu) la un loc, a îngheba, a înfripa. — Din **încrop** (= *uncrop*).

ÎNCRŌPIT, -Ă, încropiți, -te, adj. 1. Călduț; dospit la căldură. 2. Strâns (cu greu) la un loc; înghebat, înfripat. — V. **ÎNCRŌPI**.

ÎNCRUCI, încrucesc, vb. IV. Refl. (Pop.) A se cruci. — **În + cruci**.

ÎNCRUCIȘĂ, încrucieșez, vb. I. 1. Tranz. A pune, a așeza cruciș; a cruci. ♦ Expr. *A încruciaș brațele (pe piept)* = a sta în inactivitate. *A încruciaș săbiile* = a începe lupta. 2. Refl. recipr. A trece unul pe lângă altul, venind din direcții diferite. ♦ (Despre drumuri) A se întretaia. 3. Intrans. (Franțuzism, despre nave) A naviga în larg pentru a supraveghea liniile maritime de comunicație; p. gener. a naviga. 4. Tranz. A împerechea diferite animale sau plante pentru a obține urmași cu însușiri superioare. — **În + cruciș**.

ÎNCRUCIȘĂRE, încrucieșări, s.f. Acțiunea de a (se) *încruciaș* și rezultatul ei; crucișătură, încruciaș¹. — V. **ÎNCRUCIȘĂ**.

ÎNCRUCIȘĂT¹ s.n. Încruciașare. — V. **ÎNCRUCIȘĂ**.

ÎNCRUCIȘĂT², -Ă, încruciașiți, -te, adj. 1. Care este așezat cruciș. ♦ (Despre drumuri) Care se întretaie. 2. (Despre ochi sau priviri, p. ext. despre oameni) Care se uită cruciș; sașiu. 3. (Despre plante și animale) Împerecheat (artificial) cu un animal sau cu o plantă înrudită. — V. **ÎNCRUCIȘĂ**.

ÎNCRUCIT, -Ă, încruciiți, -te, adj. (Pop.) Crucit. — V. **ÎNCRUCI**.

ÎNCRUNȚĂ, încrunț, vb. I. 1. Refl. și tranz. A apropia sprâncenele sau a face cute între sprâncene ori pe frunte (în semn de nemulțumire, de mânie, de îngrijorare etc.); a privi aspru. 2. Refl. (Înv.) A se umple de sânge; a se înroși. — **În + crunța**.

ÎNCRUNȚĂRE s.f. Acțiunea de a (se) *încrunța*. ♦ Privire aspră sau posomorâtă. — V. **ÎNCRUNȚĂ**.

ÎNCRUNȚĂT, -Ă, încrunțați, -te, adj. 1. Care are pe frunte sau între sprâncene cute de nemulțumire, de mânie, de îngrijorare etc.; p. ext. care are înfățișarea sau privirea aspră, posomorâtă; crunt, cruntat. 2. (Înv.) Însângerat. — V. **ÎNCRUNȚĂ**.

ÎNCRUNȚĂTURĂ, încrunțături, s.f. 1. Faptul de a (se) *încrunța*; înfățișare înruntată (1); cută pe frunte, între sprâncene. 2. (Înv.) Urmă, pată de sânge. — **Încrunța + suf. -ătură**.

ÎNCRUSTĂ vb. I v. **INCRUSTA**.

ÎNCRUSTĂRE s.f. v. **INCRUSTARE**.

ÎNCRUSTĂT, -Ă adj. v. **INCRUSTAT**.

ÎNCRUSTĂȚIE s.f. v. **INCRUSTAȚIE**.

ÎNCRUSTAȚIUNE s.f. v. **INCRUSTAȚIE**.

ÎNCRUȘI, încrușesc, vb. IV. Tranz. (Reg.) A argăsi. — **În + cruși**.

ÎNCRUȘIT, -Ă, încrușiți, -te, adj. (Reg.) 1. (Despre pielea animalelor) Argăsit². 2. Înroșit; p. ext. pătat (cu sânge). — V. **ÎNCRUȘI**.

ÎNCUIĂ, încui, vb. I. 1. Tranz. A închide cu ajutorul unui zăvor, al unui lacăt, al unei chei etc. ♦ A reține pe cineva într-o încăpăre închisă cu cheia. ♦ Refl. A se închide (singur), a se izola într-o încăpăre. ♦ Fig. (Fam.) A face pe cineva să nu mai aibă ce să răspundă; a închide gura cuiva, a înfunda. 2. Tranz. și refl. (Pop.) A (se) constipa. — Lat. **încucare**.

ÎNCUIĂT¹ s.n. Încuiere. — V. **ÎNCUIA**.

ÎNCUIĂT², -Ă, încuiați, -te, adj. 1. Închis cu cheia, cu zăvorul. 2. (Pop.) Constipat. ♦ Fig. (Adesea substantiv; fam.) Care este insensibil la argumente, incapabil de a înțelege noul, care nu iese din păreriile lui; p. ext. care nu este sociabil. — V. **ÎNCUIA**.

ÎNCUIBĂ, încuibez, vb. I. Refl. A se instala undeva fără să fie dorit. ♦ Fig. A pătrunde adânc; a se înrădăcina. [Prez. ind. și: *încuib*] — **În + culb**.

ÎNCUIBĂRE s.f. Acțiunea de a se *încuibă*. — V. **ÎNCUIBĂ**.

ÎNCUIBĂT, -Ă, încuibăți, -te, adj. Care s-a instalat (nedorit și nepoftit) într-un loc. ♦ Fig. Pătruns adânc, înrădăcinat. — V. **ÎNCUIBĂ**.

ÎNCUIÉRE, încuieri, s.f. Acțiunea de a (se) *încuia* și rezultatul ei; închidere cu cheia, cu zăvorul; încuiat¹. — V. **ÎNCUIA**.

ÎNCUIETOĂRE, încuietori, s.f., adj. 1. S.f. Dispozitiv care încuie ceva. ♦ Fig. Dificultate, situație grea în care se află cineva. 2. Adj. (Fam.; despre probleme, întrebări) Care este greu de rezolvat, la care este greu de răspuns. — **Încuia + suf. -toare**.

ÎNCUIETURĂ, încuieturi, s.f. (Pop.) Constipație. — **Încuia + suf. -tură**.

ÎNCUIBĂ, încuibez, vb. I. Tranz. și refl. (Înv. și reg.) A (se) încovoia, a (se) îndoi. — **În + cuibă**.

ÎNCUIBĂRE s.f. (Înv. și reg.) Acțiunea de a (se) *încuibă*; încovoiere. — V. **ÎNCUIBĂ**.

ÎNCUIBĂT, -Ă, încuibăți, -te, adj. (Înv. și reg.) Încovoiat; strâmb, cocoșat. — V. **ÎNCUIBĂ**.

ÎNCUMETĂ, încumet, vb. I. Refl. 1. A îndrăzni; a cuteza. 2. (Urmat de determinări introduse prin prep. „în”) A se bizui, a se încrede în ceva. [Var.: (reg.) **încumete** vb. III] — Cf. lat. *committere*.

ÎNCUMETĂRE s.f. Acțiunea de a se *încumeta* și rezultatul ei; cutezanță. — V. **ÎNCUMETA**.

ÎNCUMÉTE vb. III v. **ÎNCUMETA**.

ÎNCUMETRĂ, încumetresc, vb. IV. Refl. recipr. (Pop.) A se înrudi prin cumetrie; a se cumetri. — **În + cumătru**.

ÎNCÚNJUR s.n. v. **ÎNCONJUR**.

ÎNCUNJURĂ vb. I v. **ÎNCONJURĂ**.

ÎNCUNOȘTINȚĂ, încunoștințez, vb. I. Tranz. A face cunoscut; a înștiința, a comunica ceva. — **În + cunoștință**.

ÎNCUNOȘTINȚĂRE, încunoștințări, s.f. Acțiunea de a *încunoștința* și rezultatul ei; înștiințare; (concr.) aviz, scrisoare care conține o înștiințare. — V. **ÎNCUNOȘTINȚĂ**.

ÎNCUNUNĂ, *încununez*, vb. I. Tranz. 1. A așeza o cunună pe capul cuiva în semn de omagiu, de înălțare la o demnitate etc., a încorona; *p. ext.* a așeza un obiect deasupra altuia în chip de coroană. 2. Fig. A desăvârși o activitate, o operă etc.; a încorona (3). [Prez. ind. și: *încunún*] — **În + cunună**.

ÎNCUNUNĂRE, *încununări*, s.f. Acțiunea de a *încununa* și rezultatul ei; *fig.* ducere la bun sfârșit; desăvârșire. — V. **încununa**.

ÎNCURĂ, *încúr*, vb. I. Tranz. (Înv. și reg.) A mâna caii repede; a goni. ♦ Refl. (Despre cai) A porni la fugă, a se întrece alergând; a alege în voie. — Lat. **incurare* (= *currere*).

ÎNCURAJĂ, *încurajez*, vb. I. Tranz. 1. A da curaj; a îmbărbăta. 2. A sprijini, a stimula. — **În + curaj** (după fr. *encourager*).

ÎNCURAJĂRE, *încurajări*, s.f. Acțiunea de a *încuraja* și rezultatul ei; îmbărbătare; sprijinire, stimulare. — V. **încuraja**.

ÎNCURAJĂT, *-Ă*, *încurajați*, *-te*, adj. Îmbărbătat. — V. **încuraja**.

ÎNCURAJĂTOR, *-OARE*, *încurajatori*, *-oare*, adj. Care dă curaj, care stimulează. — **Încuraja + suf. -tor**.

ÎNCURĂRE, *încurări*, s.f. (Înv. și reg.) Alergare de cai, cavalcadă; *p. ext.* năvală, incursiune. — V. **încura**.

ÎNCURCĂ, *încúrc*, vb. I. I. Tranz. 1. A încălci fire, ață etc., a le face noduri astfel încât să nu se mai poată descurca ușor. ♦ (Pop.) A călca în picioare fânețele, semănăturile. 2. A schimba mereu drumul, direcția pentru a îngreuna o urmărire, pentru a-și pierde urma. ♦ Refl. și tranz. A (se) rătăci. II. 1. Tranz. A stingheri pe cineva la mers, a îngreuna mersul cuiva. ♦ Refl. A se împiedica din mers. ♦ A opri de la o acțiune, a stânjeni. ⇨ Expr. *A încurca locul (sau lumea, zilele etc.)* = a stânjeni pe cei din jur. (Refl.; fam.) *A i se încurca limba* = a i se împletici limba (din cauza băuturii, a unei emoții etc.). ⇨ Compus: *încurcă-lume* s.m. și f. = (fam.) om care încurcă pe alții, care nu este bun de nimic. 2. Tranz. și refl. A face (pe cineva) să-și piardă sau a-și piardă firul ideilor; a (se) zăpăci. ⇨ Expr. *(Se) încurcă lucrurile* = (se) creează o situație complicată, confuză. (Tranz.) *A încurca vorba* = a vorbi confuz, pentru a ascunde adevărul. (Tranz.) *A o încurca* = a crea (intenționat) o situație confuză; a face un lucru de mântuială; a nu fi clar în ceea ce spune; a nu mai putea ieși dintr-o situație dificilă. 3. Tranz. și refl. Fig. A (se) prinde în mreje. ♦ Refl. A se angaja într-o afacere din care nu mai poate ieși (decât cu greutate). 4. Refl. Fig. A pierde vremea; a zăbovi, a întârzia (mai ales la petreceri). 5. Refl. (Fam.) A avea relații extraconjugale cu cineva. — Probabil lat. **incolicare* (< *colus* „caier, fir”).

ÎNCURCĂLĂ s.f. (Reg.) Încurcătură. — **Încurca + suf. -ală**.

ÎNCURCĂRE s.f. Acțiunea de a (se) *încurca*. — V. **încurca**.

ÎNCURCĂT¹ s.n. Faptul de a (se) *încurca*. — V. **încurca**.

ÎNCURCĂT², *-Ă*, *încurcați*, *-te*, adj. I. 1. (Despre fire, ață etc.) Amestecat și înnodat (cu alte fire); încălțit. 2. (Despre drumuri) Greu de găsit; întortocheat. II. 1. (Despre idei, acțiuni etc.) Drum de urmărit; confuz, nelămurit, neclar, nedeslușit. ⇨ Expr. *A lăsa (ceva) încurcat* sau *a o lăsa încurcată* = a lăsa o problemă nelămurită; a renunța la rezolvarea unei probleme, a se lăsa păgubaș. 2. Stingherit, stânjenit, jenat. — V. **încurca**.

ÎNCURCĂTURĂ, *încurcături*, s.f. 1. Amestecătură, încălcire de fire, de ață etc. ⇨ *Încurcătura de mațe* = ocluzie intestinală. 2. Situație complicată, neplăcută; bucluc. ♦ Confuzie. ⇨ Expr. *A pune (pe cineva) în încurcătură* = a pune pe cineva într-o situație din care nu știe cum să iasă. ♦ Jenă, tulburare. — **Încurca + suf. -ătură**.

ÎNCURELĂ, *încurelez*, vb. I. Tranz. (Pop.) A prinde în curele. — **În + curele** (pl. lui *curea*).

ÎNCUSCRI, *încuscresc*, vb. IV. Refl. recipr. A se face cuscu cu cineva; *p. ext.* a fi sau a deveni rudă prin alianță cu cineva. — **În + cuscu**.

ÎNCUSCRIRE, *încuscirii*, s.f. Acțiunea de a se *încuscri* și rezultatul ei. — V. **încuscri**.

ÎNCUUIIȚĂ, *încuuiițez*, vb. I. Intrans. A fi de acord. ♦ Tranz. A consimți, a permite. [Pr.: *-vi-in-*] — **În + cuviință**.

ÎNCUUIIȚĂRE, *încuuiițări*, s.f. Acțiunea de a *încuuiița* și rezultatul ei; aprobare, consimțământ, asentiment. [Pr.: *-vi-in-*] — V. **încuuiița**.

ÎNDARN adv. (Înv.) Zadarnic. — Din it. **indarno**.

ÎNDATĂ adv. Imediat, numaidecât, acum; acuși, acușica. ⇨ Loc. conj. (*De*) *îndată ce* = imediat ce, după ce, când. ⇨ Loc. adv. (Reg.) *Îndata-mare* = în cea mai mare grabă. — **În + dată**.

ÎNDATINĂ vb. I v. **îndătina**.

ÎNDATINĂT, *-Ă* adj. v. **îndătinat**.

ÎNDATORĂ, *îndatorez*, vb. I. 1. Tranz. A obliga, a impune ca o datorie. 2. Tranz. A obliga pe cineva la recunoștință printr-un ajutor dat la nevoie. 3. Refl. A face datorii; a se împrumuta; a se încurca în datorii. ♦ Tranz. A da un bun în gaș în schimbul unui împrumut. [Var.: *îndatorf* vb. IV] — **În + dator**.

ÎNDATORĂT, *-Ă*, *îndatorați*, *-te*, adj. 1. Dator (cu bani). 2. Obligat la ceva, recunoscător pentru ceva. [Var.: *îndatorit*, *-ă* adj.] — V. **îndatora**.

ÎNDATORÍ vb. IV v. **îndatora**.

ÎNDATORÍȚĂ, *îndatorințe*, s.f. (Rar) Îndatorire. — **Îndatori + suf. -ință**.

ÎNDATORÍRE, *îndatorii*, s.f. 1. Obligație bănească. 2. Obligație morală; sarcină obligatorie, datorie. ♦ (Rar) Faptă sau gest cu care îndatorăm pe cineva; atenție, politețe. — V. **îndatori**.

ÎNDATORÍȚ, *-Ă* adj. v. **îndatorat**.

ÎNDEBORITÓR, *-OARE*, *îndeboritori*, *-oare*, adj. 1. Serviabil, binevoitor. 2. (Neobișnuit) Obligatoriu. — **Îndatori + suf. -tor**.

ÎNDĂMĂNĂ adv. v. **îndemână**.

ÎNDĂRĂPNIC, *-Ă* adj. v. **îndărâtnic**.

ÎNDĂRĂPT adv. v. **îndărât**.

ÎNDĂRĂȚ adv. I. 1. În spate, în urmă, înapoi. ⇨ Expr. (*De-a*) *îndărâtele(a)* = a) cu spatele înainte; b) pe dos. 2. La locul de proveniență, în locul unde a fost înainte. 3. (În expr.) *A da îndărăt* = a) a regresa; b) (despre lucruri) a restitui. *A da pe cineva îndărăt* = a da pe cineva cu o treaptă mai jos, a retrograda. II. Mai demult, (mai) înainte de timpul actual. [Var.: *îndărâpt* adv.] — Lat. **in-de-retro**.

ÎNDĂRĂȚNIC, *-Ă*, *îndărâtnici*, *-ce*, adj. (Adesea substantivat) Încăpățânat, recalcitrant, nesupus; *p. ext.* stăruitor, perseverent. ♦ (Rar) Rămas în urmă; restanțier. [Var.: (reg.) *îndărâpnic*, *-ă* adj.] — **Îndărăt + suf. -nic**.

ÎNDĂRĂȚNICÍ, *îndărâtnicesc*, vb. IV. Refl. A stăruii cu încăpățânare într-o atitudine; a se încăpățâna; *p. ext.* a persevera. — Din **îndărâtnic**.

ÎNDĂRĂȚNICÍE, *îndărâtnicii*, s.f. Încăpățânare; *p. ext.* stăruință, perseverență. — **Îndărâtnic + suf. -ie**.

ÎNDĂRĂȚUL prep. În dosul (cuiva), în urma (cuiva sau a ceva), după (ceva). — V. **îndărât**.

ÎNDĂȚINĂ, *îndăținez*, vb. I. Refl. (Reg.) A se obișnui (cu) ceva. ♦ Tranz. A avea obiceiul să..., a obișnui. [Var.: *îndățină* vb. I] — **În + datină**.

ÎNDĂȚINĂT, *-Ă*, *îndăținați*, *-te*, adj. Care a devenit o datină; înrădăcinat. ♦ (Despre oameni) Deprins, obișnuit (cu ceva). [Var.: *îndăținat*, *-ă* adj.] — V. **îndățina**.

ÎNDĂRÍJ, *îndărjesc*, vb. IV. Refl. și tranz. A deveni sau a face să devină dărz, a persista sau a determina pe cineva să persiste în ceva; a (se) înverșuna, a (se) înfuria. — **În + dărz**.

ÎNDĂRÍJIRE s.f. Acțiunea de a (se) *îndărji*; înverșunare, întărâtare. — V. **îndărji**.

ÎNDĂRÍȚ, *-Ă*, *îndărjiți*, *-te*, adj. Dărz, stăruitor, perseverent; înverșunat, întărâtat. — V. **îndărji**.

ÎNDE prep. (Înv. și pop.) 1. (Înainte a unui pronume la pl. sau între două pronume care se află în raport de reciprocitate) Între, laolaltă, împreună. 2. Spre, către. — **În + de⁴**.

ÎNDEAÍEVEA adv. (Rar) Aievea. [Pr.: *-de-a-ie-*] — **În + de⁴ + aievea**.

ÎNDEAÍÚNS adv. De ajuns, destul, suficient. [Pr.: și: *-de-a-*] — **În + de⁴ + ajuns**.

ÎNDEAPROAPE adv. În mod amănunțit, cu mare atenție. [Pr.: și: *-de-a-*] — **În + de⁴ + aproape**.

ÎNDELEȚE adv. (Mai ales în forma *pe îndelete*) Cu încetul, fără grabă. — **În + de⁴ + lete** (reg. „timp liber, liniște”, et. nec.).

ÎNDELETNICÍ, *îndeletnicesc*, vb. IV. Refl. A se ocupa cu ceva, a-și petrece vremea cu ceva. — Et. nec. Cf. *îndelete*.

ÎNDELETNICÍRE, *îndeletniciri*, s.f. Meserie, profesie; ocupație. ♦ Preocupare, grijă. — V. **îndeletnici**.

ÎNDELÚNG, *-Ă*, *îndelungi*, adj. Care durează mult timp; îndelungat. ♦ (Adverbial) Multă vreme; îndelungat. — **În + de⁴ + lung**.

ÎNDELUNGĂ, *îndelung*, vb. I. Tranz. și refl. (Înv.) A (se) prelungi în durată. — Din **îndelung**.

ÎNDELUNGĂT, *-Ă*, *îndelungați*, *-te*, adj. Care durează (de) mult timp; îndelung. ♦ (În legătură cu noțiuni temporale) Mult, lung; îndelung. ♦ (Adverbial; înv.) Îndelung. — V. **îndelunga**.

ÎNDEMÂNATEC, *-Ă* adj. v. **îndemânatic**.

ÎNDEMÂNÓS, *-OÁSĂ* adj. v. **îndemânos**.

ÎNDEMÂNĂ, *îndemânez*, vb. I. Refl. (Înv.) A fi în stare să facă un lucru, a-i fi la îndemână să facă ceva; a se înlesni. — V. **îndemână**.

ÎNDEMÂNĂRE s.f. Ușurință de a face un lucru ca urmare a unei bune deprinderi sau a unei înclinații; iscusință, abilitate, pricepere, dibăcie. — V. **îndemână**.

ÎNDEMÂNATEC, *-Ă* adj. v. **îndemânatic**.

INDEMÂNATIC, -Ă, *indemânatici, -ce*, adj. **1.** Care execută bine și ușor orice muncă manuală; iscusit, dibaci. ♦ (Adverbial) Cu îndemănare. **2.** De care te folosești cu ușurință; comod. **3.** (Înv.) Potrivit, favorabil. [Var.: **îndemânatic, -ă**, **îndemânatic, -ă** adj.] — **îndemână** + suf. *-atic*.

INDEMÂNĂ adv. Ușor, comod, lesnicios. ♦ Loc. adv. și prep. *La îndemână* (sau *la îndemână*) *cuiva* = accesibil, în imediata apropiere, ușor de folosit, de obținut; la dispoziție sau la dispoziția cuiva. [Var.: **îndămână** adv.] — **în** + **de**⁴ + **mână**.

INDEMÂNÓS, -OĂSĂ, *indemânosi, -oase*, adj. (Reg.) Care prezintă comoditate; comod. [Var.: **îndemânós, -oasă** adj.] — **îndemână** + suf. *-os*.

INDEMN, *indemnuri*, s.n. Faptul de a îndemna. ♦ Ceea ce stimulează la o acțiune; imbold, impuls, stimulent. ♦ Loc. prep. *Din* (sau *la, prin*) *îndemnul...* = îndemnat fiind de..., la stăruința... — Din **îndemna** (derivat regresiv).

INDEMNĂ, *îndemn*, vb. I. Tranz. **1.** A convinge pe cineva să facă ceva, a chema la o acțiune; a îmboldi, a stimula, a impulsiona; a îmbia. ♦ Refl. A se apuca de ceva (în urma unei stimulări); a se hotărî la ceva. ♦ Refl. recipr. Fig. A se lua la întrecere, a se îmboldi unul pe altul. **2.** A sili un animal să pornească sau să meargă mai repede. ♦ Intrans. (Reg.; despre animale) A se sili la drum, a înainta trăgând. — Lat. ***inde-minare**.

INDEMNĂRE, *îndemnări*, s.f. Acțiunea de a (se) *îndemna*; îndemn. — V. **îndemna**.

INDEMNIZĂRE s.f. v. **îndemnizare**.

INDEMNIZĂȚIE s.f. v. **îndemnizație**.

INDEOBȘTE adv. De obicei, în mod obișnuit, în general. [Pr.: *-de-ob-*] — **în** + **de**⁴ + **obște**.

INDEOSÉBI adv. Mai ales, mai cu seamă. [Pr.: *-de-o-*] — **în** + **deosebi** (adv. înv. „îndeosebi” < sl.).

INDEPĂRTĂ, *îndepărtez*, vb. I. **1.** Tranz. A face să fie sau a ține departe; a înlătura. ♦ A scoate pe cineva din funcție; a concedia. **2.** Refl. A pleca din apropierea cuiva sau a ceva; a merge în altă parte. ♦ A se abate, a devia. — **în** + **depărta**.

INDEPĂRTĂRE, *îndepărtări*, s.f. Acțiunea de a (se) *îndepărta* și rezultatul ei; înlăturare, eliminare; destituire; abatere, deviere. — V. **îndepărta**.

INDEPĂRTĂT, -Ă, *îndepărtați, -te*, adj. Care este situat la (mare) distanță; depărtat. ♦ Care vine de departe. ♦ Care s-a petrecut demult. — V. **îndepărta**.

INDEPLINÍ, *îndeplinesc*, vb. IV. Tranz. A săvârși, a face, a înfăptui, a realiza ceva; a duce la bun sfârșit. — **în** + **deplin**.

INDEPLINIRE, *îndepliniri*, s.f. Acțiunea de a *îndeplini* și rezultatul ei; înfăptuire, executare; realizare. — V. **îndeplini**.

INDESĂ, *îndes*, vb. I. **1.** Tranz. A apăsa, a presa ca să încapă cât mai mult într-un spațiu restrâns, a vârî cu forța (într-un spațiu limitat); a înghesui, a bucsi. ♦ A face cât mai compact (un material). **2.** Tranz. A-și așeza pălăria, căciula, șapca, trăgând-o cât mai mult pe cap. **3.** Refl. (Despre o mulțime de persoane sau de lucruri în mișcare) A se aduna, a se îngrămădi unul lângă altul, unul peste altul; a se înghesui. ♦ (Pop.) A se grăbi, a da zor. — Lat. **in-de(n)sare**.

INDESĂRE, *îndesări*, s.f. Acțiunea de a (se) *îndesa*; înghesuire, îngrămădire. — V. **îndesa**.

INDESĂT, -Ă, *îndesați, -te*, adj. **1.** Foarte plin, cu conținutul presat; îngrămădit, înghesuit². ♦ Loc. adv. *Cu vârî și îndesat* = din belșug, cu prisosință. **2.** Greu, puternic, apăsător. **3.** Compact, dens, masiv. **4.** (Despre ființe) Mic și gros. — V. **îndesa**.

INDESÍ, *îndesesc*, vb. IV. Refl. și tranz. A deveni sau a face să devină mai des, mai compact. ♦ A (se) înmulți. — **în** + **des**.

INDESÍRE s.f. Faptul de a (se) *îndesi*; sporire; desime. — V. **îndesi**.

INDESÍȚ, -Ă, *îndesiți, -te*, adj. Care a devenit mai des; *p. ext.* mai frecvent. — V. **îndesi**.

INDESTÚL, -Ă, *îndestui, -le*, adj. (Înv.) Destul. ♦ (Adverbial) Cât trebuia, cât se cuvine; de ajuns. — **în** + **destul**.

INDESTULĂ, *îndestulez*, vb. I. Tranz. A da (sau a lua) destul; a satisface, a sătura (cu de-ale mâncării). ♦ Refl. A avea după dorință, a avea tot ce este necesar. — Din **îndestul**.

INDESTULĂRE, *îndestulări*, s.f. Acțiunea de a (se) *îndestula* și rezultatul ei; belșug, abundență. — V. **îndestula**.

INDESTULĂT, -Ă, *îndestulați, -te*, adj. Care are de ajuns, satisfăcut. — V. **îndestula**.

INDESTULĂTOR, -OĂRE, *îndestulători, -oare*, adj. Care este în cantitate suficientă; care îndeștează, satisface. ♦ (Adverbial) Îndeajuns. — **îndestula** + suf. *-ător*.

INDIGUÍ, *îndiguiesc*, vb. IV. Tranz. A mărgini o apă sau a înconjura o suprafață cu diguri, a zăgăzui; *p. gener.* a ridica un dig. — **în** + **dig** + suf. *-ui*.

INDIGUÍRE, *îndiguiri*, s.f. Acțiunea de a *îndigui*; zăgăzuire. — V. **îndigui**.

INDIGUÍȚ, -Ă, *îndiguieți, -te*, adj. Mărginit de diguri; îngrădit cu diguri, zăgăzuit. — V. **îndigui**.

INDOBİTOCÍ, *îndobitocesc*, vb. IV. Refl. și tranz. A-și pierde sau a face pe cineva să-și piardă facultățile intelectuale și morale; a (se) prosti², a (se) tâmpi, a (se) abrutiza. — **în** + **dobitoc**.

INDOBİTOCÍRE s.f. Acțiunea de a (se) *îndobitoci* și rezultatul ei. — V. **îndobitoci**.

INDOBİTOCÍȚ, -Ă, *îndobitociți, -te*, adj. Care și-a pierdut facultățile intelectuale și morale; prosti². — V. **îndobitoci**.

INDOCĂ, *îndocchez*, vb. I. Tranz. A efectua operațiile de ridicare a unei nave pe un doc plutitor. [Var.: **andocă** vb. I] — Din germ. **eindocken**.

INDOCĂRE, *îndocări*, s.f. Acțiunea de a *îndoca*. — V. **îndoca**.

INDOCĂȚ, -Ă, *îndocafi, -te*, adj. (Despre nave) Care a fost ridicat pe un doc plutitor. — V. **îndoca**.

INDOCTRINĂ, *îndoctrinez*, vb. I. Tranz. A iniția într-o doctrină, a înarma cu o doctrină. — **în** + **doctrină** (după fr. *endoctriner*).

INDOCTRINĂRE s.f. Acțiunea de a *îndoctrina*. — V. **îndoctrina**.

INDOCTRINĂȚ, -Ă, *îndoctrinați, -te*, adj. Inițiat într-o doctrină. — V. **îndoctrina**.

ÎNDOÍ, (I) *îndoi*, (II, III) *îndoiesc*, vb. IV. I. **1.** Tranz. A strânge în două o stofă, o hârtie, un material etc.; a strânge ceva de două sau de mai multe ori (punând marginile una peste alta). **2.** Tranz. și refl. A face să devină sau a deveni curb; a (se) încovoia, a (se) apleca, a (se) înclina. ♦ Refl. (Despre oameni) A se gărbovi. II. Tranz. **1.** A mări ceva de două ori; a dubla; *p. ext.* a înmulți, a mări (de un număr oarecare de ori). **2.** A amesteca (în părți egale) un lichid cu altul; a subția. III. Refl. A fi nesigur în părerea sa, a sta la îndoială; a nu avea încredere (în cineva sau în ceva). — **în** + **doi**.

ÎNDOIALĂ, *îndoieli*, s.f. **1.** Neîncredere; ezitare, șovăială; îndoire. ♦ Loc. adv. *Fără îndoială* = desigur, neapărat. ♦ Expr. *A cădea la îndoială* = a începe să se îndoiască de ceva, a fi nesigur. *A pune (ceva) la îndoială* = a se îndoii (III) de ceva. **2.** (Rar) Îndoire (a corpului). [Pr.: *-do-ia-*] — **îndoi** + suf. *-eală*.

ÎNDOIELNIC, -Ă, *îndoielnici, -ce*, adj. Care provoacă îndoială, care nu poate fi primit ca sigur; dubios, echivoc, discutabil. ♦ Care pare puțin probabil; nesigur. ♦ Care nu inspiră încredere; suspect, necurat. ♦ Șovăitor, nehotărât. [Pr.: *-do-iel-*] — **îndoială** + suf. *-nic* sau **îndoi** + suf. *-elnic*.

ÎNDOIOS, -OĂSĂ, *îndoiosi, -oase*, adj. (Rar) Îndoielnic, nesigur, problematic. [Pr.: *-do-ios-*] — **îndoi** + suf. *-os*.

ÎNDOIRE, *îndoiri*, s.f. Acțiunea de a (se) *îndoi*; împăturire; înconvoiere. ♦ (Înv.) Îndoială (1). — V. **îndoi**.

ÎNDOIT, -Ă, *îndoiți, -te*, adj. I. **1.** Strâns prin îndoire; care păstrează urma unei împăturiri; cu îndoituri. **2.** Curbat, încovoiat. II. **1.** Care este de două ori mai mare sau mai mult decât altceva; dublu², dublat; *p. ext.* înmulțit, sporit, mărit. ♦ (Substantivat, n.) *Îndoitul unei sume*. **2.** Amestecat (în părți egale) cu alt lichid; subțiat. III. Care este nesigur de părerea sa, care stă la îndoială. — V. **îndoi**.

ÎNDOITURĂ, *îndoituri*, s.f. Partea, locul unde un obiect a fost sau este îndoit. ♦ (Rar) Cotitură. ♦ (Rar) Adâncitură, cută a unui teren. [Pr.: *-do-i-*] — **îndoi** + suf. *-tură*.

INDOLIA, *îndoliez*, vb. I. Tranz. A produce doliu; a pricinui o durere adâncă. [Pr.: *-li-a-*] — **în** + **doliu**. Cf. fr. *endouiller*.

INDOLIĂȚ, -Ă, *îndoliați, -te*, adj. Care poartă doliu; de înmormântare. ♦ Trist, îndurerat. [Pr.: *-li-a-*] — V. **îndolia**.

INDOLIÉRE, *îndolieri*, s.f. Durere adâncă pricinuită de moartea unei rude, a unei ființe iubite. [Pr.: *-li-e-*] — V. **îndolia**.

ÎNDOPĂ, *îndop*, vb. I. **1.** Tranz. și refl. (Fam.) A (se) hrăni peste măsură; a (se) supraalimenta, a (se) ghiftui. ♦ Tranz. A hrăni o pasăre vărându-i pe gât mâncare pentru a o îngrășa. **2.** Tranz. (Reg.) A îndesa. — **în** + **dop**.

ÎNDOPĂRE, *îndopări*, s.f. Acțiunea de a (se) *îndopa*; îndopat¹. — V. **îndopa**.

ÎNDOPĂȚ s.n. Îndopare. — V. **îndopa**.

ÎNDOPĂȚ, -Ă, *îndopați, -te*, adj. Hrănit peste măsură; ghiftuit; (despre păsări) îngrășat prin îndopare. — V. **îndopa**.

ÎNDOSARIA, *îndosariez*, vb. I. Tranz. A închide, a pune acte într-un dosar. [Pr.: *-ri-a-*] — **în** + **dosar**.

ÎNDOSARIÉRE, *îndosarieri*, s.f. Acțiunea de a *îndosaria* și rezultatul ei. [Pr.: *-ri-e-*] — V. **îndosaria**.

ÎNDOSÍ, *îndosesc*, vb. IV. Tranz. și refl. (Reg.) A (se) dosi. — **în** + **dosi**.

ÎNDRĂCÍ, *îndrăcesc*, vb. IV. Refl. și tranz. A (se) înfuria, a (se) înrăi. — **În + drac**.

ÎNDRĂCÍRE s.f. Stare de (extremă) iritare; furie. — V. **îndrăci**.

ÎNDRĂCÍT, *-Ă, îndrăciți, -te*, adj. Scos din fire; furios; afurisit, al dracului, rău. ♦ Teribil, grozav, înfocat, aprins. ♦ Fig. Drăcos, șmecher, plin de temperament. — V. **îndrăci**.

ÎNDRĂGÍ, *îndrăgesc*, vb. IV. Tranz. A simți atracție, afecțiune, dragoste pentru cineva sau ceva; *p. ext.* a iubi. ♦ Refl. recipr. (Pop.) A se iubi. — **În + drag**.

ÎNDRĂGÍRE s.f. Faptul de a *îndrăgi* pe cineva. — V. **îndrăgi**.

ÎNDRĂGÍT, *-Ă, îndrăgiți, -te*, adj. 1. Iubit². 2. Îndrăgostit. — V. **îndrăgi**.

ÎNDRĂGÍTÓR, -OÁRE, *îndrăgitori, -oare*, adj. (Rar) Care *îndrăgește*. — **Îndrăgi + suf. -tor**.

ÎNDRĂGOSTÍ, *îndrăgostesc*, vb. IV. Refl. A prinde dragoste de cineva, a începe să iubească pe cineva; a se amoreza, a se înamora. ♦ Tranz. (Neobișnuit) A iubi pe cineva. ♦ Refl. recipr. (Pop.) A se iubi. — **În + dragoste**.

ÎNDRĂGOSTÍRE s.f. (Rar) Faptul de a (se) *îndrăgosti*; *îndrăgire*, *înamorare*. — V. **îndrăgosti**.

ÎNDRĂGOSTÍT, *-Ă, îndrăgostiți, -te*, adj. (Adesea substantivat) Care iubește pe cineva; amoretzat, înamorat. — V. **îndrăgosti**.

ÎNDRĂZNEALĂ, *îndrăzneli*, s.f. Atitudine sau purtare *îndrăzneată*; curaj, cutezanță, *îndrăznire*. ♦ Faptă *îndrăzneată*. — **Îndrăzni + suf. -eală**.

ÎNDRĂZNEȚ, -EĂȚĂ, *îndrăzneți, -e*, adj. Care nu se teme de greutăți și de pericole; curajos, cutezător, *îndrăznitor*. ♦ (Adesea adverbial) Original; excentric. ♦ Care își îngăduie prea multe; obraznic. — **Îndrăzni + suf. -eț**.

ÎNDRĂZNÍ, *îndrăznesc*, vb. IV. Tranz. A avea curaj; a nu se teme, a cuteza să... — **În + drăzni** (înv. „a *îndrăzni*” < sl.).

ÎNDRĂZNÍRE s.f. (Înv.) *Îndrăzneală*. — V. **îndrăzni**.

ÎNDRĂZNÍTÓR, -OÁRE, *îndrăznitori, -oare*, adj. (Înv.) Care *îndrăznește*; *îndrăzneț*. — **Îndrăzni + suf. -tor**.

ÎNDRÉÁ s.m. (Înv. și reg.) Decembrie. — Din n. pr. **Andrei**.

ÎNDRÉPTÁ, *îndrépt*, vb. I. I. 1. Tranz. A face drept ceea ce era *îndoit* sau strâmb. ♦ Refl. (Despre oameni) A lua o ținută dreaptă. 2. Tranz. și refl. A (se) *schimba* din rău în bine; a (se) *îmbunătăți*, a (se) *ameliora*. ♦ Refl. (Despre oameni) A se *întrema* după o boală; a *căpăta* o *înfățișare* bună. 3. Refl. și tranz. A(-și) *corecta* purtările. II. 1. Refl. A porni într-o anumită direcție. ♦ Tranz. *Îndreaptă mașina spre oraș*. (Expr.) *A-și îndrepta pașii* = a merge spre... 2. Tranz. A arăta cuiva drumul bun; a *îndruma*, a conduce în direcția potrivită. ♦ Expr. *A îndrepta pașii cuiva = a)* a face pe cineva să meargă spre...; *b)* a călăuzi, a conduce (în viață). *A(-și) îndrepta ochii* (sau *privirile*) *asupra cuiva* (sau *a ceva*) = a se uita la cineva sau la ceva. *A(-și) îndrepta gândul asupra cuiva* (sau *a ceva*) = a i se duce gândul la cineva sau la ceva. ♦ A ținți cu o armă de foc asupra cuiva sau a ceva. [Prez. ind. și: *îndrepteț*] — **În + drept**.

ÎNDRÉPTÁR, *îndreptare*, s.n. Colecție de norme, reguli și practici pentru un anumit domeniu; *călăuză*, *ghid*. — **În + dreptar** (înv. „*îndreptar*” < *drept*).

ÎNDRÉPTÁRE, *îndreptări*, s.f. Acțiunea de a (se) *îndrepta* și rezultatul ei; *corectare*, *corectiv*. ♦ (Înv. și pop.) *Dreptate*, *îndreptărire*. ♦ (Înv.; la pl.) Act justificativ, document oficial. — V. **îndrepta**.

ÎNDRÉPTÁT, *-Ă, îndreptați, -te*, adj. 1. (Despre obiecte strâmbе, deformate) *Readus* la forma, la starea normală, *dreaptă*. 2. *Corectat*, *rectificat*. ♦ (Rar) *Drept*, *cinstit*, *corect*. — V. **îndrepta**.

ÎNDRÉPTÁTÓR, -OÁRE, *îndreptători, -oare*, adj. (Și substantivat; înv.) Care *îndreaptă*, *îndrumă*; *călăuzitor*. — **Îndrepta + suf. -ător**.

ÎNDRÉPTÁȚÍ, *îndreptățesc*, vb. IV. Tranz. A da cuiva *dreptul* la ceva; a autoriza, a justifica (ceva); a *îndritui*, a *îndreptui*. — **În + dreptate**.

ÎNDRÉPTÁȚÍRE, *îndreptățiri*, s.f. Acțiunea de a *îndreptăți*; *justificare*. — V. **îndreptăți**.

ÎNDRÉPTÁȚÍT, *-Ă, îndreptățiți, -te*, adj. Care are dreptul la ceva; autorizat să...; justificat; *îndrituit*. — V. **îndreptăți**.

ÎNDRÉPTUÍ, *îndreptuiesc*, vb. IV. Tranz. (Înv.) A *îndreptăți*. — **În + drept + suf. -ui** (după *îndritui*).

ÎNDRITUÍ, *îndrituiesc*, vb. IV. Tranz. A *îndreptăți*. [Prez. ind. și: *îndritui*] — **În + drit + suf. -ui**.

ÎNDRITUÍȚ, *-Ă, îndrituiți, -te*, adj. *Îndreptățit*. — V. **îndritui**.

ÎNDRUGÁ, *îndrúg*, vb. I. Tranz. 1. A toarce lână sau cânepă în fire groase și puțin răsucite, necesare pentru anumite țesături; *p. ext.* a toarce grosolan și în grabă. 2. (Fam.) A pronunța nedeslușit cuvintele, a *îngâima*; a exprima prost ceva; a fi fără șir la vorbă; *p. ext.* a vorbi fără rost, *nimicuri*. ♦ Expr. A

îndrugă (*la*) *verzi și uscate* = a înșira, a spune fleacuri, minciuni, vrute și nevrute. ♦ (Rar) A face ceva în pripă; a înjigheba. — **În + drugă**.

ÎNDRUGÁRE, *îndrugări*, s.f. Acțiunea de a *îndrugă* și rezultatul ei. — V. **îndrugă**.

ÎNDRUMÁ, *îndrúm*, vb. I. Tranz. 1. A arăta cuiva drumul, a *îndrepta* în direcția potrivită; a călăuzi. ♦ Refl. (Reg.) A se *îndrepta* spre o țință, a pleca la drum, a porni. 2. A călăuzi pe cineva într-un domeniu, în viață. [Prez. ind. și: *îndrumez*] — **În + drum**.

ÎNDRUMÁR, *îndrumare*, s.n. *Îndrumător*. — **Îndruma + suf. -ar**.

ÎNDRUMÁRE, *îndrumări*, s.f. Acțiunea de a (se) *îndruma*; *îndreptare*, *dirijare*; *călăuzire*. ♦ *Indicație*, *directivă*, *sfat*. — V. **îndruma**.

ÎNDRUMÁTÓR, -OÁRE, *îndrumători, -oare*, adj. (Adesea substantivat) Care *îndrumă*, *orientează*; *călăuzitor*. ♦ (Substantivat, n.) *Lucrare* care *îndrumă* într-un domeniu; *îndrumar*. — **Îndruma + suf. -ător**.

ÎNDUÍOȘÁ, *înduioșez*, vb. I. Refl. și tranz. A fi cuprins sau a face pe cineva să fie cuprins de *duioșie*, de *milă*. [Pr.: -*du-io-*. — Var.: (rar) **înduioși** vb. IV] — **În + duios**.

ÎNDUÍOȘÁRE s.f. Faptul de a (se) *înduioșa*; *duioșie*. [Pr.: -*du-io-*. — Var.: **înduioșire** s.f.] — V. **înduioșa**.

ÎNDUÍOȘÁT, *-Ă, înduioșați, -te*, adj. Cuprins de *înduioșare*; *mișcat*, *emoționat*. ♦ (Rar) *Duios*. [Pr.: -*du-io-*] — V. **înduioșa**.

ÎNDUÍOȘÁTÓR, -OÁRE, *înduioșători, -oare*, adj. Care provoacă *înduioșare*; *mișcător*, *impresionant*, *emoționant*. [Pr.: -*du-io-*] — **Înduioșa + suf. -ător**.

ÎNDUÍOȘÍ vb. IV v. **înduioșa**.

ÎNDUÍOȘÍRE s.f. v. **înduioșare**.

ÎNDULCÍ, *îndulcesc*, vb. IV. 1. Tranz. A face ca o mâncare sau o băutură să fie (mai) dulce (prin adaos de zahăr, miere etc.); *p. ext.* (pop.) a face mai gustos. ♦ Refl. A mânca dintr-o mâncare gustoasă; a se înfrupta. ♦ Expr. *A se îndulci la ceva* = a descoperi un lucru bun și a-l căuta mereu; a se dăda la... 2. Refl. A trage folos, a se înfrupta. 3. Tranz. Fig. A face mai bun, a satisface; a umple de mulțumire; a desfăta. 4. Tranz. Fig. A face mai puțin aspru, mai puțin dur, mai puțin violent; a domoli, a estompa. ♦ Tranz. și refl. A (se) *îmbuna*, a (se) *îmblânzi*. — **În + dulce**.

ÎNDULCÍRE s.f. Acțiunea de a (se) *îndulci*. — V. **îndulci**.

ÎNDULCÍT, *-Ă, îndulciți, -te*, adj. 1. (Despre mâncăruri și băuturi) Care a fost *îndulci* (mai) dulce (prin adaos de zahăr, miere etc.). 2. Fig. *Blând*, *domol*. — V. **îndulci**.

ÎNDULCÍTÓR, -OÁRE, *îndulcitori, -oare*, adj. Care *îndulcește*. ♦ Fig. Care *desfătă*, *satisface*. — **Îndulci + suf. -tor**.

ÎNDUMNEZEÍ, *îndumnezeiesc*, vb. IV. Tranz. (Rar) A diviniza. ♦ A glorifica, a preamări. — **În + Dumnezeu**.

ÎNDUMNEZEÍRE s.f. (Rar) Faptul de a *îndumnezei*; *divinizare*, *adoratie*. — V. **îndumnezei**.

ÎNDUMNEZEÍȚ, *-Ă, îndumnezeiți, -te*, adj. (Rar) *Divin*, *minunat*. — V. **îndumnezei**.

ÎNDUPLECÁ, *îndúplec*, vb. I. Tranz. A face pe cineva să se supună, să cedeze, să *consimtă* la ceva; a determina, a hotărî pe cineva să facă ceva. ♦ Refl. A se arăta *milos*, *bun*; a se *îndura*. — **În + dupleca** (înv. „a *îndupleca*” < lat.).

ÎNDUPLECÁRE s.f. Acțiunea de a (se) *îndupleca*. — V. **îndupleca**.

ÎNDUPLECÁTÓR, -OÁRE, *înduplecători, -oare*, adj. (Înv.) Care *înduplecă*; *convingător*. — **Îndupleca + suf. -ător**.

ÎNDURÁ, *îndúr*, vb. I. 1. Tranz. A suporta cu răbdare un necaz, o durere, o boală etc.; a *pătimi*, a suferi. 2. Refl. A se arăta *milos*, *bun*; a se *îndupleca*. ♦ A-i fi milă cuiva de cineva. 3. Refl. A *consimți*, a-l lăsa pe cineva înima să... a se hotărî. — Lat. **îndurare** (1 și după fr. *endurer*).

ÎNDURÁRE, *îndurări*, s.f. Acțiunea de a (se) *îndura* și rezultatul ei; *putere* de a răbda; *răbdare*; *milă*, *compătimire*, *bunătate*. — V. **îndura**.

ÎNDURÁTÓR, -OÁRE, *îndurători, -oare*, adj. (Înv.) 1. *Plin de milă*; *milostiv*. 2. Care suportă cu răbdare suferințele; *răbdător*. — **Îndura + suf. -ător**.

ÎNDURERÁ, *îndurerez*, vb. I. Tranz. A provoca cuiva o durere suflutească; a *întrista*, a *amări*, a *măhni*. ♦ (Rar) A pricinui cuiva o durere fizică. — **În + durere** (după fr. *endolorir*).

ÎNDURERÁRE s.f. *Măhnire*, *întristare*. — V. **îndurera**.

ÎNDURERÁT, *-Ă, îndurerați, -te*, adj. Care *încearcă*, suportă o mare durere suflutească; *trist*, *amărat*. ♦ Care exprimă durere, *măhnire*. — V. **îndurera**.

ÎNDUȘMĂNÍ, *îndușmănesc*, vb. IV. Refl. recipr. (Reg.) A se *dușmăni*. — **În + dușmăni**.

ÎNDUȘMĂNÍT, *-Ă, îndușmăniți, -te*, adj. (Reg.) Care nutrește *dușmănie* împotriva cuiva, *învrăjbit* cu cineva. — V. **îndușmăni**.

ÎNEC, *înecuri*, s.n. **1.** Moarte prin sufocare în apă (sau în alt lichid); înecăciune (**2**). **2.** Revărsare mare de ape; inundare, inundație; puhoi. — Din **îneca** (derivat regresiv).

ÎNECĂ, *înecă*, vb. I. **1.** Refl. și tranz. A muri sau a face să moară prin sufocare în apă (sau în alt lichid). ⇨ Expr. (Refl.) *A se îneca (ca țiganul) la mal* = a suferi un eșec în ultimul moment. **2.** Refl. (Despre nave) A se scufunda. ⇨ Expr. *Parcă i s-au înecat corăbiile*, se spune cuiva când e trist, indispus. ⇨ Fig. A se cufunda, a se afunda. **3.** Tranz. (Despre ape) A inunda un loc, o arătură etc. ⇨ Fig. A coplesi, a înăbuși. **4.** Refl. și tranz. A (se) sufoca, a (se) înăbuși. ⇨ Tranz. (Despre plâns, lacrimi) A podidi (împiedicând respirația). — **În + neca** (inv. „a ucide” < lat.).

ÎNECĂRE s.f. Acțiunea de a (se) *îneca* și rezultatul ei; inundare, revărsare. — V. **îneca**.

ÎNECĂT, *înecăți*, *-te*, adj. **1.** Asfixiat prin înec. **2.** (Despre o navă) Scufundat în apă. **3.** Inundat. **4.** Înăbușit, sufocat. — V. **îneca**.

ÎNECĂCIÓS, *-OĂSĂ*, *înecăciosi*, *-oase*, adj. Care înecă (**4**); sufocant. ⇨ (Despre alimente) Care se înghite cu greutate. [Var.: **necăcios**, **-oasă** adj.] — **Îneca** + suf. *-ăcios*.

ÎNECĂCIUNE, *înecăciuni*, s.f. **1.** Greutate de a respira; asfixie, sufocare, năduf. **2.** (Rar) Înec (**1**). — **Îneca** + suf. *-ăciune*.

ÎNECĂTOR, *-OĂRE*, *înecători*, *-oare*, adj. (Rar) Înăbușitor, sufocant. — **Îneca** + suf. *-ător*.

ÎNFĂPTUI, *înfăptuiesc*, vb. IV. Tranz. A aduce la îndeplinire; a realiza, a îndeplini. — **În + făptui**.

ÎNFĂPTUIRE, *înfăptuirii*, s.f. Acțiunea de a *înfăptui* și rezultatul ei; realizare, îndeplinire; (concr.) operă realizată. — V. **înfăptui**.

ÎNFĂPTUIT, *-Ă*, *înfăptuiți*, *-te*, adj. Care este dus la îndeplinire; realizat, îndeplinit. — V. **înfăptui**.

ÎNFĂPTUITOR, *-OĂRE*, *înfăptuitori*, *-oare*, s.m. și f. (Rar) Persoană care înfăptuiește ceva; realizator. [Pr.: *-tu-i-*] — **Înfăptui** + suf. *-tor*.

ÎNFĂȘĂ, *înfășă*, vb. I. Tranz. A înfășura un copil în scutece (și în feșe); *p. ext.* a înfășura corpul sau o parte a corpului cu o legătură, un bandaj sau o cataplasma. — Lat. **infasciare**.

ÎNFĂȘĂRE, *înfășări*, s.f. Acțiunea de a *înfășă*. — V. **înfășă**.

ÎNFĂȘĂT, *-Ă*, *înfășăți*, *-te*, adj. Înășurat în scutece (și în fașă); *p. ext.* bandajat. — V. **înfășă**.

ÎNFĂȘURĂ, *înfășór*, vb. I. **1.** Tranz. și refl. A (se) acoperi strâns de jur împrejur cu o pânză, cu o învelitoare, cu un material izolat etc. **2.** Tranz. Fig. A cuprinde, a învălui. **3.** Tranz. și refl. A (se) încolăci. ⇨ Tranz. A depăna (pe un ghem, pe un fus etc.). **4.** Refl. (Fam.) A se învărti de colo până colo; a da târcoale. [Prez. ind. și: *înfășur*] — Lat. **in-fasciolar** (< *fascia*).

ÎNFĂȘURĂRE, *înfășurări*, s.f. Acțiunea de a (se) *înfășura* și rezultatul ei. ⇨ (Concr.) Fiecare dintre ansamblele de bobine sau de bare care alcătuiesc circuitele electrice ale unor mașini și aparate electrice. — V. **înfășura**.

ÎNFĂȘURĂTOR, *-OĂRE*, *înfășurători*, *-oare*, adj. (Rar) Care servește la înfășurare, care înfășoară. ⇨ (Substantivat, n.) Cilindru pe care se înfășoară hârția la ieșirea din mașina de fabricat. ⇨ (Substantivat, f.) Curbă tangentă la fiecare dintre curbele unui ansamblu. — **Înfășura** + suf. *-ător*.

ÎNFĂȘURĂTURĂ, *înfășurături*, s.f. (Rar) Ceea ce înfășoară ceva sau este înășurat pe ceva. — **Înfășura** + suf. *-ătură*.

ÎNFĂȚĂ, *înfăț*, vb. I. Tranz. A îmbrăca cu o față de pernă, de plapumă etc. G Expr. *A înfăță patul* = a schimba lenjeria patului. — **În + față**.

ÎNFĂȚĂRE s.f. Faptul de a *înfăță*. — V. **înfăță**.

ÎNFĂȚĂT, *-Ă*, *înfățati*, *-te*, adj. (Despre plăpumi, perne) Îmbrăcat cu rufărie (curată). — V. **înfăță**.

ÎNFĂȚIȘĂ, *înfățizez*, vb. I. **1.** Refl. și tranz. A (se) prezenta; a (se) arăta. ⇨ Tranz. A descrie ceva sau pe cineva cu ajutorul cuvintelor, al culorilor etc.; a zugrăvi, a reprezenta. **2.** Refl. A-și imagina, a-și închipui. [Var.: (reg.) **înfățoșă** vb. I.] — **În + fățiș**.

ÎNFĂȚIȘĂRE, *înfățisări*, s.f. **1.** Acțiunea de a (se) *înfățiși* și rezultatul ei; prezentare, descriere, zugrăvire. ⇨ (Jur.) Prezentare a unei persoane citate în fața unei autorități judiciare, a unui organ de jurisdicție sau de urmărire penală; dezbateri în fața unei instanțe. ⇨ Termen de judecată. **2.** (Concr.) Aspect sub care se prezintă un lucru sau o ființă; configurație. [Var.: (reg.) **înfățoșare** s.f.] — V. **înfățișă**.

ÎNFĂȚOȘĂ vb. I v. **înfățișă**.

ÎNFĂȚOȘĂRE s.f. v. **înfățișare**.

ÎNFĒUDĂ, *înfĒudez*, vb. I. Tranz. A supune, a robi. ⇨ Refl. A se subordona întru totul unei persoane. [Pr.: *-fe-u-*] — Din fr. **infĒoder**, lat. **infĒodare**.

ÎNFĒUDĂRE, *înfĒudări*, s.f. Acțiunea de a (se) *înfĒuda* și rezultatul ei; supunere, robire. [Pr.: *-fe-u-*] — V. **înfĒuda**.

ÎNFĒIĂ, *înfĒiez*, vb. I. Tranz. A adopta (cu forme legale) un copil. [Pr.: *-fi-a-*] — **În + fiu**.

ÎNFĒIĂT, *-Ă*, *înfĒiați*, *-te*, adj. Care devine fiu sau fiică prin înfiere. [Pr.: *-fi-af-*] — V. **înfĒia**.

ÎNFĒIERĂ, *înfĒierez*, vb. I. Tranz. **1.** A însemna un animal cu ajutorul fierului înșoșit. **2.** Fig. A condamna cu toată severitatea, a osândi în public; a stigmatiza. — **În + fier**.

ÎNFĒIERĂRE, *înfĒierări*, s.f. Acțiunea de a *înfĒiera*; înfierat¹. — V. **înfĒiera**.

ÎNFĒIERĂT¹ s.n. Înfiere. — V. **înfĒiera**.

ÎNFĒIERĂT², *-Ă*, *înfĒierați*, *-te*, adj. **1.** (Despre animale) Însemnat cu fierul roșu; (despre semne) aplicat cu fierul roșu. **2.** Fig. Osândit în public; stigmatizat. **3.** (Pop.) Îmbrăcat în fier; ferecat. — V. **înfĒiera**.

ÎNFĒIERĂNTĂ, *înfĒierănt*, vb. I. Tranz. și refl. A (se) face fierbinte. ⇨ Fig. A (se) aprinde de mânie. ⇨ Refl. Fig. A se antrena într-o acțiune; a se înflăcăra. ⇨ Tranz. Fig. A insufla avânt, pasiune. — **În + fierbinte**.

ÎNFĒIERĂNTĂRE s.f. Acțiunea de a (se) *înfĒierăntă*; înfierăntat¹. — V. **înfĒierăntă**.

ÎNFĒIERĂNTĂT¹ s.n. Înfierăntare. — V. **înfĒierăntă**.

ÎNFĒIERĂNTĂT², *-Ă*, *înfĒierăntați*, *-te*, adj. Care s-a încălzit foarte tare; încins². ⇨ Fig. Înflăcărat, aprins. — V. **înfĒierăntă**.

ÎNFĒIERĂNTĂTOR, *-OĂRE*, *înfĒierăntători*, *-oare*, adj. Care înfierăntă. — **ÎnfĒierăntă** + suf. *-ător*.

ÎNFĒIERE, *înfĒieri*, s.f. Acțiunea de a *înfĒia* și rezultatul ei; adoptare, adopție. [Pr.: *-fi-e-*] — V. **înfĒia**.

ÎNFĒIETOR, *-OĂRE*, *înfĒietori*, *-oare*, s.m. și f. Persoană care, printr-un act juridic, devine părintele unui copil care nu a fost al lui; adoptator. [Pr.: *-fi-e-*] — **ÎnfĒia** + suf. *-tor*.

ÎNFĒIGĂREȚ, *-EĂȚĂ*, *înfĒigăreți*, *-e*, adj. (Despre oameni) Care se vără sau se amestecă în toate; băgăcios, băgăreț. — **ÎnfĒige** + suf. *-ăreț*.

ÎNFĒIGE, *înfĒig*, vb. III. **1.** Tranz. A face ca un obiect cu vârf ascuțit să intre adânc în ceva; a împlânta, a vârî. ⇨ Expr. *A înfĒige mâna sau mâinile* (în ceva) = a apuca (ceva) cu putere. ⇨ A împlânta ceva într-un obiect ascuțit.

2. Refl. Fig. (Fam.) A se apuca de ceva (fără dreptul sau pricepera necesară), a intra sau a se amesteca undeva cu obrăznicie. [Pref. s. *înfĒipsei*, part. *înfĒipș*] — Lat. **înfĒigere**.

ÎNFĒIGERE, *înfĒigeri*, s.f. Acțiunea de a (se) *înfĒige*; împlântare. — V. **înfĒige**.

ÎNFĒIINȚĂ, *înfĒiitez*, vb. I. **1.** Tranz. A face să ia ființă; a crea, a întemeia, a fonda, a alcătui. **2.** Refl. (Despre oameni) A se prezenta, a se înfățșa undeva (pe neașteptate). — **În + ființă**.

ÎNFĒIINȚĂRE, *înfĒiințări*, s.f. Acțiunea de a (se) *înfĒiință*; fondare, instituire, întemeiere. ⇨ (Rar) Realizare, executare. — V. **înfĒiință**.

ÎNFĒILTRĂ vb. I v. **înfĒiltrare**.

ÎNFĒILTRĂRE s.f. v. **înfĒiltrare**.

ÎNFĒILTRĂȚIE s.f. v. **înfĒiltrăție**.

ÎNFĒIOLĂ, *înfĒiolez*, vb. I. Tranz. A închide într-o fiolă o substanță medicamentoasă. [Pr.: *-fi-o-*] — **În + fiolă**.

ÎNFĒIOLĂRE, *înfĒiolări*, s.f. Acțiunea de a *înfĒioli*. [Pr.: *-fi-o-*] — V. **înfĒioli**.

ÎNFĒIORĂ, *înfĒior*, vb. I. Tranz. și refl. **1.** A face ca cineva să fie cuprins sau a fi cuprins de fiori; a (se) speria, a (se) înfricoșa. **2.** A suferi sau a face pe cineva să sufere o impresie adâncă, a (se) pătrunde de un sentiment adânc; a (se) emoționa, a (se) tulbura. **3.** A (se) mișca ușor. [Pr.: *-fi-o-*] — Prez. ind. și: *înfĒiorez*] — **În + fior**.

ÎNFĒIORĂRE, *înfĒiorări*, s.f. Faptul de a (se) *înfĒiora*; frică, spaimă; neliniște, tulburare, emoție. [Pr.: *-fi-o-*] — V. **înfĒiora**.

ÎNFĒIORĂT, *-Ă*, *înfĒiorați*, *-te*, adj. **1.** Cuprins de fiori; speriat, înfricoșat. **2.** Emoționat, tulburat. [Pr.: *-fi-o-*] — V. **înfĒiora**.

ÎNFĒIORĂTOR, *-OĂRE*, *înfĒiorători*, *-oare*, adj. Care produce fiori (de spaimă); fioros, înspăimântător, îngrozitor. [Pr.: *-fi-o-*] — **ÎnfĒiora** + suf. *-ător*.

ÎNFĒIPT, *-Ă*, *înfĒiști*, *-te*, adj. **1.** Nemișcat, neclintit, țeapăn. **2.** (Fam.) Îndrăzneț, cutezător; *p. ext.* obraznic. ⇨ (Adverbial) De-a dreptul, direct. — V. **înfĒige**.

ÎNFĒIRĂ, *înfĒir*, vb. I. Tranz. (Rar) **1.** A coase sau a broda cu fir. **2.** A depăna fire toarse. — **În + fir**.

ÎNFĒIRĂT, *-Ă*, *înfĒirați*, *-te*, adj. (Rar) Cusut sau brodat cu fir. — V. **înfĒira**.

ÎNFĒIRIPĂ, *înfĒiripez*, vb. I. **1.** Tranz. A alcătui ceva din elemente puține, disparate sau necorespunzătoare; a înghimba. ⇨ Refl. Fig. A lua naștere, a prinde consistență. ⇨ Refl. A ajunge la o oarecare bunăstare. **2.** Refl. A-și reveni în puteri; a se reface după o boală, a se întrema. [Prez. ind. și: *înfĒirip*. — Var.: **încirpă** vb. I.] — Cf. sl. *čerip* „oală, hârb”.

ÎNFĒIRIPĂRE, *înfĒiripări*, s.f. Acțiunea de a (se) *înfĒiripa*; înghimbare; întremare (după o boală). — V. **înfĒiripa**.

ÎNFIRIPÁT, -Ă, înfiripați, -te, adj. 1. Înjghebat, alcătuit (cu greu). 2. Restabil după o boală, întremat. — V. **înfiripa**.

ÎNFLĂCĂRĂ, înflăcărez, vb. I. Tranz. și refl. 1. A (se) aprinde, a (se) înfierbânta, a (se) pasiona, a (se) entuziasma. 2. A face să capete sau a căpăta culoarea flăcării; a (se) înroși, a se îmbujora. — **În + flăcăară**.

ÎNFLĂCĂRĂRE s.f. Acțiunea de a (se) *înflăcăra*; ardoare, pasiune. — V. **înflăcăra**.

ÎNFLĂCĂRĂT, -Ă, înflăcărați, -te, adj. 1. Avântat, pasionat. 2. Care e aprins, care dogorește; p. ext. de culoare roșie ca focul. — V. **înflăcăra**.

ÎNFLORĂ, înflorez, vb. I. Tranz. A împodobi cu flori țesute, brodate, pictate, incrustate. — **În + flori** (pl. lui *fiore*).

ÎNFLORĂT, -Ă, înflorați, -te, adj. Ornamentat cu flori țesute, brodate etc.; înflorit. — V. **înflora**.

ÎNFLORI, înfloresc, vb. IV. I. Intrans. A face, a da flori; a se acoperi de flori. II. 1. Intrans. Fig. A-și face apariția, a se arăta; a se ivi; a se dezvolta, a crește, a prospera. ♦ A fi în toată frumusețea, strălucirea. ♦ (Despre față) A se îmbujora, a se lumina. 2. Tranz. A împodobi (prin cusături, desene, ornamente etc.), a înfrumuseța. ♦ Fig. A exagera. 3. Tranz. (Pop.) A face ca o pânză sau un obiect confecționat din pânză să devină alb-strălucitor (prin spălare și uscare la soare). — Lat. **inflorire**.

ÎNFLORIRE, înfloriri, s.f. Acțiunea de a *înflori*. — V. **înflori**.

ÎNFLORIT, -Ă, înfloriți, -te, adj. I. (Despre plante) Care a făcut, a dat flori; acoperit de flori, plin de flori; (despre flori) care și-a deschis bobocii. II. 1. Fig. (Despre față; p. ext. despre oameni) Îmbujurat; luminat. 2. Împodobit cu desene, cu ornamente; înflorat. ♦ Fig. (Despre exprimare) Care este bogat în imagini; care caută să impresioneze prin bogăția imaginilor. — V. **înflori**.

ÎNFLORITOR, -OARE, înfloritori, -oare, adj. Care e în plină dezvoltare, care prosperă. — **Înflori + suf. -tor**.

ÎNFLORITURĂ, înflorituri, s.f. Podoabă, ornament, broderie. ♦ Fig. Aadaș personal (la o povestire, la o expunere); exagerare. — **Înflori + suf. -tură**.

ÎNFOCĂ, (rar) înfoc, vb. I. (Rar) 1. Tranz. A înfierbânta, a încălzi ceva la foc; a da foc la ceva. 2. Refl. Fig. A se aprinde, a se înflăcăra (ca urmare a unui sentiment puternic). — **În + foc**.

ÎNFOCĂRE, s.f. Acțiunea de a (se) *înfoca*; înflăcărare, entuziasm; ardoare, pasiune. — V. **înfoca**.

ÎNFOCĂT, -Ă, înfocați, -te, adj. 1. Înfierbântat peste măsură; fierbinte, aprins²; care arde și dogorește ca focul. ♦ De culoarea focului, roșu-aprins. ♦ Fig. (Despre ochi) Focos, scânteietor, viu. 2. Fig. Înflăcărat, însuflețit, pasionat. — V. **înfoca**.

ÎNFOFOL, înfofolesc, vb. IV. Refl. și tranz. A (se) îmbrăca sau a (se) acoperi cu (prea) multe haine groase și călduroase pentru a (se) feri de frig; a (se) îmbedoli, a (se) încotoșmăna. — Et. nec.

ÎNFOFOLIT, -Ă, înfofoliți, -te, adj. Îmbrăcat, acoperit cu (prea) multe haine groase; îmbedolit, încotoșmănat. — V. **înfofoli**.

ÎNFOIĂ, înfoi, vb. I. 1. Refl. și tranz. A (se) desface, a (se) umfla (asemenea foalelor). ♦ Refl. (Despre păsări) A-și umfla, a-și răsfira, a-și zburli penele. ♦ Refl. A se învălta de colo-colo, a se roti. ♦ Refl. Fig. (Despre oameni) A-și da ifose, a-și da importanță. 2. Refl. (Despre pământ și alte materiale) A se afâna. [Pr.: *-fo-ia*. — Prez. ind. și: *înfoiez*] — Lat. **infoliare** (< *foliis*) sau **în + foi** (pl. lui *foaie*).

ÎNFOIĂT, -Ă, înfoiați, -te, adj. 1. (Rar) Desfăcut, umflat (asemenea foalelor). ♦ (Despre păsări) Cu penele umflate, răsfirate, zburlițe. ♦ (Despre haine) Larg, creț. 2. (Despre pământ) Afânat. — V. **înfoia**.

ÎNFOIERE, înfoieri, s.f. Acțiunea de a (se) *înfoia* și rezultatul ei. — V. **înfoia**.

ÎNFOMETĂ, înfometez, vb. I. Tranz. A face să flămânzească; a constrânge prin foame. — **În + foamete**.

ÎNFOMETĂRE s.f. Acțiunea de a *înfometă* și rezultatul ei. — V. **înfometă**.

ÎNFOMETĂT, -Ă, înfometați, -te, adj. Care suferă de foame; flămând, flămânzit, famelic. — V. **înfometă**.

ÎNFRĂȚI, înfrățesc, vb. IV. 1. Refl. recipr. și tranz. A (se) lega printr-o dragoste frățească, a (se) împrieteni. 2. Intrans. (Despre plante) A da naștere la lăstari, a fi în faza de înfrățire (2). — **În + frate**.

ÎNFRĂȚIRE s.f. 1. Acțiunea de a (se) *înfrăți* și rezultatul ei; prietenie frățească; fraternizare. 2. Formare a lăstarilor laterali la baza tulpinii principale a cerealelor păioase sau a gramineelor perene din pajști; lăstărire. — V. **înfrăți**.

ÎNFRĂȚIT, -Ă, înfrățiți, -te, adj. 1. Legat de altul prin relații frățești. 2. (Despre plante) Care a dat lăstari din tulpina principală. — V. **înfrăți**.

ÎNFRĂȚITĂTOR, -OARE, înfrățitori, -oare, adj. (Rar) Care înfrățeste. — **Înfrăți + suf. -tor**.

ÎNFRÂNĂ, înfrânez, vb. I. Tranz. A pune frâu; p. ext. a îmblânzi, a domestici. ♦ Fig. A stăvili, a reține, a potoli. ♦ Tranz. și refl. Fig. A (se) stăpâni, a (se) domina. — Lat. **infrinare**.

ÎNFRÂNARE, înfrânări, s.f. Acțiunea de a (se) *înfrâna*; fig. reținere, abținere, cumpătare. — V. **înfrâna**.

ÎNFRÂNĂT, -Ă, înfrânați, -te, adj. 1. (Despre animale de ham) Căruia i s-a pus frâu. 2. (Despre mașini) Care merg cu frâna pusă. — V. **înfrâna**.

ÎNFRÂNGE, înfrâng, vb. III. Tranz. A învinge, a birui, a bate (în luptă). ♦ A-și stăpâni o anumită stare sufletească. ♦ (Rar) A nesocoti voința cuiva, a călca o lege, o dispoziție etc. [Perf. s. *înfrânsei*, part. *înfrânș*] — Lat. **infrangere**.

ÎNFRĂNGERE, înfrângeri, s.f. Acțiunea de a *înfrânge*; învingere; (rar) călcare a legii. — V. **înfrânge**.

ÎNFRĂNT, -Ă, înfrânți, -te, adj. Învins, biruit, bătut (în luptă). — V. **înfrânge**. **ÎNFRICĂ** vb. I. Refl. (Înv.); folosit la timpurile trecute) A se înfricoșa. — **În + frică**.

ÎNFRICĂT, -Ă, înfricați, -te, adj. (Înv.) Înfricoșat. — V. **înfrica**.

ÎNFRICOȘĂ, înfricoșez, vb. I. Refl. și tranz. A fi cuprins sau a face pe cineva să fie cuprins de frică; a (se) înspăimânta; a (se) îngrozi, a se înfrica. — **În + fricos**.

ÎNFRICOȘĂRE s.f. Acțiunea de a (se) *înfricoșa*; frică; intimidare. — V. **înfricoșa**.

ÎNFRICOȘĂT, -Ă, înfricoșați, -te, adj. Cuprins de frică; speriat², înspăimântat, îngrozit, înfricat. ♦ Înfiorător, înspăimântător. ♦ (Reg., cu valoare de superlativ) Teribil, grozav. — V. **înfricoșa**.

ÎNFRICOȘĂTOR, -OARE, înfricoșători, -oare, adj. Care provoacă sau inspiră frică; îngrozitor, înspăimântător, abominabil, groaznic. — **Înfricoșa + suf. -ător**.

ÎNFRIGURĂRE s.f. Stare de încordare nervoasă, de nerăbdare, de emoție. G Loc. adv. *Cu înfrigurare* = cu neliniște, cu emoție. — **Înfrigur[at] + suf. -are**.

ÎNFRIGURĂT, -Ă, înfrigurați, -te, adj. Care tremură de frig, pătruns de frig; fig. cuprins de nerăbdare, de emoție, de zel; febril. — **În + friguri + suf. -at**.

ÎNFRUMOȘĂ, înfrumoșez, vb. I. Refl. (Reg.) A se înfrumuseța. — **În + frumos**.

ÎNFRUMUSEȚĂ, înfrumusețez, vb. I. Tranz. și refl. A (se) face mai frumos; a (se) împodobi, a (se) înfrumoșa. — **În + frumusețe**.

ÎNFRUMUSEȚĂRE, înfrumusețări, s.f. Acțiunea de a (se) *înfrumuseța*; împodobire. — V. **înfrumuseța**.

ÎNFRUMUSEȚĂT, -Ă, înfrumusețati, -te, adj. Care a devenit mai frumos; împodobit, ornăt. — V. **înfrumuseța**.

ÎNFRUNTĂ, înfrunt, vb. I. Tranz. 1. A mostra, a dojeni cu vorbe aspre de față cu alții; a certa, a ocări. 2. A ține piept, a da piept, a rezista cu curaj (în fața unei primejdii). ♦ Refl. recipr. A avea un conflict, un schimb aprins de cuvinte. — Lat. ***infrontare** (< *frons*).

ÎNFRUNTĂRE, înfruntări, s.f. Acțiunea de a (se) *înfrunta* și rezultatul ei. 1. Mustrare, dojană aspră; p. ext. jignire, insultă. 2. Rezistență hotărâtă; opunere îndrăznească. ♦ Conflict, ciocnire. — V. **înfrunta**.

ÎNFRUNZĂ, înfrunzește, vb. IV. Intrans. A face frunze, a se acoperi cu frunze. — **În + frunză**.

ÎNFRUNZIRE, înfrunziri, s.f. Acțiunea de a *înfrunzi* și rezultatul ei. — V. **înfrunzi**.

ÎNFRUNZIT, -Ă, înfrunziți, -te, adj. Căruia i-a dat frunza, plin de frunze. — V. **înfrunzi**.

ÎNFRUPTĂ, înfrupt, vb. I. Refl. A mânca din ceva deosebit de gustos. ♦ (Pop.) A mânca de dulce în zi de post. ♦ Fig. (lr.) A trage beneficii (necinstite), a profita de... — **În + frupt**.

ÎNFRUPTĂRE s.f. Acțiunea de a se *înfrupta*. — V. **înfrupta**.

ÎNFULECĂ, înfulec, vb. I. Tranz. A mânca lacom și repede, a înghiți pe nerăsuflăte. [Var.: **înfulcă** vb. l.] — Lat. **infollicare**.

ÎNFULECĂRE s.f. Acțiunea de a *înfulca*. — V. **înfulca**.

ÎNFULCĂ vb. I. v. **înfulca**.

ÎNFUMURĂ, înfumurez, vb. I. Refl. A se comporta cu îngâmfare, a-și da aere, a se îngâmfă, a se infatua. — **În + fumuri** (pl. lui *fum*).

ÎNFUMURĂRE, înfumurări, s.f. Îngâmfare, mândrie nejustificată; orgoliu, aroganță, infatuare. — V. **înfumura**.

ÎNFUMURĂT, -Ă, înfumurați, -te, adj. (Adesea substantivat) Îngâmfat, încrezut, închipuit, infatuit. — V. **înfumura**.

ÎNFUNDĂ, înfund, vb. I. 1. Tranz. A pune fund la un butoi, la o puțină etc. ♦ A astupa complet un orificiu, o deschizătură. ♦ Expr. *A-i înfunda* (cuiva) *gura* = a obliga (pe cineva) să tacă. ♦ Fig. A înăbuși un sunet, un zgomot. ♦ Loc. adv. *Pe înfundate* = fără zgomot, înăbușit. 2. Refl. (Despre drumuri,

suprafețe etc.) A se închide, a se sfârși. ⇨ Expr. (Fam.) *A i se înfunda* (cuiva) = a ajunge într-o situație fără ieșire, a nu-i mai merge; a o păți. ◆ (Despre conducte, șanțuri etc.) A se astupa. ⇨ Tranz. *A înfunda un șanț*. **3.** Tranz. A vâri, a îndesa (unde va la fund, în adâncime). ◆ A umple bine. ⇨ Expr. *A înfunda oca* (sau *temnița, pușcăriu*) = a fi condamnat la ani grei de închisoare. ◆ A îndesa pe cap pălăria sau căciula. ◆ Refl. A se duce, a intra, a se ascunde într-un loc unde nu poate fi ușor descoperit. ◆ Fig. A pune pe cineva într-o situație grea, fără ieșire. **4.** Refl. și tranz. A (se) adânci, a (se) cufunda. ◆ Refl. A intra într-un loc care este (sau pare a fi) fără capăt, fără ieșire. — Lat. *infundare* sau *în + fund*.

ÎNFUNDĂRE s.f. Acțiunea de a (se) *înfunda*; astupare, înfundat¹; astupat¹. — V. *înfunda*.

ÎNFUNDĂT¹ s.n. Faptul de a (se) *înfunda*. — V. *înfunda*.

ÎNFUNDĂT², -Ă, *înfundat*, -te, adj. **1.** Închis, astupat ermetic. ⇨ *Vin înfundat* = vin pus în sticle astupate ermetic. **2.** Fig. (Despre sunete) Înăbușit. — V. *înfunda*.

ÎNFUNDĂTOĂRE, *înfundători*, s.f. Fiecare dintre părțile care închid carul în față și în spate. — *Înfunda* + suf. -*ătoare*.

ÎNFUNDĂTURĂ, *înfundături*, s.f. Drum, stradă fără ieșire; intrare, fundătură. ◆ Loc (adâncit) care pare închis din toate părțile. — *Înfunda* + suf. -*ătură*.

ÎNFURCĂ¹, *înfurcesc*, vb. I. Tranz. (Înv. și pop.) A lua fân în furcă. [Prez. ind. și: *înfurc*] — *În + furcă*.

ÎNFURCĂ² vb. I. v. *înfurci*.

ÎNFURCĂT, -Ă adj. v. *înfurcit*.

ÎNFURCĂTURĂ s.f. v. *înfurcitură*.

ÎNFURCĂ, *înfurc*, vb. IV. (Înv. și pop.) **1.** Refl. A se bifurca. **2.** Refl. recipr. A se certa, a se încăiera. [Var.: *înfurcă* vb. I.] — *În + furcă*.

ÎNFURCĂT, -Ă, *înfurciți*, -te, adj. (Înv. și pop.) Bifurcat. [Var. *înfurcă*, -ă adj.] — V. *înfurca*.

ÎNFURCĂTURĂ, *înfurcături*, s.f. (Înv.) Bifurcare de drumuri; răspântie. [Var.: *înfurcătură* s.f.] — *Înfurca* + suf. -*ătură*.

ÎNFURIA, *înfurii*, vb. I. Refl. și tranz. A fi cuprins sau a face pe cineva să fie cuprins de furie; a (se) mânia, a (se) enerva, a (se) irita. [Pr.: -*ri-a*] — *În + furie*.

ÎNFURIAȚ, -Ă, *înfuriați*, -te, adj. Cuprins de furie; furios, mânios. [Pr.: -*ri-ați*] — V. *înfuria*.

ÎNFURIERE s.f. Acțiunea de a (se) *înfuria*; furie, mânie. [Pr.: -*ri-e*] — V. *înfuria*.

ÎNFURNICĂ, pers. 3 *în furnică*, vb. I. Tranz. impers. (Pop.) A fi cuprins de furnicățuri, de fiori, a simți înțepături pe piele. — *În + furnică*.

ÎNGĂDUI, *îngădui*, vb. IV. **1.** Tranz. A da voie, a permite, a admite, a încuviința, a tolera ceva; a da cuiva permisiunea, a-l lăsa să... ◆ Refl. recipr. (Pop.) A se învoi, a se înțelege unul cu altul, a trăi în armonie. **2.** Tranz. și intranz. (Pop.) A avea răbdare; a aștepta; a da răgaz; a amâna, a păsui. ◆ (Reg.) A întârzia, a zăbovi. [Prez. ind. și: *îngăduiesc*] — Din magh. *engedni*.

ÎNGĂDUIALĂ, *îngăduială*, s.f. Îngăduință. [Pr.: -*du-ia*] — *Îngădui* + suf. -*eală*.

ÎNGĂDUINȚĂ s.f. **1.** Încuviințare, permisiune, voie; indulgență, toleranță, îngăduială, îngăduire. ◆ Înțelege, bunăvoință reciprocă. **2.** (Fam., rar) Pășuire, răgaz. — *Îngădui* + suf. -*ință*.

ÎNGĂDUIRE s.f. Îngăduință. — V. *îngădui*.

ÎNGĂDUITOR, -OĂRE, *îngăduitori*, -oare, adj. Care îngăduie (1); p. ext. care iartă ușor, tolerant, răbdător; concesiiv, indulgent. ◆ Bland, bun. [Pr.: -*du-i*] — *Îngădui* + suf. -*tor*.

ÎNGĂIMĂ, *îngăim*, vb. I. **1.** Tranz. A rosti cu greutate, nedeslușit, încurcat; a bolborosi, a îndruga, a îngăla (2); p. ext. a fredona, a cânta. **2.** Refl. (Reg.) A sta la îndoială; a zăbovi. [Prez. ind. și: *îngăim*, *îngăimez*] — Et. nec.

ÎNGĂIMĂRE, *îngăimări*, s.f. Faptul de a (se) *îngăima*; îngăimeală. — V. *îngăima*.

ÎNGĂIMĂT, -Ă, *îngăimați*, -te, adj. (Despre rostire, vorbe etc.) Nedeslușit, bolborosit, târăgănat, sovăielnic; îngălat (2). — V. *îngăima*.

ÎNGĂIMĂTOR, -OĂRE, *îngăimători*, -oare, adj. (Rar) Care îngăimă; con-fuz. — *Îngăima* + suf. -*ător*.

ÎNGĂIMEALĂ, *îngăimeli*, s.f. (Rar) Îngăimare. — *Îngăima* + suf. -*eală*.

ÎNGĂLĂ, *îngălez*, vb. I. Tranz. și refl. **1.** (Pop.) A (se) murdări. **2.** Tranz. (Reg.) A îngăima (1). — Et. nec.

ÎNGĂLĂRE, *îngălări*, s.f. (Pop.) Acțiunea de a (se) *îngăla* și rezultatul ei. — V. *îngăla*.

ÎNGĂLĂT, -Ă, *îngălăți*, -te, adj. **1.** (Pop.) Murdar, neîngrijit. **2.** (Reg.; despre rostire, vorbe etc.) Îngăimat (1). — V. *îngăla*.

ÎNGĂLĂCIUNE, *îngălăciuni*, s.f. (Înv.) Neîngrijire, necurătenie. — *Îngăla* + suf. -*ăciune*.

ÎNGĂLBENÎ, *îngălbensesc*, vb. IV. Intranz., refl. și tranz. A deveni sau a face să devină galben, palid; p. ext. a (se) ofili, a (se) veșteji; a (se) galbeni. [Var.: (pop.) *îngălbini* vb. IV] — *În + galben*.

ÎNGĂLBENIRE, *îngălbêniri*, s.f. Faptul de a (se) *îngălbeni*; p. ext. veștejire, ofilire. [Var.: (pop.) *îngălbînire* s.f.] — V. *îngălbeni*.

ÎNGĂLBENÎT, -Ă, *îngălbênitiți*, -te, adj. Devenit galben, palid; p. ext. ofilit, veștejit; galbenit. [Var.: (pop.) *îngălbînît*, -ă adj.] — V. *îngălbeni*.

ÎNGĂLBINÎ vb. IV v. *îngălbeni*.

ÎNGĂLBINIRE s.f. v. *îngălbênire*.

ÎNGĂLBINÎT, -Ă adj. v. *îngălbênitiți*.

ÎNGĂMFĂ, *îngămfez*, vb. I. Refl. A se mândri, a se fuduli, a se făli; a fi încrezut, a fi trufaș, a se infatua. [Prez. ind. și: (înv.) *îngămf*] — *În + gămfă* (înv. și reg. „a se umfla” < lat.).

ÎNGĂMFĂRE s.f. Atitudine de încredere exagerată în propriile sale însușiri; trufie, orgoliu, fală; infatuare. — V. *îngămfă*.

ÎNGĂMFĂT, -Ă, *îngămfăți*, -te, adj. (Adesea substantivat) Care are o părere foarte bună despre sine; încrezut, fudul; vanitos, orgolios, infatuit. — V. *îngămfă*.

ÎNGĂNĂ, *îngăn*, vb. I. **1.** Tranz. A imita, a repeta (în bătaie de joc) vorbele, glasul cuiva. **2.** Tranz. A rosti sau a cânta ceva încet, șoptit (și neclar); a murmura, a mormăi. **3.** Tranz. și refl. A (se) acompania, a (se) însoți. ◆ Refl. A se amăgi. **4.** Refl. A se îmbina; a se confunda, a se amesteca. ⇨ Expr. *A se îngăna ziuă cu noaptea* = a se ivi zorile; a începe să se întunece. **5.** Refl. și tranz. (Rar) A (se) mișca ușor; a (se) legăna. — Lat. **îngannare*.

ÎNGĂNĂRE, *îngănări*, s.f. Acțiunea de a (se) *îngăna* și rezultatul ei; cântec (nedeslușit), murmurare. — V. *îngăna*.

ÎNGĂNĂT, -Ă, *îngănați*, -te, adj. (Despre vorbe, sunete) Rostit ușor, murmurat, șoptit. — V. *îngăna*.

ÎNGĂNDURĂ, *îngăndurez*, vb. I. Refl. și tranz. A cădea sau a pune pe gânduri. ◆ A (se) îngrijora. — *În + gânduri* (pl. lui *gând*).

ÎNGĂNDURĂRE, *îngăndurări*, s.f. Faptul de a fi îngăndurat; cufundare în gânduri. ◆ Îngrijorare. — V. *îngăndura*.

ÎNGĂNDURĂT, -Ă, *îngăndurați*, -te, adj. Cufundat în gânduri; gânditor. ◆ Îngrijorat. — V. *îngăndura*.

ÎNGEMĂNĂ, *îngemănez*, vb. I. Tranz. și refl. A (se) uni³ strâns; a (se) împreuna, a (se) îmbina; a (se) amesteca. [Prez. ind. și: *îngemăn*] — Lat. *ingeminare*.

ÎNGEMĂNĂRE s.f. Acțiunea de a (se) *îngemăna*; unire, îmbinare. — V. *îngemăna*.

ÎNGEMĂNĂT, -Ă, *îngemănați*, -te, adj. Unit, îmbinat. — V. *îngemăna*.

ÎNGENUNCHEĂ, *îngenunchez*, vb. I. **1.** Intranz. A se așeza în genunchi. **2.** Tranz. Fig. A supune, a aservi. ◆ (Rar) A da în stăpânire, a închina (unui dușman). [Prez. ind. și: *îngenunchi*] — Lat. *ingenuculare*.

ÎNGENUNCHEĂT, -Ă, *îngenuncheați*, -te, adj. **1.** Care stă în genunchi. **2.** Fig. Supus, aservit. — V. *îngenunchea*.

ÎNGENUNCHERE, *îngenuncheri*, s.f. Acțiunea de a *îngenunchea* și rezultatul ei. — V. *îngenunchea*.

ÎNGER, *îngeri*, s.m. (În creștinism, mozaism și islam) Ființă spirituală creată de Dumnezeu, înzestrată cu calități excepționale (de bunățate, de frumusețe), considerată ca slujitor și mesager al divinității, mediator între acesta și oameni. ⇨ *Înger păzitor* = persoană care veghează asupra cuiva, care are grijă de sănătatea cuiva. G Expr. *Tare de înger* = care nu se lasă ușor intimidat sau înduioșat; curajos, rezistent. *Slab de înger* = care cedează, se descurajează ușor, lipsit de voință; fricos, timid. ◆ Epitet dezmiertător dat unei persoane. — Lat. *angelus*.

ÎNGERAȘ, *îngerași*, s.m. Diminutiv al lui *înger*; îngerel. — *Înger* + suf. -*aș*.

ÎNGEREAȘ, *îngerele*, s.f. (Rar) Plantă erbacee cu flori albe (*Selinum carvifolia*). — *Înger*[e] + suf. -*ea*.

ÎNGERÉL, *îngerei*, s.m. (Rar) Îngeraș. — *Înger* + suf. -*el*.

ÎNGERÉSC, -EĂSCĂ, *îngerești*, adj. **1.** Care aparține îngerilor, privitor la îngeri, de înger; angelic. ◆ Ca de înger; pur, neprihănit; excepțional. **2.** (Rar) Călugăresc, monahal. — *Înger* + suf. -*esc*.

ÎNGERÉȘTE adv. Ca îngerii; p. ext. foarte frumos sau foarte bun. — *Înger* + suf. -*ește*.

ÎNGHEMUI, *înghemuiesc*, vb. IV. Refl. (Reg.) A se ghemui. — *În + ghemui*.

ÎNGHESUI, *înghésui*, vb. IV. **1.** Refl. (Despre ființe) A se îmbulzi, a se îngrămădi (într-un spațiu restrâns); a (se) ghemui. **2.** Tranz. A băga, a vâri pe cineva sau ceva într-un loc strâmt. ◆ A înconjura pe cineva din toate

părțile, limitându-i spațiul de mișcare. [Prez. ind. și: *înghesuiesc*] — **În + ghes** + suf. *-ui*.

ÎNGHESUIĂLĂ, *înghesuieli*, s.f. Îngrămădire de ființe sau de lucruri într-un loc; îmbulzeală, aglomerație. [Pr.: *-su-ia-*] — **Înghesui** + suf. *-eală*.

ÎNGHESUIRE s.f. Acțiunea de a (*se*) *înghesui*; înghesuit¹. — V. **înghesui**. **ÎNGHESUIT¹** s.n. Înghesuire. — V. **înghesui**.

ÎNGHESUIT², *-Ă*, *înghesuiți*, *-te*, adj. 1. Strâns, îngrămădit (în număr mare într-un spațiu restrâns); ghemuit². ⇨ Expr. (Adverbial, rar) *A râde înghesuit* = a râde înfundat. 2. În care este mare înghesuială; aglomerat. — V. **înghesui**.

ÎNGHEȚ, *înghețuri*, s.n. Trecere a apei în stare de gheață; înghețare; *p. ext.* ger mare. ♦ Fig. Fior de frig, răceală. — Din **îngheța** (derivat regresiv).

ÎNGHEȚĂ, *îngheț*, vb. I. 1. Intrans. (La pers. 3) A se preface în gheață. ⇨ Expr. *A-i îngheța cuiva inima* (sau *sângele în vine*) = a înlemni, a încremeni. ♦ (Despre sol) A se întări, a se învârtoșa din cauza înghețului. 2. Intrans. și tranz. fact. A degera, a amorți sau a face să degera, să amorțească de frig. 3. Intrans. Fig. A încremeni, a înlemni, a înmărmuri (de frică, de emoție). — Lat. **inglaciare**.

ÎNGHEȚĂRE s.f. 1. Acțiunea de a *îngheța* și rezultatul ei; îngheț. 2. (În sintagma) *Înghețarea salariilor* = măsură economică de menținere neschimbată a salariilor într-o perioadă de urcare a costului vieții. — V. **îngheța**.

ÎNGHEȚĂT, *-Ă*, *înghețați*, *-te*, adj., s.f. 1. Adj. (Despre lichide) Transformat în gheață; acoperit cu o pojișcă de gheață; (despre sol) întărit, învârtoșat din cauza înghețării. ♦ (Despre legume, fructe, carne etc.) Congelat. ♦ Întepenit, amorțit de ger; degerat. 2. S.f. Cremă de fructe, de ouă, de cacao etc., răcită până la solidificare. 3. Adj. Fig. Înămămurit, împietrit (de emoție). ♦ (Despre ochi) Cu privirea fixă, lipsită de expresie. — V. **îngheța**.

ÎNGHIMPĂ, *înghimp*, vb. I. Tranz. și refl. (Pop.) A (se) înțepa, a (se) împunge. ♦ Tranz. Fig. A îmboldi. — **În + ghimpe**.

ÎNGHIMPĂT, *-Ă*, *înghimpăți*, *-te*, adj. (Pop.) Plin de ghimpi. — V. **înghimpă**. **ÎNGHIOLDEALĂ** s.f. v. **înghionteală**.

ÎNGHIOLDI vb. IV v. **înghionti**.

ÎNGHIOLDIRE s.f. v. **înghiontire**.

ÎNGHIONTEALĂ, *înghionteli*, s.f. Înghiontire. [Var.: **înghioldeală** s.f.] — **Înghionti** + suf. *-eală*.

ÎNGHIONȚI, *înghiontesc*, vb. IV. Tranz. și refl. recipr. A (se) lovi cu cotul sau cu pumnul, a(-și) da ghionți; a (se) ghionti. [Var.: **înghioldi** vb. IV] — **În + ghionți**.

ÎNGHIONȚIRE, *înghionțiri*, s.f. Acțiunea de a (*se*) *înghionti* și rezultatul ei; înghionteală. [Var.: **înghioldire** s.f.] — V. **înghionti**.

ÎNGHIȚI, *înghiț*, vb. IV. Tranz. I. A face să treacă mâncarea, băutura etc. în stomac prin faringe și esofag; *p. ext.* a mânca, a devora. ⇨ Expr. *A înghiți* (sau *a face să înghiță*) *hapul* (sau un *hap*, *gălușca*) sau *a o înghiți* = a suporta (sau a face să suporte) o neplăcere (fără să crâcnească). *A-și înghiți lacrimile* (sau *plânsul*) = a-și stăpâni plânsul; a reprimă izbucnirea unui sentiment. (Pop.) *A-i veni* (cuiva) *să înghiță* (pe cineva) (*de bucurie*), se spune când o persoană își manifestă o mare bucurie, mulțumire. (Fam.) *A înghiți* (pe cineva) *din ochi* (sau *cu ochii*) = a nu se mai sătura privind pe cineva. *A nu înghiți pe cineva* = a nu putea suferi pe cineva. ♦ P. anal. A trage în plămâni, a inhala adânc aer, fum etc. II. Fig. 1. (Despre pământ, apă etc.) A face să dispară ceva (cuprinzând în sine); a cuprinde, a învălui din toate părțile. ⇨ Expr. *L-a înghițit pământul* = a muri; a dispărut. *Parcă l-a înghițit pământul*, se spune despre cineva sau ceva care a dispărut fără urmă. ♦ A se îmbiba de un lichid; a absorbi. 2. A citi repede și cu lăcomie o carte, un text scris. 3. A răbda, a îndura fără ripostă o necuviință, o insultă etc. 4. A omite cuvinte sau silabe (din cauza unui defect de vorbire). ♦ A nu spune ce ar fi vrut să spună, a se abține de a spune ceva. — Lat. **inglutire**.

ÎNGHIȚIRE, *înghițiri*, s.f. Acțiunea de a *înghiți*; deglutiție. — V. **înghiți**. **ÎNGHIȚITOARE**, *înghițitori*, s.f. (Reg.) Gătlej. — **Înghiți** + suf. *-toare*.

ÎNGHIȚITURĂ, *înghițituri*, s.f. Înghițire. ⇨ Expr. (*A bea*) *dintr-o înghițitură* = (a bea) sorbind toată băutura dintr-o singură dată. ♦ (Concr.) Cantitatea de mâncare sau de băutură care se poate înghiți dintr-o dată. — **Înghiți** + suf. *-tură*.

ÎNGLOBĂ, *înglobez*, vb. I. Tranz. A introduce ca parte integrantă într-un tot; a include, a cuprinde. — Din fr. **englober**.

ÎNGLOBĂRE, *înglobări*, s.f. Acțiunea de a *îngloba*; cuprindere, includere într-un tot. — V. **îngloba**.

ÎNGLOBĂT, *-Ă*, *înglobați*, *-te*, adj. Care este cuprins într-un tot. — V. **îngloba**.

ÎNGLODĂ, *înglodez*, vb. I. Refl. A se înfunda în noroi (fără a mai putea ieși); a se înămoli, a se împotmoli. ♦ Fig. A face multe datorii. [Var.: (înv.) **înglodă** vb. IV] — **În + glod**.

ÎNGLODĂRE, *înglodări*, s.f. Acțiunea de a *se îngloba* și rezultatul ei. — V. **îngloba**.

ÎNGLODĂT, *-Ă*, *înglodați*, *-te*, adj. Plin de noroi, înămolit. — V. **îngloba**.

ÎNGLODI vb. IV v. **îngloba**.

ÎNGLOTI, *înglotesc*, vb. IV. Tranz. (Înv.) A aduna gloatele, oastea (în vederea unei acțiuni militare). ♦ Refl. A se îngrămădi. — **În + gloată**.

ÎNGLOTIRE, *înglotiri*, s.f. (Înv.) Acțiunea de a (*se*) *îngloti* și rezultatul ei; îngrămădire; concentrare. — V. **îngloti**.

ÎNGRĂDI, *îngrădesc*, vb. IV. 1. Tranz. A împrejmuir un teren (cu gard, cu uluci, cu zid etc.); *p. ext.* a hotărni. ♦ Refl. Fig. A se pune la adăpost, a se apăra cu ajutorul cuiva sau a ceva. 2. Tranz. Fig. A pune limite, a stăvilii. 3. Refl. recipr. (Înv.) A se înțelege, a cădea de acord. — Cf. sl. *gradi*.

ÎNGRĂDIRE, *îngrădiri*, s.f. Acțiunea de a (*se*) *îngrădi* și rezultatul ei. — V. **îngrădi**.

ÎNGRĂDIT, *-Ă*, *îngrădiți*, *-te*, adj. 1. Care a fost înconjurat cu gard pentru a izola. ♦ Fig. Care se află la adăpost, apărat cu ajutorul cuiva sau a ceva. 2. Fig. Căruia i s-au impus limite de acțiune; stăvilit. — V. **îngrădi**.

ÎNGRĂDITĂTOR, *-OĂRE*, *îngrăditori*, *-oare*, adj. (Rar) Care limitează, restrânge. — **Îngrădi** + suf. *-tor*.

ÎNGRĂDITURĂ, *îngrădituri*, s.f. Împletitură de nuiete (sau gard, zid, grilaj etc.) cu care se împrejmuiește un teren. — **Îngrădi** + suf. *-tură*.

ÎNGRĂMĂDEALĂ s.f. Aglomerație, înghesuială; grămădeală. — **Îngrămădi** + suf. *-eală*.

ÎNGRĂMĂDESC, vb. IV. Tranz. și refl. A (se) strânge la un loc în număr mare, a (se) aduna grămadă; a (se) grămădi. ♦ A (se) înghesui, a (se) îmbulzi; a (se) grămădi. — **În + grămădi**.

ÎNGRĂMĂDIRE, *îngrămădiri*, s.f. Acțiunea de a (*se*) *îngrămădi* și rezultatul ei; înghesuială, grămadă, morman; grămădire. — V. **îngrămădi**.

ÎNGRĂMĂDIT, *-Ă*, *îngrămădiți*, *-te*, adj. 1. Care este adunat laolaltă în număr prea mare; înghesuit, îndesat, învălmășit. 2. (Fam.; despre oameni) Prost (1); nepriceput. — V. **îngrămădi**.

ÎNGRĂȘĂ, *îngrăș*, vb. I. 1. Refl. A deveni (mai) gras, a prinde grăsime. G Tranz. *Mâncarea bună l-a îngrășat*. ♦ Tranz. fact. Spec. A face un animal să devină gras, hrănindu-l bine. ⇨ Expr. *Îngrășă porcul în ajun* = încearcă să facă ceva serios în ultimul moment. 2. Tranz. A îmbunătăți fertilitatea unui teren prin îngrășăminte; a gunoi². — Lat. **ingrassiare* (< *grasus* = *crassus*).

ÎNGRĂȘARE s.f. Acțiunea de a (*se*) *îngrășa*; îngrășat¹. — V. **îngrășa**.

ÎNGRĂȘĂT s.n. Îngrășare. — V. **îngrășa**.

ÎNGRĂȘĂT, *-Ă*, *îngrășați*, *-te*, adj. 1. (Despre ființe) Care a devenit (mai) gras. 2. (Despre sol) Fertilizat prin îngrășăminte chimice sau naturale. — V. **îngrășa**.

ÎNGRĂȘĂMÂNT, *îngrășăminte*, s.n. Gunoi organic, băligar de vite sau produs mineral, folosite pentru a mări fertilitatea solului agricol. — **Îngrășa** + suf. *-ământ* (după fr. *engraisement*).

ÎNGRĂȘĂTOR, *-OĂRE*, *îngrășători*, *-oare*, adj., s.f. 1. Adj. Care îngrășă. 2. S.f. Numele a două plante erbacee cu frunze cămoase, dintre care una are flori albastre-violete, iar cealaltă flori albe cu pete galbene (*Pinguicula vulgaris* și *alpina*). 3. S.f. Plantă erbacee cu tulpina întinsă pe pământ și cu flori albe, grupate în formă de cârlig (*Sagina procumbens*). — **Îngrășa** + suf. *-ător*.

ÎNGRĂȘĂTORIE, *îngrășătorii*, s.f. Construcție, unitate zootehnică etc. în care sunt îngrășate animalele destinate consumului. — **Îngrășător** + suf. *-ie*.

ÎNGREȚOȘĂ, *îngrețoșez*, vb. I. Refl. și tranz. A avea sau a produce cuiva o senzație de greață. ♦ Fig. A (se) scârbi, a (se) dezgusta. — **În + grețos**.

ÎNGREȚOȘARE s.f. Faptul de a (*se*) *îngrețoșa*; senzație de greață, scârbă, dezgust. — V. **îngrețoșa**.

ÎNGREUIĂ, *îngreuiuez*, vb. I. (Rar) 1. Tranz. și refl. A (se) face mai greu; a (se) îngreuna. ♦ Fig. A produce sau a avea o senzație de greutate, de apăsare. *I se îngreuiază pleoapele*. 2. Tranz. Fig. A face ca ceva să devină mai anevoios; a îngreuna, a pricinui cuiva greutate. [Pr.: *-gre-u-*. — Prez. ind. și: *îngreui*] — **În + greoi**.

ÎNGREUIĂT, *-Ă*, *îngreuiiați*, *-te*, adj. Devenit mai greu sau mai anevoios; îngreunat. [Pr.: *-gre-u-*] — V. **îngreuia**.

ÎNGREUIERE s.f. (Rar) Acțiunea de a (*se*) *îngreuia*. [Pr.: *-gre-u-*] — V. **îngreuia**.

ÎNGREUNĂ, *îngreunez*, vb. I. 1. Tranz. și refl. A (se) face mai greu; a (se) îngreuna, a (se) împovăra. ♦ Tranz. Fig. A produce o senzație de greutate, de apăsare. 2. Tranz. Fig. A face ca ceva să devină anevoios, greu de îndeplinit; a îngreuia. [Pr.: *-gre-u-*. — Prez. ind. și: *îngreui*] — Probabil lat. **in-greuinare*.

ÎNGREUNĂRE s.f. Acțiunea de a (se) *îngreuna*. [Pr.: -gre-u-] — V. *îngreuna*.

ÎNGREUNĂT, -Ă, *îngreunați, -te*, adj. Care a devenit mai greu sau mai anevoios; îngreuiat. [Pr.: -gre-u-] — V. *îngreuna*.

ÎNGRIJĂ, *îngrijez*, vb. I. Refl. (Înv.) A se îngriji, a se neliniști. — **În + grijă**.

ÎNGRIJĂRE s.f. (Rar) Îngrijorare. — V. *îngrija*.

ÎNGRIJĂT, -Ă, *îngrijați, -te*, adj. (Înv.) Îngrijorat, neliniștit. — V. *îngrija*.

ÎNGRIJÍ, *îngrijesc*, vb. IV. I. 1. Tranz., intranz. și refl. A avea grijă de cineva sau de ceva, a purta de grijă cuiva. ♦ Tranz. A păstra ceva în bună stare. ♦ Tranz. A avea grijă de sănătatea cuiva. ♦ Refl. A-și căuta de sănătate; a urma un tratament medical. 2. Refl. (Urmărit de determinări introduse prin prep. „de”) A-și procura ceva (din vreme), a face pregătirile necesare. II. Refl. și tranz. (Înv.) A (se) îngriji, a(-și) face griji. — **În + grijă**.

ÎNGRIJIRE, *îngrijiri*, s.f. Acțiunea de a (se) *îngriji* și rezultatul ei. I. 1. Grijă purtată unei ființe, unui lucru; solitudine. ♦ Expr. *A da primele îngrijiri* = a da primul ajutor unui accidentat, unui bolnav etc. 2. Băgare de seamă, atenție. II. (Înv.) Îngrijorare, teamă. — V. *îngrijii*.

ÎNGRIJÍT, -Ă, *îngrijíți, -te*, adj. I. 1. Căruia i se poartă de grijă; care este păstrat cu grijă. ♦ Curat; dichisit. 2. Făcut cu grijă, cu meticulozitate. II. (Înv.) Plin de griji; neliniștit. — V. *îngrijii*.

ÎNGRIJITÓR, -OĂRE, *îngrijítóri, -oare*, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. Persoană care îngrijește pe cineva, care poartă cuiva de grijă. ♦ (La f.) Femeie care îngrijește un bolnav. 2. S.m. și f. Persoană însărcinată cu menținerea curățeniei (și supravegherea) unei instituții, a unui imobil, a unei locuințe etc. 3. Adj. (Înv.) Îngrijorător — **Îngrijii + suf. -ător**.

ÎNGRIJORĂ, *îngrijorez*, vb. I. Tranz. și refl. A inspira sau a simți neliniște, grijă, teamă; a (se) neliniști, a (se) alarma, a (se) îngriji, a se îngrija. [Var.: (Înv.) *îngrijură* vb. I] — **În + grijă + suf. -ura**.

ÎNGRIJORĂRE, *îngrijorări*, s.f. Starea omului îngrijorat; grijă; temere, neliniște, îngrijare. — V. *îngrijora*.

ÎNGRIJORĂT, -Ă, *îngrijorați, -te*, adj. Cuprins de griji; neliniștit, alarmat, îngrijat. — V. *îngrijora*.

ÎNGRIJORĂTÓR, -OĂRE, *îngrijorátóri, -oare*, adj. Care îngrijorează, care produce neliniște; alarmant, neliniștitor. — **Îngrijora + suf. -ător**.

ÎNGRIJURĂ vb. I v. *îngrija*.

ÎNGROPĂ, *îngrop*, vb. I. I. Tranz. A băga un mort în groapă (respectând un anumit ceremonial); a înmormânta, a înhuma, a astruca. II. Tranz. și refl. 1. A (se) băga în pământ; a (se) acoperi cu pământ. ♦ Tranz. A mușuroi o plantă. 2. Fig. A (se) cufunda în ceva sau undeva astfel încât să fie acoperit din toate părțile; a (se) înfunda. ♦ Refl. A se instala într-un loc retras, întrerupând legăturile obișnuite cu lumea; a se înmormânta. — **În + groapă**.

ÎNGROPĂRE, *îngropări*, s.f. Acțiunea de a (se) *îngropa*. — V. *îngropa*.

ÎNGROPĂT s.n. Faptul de a (se) *îngropa*. ♦ A doua prășilă a viei și a porumbului; mușuroit; acoperire cu pământ a viței-de-vie, toamna. — V. *îngropa*.

ÎNGROPĂCIÚNE, *îngropăciuni*, s.f. (Pop.) În mormântare; ceremonie de înmormântare. ♦ Loc. adj. *De îngropăciune* = trist; cernit, funebru. — **Îngropa + suf. -ăciune**.

ÎNGROȘĂ, *îngroș*, vb. I. Refl. 1. (Despre corpuri solide) A deveni mai gros, mai voluminos. ♦ Expr. *Se îngroșă gluma* (sau *treaba, lucrul*) = situația ia o întorsătură îngrijorătoare, neplăcută. ♦ Tranz. A face ca un corp solid să devină mai gros, să-și mărească volumul (adăugându-i material la suprafață); a accentua o linie, un punct, o literă etc. (pentru a le face mai evidente). 2. (Despre lichide, vapori etc.) A deveni mai dens. ♦ Tranz. A face ca o soluție să devină mai concentrată prin adaos de materii solide, prin fierbere etc. ♦ A-și spori numărul; a se îndesi. 3. (Despre voce) A căpăta un timbru mai coborât, mai grav. — Lat. **ingrossiare* (< *grossus*) sau din **În + gros**.

ÎNGROȘĂRE s.f. Acțiunea de a (se) *îngroșa*. — V. *îngroșa*.

ÎNGROȘĂT, -Ă, *îngroșați, -te*, adj. Care a devenit mai gros, mai dens sau mai voluminos. — V. *îngroșa*.

ÎNGROZÍ, *îngrozesc*, vb. IV. Tranz. și refl. A produce sau a simți spaimă, groază; a (se) înspăimânta, a (se) înfricoșa. — **În + groază**.

ÎNGROZIRE s.f. Acțiunea de a (se) *îngrozi* și rezultatul ei; groază, spaimă. ♦ (Înv.) Amenințare. — V. *îngrozi*.

ÎNGROZÍT, -Ă, *îngrozíți, -te*, adj. Cuprins de groază; înspăimântat, înfricoșat. ♦ (Înv.) Îngrozitor. — V. *îngrozi*.

ÎNGROZITÓR, -OĂRE, *îngrozítóri, -oare*, adj. Care îngrozește; înspăimântător, înfricoșător, înfiorător, îngrozit, grozav, groznic. ♦ (Adverbial)

a) Foarte mult, foarte intens. *Suferă îngrozitor*. b) (Înainte a unui adjectiv sau a unui adverb, de care se leagă prin prep. „de”) Foarte. *Îngrozitor de zgârcit*. — **Îngrozi + suf. -tor**.

ÎNGRUZÍ vb. IV v. *îngurzi*.

ÎNGURGÍTÁ vb. I v. *îngurgita*.

ÎNGURGÍTÁRE s.f. v. *îngurgitare*.

ÎNGURLUÍ, *îngurluiesc*, vb. IV. Refl. recipr. (Reg.) A intra în relații de dragoste cu cineva; a se giugiuli. [Prez. ind. și: *îngúrlui*] — **În + gurlui**.

ÎNGURLUÍRE, *îngurluirii*, s.f. (Reg.) Acțiunea de a se *îngurlui* și rezultatul ei. — V. *îngurlui*.

ÎNGURZÍ, *îngurzesc*, vb. IV. Tranz. (Reg.) A strânge, a încreți marginile unei opinci, ale unei pânze, ale unui sac etc. cu o sfoară, cu o curelușă trecută prin mai multe găuri. ♦ Fig. A desena în linii curbe, în zigzaguri. [Var.: *îngurzi* vb. IV] — **În + gurgui**.

ÎNGURZÍT, -Ă, *îngurziți, -te*, adj. (Reg.) Strâns, adunat în crețuri (cu ajutorul unei sfori, al unei curelușe); încrețit². — V. *îngurzi*.

ÎNGURZITÓRÁ, *îngurzitóri*, s.f. (Reg.) Încrețitură, creț. — **Îngurzi + suf. -túră**.
ÎNGÚST, -Ă, *înguști, -ste*, adj. 1. Care are lățime mică (în raport cu lungimea). 2. Subțire, delicat. 3. Strâmt, neîncăpător, mic, limitat. *Spațiu îngust*. ♦ Fig. (Despre oameni, adesea cu determinarea „la minte”; despre viața sau manifestările oamenilor) Lipsit de orizont; mărginit, mediocru. — Lat. *angustus*.

ÎNGUSTÁ, *îngustez*, vb. I. Tranz. și refl. A (se) face (mai) îngust. ♦ Fig. A (se) reduce, a (se) limita, a (se) mărgini. — Lat. *angustare*.

ÎNGUSTÁRE s.f. Acțiunea de a (se) *îngusta* și rezultatul ei. — V. *îngusta*.

ÎNGUSTÁT, -Ă, *îngustați, -te*, adj. Care a devenit îngust, căruia i s-a redus lățimea. — V. *îngusta*.

ÎNGUSTÍME, *îngustimi*, s.f. Înșușirea de a fi îngust. ♦ Fig. (Cu determinările „de spirit”, „de vederi”, „de orizont” etc.) Lipsă de orizont, mărginire, mediocritate (în gândire, concepții etc.). — **Îngust + suf. -ime**.

ÎNHÁITÁ, *înhăitez*, vb. I. Refl. recipr. (Fam.) A se întovărăși, a intra în cădrănie cu unul sau cu mai multe persoane decăzute (pentru a săvârși împreună fapte reprobabile); a se încărdoșa. [Prez. ind. și: *înháit*] — **În + haită**.

ÎNHÁMÁ, *înhám*, vb. I. 1. Tranz. A pune hamurile pe cal sau pe alte animale de tracțiune; a pune calul sau un alt animal de tracțiune în ham la un vehicul. 2. Tranz. și refl. Fig. A (se) angaja la realizarea unui lucru care cere mari eforturi; a (se) înjuca. — **În + ham**.

ÎNHÁMÁRE s.f. Acțiunea de a (se) *înhăma*; înhămat¹. — V. *înhăma*.

ÎNHÁMÁT¹ s.n. Înhamare. — V. *înhăma*.

ÎNHÁMÁT², -Ă, *înhămați, -te*, adj. 1. Cu hamurile puse; prins la căruță, la trăsură, la sanie etc. ♦ (Rar; despre vehicule) La care s-au înhămat cai sau alte animale de tracțiune; tras de cai sau de alte animale de tracțiune. 2. Fig. Angajat la realizarea unui lucru dificil. — V. *înhăma*.

ÎNHÁŤÁ, *înhăț*, vb. I. Tranz. A apuca (pe cineva sau ceva) cu violență, repede și pe neașteptate; a înșfăca. — **În + haț**.

ÎNHÁŤÁRE s.f. Acțiunea de a *înhăta*; înșfăcare. — V. *înhăta*.

ÎNHUMÁ, *înhumez*, vb. I. Tranz. A înmormânta, a îngropa. — Din fr. *inhumer*, lat. *inhumare*.

ÎNHUMÁRE, *înhumări*, s.f. Acțiunea de a *înhuma*; înmormântare, inhumatie. — V. *înhuma*.

ÎNIERBÁ, *înierbez*, vb. I. Tranz. 1. A planta cu ierburi un teren sterp. 2. (Înv.) A pune într-un loc praf de pușcă, pentru a provoca o explozie. — **În + iarbă**.

ÎNIERBÁRE, *înierbări*, s.f. Acțiunea de a *înierba* și rezultatul ei. — V. *înierba*.

ÎNJGHEBÁ, *înjghéb*, vb. I. Tranz. A alcătui, a face ceva (la repezeală, improvizând din materiale puțin, întâmplătoare și disperate); a înfripa. ♦ P. gener. A construi, a întemeia. ♦ A face rost de...; a încropi. [Prez. ind. și: *înjghebez*] — **În + jgheab**.

ÎNJGHEBÁRE, *înjghebări*, s.f. Acțiunea de a *înjgheba* și rezultatul ei; înfiripare. — V. *înjgheba*.

ÎNJOSÍ, *înjosesc*, vb. IV. Tranz. și refl. A (se) umili; a (se) dezonora. — **În + jos**.

ÎNJOSÍRE, *înjosiri*, s.f. Acțiunea de a (se) *înjosi* și rezultatul ei; umilire, dezonorare, degradare. — V. *înjosi*.

ÎNJOSÍT, -Ă, *înjosiți, -te*, adj. Care este umilit; dezonorat. — V. *înjosi*.

ÎNJOSITÓR, -OĂRE, *înjosítóri, -oare*, adj. Care înjosește; umilitor; dezonorant, degradant. — **Înjosi + suf. -tor**.

ÎNJUGĂ, *înjug*, vb. I. 1. Tranz. A pune o vită (mai ales boii) la jug. 2. Refl. și tranz. Fig. A (se) angaja, a (se) înhâma la o acțiune care cere eforturi stăruitoare. — Din [a pune] **în jug**.

ÎNJUGĂRE s.f. Acțiunea de a (se) *înjuga*; *înjugat*¹. — V. **înjuga**.

ÎNJUGĂT¹ s.n. Înjugare. — V. **înjuga**.

ÎNJUGĂT², **-Ă** *înjugați*, *-te*, adj. (Despre vite, mai ales despre boi) Pus la jug. ♦ (Despre care sau plug) La care vitele au fost puse în jug. — V. **înjuga**.

ÎNJUMĂTĂȚI, *înjumătătesc*, vb. IV. Tranz. A împărți, a tăia, a desface etc. în două; a reduce la jumătate, a jumătăți. ♦ A amesteca pe din două cu altceva, a îndoi cu... — **În + jumătate**.

ÎNJUMĂTĂȚIRE s.f. Acțiunea de a *înjumătăți*. — V. **înjumătăți**.

ÎNJUMĂTĂȚIT, **-Ă**, *înjumătățiți*, *-te*, adj. Împărțit în două; redus la jumătate. — V. **înjumătăți**.

ÎNJUNGHIA, *înjunghii*, vb. I. Tranz. 1. A împlânta un cuțit, un pumnal sau alt obiect cu lamă ascuțită în cineva; a junghia; *spec.* a tăia, a ucide un animal. ♦ Refl. A se sinucide cu o armă ascuțită. ♦ Refl. recipr. *S-au înjunghiat la beție*. 2. (La pers. 3) A simți sau a provoca o durere ascuțită, un junghii. [Pr.: *-ghi-a*] — **În + junghii**.

ÎNJUNGHIAȚ, **-Ă**, *înjunghiați*, *-te*, adj. Rănit prin înjunghiere. [Pr.: *-ghi-ați*] — V. **înjunghia**.

ÎNJUNGHIERE, *înjunghieri*, s.f. Acțiunea de a (se) *înjunghia*; junghiere. [Pr.: *-ghi-e*] — V. **înjunghia**.

ÎNJUNGHIEȚOR, **-OĂRE**, *înjunghietori*, *-oare*, adj., s.m., s.n. 1. Adj. Care înjunghie, ucide, omoară, sacrifică; junghietor. ♦ Care produce junghiuri. 2. S.m. Persoană care înjunghie animale; junghietor. 3. S.n. Altar pe care se face sacrificarea; junghietor. [Pr.: *-ghi-e*] — **Înjunghia + suf. -tor**.

ÎNJUNGHIEȚURĂ, *înjunghieturi*, s.f. 1. Senzație dureroasă vie (ca de înjunghiere); junghii. 2. Rană produsă prin înjunghiere; locul unde a pătruns o armă ascuțită. [Pr.: *-ghi-e*] — **Înjunghia + suf. -ătură**.

ÎNJURĂ, *înjur*, vb. I. Tranz., intranz. și refl., recipr. A rosti cuvinte injurioase sau de ocară la adresa cuiva; a (se) sudui. — Lat. *injuriare*.

ÎNJURĂRE, *înjurări*, s.f. (Rar) Acțiunea de a (se) *înjura*. — V. **înjura**.

ÎNJURĂȚURĂ, *înjurături*, s.f. Vorbă sau expresie injurioasă, de ocară; sudalmă. — **Înjura + suf. -ătură**.

ÎNLĂCRĂMĂ vb. I v. **înlăcrima**.

ÎNLĂCRĂMAT, **-Ă** adj. v. **înlăcrimat**.

ÎNLĂCRIMĂ, *înlăcimesc*, vb. I. 1. Intranz. (Despre oameni) A plânge, a lăcrima. 2. Intranz. și refl. (Despre ochi) A se umple de lacrimi; a lăcrima. [Var.: *înlăcrămă* vb. I] — **În + lăcrima**.

ÎNLĂCRIMĂȚ, **-Ă**, *înlăcrimați*, *-te*, adj. Plin de lacrimi; plâns² cu ochii scăldați în lacrimi, lăcramos, lăcrimat. ♦ Îndurerat, trist. [Var.: *înlăcrămăt*, *-ă* adj.] — V. **înlăcrima**.

ÎNLĂNȚUI, *înlănțui*, vb. IV. Tranz. 1. A pune, a lega în lanțuri; a încătușa. 2. A cuprinde pe cineva (cu brațele). 3. Fig. A captiva, a subjugă, a încânta, a fermeca. 4. A așeza în rând, a lega unul de altul, a coordona, a împreuna (în mod logic). ♦ Refl. A urma unul după altul (în șir neîntrerupt). [Prez. înd și: *înlănțuiesc*] — **În + lanț + suf. -ui** (după fr. *enchaîner*).

ÎNLĂNȚUIRE, *înlănțuire*, s.f. Acțiunea de a (se) *înlănțui* și rezultatul ei. — V. **înlănțui**.

ÎNLĂNȚUIT, **-Ă**, *înlănțuiți*, *-te*, adj. 1. Pus, legat în lanțuri; încătușat. ♦ (Despre oameni) Îmbrățișat. 2. Legat (logic) unul de altul într-o succesiune continuă. — V. **înlănțui**.

ÎNLĂȚURĂ, *înlățur*, vb. I. Tranz. A da la o parte, a îndepărta; a delătura; *p. ext.* a face să dispară. — **În + lățuri** (pl. lui *lățură*).

ÎNLĂȚURĂRE s.f. Acțiunea de a *înlățura*; îndepărtare, eliminare, excludere. — V. **înlățura**.

ÎNLĂUNTRU adv. v. **înauntru**.

ÎNLĂUNTRUL prep. v. **înauntru**.

ÎNLEMNI, *înlemnesc*, vb. IV. Intranz. și tranz. A rămâne sau a face să rămână nemișcat de frică, de spaimă sau de uimire; a încremeni, a înmărmuri, a împietri. ♦ Refl. Fig. (Rar) A deveni insensibil, neîndurător; a se împietri. — **În + lemn**.

ÎNLEMNIRE s.f. Acțiunea de a *înlemni*. — V. **înlemni**.

ÎNLEMNIȚ, **-Ă**, *înlemniți*, *-te*, adj. Care a rămas nemișcat de frică, de spaimă, de uimire; încremenit, înmărmurit, împietrit. — V. **înlemni**.

ÎNLESNI, *înlesnesc*, vb. IV. Tranz. 1. A face ca ceva să fie ușor de realizat, de obținut; a ușura, a facilita. 2. A ajuta pe cineva; a ușura cuiva o muncă, o acțiune. ♦ Refl. (Reg.) A-și îmbunătăți situația materială. — **În + lesne**.

ÎNLESNIRE, *înlesniri*, s.f. Acțiunea de a *înlesni* și rezultatul ei; facilitare, ușurare. ♦ Loc. adv. *Cu înlesnire* = lesne, ușor. ♦ Ajutorare, ajutor. — V. **înlesni**.

ÎNLOCUI, *înlocuiesc*, vb. IV. Tranz. 1. A pune ceva sau pe cineva în locul altuia. 2. A îndepărta pe cineva dintr-un post, numind pe altcineva în locul lui. 3. A ține cuiva locul într-o funcție, într-o muncă etc. — Din loc. adv. **în loc** + suf. *-ui*.

ÎNLOCUIRE s.f. Acțiunea de a *înlocui* și rezultatul ei. — V. **înlocui**.

ÎNLOCUITOR, **-OĂRE**, *înlocuitori*, *-oare*, adj., s.m. și f., s.n. (Persoană sau produs, material etc.) care înlocuiește sau cu care poate fi înlocuit cineva sau ceva. [Pr.: *-cu-i*] — **Înlocui + suf. -tor**.

ÎNLUMINĂ, *înluminez*, vb. I. Tranz. A împodobi o carte cu miniaturi, viniete, litere colorate. — Din fr. **enluminer**.

ÎNLUNTRU adv. v. **înauntru**.

ÎNMAGAZINĂ, *înmagazinez*, vb. I. Tranz. A pune, a așeza mărfuri, produse etc. într-o magazie (pentru a le păstra); a depozita. ♦ P. gener. (Adesea fig.) A aduna, a acumula (cunoștințe, învățătură, energie etc.). — Din fr. **emmagasiner**.

ÎNMAGAZINĂRE s.f. Acțiunea de a *înmagazina* și rezultatul ei. — V. **înmagazina**.

ÎNMATRICULĂ, *înmatriculez*, vb. I. Tranz. și refl. A (se) înscrie, a (se) trece într-o matricolă; a matricula. — Din fr. **immatriculer**, lat. **immatriculare**.

ÎNMATRICULĂRE, *înmatriculări*, s.f. Acțiunea de a (se) *înmaticula*; înscriere într-o matricolă. — V. **înmaticula**.

ÎNMĂNUNCHEĂ, *înmănunchez*, vb. I. 1. Tranz. A strânge, a lega în mănunchi. 2. Refl. Fig. A se aduna la un loc. — **În + mănunchi**.

ÎNMĂNUNCHERE s.f. Faptul de a (se) *înmănunchea*. — V. **înmănunchea**.

ÎNMĂNUȘAT, **-Ă**, *înmănușați*, *-te*, adj. Care poartă mănuși; cu mănuși. — **În + mănușă** (după fr. *ganté*).

ÎNMĂRMURI, *înmărmuresc*, vb. IV. Intranz. și tranz. A rămâne sau a face să rămână încremenit de frică, de groază, de uimire; a înlemni, a încremeni, a împietri. ♦ (În basme) A (se) transforma în piatră. — **În + marmură**.

ÎNMĂRMURIRE, *înmărmuriri*, s.f. Faptul de a *înmărmuri*; încremenire, înlemnire, împietrire. — V. **înmărmuri**.

ÎNMĂRMURIT, **-Ă**, *înmărmuriți*, *-te*, adj. Care a rămas nemișcat de frică, de groază, de uimire; înlemnit, încremenit. ♦ (În basme) Care a fost transformat în piatră. — V. **înmărmuri**.

ÎNMĂRMURITÓR, **-OĂRE**, *înmărmuritori*, *-oare*, adj. (Rar) Care te lasă înmărmurit. — **Înmărmuri + suf. -tor**.

ÎNMÂNĂ, *înmânez*, vb. I. Tranz. A da², a remite, a preda un obiect în mâna cuiva. — **În + mână**.

ÎNMÂNARE s.f. Acțiunea de a *înmâna*; remitere, predare. — V. **înmâna**.

ÎNMII, *înmiesc*, vb. IV. Tranz. și refl. A (se) mări de o mie de ori; *p. ext.* a (se) înmulți, a spori (ceva) foarte mult. — **În + mie**.

ÎNMIIRE, *înmiri*, s.f. Acțiunea de a *înmii* și rezultatul ei. — V. **înmii**.

ÎNMIIȚ, **-Ă**, *înmiiți*, *-te*, adj. (Adesea adverbial) De o mie de ori mai mare sau mai mult; *p. ext.* foarte mare, foarte mult. — V. **înmii**.

ÎNMIRESMĂ, *înmiresmez*, vb. I. Tranz. A parfuma, a îmbălsăma, a miresma. — **În + mireasmă**.

ÎNMIRESMĂRE, *înmiresmări*, s.f. Mirosoasă, parfum. — V. **înmiresma**.

ÎNMIRESMĂȚ, **-Ă**, *înmiresmați*, *-te*, adj. Care produce sau conține o mireasmă; parfumat, frumos mirositor. — V. **înmiresma**.

ÎNMLĂDIA, *înmlădiez*, vb. I. Refl. și tranz. (Pop.) A (se) mlădia. [Pr.: *-di-a*] — **În + mlădia**.

ÎNMLĂDIERE, *înmlădieri*, s.f. (Pop.) Acțiunea de a (se) *înmlădia*; mlădiere. [Pr.: *-di-e*] — V. **înmlădia**.

ÎNMLĂDIÓS, **-OĂSĂ**, *înmlădioși*, *-oase*, adj. (Rar) Mlădios. [Pr.: *-di-os*] — **În + mlădios**.

ÎNMOINĂ, pers. 3 *înmoinează*, vb. I. Refl. impers. (Pop.) A se mai încălzi vremea, a se face moină, a se moina. — **În + moină**.

ÎNMORMĂNTĂ, *înmormântez*, vb. I. 1. Tranz. A așeza un mort în mormânt; a îngropa, a înhuma, a astruca, a mormânta. 2. Tranz. și refl. Fig. A (se) îngropa (II 2). ♦ Tranz. A da ceva uitării. — **În + mormânt**.

ÎNMORMĂNTĂRE, *înmormântări*, s.f. Ceremonia, ritualul așezării în mormânt; îngropare, înhumare, îngropăciune, mormântare. — V. **înmormânta**.

ÎNMUGURÎ, pers. 3 *înmugurește*, vb. IV. Intranz. A face muguri; a muguri, a încăpuși. ♦ Fig. (Despre idei, soluții etc.) A lua naștere, a prinde contur în mintea cuiva. — **În + mugur**.

ÎNMUGURIRE, *înmuguriri*, s.f. Faptul de a *înmuguri*; mugurire. — V. **înmuguri**.

ÎNMUGURIT, **-Ă**, *înmuguriți*, *-te*, adj. Care a făcut muguri; mugurit, încăpușat. — V. **înmuguri**.

ÎNMUIĂ, *înmói*, vb. I. 1. Tranz. A băga, a introduce într-un lichid, a muia. G Refl. *Rufele s-au înmuiat*. ♦ A uda, a umezi. ♦ Fig. (Rar) A împodobi cu cusături, cu broderii de mătase, de fir (aurit) etc. 2. Tranz. și refl. A face să devină sau a deveni mai moale, prin încălzire sau prin subțiere cu un lichid. ♦ Expr. *A (i se) înmuia (cuiva) înima* = a (se) înduoșoa. ♦ Fig. A (se) potoli, a (se) calma; a (se) liniști. ♦ Refl. (Despre ger, despre vreme) A fi mai blând; a se domoli, a se potoli. 3. Tranz. și refl. Fig. A face să fie sau a deveni mai blând; a (se) îmblânzi. — **În + muia**.

ÎNMUIĂT, *-Ă, înmuiat*, *-te*, adj. 1. Introdus în apă sau în alt lichid; umezit, îmbibat cu un lichid. ♦ (Despre ochi) Înlăcrimat. 2. Devenit moale (prin încălzire sau prin adaos de lichid). ♦ Fig. Fără vlagă, fără putere. 3. Fig. (Despre oameni și stările lor sufletești) Potolit, calmat, liniștit; *p. ext.* îmblânzit. ♦ Înduoșat, mișcat. — V. **Înmuia**.

ÎNMUIERE, *înmuieri*, s.f. Acțiunea de a (se) *înmuia* și rezultatul ei. — V. **înmuia**.

ÎNMUIETÓR, *înmuietoare*, s.n. Vas în care se înmoaie cerealele înainte de a fi puse la încolțit. — **Înmuia** + suf. *-ător*.

ÎNMULȚI, *înmulțesc*, vb. IV. Refl. și tranz. 1. A spori, a (se) mări în număr sau cantitativ. ♦ Tranz. A face operația înmulțirii; a multiplica. 2. A (se) mări prin reproducere numărul indivizilor din aceeași specie. — **În + mult**.

ÎNMULȚIRE, *înmulțiri*, s.f. Acțiunea de a (se) *înmulți* și rezultatul ei. ♦ Operație aritmetică fundamentală care constă din mărirea unui număr (de înmulțit) de atâtea ori cât alt număr (înmulțitorul), pentru obținerea unui rezultat numit produs; multiplicare. ♦ *Tabla înmulțirii* = tablou care conține produsele înmulțirii între ele a primelor zece numere. — V. **înmulți**.

ÎNMULȚÍT, *-Ă, înmulțit*, *-te*, adj. Sport, mărit⁴ (numeric sau cantitativ). — V. **înmulți**.

ÎNMULȚÍTÓR, *înmulțitori*, s.m. Unul dintre factorii înmulțirii, care arată (în cazul numerelor) de câte ori se înmulțește de înmulțitul. — **Înmulți** + suf. *-tor*.

ÎNMURGÍ, pers. 3 *înmurgește*, vb. IV. Intrans. și refl. impers. (Pop.) A (se) însera. ♦ Loc. adv. *Pe înmurgite* = în amurg. — Din loc. adv. **În amurg**.

ÎNMURGÍT s.n. (Pop.) Amurg. — V. **înmurgi**.

ÎNNAVETĂRE s.f. Operația de a încărca și de a transporta cu navele. — Din *navetă*¹.

ÎNNĂDI, *înnădesc*, vb. IV. 1. Tranz. A-i adăuga unui obiect (cosând, înnodând, lipind etc.) o bucată, o porțiune (de același fel), pentru a-l mări, a-l lungi etc.; a pune o nadă. ♦ Expr. (Refl.) *A se înnădi la vorbă* = a se porni la vorbă, a se pune pe taifas. 2. Refl. Fig. A prinde poftă de ceva bun, a lua obiceiul, nărvul; a (se) năvăli. ♦ Expr. *A se înnădi la cașcaval* = a se obrăznicii, a-și lua nasul la purtare. ♦ A se obișnui să meargă prea des undeva, să facă ceva (nepermis). — **În + nadă**.

ÎNNĂDIRE, *înnădiri*, s.f. Acțiunea de a (se) *înnădi* și rezultatul ei. — V. **înnădi**.

ÎNNĂDÍT, *-Ă, înnădit*, *-te*, adj. Cusut, înnodat, sudat etc. cu o bucată (de același fel) pentru a deveni mai mare, mai lung. — V. **înnădi**.

ÎNNĂDITURĂ, *înnădituri*, s.f. Bucată înnădită, nadă; locul unde s-a înnădit. — **Înnădi** + suf. *-tură*.

ÎNNĂMOLÍ, *înnămolesc*, vb. IV. 1. Refl. și tranz. A (se) înfunda în nămol; a (se) murdări de nămol. 2. Refl. (Despre albia unei ape curgătoare) A se împotmoli, a se îngusta din cauza aluviunilor. [Var.: **înnomolí** vb. IV] — **În + nămol**.

ÎNNĂMOLIRE, *înnămoliri*, s.f. Acțiunea de a (se) *înnămolí* și rezultatul ei; împotmolire. [Var.: **înnomolíre** s.f.] — V. **înnămolí**.

ÎNNĂMOLÍT, *-Ă, înnămolit*, *-te*, adj. Înfundat în nămol, acoperit cu nămol; înglodat. [Var.: **înnomolít**, *-ă* adj.] — V. **înnămolí**.

ÎNNĂRĂVÍ, *înnărevesc*, vb. IV. Refl. și tranz. (Reg.) A (se) năvăli. — **În + năvăli**.

ÎNNĂSCÚT, *-Ă, înnăscuți*, *-te*, adj. Care aparține cuiva din naștere, cu care se naște cineva; congenital, nativ. — **În + născut** (după fr. *inné*).

ÎNNEBUNÍ, *înebnesc*, vb. IV. Intrans. A-și pierde facultățile mintale; a deveni nebun; a se aliena; (prin exagerare) a-și pierde calmul, stăpânirea de sine. ♦ Tranz. *Durerea l-a înebnit*. ♦ Expr. (Tranz.) *Nu mă-inebnii!*, se spune cuiva pentru a exprima mirarea sau neîncrederea față de cele auzite. ♦ Tranz. A face pe cineva să-și piardă stăpânirea de sine; a agasa, a enerva. — **În + nebun**.

ÎNNEBUNÍRE s.f. (Rar) Faptul de a *înebnii*. — V. **înebnii**.

ÎNNEBUNÍT, *-Ă, înebnit*, *-te*, adj. Care și-a pierdut facultățile mintale; nebun; (prin exagerare) surescitat, agitat. — V. **înebnii**.

ÎNNEBUNITÓR, *-OÁRE, înebnitori*, *-oare*, adj. Care te face să înebnesti; exasperant. — **Înebnii** + suf. *-tor*.

ÎNNEGREALĂ, *înegreli*, s.f. (Rar) Înegrire. — **Înegri** + suf. *-eală*.

ÎNNEGRI, *înegresc*, vb. IV. 1. Tranz. A vopsi, a da cu negru; a negri; *p. ext.* a face să devină de culoare închisă, a întuneca. ♦ Expr. (Fam.) *A înegrii hârtia* = a scrie. ♦ Intrans. și refl. A deveni negru; *p. ext.* a căpăta o culoare închisă, a se întuneca. ♦ Refl. (Despre oameni) A se bronză. ♦ A murdări, a păta. 2. Intrans. A apărea, a se detașa ca o pată întunecată pe un fond de culoare deschisă. 3. Tranz. Fig. A prezenta în culori sumbre, defăimătoare; a ponegri. — **În + negru**.

ÎNNEGRÍRE s.f. Acțiunea de a (se) *înegrii*; înegreală. — V. **înegrii**.

ÎNNEGRÍT, *-Ă, înegrit*, *-te*, adj. 1. Vopsit în negru, devenit negru. 2. (Despre oameni) Bronzat. — V. **înegrii**.

ÎNNEGURĂ, *înegurez*, vb. I. 1. Tranz. și refl. A (se) acoperi cu negură, cu ceață; a (se) întuneca. ♦ Fig. (Despre oameni, despre chipul sau despre privirea lor) A căpăta o expresie tristă; a se întuneca. — **În + negură**.

ÎNNEGURĂRE, *înegurări*, s.f. Faptul de a (se) *înegura*; întunecare. — V. **înegura**.

ÎNNEGURÁT, *-Ă, înegurați*, *-te*, adj. Acoperit de negură sau de ceață; întunecat; *fig.* (despre oameni, despre chipul sau despre privirea lor) întunecat, posomorat. — V. **înegura**.

ÎNNEMURÍ¹, *înemuresc*, vb. IV. Tranz. (Înv.) A face nemuritor, a immortaliza. — **În + ne + muri** (după fr. *immortaliser*).

ÎNNEMURÍ², *înemuresc*, vb. IV. Refl. recipr. (Reg.) A se înrudi. — **În + neamuri** (pl. lui *neam*).

ÎNNEMURÍRE, *înemuriri*, s.f. (Reg.) Înrudire. — V. **înemuri²**.

ÎNNISIPÁ, pers. 3 *înnisipează*, vb. I. Refl. (Despre căi de comunicație) A se acoperi cu un strat de nisip; (despre canale, conducte etc.) a se astupa cu nisip. — **În + nisip**.

ÎNNISIPÁRE, *înnisipări*, s.f. Acțiunea de a se *înnisipa*. — V. **înnisipa**.

ÎNNISIPÁT, *-Ă, înnisipați*, *-te*, adj. (Despre drumuri, canale etc.) Care este acoperit sau astupat cu nisip. — V. **înnisipa**.

ÎNNOBILÁ, *înnobilez*, vb. I. 1. Tranz. A investi o persoană cu un titlu de noblețe. ♦ Tranz. și refl. Fig. A face ca cineva să devină sau a deveni mai distins, mai rafinat; a (se) înălța. 2. Tranz. și refl. (pas.) A (se) îmbunătăți calitatea unei rase de animale sau a unei specii de plante; a (se) îmbunătăți proprietățile unor substanțe, unor materiale prin procedee fizice sau chimice. — **În + nobil** (după fr. *anoblir* și *ennoblir*).

ÎNNOBILÁRE, *înnobilări*, s.f. Acțiunea de a (se) *înnobila*. — V. **înnobila**.

ÎNNOBILÁT, *-Ă, înnobilati*, *-te*, adj. 1. Care a primit un titlu de noblețe; fig. devenit mai distins, mai rafinat. 2. (Despre animale sau plante) Care și-a îmbunătățit calitatea. ♦ (Despre substanțe sau materiale) Care și-a îmbunătățit proprietățile prin procedee fizice sau chimice. — V. **înnobila**.

ÎNNODÁ, *înnód*, vb. I. 1. Tranz. și refl. A (se) face un nod la ceva; a (se) lega, a (se) uni printr-un nod. ♦ Expr. (Refl.) *A se înnoda la vorbă* = a se porni pe vorbă; a se așterne la vorbă, la taifas. 2. Tranz. Fig. A agonisi. ♦ A improviza, a înjigheba. — **În + nod**.

ÎNNODÁRE, *înnodări*, s.f. Acțiunea de a (se) *înnoda*. — V. **înnoda**.

ÎNNODÁT, *-Ă, înnodați*, *-te*, adj. (Despre fire) Care este legat, unit printr-un nod. ♦ Care a făcut nod; care are unul sau mai multe noduri. — V. **înnoda**.

ÎNNODÁTURĂ, *înnodături*, s.f. Înnodare; nod; lucru înnodat. — **Înnoda** + suf. *-ătură*.

ÎNNOÍ, *înnoiesc*, vb. IV. 1. Tranz. și refl. A (se) face ca nou (înlocuind ce era vechi, uzat); a (se) reface, a (se) repara. ♦ Tranz. A pune un lucru nou în locul altuia vechi; a primesti, a schimba. ♦ Refl. A se îmbrăca cu ceva nou. 2. Refl. Fig. A se înprospăta, a se redestepta, a se regenera. 3. Tranz. A face încă o dată, a relua o acțiune. ♦ A prelungi valabilitatea unei autorizații, a unui document. — **În + nou**.

ÎNNOÍRE, *înnoiri*, s.f. Acțiunea de a (se) *înnoi* și rezultatul ei; refacere, reparare; *fig.* transformare, prefacere; regenerare. ♦ Repetare, reluare. — V. **înnoi**.

ÎNNOÍT, *-Ă, înnoiți*, *-te*, adj. 1. Făcut din (sau ca) nou; reparat. ♦ Îmbrăcat cu ceva nou. 2. Fig. Schimbat, primesti, înprospătat. — V. **înnoi**.

ÎNNOITÓR, *-OÁRE, înnoitori*, *-oare*, adj. Care înnoiește, inovează, regenerează; novator. [Pr.: *-no-i*] — **Înnoi** + suf. *-tor*.

ÎNNOMOLÍ vb. IV v. **înnămolí**.

ÎNNOMOLÍRE s.f. v. **înnămolire**.

ÎNNOMOLÍT, *-Ă* adj. v. **înnămolit**.

ÎNNOPTÁ, *înnoptez*, vb. I. 1. Intrans. și refl. impers. A se face noapte, a se întuneca. ♦ Loc. adv. *Pe înnoptate* (sau *înnoptat*) = la căderea nopții.

2. Intrans. A fi surprins de noapte; a petrece noaptea undeva. — **În + noapte**.

ÎNNOPTÁRE s.f. Faptul de a (se) *înnopta*; cădere a nopții, înnoptat¹. — V. **înnopta**.

ÎNNOPTAT¹ s.n. 1. Înnoptare. 2. Rămânere undeva peste noapte. — V. **înnopta**.

ÎNNOPTĂT², **-Ă**, *înnoptați, -te*, adj. Peste care s-a lăsat noaptea; fig. întunecat, posomorât. — V. **înnopta**.

ÎNNORĂ, *innorez*, vb. I. 1. Intrans. și refl. impers. (La pers. 3) A se ivi (mulți) nori pe cer. ♦ (Pop.; despre vreme, cer, lună, soare) A se întuneca din cauza norilor. 2. Tranz. și refl. Fig. A (se) întrista, a (se) posomorî. [Var.: **înnoură** vb. I] — **În + nor**.

ÎNNORĂRE, *înnorări*, s.f. Faptul de a (se) *innora*; acoperire a cerului cu nori. ♦ Fig. Tristețe, mâhnire. [Var.: **înnourare** s.f.] — V. **innora**.

ÎNNORĂT, **-Ă**, *înnorați, -te*, adj. (Despre cer) Acoperit, umbrit de nori; noros. ♦ Fig. Trist, posomorât. [Var.: **înnourat, -ă** adj.] — V. **innora**.

ÎNNOROI, *înnoroiesc*, vb. IV. Tranz. și refl. A (se) umple de noroi, a (se) înfunda în noroi. [Var.: **înnoroia** vb. I] — **În + noroi**.

ÎNNOROIA vb. I v. **înnoroii**.

ÎNNOROIAȚ, **-Ă** adj. v. **înnoroit**.

ÎNNOROIRE s.f. Acțiunea de a (se) *innoroi*. — V. **înnoroii**.

ÎNNOROIT, **-Ă**, *înnoroiiți, -te*, adj. Umplut de noroi; înfundat în noroi. [Var.: **înnoroiaț, -ă** adj.] — V. **înnoroii**.

ÎNNOURĂ vb. I v. **innora**.

ÎNNOURĂRE s.f. v. **innorare**.

ÎNNOURĂT, **-Ă** adj. v. **înnorat**.

ÎNOCULĂ vb. I v. **inocula**.

ÎNŌT s.f. Plutire și înapoiare (a unor ființe) la suprafața sau în interiorul apei, deplasare în apă prin mișcări ritmice cu brațele și cu picioarele. ♦ Loc. adv. *De-a înotul* = înotând. ♦ (Adverbial) Înotând. — Din **înota** (derivat regresiv).

ÎNOTĂ, *înot*, vb. I. Intrans. 1. A se deplasa în apă cu mișcări ritmice. ♦ A pluti. 2. A fi cufundat într-un lichid; a fi înconjurat din toate părțile de un lichid. ♦ Fig. A fi copleșit, apăsător de ceva. ♦ Fig. A înainta cu greu (prin noroi, prin zăpadă etc.). ♦ Fig. A avea ceva din abundență. — Lat. pop. **innotare**.

ÎNOTĂRE, *înotări*, s.f. Acțiunea de a *înota*; înotat. — V. **înota**.

ÎNOTĂT s.n. Înotare. — V. **înota**.

ÎNOTĂTOR, **-OĂRE**, *înotători, -oare*, adj., s.m., s.f. 1. Adj., s.m. și f. (Persoană, ființă) care înoată, care știe să înoate. ♦ Sportiv care practică înotul. 2. S.f. Aripioară a peștelui sau a altor animale acvatice, care servește ca organ de propulsie și de stabilitate; aripă. — **Înota** + suf. **-ător**.

ÎNRĂDĂCINĂ, *înrădăcinez*, vb. I. Refl. A se fixa în pământ prin rădăcini; a prinde rădăcini. ♦ Fig. A pătrunde adânc (în conștiință, în obișnuință etc.). — **În + rădăcină**.

ÎNRĂDĂCINĂRE s.f. Acțiunea de a se *înrădăcina*. — V. **înrădăcina**.

ÎNRĂDĂCINAȚ, **-Ă**, *înrădăcinați, -te*, adj. Fixat în pământ prin rădăcini. ♦ Fig. Pătruns adânc (în conștiință, în obișnuință etc.). — V. **înrădăcina**.

ÎNRĂI, *înrăiesc*, vb. IV. Refl. și tranz. A deveni sau a face să devină (mai) rău, (mai) răutăcios (mai) grav. — **În + rău**.

ÎNRĂIRE s.f. Faptul de a (se) *înrăi*. — V. **înrăi**.

ÎNRĂIT, **-Ă**, *înrăiți, -te*, adj. Care a devenit (mai) rău, (mai) grav, (mai) vicios. — V. **înrăi**.

ÎNRĂMĂ, *înrămez*, vb. I. Tranz. A pune un obiect în ramă; a încadra. — **În + ramă**.

ÎNRĂUȚĂȚI, *înrăuțesc*, vb. IV. Tranz. și refl. A (se) face (mai) rău, a (se) agrava. [Pr.: **-ră-u-**] — **În + răutate**.

ÎNRĂUȚĂȚIRE, *înrăuțătiri*, s.f. Faptul de a (se) *înrăuțăți*; agravare. [Pr.: **-ră-u-**] — V. **înrăuțăți**.

ÎNRĂUȚĂȚIT, **-Ă**, *înrăuțățiți, -te*, adj. Care a devenit (mai) rău; care s-a agravat. [Pr.: **-ră-u-**] — V. **înrăuțăți**.

ÎNRĂURI, *înrăuresc*, vb. IV. Tranz. și intrans. A exercita o influență asupra cuiva sau a ceva; a influența. — Cf. fr. *influer, influence*, germ. *beeinflussen*.

ÎNRĂURIRE, *înrăuriri*, s.f. Acțiunea de a *înrăuri* și rezultatul ei; influență¹. — V. **înrăuri**.

ÎNREGIMENTĂ, *înregimentez*, vb. I. Refl. și tranz. A intra sau a face să intre într-o grupare, într-un partid etc.; a (se) înrola. — Din fr. **enrégimenter**.

ÎNREGIMENTĂRE s.f. Acțiunea de a (se) *înregimenta* și rezultatul ei. — V. **înregimenta**.

ÎNREGISTRĂ, *înregistrează*, vb. I. Tranz. 1. A înscrie într-un registru. 2. A reține prin scris un fapt, un eveniment; a imprima (cu mijloace tehnice) sunetele, fenomenele luminoase etc. ♦ Fig. A întipări în minte, a memora. 3. A obține un anumit rezultat, o anumită realizare etc. A *înregistra un succes important*. — Din fr. **enregistrer**.

ÎNREGISTRĂRE, *înregistrări*, s.f. Acțiunea de a (se) *înregistra* și rezultatul ei; (concr.) ceea ce a fost înregistrat. ♦ Fixarea pe un suport a sunetelor, imaginilor, datelor în vederea păstrării lor un timp nedeterminat și a redării lor ulterioare — V. **înregistra**.

ÎNREGISTRĂTOR, **-OĂRE**, *înregistrații, -oare*, adj., s.n. (Aparat, dispozitiv) care înregistrează. — **Înregistra** + suf. **-tor**.

ÎNROBÍ, *înrobesc*, vb. IV. Tranz. A supune, a robi, a subjugă, a aservi. — **În + rob**.

ÎNROBÍRE, *înrobiri*, s.f. Acțiunea de a *înrobi* și rezultatul ei. — V. **înrobi**.

ÎNROBÍT, **-Ă**, *înrobiți, -te*, adj. Subjugat, aservit. — V. **înrobi**.

ÎNROBITÓR, **-OĂRE**, *înrobitori, -oare*, adj., s.m. și f. (Persoană) care înrobește pe cineva. — **Înrobi** + suf. **-tor**.

ÎNROLĂ, *înrolez*, vb. I. Refl. și tranz. A (se) înscrie în rândurile armatei; p. ext. a (se) înscrie într-o organizație, într-un partid; a (se) înregimenta. — Din fr. **enrôler**.

ÎNROLĂRE, *înrolări*, s.f. Acțiunea de a (se) *înrola* și rezultatul ei. — V. **înrola**.

ÎNROȘÍ, *înroșesc*, vb. IV. 1. Refl. și tranz. A face să capete sau a căpăta culoarea roșie; a (se) face roșu; a (se) îmbujora, a (se) înflăcăra, a (se) împurpura. ♦ A (se) încinge în foc. 2. Tranz. (Rar) A colora, a vopsi în roșu; a roși. 3. Refl. (Despre fructe) A se coace. — **În + roșu** sau **roși**.

ÎNROȘÍRE s.f. Faptul de a (se) *înroși*. — V. **înroși**.

ÎNROȘÍT, **-Ă**, *înroșiți, -te*, adj. Colorat în roșu; devenit roșu; roșit. — V. **înroși**.

ÎNROURĂ, pers. 3 *înrouează*, vb. I. Refl. A se acoperi cu rouă. [Pr.: **-ro-u-**] — **În + roua**.

ÎNROURĂT, **-Ă**, *înrouați, -te*, adj. Acoperit, plin de rouă. [Pr.: **-ro-u-**] — V. **înroua**.

ÎNRUDÍ, *înrudesc*, vb. IV. Refl. recipr. 1. A fi sau a deveni rudă cu cineva; a se înnemuri². 2. Fig. A avea caractere (esențiale) comune cu cineva sau cu ceva. — **În + rudă**.

ÎNRUDÍRE, *înrudiri*, s.f. Faptul de a se *înrudi*; rudire. — V. **înrudi**.

ÎNRUDÍT, **-Ă**, *înrudiți, -te*, adj. 1. Care este sau a devenit rudă cu cineva. 2. Fig. Care prezintă caractere (esențiale) comune cu cineva sau cu ceva; care are afinitate cu cineva sau cu ceva. — V. **înrudi**.

ÎNS, **ÎNSĂ**, *înși, înse*, pron. 1. (Pronume personal, azi art., precedat de prep. „întru”, „printru”) El, ea, dânsul, dânsa. 2. (Pronume de întărire, de obicei adjectival, astăzi numai la f. pl.) Înșuși. *Ele însele*. — Lat. **ipsus, ipsa** (= *ipse, ipsa*).

ÎNSĂ conj. 1. (Adversativ, leagă două propoziții sau două părți de propoziție) Cu toate acestea, totuși, dar. 2. (Arată trecerea la altă idee) Dar, pe de altă parte. — Lat. **ipsa**.

ÎNSĂCUIȚ, **-Ă**, *însăcuiți, -te*, adj. Care este pus în saci. — De la **sac**.

ÎNSĂILĂ, *însăilez*, vb. I. Tranz. A coase în mod provizoriu cu împunsături depărtate; a prinde cu un fir de ață (albă) locurile pe unde se va coase apoi definitiv. ♦ Fig. A face superficial un lucru; a înșigheba; a improviza, a înșira. [Pr.: **-să-i-**] — Var.: **însellá** vb. I] — Cf. s.a.ia.

ÎNSĂILĂRE, *însăilări*, s.f. Acțiunea de a *însăila* și rezultatul ei. [Pr.: **-să-i-**] — Var.: **înselláre** s.f.] — V. **însăila**.

ÎNSĂILĂT¹ s.n. Însăilare. [Pr.: **-să-i-**] — Var.: **însellát** s.n.] — V. **însăila**.

ÎNSĂILĂT², **-Ă**, *însăilați, -te*, adj. Cusut provizoriu. ♦ Fig. Făcut în mod superficial, provizoriu; înșighebat, improvizat. [Pr.: **-să-i-**] — Var.: **însellát, -ă** adj.] — V. **însăila**.

ÎNSĂILĂTURĂ, *însăilături*, s.f. Cusătură provizorie, cu împunsături rare. [Pr.: **-să-i-**] — **Însăila** + suf. **-ătură**.

ÎNSĂMÂNȚĂ, *însămânțez*, vb. I. Tranz. 1. A pune în pământ semințele unei culturi; a semăna¹. 2. A pune în apă icre sau pești de reproducție, în vederea obținerii unei culturi artificiale. ♦ A introduce pe cale artificială gameți masculi în organele genitale femele, în vederea reproducției. ♦ A introduce într-un mediu nutritiv propice bacterii, germeni microbieni etc. — **În + sămânță** (după fr. *ensemencer*).

ÎNSĂMÂNȚĂRE, *însămânțări*, s.f. Acțiunea de a *însămânța* și rezultatul ei; însămânțat¹. G *Însămânțare artificială* = înseminare artificială. — V. **însămânța**.

ÎNSĂMÂNȚĂT¹ s.n. Însămânțare. — V. **însămânța**.

ÎNSĂMÂNȚĂT², **-Ă**, *însămânțați, -te*, adj. Care a fost semănat; în care s-au făcut însămânțări. — V. **însămânța**.

ÎNSĂNĂTOȘĂ vb. I v. **însănătoși**.

ÎNSĂNĂTOȘĂRE s.f. v. **însănătoșire**.

ÎNSĂNĂTOȘĂT, **-Ă** adj. v. **însănătoșit**.

ÎNSĂNĂTOȘI, *însănătoșesc*, vb. IV. Refl. și tranz. A (se) face sănătos, a (se) vindeca de o boală; a (se) lecu. [Var.: **Însănătoșă** vb. I.] — **În + sănătos**.

ÎNSĂNĂTOȘIRE, *însănătoșiri*, s.f. Faptul de a (se) însănătoși; vindecare, înzdrăvenire, întremare, lecuire. [Var.: **Însănătoșare** s.f.] — V. **Însănătoși**.

ÎNSĂNĂTOȘIT, *-Ă, însănătoșiti*, *-te*, adj. Vindecat, înzdrăvenit, lecut. [Var.: **Însănătoșat**, *-ă* adj.] — V. **Însănătoși**.

ÎNSĂNĂTOȘITÓR, *-OĂRE, însănătoșitori*, *-oare*, adj. (Rar) Care însănătoșește. — **Însănătoși** + suf. *-tor*.

ÎNSĂRCINĂ, *însărcinez*, vb. I. Tranz. 1. A încredința cuiva îndeplinirea unei acțiuni; a da cuiva o sarcină. ♦ Refl. A lua asupra sa o sarcină. 2. A face ca o femeie să devină gravidă. — **În + sarcină**.

ÎNSĂRCINĂRE, *însărcinări*, s.f. Acțiunea de a (se) însărcina și rezultatul ei; misiune, îndatorire. — V. **Însărcina**.

ÎNSĂRCINĂT, *-Ă, însărcinați*, *-te*, adj., (3) *însărcinați*, s.m. 1. Adj. Care a primit o sarcină. 2. Adj. (Despre femei) Care poartă un făt în pântece; gravidă. 3. S.m. (În sintagma) *Însărcinat cu afaceri* = consilier, secretar etc. care conduce misiunea diplomatică în absența șefului permanent. — V. **Însărcina**.

ÎNSĂNGERĂ, *însăngerez*, vb. I. Tranz. A face să curgă sânge, a umple de sânge. ♦ A păta ceva cu sânge. ♦ Fig. A înșoși. — **În + săngera**.

ÎNSĂNGERĂT, *-Ă, însăngerați*, *-te*, adj. Plin de sânge; care săngerează. ♦ (Despre ochi) Injectat. ♦ Fig. De culoarea sângelui; roșu. — V. **Însăngera**.

ÎNSCĂUNĂ, *încăunuez*, vb. I. Refl. și tranz. A (se) urca pe tron ca domn al țării; a (se) încorona, a (se) întrona. ♦ Tranz. A numi, a alege un arhieru; *p. gener.* a numi într-o funcție, a instala într-un post. [Pr.: *-scă-u-*] — **În + scaun**.

ÎNSCĂUNĂRE, *încăunări*, s.f. Acțiunea de a (se) încăuna și rezultatul ei. [Pr.: *-scă-u-*] — V. **Încăuna**.

ÎNSCĂUNĂT, *-Ă, încăunați*, *-te*, adj. Care s-a urcat pe tron; care a primit demnitatea de arhieru; *p. gener.* ajuns la putere, instaurat. [Pr.: *-scă-u-*] — V. **Încăuna**.

ÎNSCENĂ, *înscenez*, vb. I. Tranz. 1. A regiza un spectacol, a pune în scenă. 2. Fig. A pune la cale acțiuni rău intenționate spre a aduce cuiva prejudicii. — Din it. **inscenare**.

ÎNSCENĂRE, *înscenări*, s.f. Acțiunea de a *însce*na și rezultatul ei. — V. **Însce**na.

ÎNSCORTOȘĂ, *încortășez*, vb. I. Refl. și tranz. (Rar) A prinde sau a face ca ceva să prindă scoarță. — **În + scortșos**.

ÎNSCRIE, *înscriu*, vb. III. 1. Tranz. și refl. A(-și) scrie, a(-și) trece numele într-un catalog, într-o condiță etc.; a (se) înregistra, a (se) înmatricula. ♦ Expr. (Refl.) *A se înscrie în fals* = a susține în fața unei instanțe judiciare că dovada (scrisă) adusă de partea adversă este falsă. ♦ Tranz. A consemna ceva în scris. 2. Tranz. A construi o figură geometrică în perimetrul alteia, astfel încât unele puncte ale celei dintâi să fie tangente la cealaltă. 3. Tranz. (Sport) A marca unul sau mai multe puncte adversarului. [Perf. s. *înscrisei*, part. *înscriș*] — **În + scrie** (după fr. *inscrire*).

ÎNSCRIERE, *înscrieri*, s.f. Acțiunea de a (se) înscrie și rezultatul ei. ♦ (În sintagma) *Înscriere în fals* = procedură prin care se urmărește stabilirea de către instanța penală și, drept consecință, înlăturarea actului falsificat și sancționarea celui vinovat. ♦ (Înv.) Inscriptiție. — V. **Înscrie**.

ÎNSCRÍS, *înscrișuri*, s.n. Act, dovadă, document. ♦ (Jur.) Declarație în scris care poate servi ca mijloc de probă sau care contribuie la aflarea adevărului în cauză. — V. **Înscrie**.

ÎNSCRÍS, *-Ă, înscriși*, *-se*, adj. (Despre poligoane) Cu vârfurile situate pe circumferința unui cerc; (despre poliedre) cu vârfurile situate pe suprafața unei sfere, a unui con sau a unui cilindru. — V. **Înscrie**.

ÎNSEILĂ vb. I v. **Însăila**.

ÎNSEILĂRE s.f. v. **Însăilare**.

ÎNSEILĂT s.n. v. **Însăilat**¹.

ÎNSEILĂT, *-Ă* adj. v. **Însăilat**².

ÎNSEMN, *însemme*, s.n. Semn distinctiv al unei demnități, al unui rang; insignă. ♦ Stema, sigiliul, drapelul și imnul de stat al unei țări. — Din fr. **insigne** (după *semm*).

ÎNSEMNĂ, (I) *însēmne*, (II) *însēmnez*, vb. I. I. Tranz. 1. A aplica, a pune un semn caracteristic de recunoaștere. ♦ Expr. *A însemma cu fierul roșu* = a înfiera. 2. A nota (prin scris sau prin alte semne grafice), a face o însemnare. 3. A delimita. II. Intrans. unipers. A avea un anumit înțeles, o anumită semnificație; a marca, a arăta. ♦ (Despre cuvinte) A avea accepția de..., a exprima un anumit înțeles. ♦ A avea o anumită importanță, o anumită valoare. — Lat. **insignare** sau **în + semn**.

ÎNSEMNĂRE, *însemnări*, s.f. Acțiunea de a *însemma* și rezultatul ei. ♦ (Concr.) Notă, mențiune scrisă. — V. **Însemma**.

ÎNSEMNĂT, *-Ă, însemnăți*, *-te*, adj. 1. Care poartă un semn distinctiv. ♦ (Despre oameni) Care are un defect fizic, o infirmitate. 2. Important, de seamă; însemnător. 3. Înregistrat, menționat în scris. ♦ (Înv.) Desenat, pictat; imprimat. — V. **Însemma**.

ÎNSEMNĂRICĂ, *însemnările*, s.f. (Fam.) Notiță, bilețel. — **Însemnare** + suf. *-ică*.

ÎNSEMNĂTĂTE s.f. 1. Importanță, valoare. 2. (Rar) Semnificație, sens, înțeles. — **Însemn**at + suf. *-ătate*.

ÎNSEMNĂTÓR, *-OĂRE, însemnători*, *-oare*, adj. (Înv.) Important, însemnat (2). — **Însemma** + suf. *-ător*.

ÎNSENINĂ, *înseninez*, vb. I. 1. Refl. (Despre cer, vreme etc.; la pers. 3) A deveni senin. 2. Refl. și tranz. Fig. (Despre oameni, *p. ext.* despre psihicul lor) A deveni sau a face să devină senin, liniștit, vesel; a (se) înveseli, a (se) lumina. [Prez. ind. și: *însenin*] — Lat. **inserenare**.

ÎNSENINĂRE s.f. Faptul de a (se) însenina; fig. bună dispoziție; veselie. — V. **Însenina**.

ÎNSENINĂT, *-Ă, înseninați*, *-te*, adj. Fără nori, senin; fig. liniștit, vesel. — V. **Însenina**.

ÎNSERĂ, *înserez*, vb. I. 1. Intrans. și refl. impers. (La pers. 3) A se face seară, a amurg. ♦ Loc. adv. *Pe (sau la) înserate (sau înserat)* = în amurg. 2. Intrans. A rămâne undeva până seara, a-l surprinde pe cineva seara undeva. — **În + seară**.

ÎNSERĂRE, *înserări*, s.f. Faptul de a (se) însera; crepuscul, înserat. — V. **Însera**.

ÎNSERĂT s.n. Amurg, crepuscul, înserare. — V. **Însera**.

ÎNSERĂI, *înserez*, vb. I. Tranz. A așeza în serie; a da număr de serie. [Pr.: *-ri-a*] — **În + serie**.

ÎNSERĂT, *-Ă, înseriați*, *-te*, adj. Care a fost inclus într-o serie, care a primit număr de serie. [Pr.: *-ri-a*] — V. **Înseria**.

ÎNSERIERE, *înserieri*, s.f. Acțiunea de a *înseria*. [Pr.: *-ri-e*] — V. **Înseria**.

ÎNSETĂ, *înserez*, vb. I. Intrans. 1. A i se face sete; a însetoșa. 2. Fig. A fi dornic, avid de... — **În + sete**.

ÎNSETĂRE s.f. Faptul de a *înseta*; sete, însetoșare. — V. **Înseta**.

ÎNSETĂT, *-Ă, însetați*, *-te*, adj. 1. (Adesea substantivat) Care suferă de sete, căruia îi este sete; însetoșat. 2. Fig. Dornic de..., avid de... setos de... — V. **Înseta**.

ÎNSETOȘĂ, *însetoșez*, vb. I. Intrans. (Înv. și reg.) A înseta. — **În + setos**.

ÎNSETOȘĂRE s.f. (Înv. și reg.) Faptul de a *însetoșa*; însetare. — V. **Însetoșa**.

ÎNSETOȘĂT, *-Ă, însetoșați*, *-te*, adj. (Înv. și reg.) Însetat. — V. **Însetoșa**.

ÎNSILOZĂ, *însilozez*, vb. I. Tranz. A depozita (cereale, furaje, etc.) într-un siloz. — **În + siloz**.

ÎNSILOZĂRE, *însilozări*, s.f. Acțiunea de a *însiloz*a și rezultatul ei. — V. **Însiloz**a.

ÎNSILOZĂT, *-Ă, însilozati*, *-te*, adj. Depozitat într-un siloz. — V. **Însiloz**a.

ÎNSINGURĂ, *însingurez*, vb. I. Refl. A se izola de lume, de oameni. — **În + singur**.

ÎNSINGURĂRE s.f. Acțiunea de a se *însingura* și rezultatul ei; izolare de lume, de oameni. — V. **Însingura**.

ÎNSINGURĂT, *-Ă, însingurați*, *-te*, adj. Izolat de lume, de oameni. — V. **Însingura**.

ÎNSÓRI, *însorez*, vb. IV. Refl. 1. A se însenina, a apărea soarele. 2. A sta la soare, a se încălzi sau a se bronză la soare. — **În + soare**.

ÎNSÓRIRE, *însoriri*, s.f. Acțiunea de a se *însori* și rezultatul ei. — V. **Însori**.

ÎNSÓRIT, *-Ă, însoriți*, *-te*, adj. (Despre locuri, clădiri etc.) Luminos. ♦ (Despre timp) Cu soare; senin. ♦ Fig. Vesel, luminos. — V. **Însori**.

ÎNSÓȚI, *însotez*, vb. IV. 1. Tranz. A merge împreună, a întovărăși, a petrece pe cineva pe un drum, într-o călătorie etc.; a acompania. ♦ (Rar) A acompania pe cineva la un instrument. ♦ Refl. recipr. (Pop.) A se întovărăși, a se asocia cu cineva. 2. Tranz. A adăuga ceva (spre completare sau lămurire). *Însotez vorbele cu gesturi energice*. 3. Refl. recipr. (Pop.) A se căsători. ♦ A se împerechea. — **În + soț**.

ÎNSÓȚIRE, *însotiri*, s.f. 1. Acțiunea de a (se) *însoti*; întovărășire, însoțit. 2. (Pop.) Căsătorie; cununie; nunta. ♦ Împerechere. — V. **Însoti**.

ÎNSÓȚIT s.n. Însoțire. — V. **Însoti**.

ÎNSÓȚITÓR, *-OĂRE, însotitori*, *-oare*, adj., s.m. și f. (Persoană) care însoțește, care întovărășește pe cineva sau ceva. ♦ *Însotitor de vagoane* =

funcționar la căile ferate însărcinat cu supravegherea unui vagon de la stația de pornire până la stația de destinație. — **Însoți** + suf. *-tor*.

ÎNSPĂIMĂNTĂ, *înspăimânt*, vb. I. Refl. A fi cuprins de spaimă. ♦ Tranz. A inspira spaimă, groază, a băga spaima în cineva. — **În** + **spăimănta**.

ÎNSPĂIMĂNTĂRE s.f. Acțiunea de a (se) *înspăimânta* și rezultatul ei; spaimă. — V. **înspăimânta**.

ÎNSPĂIMĂNTĂT, *-Ă*, *înspăimântați*, *-te*, adj. Cuprins de spaimă; îngrozit, înfricoșat, speriat². — V. **înspăimânta**.

ÎNSPĂIMĂNTĂTOR, *-OĂRE*, *înspăimântători*, *-oare*, adj. Care provoacă spaimă; îngrozitor, înfricoșător, fioros, groaznic, înfiorător. ♦ (Adverbial, urmat de prep. „de”) Extrem de... — **Înspăimânta** + suf. *-ător*.

ÎNSPICĂ, pers. 3 *înspică*, vb. I. Intrans. (Pop.) A face spic, a da în spic. — Lat. *inspicare* sau **în** + **spic**.

ÎNSPICĂRE, *înspicări*, s.f. (Pop.) Acțiunea de a *înspică* și rezultatul ei. — V. **înspică**.

ÎNSPICĂT, *-Ă*, *înspicăți*, *-te*, adj. (Pop.) 1. Care a dat în spic; care are spice. 2. (Despre păr) Cu fire albe; cărunț; *p. ext.* (despre părul sau blana unor animale) cu vârful de culoare mai deschisă; cu vârful în formă de spic. ♦ (Despre țesături, *p. ext.* despre obiecte confecționate din țesături) Cu fire de altă culoare, împeștrită. — V. **înspică**.

ÎNSPIȚĂ, *înspițez*, vb. I. Tranz. (Pop.) A pune spițe la o roată. — **În** + **spiță**.

ÎNSPIȚĂRE, *înspițări*, s.f. (Pop.) Acțiunea de a *înspița* și rezultatul ei. — V. **înspița**.

ÎNSPRE prep. 1. (Cu sens local) Spre, către, la. 2. (Temporal și modal) Spre, către, pe (la). — **În** + **spre**.

ÎNSPUMĂ, *înspumez*, vb. I. 1. Tranz. și refl. A (se) umple de spumă; a (se) înspumega. 2. Tranz. A transforma (un material) în spumă; a introduce o spumă în masa unui material. — **În** + **spumă**.

ÎNSPUMĂRE s.f. Acțiunea de a (se) *înspuma* și rezultatul ei. — V. **înspuma**.

ÎNSPUMĂT, *-Ă*, *înspumăți*, *-te*, adj. Plin de spumă, cu spumă; înspumegat. — V. **înspuma**.

ÎNSPUMEGĂ, *înspumeg*, vb. I. Tranz. și refl. A (se) înspuma. — **În** + **spumega**.

ÎNSPUMEGĂT, *-Ă*, *înspumegați*, *-te*, adj. (Rar) Înspumat. — V. **înspumega**.

ÎNSTĂPĂNÍ, *înstăpănesc*, vb. IV. Refl. A se face stăpân pe ceva. — **În** + **stăpáni**.

ÎNSTĂRÍ, *înstăresc*, vb. IV. Refl. și tranz. A (se) îmbogăți. — **În** + **stare**.

ÎNSTĂRÍT, *-Ă*, *înstăriți*, *-te*, adj. Cu stare, bogat, avut, chivernisit. — V. **înstări**.

ÎNSTELĂ, pers. 3 *înstelează*, vb. I. Refl. (Despre cer) A se acoperi cu stele. — **În** + **stela** (pl. lui *stela*).

ÎNSTELĂT, *-Ă*, *înstelați*, *-te*, adj. (Despre cer, *p. ext.* despre noapte) Cu stele, plin de stele, constelat. — V. **înstela**.

ÎNSTRĂINĂ, *înstrăinez*, vb. I. 1. Tranz. A trece cuiva (prin vânzare) stăpânirea unui lucru; a aliena un bun material. ♦ A sustrage, a fura. 2. Refl. A-și părăsi familia, locul de naștere sau de reședință, stabilindu-se în altă parte. ♦ Fig. A se îndepărta sufletește; a pierde afecțiunea, simpatia cuiva. [Pr.: *-stră-i*. — Var.: **înstreină** vb. I.] — **În** + **străin**.

ÎNSTRĂINĂRE s.f. Acțiunea de a (se) *înstrăina* și rezultatul ei. ♦ (Rel.) Acțiunea călugărului care părăsește deliberat viața socială pentru a se consacra definitiv, în mănăstire sau în pustnicie, rugăciunii și slujirii lui Dumnezeu. [Pr.: *-stră-i*. — Var.: **înstreinare** s.f.] — V. **înstrăina**.

ÎNSTRĂINĂT¹ s.n. Înstrăinare. [Pr.: *-stră-i*. — Var.: **înstreinat** s.n.] — V. **înstrăina**.

ÎNSTRĂINĂT², *-Ă*, *înstrăinați*, *-te*, adj. 1. Care a ajuns pe mâna altcuiva decât a posesorului inițial. 2. Îndepărtat sau pecat definitiv de acasă în altă localitate sau într-o țară străină; *fig.* îndepărtat, rupt sufletește de cineva. [Pr.: *-stră-i*. — Var.: **înstreinat**, *-ă* adj.] — V. **înstrăina**.

ÎNSTREINĂ vb. I v. **înstrăina**.

ÎNSTREINĂRE s.f. v. **înstrăinare**.

ÎNSTREINĂT¹ s.n. v. **înstrăinat**¹.

ÎNSTREINĂT², *-Ă* adj. v. **înstrăinat**².

ÎNSTRUNĂ, *înstrún*, vb. I. Tranz. 1. A acorda un instrument muzical cu coarde. 2. A strânge un animal de călărie cu chingile sau cu frâu; a struni. ♦ Fig. A reține de la o acțiune; a stăvili, a înfrâna, a struni. [Prez. ind. și: *înstrunez*] — **În** + **strună**.

ÎNSTRUNĂRE, *înstrunări*, s.f. Acțiunea de a *înstruna* și rezultatul ei. — V. **înstruna**.

ÎNSTRUNĂT, *-Ă*, *înstrunați*, *-te*, adj. 1. Acordat. 2. Strâns în chingă, în frâu; strunit. ♦ Fig. Potolit; înfrânat; strunit. — V. **înstruna**.

ÎNSUFLEȚÍ, *însuflețesc*, vb. IV. Tranz. 1. A da viață. ♦ Fig. A stimula, a da impuls, avânt. ♦ Refl. A prinde viață; a se înviora, a se anima. 2. Fig. A preface ceva inert în ceva viu, dinamic. — **În** + **suflet**.

ÎNSUFLEȚIRE, *însuflețiri*, s.f. Acțiunea de a (se) *însufleți* și rezultatul ei; avânt, entuziasm; animație. — V. **însufleți**.

ÎNSUFLEȚÍT, *-Ă*, *însuflețiti*, *-te*, adj. 1. Care trăiește; viu. 2. Plin de viață; animat, vioi. ♦ (Adverbial) În mod avântat, cu căldură. — V. **însufleți**.

ÎNSUFLEȚÍTÓR, *-OĂRE*, *însuflețitori*, *-oare*, adj. Care însuflețește. — **Însufleți** + suf. *-tor*.

ÎNSUMĂ, *însomez*, vb. I. Tranz. A aduna laolaltă, a totaliza, a cuprinde. — **În** + **sumă**.

ÎNSUMĂRE, *însumări*, s.f. Acțiunea de a *însuma* și rezultatul ei. — V. **însuma**.

ÎNSUMI, **ÎNSĂMI**, adj. pron., pron. de întărire. 1. Adj. pron. (Pe lângă un substantiv sau un pronume) Chiar, tocmai. 2. Pron. de întărire (Înv.) Eu (sau tu, el etc.) singur, personal, fără ajutorul altuia. [Forme gramaticale: pers. 2 sg. *însuși*, *însăși*, pers. 3 sg. *însuși*, *însăși*, pers. 1 pl. *însine*, *însene*, pers. 2 pl. *însivă*, *însevă*, pers. 3 pl. *însiși*, *înseseși*] — **Îns(ul)** + **-mi**, **-ți**, **-și**.

ÎNSURĂ, *însór*, vb. I. Refl. și tranz. fact. (Despre bărbați) A (se) căsători. — Probabil lat. **inuxorare* (< *uxor*, „soție”).

ÎNSURĂRE, *însurări*, s.f. (Înv.) Acțiunea de a (se) *însura*. Însurătoare. — V. **însura**.

ÎNSURĂT¹ s.n. Faptul de a (se) *însura*; însurătoare. — V. **însura**.

ÎNSURĂT², *însurați*, adj. (Despre bărbați) Căsătorit. — V. **însura**.

ÎNSURĂCIUNE, *însurăciuni*, s.f. (Înv.) Însurătoare. — **Însura** + suf. *-ăciune*.

ÎNSURĂTOĂRE, *însurători*, s.f. Căsătorie a unui bărbat; însurat¹, însurăciune, însurare. — **Însura** + suf. *-ătoare*.

ÎNSURĂTEL, *însurăței*, s.m. Bărbat (tânăr) însurat de curând; (la pl.) soți (tineri) de curând căsătoriți. — **Însurat**² + suf. *-el*.

ÎNSUȘÍ, *însușesc*, vb. IV. Tranz. 1. A pune stăpânire pe ceva, a lua în stăpânire, a-și apropria. ♦ A-și aroga un drept. 2. A asimila, a dobândi cunoștințe, idei, opinii (temeinice) într-un domeniu; a învăța. ♦ A fi de acord cu opinia cuiva, a ține seama de părerea cuiva. — Din pron. **însuși**, v. **însumi**.

ÎNSUȘIRE, *însușiri*, s.f. 1. Acțiunea de a-și *însuși* și rezultatul ei. 2. Trăsătură distinctivă; caracteristică. ♦ Talent, înclinație. — V. **însuși**.

ÎNSUȘÍT, *-Ă*, *însușiți*, *-te*, adj. (Înv.) Propriu, caracteristic. — V. **însuși**.

ÎNSUTÍ, *însutesc*, vb. IV. Tranz. A spori, a mări de o sută de ori; *p. ext.* a face mult mai mare, mult mai numeros. — **În** + **sută**.

ÎNSUTÍT, *-Ă*, *însutiți*, *-te*, adj. De o sută de ori mai mare sau mai numeros, centuplu; *p. ext.* mult mai mare, mult mai numeros. — V. **însuti** sau **în** + **sută** + suf. *-it*.

ÎNȘELĂ, *înșél*, vb. I. I. Tranz. (Înv.) A pune șaua pe cal, a înșeua. II. 1. Tranz. A induce în eroare, a abuza de buna-credință a cuiva; a amăgi. < Expr. *A înșela așteptările* = a dezamăgi. ♦ (Despre simțuri, facultăți psihice) A nu (mai) funcționa bine, a da o imagine eronată, neconformă realității. *Mă înșală memoria*. 2. Refl. A-și forma o părere eronată despre cineva sau ceva; a greși. 3. Tranz. A încălca fidelitatea conjugală; *p. gener.* a fi necredincios în dragoste. ♦ A ademni, a seduce o fată, o femeie. — Lat. **in-sellare**.

ÎNȘELĂRE s.f. Acțiunea de a (se) *înșela* și rezultatul ei; înșelăciune; iluzie. — V. **înșela**.

ÎNȘELĂT, *-Ă*, *înșelați*, *-te*, adj. I. (Înv.) Îșeuat, cu șaua pusă. II. 1. Indus în eroare; păcălit, amăgit. 2. Trădat în fidelitatea conjugală; *p. gener.* trădat în dragoste. ♦ (Despre fete, femei) Ademenit, sedus. — V. **înșela**.

ÎNȘELĂCIUNE, *înșelăciuni*, s.f. Inducere în eroare, înșelătorie; *p. ext.* escrocherie, fraudă. — **Înșela** + suf. *-ăciune*.

ÎNȘELĂTOR, *-OĂRE*, *înșelători*, *-oare*, adj. (Adesea substantivat) Care induce în eroare, care amăgește, iluzorii, deluzorii; care abuzează de buna-credință a cuiva; amăgitor. — **Înșela** + suf. *-ător*.

ÎNȘELĂTORIE, *înșelătorii*, s.f. Faptă a celui care înșală; înșelăciune. — **Înșelător** + suf. *-ie*.

ÎNȘESÍT, *-Ă*, *înșesiți*, *-te*, adj. De șase ori mai mare; sextuplu. — **În** + **șase** + suf. *-it*.

ÎNȘEUĂ, *înșeuez*, vb. I. Tranz. A pune șaua pe un animal de călărie; a înșela (l). — **În** + **șa**.

ÎNȘEUĂRE s.f. Acțiunea de a *înșeua* și rezultatul ei. — V. **înșeua**.

ÎNȘEUĂT, *-Ă*, *înșeuați*, *-te*, adj. (Despre animale de călărie) Căruia i s-a pus șaua. — V. **înșeua**.

ÎNSFĂCĂ, *însfác*, vb. I. Tranz. A apuca brusc, a prinde cu putere și cu violență; a inhăța. — Cf. bg. *hv ást a m*.

ÎNSFĂCĂRE s.f. Acțiunea de a *însfăca*; apucare bruscă, violență; inhățare. — V. **însfăca**.

ÎNȘIRĂ, *înșir*, vb. I. 1. Tranz. și refl. A (se) așeza în șir, a (se) alinia. 2. Tranz. A trece un fir prin mărgelile, pentru a face un șirag; a face șirag. ✧ Expr. (Refl.) *Înșiră-te* (sau *înșir'-te*) *mărgărite*, formulă prin care se arată că un basm continuă. 3. Refl. Fig. A se succeda, a se perinda. 4. Tranz. Fig. A expune, a povesti urmând un anumit șir de idei, de fapte etc.; a enumera. ✧ Expr. *A înșira moși pe groși* (sau *verzi și uscate*) = a spune tot felul de lucruri fără importanță și fără o succesiune logică; a pâlăvrăgi. 5. Tranz. A trece, rând pe rând, prin diferite locuri, situații etc.; a lua la rând, la șir. — Din loc. adv. **În șir**.

ÎNȘIRĂRE, *înșirări*, s.f. Acțiunea de a (se) înșira și rezultatul ei; șir; fig. succedare, perindare; expunere (a unui șir de idei, de fapte), enumerare. — V. **Înșira**.

ÎNȘIRĂT, *-Ă*, *înșirați*, *-te*, adj. Așezat în șir; aliniat; făcut șirag. — V. **Înșira**.

ÎNȘIRUI, *înșirui*, vb. IV. Tranz. 1. A înșira mărgelile. ✧ A așeza în șir, la rând. 2. Fig. A expune pe rând, a enumera. — **În + șir** + suf. *-ui*.

ÎNȘIRUIRE, *înșiruirii*, s.f. Acțiunea de a înșirui și rezultatul ei; șir. — V. **Înșirui**.

ÎNȘTIINȚĂ, *înștiințez*, vb. I. Tranz. A aduce la cunoștință; a da de știre, a anunța; a informa. ✧ Refl. (Înv.) A lua cunoștință, a prinde de veste, a afla. — **În + știință**.

ÎNȘTIINȚĂRE, *înștiințări*, s.f. Acțiunea de a înștiința și rezultatul ei; știre, informație, anunț, încunoștințare. ✧ (Concr.) Comunicare scurtă făcută de obicei în scris de o instituție, care cuprinde o știre, un anunț etc.; adresă, notă. [Pr.: *-ști-in-*] — V. **Înștiința**.

ÎNȘTIINȚĂT, *-Ă*, *înștiințati*, *-te*, adj. Căruia i s-a comunicat ceva; avertizat, avisat, somat. [Pr.: *-ști-in-*] — V. **Înștiința**.

ÎNȘURUBĂ, *înșurubez*, vb. I. Tranz. A strânge un șurub prin învârtire pentru a fixa, a prinde ceva; p. ext. a fixa în locașul ei o piesă cu ghivent. ✧ A asambla două piese prevăzute cu ghivent. — **În + șurub**.

ÎNȘURUBĂRE, *înșurubări*, s.f. Acțiunea de a înșuruba și rezultatul ei. — V. **Înșuruba**.

ÎNTĂRĂ vb. I v. **Întărita**.

ÎNTĂRĂTĂ, *întărit*, vb. I. 1. Tranz. A aduce pe cineva în stare de enervare, de surescitare; a agita, a instiga un grup de oameni; a ațâța, a asmuți, a zădări (un animal). 2. Tranz. A încita pe cineva să facă un lucru. ✧ Refl. A se însufleți, a se entuziasma, a se înflăcăra. 3. Refl. A se porni cu violență, a se intensifica, a se întei. [Var.: (pop.) **întără**, **întărtă** vb. I] — Lat. ***interritare**.

ÎNTĂRĂTĂRE, *întăritări*, s.f. Acțiunea de a (se) întărita; iritare; surescitare; agitație, incitare. — V. **întărita**.

ÎNTĂRĂTĂT, *-Ă*, *întăritați*, *-te*, adj. Iritat, surescitat, agitat; înfuriat. [Var.: **întărtat**, *-ă* adj.] — V. **întărita**.

ÎNTĂRI, *întăresc*, vb. IV. 1. Refl. A se face (mai) tare, (mai) rigid, a (se) îndura; a deveni (mai) dens. 2. Tranz. A mări rezistența unei piese, a unui sistem tehnic etc. ✧ A fortifica un loc, o poziție strategică; a baricada. 3. Tranz. și refl. A face să prindă sau a prinde puteri (de obicei după o boală), a face să-și recapete sau a-și recăpăta puterile; a (se) întrema, a (se) înzdrăveni. ✧ A deveni mai mare, mai puternic; a se dezvolta. ✧ Fig. A reconforta, a da puteri fizice sau morale. 4. Tranz. și refl. A (se) consolida. 5. Tranz. A confirma, a adevăra (o convingere, o bănuială). ✧ A accentua o linie, un contur etc. 6. Tranz. A legaliza o acțiune, un act. 7. Refl. (Despre fenomene atmosferice) A se întei, a se intensifica. — **În + tare**.

ÎNTĂRIRE, *întăriri*, s.f. Acțiunea de a (se) întări și rezultatul ei. ✧ *Pronume de întărire* = pronume care însoțește un substantiv sau un pronume cu scopul de a preciza obiectul determinat. ✧ (Înv.) Act legalizat. — V. **întări**.

ÎNTĂRIȚ, *-Ă*, *întăriți*, *-te*, adj. 1. (Despre un sistem tehnic) Făcut (mai) rezistent; (despre un material) devenit (mai) rigid, (mai) dens. ✧ (Despre un teren, o poziție strategică, o cetate etc.) Fortificat. Fig. Care a prins puteri; întremat, înzdrăvenit; reconfortat. 3. Care a devenit puternic, consolidat. 4. Legalizat. — V. **întări**.

ÎNTĂRIȚOR, *-OARE*, *întăritori*, *-oare*, adj. (Despre medicamente) Care dă puteri, care fortifică organismul; tonic, fortifiant. ✧ (Substantivat, n.) *Medicul i-a dat un întăritor*. — **Întări** + suf. *-tor*.

ÎNTĂRIȚURĂ, *întărituri*, s.f. 1. Loc fortificat, fortificație; p. gener. orice sistem de baricadare. 2. Element care consolidează o construcție, un element al ei etc. 3. (Înv.) Iscălitură, pecete prin care se certifica un drept, o învoială etc. — **Întări** + suf. *-tură*.

ÎNTĂRIȚĂ, *întărițe*, vb. I. (Reg.) Tranz. A pune țărnița pe cal, pe măgar sau pe catâr. — **În + țărniță**.

ÎNTĂRIȚĂT, *-Ă*, *întărițiți*, *-te*, adj. (Reg.; despre cai, măgari și catâr) Cu țărniță, înșeuat. — V. **întărița**.

ÎNTĂRTĂ vb. I v. **întărita**.

ÎNTĂRTĂT, *-Ă* adj. v. **întărtat**.

ÎNTĂI, **ÎNTĂIA** adv., num. ord. I. Adv. 1. La început. ✧ (Precedat de „mai”) Mai demult. 2. Înainte de toate, în primul rând. *Să ne-așezăm întâi la masă*.

✧ (Pentru) prima oară. II. Num. ord. (Adesea adjectival; când precedă substantivul, în forma articulată *întăiul*, *întăia*) Care se află în fruntea unei serii (în ceea ce privește spațiul, timpul, calitatea); prim². *Întăiul, întăia în clasă. E în clasa întâi*. ✧ Loc. adv. (Pentru) *întăia dată* (sau *oară*) = (pentru) prima dată. ✧ Expr. *Mai întâi și-ntăi (de toate)* = în primul rând. ✧ (Înv., precedat de „cel”, „cea”) Dintăi. ✧ (Substantivat, m.; în sintagma *Întăiul născut* = cel mai mare dintre fii. — Lat. ***antaneus** (< *ante* „înainte”).

ÎNTĂIAȘI num. ord. f. (Pop.; în loc. adv.) *Întăiași dată* = prima dată, întâia dată. [Pr.: *-tă-iași*] — **Întăia + și**.

ÎNTĂIETĂTE s.f. Însușirea de a fi primul; prioritate. ✧ Expr. *A avea* (sau *a da* etc.) *întăietate* = a avea (sau a da etc.) primul loc, prioritate. [Pr.: *-tă-ie-*] — **Întăi** + suf. *-ătate*.

ÎNTĂLNI, *întălesc*, vb. IV. 1. Tranz. și refl. recipr. A da întâmplător de cineva sau de ceva; a se încrușișa în drum cu cineva. ✧ (Despre linii geometrice sau topografice) A (se) atinge, a (se) intersecta într-un punct. 2. Refl. recipr. A se vedea cu cineva în urma unei înțelegeri prealabile; a avea întrevvedere cu cineva. 3. Tranz. A găsi; a descoperi. ✧ (De obicei în construcții negative) A da peste..., a avea parte de... 4. Tranz. și refl. A (se) găsi, a (se) afla. 5. Tranz. și refl. recipr. A avea pe cineva drept adversar într-o competiție sportivă; a se lupta, a se confrunta cu cineva într-o competiție sportivă. — **În + tălni** (înv. „a întâlni”, probabil < magh.).

ÎNTĂLNIRE, *întălniri*, s.f. Acțiunea de a (se) întâlni. ✧ Mec. — V. **întălni**.

ÎNTĂLNÎȘ, *întălnișuri*, s.n. (Pop.; în expr.) *Bun întâlniș!* formulă de salut adresată cuiva pe care îl întâlnești în drum. — **Întălni** + suf. *-iș*.

ÎNTĂLNITURĂ, *întălnituri*, s.f. Nume dat în popor unor boli a căror cauză este atribuită întâlnirii cu un duh rău. — **Întălni** + suf. *-tură*.

ÎNTĂMPINĂ, *întămpin*, vb. I. 1. Tranz. A-i ieși cuiva înainte pentru a-l primi. ✧ Tranz. și refl. recipr. (Înv. și reg.) A (se) întâlni. 2. Tranz. Fig. A i se ivi cuiva necazuri, obstacole în calea unei realizări. 3. Tranz. Fig. A suporta; a face față unor cheltuieli, unor obligații. 4. Tranz. (Înv.) A ieși cu oaste în calea dușmanului pentru a-l ataca. 5. Intrans. și tranz. (Înv.) A replica, a răspunde. [Var.: **întămpină** vb. I] — **În + tâmpină**.

ÎNTĂMPINĂRE, *întămpinări*, s.f. 1. Acțiunea de a *întămpina* și rezultatul ei. ✧ Expr. *A ieși sau a veni în* (sau *întru*) *întămpinarea cuiva* = a ieși în calea cuiva (pentru a-l primi). 2. Spec. Contestație, obiecție în justiție. [Var.: **întămpinare** s.f.] — V. **întămpina**.

ÎNTĂMPĂ, pers. 3 *întămplă*, vb. I. Refl. unipers. 1. (Despre fapte, evenimente) A se petrece, a se produce, a avea loc. ✧ (Urmat de determinări introduse prin prep. „cu” sau determinat printr-un substantiv sau un pronume în dativ, indicând persoana sau obiectul la care se referă acțiunea exprimată de verb) *Ce i s-a întâmplat? Ce se întâmplă cu cartea promisă?* 2. A (i) se ivi (cuiva) prilejul; a se nimeri să fie într-un anumit loc (incidental). *Mi s-a întâmplat să fiu de față*. — Probabil lat. ***intemplare**.

ÎNTĂMPLĂRE, *întămplări*, s.f. Acțiunea de a se *întămpla* și rezultatul ei. 1. Ceea ce se întâmplă; fapt, eveniment. ✧ Peripeție; aventură (neplicută). 2. Ceea ce se petrece în mod incidental; hazard. ✧ Loc. adv. *Din întâmplare* = incidental. *La întâmplare* sau *la (ori în) voia întâmplării* = în voia sorții; într-o doară, la nimereală. (Pop.) *La toată întâmplarea* = în orice caz. (Pop.) *De o (sau pentru orice) întâmplare* = pentru orice eventualitate. — V. **întămpla**.

ÎNTĂMPLĂTOR, *-OARE*, *întămplători*, *-oare*, adj. (Adesea adverbial) Care se produce din întâmplare, care survine în mod neprevăzut, incidental, accidental, aleatoriu. — **Întămpla** + suf. *-ător*.

ÎNTĂRTĂ vb. I v. **întărita**.

ÎNTĂRZĂ, *întărzii*, vb. I. Intrans. 1. A veni, a sosi (undeva) după timpul la care era așteptat sau la care era necesar. 2. A face ceva după termenul obișnuit sau fixat; a apărea, a se ivi după timpul prevăzut. ✧ Tranz. A împiedica pe cineva să săvârșească la timp o acțiune, a face ca ceva să nu se îndeplinească în termen. 3. A rămâne, a zăbovi (undeva) mai mult decât este necesar sau prevăzut. [Pr.: *-zi-a-*] — **În + țarziu**.

ÎNTĂRZIAT, *-Ă*, *întărziați*, *-te*, adj. Care a apărut, s-a ivit după termenul prevăzut sau fixat. [Pr.: *-zi-a-*] — V. **întărzia**.

ÎNTĂRZIERE, *întărzieri*, s.f. Acțiunea de a *întărzia* și rezultatul ei. ✧ Loc. adv. și adj. *Cu întârziere* = (care se produce) mai târziu decât trebuie sau decât este prevăzut. ✧ Loc. adv. *Fără întârziere* = numaidecât, fără zăbavă. ✧ Expr. *A exploda cu întârziere* = (despre bombe sau corpuri explozive) a exploda la un anumit interval de timp (fixat dinainte) după momentul punerii sau al lansării. *A fi în întârziere* = a fi rămas în urmă, a fi întârziat. ✧ Timpul, durata cât cineva sau ceva întârzie. [Pr.: *-zi-e-*] — V. **întărzia**.

ÎNTEMEIĂ, *întemeiez*, vb. I. 1. Tranz. A înființa, a funda (un stat, o instituție etc.). ♦ (Rar) A zidi, a clădi. ♦ Fig. A pune temelii durabile; a consolida. 2. Refl. Fig. A avea ca temelii; a se sprijini, a se baza (pe ceva). [Pr.: -me-ia] — **În + temelii**.

ÎNTEMEIĂT, -Ă, *întemeiați, -te*, adj. 1. (Despre abstracte) Sprijinit pe argumente solide, potrivit cu regulile logicii, just, logic, rațional. 2. (Înv.) Întărit, puternic, consolidat. [Pr.: -me-ia] — **V. Întemeia**.

ÎNTEMEIÉRE s.f. Acțiunea de a (se) *întemeia* și rezultatul ei; înființare, instituire, fundare. ♦ Fig. Consolidare. [Pr.: -me-ie-] — **V. Întemeia**.

ÎNTEMEIETÓR, -OÁRE, *întemeietori, -oare*, s.m. și f. Persoană care a întemeiat ceva; fondator, ctitor. [Pr.: -me-ie-] — **Întemeia** + suf. -ător.

ÎNTEMNIȚĂ, *întemnițez*, vb. I. Tranz. A băga pe cineva în temniță. — **În + temniță**.

ÎNTEMNIȚÁRE, *întemnițări*, s.f. Acțiunea de a *întemnița* și rezultatul ei. — **V. Întemnița**.

ÎNTEMNIȚÍT, -Ă, *întemnițiți, -te*, adj. (Adesea substantivat) Închis în temniță. — **V. Întemnița**.

ÎNTEȚÍ, *întețesc*, vb. IV. 1. Refl. și tranz. A (se) face mai puternic, mai intens; a (se) intensifica, a (se) încinge¹. 2. Tranz. (Pop.) A cuprinde cu violență, cu frecvență crescută. 3. Tranz. A săcăi cu insistențe repetate. — Lat. **intitiare* (< *titio*).

ÎNTEȚÍRE s.f. Acțiunea de a (se) *înteții*. — **V. Înteții**.

ÎNTEȚÍT, -Ă, *întețitiți, -te*, adj. Devenit mai puternic, mai intens. — **V. Înteții**.

ÎNTEMPINÁ vb. I v. **Întâmpina**.

ÎNTEMPINÁRE s.f. v. **Întâmpinare**.

ÎNTINÁ, *întinez*, vb. I. Refl. și tranz. A (se) murdări de noroi. ♦ Fig. A (se) pângări; a (se) păta. [Prez. ind. și: *întin*] — **În + tină**.

ÎNTINÁRE s.f. Acțiunea de a (se) *întina*. — **V. Întina**.

ÎNTINÁT, -Ă, *întinați, -te*, adj. Murdar de noroi. ♦ Fig. Pătat, pângărit. — **V. Întina**.

ÎNTÍNDE, *întind*, vb. III. I. 1. Tranz. și intranz. A îndrepta, a desfășura, trăgând de unul sau de ambele capete un lucru care este strâns, încolăcit, înfășurat. ♦ Expr. A *întinde* (cuiva) *a cursă* (sau *lațul*, *un laț*) = a întinde o cursă, un laț pentru a prinde un animal; *fig.* a pregăti cuiva o capcană. A *întinde la jug* = a munci din greu. ♦ Refl. (Despre obiecte de îmbrăcăminte) A se lărgi sau a se lungi, deformându-se. ♦ Refl. (Despre unele lichide) A curge ca o dărâ vâscoasă, din cauza alterării. 2. Tranz. A lungi, trăgând de capete, un lucru elastic. 3. Tranz. A lungi mâna, brațul etc. (într-o direcție oarecare). ♦ Expr. A *întinde mâna* (sau o *mână*) = a face un gest cu brațul pentru: **a**) a indica ceva; **b**) a cere de pomană. A *întinde* (cuiva) *mâna* (sau *mănille*) = **a**) a îndrepta brațul către o persoană pentru a-i strânge mâna în semn de salut; **b**) *fig.* a veni în ajutorul cuiva. A *întinde pasul* = a merge cu pași mari și grăbiți. A o *întinde* (*la drum*) = a pleca repede, în grabă (*la drum*); a o șterge. 4. Refl. A-și destinde corpul, membrele (din cauza oboselii, a plictiselii etc.). ♦ A se înălța în vârful picioarelor ridicând brațele pentru a atinge un lucru așezat mai sus decât nivelul corpului. ♦ Expr. A se *întinde după ceva* = a fi lipsit de ceva; a avea mare nevoie de ceva și a nu avea mijloacele necesare pentru a-l obține. ♦ Fig. A se încumeta, a îndrăzni; a se obrăznic. 5. Refl. A se culca, a se lungi pentru a se relaxa ori pentru a dormi. ♦ Expr. A se *întinde mai mult decât îi e plapuma* = a se lansa în acțiuni, în cheltuieli care îi depășesc posibilitățile. (Refl. recipr.) A se *întinde cu cineva* = a avea relații sexuale, a se culca cu cineva. (Tranz.) A *întinde pe cineva la pământ* = a doborî pe cineva la pământ. 6. Tranz. A înmâna, a da. 7. Tranz. A îndrepta, a ținti (o armă) spre... 8. Tranz. Fig. A trage în toate părțile de cineva, a hărțui. II. 1. Tranz. A desface, a desfășura pe toată suprafața, lungimea etc. un obiect strâns, împăturit. ♦ Expr. A *întinde masa* (sau *masă*) = a așterne masa pentru mâncare; a da o masă (cu oaspeți mulți). ♦ A etala (o marfă). ♦ A așeza o pastă, un aluat etc. pe o suprafață mai mare, subțind-o, nivelând-o. 2. Refl. A ocupa un spațiu (întins); a se extinde. ♦ Expr. A se *întinde ca o pomană țigănească* = a se desfășura, a se extinde pe un spațiu mai mare decât ar fi necesar; a dura prea mult în timp. ♦ (Despre grupuri de oameni) A se desfășura (într-o direcție), a se extinde. ♦ Expr. (Tranz.) A *întinde hora* = a forma o horă. ♦ (Despre suprafețe, teritorii etc.) A ajunge până la..., a se delimita. ♦ (Despre plante) A se răspândi; a se înmulți. 3. Tranz. Fig. A mări, a spori o putere, o stăpânire. ♦ Refl. (Despre idei, zvonuri; despre boli, epidemii) A se răspândi, a se extinde. ♦ Expr. (Tranz.) A *întinde vorba* = a divulga un lucru care ți-a fost incredintat ca un secret. ♦ Refl. (Despre acțiuni, mișcări sociale) A se dezvolta, a lua proporții. 4. Refl. A se prelungi în timp; a dura, a dăinui. ♦ Expr. A se *întinde la vorbă* sau (tranz.) *a o întinde la vorbă* = a se porni la vorbă, a se pune la taifas; a lungi vorba. ♦ A insista, a stăruia asupra... [Perf. s. *întinsei*, part. *întins*] — Lat. *intendere*.

ÎNTÍNDERE, (2) *întinderi*, s.f. 1. Faptul de a (se) *întinde*; extensiune în spațiu; dezvoltare, creștere; răspândire. ♦ (Med.; și în sintagma *întindere musculară*) Solicitare a fibrelor musculare (de obicei de la membre) peste posibilitățile lor de întindere, ajungând până la ruptură. 2. (Concr.) Suprafață a unui lucru sau a unui loc; loc, spațiu întins. ♦ Distanță. ♦ (Muz.) Ambitus. — **V. Întinde**.

ÎNTINERÍ, *întineresc*, vb. IV. Intranz. A redeveni tânăr (ca vitalitate, aspect etc.); a căpăta (din nou) un aspect de tinerete, de prospețime, de vitalitate. ♦ Tranz. A da o înfățișare (mai) tânără; a da vitalitate, prospețime, strălucire. ♦ Tranz. și refl. A (se) declara mai tânăr decât este în realitate. — **În + tânăr**.

ÎNTINERÍRE s.f. Acțiunea de a *întineri* și rezultatul ei; stare a ceea ce este sau pare întinerit. ♦ Revitalizare a organismului — **V. Întineri**.

ÎNTINERÍT, -Ă, *întineriți, -te*, adj. Care a redevenit sau care pare (mai) tânăr. — **V. Întineri**.

ÎNTINERITÓR, -OÁRE, *întineritori, -oare*, adj. (Rar) Care produce întinerire. — **Întineri** + suf. -tor.

ÎNTÍNGE, *înting*, vb. III. Tranz. (Pop.) A muia pâine sau mămăligă într-o mâncare. ♦ A muia ușor într-un lichid. [Perf. s. *întinsei*, part. *întins*] — Lat. *intingere*.

ÎNTÍNS¹, *întinsuri*, s.n. Spațiu larg; suprafață; întindere. — **V. Întinde**.

ÎNTÍNS², -Ă, *întinși, -se*, adj. 1. Încordat, lungit (prin tragere de unul sau de ambele capete). 2. Desfășurat în lungime sau pe toată suprafața. ♦ Loc. adv. *Cu brațe(le) întinse* = cu mare dragoste. *Cu pânzele întinse* = (despre ambarcațiuni) cu pânzele desfășurate. ♦ (Despre corturi; p. ext. despre tabere) Așezat, fixat. 3. (Despre piei, țesături etc.) Fără crețuri sau îndoituri; netezit, neted. 4. (Despre mers, zbor etc.; adesea adverbial) Care duce direct la țintă; p. ext. încordat, grăbit, zorit². 5. (Despre elemente care formează un sir) Care prezintă o succesiune neîntreruptă. 6. Cu suprafață mare, vast. ♦ Loc. adv. *Pe scară întinsă* = în proporții foarte mari. — **V. Întinde**.

ÎNTINSOÁRE, *întinsori*, s.f. (Înv. și reg.) 1. Loc întins, spațiu larg. 2. Mers zorit, fără oprire. ♦ Loc. adv. *Într-o întinsoare* = **a**) întruna, fără întrerupere; **b**) repede, în goană. — **Întins²** + suf. -oare.

ÎNTINSÚRÁ, *întinsuri*, s.f. Limita de jos, de adâncime mică, a unei ape, în prelungirea malului. — **Întins²** + suf. -ură.

ÎNTINZÁTÓR, *întinzătoare*, s.n. 1. Nume dat mai multor dispozitive folosite pentru a întinde unele obiecte elastice sau flexibile. 2. Băț, lemn la războiul de țesut, cu ajutorul căruia se răsucește țesătura pe sulul dinainte; întorcător, încordător. — **Întinde** + suf. -ător.

ÎNTIPÁRÍ, *întipăresc*, vb. IV. Refl. A se imprima, a lăsa urmă într-un material prin apăsare; *fig.* a se fixa în mintea, în conștiința cuiva, lăsând o urmă puternică. — **În + tipări**.

ÎNTIPÁRÍRE, *întipăriri*, s.f. Acțiunea de a se *întipări* și rezultatul ei. — **V. Întipări**.

ÎNTITULÁ vb. I v. **întitula**.

ÎNTITULÁRE s.f. v. **întitulare**.

ÎNTITULÁT, -Ă adj. v. **întitulat**.

ÎNTOÁRCE, *întórc*, vb. III. I. 1. Refl. și tranz. A se înapoia² sau a face să se înapoieze de unde a fost plecat; a reveni² sau a face să revină. ♦ Tranz. (Despre o stare afectivă sau maladiivă) A-l cuprinde din nou pe cineva (abia vindecat). ♦ Refl. A se îndrepta spre un punct, schimbând radical direcția inițială. 2. (Pop.) A-și schimba sau a face pe cineva să-și schimbe părerea, a se răzgândi sau a face pe cineva să se răzgândească. ♦ Tranz. A retrage o vorbă, o promisiune etc., a reveni asupra... 3. (Pop.) A (se) transforma, a (se) modifica, a (se) prefăce. *S-a întors ploaia în ninsoare*. ♦ Expr. (Refl.) A *i se întoarce* (cuiva) *mânia* = a-i trece supărarea. A *i se întoarce cuiva inima* = a i se schimba dispoziția, a se împlânzi, a se muia. ♦ Tranz. (Înv.) A traduce un text dintr-o limbă în alta; p. ext. a interpreta. II. 1. Tranz. A învărti, a suci, a răsuci (de pe o parte pe alta). ♦ Expr. Tranz. și refl. A (se) *întoarce pe dos* = **a**) a (se) nemulțumi profund; a (se) supăra foarte tare, a (se) tulbura; **b**) a(-și) strica buna dispoziție, a (se) bosumfla. ♦ Spec. A învărti, a răsuci resortul unui mecanism. A *întoarce ceasul*. ♦ Tranz. (Pop.) A jugăni (un animal). 2. Tranz. și refl. A(-și) mișca, a(-și) orienta corpul sau o parte a corpului, p. ext. privirea în altă direcție decât cea inițială. ♦ Expr. (Tranz.) A *întoarce cuiva spatele* = a pleca în mod ostentativ de lângă cineva; a părăsi pe cineva, a nu se mai interesa de soarta cuiva. (Refl.; fam.) A *i se întoarce* (cuiva) *matele* sau *stomacul pe dos* = a i se face scârbă, greață; *fig.* a fi dezgustat, scârbît. III. Tranz. 1. A schimba poziția unui obiect, așezându-l invers față de poziția anterioară sau față de poziția firească. ♦ Expr. A *întoarce casa pe dos* = a răscolii totul în casă. A (o) *întoarce și pe o parte* (sau *față*) și pe *alta* = a examina amănunțit, a discuta în detaliu. ♦ A da filele unei cărți, ale unui caiet etc. înainte sau înapoi; a răsfoi. G Expr. A *întoarce foaia* = a-și schimba atitudinea devenind mai ferm, mai sever. ♦ A pune, a

îmbrăca un obiect vestimentar pe dos; a preface un obiect vestimentar transformându-i dosul în față. ⇨ Expr. *A(-și) întoarce cojocul (pe partea cealaltă sau pe dos)* = a-și schimba comportarea, atitudinea în rău față de cineva. ♦ *A învăța paiele, fânul etc. astfel încât partea umedă de la pământ să ajungă deasupra.* ♦ *A ara din nou un ogor.* **2.** *A da îndărăt, a restitui.* ⇨ Expr. *A întoarce vizita* = a răspunde printr-o vizită la o vizită primită anterior. ♦ Fig. *A răsplăti pe cineva pentru o faptă bună sau rea.* ♦ (Determinat prin „cuvânt”, „vorbă” etc.) *A răspunde, a replica (cu ostentație, cu impertinență).* — Lat. *intorquere*.

ÎNTOĂRCERE, *intoarceri*, s.f. Acțiunea de a (se) întoarce și rezultatul ei. — V. **întoarce**.

ÎNTOCMA adv. v. **întocmai**.

ÎNTOCMAI adv. **1.** Exact, la fel, chiar. **2.** Da, desigur. [Var.: (pop.) **întocma** adv.] — În + **tocmai**.

ÎNTOCMI, *întocmesc*, vb. IV. Tranz. A elabora, a alcătui¹. ♦ *A face, a constitui; a organiza.* — Cf. **întocmai** și **tocmai**.

ÎNTOCMIRE, *întocmiri*, s.f. Acțiunea de a *întocmi* și rezultatul ei. — V. **întocmi**.

ÎNTOMNĂ, pers. 3 *întomnează*, vb. I. Intrans. și refl. (Rar) A se face toamnă. — În + **toamnă**.

ÎNTOMNĂRE, *întomnări*, s.f. (Rar) Faptul de a se *întomna*. — V. **întomna**.

ÎNTOMNĂT, *întomnați*, -te, adj. (Rar) Peste care s-a lăsat toamna. — V. **întomna**.

ÎNTONĂ vb. I v. **intona**.

ÎNTONĂRE s.f. v. **intonare**.

ÎNTORCĂTOR, *întorcătoare*, s.n. Piesă la războiul de țesut, constând dintr-un băț lung cu care se strânge, pe sulul dinainte, pânza țesută; întinzător, încordător. — **Întoarce** + suf. *-ător*.

ÎNTORLOCĂ vb. I v. **întroloca**.

ÎNTORLOCĂRE s.f. v. **întrolocare**.

ÎNTORLOCĂT, *întorlocat*, -ă adj. v. **întrolocat**.

ÎNTORS¹ s.n. **1.** Înapoiere, revenire (la punctul de plecare). **2.** Răsturnare. *Întorsul fânului.* ⇨ Arătură (de toamnă) — V. **întoarce**.

ÎNTORS², *-OASĂ*, *întorși*, *-oase*, adj. **1.** Revenit la locul de plecare. ⇨ Expr. *A face (sau a apuca) cale(a) întoarsă* = a se întoarce din drum. *A merge până la calea întoarsă* = a nu merge departe și a reveni la locul de plecare. **2.** (Despre obiecte) Răsucit, încovoiat, strâmb. ♦ (Despre ceasuri) Cu arcul încordat. **3.** (Pop.) Jugănit, castrat. **4.** Fig. (Rar, despre persoane sau despre firea, caracterul lor) Sucit, ciudat. ⇨ (Fam.; și în loc. adj. *întors pe dos*) Profund nemulțumit, foarte supărat, tulburat; bosumflat. **5.** Fig. (Rar, despre cuvinte sau despre vorbire) Meșteșugit. — V. **întoarce**.

ÎNTORSĂTURĂ, *întorsături*, s.f. **1.** Cotitură, curbă (a unui drum, a unei ape); întorsură (**1**), cot (**1 2**). ⇨ Fig. Schimbare esențială în mersul, în dezvoltarea unei întâmplări; curs nou, înfățișare nouă. **2.** Fig. (Rar) Întorsură (**2**). **3.** Fig. Fel de a așeza cuvintele, propozițiile într-o frază. — **Întors**² + suf. *-ătură*.

ÎNTORSURĂ, *întorsuri*, s.f. (Rar) **1.** Întorsătură (**1**). **2.** Fig. Mlădiere, modulație, intonație (nouă); întorsătură (**2**). — **Întors**² + suf. *-ură*.

ÎNTORSUREAN, *întorsureni*, -e, s.m., adj. **1.** S.m. Persoană originară sau locuitor din orașul Întorsura Buzăului. **2.** Adj. Care aparține orașului Întorsura Buzăului sau întorsurenilor (**1**), privitor la orașul Întorsura Buzăului ori la întorsureni.

ÎNTORSUREANCĂ, *întorsurence*, s.f. Femeie originară sau locuitoare din orașul Întorsura Buzăului. — **Întorsurean** + suf. *-că*.

ÎNTORTOCHEĂ, *întortochez*, vb. I. **1.** Refl. (Despre drumuri, ape etc.) A avea o linie sinuoasă, cotită. **2.** Tranz. A complica, a încălci un lucru, o idee. — Lat. ***intorticalare**.

ÎNTORTOCHEĂT, *întortocheați*, -te, adj. (Despre drumuri, ape etc.) Sinuos, cotit. ♦ (Despre drumuri) Greu de găsit; încurcat² (**1 2**). ♦ (Despre linii, fire etc.) Orientat în sensuri diverse; încălciat. ♦ (Despre grafie; fig. despre modul de a vorbi, de a scrie) Complicat, cu reveniri, cu digresiuni. ♦ (Despre clădiri) Cu multe cotituri, cu împărțire complicată. — V. **întortochea**.

ÎNTORTOCHERE, *întortocheri*, s.f. Acțiunea de a (se) *întortochea* și rezultatul ei; cotitură, sinuozitate. ♦ Fig. Complicație, încurcătură. — V. **întortochea**.

ÎNTORTOCHETURĂ, *întortocheturi*, s.f. Cotitură, sinuozitate (a unui drum). ♦ Fig. Complicație, încurcătură. — **Întortochea** + suf. *-ătură*.

ÎNTOTDEAUNA adv. **1.** În tot timpul, mereu, oricând. **2.** De fiecare dată, în orice ocazie; p. ext. de obicei. — În + **totdeauna**.

ÎNTOVĂRĂȘI, *întovărășesc*, vb. IV. **1.** Tranz. A însoți, a acompania pe cineva pe un drum, într-o călătorie etc. ♦ (Despre fenomene, evenimente)

A avea loc simultan cu..., a apărea concomitent cu... **2.** Refl. recipr. A se împrieteni. **3.** Refl. recipr. A face tovărășie; a se asocia cu cineva, a se însoți. — În + **tovarăș**.

ÎNTOVĂRĂȘIRE, *întovărășiri*, s.f. Acțiunea de a (se) *întovărăși* și rezultatul ei. — V. **întovărăși**.

ÎNTRĂ vb. I v. **intra**².

ÎNTRACOACE adv. (Pop.) Încoace. — **Întru** + **acoace**.

ÎNTRAJUTORĂ, *întrajutores*, vb. I. Refl. recipr. A se ajuta unul pe altul. — Din **întrajutorare** (derivat regresiv).

ÎNTRAJUTORĂRE s.f. Ajutorare reciprocă, ajutor mutual. — **Întru** + **ajutorare**.

ÎNTRĂRE s.f. v. **intrare**.

ÎNTRARIPĂ, *întraripez*, vb. I. Tranz. (Înv. și pop.) A înaripa. — **Întru** + **aripă**.

ÎNTRARIPĂT, *întraripați*, -te, adj. (Înv. și pop.) Înaripat. — V. **întraripa**.

ÎNTRARMĂ, *întrarmez*, vb. I. Tranz. și refl. (Înv. și pop.) A (se) înarma. — **Întru** + **armă**.

ÎNTRAURI, *întrauresc*, vb. IV. Tranz. (Înv. și pop.) A auri. [Pr.: *-tra-u-*] — **Întru** + **auri**.

ÎNTRAURIT, *întrauriți*, -te, adj. (Înv. și pop.) De aur; aurit. [Pr.: *-tra-u-*] — V. **întrauri**.

ÎNTRÉ¹ Element de compunere care arată reciprocitatea, îmbinarea, amestecul și care servește la formarea unor substantive, adjective și verbe. — Lat. **inter**.

ÎNTRÉ² prep. **1.** În locul dintre... *Între munți.* ⇨ Expr. *A fi între ciocan și nicovală* v. **ciocan**. *A pleca (sau a fugi, a ieși, a se duce, a se întoarce etc.) cu coada între picioare* v. **coadă**. ♦ Printre, în mijlocul... *Între străini.* ♦ (Reg.) Pe. **2.** În intervalul scurs de la o întâmplare la alta. *L-a vizitat între două călătorii.* ⇨ Expr. *Între acestea sau între timp* = în răstimp... **3.** Dintre, printre. *S-a dovedit cel mai iscusit între toți.* **4.** (Arată reciprocitatea) Unul cu altul (sau unii cu alții). *S-au sfătuit între ei.* **5.** (În legătură cu verbul „a împărți”) *La². Câștigul s-a împărțit între participanți.* **6.** (Indică o aproximare) *Să vii între 12 și 13.* — Lat. **inter**.

ÎNTRĂBĂ, *întreb*, vb. I. **1.** Tranz. și refl. (recipr.) A(-și) pune întrebări, în scopul de a afla un răspuns. ⇨ Expr. (Tranz.) *Întrebă-mă să te întreb*, se spune cuiva care cere o informație despre un lucru asupra căruia nici cel întrebat nu știe mai mult. **2.** Tranz. și intrans. (Urmat de determinări introduse prin prep. „de” sau „despre”) A cere (cuiva) vești sau lămuriri despre..., a se interesa, a se informa de..., a cerceta. ⇨ Expr. (Tranz.) *A întreba (pe cineva) de sănătate* = a se interesa de starea în care se află cineva; a intra în vorbă cu cineva. **3.** Tranz. A pune cuiva întrebări pentru a-i evalua, din răspunsuri, nivelul cunoștințelor; a chestiona, a examina. — Lat. ***interrogare** (= *interrogare*).

ÎNTRĂBĂRE, *întrebări*, s.f. Acțiunea de a (se) *întreba*. ⇨ *Semnul întrebării* = semn de punctuație care se pune la sfârșitul unui enunț interogativ. ♦ *Problemă, chestiune.* ♦ *Îndoială, incertitudine.* — V. **întreba**.

ÎNTRĂBĂTOR, *-OĂRE*, *întrebători*, *-oare*, adj. (Adesea adverbial) Care întreabă, care exprimă o întrebare; interogativ. — **Întreba** + suf. *-ător*.

ÎNTRĂBUINȚĂ, *întrebuințe*, vb. I. Tranz. A folosi, a utiliza. ⇨ Refl. pas. *Acest produs se întrebuințează în industria chimică.* [Pr.: *-bu-in-*] — În + **trebuința**.

ÎNTRĂBUINȚĂRE, *întrebuințări*, s.f. Acțiunea de a *întrebuința* și rezultatul ei; folosire. [Pr.: *-bu-i-*] — V. **întrebuința**.

ÎNTRĂBUINȚĂT, *întrebuințați*, -te, adj. De care s-a făcut (mult) uz; care a fost folosit; uzat, purtat². [Pr.: *-bu-i-*] — V. **întrebuința**.

ÎNTRÉCE, *întrec*, vb. III. Tranz. **1.** A depăși pe cineva în mers, a lăsa în urmă. **2.** A dovedi superioritate față de cineva într-o anumită privință; a depăși. ♦ Refl. recipr. A căuta să se depășească unul pe altul. ⇨ Loc. adv. *Pe întrecute* = căutând să se depășească unul pe altul; care mai de care. **3.** A trece peste o anumită limită; p. ext. a fi (sau a avea) mai mult decât trebuie, a prisosi ⇨ Loc. adv. (Pop.) *De întrecut* = mai mult decât trebuie, de prisos. ⇨ Expr. (Refl.) *A se întrece cu gluma (sau cu șaga, rar, cu vorba)* = a depăși limitele buneii-cuviințe; a împinge lucrurile prea departe, a exagera. — În + **trece**.

ÎNTRÉCERE, *întreceri*, s.f. Acțiunea de a (se) *întrece* și rezultatul ei; concurs, competiție, emulație. ⇨ (leşit din uz) *Întrecere socialistă* = mișcare cu caracter de masă specifică orânduirii socialiste. ⇨ Loc. vb. *A se lua la întrecere* = a se întrece. ⇨ Expr. (leşit din uz) *A fi în întrecere* = a fi angajat într-o întrecere socialistă. — V. **întrece**.

ÎNTREREDSCHIDE, *întredeschid*, vb. III. Tranz. A deschide incomplet, a crăpa o ușă, o fereastră etc. — **Între**¹ + **deschide** (după fr. *entrouvrir*).

ÎNTRIDESCHÍDERE, *întredeschideri*, s.f. Acțiunea de a *întredeschide* și rezultatul ei; (concr.) spațiu îngust dintre două elemente întredeschise; crăpătură. — V. **întredeschide**.

ÎNTRIDESCHIS, *-Ă*, *întredeschiși*, *-se* adj. Care este deschis incomplet, crăpat². ♦ (Despre ochi) Mijit. — V. **întredeschide**.

ÎNTRIDESCHIZĂTURĂ, *întredeschizătură*, s.f. Întredeschidere. — **Între¹ + deschizătură**.

ÎNTRIFIÉR, *întrefieruri*, s.n. Porțiune neferomagnetică a unei laturi de circuit magnetic, mărginită de fețele apropiate ale unor porțiuni feromagnetice ale laturii. — **Între² + fier** (după fr. *entrefer*).

ÎNTRÉG, *-EAGĂ*, *întregi*, adj. **1.** Tot, complet, din care nu s-a luat nimic. G Loc. adv. *Pe de-a-ntregul* = în întregime; peste tot, pe toată suprafața. ♦ (Mat.; substantivat, m.) Unitate nefracționată. ♦ Neînceput, neatins, din care nu lipsește nimic. **2.** Teafăr, sănătos, nevătămat. ♦ Fig. Neclintit, integru. **3.** (Despre noțiuni temporale) Deplin, complet. **4.** (Mat.) Care se poate obține prin adunarea repetată a numărului unu cu el însuși. — Lat. **integer**, *-gra*.

ÎNTRÉGÍ, *întregesc*, vb. IV. Tranz. și refl. A (se) face întreg (**1**), deplin, unitar; a (se) completa. — V. **întreg**.

ÎNTRÉGÍME, *întregimi*, s.f. Calitatea de a fi întreg; totalitate, plenitudine. G Loc. adv. *În întregime* = de tot, complet. ♦ (Concr.) Ansamblul elementelor care constituie un tot. — **Întreg + suf. -ime**.

ÎNTRÉGÍRE, *întregiri*, s.f. Acțiunea de a (se) *întregi* și rezultatul ei. — V. **întregi**.

ÎNTRÉGÍT, *-Ă*, *întregiți*, *-te*, adj. Făcut sau devenit întreg; completat. — V. **întregi**.

ÎNTRÉGÍTÓR, *-OÁRE*, *întregitori*, *-oare*, adj. Care întregeste, care completează. — **Întregi + suf. -tor**.

ÎNTRÉGÓL, *întregoluri*, s.n. (Constr.) Porțiune de perete care se găsește între două uși, două ferestre etc. — **Între² + gol**.

ÎNTRÉGULÉȚ, *întreguleți*, adj. (Pop., întărind pe „întreg”) Diminutiv al lui *întreg*. — **Întreg + suf. -uleț**.

ÎNTRÉGULIȚĂ, *întregulițe*, adj. (Pop., întărind pe „întregă”) Diminutiv al lui *întregă*. — **Întregă + suf. -uliță**.

ÎNTRÉGÚȚ, *-Ă*, *întreguți*, *-țe*, adj. (Pop., întărind pe „întreg”, „întregă”) Diminutiv al lui *întreg*. — **Întreg + suf. -uț**.

ÎNTRÉÍ, *întreiesc*, vb. IV. Tranz. A face de trei ori mai mare, mai numeros; a tripla. — **În + trei**.

ÎNTRÉÍȚ, *-Ă*, *întreiiți*, *-te*, adj. **1.** Înmulțit, mărit de trei ori. **2.** (Înv.) Care e compus din trei părți de același fel. — V. **întrei** sau **în + trei + suf. -it**.

ÎNTRÉMĂ, *întremez*, vb. I. Refl. A-și recăpăta sănătatea sau puterile; a se îndrăveni. ↗ Tranz. *Tratamentul l-a întremat*. ♦ Fig. A se întări. — Et. nec.

ÎNTRÉMÁRE s.f. Acțiunea de a (se) *întrema* și rezultatul ei; îndrăvenire. — V. **întrema**.

ÎNTRÉMÁT, *-Ă*, *întremați*, *-te*, adj. Restabilit, refăcut după o boală, după o oboseală; îndrăvenit. — V. **întrema**.

ÎNTRÉMÁTÓR, *-OÁRE*, *întremători*, *-oare*, adj. Care întremează, care îndrăvenește. — **Întrema + suf. -ător**.

ÎNTRÉPÁTRÚNDE, *întrepătrund*, vb. III. Refl. recipr. A se pătrunde reciproc. — **Între¹ + pătrunde**.

ÎNTRÉPÁTRUNDÉRE, *întrepătrunderi*, s.f. Acțiunea de a se *întrepătrunde* și rezultatul ei. — V. **întrepătrunde**.

ÎNTRÉPID, *-Ă* adj. v. **întrepid**.

ÎNTRÉPRÍNDE, *întreprind*, vb. III. Tranz. A se apuca de făcut ceva, a se angaja la ceva; a face un lucru, a efectua. [Perf. s. *întreprinsei*, part. *întreprins*] — **Între¹ + prinde** (după fr. *entreprendre*).

ÎNTRÉPRÍNDERE, *întreprinderi*, s.f. **1.** Orice formă de organizare a unei activități economice, autonomă patrimonial și autorizată potrivit legilor în vigoare să facă acte și fapte de comerț, în scopul obținerii de profit prin producerea de bunuri materiale și vânzarea acestora pe piață sau prin prestări de servicii, în condiții de concurență. **2.** Acțiune pornită din inițiativă personală. — V. **întreprinde**.

ÎNTRÉPRÍNZĂTÓR, *-OÁRE*, *întreprinzători*, *-oare*, adj., s.m. și f. **1.** Adj. Care are spirit de acțiune; care are inițiativă. **2.** S.m. și f. Persoană fizică autorizată sau persoană juridică având sarcina înființării, gestionării, organizării și conducerii unei afaceri, la care participă cu capitalul său și (sau) cu capital atras. — **Întreprinde + suf. -ător**.

ÎNTRÉPÚNTE, *întrepunți*, s.f. (Mar.) Punte situată sub puntea superioară; p. ext. spațiul dintre punți. — **Între² + punte** (după fr. *entrepont*).

ÎNTRÉRÚMPE vb. III v. **înterupe**.

ÎNTRÉRÚMPERE s.f. v. **înterupere**.

ÎNTRERUPĂTÓR, *-OÁRE*, *înterupători*, *-oare*, adj., s.n. (Aparat, dispozitiv) care servește la întreruperea sau la restabilirea unui circuit electric, hydraulic etc. [Var.: **înteruptór**, *-oáre* adj., s.n.] — **Înterupe + suf. -ător** (după fr. *interrupteur*).

ÎNTRERÚPE, *înterúp*, vb. III. Tranz. și refl. A (se) opri, a (se) suspenda temporar cursul, desfășurarea unei acțiuni, a unui lucru; a opri pe cineva sau a se opri în cursul unei lucrări, al unei activități; p. gener. a (se) opri, a (se) suspenda. ♦ Tranz. A opri pe cineva în timp ce vorbește, a tăia vorba cuiva. [Perf. s. *înterupsei*, part. *înterupt* — Var.: (înv.) **înterúmpe** vb. III] — **Între¹ + rupe** (după fr. *interrompre*).

ÎNTRERÚPERE, *înteruperi*, s.f. Acțiunea de a (se) *înterupe* și rezultatul ei. ↗ Loc. adv. *Fără întrerupere* = permanent, neconținut, continuu. [Var.: (înv.) **înterúmpera** s.f.] — V. **înterupe**.

ÎNTRERÚPT, *-Ă*, *înterupti*, *-te*, adj. Care este temporar oprit, suspendat. ♦ (Adverbial) Cu întreruperi. ♦ Care are continuitatea oprită; rupt, tăiat. *Fir întrerupt*. — V. **înterupe**.

ÎNTRERÚPTÓR, *-OÁRE* adj., s.n. v. **înterupător**.

ÎNTRÉTÁIÁ, *întretái*, vb. I. Refl. recipr. (Despre linii, drumuri etc.) A se intersecta, a se încrucișa. [Pr.: *-tá-ia*] — **Între¹ + tăia** (după fr. *entrecouper*).

ÎNTRÉTÁIÁT, *-Ă*, *întretáiați*, *-te*, adj. Care se intersectează, se încrucișează cu altul. ♦ (Despre vorbire, plâns, respirație etc.) Întrerupt, cu întreruperi. [Pr.: *-tá-iaț*] — V. **întretáia**.

ÎNTRÉTÁIÉRE, *întretáieri*, s.f. Acțiunea de a se *întretáia* și rezultatul ei. ♦ (Concr.) Loc unde se întretaie două elemente; intersecție. — V. **întretáia**.

ÎNTRÉȚESE, *întrețes*, vb. III. Tranz. A îmbina într-o țesătură fire de altă culoare sau din alt material decât țesătura de bază. ♦ Refl. recipr. Fig. A se amesteca, a se îmbina (ca într-o țesătură); a se împleți strâns cu... — **Între¹ + țese**.

ÎNTRÉȚESÚȚ, *-Ă*, *întrețesuți*, *-te*, adj. Care este țesut amestecat, unit într-o țesătură. — V. **întrețese**.

ÎNTRÉȚÍNE, *întrețin*, vb. III. **1.** Tranz. A păstra în stare bună, în condiții de funcționare; a face să dureze, a menține. **2.** Tranz. și refl. A(-și) procura, a(-și) asigura mijloacele necesare traiului; a (se) hrăni. **3.** Refl. recipr. A sta de vorbă cu cineva; a conversa. — **Între¹ + ține** (după fr. *entretenir*).

ÎNTRÉȚÍNERE, *întrețineri*, s.f. Acțiunea de a (se) *întreține* și rezultatul ei. Sumă plătită de locatarii unui imobil pentru acoperirea cheltuielilor (comune). — V. **întreține**.

ÎNTRÉȚÍNÚȚ, *-Ă*, *întreținuți*, *-te*, s.m. și f. Persoană căreia o altă persoană (de sex opus, cu care trăiește în concubinaj) îi asigură mijloacele de existență. — V. **întreține**.

ÎNTRÉVÁZÚȚ, *-Ă*, *întrevăzuți*, *-te*, adj. Care de-abia se vede; întrezărit. ♦ Fig. Văzut în perspectiva timpului; prevăzut, bănuit. — V. **întrevedea**.

ÎNTRÉVEDEÁ, *întrevád*, vb. II. Tranz. A întrezări. ♦ Fig. A vedea în perspectiva timpului, a prevedea, a bănui. — **Între¹ + vedea** (după fr. *entrevoir*).

ÎNTRÉVEDÉRE, *întrevederi*, s.f. Întâlnire între două sau mai multe persoane în scopul de a discuta chestiuni de interes comun. — **Între¹ + vedere** (după fr. *entrevue*).

ÎNTRÉVORBÍRE, *întrevorbiri*, s.f. (Înv. și reg.) Convorbire. — **Între¹ + vorbire**.

ÎNTRÉZÁRÍ, *întrezăresc*, vb. IV. Tranz. A zări, a vedea în chip vag, a desluși anevoie (printre alte lucruri sau în treacăt); a întrevedea. — **Între¹ + zări** (după fr. *entrevoir*).

ÎNTRÉZÁRÍRE s.f. Acțiunea de a *întrezări* și rezultatul ei. — V. **întrezări**.

ÎNTRÉZÁRÍȚI, *-Ă*, *întrezăriți*, *-te*, adj. Zărit, deslușit anevoie sau în treacăt, fugitiv; întrevăzut. — V. **întrezări**.

ÎNTRÍSTÁ, *întristez*, vb. I. Refl. și tranz. A deveni sau a face să devină trist; a (se) mâhni; a (se) îndureră. — **În + trist**.

ÎNTRÍSTÁRE, *întristări*, s.f. Faptul de a (se) *întrista*; tristețe, mâhnire, amărăciune; îndurerare. — V. **întrista**.

ÎNTRÍSTÁT, *-Ă*, *întristați*, *-te*, adj. Cuprins de tristețe. ♦ Care exprimă tristețe. — V. **întrista**.

ÎNTRÍSTÁTÓR, *-OÁRE*, *întristători*, *-oare*, adj. Care întristează. — **Întrista + suf. -ător**.

ÎNTRÍOENÍ, *întroienesc*, vb. IV. Tranz. și refl. A (se) acoperi cu troiene; a (se) înzăpezi. [Pr.: *-tro-ie*] — **În + troian**.

ÎNTRÍOENÍRE, *întroieniri*, s.f. (Rar) Acțiunea de a (se) *întroieni* și rezultatul ei; înzăpezire. [Pr.: *-tro-ie*] — V. **întroieni**.

ÎNTRÍOENÍȚI, *-Ă*, *întroieniiți*, *-te*, adj. Cufundat, imobilizat în zăpadă, înzăpezit. [Pr.: *-tro-ie*] — V. **întroieni**.

ÎNTRÍLOCÁ, *întrolóc*, vb. I. (Reg.) **1.** Refl. A se strânge la un loc, a se întruni, a se reuni. **2.** Tranz. și refl. A (se) forma, a (se) închea, a (se)

înjgheba. **3.** Tranz. A uni; a împerechea. [Var.: **înrulocă, întorlocă** vb. I] — Din **într-un loc**.

INTROLOCĂRE s.f. (Reg.) Acțiunea de a (se) *înruloca* și rezultatul ei. [Var.: **înrulocăre, întorlocăre** s.f.] — V. **înruloca**.

ÎNRULOCĂȚ, -Ă, înrulocăți, -te, adj. (Reg.) Strâns la un loc, întrunit, reunit. [Var.: **înrulocăt, -ă, înrulocăt, -ă** adj.] — V. **înruloca**.

ÎNTRONĂ, întronez, vb. I. Tranz. și refl. **1.** A (se) așeza pe tron ca domn, rege, împărat; a (se) încorona, a (se) înscăuna. **2.** Fig. A deveni sau a face să devină stăpân; a (se) statornici. ♦ A (se) instaura, a (se) instala. — **În + tron**.

ÎNTRONĂRE, întronări, s.f. Acțiunea de a *întrona*. — V. **întrona**.

ÎNTRONĂȚ, -Ă, întronați, -te, adj. **1.** Care a fost uns pe tron. **2.** Fig. Care a fost stabilit, introdus, instaurat. — V. **întrona**.

ÎNTRU prep. (Mai ales urmat de „un”, „o” etc.; cu elidarea vocalei finale) În. I. (Introduce un complement circumstanțial de loc) **1.** (Arată starea sau acțiunea în interiorul unui spațiu) *A locui într-un sat*. **2.** (Arată intrarea sau mișcarea în interiorul unui spațiu) *A intra într-o pădure*. **3.** (Arată direcția sau ținta mișcării) *A se da într-o parte*. II. (Introduce un complement circumstanțial de timp) **1.** (Arată momentul, răstimpul, epoca în care se petrece o acțiune) *Într-un timp scurt*. ♦ Loc. adv. (Înv.) *Întru-ntâi* = la început. (Înv.) *Într-aceva* = în acel timp. **2.** (Arată timpul cât durează o acțiune) *Va plăti datoria într-un an*. ♦ Expr. *Întru mulți ani!* = la mulți ani! III. (Înv.; introduce un complement circumstanțial de scop) *lese întru întâmpinarea musafirului*. IV. (Introduce un complement circumstanțial de mod) *A alerga într-un suflet*. ♦ Loc. adv. *Într-adins* = intenționat, în mod voit. *Întru câțva* = în oarecare măsură. V. (Introduce un complement circumstanțial instrumental) *Este îmbrăcat într-o scurtă de piele*. VI. (Introduce un complement circumstanțial de relație) *A fi de acord întru totul cu cineva*. VII. (Introduce un complement indirect care arată obiectul unei prefaceri) *Răul s-a prefăcut într-un pod de gheață*. — Lat. **intro**.

ÎNTRUCĂȚ conj. Deoarece; pentru că, fiindcă. ♦ (Adverbial) De vreme ce. — **Întru + căț**.

ÎNTRUCHIPĂ, întruchipez, vb. I. Tranz. **1.** A înfățișa în forme concrete, a reprezenta. ♦ Refl. A-și găsi o expresie concretă în cineva sau în ceva, a lua formă concretă, a se realiza. **2.** A întocmi; a forma, a alcătui. — **Întru + chip** sau **într-un chip**.

ÎNTRUCHIPĂRE, întruchipări, s.f. Acțiunea de a (se) *întruchipa* și rezultatul ei. — V. **întruchipa**.

ÎNTRULOCĂ vb. I v. **înruloca**.

ÎNTRULOCĂRE s.f. v. **înrulocare**.

ÎNTRULOCĂȚ, -Ă adj. v. **înrulocat**.

ÎNTRÚNA adv. Mereu, neîncetat, continuu. *Vorbește întruna*. — **Întru + una**.

ÎNTRUNÍ, întrunesc, vb. IV. **1.** Refl. și tranz. A (se) uni la un loc, a (se) strânge laolaltă, a (se) aduna, a (se) însuma. **2.** Tranz. A obține (un anumit număr de voturi); a totaliza. — Din **întruna**.

ÎNTRUNIRE, întruniri, s.f. Acțiunea de a (se) *întruni* și rezultatul ei; reuniune, adunare (de oameni). — V. **întruni**.

ÎNTRUPĂ, întrupez, vb. I. **1.** Refl. și tranz. A lua sau a da formă concretă (de trup omenesc), a (se) concretiza; a (se) încarna. **2.** Tranz. (Înv.) A uni, a încorpora într-un singur tot. — **În + trup**.

ÎNTRUPĂRE, întrupări, s.f. Acțiunea de a (se) *întrupa* și rezultatul ei; concretizare, personificare; (concr.) trup, ființă. ♦ Doctrină creștină esențială, potrivit căreia Fiul lui Dumnezeu s-a întrupat în Isus Hristos, devenind astfel și Dumnezeu și Om, cele două naturi, divină și umană, îngemănate într-o unitate personală. — V. **întrupa**.

ÎNTRUPĂȚ, -Ă, întrupați, -te, adj. Care a căpătat trup, care a luat ființă. — V. **întrupa**.

ÎNTUNECĂ, întúnece, vb. I. **1.** Tranz. și refl. A (se) face întunecos, obscur; a (se) lipsi de lumină. ♦ Refl. impers. A se însera, a se înnopta, a se înnegura. **2.** Refl. (Despre corpuri cerești; la pers. 3) A-și pierde strălucirea, a suferi o eclipsă. ♦ Tranz. Fig. A eclipsa, a umbri; a face să nu se mai vadă (bine). ♦ Refl. Fig. A-și micșora sau a-și pierde capacitatea de a gândi. **3.** Tranz. și refl. Fig. A (se) posomorî; a (se) întrista. **4.** Refl. A se închide la culoare. — Probabil lat. **in-tunicare** „a acoperi cu o tunică”.

ÎNTUNECĂRE, întunecări, s.f. **1.** Acțiunea de a (se) *întuneca* și rezultatul ei. **2.** (Cin.) Fondu. — V. **întuneca**.

ÎNTUNECĂȚ, -Ă, întunecați, -te, adj. **1.** Întunecos (**1**). **2.** Fig. Posac, trist, sumbru. **3.** (Despre culori, *p. ext.* despre lucruri colorate) Care are o nuanță închisă; închis. — V. **întuneca**.

ÎNTUNECÍME, întunecimi, s.f. Întuneric adânc, de nepătruns; beznă, obscuritate. ♦ (Pop.) *Întunecime de soare* = eclipsă de soare. — **Întuneca** + suf. *-ime*.

ÎNTUNECÓS, -OĂSĂ, întunecoși, -oase, adj. **1.** Lipsit de lumină, cufundat în întuneric; obscur, întunecat. ♦ (Rar) De culoare închisă. **2.** Fig. Întunecat, posomorât, sumbru, trist. — **Întuneca** + suf. *-os*.

ÎNTUNEREC s.n. v. **întuneric**.

ÎNTUNERIC s.n. **1.** Lipsă de lumină; obscuritate, beznă. **2.** Fig. Incultură, ignoranță. [Var.: (reg.) **întunérec** s.n.] — **În + tuneric** (înv. „întunecime” < lat.).

ÎNURNĂ, întörn, vb. I. (Reg.) Refl. și tranz. **1.** A veni sau a face pe cineva să vină înapoi; a (se) înapoia², a (se) întoarce. ♦ Tranz. (Despre o stare afectivă sau maladiivă) A cuprinde pe cineva din nou. **2.** A (se) îndrepta în altă direcție. **3.** A (se) întoarce de pe o parte pe alta; a (se) învârti, a (se) suci. — **În + tuma**.

ÎNURNĂRE s.f. (Reg.) Acțiunea de a (se) *înrurna* și rezultatul ei; întoarcere, revenire, înturnat. — V. **înrurna**.

ÎNURNĂȚ s.n. (Reg.) Înrurnare. — V. **înrurna**.

ÎNȚĂRCĂ, înțarc, vb. I. **1.** Tranz. A înceta alăptarea copiilor sau puilor de mamifere, a dezvăta de supt. ♦ Expr. *L-a înțarcat dracul*, se spune despre un om foarte șiret. **2.** Intrans. (Despre mamifere) A pierde laptele, a nu mai avea lapte. **3.** Tranz. Fig. (Fam.) A dezobișnui, a dezvăta, a lipsi pe cineva de ceva. — **În + țarc**.

ÎNȚĂRCĂRE s.f. Acțiunea de a *înțarca*; încetarea alăptării; înțarcăt¹. — V. **înțarca**.

ÎNȚĂRCĂȚ¹ s.n. Faptul de a *înțarca*; înțarcare. — V. **înțarca**.

ÎNȚĂRCĂȚ, -Ă, înțarcați, -te, adj. (Despre copii sau pui de mamifere) Care nu mai sugte. — V. **înțarca**.

ÎNȚĂRCĂTOĂRE, înțarcători, s.f. Loc de pășune, de obicei depărtat de stână, unde se țin mieii după înțarcare. — **Înțarca** + suf. *-ătoare*.

ÎNȚĂRCUÍ, înțarcuiesc, vb. IV. Tranz. A înconjura cu un țarc. — **În + țarc** + suf. *-iui*.

ÎNȚELEGĂTÓR, -OĂRE, înțelegători, -oare, adj. Care are înțelegere pentru situația cuiva; *p. ext.* bun, mărinimos. — **Înțeleg** (prez. ind. al lui *înțelege*) + suf. *-ător*.

ÎNTELÉGE, înțelég, vb. III. **1.** Tranz. A-și face, a avea o idee clară și exactă despre un lucru, a pătrunde, a cuprinde cu mintea; a pricepe. ♦ Expr. *Așa (mai) înțeleg și eu* = așa da, așa e pe placul meu. A *înțelege pe cineva* = a pricepe ce spune cineva; **b**) a pricepe (și a aproba) cauzele comportării cuiva. (*Mă*) *înțelegi?*, se spune cuiva pentru a verifica înțelegerea celor spuse. (*Mă*) *înțelegi!*, marchează o situație în care există un substrat. (Refl.) *Se înțelege de la sine* = este evident. (Intrans.) A *înțelege de glumă* = a nu se supăra pentru o glumă făcută pe socoteala lui. ♦ A-și da seama de ceva. ♦ A pricepe o limbă străină. ♦ A constata, a vedea, a observa, a băga de seamă. ♦ A gândi, a reflecta, a concepe. **2.** Refl. recipr. A ajunge la învoială, a cădea de acord, a se împăca, a conveni cu cineva. ♦ A conviețui în bună învoială, a se înțelege, a se învoi. **3.** Tranz. (În expr.) A *nu înțelege nimic din ceva* = a nu se alege cu nimic din ceva, a nu profita din ceva. [Perf. s. *înțeles!*, part. *înțeles*] — Lat. **intelligere**.

ÎNTELÉGERE, înțelegeri, s.f. **1.** Acțiunea de a (se) *înțelege* și rezultatul ei. ♦ Pricepere, iscusință, inteligență, rațiune. **2.** Bunăvoință, compasiune față de situația (grea a) cuiva. **3.** Comuniune de idei, de sentimente; acord, învoială, învoire. ♦ Tratat, document încheiat între două sau mai multe state, organisme etc. **4.** Pace, armonie¹. — V. **înțelege**.

ÎNTELENÍ, întelenesc, vb. IV. **1.** Intrans. (Despre pământ, la pers. 3) A se întări, a se prefăce în țelină (prin necultivare, prin uscare în timp de secetă etc.) ♦ Tranz. *Soarele a întelenit pământul*. **2.** Tranz. și refl. A lăsa sau a sta în nemischeare, în inactivitate; a (se) întepeni, a (se) fixa. ♦ Intrans. Fig. A rămâne nemisecat, împietrit; a încremeni. — **În + țelină**.

ÎNTELENIRE, înteleniri, s.f. Acțiunea de a (se) *înteleni* și rezultatul ei. — V. **înteleni**.

ÎNTELENÍȚ, -Ă, înteleniți, -te, adj. **1.** (Despre pământ) Întărit, uscat din cauza secetei sau a necultivării. **2.** Fig. Încremenit, împietrit, nemisecat. — V. **înteleni**.

ÎNTELEPCIÚNE s.f. Capacitate superioară de înțelegere și de judecare a lucrurilor. ♦ Cumpătare, prudență, moderație determinată de experiență; spirit de prevedere. — Lat. **intellectio, -onis**.

ÎNTELÉPT, -EAPTĂ, înțelepți, -te, adj. **1.** (Adesea substantivat) Care este înzestrat cu înțelepciune, care are mintea clară; cuminte, deștept. ♦ (Substantivat) Gânditor (antic), învățat, savant. ♦ (Despre înfățișarea, acțiunile sau manifestările cuiva) Care exprimă înțelepciune; izvorât din înțelepciune. **2.** Prevăzător, chibzuit, stăpânit. — Lat. **intellectus**.

ÎNTELEPTEȘTE adv. (Rar) În mod înțelept; cu judecată, cu chibzuială. — **Înțelept** + suf. *-ește*.

ÎNTELÉS¹, *întelesuri*, s.n. Semnificație (a unui lucru, a unei vorbe, a unui gest etc.); sens, tâlc, noimă. ⇨ Loc. adj. și adv. *Pe înteles* sau *pe întelesul tuturor* = putând fi priceput de oricine, lămurit. *Cu înteles* = cu o semnificație adâncă, sugerând o anumită concluzie. — V. **Înțelege**.

ÎNTELÉS², **-EASĂ**, *înțeleși*, *-se*, adj. **1.** Care a fost pătruns, cuprins cu mintea. ⇨ Loc. adj. și adv. *De la sine înteles* = fără îndoială, sigur. **2.** Care a stabilit o înțelegere cu cineva; învoit. — V. **Înțelege**.

ÎNTEPĂ, *întep*, vb. I. **1.** Tranz. și refl. A (se) împunge ușor cu un ac, cu un ghimpe, cu o țeapă, cu orice obiect cu vârf ascuțit. ◆ Intrans. și tranz. A produce o senzație dureroasă ca de înțepătură. ◆ Intrans. (Despre băuturi) A pișca la limbă. **2.** Tranz. Fig. A face aluzii răutăcioase la adresa cuiva; a ironiza. **3.** Tranz. (Inv.) A trage în țeapă. — **În + țeapă**.

ÎNTEPĂRE, *întepări*, s.f. Acțiunea de a (se) *întepa*; împungere, înțepătură. — V. **Întepa**.

ÎNTEPĂT, **-Ă**, *întepați*, *-te*, adj. **1.** În care a intrat un vârf ascuțit. ◆ Fig. Neplăcut surprins, jignit. **2.** (În expr.) *Întepat la vorbă* = care înțepă cu vorba; ironic, sarcastic. **3.** Fig. Îngâmfat, mândru, fudul, înfumurat. ◆ Îmbufnat, țăfnos. **4.** (Inv.) Tras în țeapă. — V. **Întepa**.

ÎNTEPĂTOR, **-OARE**, *întepători*, *-oare*, adj. **1.** Care înțepă (1); care produce o senzație dureroasă ca de înțepătură. ◆ (Despre băuturi, mâncăruri, mirosuri etc.) Care dă senzația de înțepătură, care pișcă. **2.** Fig. Sarcastic, ironic. — **Întepa** + suf. *-ător*.

ÎNTEPĂTURĂ, *întepături*, s.f. **1.** Înțepare; efectul produs de o înțepare; locul unde s-a produs aceasta; furnicătură, împunsătură. **2.** Fig. Aluzie răutăcioasă, vorbă ironică; împunsătură. — **Întepa** + suf. *-ătură*.

ÎNTEPENEALEĂ s.f. Stare a unui lucru sau a unei ființe țepene; înțepenire. — **Întepeni** + suf. *-eală*.

ÎNTEPENI, *întepenesc*, vb. IV. **1.** Intrans. A deveni țeapăn, a nu-și mai putea mișca membrele, a rămâne imobil, rigid, inert; a încremeni, a înlemni. **2.** Tranz. și refl. A (se) prinde bine în ceva; a (se) fixa. ◆ Refl. Fig. A rămâne neclintit într-o hotărâre; a se încăpățâna. **3.** Tranz. A face ca un obiect să nu mai aibă joc în locașul lui, a-l fixa, a-i asigura stabilitatea; a întări. — **În + țeapăn**.

ÎNTEPENIRE s.f. Faptul de a (se) *întepeni*. — V. **Întepeni**.

ÎNTEPENIT, **-Ă**, *întepeniți*, *-te*, adj. **1.** Care este sau a devenit țeapăn; încremenit; inert. **2.** Fixat, întărit. — V. **Întepeni**.

ÎNTEPOS, **-OASĂ**, *întepoși*, *-oase*, adj. (Rar) Înțepător. — **Întepa** + suf. *-os*.

ÎNTEȘĂ, *întes*, vb. I. Tranz. A vâri, a băga o cantitate mare într-un spațiu redus; a îndesa, a ticsi. ◆ Refl. Fig. (Rar) A se întei. — Cf. sl. č e s t ū „gros, des”.

ÎNTEȘĂRE, *întesări*, s.f. Acțiunea de a (se) *întesa*. — V. **Întesa**.

ÎNTEȘAT, **-Ă**, *întesați*, *-te*, adj. Înghesuit, îndesat; plin, ticsit. — V. **Întesa**.

ÎNȚINĂ, *întinez*, vb. I. Tranz. (Reg.) A sprijini slab (ca să poată cădea, ușor). — Lat. **in-tenuare*.

ÎNȚINĂT, **-Ă**, *întinați*, *-te*, adj. (Reg.) Care este prins sau sprijinit prea ușor, care abia se ține, gata să cadă, să se dărâme. — V. **Întina**.

ÎNȚOLI, *întolesc*, vb. IV. Tranz. și refl. (Fam.) A (se) îmbrăca în haine noi; a (se) îmbrăca bine, elegant; fig. a parveni. — **În + țol**.

ÎNȚOLIT, **-Ă**, *întoliți*, *-te*, adj. (Fam.) Care este bine îmbrăcat, care are haine noi; fig. parvenit. — V. **Întoli**.

ÎNȚOPONĂ vb. I v. **Întopona**.

ÎNȚOPONĂT, **-Ă** adj. v. **Întoponat**.

ÎNȚOȚONĂ, *întoțonez*, vb. I. Tranz. și refl. (Rar) A (se) împoțona. [Var.: *întoponă* vb. I] — Cf. *î m p o p o ț a*.

ÎNȚOȚONĂT, **-Ă**, *întoțonați*, *-te*, adj. (Rar) Împoțonat. [Var.: *întoponat*, **-ă** adj.] — V. **Întoțona**.

ÎNUNTRU adv. v. **Înăuntru**.

ÎNVALĂTUCI, *învălătucesc*, vb. IV. **1.** Tranz. și refl. A (se) face ghem¹, vâlătuc; a (se) înfășura, a (se) încolăci. **2.** Tranz. A construi un perete din vâlătuci. — **În + vâlătuc**.

ÎNVALĂTUCIRE, *învălătuciri*, s.f. Acțiunea de a (se) *învălătuci* și rezultatul ei; vâlătuceală. — V. **Învălătuci**.

ÎNVALĂTUCIT, **-Ă**, *învălătuciți*, *-te*, adj. Înășurat, încolăcit; (despre fire) făcute ghem; (despre pânză, covoare etc.) strâns sul sau val¹. — V. **Învălătuci**.

ÎNVALMĂȘĂG, *învălmășaguri*, s.n. Învălmășeală (2). — **În + vâlmășag**.

ÎNVALMĂȘĂT, **-Ă** adj. v. **Învălmășit**.

ÎNVALMĂȘEALĂ, *învălmășeli*, s.f. **1.** Îngrămădire dezordonată de lucruri sau de ființe; forfoteală a unei mulțimi; neorânduială; p. ext. zgomot mare, zarvă. ◆ Fig. Confuzie, zăpăceală. **2.** Luptă, încăierare, învălmășag. — **Învălmăși** + suf. *-eală*.

ÎNVALMĂȘI, *învălmășesc*, vb. IV. Tranz. și refl. A (se) amesteca de-a valma; a pune, a arunca sau a se afla pus, aruncat la întâmplare, în dezordine. ◆ Refl. Fig. (Rar) A se încurca, a se zăpăci, a se tulbura. — Cf. [de-a] v a l m a și v â l m â ș a g.

ÎNVALMĂȘIRE, *învălmășiri*, s.f. Acțiunea de a (se) *învălmăși* și rezultatul ei; învălmășeală. — V. **Învălmăși**.

ÎNVALMĂȘIT, **-Ă**, *învălmășiți*, *-te*, adj. **1.** Aruncat de-a valma, în dezordine, îngrămădit, îmbulzit. **2.** Fig. Zăpăcit, încurcat, tulburat; dezorientat, confuz. [Var.: *învălmășat*, **-ă** adj.] — V. **Învălmăși**.

ÎNVALUI, *învălui*, vb. IV. **1.** Tranz. și refl. A (se) acoperi cu un văl, cu o învelitoare; a (se) înveli, a (se) înfășura. ◆ Tranz. Fig. A cuprinde ceva cu privirea. ◆ Tranz. Fig. A năpădi. ◆ (Despre foc) A arde sau a face să ardă moctnit; a (se) micșora. **2.** Tranz. A înconjuța, a încerca unitate inamică. [Prez. ind. și: *învăluiesc*] — **În + val** + suf. *-ui* (influențat semantic de *vâl*).

ÎNVALUIALĂ, *învăluiali*, s.f. (Inv.) **1.** Învălmășeală, îmbulzeală. **2.** Fig. (Rar) Necaz, supărare; p. ext. aspirare. — **Învălui** + suf. *-eală*.

ÎNVALUIRE, *învăluiri*, s.f. Acțiunea de a (se) *învălui* și rezultatul ei; învelire, acoperire; fig. revărsare. ◆ Încercuire a inamicului. — V. **Învălui**.

ÎNVALUIȚ, **-Ă**, *învăluțiți*, *-te*, adj. **1.** Înășurat, învelit², acoperit; fig. (despre voci, sunete etc.) voalat. **2.** Încercuit, înconjurat, împresurat. ◆ Fig. Copleșit (de griji); absorbit (de treburi), foarte ocupat. — V. **Învălui**.

ÎNVALUITOR, **-OARE**, *învăluitori*, *-oare*, adj. **1.** Care înfășoară, învește, acoperă; care cuprinde, care înconjoară din toate părțile. **2.** (Mil.) Care încercuiește, care împresoară inamicul. [Pr.: *-lu-i-*] — **Învălui** + suf. *-tor*.

ÎNVALURĂ, *învăluirez*, vb. I. Tranz. A mișca în valuri, a ondula; a agita. ◆ Refl. și intrans. A face valuri. — **În + valuri** (pl. lui *val*).

ÎNVALURĂRE, *învălurări*, s.f. Acțiunea de a (se) *învălura* și rezultatul ei; ondulare, frământare. — V. **Învălura**.

ÎNVALURĂT, **-Ă**, *învălurați*, *-te*, adj. **1.** Care se mișcă, se clatină ca valurile, care face valuri; unduios; agitat. **2.** (Despre un teren) Cu ridicături multe; accidentat. [Var.: *învălurit*, **-ă** adj.] — V. **Învălura**.

ÎNVALURIT, **-Ă** adj. v. **Învălurat**.

ÎNVĂPĂIA, *învăpăiez*, vb. I. Refl. A se aprinde ca o vâpăie; p. ext. (despre fața omului) a se înroși (din cauza unui aflus de sânge). ◆ Fig. A se înflăcăra, a se entuziasma. [Pr.: *-pă-ia*] — **În + vâpăie**.

ÎNVĂPĂIAT, **-Ă**, *învăpăiați*, *-te*, adj. **1.** Care arde cu vâpăi, aprins (ca o vâpăie); p. ext. (despre fața omului) înroșit ca focul; fig. (despre ochi sau privire) scânteietor, arzător. **2.** Fig. Înflăcărat, entuziasmat; pasionat. ◆ Lute, aprig. — V. **Învăpăia**.

ÎNVĂPĂIERE, *învăpăieri*, s.f. Acțiunea de a se *învăpăia* și rezultatul ei; aprindere; fig. înflăcărare, ardoare, însuflețire. — V. **Învăpăia**.

ÎNVĂSCUT, **-Ă**, *învăscuți*, *-te*, adj. (Inv.) Care este îmbrăcat, acoperit, înășurat, învelit. — V. **Învește**.

ÎNVĂȚ s.n. **1.** Obicei, obișnuință, nărav, deprindere (rea). **2.** Povăț, sfat, îndemn. — Din **învăța** (derivat regresiv).

ÎNVĂȚĂ, *învăț*, vb. I. **1.** Tranz. A transmite cuiva (sistematic) cunoștințe și deprinderi dintr-un domeniu oarecare; a iniția pe cineva într-o meserie, știință, artă etc. **2.** Tranz. A sfătui, a povățui pe cineva să facă ceva (arătându-i cum să procedeze). **3.** Tranz. A dobândi cunoștințe prin studiu, a ajunge prin muncă sistematică să cunoști o meserie, o artă, o limbă etc.; a studia. ◆ A-și întipări în minte ceva pentru a putea reproduce; a memora. **4.** Tranz. și refl. A (se) deprinde, a (se) obișnui, a (se) familiariza. **5.** Tranz. A trage o învățătură, a căpăta experiență. ⇨ Expr. (Tranz. și refl.) A (se) *învăța minte* = a câștiga sau a face să câștige experiență, a trage sau a face să tragă învățăminte dintr-o întâmplare neplăcută. — Lat. **invitiare* (< vitium „viciu”).

ÎNVĂȚĂRE, *învățări*, s.f. Acțiunea de a (se) *învăța* și rezultatul ei; instruire, învățătură, studiu, învățat¹. — V. **Învăța**.

ÎNVĂȚĂT¹ s.n. Învățare. — V. **Învăța**.

ÎNVĂȚĂT², **-Ă**, *învățați*, *-te*, adj. Care știe multă carte; instruit, cult², erudit, doct; p. ext. priceput. ◆ (Substantivat) Savant. **2.** (Despre texte, cunoștințe, deprinderi) Care este studiat și reținut în memorie. **3.** Deprins, obișnuit cu ceva. **4.** (Despre animale) Care este dressat, domesticit, îmblânzit. — V. **Învăța**.

ÎNVĂȚĂCEL, *învățacei*, s.m. (Fam.) Școlară, elev, discipol; ucenic. — **Învățat** + suf. *-el*.

ÎNVĂȚĂMÂNT, (1) *învățăminte*, s.n. 1. Precept din care se deduce un mod de a acționa, de a gândi etc.; învățătură. 2. Domeniul și activitatea de instruire și de educare (prin școli); *p. ext.* totalitatea instituțiilor școlare. ⇨ *Învățământ la distanță* = formă de învățământ superior, care nu implică prezența la cursuri, fiind destinat în primul rând persoanelor încadrate în muncă. — **Învăța** + suf. *-ămănt* (după fr. *enseignement*).

ÎNVĂȚĂTOR, -OARE, *învățători, -oare*, s.m. și f., adj. I. S.m. și f. 1. Persoană care predă cunoștințe și face educația civică a copiilor în primele clase de școală; institutor. ♦ Persoană care învață sau instruiește pe cineva; maestru, preceptor, dascăl. 2. Inițiator, autor sau propagator al unei doctrine; îndrumător, sfătuitor, povățuitor. II. Adj. (Inv.) Care învață, care sfătuiește. — **Învăța** + suf. *-ător*.

ÎNVĂȚĂTORIME s.f. Totalitatea învățătorilor; mulțime de învățători. — **Învățător** + suf. *-ime*.

ÎNVĂȚĂTURĂ, (1, 4) *învățături*, s.f. 1. Sistem de îndrumări teoretice și practice într-un anumit domeniu de activitate; doctrină; principiu teoretic sau practic, precept. 2. Cunoștințe, cultură; erudiție, înțelepciune. 3. Pregătire, studiu, școală; ucenicie. 4. Precept la care se ajunge prin experiență practică sau pregătire teoretică; învățământ, povăț, sfat. ⇨ Expr. *A-i fi cuiva (de sau spre) învățatură* = a-i servi ca experiență pentru a nu mai greși. — **Învăța** + suf. *-ătură*.

ÎNVĂLTORÍ, pers. 3 *învăltorește*, vb. IV. Refl. (Reg.) A se ridica în vârtęjuri; a se învorbura. — **În** + **văltoare**.

ÎNVĂLTORIRE, *învăltoriri*, s.f. (Reg.) Acțiunea de a se *învăltori*; învorburare. — V. **învăltori**.

ÎNVĂRSTĂ, *învărstez*, vb. I. Tranz. (Pop.) A face dungii de culori diferite pe o țesătură sau cusătură; *p. ext.* a îmbina între ele lucruri de diferite culori. [Var.: **învărstă** vb. I] — Din **învărstă** (derivat regresiv).

ÎNVĂRSTARE, *învărstări*, s.f. (Pop.) Acțiunea de a *învărsta* și rezultatul ei. [Var.: **învărstăre** s.f.] — V. **învărsta**.

ÎNVĂRSTĂT, -Ă, *învărstăți, -te*, adj. (Pop.) Cu dungii, vărgat; *p. ext.* împestrătat, pestriț. [Var.: **învărstăț, -ă** adj.] — **În** + **vărstă** („dungă”) + suf. *-at*.

ÎNVĂRTEALĂ, *învărteli*, s.f. 1. Învărtire, întoarcere, răscucire. 2. (Fam.; mai ales la pl.) Manevră (necinstită) folosită pentru obținerea unor profituri (individuale). — **Învărți** + suf. *-eală*.

ÎNVĂRTECŪȘ, (2) *învărtecușuri*, s.n. 1. (În sintagma) *Ineluș-învărtecuș* = numele unui joc de copii în care unul dintre jucători trebuie să ghicească la cine se găsește un inel care trece din mână în mână. 2. (Rar) Întortochetură. [Var.: (reg.) **învărticuș** s.n.] — **Învărteci** (inv. „a învărti”) + suf. *-uș*.

ÎNVĂRTEJÍ, *învărtejesc*, vb. IV. 1. Refl. și tranz. A (se) mișca, a (se) învărti repede în cerc, în vârtęjuri; a (se) învorbura. 2. Refl. A se întoarce (grabnic) din drum. — **În** + **vârtej**.

ÎNVĂRTEJIRE, *învărtejiri*, s.f. Acțiunea de a (se) *învărteji* și rezultatul ei; învărtire; învărtitură, rotație; *p. ext.* agitație. — V. **învărteji**.

ÎNVĂRTEJÍT, -Ă, *învărtejiți, -te*, adj. Care este luat de vârtej, învărtit în cerc; învorburat. — V. **învărteji**.

ÎNVĂRTÍ, *învărt*, vb. IV. 1. Tranz. refl. și intranz. A (se) mișca în cerc, a (se) întoarce de jur împrejur, a determina sau a face o mișcare de rotație; a (se) roti, a (se) răscuci. ⇨ Expr. (Refl.) *A se învărti casa* (sau *locul, pământul*) *cu cineva*, se spune când cineva are ametele sau când se simte foarte rușinat. (Tranz.) *A-și învărti ochii* = a mișca ochii în toate direcțiile pentru a privi (în jur). (Refl. și tranz.) *A se învărti în horă* sau *a învărti hora* = a dansa, a juca. (Refl.) *A se învărti pe lângă cineva (sau în jurul, împrejurul cuiva)* = a căuta să câștige simpatia, bunăvoința cuiva. (Tranz.) *A învărti* (pe cineva) *pe* (sau *după*) *deget(e)* = a conduce (pe cineva) după plac. ♦ Tranz. A răscuci pe deget, între degete sau cu degetele. ♦ Tranz. A întoarce în toate felurile, a privi pe toate părțile. 2. Tranz. A mânuși (cu dibăcie) o unealtă, o armă. ♦ Intranz. A amesteca în ceva (cu lingura). 3. Refl. A umbra de colo până colo fără scop; a se mișca de jur împrejur, a se întoarce (într-un spațiu îngust); a se foi. 4. Tranz. și refl. Fig. (Fam.) A se îndeletnici cu afaceri (dubioase); a câștiga, a dobândi ceva, a profita (pe căi lătrălnice) de un concurs de împrejurări favorabile. [Prez. ind. și: *învărtesc*] — Cf. sl. *vŕŕtĕti*.

ÎNVĂRTICŪȘ s.n. v. **învărtecuș**.

ÎNVĂRTIRE, *învărtiri*, s.f. Acțiunea de a (se) *învărți*; mișcare circulară; rotire, răscucire, învărtitură, învărtėjire, învărtit¹. — V. **învărți**.

ÎNVĂRTÍT¹ s.n. Faptul de a (se) *învărți*; învărtire. — V. **învărți**.

ÎNVĂRTÍT², -Ă *învărțiți, -te*, adj., s.m., s.f. 1. Adj. Înfașurat, răscucit. 2. S.m. Fig. (Fam.) Persoană care se-a eschivat (prin favoritism, dare de mită etc.) de la obligațiile militare (în timp de război); persoană care a ajuns la o situație materială sau socială bună, prin mijloace dubioase. 3. S.f. Numele unui dans popular cu învărtituri; melodie după care se execută acest dans. 4. S.f.

Prăjitură făcută dintr-o foaie subțire de aluat, umplută cu nuci, mere sau brânză. — V. **învărți**.

ÎNVĂRTITÓR, -OARE, *învărtitori, -oare*, adj. Care (se) învărtește. — **Învărți** + suf. *-tor*.

ÎNVĂRTITURĂ, *învărtituri*, s.f. 1. Faptul de a (se) învărti; mișcare în cerc, învărtire. ♦ (Pop.) Întorsătură, cotitură. 2. Fig. manevră, șiretlic. — **Învărți** + suf. *-tură*.

ÎNVĂRTOȘĂ, *învărtoșez*, vb. I. 1. Refl. și tranz. A (se) face vârtos, tare; a (se) întări, a (se) solidifica. ♦ (Pop.) A (se) face puternic, voinic; a (se) fortifica. 2. Refl. Fig. A deveni neîndurător; a se împietri. — **În** + **vărtos**.

ÎNVĂRTOȘĂRE, *învărtoșări*, s.f. Acțiunea de a (se) *învărtoșa* și rezultatul ei; întărire. — V. **învărtoșa**.

ÎNVĂRTOȘÁT, -Ă, *învărtoșați, -te*, adj. 1. Care este sau a devenit vârtos; întărit, îngroșat. 2. Tare, rezistent. — V. **învărtoșa**.

ÎNVECHÍ, *învechesc*, vb. IV. Refl. A deveni vechi; a se uza, a se degrada. ♦ A deveni inactual, anacronic; a nu se mai folosi. ♦ (Despre vin) A se îmbunătăți cu trecerea timpului suferind un proces de maturizare, în urma căruia capătă buchet și însușiri gustative deosebite. — **În** + **vechi**.

ÎNVECHÍRE s.f. Acțiunea de a se *învechi*. — V. **învechi**.

ÎNVECHÍT, -Ă, *învechiți, -te*, adj. Care a devenit vechi; degradat, uzat. ⇨ Expr. (A fi) *învechit în rele* = (a fi) deprins cu practicarea unor fapte sau obiceiuri rele; (a fi) înrăit. ♦ Leșit din actualitate, anacronic, depășit, perimat; care nu se mai folosește. ♦ Care are concepții vechi, depășite. — V. **învechi**.

ÎNVECINĂ, *învecinez*, vb. I. Refl. recipr. A fi vecin cu cineva sau cu ceva; a fi alături de cineva sau de ceva, a avea hotar comun. — **În** + **vecin**.

ÎNVECINĂRE s.f. Faptul de a se *învecina*; vecinătate. — V. **învecina**.

ÎNVECINÁT, -Ă, *învecinați, -te*, adj. Care se învecinează cu cineva sau cu ceva; vecin. — V. **învecina**.

ÎNVECINÍCÍ vb. IV v. **învecinici**.

ÎNVEDERĂ, *învederez*, vb. I. Tranz. și refl. (Livr.) A (se) face vizibil, clar, evident. ♦ Tranz. (Rar) A prezenta, a face cunoscut. — **În** + **vedere**.

ÎNVEDERÁT, -Ă, *învederați, -te*, adj. (Și adverbial) Care se poate vedea sau înțelege bine; vizibil, evident. — V. **învedera**.

ÎNVELÍ, *învelesc*, vb. IV. 1. Tranz. și refl. A (se) acoperi cu ceva, a (se) înfașura în ceva. ♦ Tranz. A acoperi scoarțele unei cărți sau ale unui caiet cu hârtie, cu material plastic etc.; a îmbrăca. ♦ Tranz. A acoperi o casă cu țigle, cu tablă etc. ♦ Tranz. A acoperi focul (sau jarul etc.) cu pământ sau cu cenușă pentru a-l face să ardă moctin. 2. Tranz. A înfașura urzeala pe sulul dinapoi al războiului. — Cf. sl. *valiti*.

ÎNVELÍRE, *înveliri*, s.f. Acțiunea de a (se) *înveli*; învelit¹. — V. **înveli**.

ÎNVELÍȘ, *învelișuri*, s.n. 1. Obiect care servește la învelit; învelitoare. ♦ Scoarță, copertă, de carte. ♦ Învelitoare (de tablă, de țigla etc.) de pe acoperișul unei case. 2. Stratul exterior al unui obiect, al unui organism etc. — **Înveli** + suf. *-iș*.

ÎNVELÍT¹ s.n. Faptul de a (se) *înveli*; învelire. — V. **înveli**.

ÎNVELÍT², -Ă *înveliți, -te*, adj. Înfașurat, acoperit. ♦ (Despre cărți, caiete) Care este cu scoarțele îmbrăcate în hârtie, cu învelitoare. ♦ (Despre case) Care este acoperit cu tablă, cu țigla etc. — V. **înveli**.

ÎNVELITOĂRE, *învelitori*, s.f. Ceea ce servește la învelit; înveliș. ♦ (Pop.) Plapumă, cuvertură. ♦ Copertă; hârtie, material plastic etc. cu care se acoperă o carte. ♦ Țigla, tablă etc. cu care se acoperă o clădire. ♦ (Pop.) Față de masă. [Pl. și: *învelitoare*] — **Înveli** + suf. *-toare*.

ÎNVENINĂ, *înveninez*, vb. I. 1. Tranz. A otrăvi (cu venin); a face ca ceva să devină otrăvitor. 2. Refl. și tranz. Fig. A deveni sau a face să devină neplăcut, greu de suportat; a (se) înrăi, a (se) înrăutăți. ♦ A (se) umple de supărare, de amărăciune, de ciudă, de invidie, de ură; a (se) înrăi. — Lat. **invenenare**.

ÎNVENINĂRE, *înveninări*, s.f. Acțiunea de a (se) *învenina* și rezultatul ei; otrăvire. — V. **învenina**.

ÎNVENINÁT, -Ă, *înveninați, -te*, adj. Care conține venin; purtător de venin, otrăvit². ♦ Fig. Plin de amărăciune, amărât; plin de ură și invidie, veninos. — V. **învenina**.

ÎNVERGĂ, *învérg*, vb. I. Tranz. (Mar.) A fixa pânza pe o vergă. — Din it. **invergare**.

ÎNVERGĂRE, *învérgări*, s.f. Acțiunea de a *înverga*. — V. **înverga**.

ÎNVERȘUNĂ, *înverșunez*, vb. I. Refl. și tranz. A deveni sau a face să devină necruțător, neînduplecat; a (se) îndărji. — Cf. magh. *verseny „luptă”*.

ÎNVERȘUNĂRE, *înverșunări*, s.f. Acțiunea de a (se) *înverșuna* și rezultatul ei; îndărjire. — V. **înverșuna**.

ÎNVERȘUNĂT, -Ă, *înverșunați*, -te, adj. Îndârjit, necruțător, neînduplecat; aprig. — V. *înverșuna*.

ÎNVERZÍ, *înverzesc*, vb. IV. **1.** Tranz. A colora în verde; a păta, a murdări cu verde. **2.** Intrans. și refl. A deveni, a se face verde. ♦ Intrans. (Despre arbori; la pers. 3) A înfrunzi; (despre natură sau locuri din natură) a se acoperi cu verdeață. ♦ Fig. (Despre oameni) A deveni foarte palid de frică, de furie sau de mânie. — **În + verde**.

ÎNVERZIRE s.f. Faptul de a (se) *înverzi*. — V. *înverzi*.

ÎNVERZÍT, -Ă, *înverziți*, -te, adj. (Despre copaci, frunze etc.) Care a devenit verde; (despre locuri, câmpuri etc.) acoperit cu verdeață. — V. *înverzi*.

ÎNVERZITÓR, -OÁRE, *înverzitori*, -oare, adj. Care înverzește. — *Înverzi* + suf. -tor.

ÎNVESELÍ, *înveselesc*, vb. IV. Refl. și tranz. A deveni sau a face să fie vesel, voios, bine dispus. ♦ Tranz. Fig. A face să fie mai puțin mohorât, întunecat, monotonic; a însenina, a deschide, a lumina. — **În + vesel**.

ÎNVESELÍRE, *înveseliri*, s.f. Acțiunea de a (se) *înveseli* și rezultatul ei; veselie, bună dispoziție. — V. *înveseli*.

ÎNVESELÍT, -Ă, *înveseliți*, -te, adj. Care a devenit vesel, bine dispus. — V. *înveseli*.

ÎNVESELITÓR, -OÁRE, *înveselitori*, -oare, adj. Care înveselește, care produce veselie, bună dispoziție. — *Înveseli* + suf. -tor.

ÎNVEȘMĂNTĂ vb. I v. *înveșmânta*.

ÎNVEȘMĂNTÁRE s.f. v. *înveșmântare*.

ÎNVEȘMĂNTÁT, -Ă, adj. v. *înveșmântat*.

ÎNVESTÍ, *investesc*, vb. IV. Tranz. A acorda cuiva în mod oficial un drept, o autoritate, o demnitate, o atribuție. ♦ (În Evul Mediu) A da cuiva investiția. — Din fr. *investir*, lat. *investire*.

ÎNVESTIRE, *investiri*, s.f. Acțiunea de a *investi*; împuternicire dată cuiva spre a exercita un drept, o autoritate, o atribuție etc.; confirmare într-o demnitate. — V. *investi*.

ÎNVESTÍT, -Ă, *investiți*, -te, adj. Care a primit oficial un drept, o autoritate, o demnitate, o atribuție. — V. *investi*.

ÎNVESTITŪRĂ, *investituri*, s.f. Act prin care cineva este investit cu o demnitate. ♦ (În societatea medievală) Ceremonie solemnă prin care o persoană era investită cu o demnitate, cu un drept etc. de către seniorul său. — *Investi* + suf. -tură (după fr. *investiture*).

ÎNVESTMĂNTĂ vb. I v. *înveșmânta*.

ÎNVESTMĂNTÁRE s.f. v. *înveșmântare*.

ÎNVESTMĂNTÁT, -Ă adj. v. *înveșmântat*.

ÎNVEȘMĂNTÁ, *înveșmântez*, vb. I. Tranz. A îmbrăca pe cineva, a pune cuiva un veșmânt (cu pompă, în vederea unei solemnități, a unui ritual etc.). ♦ Refl. *S-a înveșmântat în grabă*. [Prez. ind. și: *înveșmânt*. — Var.: *înveșmântă*, *înveșmântă* vb. II] — **În + veșmânt**.

ÎNVEȘMĂNTÁRE, *înveșmântări*, s.f. Acțiunea de a (se) *înveșmânta*; îmbrăcare. ♦ (Rare) Îmbrăcăminte. [Var.: *înveșmântare*, *înveșmântare* s.f.] — V. *înveșmânta*.

ÎNVEȘMĂNTÁT, -Ă, *înveșmântați*, -te, adj. Îmbrăcat² (cu solemnitate). [Var.: *înveșmântát, -ă*, *înveșmântát, -ă* adj.] — V. *înveșmânta*.

ÎNVEȘNICÍ, *înveșnicesc*, vb. IV. Tranz. (Înv.) A face ca ceva să devină veșnic, să dureze nelimitat; a eterniza, a perpetua. [Var.: *înveșnic* vb. I] — **În + veșnic**.

ÎNVEȘTE, *învesc*, vb. III. Tranz. și refl. (Înv. și reg.) A (se) îmbrăca. [Perf. s. *învăscui*, part. *învăscut*. — Var.: *învești* vb. IV] — Lat. *investire*.

ÎNVEȘTÍ vb. IV v. *învește*.

ÎNVEȘTERÁT, -Ă adj. v. *înveșterat*.

ÎNVIÁ, *învii*, vb. I. Intrans. și tranz. **1.** A reveni sau a readuce la viață după ce a murit. ♦ Fig. A reveni sau a face să revină în minte, a (se) trezi în amintire. ♦ Intrans. (Despre vegetație) A renaște după sfârșitul iernii, a începe să se dezvolte din nou. **2.** Fig. A da sau a căpăta putere, vlagă, a (se) umple de viață; a (se) înviora, a (se) anima. [Pr.: -vi-a. — Prez. ind. și: *înviez*] — **În + viu**.

ÎNVIÉRE s.f. Acțiunea de a *învia*. ♦ Cea mai mare sărbătoare creștină, de Paște, care celebrează învierea din morți a lui Isus Hristos, după răstignirea pe cruce; slujba din noaptea premergătoare acestei sărbători. [Pr.: -vi-e] — V. *învia*.

ÎNVIETÓR, -OÁRE, *învietori*, -oare, adj. (Rare) Care dă viață, energie, care face să renască, care regenerează; înviorător. [Pr.: -vi-e] — **Învia** + suf. -ător.

ÎNVIFORÁ, pers. 3 *înviorează*, vb. I. (Pop.) **1.** Intrans. (Despre vifor) A bate cu putere; a vifori. ♦ Tranz. A sufla pe cineva viforul. **2.** Tranz. Fig. A

tulbura, a zbugi, a răscoli; a îndârji. [Var.: (reg.) *învifor* vb. IV] — **În + vifor**.

ÎNVIFORÁT, -Ă, *înviforați*, -te, adj. (Pop.) **1.** Bătut, cuprins de vifor; p. ext. furtunos, înverșunat ca viforul; năvalnic, vijelios. **2.** Fig. Tulburat, zbugiat. [Var.: *înviforít, -ă* adj.] — V. *învifora*.

ÎNVIFORÍ vb. IV v. *învifora*.

ÎNVIFORÍT, -Ă adj. v. *înviforat*.

ÎNVIGORÁ, *înviiguez*, vb. I. Tranz. și refl. A (se) face viguros; a (se) însănătoși. — **În + vigoare**.

ÎNVIGORÁRE, *înviigori*, s.f. Faptul de a (se) *înviigora*. — V. *înviigora*.

ÎNVIGORÁT, -Ă, *înviigorați*, -te, adj. Înzdrăvenit, întărit. — V. *înviigora*.

ÎNVIINEȚÍ, *înviinețesc*, vb. IV. Refl. și intrans. A deveni, a se face vânăț (de frig, de mânie etc.) ♦ Tranz. A acoperi cu vânăț prin lovire. — **În + vânăț**.

ÎNVIINEȚIRE, *înviinețiri*, s.f. Acțiunea de a (se) *înviineț* și rezultatul ei. — V. *înviineț*.

ÎNVIINEȚÍT, -Ă, *înviinețiti*, -te, adj. Care a devenit vânăț. — V. *înviineț*.

ÎNVIINGĂTÓR, -OÁRE, *înviingători*, -oare, adj., s.m. și f. (Persoană) care a învins; biruitor, câștigător. — **Înving** (prez. ind. al lui *învinge*) + suf. -ător.

ÎNVIINGE, *înving*, vb. III. Tranz. și intrans. **1.** Tranz. A birui, a înfrânge, un adversar (în război); a triumfa, a doborî. ♦ A câștiga o întrecere sportivă, a ieși învingător într-o competiție. **2.** A stăpâni, a înfrâna, a domina o dorință, o pasiune, o slăbiciune etc. ♦ A înlătura greutăți, obstacole; a doborî, a birui. **3.** Intrans. A reuși să ducă ceva la bun sfârșit; a o scoate la capăt; a răzbi. — **În + vince** (înv. „a învinge” < lat.).

ÎNVIINGERE, *învingeri*, s.f. Acțiunea de a *învinge* și rezultatul ei. — V. *învinge*.

ÎNVIINOVĂȚÍ, *învinovățesc*, vb. IV. Tranz. și refl. A (se) considera sau a (se) declara vinovat; a (se) învinui, a (se) acuza. — **În + vinovat**.

ÎNVIINOVĂȚIRE, *învinovățiri*, s.f. Acțiunea de a (se) *învinovăți* și rezultatul ei; învinuire, acuzare. — V. *învinovăți*.

ÎNVIINS, -Ă, *învinși*, -se, adj. (Adesea substantivat) Biruit, înfrânt; p. ext. supus. — V. *învinge*.

ÎNVINUI, *învinuiesc*, vb. IV. Tranz. și refl. A (se) considera vinovat; a (se) învinováți; a (se) acuza. ♦ Tranz. Spec. A acuza pe cineva în fața unei instanțe judecătorești; a inculpa. — **În + vină** + suf. -ui.

ÎNVINUIRE, *învinuiri*, s.f. Acțiunea de a (se) *învinui* și rezultatul ei; învinováțire, acuzare, acuzație, inculpare. ♦ Vină; culpă. — V. *învinui*.

ÎNVINUIT, -Ă, *învinuiți*, -te, adj. Care este sau a fost învinuit. ♦ (Substantivat) Persoană aflată sub urmărire penală; acuzat, inculpat, părat. — V. *învinui*.

ÎNVIORÁ, *înviorez*, vb. I. Tranz. și refl. A (se) face (mai) vioi; a (se) trezi din amorteală; a (se) dezmoști, a reveni sau a face să-și revină în simțiri; p. ext. a (se) însufleți, a (se) înveseli; a (se) îmbărbăta. [Pr.: -vi-o] — Et. nec.

ÎNVIORÁRE, *înviorări*, s.f. Acțiunea de a (se) *învia* și rezultatul ei; dezmoștire, însuflețire. [Pr.: -vi-o] — V. *învia*.

ÎNVIORÁT, -Ă, *înviorați*, -te, adj. Care a devenit vioi; însuflețit, îmbărbătat. [Pr.: -vi-o] — V. *învia*.

ÎNVIORĂTÓR, -OÁRE, *înviorători*, -oare, adj. Care înviorează, care însuflețește, care îmbărbătează. [Pr.: -vi-o] — **Înviora** + suf. -ător.

ÎNVIOSÁ, *învișez*, vb. I. Tranz. și refl. (Reg.) A (se) înviora. [Pr.: -vi-o] — Cf. v i u.

ÎNVIOSÁRE, *învișări*, s.f. (Reg.) Acțiunea de a (se) *învișoa*; învioreare. [Pr.: -vi-o] — V. *învișoa*.

ÎNVIOSÁT, -Ă, *învișoați*, -te, adj. (Reg.) Înviorat. [Pr.: -vi-o] — V. *învișoa*.

ÎNVOI, *învoiesc*, vb. IV. **1.** Refl. recipr. A ajunge la o înțelegere, a cădea de acord, a se învoi cu cineva. ♦ Refl. (Pop.) A se angaja, a se tocni. **2.** Refl. A se declara de acord cu ceva, a consimți la ceva. **3.** Refl. recipr. (Pop.) A trăi în bună înțelegere cu cineva, a se înțelege, a se împăca. **4.** Tranz. A acorda cuiva ceea ce cere; a permite, a îngădui. ♦ A permite cuiva să lipsească (pentru scurt timp) de la serviciu, de la școală, de la cazarmă etc. — **În + voie**.

ÎNVOIÁLÁ, *învoieli*, s.f. **1.** Înțelegere, convenție, aranjament, acord. **2.** Târg, tocmeală; p. ext. angajare. ♦ *Învoială agricolă* = tocmeală agricolă. **3.** Permisie, îngăduire. — **Învoi** + suf. -eală.

ÎNVOINICÍ, *învoinesc*, vb. IV. Refl. (Rare) A deveni vonic, a se înzdrăveni. — **În + vonic**.

ÎNVOIRE, *învoiri*, s.f. Acțiunea de a (se) *învoi* și rezultatul ei. ♦ Permisie acordată cuiva. — V. *învoi*.

ÎNVOIT, -Ă, *învoiti*, -te, adj. (Rare) Care s-a stabilit în urma unei înțelegeri; convențional. — V. *învoi*.

ÎNVOLBURĂ, *învolvez*, vb. I. **1.** Tranz. și refl. (La pers. 3, despre ape, furtuni etc.) A (se) mișca în vârtejuri; a (se) învârteji. **2.** Tranz. Fig. (Rar) A învălu, a cuprinde, a împresura. [Prez. ind. și: *învôlbur*] — **În + volbură.**

ÎNVOLBURĂRE, *învolvebură*, s.f. Acțiunea de a (se) *învolve*; rotire, mișcare în vârtej. — V. *învolve*.

ÎNVOLBURĂT, -Ă, *învolveburăți*, -te, adj. Care se mișcă în vârtej, învârtit, prins în vârtej; *p. ext.* agitat, tulburat. — V. *învolve*.

ÎNVOLT, ÎNVOALTĂ, *învolti*, *învoalte*, adj. (Rar) **1.** (Despre flori) Cu petale multe și dese; bătut², înfioat, bogat. ♦ (Despre păr, pene, coamă) Des, îmbelșugat, bogat. **2.** Rotunjit, plin, umflat, înfioat. [Var.: (înv.) *învoltă* adj.] — Lat. **involtus* (< *involvere*).

ÎNVOLTĂ, *învolvez*, vb. I. **1.** Intranz. și refl. (Rar; despre flori) A se deschide învolt, a înflori bogat. ♦ Refl. (Despre părul capului etc.) A se revârsa bogat, îmbelșugat. **2.** Refl. Fig. (Despre manifestările oamenilor) A crește în intensitate. — Din *învolt*.

ÎNVOLTĂ adj. v. *învolt*.

ÎNVRĂJBÎ, *învrăjbesc*, vb. IV. **1.** Refl. recipr. A intra în vrajbă cu cineva, a se dușmăni cu cineva, a se învrăjmăși. ♦ Tranz. A semăna vrajbă, a face să se dușmănească, a învrăjmăși. **2.** Tranz. și refl. A (se) înfuria, a (se) mânia, a (se) întărâta. — **În + vrajbă.**

ÎNVRĂJBIRE, *învrăjbi*, s.f. Acțiunea de a (se) *învrăjbi* și rezultatul ei; dușmănie, vrajbă. — V. *învrăjbi*.

ÎNVRĂJBÎT, -Ă, *învrăjbiți*, -te, adj. Care este în vrajbă, certat cu cineva; înfuriat, mâniat, întărâtat. — V. *învrăjbi*.

ÎNVRĂJBITOR, -OARE, *învrăjbitori*, -oare, adj., s.m. și f. (Persoană) care seamănă vrajbă, dușmănie, care atâta la ură. — *Învrăjbi* + suf. -tor.

ÎNVRĂJMĂȘI, *învrăjmășesc*, vb. IV. Tranz. și refl. recipr. (Înv.) A (se) învrăjbi. — **În + vrăjmaș.**

ÎNVRĂSTĂ vb. I v. *învârsta*.

ÎNVRĂSTĂRE s.f. v. *învârstare*.

ÎNVRĂSTĂT, -Ă adj. v. *învârstat*.

ÎNVREDNICI, *învrednicesc*, vb. IV. Refl. **1.** A se dovedi vrednic să înfăptuiască ceva, să ajungă la ceva; a fi capabil, a reuși. **2.** A avea norocul, cinstea să..., a avea parte de... ♦ Tranz. (Rar) A acorda favoarea, cinstea de a... **3.** A găsi de cuviință; a binevoi, a catadicsi. — **În + vrednic.**

ÎNZĂPEZÎ, *înzăpezesc*, vb. IV. Tranz. și refl. A (se) acoperi cu zăpadă; a deveni sau a face să devină impracticabil din cauza zăpezii; a (se) troieni, a (se) întroi. ♦ (Despre vehicule; *p. ext.* despre călători) A rămâne imobilizat, blocat, a (se) înfunda în zăpadă. — **În + zăpadă.**

ÎNZĂPEZIRE s.f. Acțiunea de a (se) *înzăpezi* și rezultatul ei; troienire, întroi. — V. *înzăpezi*.

ÎNZĂPEZÎT, -Ă, *înzăpeziți*, -te, adj. (Despre drumuri sau locuri) Care este acoperit cu zăpadă; care a devenit impracticabil din cauza zăpezii; troienit, întroi. ♦ (Despre vehicule; *p. ext.* despre călători) Care este imobilizat, înfundat, blocat în zăpadă. — V. *înzăpezi*.

ÎNZĂUĂT, -Ă, *înzăuăți*, -te, adj. Îmbrăcat în zale, cu platoșă. [Var.: *înzeuăt*, -ă adj.] — De la *za*.

ÎNZĂVORĂRE, *înzăvorări*, s.f. (Tehn.) Acțiunea de a *înzăvorî*. — V. *înzăvorî*.

ÎNZĂVORĂT, -Ă, *înzăvorăți*, -te, adj. (Tehn.; despre piese) Care este împiedicat să se miște printr-un mecanism de închidere. — V. *înzăvorî*.

ÎNZĂVORÎ, *înzăvoresc*, vb. IV. Tranz. (Tehn.) A împiedica intenționat mișcarea unei piese față de alta cu ajutorul unor mecanisme de închidere. — **În + zăvorî.**

ÎNZDRĂVENI, *înzdrăvenesc*, vb. IV. Refl. A se însănătoși (după o boală), a deveni (iarăși) puternic, zdravăn; a se întrema, a se întări, a se învoinic. ♦ Tranz. *Tratamentul l-a înzdrăvenit*. — **În + zdravăn.**

ÎNZDRĂVENIRE s.f. Acțiunea de a (se) *înzdrăveni*; însănătoșire, întremare, întărire. — V. *înzdrăveni*.

ÎNZDRĂVENIT, -Ă, *înzdrăveniți*, -te, adj. Însănătoșit; întremat, întărit. — V. *înzdrăveni*.

ÎNZECI, *înzecesc*, vb. IV. Tranz. și refl. A face sau a deveni de zece ori mai mare, mai mult; *p. ext.* a (se) mări mult. — **În + zece.**

ÎNZECIRE s.f. Acțiunea de a (se) *înzeci*. — V. *înzeci*.

ÎNZECÎT, -Ă, *înzeciți*, -te, adj. De zece ori mai mare sau mai mult; *p. ext.* mult mai mult, mult mai mare. — V. *înzeci*.

ÎNZESTRĂ, *înzestrez*, vb. I. Tranz. **1.** A da zestre unei fete (când se mărită). ♦ A acorda cuiva un bun, o sursă de venituri etc. **2.** A prevedea cu cele necesare o întreprindere, o instituție etc.; a dota. **3.** Fig. A dota pe cineva cu calități morale, fizice etc. — **În + zestre.**

ÎNZESTRĂRE, *înzestrări*, s.f. Acțiunea de a *înzestra* și rezultatul ei. ♦ Fig. Sumă de calități; capacitate, talent. — V. *înzestra*.

ÎNZESTRĂT, -Ă, *înzestrați*, -te, adj. Prevăzut cu cele necesare. ♦ Fig. Dotat cu calități deosebite, talentat. — V. *înzestra*.

ÎNZEUĂT, -Ă adj. v. *înzăuat*.

ÎNZIDI, *înzidesc*, vb. IV. Tranz. A fixa o piesă, un element de construcție într-un masiv de zidărie. — **În + zid.**

ÎNZIDIRE, *înzidiri*, s.f. Acțiunea de a *înzidi*. — V. *înzidi*.

ÎNZIDÎT, -Ă, *înzidiți*, -te, adj. Fixat într-un masiv de zidărie. — V. *înzidi*.

ÎNZILÎ, *înzilesc*, vb. IV. (Pop.) **1.** Tranz. A face să trăiască mult. **2.** Refl. A-și ține zilele cu greu, a o duce de azi pe mâine. — **În + zile** (pl. lui zi).

ÎNZORZONĂ, *înzorzonez*, vb. I. Refl. și tranz. A (se) împodobi peste măsură și fără gust, a(-și) pune zorzoane; a (se) împopoțona. — **În + zorzoane.**

ÎNZORZONĂRE, *înzorzonări*, s.f. Acțiunea de a (se) *înzorzona* și rezultatul ei; împopoțonare. — V. *înzorzona*.

ÎNZORZONĂT, -Ă, *înzorzonați*, -te, adj. Împodobit peste măsură și fără gust; împopoțonat. — V. *înzorzona*.

ÎRA interj. (Pop.; rostit cu *î* prelungit) Exclamație care exprimă mirare, uimire, ciudă etc. [Var.: *ăra* interj.] — Onomatopee.

ÎRACĂN s.m. v. *sărăcan*.

J

J, j, s.m. **1.** A treisprezecea literă a alfabetului limbii române. **2.** Sunet notat cu această literă (consoană fricativă prepalatală sonoră). [Pr.: *je, ji*. — Pl. și: (1, n.) *j-uri*].

JAB, *jaburi*, s.n. Lovitură repetată la box, plasată în regiunea nasului, prin care se urmărește agasarea și dezorientarea adversarului. [Pr.: *geb*]. — Din engl. **jab**.

JABIRŪ, *jabiruri*, s.n. Pasăre din regiunile tropicale din familia ciconiide, asemănătoare cu barza. — Din fr. **jabiru**.

JABŪU, *jabouri*, s.n. Accesoriu de îmbrăcăminte (astăzi femeiască), care constă dintr-unul sau mai multe volane de dantelă, de mătase etc. fixate la baza gâtului unei bluze, al unei rochii etc. și care se etalează pe piept ca o cravată. — Din fr. **jabot**.

JÁBRĀ s.f. v. **javră**.

JAC¹ s.n. v. **jack¹**.

JAC² s.n. v. **jaf**.

JACÁRD, (1) *jacarde*, (2) *jacarduri*, s.n. **1.** Dispozitiv special, montat la războaiele de țesut, care servește la obținerea unor țesături cu anumite desene complicate. **2.** Țesătură obținută cu ajutorul acestui dispozitiv. — Din fr. **jacquard**.

JACÁȘ, *jacași*, s.m. (Reg.) Om jefuitor, hrăpăreț. [Var.: **jăcăș** s.m.] — **Jac²** + suf. *-as*.

JÁCĀ, *jăci*, s.f. (Reg.) Sac, traistă, săculeț de pânză rară, în care se pune (la scurs) cașul, urda sau brânza de vacă. — Din magh. **zsák**.

JACHĒTĀ, *jachete*, s.f. Haină (tricotată) femeiască încheiată în față, care acoperă partea de sus a corpului și care se poartă peste bluză sau peste rochie. ♦ Haină bărbătească de ceremonii, croită pe talie, lungă până aproape de genunchi. — Din fr. **jaquette**.

JACHETŪȚĀ, *jachetuțe*, s.f. (Rar) Jachetiță. — **Jachetă** + suf. *-uȚă*.

JACHEȚICĂ, *jachețele*, s.f. Diminutiv al lui *jachetă*; jachetuță. — **Jachetă** + suf. *-ică*.

JACK¹, *jackuri*, s.n. **1.** Dispozitiv, folosit mai ales în telefonie manuală, care permite, prin introducerea unei fișe, stabilirea unei legături între două linii. **2.** Dispozitiv de interconectare electrică a unor magnetofoane și casetofoane. [Pr.: *gec*. Scris și: **jac**] — Din engl., fr. **jack**.

JACK² s.n. v. **geac**.

JACKPOT, *jackpoturi*, s.n. Potul cel mare la jocurile mecanice. ♦ Fig. Profit mare obținut într-un timp scurt. [Pr.: *gécpot*] — Din engl. **jackpot**.

JACQUERIE s.f. Răscoală țărănească antifeudală care a avut loc în provinciile din nordul și nord-vestul Franței la jumătatea sec. XIV. [Pr.: *jacherie*] — Cuv. fr.

JACŪZZI s.n. Cadă, piscină mică cu hidromasaj. [Pr.: *ğacúzzi*] — Din engl. **jacuzzi**.

JAD, *jaduri*, s.n. Piatră semiprețioasă compusă din silicat natural de aluminiu, calciu și magneziu, de culoare albă-verzuie până la verde închis, cu luciu sticlos, folosită la confecționarea unor obiecte de artă. ♦ Obiect de artă făcut din această piatră. — Din fr. **jade**.

JADÉIT, *jadeite*, s.n. Varietate de jad compusă din silicat natural de sodiu și aluminiu compact, verzui sau albicios, folosită în arta decorativă. — Din fr. **jadéite**.

JAF, *jafuri*, s.n. **1.** Furt săvârșit prin violență; jefuire, jecmăneală. ♦ Loc. vb. *A face jaf* = a jefui, a prăda. ♦ (Înv.; concr.) Lucruri jefuite, pradă. **2.** (Fam.) Consum, cheltuială fără măsură, risipă; distrugere. ♦ Expr. *Jaf în ciupercl!*

se spune pentru a arăta nepăsare față de o pagubă considerată neînsemnată. [Var.: (înv.) **jac** s.n.] — Din pol. **żak**.

JAGUÁR, *jaguari*, s.m. Animal carnivor feroce din familia felidelor, cu blana galbenă-roșcată și cu pete negre circulare, care trăiește în America Centrală și în America de Sud (*Felis onca*). [Pr.: *-gu-ar*] — Din fr. **jaguar**.

JAINISM s.n. Religie și școală filosofică indiană, opusă brahmanismului și sistemului de castă al acestuia, întemeiată în sec. VI î.H. [Pr.: *ja-i-*] — Din fr. **jainisme**.

JAINIST, **-Ă**, *jainiști*, *-ste*, adj., s.m. și f. (Adept) al jainismului. [Pr.: *ja-i-*] — Din fr. **jainiste**.

JAIS s.n. Varietate de antracit, foarte dură, sticloasă, de culoare neagră, folosită la confecționarea unor măgele. [Pr.: *je*] — Din fr. **jaïs**.

JALÁPĀ s.f. Rășină extrasă din rădăcina plantei *Exogonium purga*, folosită sub formă de pulbere în farmacie pentru proprietățile ei purgative. — Din fr. **jalap**, sp. **jalapa**.

JÁLBĀ, *jalbe*, s.f. (Pop.) Plângere, reclamație (făcută în scris). ♦ Expr. (Fam.) *A umbra* (sau *a merge*, *a veni* etc.) *cu jalba în proțap* = a cere insistent (și ostentativ) un drept sau o favoare. [Pl. și: *jálbi*. — Var.: **jálobă** s.f.] — Din sl. **žalba**. Cf. *ž a l b a*.

JÁLE¹ s.f. **1.** Tristețe, mâhnire, durere adâncă; jelanie (**2**). ♦ Loc. adj. *De jale* = trist, jalnic, de plâns; plin de dor. ♦ Loc. adv. *Cu jale* = cu amărăciune, dureros, jalnic. **2.** (Înv.) Doliu. [Var.: (reg.) **jéle** s.f.] — Din sl. **žal**.

JÁLE² s.f. Nume dat mai multor plante din familia labiatelor (*Salvia*); spec. mic arbust cu tulpina semilemoasă, aromată, cu frunze opuse, cu flori albastre, violete, galbene sau albe, cultivat ca plantă ornamentală și medicinală, salvie (*Salvia officinalis*). — Din magh. **zsálya**.

JÁLEȘ, *jaleși*, s.m. **1.** Gen de plante erbacee din familia labiatelor, cu frunze mari, opuse, dințate și cu florile viu colorate (*Salvia*); plantă care face parte din acest gen. **2.** Plantă erbacee meliferă din familia labiatelor, cu frunze ovale și cu flori purpurii dispuse în spice (*Stachys germanica*). — **Jale²** + suf. *-eș*.

JÁLET, *jalete*, s.n. (Rar) Vaiet, bocet. — **Jale¹** + suf. *-et*.

JÁLNIC, **-Ă**, *jalnici*, *-ce*, adj. (Adesea adverbial) Foarte trist, dureros. ♦ Care provoacă milă; nenorocit; vrednic de compătimit; lamentabil, deplorabil. — **Jale¹** + suf. *-nic*.

JÁLOBĀ s.f. v. **jalbă**.

JALÓN, *jaloane*, s.n. **1.** Bară lungă de lemn sau de metal, care servește la marcarea și la semnalizarea punctelor de pe teren în diverse lucrări topografice. **2.** Fig. Element care marchează un punct sau o etapă în desfășurarea unei activități. — Din fr. **jalon**.

JALONÁ, *jalonez*, vb. I. Tranz. **1.** A marca pe teren punctele unui traseu, ale unei alinieri etc. prin jaloane (**1**). **2.** Fig. A indica punctele principale ale unei probleme sau etapele în desfășurarea unei activități, a da o direcție, a trasa în linii mari un plan. — Din fr. **jalonner**.

JALONÁRE, *jalonări*, s.f. Acțiunea de a *jalona* și rezultatul ei; trasare. — V. **jalona**.

JALONÉR, *jaloneri*, s.m. Persoană care face jalonări. — Din fr. **jalonneur**.

JALUZEÁ, *jaluzele*, s.f. (De obicei la pl.) Un fel de stor alcătuit din lamele subțiri de lemn, de aluminiu, de material plastic etc., așezate paralel și orizontal pe două chingi sau lăntșoare în așa fel încât, atunci când sunt trase în jos, să împiedice pătrunderea luminii în încăperi; persiană. — După fr. **jalousie**.

JALUZIE s.f. (Înv.) Gelozie. — Din fr. **jalousie**.

JAMAICĂN, -Ă, *jamaicani*, -e, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. Persoană originară sau locuitor din statul Jamaica. 2. Adj. Care aparține statului Jamaica sau jamaicanilor (1), referitor la Jamaica ori la jamaicani. — Din fr. **Jamaïquin**.

JAMAICĂ, (2) *jamaice*, s.f. 1. Varietate de rom. 2. Porție de jamaică (1). — Din fr. [rhm de la] **Jamaïque**.

JAMBĂ, *jambe*, s.f. Fiecare dintre cele două picioare ale trenului de aterizare de care sunt prinse roțile avionului. — Din fr. **jambe**.

JAMBĂTĂ, *jambete*, s.f. Mișcare a calului care constă în ridicarea la orizontală a unui picior îndărăt, calul stând pe loc. — Din fr. **jambette**.

JAMBIERĂ, *jambiere*, s.f. Îneltoare de piele, de lână sau de postav, care acoperă și protejează piciorul de la gleznă până aproape de genunchi. [Pr.: -bi-e] — Din fr. **jambière**.

JAMBÓN, *jamboane*, s.n. Produs alimentar obținut din pulpă de porc preparată prin sărare și afumare sau fierbere cu mijloace tehnice speciale; șuncă. — Din fr. **jambon**.

JANDĂR s.m. v. **jandarm**.

JANDĂRM, *jandarmi*, s.m. Militar din corpul jandarmeriei. [Var.: (pop.) **jandăr** s.m.] — Din fr. **gendarme**.

JANDARMERIE, *jandarmerii*, s.f. Poliție militară care are sarcina de a păzi și de a menține ordinea. — Din fr. **gendarmérie**.

JANGHINÓS, -OASĂ, *janghinoși, -oase*, adj. (Pop.) Murdar, neîngrijit; jerpelit. — **Janghină** (înv. „boală de cai”, et. nec.) + suf. -os.

JANLIE s.f. Fir gros de catifea, cu care se împodobesc hainele sau din care se confecționează unele obiecte. [Var.: **jenlie** s.f.] — După fr. **chenille**.

JANSENISM s.n. Mișcare reformatoare în Biserica catolică apărută în Olanda și Franța la mijlocul sec. XVII, care susținea predestinarea și propovăduia o morală austeră. — Din fr. **jansénisme**.

JANSENIST, -Ă, *janseniști, -ste*, adj., s.m. și f. 1. Adj. Care aparține jansenismului, privitor la jansenism. 2. S.m. și f. Adept al jansenismului. — Din fr. **janséniste**.

JĂNTĂ, *jante*, s.f. Partea exterioară periferică a unei roți de autovehicul, de bicicletă etc., construită astfel încât să permită montarea pe roată a unui pneu. G Expr. *A rămâne (sau a fi) pe jantă = a)* avea cauciucul dezumflat; **b)** (fam.) a rămâne fără bani, a fi lefter. [Var.: **geántă** s.f.] — Din fr. **jante**.

JANT s.n. 1. Zer untos care se scurge la fabricarea cașcavalului, în urma opăririi cașului cu apă clocotită, constituind materia primă pentru obținerea untului de cașcaval. 2. Partea lichidă rămasă după coagularea laptelui. 3. Zară fiartă rămasă de la prepararea urdei. — Et. nec.

JAP interj. Cuvânt care imită zgomotul produs de o lovitură dată cu repeziune; jnap. — Onomatopee.

JAPANOLÓG, -Ă v. **japonolog**.

JAPANOLOGIE s.f. v. **japonologie**.

JĂPĂ, *jape*, s.f. (Reg.) Nuia subțire și elastică. ♦ Bătaie dată cu o astfel de nuia. — Din **jap**.

JĂPCA s.f. (În expr.) *A lua cu japca = a lua cu forța și pe nedrept*. — Din bg. **žabka** „laț, cursă”.

JAPÓN s.n. (Rar) Porțelan sau mătase fină din Japonia. — Din fr. **japon**.

JAPONÉZ, -Ă, *japonezi, -e*, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. Persoană care face parte din populația Japoniei sau este originară de acolo; nipon. 2. Adj. Care aparține Japoniei sau japonezilor (1), privitor la Japonia ori la japonezi; nipon. ♦ (Substantivat, f.) Limba vorbită de japonezi (1). — Din fr. **japonais**.

JAPONOLÓG, -Ă, *japonologi, -ge*, s.m. și f. (Rar la f.) Specialist în japonologie [Var.: **japanológ, -ă** s.m. și f.] — Din fr. **japonolog**.

JAPONOLOGIE s.f. Disciplina care se ocupă cu studiul culturii și civilizației japoneze. [Var.: **japanologie** s.f.] — Din fr. **japonologie**.

JĂPȘĂ, *jașse*, s.f. Depresiune de mică adâncime din bălțile sau din Delta Dunării, cu contur circular sau alungit, acoperită de apă numai în timpul revărsărilor, în care se dezvoltă o bogată vegetație de apă. ♦ (Pop.) Baltă mică. [Pl. și: **jăpsji**] — Et. nec.

JAR¹ s.n. Grămadă de cărbuni în stare de incandescență care ard fără flacără; jăratric, jărăgai (1), jeg (2), jariște. ♦ *P. ext.* Arșiță, dogoare. ♦ Fig. Fierbințeală, febră; suferință arzătoare. — Din sl. **žarŭ**.

JAR² s.n. Părul scurt de pe partea din față a capului și de pe extremitățile membrelor la ovine. — Din fr. **jarre**.

JARCALÉTE, *jarcaleți*, s.m. (Reg.) Vlăjgan; haimana. — Cf. *j a r c ă*.

JĂRCĂ, *jărci*, s.f. (Reg.) Piele de oaie (în stare proastă); *p. ext.* oaie bătrână și slabă. — Et. nec.

JĂRCHILĂ, *jarchile*, s.f. (Reg.) Haină uzată; cojoc de piele proastă. — **Jarcă** + suf. -ilă.

JĂRCHINĂ, *jarchine*, s.f. (Reg.) 1. Ciomag. 2. Bucată (de ceva). — Et. nec. Cf. *j a r c ă*.

JĂRDĂ, *jarde*, s.f. Os mort care se dezvoltă pe fața din afară a jaretului. — Din fr. **jarde**.

JARDINIÉRĂ, *jardinierie*, s.f. Etajeră de lemn, suport de metal etc. pe care se țin ghivece cu plante ornamentale; cutie în care se pune pământ pentru flori, așezată sub ferestre sau pe balcoane. [Pr.: -ni-e] — Din fr. **jardinière**.

JARÉT, *jarete*, s.n. Articulație a membrului posterior la animalele patrupede, situată între gambă și fluier. — Din fr. **jarret**.

JARGÓN, *jargoane*, s.n. 1. Limbaj specific anumitor categorii sociale, care reflectă dorința celor ce-l vorbesc de a se distinge de masa mare a vorbitorilor și care se caracterizează prin abundența cuvintelor și expresiilor pretențioase, de obicei împrumutate din alte limbi. 2. (Înv., azi impr.) Dialect, grai. — Din fr. **jargon**.

JĂRIȘTE, *jariști*, s.f. 1. (Înv.) Jar¹; foc; *p. ext.* vatră. 2. Loc pustii de foc. ♦ Pădure arsă pe locul căreia se dezvoltă o nouă vegetație lemnoasă. — **Jar¹** + suf. -iște.

JART interj. Cuvânt care imită zgomotul produs de o palmă dată cuiva. — Onomatopee.

JARTEĂ, *jartele*, s.f. (Pop.) Jartieră. [Var.: (reg.) **jartelă** s.f.] — Din fr. **jarretelle**.

JARTELĂ s.f. v. **jartea**.

JARTIÉRĂ, *jartiere*, s.f. Accesoriu de îmbrăcăminte, confecționat dintr-o panglică de elastic care menține ciorapul întins pe picior; jarte, calțavetă. ♦ Fiecare dintre bucățile de elastic ale unui porțjartier, prevăzute la un capăt cu un dispozitiv special pentru fixat ciorapii. [Pr.: -ti-e] — Din fr. **jarretière**.

JASMÍN s.m. lasomie (*Jasminum officinale*). — Din fr. **jasmin**.

JASP s.n. Rocă silicioasă compactă, variat colorată, alcătuită din calcedonie și compuși ai fierului, folosită ca piatră semiprețioasă. — Din fr. **jaspe**.

JAVANÉZ, -Ă, *javanezi, -e*, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. Persoană originară sau locuitor din insula Java. 2. Adj. Care aparține Javei sau javanezilor (1), privitor la Java ori la javanezi. [Pr.: *javanéž*] — Din fr. **Javanais**.

JAVÁRT s.n. Tumoare care constă în mortificarea unei părți din cartilajul copitei la cai și la boi. — Din fr. **javart**.

JAVÉL s.n. (În sintagma *Apă de Javel* = soluție apoasă de hipoclorit de sodiu, folosită ca dezinfectant. — Din fr. [eau de] **Javel**.

JAVELINĂ, *javeline*, s.f. (Înv.) Suliță lungă și subțire. — Din fr. **javeline**.

JAVELIZĂ, *javelizez*, vb. I. Tranz. A supune (apa) procesului de javelizare. — Cf. fr. **javeler**.

JAVELIZĂRE s.f. Procedeu de sterilizare a apei prin tratare cu apă de Javel, pentru a o face potabilă. — După fr. **javellisation**.

JAVELIZĂTĂ adj. (Despre apă) Care a fost sterilizată cu apă de Javel pentru a deveni potabilă. — V. **javelize**.

JĂVRĂ, *javre*, s.f. 1. Câine slab și prăpădit; jigodie, potaie, cotarlă; *p. gener.* (depr.) câine. 2. Epitet pentru un om lipsit de caracter. [Var.: (reg.) **jăvră** s.f.] — Din **Javarra** (numele unei rase de câini fără păr).

JAZZ s.n. 1. Muzică profană din America de Nord, practică în principal de afro-americani și impusă la sfârșitul sec. XIX în SUA, extinsă ulterior în întreaga lume. 2. Orchestră formată de obicei din instrumente de suflat și de percuție care execută această muzică; jazzband. [Scris și: *jaz*. — Pr.: *gez, gáz*] — Din engl., fr. **jazz**.

JĂZZBAND, *jazzbanduri*, s.n. Jazz (2). [Scris și: *jazz-band, jazband*. — Pr.: *gézband, gázband*] — Din engl., fr. **jazz-band**.

JAZZÍSTIC, -Ă, *jazzistici, -ce*, adj. Care ține de jazz, privitor la jazz. [Scris și: *jazistic*] — **Jazz** + suf. -istic.

JAZZ-ROCK s.n. (Muz.) Stil aflat la confluența dintre jazz și rock. [Pr.: *gézroc, gázroc*] — Din engl. **jazz-rock**.

JĂCĂȘ s.m. v. **jacăș**.

JĂCHILĂ s.f. (Reg.) Povară purtată de un animal sau de un om; bagaj. — Din germ. **Säckel**.

JĂCMĂNEALĂ s.f. v. **jecmăneală**.

JĂCMĂNI vb. IV v. **jecmăni**.

JĂLBĂR, *jălbări*, s.m. (Înv.) Persoană care se ocupa cu scrisul jalbelor. [Var.: *jelbár* s.m.] — **Jalbă** + suf. -ar.

JĂPCĂN, *jăpcani*, s.m. (Pop.) Om hrăpăreț, care jefuiește (2). — **Japcă** + suf. -an.

JĂRĂTEC s.n. v. **jăratric**.

JĂRĂTIC s.n. Jar¹ ♦ Loc. adj. *De jăratric = care pare că arde; arzător*. ♦ Expr. *A sta (sau a șede) ca pe jăratric = a fi extrem de nerăbdător și de neliniștit sau a fi foarte grăbit*. [Var.: **jăratec, jerátic, jerátoc** s.n.] — Din sl. **žaratŭkŭ**.

JĂRĂGĂI, *jărăgaiuri*, s.n. (Pop.) **1.** Jar¹ **2.** Senzație de arsură pe gât și pe esofag; jeg (3). [Var.: (reg.) **jeregái** s.n.] — Et. nec.

JĂRDIE s.f. v. **jordie**.

JĂRI, *jăresc*, vb. IV. Tranz. (Reg.) A răscoli jarul¹ pentru a aprinde mai bine cărbunii; a jerui. — Din **jar**¹.

JĂRPÂN, *jărpani*, s.m. (Reg.) **1.** Cal slab; mărtoagă. **2.** Fig. Termen de batjocură pentru oameni. — Formație onomatopeică.

JĂRUJ, *jăruiesc*, vb. IV. Tranz. (Reg.) A răscoli jarul¹ pentru a aprinde mai bine cărbunii; a jări. [Var.: **a jeruf** vb IV] — **Jar**¹ + suf. *-ui*.

JDER, *jderi*, s.m. Mic animal carnivor din familia mustelidelor, asemănător cu dihorul, cu blana prețioasă, de culoare brună închis (*Martes martes*). ♦ Blana acestui animal. — Cf. sb. z d e r o „mare mîncăcios”.

JEANS s.m. pl. Blue-jeans. [Pr.: *gins*. — Var.: **jeanși**] — Din **blue-jeans**.

JEANȘI, s.m. pl. v. **jeans**.

JEB, *jeburi*, s.n. (Reg.) Buzunar. — Din magh. **zseb**.

JECMĂNEALĂ, *jecmăneli*, s.f. Acțiunea de a *jecmăni* și rezultatul ei; jaf, jefuire. [Var.: (înv. și reg.) **jăcmăneală** s.f.] — **Jecmăni** + suf. *-eală*.

JECMĂNÍ, *jecmănesc*, vb. IV. Tranz. A jefui (2). [Var.: **jăcmăni** vb. IV] — Din **jăcman** (înv. și reg. „jaf mare” < magh.).

JECUÍ vb. IV v. **jefui**.

JECUÍRE s.f. v. **jefuire**.

JEEP, *jeepuri*, s.n. Tip de mașină mică (de campanie). [Pr.: *gip*] — Din fr. **jeep**.

JEFUÍ, *jefuiesc*, vb. IV. Tranz. **1.** A fura bani sau obiecte în cantități mari (făcând uz de violență); a săvârși un jaf (1), a prăda. **2.** A stoarce pe cineva de bani sau de alte bunuri materiale prin forță sau prin înșelăciune; a jecmăni. [Var.: (înv.) **jecuf** vb. IV] — **Jaf** + suf. *-ui*.

JEFUÍRE, *jefuiri*, s.f. Acțiunea de a *jefui* și rezultatul ei; jaf, pradă, jecmăneală. [Var.: (înv.) **jecufire** s.f.] — V. **jefui**.

JEFUÍT s.n. Faptul de a jefui. — V. **jefui**.

JEFUITÓR, *-OÁRE*, *jefuitori*, *-oare*, adj., s.m. și f. (Persoană) care săvârșește un jaf (1), (persoană) care jefuiește. [Pr.: *-fu-i*] — **Jefui** + suf. *-tor*.

JEG, *jeguri*, s.n. **1.** Strat de murdărie pe pielea omului sau a animalelor; jip¹, lip¹. **2.** (Reg.) Jar¹. **3.** (Reg.) Senzație de arsură pe gât și pe esofag; jărăgai (2). — Din bg. **žeg**.

JEGÓS, *-OÁȘĂ*, *jegoși*, *-oase*, adj. Plin de jeg (1); murdar. — **Jeg** + suf. *-os*.

JEJÚN, *jejunuri*, s.n. Parte a intestinului subțire cuprinsă între duoden și ileon. — Din fr. **jejunum**, lat. **jejunum**.

JEJUNÁL, *-Ă*, *jejunali*, *-e*, adj. (Anat.) Al jejunului. — Din fr. **jejunal**.

JEJUNÍTÁ, *jejuníte*, s.f. Inflamație a jejunului, manifestată prin dureri abdominale, tulburări digestive etc. — **Jejun** + suf. *-ítá*.

JEJUNOSTOMÍE, *jejunostomii*, s.f. (Med.) Deschidere operatorie a unei anse jejunale la piele. — Din fr. **jejunostomie**.

JELÁNIE, *jelanii*, s.f. **1.** Plângere, tânguire, jeluire. ♦ Cântec trist. **2.** Jale¹ (1), durere adâncă. **3.** Doliu, durere mare. — Din sl. **želanije**.

JELBÁR s.m. v. **jălbar**.

JÉLE s.f. v. **jale**¹.

JELÉR, *jeleri*, s.m. Nume dat în Evul Mediu țăranilor fără pământ sau cu pământ puțin din Transilvania, care munceau pe moșiile nobililor, dar care nu aveau regimul juridic al iobagilor. — Din magh. **zsellér**.

JELÉU, *jelური*, s.n. **1.** Peltea. **2.** Preparat de cofetărie sub formă de gel, obținut din jeleu (1) amestecat cu sucuri de fructe și acoperit cu un strat de zahăr tos. — Din fr. **gelée**.

JELÍ, *jiesc*, vb. IV. **1.** Refl. A se plânge, a se văita; a se tângui, a se căina, a se jeli (1). **2.** Tranz. și intrans. A bocii un mort. **3.** Tranz. A deplânge, a compătîmi; a regreta, a jeli. — Din sl. **žaliti**.

JELÍRE s.f. Acțiunea de a (se) *jeli*; plângere, tânguire. — V. **jeli**.

JELÍT¹ s.n. Faptul de a (se) *jeli*. — V. **jeli**.

JELÍT², *-Ă*, *jeliți*, *-te*, adj. Deplâns, compătimit; întristat, trist. — V. **jeli**.

JELITÓR, *-OÁRE*, *jelitori*, *-oare*, adj. Care (se) jelește; care inspiră jale; jalnic. — **Jeli** + suf. *-tor*.

JELT s.n. v. **jilț**.

JELTURÉL, *jelturele*, s.n. (Pop.) Diminutiv al lui *jelt*. — **Jelt** + suf. *-urel*.

JELUÍ, *jeluiesc*, vb. IV. **1.** Refl. (adesea fig.) A se jeli (1). ♦ Refl. și intrans. A cere dreptate, a adresa o plângere (cuiva); a se plânge (la...). **2.** Tranz. A deplânge, a compătîmi, a jeli (3). [Prez. ind. și: *jélui*] — Din sl. **žalovati**.

JELUIÁLÁ, *jeluieli*, s.f. Jeluire. [Pr.: *-lu-ia*] — **Jelui** + suf. *-eală*.

JELUÍRE, *jeluiiri*, s.f. Acțiunea de a (se) *jeli* și rezultatul ei; plângere, tânguire, jeluială. ♦ (Concr.) Reclamație, jalbă. — V. **jelui**.

JELUÍT, *-Ă*, *jeluiți*, *-te*, adj. (Pop.) Cuprins de jale¹, plin de jale¹; îndurerat, întristat, trist, jeli². — V. **jelui**.

JELUITÓR, *-OÁRE*, *jeluiitori*, *-oare*, adj., s.m. și f. **1.** Adj. Care se jeluiește (1); tânguitor. ♦ (Substantivat, f.; rar) Bocoitoare. **2.** S.m. și f. (Înv.) Persoană care prezintă o jalbă; reclamant, petiționar. [Pr.: *-lu-i*] — **Jelui** + suf. *-tor*.

JENÁ, *jenez*, vb. I. **1.** Tranz. (Despre obiecte de îmbrăcăminte sau încălțăminte) A strânge, a apăsa, a roade; a supăra. ♦ Fig. A stânjeni, a deranja, a incomoda. **2.** Refl. A avea un sentiment de reținere față de ceva; a se rușina; a se sfii. — Din fr. **gêner**.

JENÁNT, *-Ă*, *jenanți*, *-te*, adj. Care provoacă jenă; supărător, neplăcut; penibil. — Din fr. **gênant**.

JENÁT, *-Ă*, *jenati*, *-te*, adj. Stânjenit, stingherit; încurcat²; penibil, rușinat. ♦ (Rar) Care dovedește jenă. — V. **jena**. Cr. fr. g ê n é.

JENÁ, *jene* s.f. **1.** Sentiment de sială de care este cuprins cineva când se află într-o situație penibilă; stinghereală. ♦ Situație grea, neplăcută; încurcătură, strămtoare. ♦ *Jenă financiară* = lipsă de bani. **2.** Senzație supărătoare, durere organică ușoară; săcăială. — Din fr. **gêne**.

JENÍLIE s.f. v. **janilie**.

JEP, *jepi*, s.m. Arbust din familia pinului, cu tulpini ramificate flexibile, adesea culcate la pământ, cu frunze în formă de ace, răspândit în regiunea alpină sub formă de tușuri; jneapăn (1) (*Pinus mugo*). — Et. nec.

JERÁTEC s.n. v. **jăratíc**.

JERÁTIC s.n. v. **jăratíc**.

JERBÁ, *jerbe*, s.f. **1.** Buchet mare de flori, așezate în așa fel încât să aibă fața orientată în aceeași parte. **2.** (Fiz.; în sintagma) *Jerbă nucleară* = fascicul de urme ale particulelor provenite din dezintegrarea unui nucleu atomic în nenumărate fragmente, ca urmare a ciocnirii sale de o particulă cosmică cu energia foarte mare. — Din fr. **gerbe**.

JEREGÁI s.n. v. **jărăgai**.

JERPELÍ, *jerpelesc*, vb. IV. Refl. (Despre îmbrăcăminte, cărți etc.) A se învechi și a se rupe, a se uza; a se zdrențui. ♦ Tranz. A purta rău; a degrada, a strica. — Et. nec.

JERPELÍRE s.f. Acțiunea de a (se) *jerpeli* și rezultatul ei. — V. **jerpeli**.

JERPELÍT, *-Ă*, *jerpeliți*, *-te*, adj. (Despre îmbrăcăminte, cărți etc.) Învechit și rupt²; uzat; degradat, zdrențuit, jigărit. ♦ (Despre oameni) Zdrețtăros. — V. **jerpeli**.

JERSÉ s.n. v. **jerseu**.

JERSÉU, *jersee*, s.n. **1.** Obiect de îmbrăcăminte tricotat sau împletit, din lână, din bumbac etc., de obicei cu mâneci lungi și deschis în față, care acoperă partea de sus a corpului. **2.** Țesătură elastică tricotată, de lână, de bumbac, de mătase etc., din care se fac obiecte de îmbrăcăminte; tricot. [Pl. și: *jerseuri*. — Var.: **jersé** s.n.] — Din fr. **jersey**.

JÉRTFÁ, *jertfe*, s.f. **1.** Ceea ce se aduce ca dar divinității (mai ales viețâi sacrificate pe altar); ofrandă. ♦ Fig. Victimă. ♦ Expr. *A cădea jertfă* = a fi sacrificat; a muri. **2.** Sacrificiu, jertfirie. **3.** (Pop.) Prisos, belșug (de bucate, de vin etc.). — Din sl. **žrtyva**.

JERTFÉLNIC, *jertfelnice*, s.n. (Înv.) Loc destinat aducerii jertfelor; (în Biserica creștină) masa din altar. — Din sl. **žrtyvníkú**.

JERTFÍ, *jertfesc*, vb. IV. **1.** Tranz. A aduce (o) jertfă (1). **2.** Tranz și refl. A (se) sacrifica. ♦ Tranz. (Rar) A omorî. — Din **jertfă**.

JERTFIRE s.f. Acțiunea de a (se) *jertfi*. — V. **jertfi**.

JERUÍ vb. IV v. **jăruí**.

JET¹, *jeturi*, s.n. Curent de lichid sau de gaz care țâșnește cu presiune printr-un orificiu. — Din fr., engl. **jet**.

JET², *jeturi*, s.n. Avion cu reacție [Pr.: *gef*] — Din engl. **jet** [plane].

JETÉLÁ, *jetele*, s.f. Dig care se construiește la intrarea într-un port maritim sau la gura unui fluviu care se varsă într-o mare fără marea, pentru a evita înnisiparea sau pentru a ușura transportul aluviunilor. — Cf. fr. *jetée*.

JETÉU, *jetური*, s.n. (În tricotați) Ochi¹ (II 4) obținut prin înfășurarea firului o singură dată pe andrea, apucându-l din față spre spate. — Din fr. **jeté**.

JETÓN, *jetoane*, s.n. **1.** Fișă. **2.** Sumă plătită membrilor unui consiliu de administrație al unei întreprinderi pentru fiecare ședință la care iau parte. — Din fr. **jeton**.

JET s.n. v. **jilț**.

JGHEAB, *jgheaburi*, s.n. **1.** Conductă sau canal deschis în partea superioară, făcute în piatră, într-un trunchi de copac etc., permițând (prin înclinarea sa) scurgerea unui lichid sau a unui material pulverulent. ♦ Canal de scurgere pentru apă sau adăpătoare pentru vite. ♦ Streașină. **2.** Crestătură, scobitură, adâncitură. **3.** Făgaș, răpă făcută la munte de șuvoiul

ploilor; *p. ext. vale*. **4.** Șanțuleț, canal mic care servește la udatul semănăturilor (în grădinile de zarzavat); rigolă. **5.** Scocul morii. — Din sl. **žlebŭ**.

JGHEBULÉȚ, *jghebulețe*, s.n. Diminutiv al lui *jgheab*. — **Jgheab** + suf. *-uleț*.

JIHAD, s.n. 1. Ansamblul îndatoririlor religioase pe care trebuie să le respecte un musulman. **2.** P. ext. Războiul sfânt de răspândire și de apărare a Islamului. — Cuv. arab. Cf. engl. *ji h a d*, fr. *d j i h a d*.

JIHADIST, *-Ă, jihatisti*, -ste, s.m. și f., adj. **1.** S.m. și f. Luptător pentru jihad, partizan al jihadului. **2.** Adj. Care aparține jihadului, care se referă la jihad. — Din engl. *jihadist*, fr. *djihadiste*.

JIAN, *-Ă, jieni*, -e, s.m., s.f. **1.** S.m. și f. Locuitor din regiunea Jiului. **2.** S.f. art. Dans popular românesc cu mișcare vioaie, răspândit în jurul Sibiului și în nordul Olteniei; melodie după care se execută acest dans; jieneasca, jiana. [Pr.: *ji-an*]. — **Jiu** (n. pr.) + suf. *-an*.

JIANCĂ, (1) *jience*, s.f. **1.** Locuitor din regiunea Jiului. **2.** (Art.) Jiana, V. *jian* (2). [Pr.: *ji-an*]. — **Jian** + suf. *-că*.

JICLÓR, *jicloare*, s.n. Parte a carburatorului, de forma unui dop, cu un orificiu care dozează debitul de combustibil necesar formării amestecului carburant la motoarele cu ardere internă. — Din fr. *gicleur*.

JICNÍ vb. IV v. **jigni**.

JICNICÉR s.m. v. **jitnicer**.

JIDÁN, *jidani*, s.m. **1.** Termen injurios și rasist la adresa unui evreu. **2.** (Înv. și pop.) Evreu. — **Jid** (reg. „evreu” < sl.) + suf. *-an*.

JIDÁNCĂ, *jidănci*, s.f. **1.** Termen injurios și rasist la adresa unei evreice. **2.** (Înv. și pop.) Evreică. — **Jidan** + suf. *-că*.

JIDÁNCUȚĂ, *jidăncuțe*, s.f. (Pop. și peior.) Diminutiv al lui *jidancă*; evreică tânără. — **Jidancă** + suf. *-uță*.

JIDĂNEȘC, *-EĂSCĂ, jidănești*, adj. (Pop. și peior.) Care se referă la jidani. — **Jidan** + suf. *-esc*.

JÍDOV, *jidovi*, s.m. (Pop.) Termen peiorativ pentru evrei. **2.** (Înv.) Evreu. ♦ Uriaș legendar în mitologia populară română. — Din sl. **židovinŭ**.

JIDOVÉSC, *-EĂSCĂ, jidovești*, adj. (Pop. și peior.) Care se referă la jidovi. — **Jidov** + suf. *-esc*.

JIENEĂSCĂ s.f. art. Jiana v. *jian* (2). [Pr.: *ji-e*]. — **Jian** + suf. *-ească*.

JIGĂLĂ, *jigale*, s.f. (Înv. și reg.) Cui întors la vârf și înroșit în foc, cu care se găuresc ciubucele sau se decorează diverse obiecte de lemn. [Var.: *juvălă* s.f.] — Din ucr. **žyhalo**.

JIGÁNIE, *jigănie*, s.f. (Pop.) Animal sălbatic; jivină, lighioană; *p. ext.* animal domestic. — Contaminare între **jivină** și **gânganie**.

JIGĂRĂIE, *jigărâi*, s.f. (Pop.) **1.** Boală a animalelor care constă în inflamarea faringelui. **2.** Căine slab, prăpădit; jigodie. [Pr.: *-ra-ie*] — Cf. magh. *zsigora* „boală de căine” și (2) bg. *žegarŭ*.

JIGĂREALĂ, *jigăreli*, s.f. Slăbiciune fizică, lipsă de vlagă. ♦ Stare de degradare; dărăpănare. — **Jigărli** + suf. *-eală*.

JIGĂRI, *jigăresc*, vb. IV. Refl. (Pop.) **1.** A-și pierde vлага; a slăbi; a se sfriji. **2.** A se degrada, a se strica, a se jerpeli, a se învechi. — Din **jigărit** (derivat regresiv).

JIGĂRIT, *-Ă, jigăriți*, -te, adj. (Pop.) **1.** Lipsit de vlagă; slabă; sfrijit. **1.** Cu aspect jerpelit, învechit, degradat. — Cf. magh. *zsigári*.

JIGHER, *jigheruri*, s.n. **1.** (Text.) Mașină pentru vopsit pânza. **2.** (Elt.) Transformator pentru cuplarea circuitelor radioelectrice. [Pl. și: *jighere*. — Scris și: *jigger*] — Din engl. **jigger**.

JIGHIUȚĂ, *jighiuțe*, s.f. (Reg.) Jurușiță de treizeci de fire. [Pr.: *-ghi-u*] — Cf. *jirebie*¹.

JIGLĂ, *jigle*, s.f. (Reg.) Stinghie care se află la jug între gâtul boului și cuiul care intră prin jug și proțap. — Din bg. **žegla**.

JIGNÍ, *jignesc*, vb. IV. Tranz. **1.** A atinge pe cineva în onoarea sau în demnitatea sa; a ofensa, a insulta. **2.** (Înv.) A aduce un prejudiciu. [Var.: **jicnŭ** vb. IV] — Din sb. **žignuti**.

JIGNICÉR s.m. v. **jitnicer**.

JIGNÍRE, *jigniri*, s.f. Acțiunea de a *jigni* și rezultatul ei; ofensă, insultă; (concr.) vorbă, faptă care jignește. — V. **jigni**.

JIGNÍT, *-Ă, jigniți*, -te, adj. Care a suferit o jignire; ofensat, insultat. — V. **jigni**.

JIGNITÓR, *-OĂRE, jignitori*, -oare, adj. Care jignește; ofensator. — **Jigni** + suf. *-tor*.

JIGÓDIE, *jigodii*, s.f. Boală infecțioasă, de natură virotică, a câinilor tineri, care se manifestă prin tulburări generale, atrofia mușchilor etc. (și se termină cu moartea animalului). ♦ Căine jigărit; potaie, javră, jigăraie. ♦ *P. ext.* Animal, lighioană, jiganie. — Cf. magh. *zsigora*.

JIGODIÓS, *-OĂSĂ, jigodioși*, -oase, adj. Care este bolnav de jigodie. [Pr.: *-di-os*] — **Jigodie** + suf. *-os*.

JIGÓU, *jigouri*, s.n. **1.** Denumire dată regiunilor coapsei, gambei și fesei unor animale, împreună cu mușchii din aceste regiuni. **2.** Friptură preparată din pulpă de berbec. — Din fr. **gigot**.

JILAV, *-Ă, jilavi*, -e, adj. Umed; reavăn. [Acc. și: *jiláv*] — Din bg. **žilav**.

JILÁVEALĂ, *jiláveli*, s.f. Umezeală; reveneală. — **Jilávi** + suf. *-eală*.

JILÁVETE, *jiláveti*, s.m. (Reg.) Ciomag, retevei. — Et. nec.

JILÁVÍ, *jilávESC*, vb. IV. Tranz și refl. A (se) umezi. — V. **jilav**.

JILÁVIRE, *jiláviri*, s.f. Acțiunea de a (se) *jilávi*. — V. **jilávi**.

JILÁVÍT, *-Ă, jiláviți*, -te, adj. Umezit, umerit. — V. **jilávi**.

JILÉTCĂ, *jiletci*, s.f. (Înv.) Vestă. — Din rus. **žiletka**.

JILÍP, *jilipuri*, s.n. Construcție în formă de jgheab, făcută din pământ, din bărne, din beton etc. pe versantele cu pante ale munților și dealurilor, folosită pentru scoaterea, prin alunecare, a buștenilor tăiați din pădure. — Din magh. **zsilip**.

JILT, *jilturi*, s.n. Scaun înalt cu spetează și brațe. [Var.: (înv. și reg.) **jeft, jeft** s.n.] — Din germ. **Sitz**.

JIMBĂ, *jimbez*, vb. I. (Reg.) **1.** Tranz. și refl. (Despre oameni) A-și strâmba gura, a (se) schimonosi, a rânji. **2.** Refl. Fig. (Despre suprafața unei ape) A se încreți; a se tulbura. — Din **jimb** (înv. „strâmb la gură”, et. nec.)

JIMBÁT, *-Ă, jimbăți*, -te, adj. (Reg.; despre gură) Cu buzele îndepărtate una de alta (din cauza unui defect de conformație), lăsând să se vadă mereu dinții; *p. ext.* (despre oameni) cu gura strâmbă. — V. **jimba**.

JIMBÁTURĂ, *jimbături*, s.f. (Reg.) **1.** Defect de conformație a gurii; schimonosire. **2.** Fig. Încrețituri la suprafața unei ape. — **Jimba** + suf. *-ătură*.

JIMBLĂR, *jimblari*, s.m. (Înv.) Brutar. — **Jimblă** + suf. *-ar*.

JIMBLĂ, *jimble*, s.f. (Înv.) Franzelă. — Din magh. **zsemyle**.

JIMBLĂREĂSĂ, *jimblărese*, s.f. (Înv.) Brutăreasă. — **Jimblar** + suf. *-easă*.

JIMBLĂRIE, *jimblării*, s.f. (Înv.) Brutărie. — **Jimblar** + suf. *-ie*.

JIND s.n. Dorință adâncă, poftă (de ceva greu de obținut). ♦ Loc. adv. *Cu jind* = cu ardoare, plin de dorință. ♦ Loc. vb. *A duce jind(ul)* = a duce dorul de ceva..., a jinduți (1), a tânji după... — Din **jindui** (derivat regresiv).

JINDUI, *jinduiESC*, vb. IV. **1.** Tranz și intranz. A dori ceva în mod intens; a râvni, a pofti. **2.** Refl. (Înv.) A regreta. — Din sl. **žendati**.

JINDUIĂLĂ, *jinduieli*, s.f. Jinduire. — **Jindui** + suf. *-eală*.

JINDUIRE, *jinduiri*, s.f. Faptul de a *jindui*; dorință intensă, poftă, jinduială. — V. **jindui**.

JINDUIȚ, *-Ă, jinduiți*, -te, adj. Pofțit, râvnit; jinduitor. — V. **jindui**.

JINDUITÓR, *-OĂRE, jinduitori*, -oare, adj. Care jinduieste; râvnitor, pofțitor; jinduit. [Pr.: *-du-i*] — **Jindui** + suf. *-tor*.

JINTIȚĂ, s.f. Produs lactat preparat prin încălzirea lentă a zerului provenit de la scurgerea cașului. — Et. nec.

JINTUI, *jintuiesc*, vb. IV. Tranz. A frământa cașul pentru a-l storce de zer. [Prez. ind. și: *jintui*] — Cf. *jintiță*.

JINTUIĂLĂ, *jintuieli*, s.f. Jintuire. ♦ (Concr.) Zer gras stors din caș; zer rămas de la urdă; jintuit¹ [Pr.: *-tu-ia*] — **Jintui** + suf. *-eală*.

JINTUIRE, *jintuiri*, s.f. Acțiunea de a *jintui*; jintuială, jintuit¹. — V. **jintui**.

JINTUIT¹ s.n. Jintuire. ♦ (Concr.) Zer gras stors din caș după frământare; jintuială. — V. **jintui**.

JINTUIT², *-Ă, jintuiri*, -te, adj. (Despre caș) Care este frământat și stors de zer. — V. **jintui**.

JIP¹ s.n. (Reg.) Jeg (1). — Et. nec.

JIP², *jipi*, s.m. (Reg.) Copac tânăr, lung și subțire. — Din magh. **zsup**.

JIPÁN, *jipani*, s.m. (Bot.; reg.) Tufan, stejar. — **Jip²** + suf. *-an*.

JIPÁT, *-Ă, jipați*, -te, adj. (Reg.) Care are bube pe piele. — **Jip¹** + suf. *-at*.

JIR s.n. Fructul fagului, alcătuit dintr-o cupă ruginie ghimpoasă care conține două-trei semințe, folosit ca hrană pentru porci. ♦ Expr. (Pop.) *A mâna* (sau *a duce*) *porcii la jir* = a dormi sforăind (tare). — Din bg., sb. **žir**.

JIRÁVIRE, *jiráviri*, s.f. (Pop.) Tehnică de ornamentare a ceramicii, prin scurgerea culorilor de pe marginile vaselor spre centru, cu ajutorul gaiței (3). — Et. nec.

JIRÉBIE¹, *jirebii*, s.f. (Reg.) Grup de treizeci de fire de tort, formând o unitate de măsură la urzit, la depănat etc. — Cf. magh. *zseréb*.

JIRÉBIE², *jirebii*, s.f. (Reg.) Bucată, fâșie îngustă de pământ. — Din ucr. **žerebij**.

JIRÍJE, *jiriști*, s.f. (Reg.) Pădure în care predomină fagul; loc (dintr-o pădure) cu mult jir. — **Jir** + suf. *-iște*.

JIROVÍNĂ, *jirovine*, s.f. (Înv.) Învoială prin care se acorda dreptul de a trece porcii să mănânce jir în pădure. — Din sb. **žirovina**.

JITĂR, *jitari*, s.m. (Reg.) Persoană angajată să păzească semănăturile. — Din bg., sb. **Zitar**.

JITĂRI, *jităresc*, vb. IV. Intrans. (Reg.) A îndeplini funcția de jitar. — V. **jitar**.

JITĂRIE, *jitării*, s.f. (Reg.) 1. Ocupația jitarului. ♦ Plata cuvenită jitarului. 2. Locuința jitarului. — **Jitar** + suf. *-ie*.

JÍTIE, *jítii*, s.f. (Reg.) 1. Poveste, anecdotă, snoavă. 2. Boală cronică; defect, cusur. — Din sl. **Zítje**.

JITNICÉR, *jitniceri*, s.m. (În Evul Mediu, în Moldova) Dregător care avea grijă de magazinele cu grâne ale Curții domnești. [Var.: **jicnicér**, **jignicér** s.m.] — **Jitniță** + suf. *-ar*.

JÍTNIȚĂ, *jitnițe*, s.f. (Înv.) Magazie de grâne; grânar, hambar. — Din sl. **Zítinica**.

JITTER adj. invar. (Despre semnale) Care este caracterizat prin incertitudinea frecvenței în timp. [Pr.: *gi-târ*] — Cuv. engl.

JIU-JÍTSU s.n. Gen. de lupte în stil liber, de origine japoneză, cu o tehnică specială, în care sunt folosite procedee brutale de atac și de autoapărare, mergând până la loviturile mortale. [Pr.: *jiujítu*] — Din fr. **jiu-jitsu**.

JIVINĂ, *jivine*, s.f. Animal sălbatic; fiară, dihanie, lighioană, jiganie; *p. gener.* vietate, ființă. [Pl. și: *jivini*] — Din bg. **Živina**.

JIVRĂJ s.n. Strat de gheață sau de chiciură care se depune la temperaturi joase pe avioane în timpul zborului. [Var.: **givráj** s.n.] — Din fr. **givrage**.

JIVRĂT, *-Ă*, *jivrați*, *-te*, adj. (Despre sticlă, geamuri etc.) Care are suprafața mată și neregulată. [Var.: **givrăt**, *-ă* adj.] — Din fr. **givré**.

JNAP interj. Jap. — Onomatopee.

JNĂPĂI, *jnăpăi*, vb. IV. Tranz. (Reg.) A bate. — **Jnap** + suf. *-ăi*.

JNEAPĂN, *jnepeni*, s.m. 1. Jep. 2. Ienupăr. [Var.: **jnepen** s.m.] — Lat. **juniperus**.

JNÉPEN s.m. v. **jneapăn**.

JNEPENÍȘ, *jnepeníșuri*, s.n. Desiș de jnepeni, loc cu mulți jnepeni. — **Jneapăn** + suf. *-iș*.

JOACĂ s.f. Joc (1), distracție (copilărească). — Din **juca** (derivat regresiv).

JOĂGĂR, *joagăre*, s.n. 1. Fierăstrău cu mai multe pânze drepte, verticale, care funcționează cu o mișcare alternativă, fiind acționat de forța apei curgătoare prin intermediul unei roți. 2. Fierăstrău mare având o pânză lungă cu dinți mari și două mânere, acționat de doi lucrători; *beschie*. — Cf. germ. **Säger**.

JOĂNTĂ, *joante*, s.f. 1. Legătură făcută la capetele șinelor de cale ferată pentru a asigura continuitatea căii de circulație. 2. Legătură între două bare de oțel din armătura unui element de beton armat. — Din fr., engl. **joint**.

JOĂRDĂ, *joarde*, s.f. 1. Nuia lungă, subțire și flexibilă; vargă, jordine. 2. (La pl.; reg.) Bețele vârate între firele natrii la războiul de țesut. — Din magh. **zsorda**. Cf. sl. *žr ū dī*.

JOB, *joburi*, s.n. Slujbă, serviciu. ♦ Afacere cu caracter privat sau oficial. [Pr.: *giob*] — Din engl. **job**.

JOBÉN, *jobene*, s.n. Pălărie bărbătească înaltă, de formă cilindrică, tare, de obicei de culoare neagră, purtată astăzi numai la ceremonii; cilindru. [Pl. și: *jobenuri*] — Din n. pr. **Jobin**.

JOBENĂT, *-Ă*, *jobenați*, *-te*, adj. (Rar) Care poartă joben; cu joben. — **Joben** + suf. *-at*.

JOC, *jocuri*, s.n. 1. Acțiunea de a se juca (1) și rezultatul ei; activitate distractivă (mai ales la copii); joacă. ♦ *Joc de societate* = distracție într-un grup de persoane care constă din întrebări și răspunsuri hazlii sau din dezlegarea unor probleme amuzante. *Joc de cuvinte* = glumă bazată pe asemănarea de sunete dintre două cuvinte cu înțeles diferit; calambur. 2. Acțiunea de a juca (5); dans popular; *p. ext.* petrecere populară la care se dansează; horă. ♦ Melodie după care se joacă. ♦ Fig. Mișcare rapidă și capricioasă (a unor lucruri, imagini etc.); tremur, vibrație. 3. Competiție sportivă de echipă a căreia îi este proprie și lupta sportivă (baschet, fotbal, rugby etc.). ♦ Mod specific de a juca, de a se comporta într-o întrecere sportivă. 4. Acțiunea de a interpreta un rol într-o piesă de teatru; felul cum se interpretează. ♦ *Joc de scenă* = totalitatea mișcărilor și atitudinilor unui actor în timpul interpretării unui rol. 5. (Și în sintagma *joc de noroc*) = distracție cu cărți, cu zaruri etc. care angajează de obicei sume de bani și care se desfășoară după anumite reguli respectate de parteneri, câștigul fiind determinat de întâmplare sau de calcul. ♦ Expr. *A juca un joc mare* (sau *periculos*) ori *a-și pune capul* (sau *viața, situația* etc.) în *joc* = a întreprinde o acțiune riscantă. *A descoperi* (sau *a pricepe*) *jocul cuiva* = a surprinde manevrele sau intențiile ascunse ale cuiva. *A face jocul cuiva* = a servi (conștient sau nu) intereselor cuiva. *A fi în joc* = a se afla într-o situație critică, a fi în primejdie. ♦ (Concr.) Totalitatea obiectelor care formează un

ansamblu, un set folosit la practicarea unui joc (5). 6. (Tehn.) Deplasare relativă pe o direcție dată între două piese asamblate, considerată față de poziția de contact pe direcția respectivă. 7. Model simplificat și formal al unei situații, construit pentru a face posibilă analiza pe cale matematică a acestei situații. *G Teoria jocurilor* = teorie matematică a situațiilor conflictuale, în care două sau mai multe părți au scopuri, tendințe contrare. 8. (Muz. în sintagma) *Joc de clopoței* = glockenspiel. — Lat. **jocus**.

JOCHEÍ s.m. v. **jocheu**.

JOCHEÚ, *jochei*, s.m. Călăreț specializat în conducerea cailor la alergările de galop și de obstacole de pe hipodrom. [Var.: **jochéi** s.m.] — Din fr., engl. **jockey**.

JÓCOT, *jacote*, s.n. (Reg.) Săritură; joc. — Din **joc**.

JOCȘÓR s.n. v. **jocușor**.

JOCULÉT, *joculețe*, s.n. Diminutiv al lui *joc*; jocușor, jocuț. — **Joc** + suf. *-uleț*.

JOCȘÓR, *jocușoare*, s.n. (Rar) Joculeț. [Var.: (pop.) **jocșór** s.n.] — **Joc** + suf. *-ușor*.

JOCÚT, *jocuturi*, s.n. (Reg.) Joculeț. — **Joc** + suf. *-uț*.

JÓFRĂ, *jofre*, s.f. Prăjitură de formă cilindrică din cremă de ciocolată acoperită cu glazură. — Din fr. **joffre**.

JÓGGING s.n. Alergare ușoară practică pentru întreținerea sănătății. [Pr.: *gógging*] — Cuv. engl.

JOI, *joi*, s.f. Ziua a patra a săptămânii, care urmează după miercuri. ♦ (Pop.) *Joi Mare* = ultima joi din postul Paștelor. ♦ Expr. *De joi până mai (de)-apoi* = la nesfârșit, mereu; niciodată. *Din joi în Paște* = din când în când, foarte rar. ♦ (Averbial, în forma *joia*) În cursul zilei de joi; în fiecare joi. — Lat. [dies] **Jovis**.

JOIÂNĂ s.f. art. Numele unui dans popular; melodie după care se execută acest dans. [Pr.: *jo-ia*] — Cf. *ji a n*.

JOIÂNĂ s.f. Plantă erbacee cu flori albe, ale cărei rădăcini conțin un suc galben-portocaliu (*Oenanthe silaifolia*). [Pr.: *jo-ia*] — Et. nec.

JOIMĂRIȚĂ, *joimărițe*, s.f. Ființă imaginară cu înfățișare de femeie respingătoare, despre care se credea în popor că pedepsește, în noaptea care precedă Joia Mare, pe fetele și femeile tinere lenese la tors sau la dărăcit. ♦ Fig (Pop.) Femeie foarte urâtă. — **Joi** + **mare** + suf. *-iță*.

JOIMÍR, *joimiri*, s.m. (Înv.) Mercenar polonez. ♦ (La pl.) Corp de oaste din armatele Țărilor Române. — Din pol. **żolnier**.

JÓINT-VENTURE, *joint-venture*, s.n. Contract prin care două sau mai multe părți se angajează într-o activitate economică, care este supusă controlului comun, în scopul valorificării în activitatea de producție sau de comercializare a avantajelor deținute de părțile asociate. [Pr.: *gointventură*] — Din engl. **joint-venture**.

JÓJĂ, *joje*, s.f. 1. Indicator cu ajutorul căruia se verifică nivelul uleiului dintr-un recipient. 2. Scară gradată pentru măsurarea capacității unui rezervor. — Din fr. **jauge**.

JÓKER, *jokeri*, s.m. Carte de joc cu cea mai mare valoare în unele jocuri de noroc, care poate înlocui orice carte în jocul respectiv. [Scriș și: *jocher*. — Pr.: *gócár*] — Din fr., engl. **joker**.

JÓNCĂ, *jonci*, s.f. Mică ambarcațiune rudimentară din lemn, cu mai multe catarge și cu pânze, folosită în bazinul apusean al Oceanului Pacific la transportul de mărfuri și la pescuit. — Din fr. **jonque**.

JONCTÓR, *jonctori*, s.m. Muncitor specialist în legarea cablurilor electrice. — **Jonctiune** + suf. *-tor*.

JONCTIÚNE, *jonctiuni*, s.f. Legătură, unire; (concr.) locul unde se realizează legătura, unirea unor părți, unor elemente etc. ♦ (Electron.) Zonă de contact între două regiuni cu mecanisme diferite de conducție ale unui semiconductor, între doi semiconductori sau între un metal și un semiconductor. ♦ (Lingv.) Mijloc de exprimare a raporturilor sintactice de coordonare sau de subordonare dintre elementele unei propoziții sau fraze, care constă în legarea lor prin cuvinte ajutoare. ♦ (Mil.) Loc unde se realizează legătura dintre flancurile dispozitivelor de luptă a două unități militare. [Pr.: *-ți-u-*] — Din fr. **jonction**.

JONGLĂ, *jonglez*, vb. I. Intrans. A arunca în aer și a prinde cu repeziune și cu abilitate mai multe obiecte unul după altul. ♦ Fig. A folosi prompt și cu abilitate idei, cuvinte etc. — Din fr. **jongler**.

JONGLÉR, *jongleri*, s.m. Artist de circ sau de varietăți iscusit în arta de a jongla. — Din fr. **jongleur**.

JONGLERIE, *jonglerii*, s.f. 1. Îndeletnicirea jonglerului; arta de a jongla. ♦ (Concr.) Figură, număr executat de un jongler. 2. Fig. Abilitate și promptitudine în folosirea cuvintelor, expunerea ideilor. ♦ Mașinație, uneltire, intrigă. — Din fr. **jonglerie**.

JÓRDIE, *jordii*, s.f. Joardă (1). [Var.: (reg.) **járdie** s.f.] — **Joardă** + suf. *-ie*.
JORDIȚĂ, *jordițe*, s.f. Diminutiv al lui *joardă*. — **Joardă** + suf. *-iță*.

JOS, **JOASĂ**, *joși, joase*, adv., adj. I. Adv. 1. Aproape de pământ, la nivelul pământului; într-un loc mai puțin ridicat (decât altul). ⇨ *De sus până jos* = în întregime. *De sus în jos* = în direcție verticală coborâtoare. *Cu fața în jos* = (culcat) pe burtă. *Cu capul în jos* = **a**) cu capul plecat; **b**) atârnat sau spânzurat de picioare; **c**) pe dos, alandala, anapoda. *Cu nasul în jos* = supărat, trist; umilit, rușinat. ⇨ Loc. adj. (Pop.) *Din jos* = **a**) care se află într-o regiune așezată mai la vale sau mai la sud; **b**) care vine din mase, din popor; **c**) care face parte din mulțimea oamenilor de rând. ⇨ Loc. prep. (Substantivat) *În* (sau *din*) *josul* = în (sau din) partea inferioară, de la baza unui loc, a unui obiect. *În josul apei* = în direcția curgerii apei; la vale; în aval. ⇨ Expr. *A (se) da jos* = a (se) coborî. *A lăsa jos* = a lăsa din mână, punând în altă parte. *A lăsa ochii în jos* = a privi spre pământ (rușinat, timid etc.). *A nu fi* (sau *a nu se lăsa, a nu rămâne*) *mai pe jos* (sau *prejos*) = a nu fi întrecut, a nu rămâne în urmă. *A privi* (sau *a măsura*) *pe cineva de sus în jos* = a privi pe cineva cu dispreț. ◆ (Cu valoare de interj.) Exprimă o comandă de așezare sau ostilitatea, dezaprobarea etc. față de cineva sau de ceva. ◆ Fig. În stare de decădere morală, materială sau socială. ⇨ (Ironic) *Muncă de jos* = muncă la care este trimis cineva retrogradat dintr-o funcție de răspundere. 2. La nivelul locului pe care umblă cineva; la picioarele cuiva. ⇨ *Pe jos* = **a**) pe pământ; **b**) cu piciorul. G Loc. adj. *De pe jos* = care se află pe pământ sau pe dușumele. II. Adj. 1. Care este puțin ridicat de la pământ; scund. ◆ (Despre frunte) îngust. 2. (Despre terenuri) Așezat într-un loc mai coborât, în vale; *p. ext.* apăsător, mocinos. 3. (Despre glas și despre sunetele muzicale) Care are o tonalitate coborâtă; grav, gros, adânc, profund. 4. (Fiz.; despre temperatură, presiune etc.) Scăzut, mic, coborât. 5. (Fiz.; despre frecvențe) Cu un număr mic de perioade pe unitatea de timp. — Lat. *deor[is]sum*.

JOSEAN, *-Ă, joseni*, *-e, s.m.* (Înv. și reg.) Locuitor din Țara de Jos a Moldovei. — **Jos** + suf. *-ean*.

JOSEANCĂ, *josenca*, s.f. Locuitoare din Țara de Jos a Moldovei. — **Josean** + suf. *-că*.

JÓSNIC, *-Ă, josnici*, *-ce*, adj. Lipsit de demnitate; mârșav, abject. — **Jos** + suf. *-nic*.

JOSNICIE, *josnicii*, s.f. Faptul de a fi *josnic*; (concr.) faptă josnică; mârșăvie, ticăloșie. — **Josnic** + suf. *-ie*.

JÓTĂ, *jote*, s.f. Dans popular spaniol cu mișcări rezezi și cu acompaniament de castanete, la care perechile dansează față în față pe loc. [Pr.: *ho-*] — Din sp. *jota*.

JOULE, *jouli*, s.m. Unitate de măsură a energiei, egală cu lucrul mecanic efectuat de forța de un newton, când punctul ei de aplicație se deplasează cu un metru în direcția și în sensul forței. [Pr.: *ju*] — Din fr., engl. *joule*.

JOVIÁL, *-Ă, joviali*, *-e*, adj. Bine dispus, vesel, voios, glumeț, comunicativ. [Pr.: *-vi-á*] — Din fr. *jovial*.

JOVIALITATE s.f. Însușirea de a fi jovial; veselie, vioșie, bună dispoziție. [Pr.: *-vi-á*] — Din fr. *jovialité*.

JUBILĂ, *jubilez*, vb. I. Intrans. A simți o mare satisfacție (exteriorizând-o), a se bucura din plin de ceva; a triumfa. — Din fr. *jubiler*, lat. *jubilar*.

JUBILĂRE, *jubilări*, s.f. Satisfacție însoțită de veselie mare; (rar) jubilație. — V. *jubila*.

JUBILATIV, *-Ă, jubilativi*, *-e*, adj. (Rare) Triumfător, vesel. — Din *jubila*.

JUBILĂȚIE, *jubilații*, s.f. (Rare) Jubilare. — Din fr. *jubilation*.

JUBILÉU, *jubilee*, s.n. Sărbătorire a împlinirii unui număr de ani (de obicei cincizeci) de la producerea unui eveniment important. — Din fr. *juubilé*, lat. *jubilaëus*.

JUBILIĂR, *-Ă, jubiliari*, *-e*, adj. De jubileu, făcut pentru un sau cu ocazia unui jubileu. ⇨ *An jubiliar* = an în care are loc jubileu. [Pr.: *-li-ár*] — Din *jubileu* (după fr. *jubilaire*).

JUCĂ, *joc*, vb. I. 1. Refl. A-și petrece timpul amuzându-se cu diferite jocuri sau jucării; a se distra. ⇨ Expr. *A se juca cu focul* = a trata în mod ușuratic un lucru primejdios sau o problemă gravă. 2. Refl. Fig. A-și bate joc, a nu da importanța cuvenită, a nu lua în serios pe cineva sau ceva; a glumi. ⇨ Expr. *A se juca cu sănătatea* (sau *cu viața*) = a-și neglija sănătatea, a se expune primejdiei. ◆ Tranz. (Rare) A-și bate joc de cineva; a păcăli, a hărțui, a șicana. ⇨ Expr. *A juca festa* (sau *renghiul*) *cuiva* = a face cuiva o farsă, a-l păcăli. 3. Intrans. A-și petrece timpul cu jocuri de noroc sau de societate. ◆ Tranz. A pune în joc, a miza pe o carte, pe un număr etc.; *fig.* a-și asuma un mare risc. 4. Intrans. A participa ca jucător la o competiție sportivă. ◆ Tranz. A practica un anumit joc sportiv. 5. Intrans. și tranz. (Pop.) A dansa. 6. Intrans. Fig. (Despre lucruri văzute în mișcare) A se mișca (sau a da impresia că se mișcă) repede și tremurat; a vibra. ⇨ Expr. *A-i juca* (cuiva) *ochii* (în cap), se

spune despre un om șiret sau despre un om isteț, cu privirea ageră, inteligentă. ◆ Tranz. A mișca repede, a clătina. 7. Intrans. A interpreta un rol într-o piesă sau într-un film; (despre trupe de teatru) a da o reprezentanție. ◆ Tranz. A reprezenta o piesă, a prezenta un spectacol. ⇨ Expr. *A juca un rol* (important) = a avea însemnătate mare, a fi decisiv pentru cineva sau ceva. 8. Intrans. A nu sta bine fixat, a se mișca; (despre piesele unei mașini, ale unui agregat etc.) a se deplasa într-un spațiu restrâns. — Lat. pop. *jocare*.

JUCĂBIL, *-Ă, jucabili*, *-e*, adj. (Rare) Ușor de jucat; care se pretează reprezentării (3). — **Juca** + suf. *-bil*.

JUCĂT s.n. Faptul de a (se) *juca*. — V. *juca*.

JUCĂREA, *-ICĂ, jucărele*, s.f. Jucărioară. — **Jucărie** + suf. *-ea*. — **Jucărică**: cu schimbare de suf.

JUCĂRIE, *jucării*, s.f. 1. Obiect cu care se joacă copiii. ◆ Fig. Persoană sau lucru ajuns la discreția cuiva; păpușă, marionetă. 2. Fig. Lucru neînsemnat; fleac, bagatelă, nimic. — **Juca** + suf. *-ărie*.

JUCĂRIOARĂ, *jucărioare*, s.f. Diminutiv al lui *jucărie*; jucărică. [Pr.: *-ri-oa-*] — **Jucărie** + suf. *-ioară*.

JUCĂTOR, *-OARE, jucători, -oare*, s.m. și f. 1. Persoană care practică un joc sportiv, de societate, de noroc etc. 2. (Pop.) Dansator. ◆ (Adjectival) *Jucăuș, zglobiu*. — **Juca** + suf. *-ător*.

JUCAȘUȘ, *-Ă, jucăuși*, *-e*, adj. 1. Căruia îi place să se joace. ◆ Căruia îi place să danseze. 2. Fig. Care se mișcă repede și capricios; vioi, neastâmpărat, zglobiu. — **Juca** + suf. *-uș*.

JUDE, *juzi*, s.m. 1. (În vechea organizare a Țărilor Române) Demnitar cu atribuții judecătorești și administrative; stăpân de rumâni. ◆ Principe, cneaz. 2. (În vechea organizare a Țării Românești) Țăran devenit liber după răscumpărarea din rumânie. 3. (Înv. și pop.) Cărmuitor și judecător al mai multor sălașe de romi. 4. (Înv.) Judecător (1). 5. (Reg.; înv.) Primar. [Var.: (2) *judec*, pl. *judeci*, s.m.] — Lat. *judex, -icis*.

JUDEC s.m. v. *Jude*.

JUDECĂ, *judec*, vb. I. 1. Tranz. A-și forma o opinie despre cineva sau ceva, examinând argumentele, luând în considerare împrejurările, urmările etc.; a discerne, a chibzui. 2. Tranz. A aprecia, a prețui, a califica. ◆ A considera, a socoti drept... 3. Tranz. și refl. (recipr.) A (se) critica, a (se) condamna, a (se) muștra. 4. Tranz. A examina o cauză sau o persoană în calitate de judecător și a da o hotărâre judiciară; *p. ext.* a hotărî, a decide ca arbitru, a soluționa un litigiu. ⇨ *Lucru judecat* = caz asupra căruia s-a dat o hotărâre judiciară definitivă. ◆ Refl. recipr. A fi în proces, în litigiu cu cineva. — Lat. *judicare*.

JUDECĂRE, *judecări*, s.f. Acțiunea de a (se) *judeca* și rezultatul ei; părere sau judecată formată asupra cuiva sau a ceva. — V. *judeca*.

JUDECĂTĂ, *judecăți*, s.f. 1. Facultatea de a gândi logic; rațiune, inteligență, gândire. ⇨ Loc. adj. ⇨ *Cu judecată* = cu bun-simț, cu tact; serios, temeinic. ◆ Părere, idee, socoteală. 2. Formă logică fundamentală exprimată printr-o propoziție în care se afirmă sau se neagă ceva. 3. Acțiunea de a judeca (4); dezbateră judiciară; proces, județ (1 3); soluție dată într-un litigiu. ⇨ Loc. vb. *A face judecată* = a judeca. ⇨ Expr. *A da în* (sau *a trage, a chema, a trimite* etc. *în ori la*) *judecată* = a intența cuiva un proces, a chema în fața justiției. (În unele religii) *Judecata de Apoi* = judecată divină la care Dumnezeu va chema pe toți oamenii, la sfârșitul lumii, pentru a le hotărî soarta (fericirea sau osânda veșnică). — Lat. *judicata* (pl. lui *judicatum*).

JUDECĂTOR, *-OARE, judecători, -oare*, s.m. și f. 1. Funcționar de stat, numit sau ales, care soluționează pe calea justiției procesele prin pronunțarea unei hotărâri; județ (1 2), jude (4). 2. Persoană solicitată să-și spună părerea într-o chestiune în vederea stabilirii adevărului. ◆ (Sport) Arbitru. — **Judeca** + suf. *-ător*.

JUDECĂTORĂȘ, *judecătorăși*, s.m. (Fam.) Diminutiv al lui *judecător*; judecător obscur, fără însemnătate. — **Judecător** + suf. *-aș*.

JUDECĂTOREĂȘĂ, *judecătorese*, s.f. (Rare) Soția judecătorului. — **Judecător** + suf. *-easă*.

JUDECĂTORÉSC, *-EĂSCĂ, judecătorești*, adj. Judiciar. — **Judecător** + suf. *-esc*.

JUDECĂTORIE, *judecătorii*, s.f. Instituție judecătorească având competența de a soluționa (în primă sau în ultimă instanță) anumite pricini prevăzute de lege; clădire unde se află sediul acestei instanțe. ◆ Autoritate judiciară. — **Judecător** + suf. *-ie*.

JUDECĂ, *judecesc*, vb. IV. Tranz. și refl. (În Evul Mediu, în Țara Românească și în Moldova) A (se) elibera din rumânie, a (se) transforma în țăran liber. — Din *judex*.

JUDECIRE s.f. (Înv.) (În Evul Mediu, în Țara Românească și în Moldova) Acțiunea de a (se) *judeci*. — V. *judeci*.

JUDEȚ, (I 1, 2) *județi*, s.m. (I 3, 4, II) *județe*, s.n. I. 1. S.m. (În vechea organizare a Țării Românești) Denumire dată cărmuitorului unui oraș; primar. 2. S.m. (Învechit și regional) Judecător (1). 3. S.n. Judecată (3). 4. S.n. (Înv.; în religia creștină) Judecata de Apoi. II. S.n. 1. (În vechea organizare a Țării Românești) Împărțire administrativ-teritorială, corespunzătoare ținutului în Moldova. 2. Unitate administrativ-teritorială, în România, în componența căreia intră mai multe orașe și comune. — Lat. *judicium*.

JUDETEÁN, -Ă, *județeni*, -e, adj. Care aparține unui județ (II 2), privitor la un județ. — **Județ** + suf. -*ean*.

JUDICIÁR, -Ă, *judiciari*, -e, adj. 1. Care ține de justiție, privitor la justiție; judecătoresc. ♦ *Cronică judiciară* = dare de seamă asupra proceselor și dezbaterilor care au loc înaintea justiției. 2. Făcut prin autoritatea justiției. [Pr.: -*ci-ar*] — Din fr. *judiciaire*, lat. *judicialis*.

JUDICIÓS, -OÁSĂ, *judiciosi*, -oase, adj. Care judecă cu pătrundere și cu discernământ; înțelept. ♦ (Despre acțiuni, idei etc.) Bine gândit, chibzuit, socotit. [Pr.: -*ci-os*] — Din fr. *judicieux*.

JUDICIOZITÁTE, *judiciozități*, s.f. Calitatea de a fi judicios; cumpănire justă a lucrurilor; chibzuință. [Pr.: -*ci-o*] — **Judicios** + suf. -*itate*.

JÚDO s.n. Sport originar din Japonia, asemănător cu jiu-jitsu, dar cu unele trăsături caracteristice (eliminarea loviturilor). [Pr.: *ğudo*] — Din fr. **judo**.

JUDOCÁN, judocani, s.m. Sportiv care practică judo. [Pr.: *ğudocan*. — Var.: *judóka* s.m.] — După fr. **judoka**.

JUDÓKA s.m. v. **judocan**.

JUG, juguri, s.n. 1. Dispozitiv de lemn care se pune pe grumazul animalelor cornute care trag la car, la plug etc. sau, în unele țări, se fixează de coarnele lor. G Expr. *A trage la jug = a* trage carul, căruța, plugul etc.; **b**) fig. (despre oameni) a munci din greu, peste puteri. ♦ Muncă grea, neplăcută; robie, tiranie. 2. Jujeu. ♦ Colac de lemn îmbrăcat în piele care se pune uneori la gâtul cailor și prin care se trec hamurile. 3. Piesă în formă de cadru sau de inel, care servește la susținerea altor piese ale unei mașini sau ale unei unelte. ♦ Grindă sau riglă de lemn folosită la construcția acoperișurilor. 4. Parte componentă a circuitului magnetic al unui aparat sau al unei mașini electrice, care nu are înfășurări electrice. — Lat. **jugum**.

JUGÁN, jugani, s.m. (Reg.) Armăsar sau taur castrat, folosit la muncă. — Et. nec. Cf. j u g.

JUGÁSTRU, jugaștri, s.m. Arbore de lemn alb și tare, înalt până la 15 m, cu scoarța roșiatică, cu frunze palmate și cu flori verzi, care crește în regiunile de câmpie și de dealuri (*Acer campestre*). — Lat. ***jugaster** (< *jugum* „jug”).

JUGÁNÁR, jugaňari, s.m. (Pop.) Persoană care castrează animalele. — **Jugáni** + suf. -*ar*.

JUGÁNÁŠ, jugaňași, s.m. (Reg.) Diminutiv al lui *jugan*; jugănel. — **Jugan** + suf. -*aș*.

JUGÁNÉL, jugaňei, s.m. (Reg.) Jugănaș. — **Jugan** + suf. -*el*.

JUGÁNÍ, jugaňesc, vb. IV. Tranz. (Pop.) A castra. — Cf. j u g a n.

JUGÁNÍRE s.f. (Pop.) Acțiunea de a *jugáni*; castrare. — V. **jugáni**.

JUGÁNÍT, jugaňiți, adj. (Pop.) Castrat. — V. **jugáni**.

JÚGĀR s.n. v. **lugăr**.

JUGÁRÍT s.n. Taxă care se plătea pentru un car de lemne cărate din pădure. ♦ Loc la ieșirea din pădure unde se plătea această taxă. — **Jug** + suf. -*árit*.

JÚGENDSTIL s.n. Curent artistic ilustrat în grafică, arta decorativă, arhitectură, pictură, apărut la sfârșitul sec. XIX și începutul sec. XX în Germania și ulterior în restul Europei, caracterizat prin importanța acordată formei și prin bogăția ornamentației cu motive vegetale. [Pr.: *ğugándstil, iugándstil*] — Cuv. germ.

JUGLANDACÉE, juglandacee, s.f. (La pl.) Familie de plante lemnoase, cu frunze compuse, cu flori unisexuate (cele mascule în formă de ament), cele femele solitare sau în grupe mici) și cu fructe nucule sau drupe; (și la sg.) plantă din această familie. — Din fr. **juglandacée**.

JUGULÁ, jugulez, vb. I. Tranz. A sugruma, a strangula, a înăbuși. — Din fr. **juguler**, lat. **jugulare**.

JUGULÁR, -Ă, *jugulari*, -e, adj. Care aparține gâtului, privitor la gât, din regiunea gâtului. ♦ *Venă jugulară* (și substantivat, f.) = venă a gâtului care colectează sângele din regiunea capului și a gâtului. — Din fr. **jugulaire**.

JUGULÁRE, jugulări, s.f. Acțiunea de a *jugula* și rezultatul ei; sugrumare, strangulare. ♦ Fig. Împiedicare bruscă a dezvoltării. — V. **jugula**.

JUICE s.n. Suc de fructe; *p. gener.* băutură răcoritoare. [Pr.: *ğús*] — Cuv. engl.

JUISÁ, juseiz, vb. I. Intrans. (Livr.) A se bucura de plăcerile vieții. ♦ A simți plăcerea sexuală maximă, a avea orgasm. [Pr.: *ju-i*] — Din fr. **jouir** (după *joison*).

JUISÁRE, juisări, s.f. (Livr.) Acțiunea de a *juisa* și rezultatul ei. [Pr.: *ju-i*] — V. **juisa**.

JUISÓR, -OÁRE, juisori, -oare, s.m. și f. (Livr.) Om petrecăreț. [Pr.: *ju-i*] — Din fr. **jouisseur**.

JUJÁU s.n. v. **jujeu**.

JUJÉU, jujeie, s.n. Jug mic, triunghiular, pus la gâtul porcilor și al altor animale spre a le împiedica să treacă prin garduri și să intre în locurile cultivate; jug (2). ♦ Bucată de lemn atârnată la gâtul câinilor, spre a-i împiedica să alerge după vânat sau să treacă prin anumite locuri. [Var.: **jujáu** s.n.] — Din sb. **žežej**.

JÚKE-BOX, juke-boxuri, s.n. Tonomat. [Pr.: *ğuk(k)-box*] — Din engl., fr. **juke-box**.

JULÉP, julepuri, s.n. (Fam.) Soluție de gumă arabică în apă, care se adaugă în poțiuni. — Din fr. **julep**.

JÚLFÁ, julfé, s.f. (Reg.) Sămânță de cânepă. ♦ Mâncare de post făcută din sămânța de cânepă pisată cu apă și amestecată cu miere; zeamă care se obține prin fierberea seminței de cânepă. — Din magh. **zsufa**.

JULÍ, julesc, vb. IV. Refl. și tranz. A (se) răni ușor, jupuindu-și pielea; a (se) zdreli. — Din bg. **žulja**.

JULÍRE, juliri, s.f. Acțiunea de a (se) *juli* și rezultatul ei; zdrelire. — V. **juli**.

JULÍT, -Ă, juliți, -te, adj. Cu pielea jupuită; zdrelit, jupuit². — V. **juli**.

JULITŪRÁ, julituri, s.f. Rană ușoară produsă prin julirea pielii; julire, zdrelitură. — **Juli** + suf. -*turá*.

JUMÁ s.f. v. **jumătate**.

JUMÁRÁ, jumári, s.f. 1. (Mai ales la pl.) Resturile (comestibile) rezultate din topirea slăninii, a osânzei sau a seului. 2. (La pl.) Mâncare făcută din ouă bătute și prăjite în grăsime; papară; scrob. [Pl. și: (1) *jumere*] — Cf. bg. žumerki, germ. Schmarren.

JUMÁTE s.f. v. **jumătate**.

JUMÁTÁTE, jumătăți, s.f. 1. Fiecare dintre cele două părți egale în care se poate diviza un întreg; parte dintr-un întreg divizat în două părți aproximativ egale. ♦ *Jumătate de măsură* = măsură fragmentară, incompletă, numai pe jumătate. G Loc. adv. *Pe (sau în) jumătate* = în două părți egale, pe din două; parțial, incomplet; *p. ext.* segmentat, trunchiat. ♦ Expr. *A face (ceva) pe jumătate* = a nu duce (ceva) până la capăt. (*O dată*) și *jumătate*, exprimă ideea de superlativ. *Cu jumătate de gură* (sau *de glas*) ori *cu jumătate gura* (sau *gură*) sau *cu gura (pe) jumătate* = cu glas scăzut, fără convingere sau entuziasm. *Cu jumătate de inimă* sau *cu inima pe jumătate* = fără curaj, fără hotărâre, fără avânt. ♦ (Adverbial) În parte, întrucâtva. 2. (Glumeț) Soție. 3. Punctul care marchează mijlocul unei distanțe în spațiu sau al unui interval de timp. 4. (Elipctic) Măsură de capacitate sau de greutate reprezentând o doime dintr-un litru sau dintr-un kilogram. 5. (Reg.) Clăie mică formată din snopi așezați în formă de cruce. [Var.: (fam. și reg.) **jumá, jumáte** s.f.] — Et. nec.

JUMÁTÁTI, jumătătesc, vb. IV. Tranz. (Pop.) A înjumătăți. — Din **jumătate**.

JUMÉLÁ, jumele, s.f. Piesă de articulație pentru arcurile lamelare de suspensie, prin intermediul căreia arcul se leagă de șasiul unui vehicul. — Din fr. **jumelle**.

JUMPÍNG s.n. Concurs hipic de sărituri cu obstacole. [Pr.: *ğámping*] — Cuv. engl.

JUMULEÁLÁ, jumuleli, s.f. Jumulire, jumulit¹. ♦ Fig. (Fam.) Ceartă zdravănă, bătaie. — **Jumuli** + suf. -*ealá*.

JUMULÍ, jumulesc, vb. IV. Tranz. 1. A smulge fulgi de pe o pasăre; a curăța de pene, de fulgi o pasăre tăiată. ♦ Expr. (Fam.) *Gâscă (bună) de jumulit* = om naiv și încredzător, de pe urma căruia se poate profita. ♦ *p. ext.* A smulge părul din rădăcină. 2. Fig. A extorca pe cineva (de bani); a jefui, a escroca. — Cf. bg. žmulja, magh. gyomlálni.

JUMULÍRE, jumuliri, s.f. Acțiunea de a *jumulii*; jumuleală, jumulit¹. — V. **jumulii**.

JUMULÍT¹ s.n. Jumulire, jumuleală. — V. **jumulii**.

JUMULÍT², -Ă, jumuliți, -te, adj. 1. (Despre păsări) Curățat de pene sau de fulgi; cu penele căzute, năpărlit. ♦ (Despre oameni și animale) Cu părul smuls. 2. Fig. Extorcat (de bani), jefuit, escrocat. — V. **jumulii**.

JUNC, junci, s.m. Bou sau taur tânăr (între doi și trei ani) nepus la jug. — Lat. **juncus**.

JUNCÁRE, juncani, s.m. Junc mai mare (între trei și patru ani). — **Junc** + suf. -*an*.

JUNCĂNÁ, juncane, s.f. Vacă tânără (între trei și patru ani); juncancă. — **Juncan** + suf. -*ă*.

JUNCĂNCĂ, *juncance*, s.f. (Rar) Juncană. — **Juncan** + suf. *-că*.

JUNCĂ, *junci*, s.f. Vacă tânără (între doi și trei ani) care nu a avut încă vițel. — Lat. *juvenca*.

JUNCĂNĂȘ, *juncănași*, s.m. (Rar) Diminutiv al lui *juncan*. — **Juncan** + suf. *-aș*.

JUNCĂTURĂ, *juncturi*, s.f. (Rar) joncțiune; *spec.* locul de unire a două formațiuni anatomice. — Din lat. *junctura*, fr. *joncture*.

JUNCĂȘOR, *juncășori*, s.m. (Rar) Diminutiv al lui *junc*; juncuț. — **Junc** + suf. *-ușor*.

JUNCĂCĂ, *juncuți*, s.m. (Rar) Juncușor. — **Junc** + suf. *-uț*.

JUNCĂCĂ, *juncuțe*, s.f. (Rar) Diminutiv al lui *juncă*. — **Juncă** + suf. *-uț*.

JUNE, *-Ă*, *juni*, *-e*, adj., s.m., s.f. **1.** Adj., s.m. și f. (Înv. și fam.) Tânăr. ⇨ *June-prim* = actor care interpretează roluri de tânăr îndrăgostit. **2.** S.m. (Reg.) Holtei, burlac, becher. — Lat. *juvenis*.

JUNEL, *junei*, s.m. (Înv. și reg.) Diminutiv al lui *june*; tinerel, adolescent, junelaș. — **June** + suf. *-el*.

JUNELĂȘ, *junelași*, s.m. (Înv.) Junel. — **Junel** + suf. *-aș*.

JUNÉTE, *juneți*, s.f. (Rar) Tinerete. [Pl. și: *junețe*] — **June** + suf. *-ete* (după fr. *jeunesse*).

JUNGHÉR, *junghere*, s.n. Pumnal, stilet, junghia (**2**). — **Junghia** + suf. *-ar*.

JUNGHII, *junghii*, s.n. **1.** Durere vie, pătrunzătoare, de scurtă durată, mai ales în spate, în regiunea intercostală, la piept sau la încheieturi; junghietură, înjunghietură. **2.** Jungher. — Din *junghia* (derivat regresiv).

JUNGHIA, *junghii*, vb. I. Tranz. (Pop.) A înjunghia. [Pr.: *-ghi-a*] — Lat. *jugulare*.

JUNGHIERE, *junghieri*, s.f. (Pop.) Acțiunea de a *junghia*; înjunghiere. [Pr.: *-ghi-e*] — V. *junghia*.

JUNGHIEȚOR, *-OĂRE*, *junghietori*, *-oare*, adj. (Pop.) Înjunghietor. [Pr.: *-ghi-e*] — **Junghia** + suf. *-tor*.

JUNGHIEȚURĂ, *junghieturi*, s.f. (Pop.) **1.** Junghia (**1**). **2.** Articulația coloanei vertebrale cu baza craniului; *p.ext.* gât, grumaz. [Pr.: *-ghi-e*] — **Junghia** + suf. *-ătură*.

JUNGLĂ, *jungle*, s.f. Pădure tropicală sau subtropicală deasă, greu de străbătut, cu numeroase tufișuri și liane, situată adesea în regiuni mlăștinoase. — Din fr. *jungle*.

JUNIE s.f. (Înv.) Tinerete. — **June** + suf. *-ie*.

JUNIME s.f. (Înv.) Tinerime, tineret. ⇨ Tinerete. — **June** + suf. *-ime*.

JUNIMISM s.n. Mișcare culturală, literară și politică din a doua jumătate a sec. XIX, formată în jurul societății Junimea din Iași. — **Junimea** (n. pr.) + suf. *-ism*.

JUNIMIST, *-Ă*, *junimiști*, *-ste*, adj., s.m. și f. **1.** Adj. Care ține de junimism, privitor la junimism. **2.** S.m. și f. Adept al junimismului. — **Junimea** (n. pr.) + suf. *-ist*.

JUNINCĂ, *juninci*, s.f. Vițea tânără (între un an și doi ani). — Lat. *junix*, *-cis*.

JUNIÓR, *-OĂRĂ*, *juniori*, *-oare*, s.m., s.f., adj. **1.** S.m. și f., adj. (Sportiv) care are vârsta între circa 13 și 19 ani, limitele de vârstă variind de la o specialitate sportivă la alta. **2.** S.m. (Pe lângă un nume propriu de persoană, în opoziție cu *senior*) Fiul (considerat în raport cu tatăl). [Acc. și: (**2**) *júnior*. — Pr.: *-ni-o-Ń*] — Din fr., lat. *junior*.

JUNIORĂT s.n. Vârstă anterioară majoratului, cuprinsă aproximativ între 13 și 18 ani. [Pr.: *-ni-o-*] — **Junior** + suf. *-at*.

JUNT, *junturi*, s.n. (Pop.) Armă de foc. — Et. nec.

JÚNTĂ, *junte*, s.f. Nume dat unor organe de stat sau unor organizații politice în Spania și în unele țări din America de Sud. [Pr.: *huntă*] — Din sp. *junta*, fr. *junte*.

JUPĂN, *jupani*, s.m. Titlu dat în Evul Mediu, în Țările Române, celor mai de seamă boieri și dregători; persoană care avea acest titlu. — Din sl. *županŭ*.

JUPĂNIȚĂ, *jupanițe*, s.f. Soția jupanului. — Din sl. *županica*.

JÚPĂ, *jupe*, s.f. **1.** Fustă. **2.** Fustă care se îmbracă pe sub rochie sau altă fustă. — Din fr. *jupe*.

JUPĂN, *jupani*, s.m. (Înv.) **1.** Titlu de politețe dat în Țările Române persoanelor care ocupau anumite demnități sau funcții înalte. ⇨ Titlu de politețe dat unei persoane, echivalând cu „domn”, „cucon”. **2.** Patron, stăpân (considerat în raport cu angajații săi). — Et. nec.

JUPĂNEĂȘĂ, *jupăneșe*, s.f. **1.** Soție de jupân (**1**); boieroaică. **2.** (Înv.) Soție de negustor, de om înstărit. ⇨ Orășeancă, târgoveță; precupeață. **3.** (Înv.) Menajeră, femeie de serviciu într-o casă particulară; madamă. — **Jupân** + suf. *-easă*.

JUPĂNEȘICĂ, *jupăneșele*, s.f. (Înv.) Diminutiv al lui *jupăneasă*. — **Jupăneasă** + suf. *-ică*.

JUPĂNIȚĂ, *jupănițe*, s.f. (Înv.) Boieroaică tânără; fiica (sau soția tânără a) unui boier. — **Jupân** + suf. *-iță*.

JUPÍ vb. IV v. **jupui**.

JUPÍRE s.f. v. **jupuire**.

JUPÍȚ, *-Ă* adj. v. **jupuit?**.

JUPITÓR, *-OĂRE* adj., s.m. și f. v. **jupuitoar**.

JUPÓN, *jupoane*, s.n. Fustă (de obicei cu volane și apretată) care se îmbracă pe sub rochie. — Din fr. *jupon*.

JUPUI, *jupoi*, vb. IV. Tranz. **1.** A îndepărta pielea de pe corp sau de pe o parte a corpului; a beli. ⇨ Spec. A separa pielea de corpul animalului sacrificat printr-un proces tehnologic la abator. ⇨ Refl. A se descuama. ⇨ Tranz. și refl. A (se) juli. ⇨ A curăța un arbore de coajă. **2.** Fig. A lua cuiva tot ce are; a jefui, a prăda. [Var.: (reg.) *jupí* vb. IV] — Din bg. *župia*.

JUPUIĂLĂ, *jupuieli*, s.f. Jupuitură. [Pr.: *-pu-ia-*] — **Jupui** + suf. *-eală*.

JUPUIRE, *jupuiiri*, s.f. Acțiunea de a *jupui* și rezultatul ei; jupuit¹ [Var.: (reg.) *jupuire* s.f.] — V. **jupui**.

JUPUIȚ¹ s.n. Jupuire. — V. **jupui**.

JUPUIȚ², *-Ă*, *jupuiți*, *-te*, adj. (Despre piele) Luat, tras de pe corp; (despre oameni sau animale ori despre părți ale corpului) cu pielea luată; belit. ⇨ Descuamat. ⇨ Julit. ⇨ (Despre arbori) Cojit. ⇨ (Despre lucruri) Ros, uzat. [Var.: (reg.) *jupít*, *-ă* adj.] — V. **jupui**.

JUPUITÓR, *-OĂRE*, *jupuitoari*, *-oare*, adj., s.m. și f. (Adesea fig.) (Persoană) care jupoane. [Pr.: *-pu-i-* — Var.: (reg.) *jupitór*, *-oăre* adj., s.m. și f.] — **Jupui** + suf. *-tor*.

JUPUIȚURĂ, *jupuituri*, s.f. Rană produsă prin jupuirea pielii; jupuială. [Pr.: *-pu-i-*] — **Jupui** + suf. *-tură*.

JUR¹, *jur*, s.m. (Înv.) Jurat¹. ⇨ (În vechea organizare judecătorească) *Curte cu juri* = organ de jurisdicție pentru procese criminale, delictive politice sau de presă, în componența căruia intrau jurați¹. — Din fr. *jury*.

JUR² s.n. Spațiu în mijlocul căruia se află ceva sau ceva; împrejurime; vecinătate. ⇨ Loc. adv. *În (sau prin) jur* = în (sau prin) preajmă, alături, prin apropiere, împrejur. *Din jur* = din împrejurimi, dimprejur. (*De jur-împrejur* = din (sau în) toate părțile. ⇨ Loc. prep. *În jurul ... = a*) în preajma...; **b**) relativ la...; despre; **c**) aproximativ în ..., cam pe la ... *Prin jurul ...* = în apropiere de...; cam pe la... *Din jurul...* = pe lângă, din preajma... (*De jur-împrejurul...* = în preajma... — Lat. *gyrus*).

JUR³, *jururi*, s.n. (Pop.) Jurământ. — Din *jura* (derivat regresiv).

JURĂ, *jur*, vb. I. **1.** Tranz. și refl. A afirma, a declara ceva sub jurământ, a depune un jurământ. ⇨ Tranz. A întări, a confirma la judecată, prin jurământ, o depoziție sau o mărturie. ⇨ Refl. A promite prin jurământ. **2.** Refl. (Pop.) A se afurisi, a se blestema (pentru a întări cele afirmate). **3.** Tranz. (Pop.) A ruga pe cineva cu stăruință; a implora, a conjura. — Lat. *jurare*.

JURĂRE, *jurări*, s.f. (Înv.) Acțiunea de a (*se*) *jura* și rezultatul ei; jurământ. ⇨ Blestem. — V. **jura**.

JURÁSIC, *-Ă*, *jurasic*, *-ce*, s.n., adj. **1.** S.n. A doua perioadă a mezozoicului, în care predomină gimnospermele și apar angiospermele, iar fauna este reprezentată prin aproape toate tipurile de viețuitoare. ⇨ Grup de roci formate în această perioadă. **2.** Adj. Care ține de jurasic (**1**), privitor la jurasic. — Din fr. *jurassique*.

JURÁT¹, *jurați*, s.m. (În unele state și în România în trecut) Cetățean ales să ia parte la judecarea unor procese penale și uneori a unor procese civile; jur¹. ⇨ *Curte cu jurați* = Curte cu juri. — Din fr. *juré*, lat. *juratus*.

JURÁT², *-Ă*, *jurați*, *-te*, adj. (Pop.; adesea substantivat) Blestemat, afurisit; rău, hain. — V. **jura**.

JURĂMĂNT, *jurăminte*, s.n. **1.** Afirmare, promisiune, făgăduială solemnă făcută de o persoană (adesea printr-o anumită formulă în care este invocată divinitatea) de a spune adevărul în legătură cu anumite fapte; jur³. **2.** Angajament solemn, exprimat de obicei printr-o anumită formulă, prin care cineva se obligă să-și facă datoria (față de popor, de stat etc.). **3.** Promisiune, făgăduială fermă de a face ceva. — Lat. *juramentum*.

JURĂTOR, *-OĂRE*, *jurători*, *-oare*, s.m. și f. (Înv.) Persoană care jură în calitate de martor în fața unei instanțe judiciare. — **Jura** + suf. *-ător*.

JUR-FIX s.n. Zi de primire la unele familii (aristocrate); petrecere care are loc într-o astfel de zi. — Din fr. *jour fixe*.

JURÍDIC, *-Ă*, *juridici*, *-ce*, adj. Care ține de drept, privitor la drept. ⇨ *Persoană juridică* = organizație cu patrimoniu propriu și administrație de sine

stătătoare, care se bucură de capacitatea de a avea drepturi și obligații. — Din fr. **juridique**, lat. **juridicus**.

JURIDICÉȘTE adv. Din punct de vedere juridic. — **Juridic** + suf. *-ește*.

JURISCONSULT, **-Ă**, *jurisconsulți, -te*, s.m. și f. Specialist în științele juridice, de mare autoritate, care este consultat în problemele dificile de drept. — Din fr. **jurisconsulte**, lat. **jurisconsultus**.

JURISDICȚIE, *jurisdicții*, s.f. 1. Putere, competență de a judeca a unui judecător sau a unei instanțe. 2. Totalitatea instanțelor judecătorești de același grad. 3. Ansamblul organelor care au competența de a judeca pricinile de aceeași categorie. 4. Teritoriu în care un judecător sau o instanță judecătorească își exercită puterea. — Din fr. **jurisdiction**, lat. **jurisdictio**.

JURISDICTIONAL, **-Ă**, *jurisdicțional, -e*, adj. Care ține de jurisdicție, privitor la jurisdicție. [Pr.: *-ți-o-*] — Din fr. **jurisdictionnel** (după *jurisdicție*).

JURISPRUDENȚĂ, *jurisprudențe*, s.f. 1. Totalitatea hotărârilor pronunțate de organele de jurisdicție într-un anumit domeniu; *spec.* ansamblu de decizii ale unui tribunal; felul în care judecă în mod obișnuit un tribunal un litigiu. 2. Analiza naturii dreptului și a sistemelor juridice; filosofia dreptului. — Din fr. **jurisprudence**, lat. **jurisprudentia**.

JURISPRUDENȚIAL, **-Ă**, *jurisprudențial, -e*, adj. (Livr.) Care aparține jurisprudenței, de jurisprudență. [Pr.: *-ți-a*] — Din fr. **jurisprudentiel**.

JURIST, **-Ă**, *jurisți, -ste*, s.m. și f. Specialist în științele juridice. ♦ (Înv.) Student în drept. — Din fr. **juriste**, lat. **jurista**.

JŪRIU, *jurii*, s.n. 1. Comisie de specialiști desemnată pentru clasificarea și promovarea candidaților sau a concurenților și pentru decernarea unor premii la examene, competiții sportive etc. 2. (În unele state) Totalitatea juraților¹ care intră în componența Curților cu juri. — Din fr. **jury**.

JURIZĂ, *jurizez*, vb. I. Tranz. A analiza și a stabili o ierarhie între candidații, concurenții la un concurs, examen etc. — **Juriu** + suf. *-iza*.

JURIZĂRE, *jurizări*, s.f. Acțiunea de a *juriza* și rezultatul eu. — V. **juriza**.

JURNĂDĂ, *jurnade*, s.f. Haină cu mâneci lungi purtată sub armură în sec. XV. — Din fr. **journade**.

JURNĂL, *jurnale*, s.n. 1. Publicație periodică având apariție zilnică; ziar, gazetă. 2. (De obicei în sintagma *jurnal de modă*) Publicație periodică în care se dau desene și tipare de îmbrăcăminte și accesorii. 3. Însemnări zilnice ale cuiva despre anumite evenimente legate, de obicei, de viața sa; însemnări zilnice ale unor observații științifice. ♦ *Jurnal de călătorie* = relatare în scris, zi de zi, a unei călătorii. *Jurnal de bord* = registru în care se consemnează cronologic faptele survenite în timpul călătoriei unei nave. *Jurnalul acțiunilor de luptă* = document militar în care sunt descrise zilnic pregătirea și desfășurarea acțiunilor de luptă. 4. (leşit din uz) Emisiune de radio și televiziune sau film de scurt metraj, rulat de obicei înaintea filmului artistic de lung metraj, care prezintă evenimente, știri, informații de strictă actualitate. 5. (Cont.) Registru în care sunt înscrise cronologic operațiile bănești, evenimentele supuse evidenței etc. — Din fr. **journal**.

JURNALIÉR, **-Ă**, *jurnalieri, -e*, adj. Cotidian, zilnic. [Pr.: *-li-er*] — Din fr. **journalier**.

JURNALISM s.n. Ziaristică, gazetărie, publicistică. — Din fr. **journalisme**.

JURNALIST, **-Ă**, *jurnalști, -ste*, s.m. și f. 1. Ziarist, gazetar. 2. Vănzător de ziare. — Din fr. **journaliste**.

JURNALISTIC, **-Ă**, *jurnalistici, -ce*, adj. Care ține de presă, privitor la presă; ziaristic, gazetăresc. — Din fr. **journalistique**.

JURNALISTICĂ s.f. Ziaristică, gazetărie; (rar; cu sens colectiv) ziare, reviste. — Din germ. **Journalistik**.

JURUBIȚĂ, *jurubițe*, s.f. Scul mic din fire textile înfășurate în spire de o anumită lungime, constituind unități de măsură în filatură. — **Jirebie**¹ + suf. *-iță*.

JURUÍ, *juruiesc*, vb. IV. Tranz. (Înv. și reg.) A făgădui, a promite în mod solemn. ♦ A făgădui ca soț (sau soție). ♦ Refl. A se lega prin jurământ. — Din magh. **gyűrűzni** „a logodi”.

JURUI, *juruiesc*, vb. IV. Tranz. (Rar) A face să se rotească, să se învârtască în cercuri. — **Jur**² + suf. *-ui*.

JURUIȚĂ, *juruițe*, s.f. (Înv. și reg.) Făgăduială solemnă, jurământ. [Pl. și: *juruiți*] — **Jurui**¹ + suf. *-iță*.

JURUIȚĂ, *juruiți, -te*, adj., s.f. 1. Adj. (Înv. și reg.) Care este făgăduit, promis; făgăduit ca soț (sau soție). 2. S.f. (Reg.) Făgăduială, promisiune; (concr.) lucru promis. — V. **jurui**¹.

JUST, **-Ă**, *juști, -ste*, adj. (Adesea adverbial) 1. Conform cu adevărul sau cu echitatea; drept, adevărat, echitabil. ♦ (Despre oameni) Care acționează și judecă în conformitate cu dreptatea. ♦ Fundat, legitim, legal. 2. Potrivit², corespunzător. — Din fr. **juste**.

JUSTEȚĂ s.f. v. **justețe**.

JUSTEȚE s.f. Înșușirea a ceea ce este just (1); adevăr; dreptate. ♦ Precizie, exactitate. [Var.: **justéță** s.f.] — Din fr. **justesse**.

JUSTIFICĂ, *justific*, vb. I. 1. Tranz. A arăta că ceva este just (1), legitim, a demonstra justetea unui lucru; a îndreptăți; a motiva. 2. Refl. A da explicații cu privire la o atitudine, o acțiune etc.; a se dezvinovăți. 3. Tranz. A dovedi întrebuintarea legală a unor sume de bani, a unor materiale etc. — Din lat. **justificare**, fr. **justifier**.

JUSTIFICABIL, **-Ă**, *justificabili, -e*, adj. Care poate fi justificat, motivat. — **Justifica** + suf. *-bil*. Cf. fr. **justifiable**.

JUSTIFICĂRE, *justificări*, s.f. Acțiunea de a (se) *justifica* și rezultatul ei; justificare, îndreptățire, motivare. — V. **justifica**.

JUSTIFICĂT, **-Ă**, *justificați, -te*, adj. Dovedit ca just (1), îndreptățit, legitim. — V. **justifica**.

JUSTIFICATIV, **-Ă**, *justificativi, -e*, adj. Care servește pentru a justifica ceva. — Din fr. **justificatif**.

JUSTIFICĂȚIE, *justificații*, s.f. (Rar) Justificare. [Var.: **justificațiune** s.f.] — Din fr. **justification**, lat. **justificatio, -onis**.

JUSTIFICAȚIUNE s.f. v. **justificație**.

JUSTIFIABIL, **-Ă**, *justifiabili, -e*, s.m. și f. Persoană care apare ca parte într-un proces, care trebuie să răspundă înaintea instanțelor judecătorești. [Pr.: *-ți-a-*] — Din fr. **justiciable**.

JUSTIȚIAL, **-Ă**, *justițiali, -e*, adj. (Livr.) Referitor la justiție, al justiției. [Pr.: *-ți-a*] — Din fr. **justiciel**.

JUSTIȚIAR, **-Ă**, *justițiar, -e*, adj. Care face dreptate, care urmărește să facă dreptate. [Pr.: *-ți-ar*] — Din fr. **justicier**.

JUSTȚIE s.f. 1. Totalitatea organelor de jurisdicție dintr-un stat; ansamblul legilor și al instanțelor judecătorești; sistemul de funcționare a acestor instanțe. 2. Activitate fundamentală a statului, care constă în soluționarea litigiilor. ♦ Expr. *A chema (sau a se prezenta) în fața justiției* = a cita (sau a se prezenta) la judecată. 3. Dreptate, echitate. — Din fr. **justice**, lat. **justitia**.

JUVAIÉR s.n. v. **giuvaier**.

JUVĂLĂ s.f. v. **jigală**.

JUVĂȚ, *juvețe*, s.n. Laț la capătul unei funii; ștreang. [Pl. și: *juvățuri*] — Din ucr. **жyвeц**.

JUVÉLNIC, *juvelnice*, s.n. 1. Construcție de scânduri, nuiele sau stuf, folosită pentru păstrarea peștelui viu în apă. 2. Unealtă de pescuit confecționată din plasă sau din nuiele, în formă de coș sau sac. — Et. nec.

JUVENÍL, **-Ă**, *juvenili, -e*, adj. Care aparține tinereții; tineresc. — Din fr. **juvénile**, lat. **juvenilis**.

JUVENILITĂTE s.f. (Rar) Caracter juvenil. — Din fr. **juvénilitéé**.

JUVÉTE, *juveți*, s.m. Nume generic dat peștilor mărunți. ♦ (Fam.) Epitet dat oltenilor. — Et. nec.

JUXTALINEĂRĂ adj. f. v. **juxtalinieară**.

JUXTALINIĂRĂ, *juxtalinieară*, adj. (În sintagma) *Traducere juxtalinieară* = traducere literală a unui text, cu reproducerea paralelă a textului original. [Pr.: *-ni-a-*. — Var.: **juxtalinieară** adj. f.] — Din fr. **juxtalinéaire**.

JUXTAPOZÍȚIE, *juxtapoziții*, s.f. (Rar) Juxtapunere. — Din fr. **juxtaposition**.

JUXTAPŪNE, *juxtapún*, vb. III. Tranz. A pune mai multe obiecte alături, unul lângă altul; a alătura. ♦ Refl. și tranz. (Gram.) A (se) îmbina prin juxtapunere. — Din fr. **juxtaposer** (după *pune*).

JUXTAPŪNERE, *juxtapuneri*, s.f. Acțiunea de a *juxtapune* și rezultatul ei; alăturare, juxtapoziție. ♦ (Gram.) Mijloc de exprimare a raporturilor sintactice de coordonare sau de subordonare dintre elementele alcătuitoare ale unei propoziții sau fraze, care constă în simpla lor alăturare, fără ajutorul vreunui cuvânt de legătură; parataxică. — V. **juxtapune**.

JUXTAPŪS, **-Ă**, *juxtapuși, -se*, adj. Pus alături unul de altul; alăturat. ♦ (Gram.) Legat prin juxtapunere; paratactic. — V. **juxtapune**.

JŪXTĂ, *juxte*, s.f. Traducere juxtalinieară a textelor grecești și latinești. [Var.: **lúxtă** s.f.] — Din lat. **juxta** „aproape, lângă”. Cf. j u x t a [liniară].

K

K, k, s.m. **1.** A paisprezecea literă a alfabetului limbii române, folosită în scrierea numelor proprii și în neologisme cu caracter internațional. **2.** Numele sunetelor notate cu această literă: **a)** consoană oclusivă palatală surdă, cu valoarea grupului de litere *ch* înainte de *e* și *i*; **b)** consoană oclusivă velară surdă, cu valoarea literei *c*. [Pr.: *ca, capa*. — Pl. și: (**1**, n.) *k-uri*].

KABĪL, -Ă, *kabīli*, *-e*, s.m. și f. (La pl.) Populație din regiunile muntoase ale Algeriei; (și la sg.) persoană aparținând acestei populații. — Din fr. **Kabyle**.

KABŪKI s.n. Gen de teatru tradițional japonez în care dialogurile alternează cu părți psalmodiate sau cântate și balet. ♠ (Adjectival) *Teatru kabuki*. — Din engl., fr. **kabuki**.

KAINĪT s.n. Sare naturală dublă, compusă din sulfat de magneziu și clorură hidratată de potasiu, folosită la fabricarea îngrășămintelor artificiale pentru soluri. [Pr.: *ka-i-*] — Din fr. **kainite**.

KĀIZER¹, *kaizeri*, s.m. Denumire dată împăraților Sfântului Imperiu Roman de Națiune Germană și apoi împăraților Germaniei; persoană care purta acest titlu. [Scriș și: *kaiser*. — Pr.: *kaizăr*] — Din germ. **Kaiser**.

KĀIZER² s.n. Piept de porc fiert și afumat. [Pr.: *kaizăr*] — Din germ. **Kaiser**[fleisch].

KAKEMÓNO s.n. Pictură japoneză executată în culori de apă sau în tuș de China, pe rulouri lungi de formă dreptunghiulară, de mătase, de pai de orez sau de hârtie, care se atarnă în lung pe pereți. — Din fr. **kakémono**.

KAKĪ adj. invar., s.n. **1.** Adj. invar. De culoare galbenă-cafenie cu nuanțe verzui. **2.** S.n. Culoare kaki (**1**). [Var.: **kakíu, -le** adj.] — Din fr. **kaki**.

KAKĪU, -IE adj. v. **kaki**.

KĀLA-AZĀR s.n. Boală gravă, endemică în regiunile tropicale, provocată de un parazit care se localizează și se multiplică în celulele endoteliale din splină și din ficat. [Pr.: *-la-a-*] — Din fr. **kala-azar**.

KALĀŠNIKOV, kalašnikovuri, s.n. Pușcă mitralieră de fabricație rusească. — Din rus. **kalašnikov**.

KALIPATRÓN, kalipatroane, s.n. Cutie de tablă umplută cu hidroxid de potasiu și încorporată în masca de protecție, care servește la regenerarea aerului (prin reținerea dioxidului de carbon și a apei) și care este folosită în mine. — Din germ. **Kalipatron**.

KĀLIU s.n. (Chim.) Potasiu. — Din germ. **Kalium**.

KALMĀC, -Ă, *kalmāci*, *-ce*, s.m. și f., adj. **1.** S.m. și f. Populație de rasă mongolă răspândită în Rusia, Mongolia și nord-vestul Chinei, stabilită în sec. XVII în regiunea de la vărsarea Volgăi; (și la sg.) persoană care făcea parte din această populație. **2.** S.m. și f. Persoană care face parte din populația Republicii Kalmăkia sau este originară de acolo. **3.** Adj. Care aparține Republicii Kalmăkia sau kalmăci (**1**), privitor la Kalmăkia sau la kalmăci. ♠ (Substantivat, f.) Limba kalmăci. [Var.: **calmuc, -ă** s.m. și f., adj.] — Din rus. **kalmýk**. Cf. fr. **Kalmouk**.

KAMĀLA s.f. Pulbere de culoare roșie-portocalie obținută din perii recoltați de pe fructele unui arbore din India, folosită ca vermifug și colorant. — Din fr. **kamala**.

KAMIKĀZE, kamikaze, s.m., s.n. **1.** S.m. Luptător (japonez) care se sacrifică într-o acțiune de atac. **2.** S.n. Avion de luptă încărcat cu exploziv, pilotat de un kamikaze (**1**), care cădea asupra țintei, folosit de japonezi în al Doilea Război Mondial. — Din fr. **kamikaze**.

KAMPUCHIÁN, -Ă, *kampuchieni*, *-e*, adj., s.m. și f. (Înv.) (Persoană) din Kampuchia (astăzi Cambodgia); cambodgian. [Pr.: *-ci-*] — **Kampuchia** (n. pr.) + suf. *-an*.

KANTIAN, -Ă, *kantieni*, *-e*, adj., s.m. **1.** Adj. Care aparține filosofiei lui Kant, privitor la această filosofie. **2.** S.m. Adept al filosofiei lui Kant. [Pr.: *-ti-an*] — Din fr. **kantien**.

KANTIANÍSM s.n. Sistem filosofic inițiat de Kant; kantism. [Pr.: *-ti-a-*] — **Kantian** + suf. *-ism*.

KANTÍSM s.n. (Fil.) Kantianism. — Din fr. **kantisme**.

KĀPPA, kappa, s.m. **1.** Numele celei de a zecea litere a alfabetului grecesc (și neogrec), corespunzând sunetului *k*. **2.** Sunet notat cu această literă. — Din gr. **káppa**.

KARĀTE s.n. Metodă japoneză de luptă care folosește în atac sau apărare mișcări rapide și violente, fără a apela la vreo armă. [Acc. și: *karaté*]. — Din fr. **karaté**.

KĀRLING, karlinguri, s.n. (Geol.) Creastă de munte stâncoasă, ascuțită; custură (**2**). — Din germ. **Karling**.

KĀRMA s.f. (În hinduism și religii orientale, jainism, budism) Forță impersonală care cântărește toate faptele în decursul vieții și care determină, în ciclul de transmigrare a sufletelor, calitatea vieții următoare. — Din engl., fr. **karma**.

KĀSĪDĀ, kaside, s.f. Specie a liricii clasice turce și persane, asemănătoare cu oda. — Din fr. **kasside**.

KĀSOLĪT s.n. (Min.) Silicat de plumb și de uraniu hidratat. — Din fr. **kasolite**.

KĀZĀH, -Ă, *kazahi*, *-e*, s.m. și f., adj. **1.** S.m. și f. Persoană care face parte din populația Kazahstanului sau este originară de acolo. **2.** Adj. Care aparține Kazahstanului sau kazahilor (**1**), privitor la Kazahstan ori la kazahi. — Din rus. **kazah**.

KĀRGĀZ, kârgâzi, *-e*, s.m. și f., adj. **1.** S.m. și f. Persoană originară sau locuitor din statul Kârgâzstan. **2.** Adj. Care aparține statului Kârgâzstan și kârgâzilor (**1**), referitor la Kârgâzstan ori la kârgâzi. [Var.: **kirghiz, -ă** s.m. și f., adj.] — Din fr. **kirghise**.

KEDĪV, kedivi, s.m. Titlu purtat de viceregi Egiptului între 1867 și 1914; persoană care avea acest titlu. — Din fr. **khédive**.

KĒLVIN s.m. (Fiz.) Unitate fundamentală pentru măsurarea temperaturii în sistemul internațional. [Abr.: *K*] — Din engl., fr. **kelvin**.

KENOTRÓN, kenotroane, s.n. Tub electronic cu doi electrozi, folosit pentru redresarea curenților alternativi de înaltă tensiune. — Din fr. **kénotron**.

KENYÁN, -Ă, *kenyeni*, *-e*, s.m. și f., adj. **1.** S.m. și f. Persoană care face parte din populația Kenyei sau este originară de acolo. **2.** Adj. Care aparține Kenyei sau kenienilor (**1**), privitor la Kenya ori la kenieni. [Pr.: *-ny-an*] — **Kenya** (n. pr.) + suf. *-an*.

KERAMĪT s.n. Gresie ceramică obținută prin arderea amestecului de argilă refractară cu marnă dolomită, folosită la fabricarea dalelor de pavaj. — Din fr. **céramite**.

KĒTA s.f. Pește înrudit cu păstrăvul, dar mult mai mare ca acesta, care trăiește în mările din Extremul Orient și din care se obțin icrele de Mancuria (*Oncorhynchus keta*). — Din rus. **keta**.

KĒTCHUP s.n. Sos picant preparat din suc de roșii, oțet și mirodenii. [Pr.: *chécap*] — Cuv. engl.

KEVLĀR® s.n. Material compozit foarte ușor, foarte rezistent la șoc și la coroziune, neinflamabil, care nu permite propagarea fisurilor și amortizează vibrațiile, folosit în aeronautică. — Denumire comercială.

KHMER, -Ă, *khmeri*, *-e*, s.m. și f., adj. **1.** S.m. și f. Persoană care face parte dintr-o populație care trăiește în Cambodgia, sudul Vietnamului, sudul

Laosului și sudul Tailandei sau este originară de acolo. **2.** Adj. Care aparține khmerilor (**1**), privitor la Cambodgia sau la khmeri. [Pr.: *cmerj*] — Din fr. **khmer**.

KIBBÚTZ, *kibbutzuri*, s.n. Organizație cooperatistă lucrativă autonomă (mai ales agricolă) în Israel. [Pr.: *chibuz*] — Din fr. **kibboutz**.

KÍDNAPPING s.n. Răpire de persoane, făcută pentru a șantaja sau pentru a teroriza. — Din engl. **kidnapping**.

KIESELGÚR s.n. Rocă sedimentară silicioasă, formată prin depunerile cochiliilor unor alge microscopice monocelulare; diatomit, pământel. [Pr.: *chiz-*] — Din germ. **Kieselgur**.

KIESERÍT s.n. (Min.) Sulfat natural hidratat de magneziu, utilizat la prepararea sării amare. [Pr.: *chiz-*] — Din germ. **Kieserit**, fr. **kiesérite**.

KÍL, *kile*, s.n. (Pop.) Kilogram. [Var.: **kilo** s.n.] — Din fr. **kil**.

KÍLO¹ s.n. v. **kil**.

KÍLO². Element de compunere care intră în denumirea unităților de măsură pentru a exprima multiplicarea de o mie de ori. — Din fr. **kilo**, gr. **kiloi** „mie”.

KILOAMPÉR, *kiloamperi*, s.m. (Fiz.) Unitate (derivată) de măsură pentru intensitatea curentului electric, egală cu o mie de amperi. [Pr.: *-lo-am-*. — Abr.: *kA*] — Din fr. **kiloampère**.

KILOAMPERMÉTRU, *kiloampermetre*, s.n. (Fiz.) Instrument folosit pentru măsurarea curenților electrici de mare intensitate. [Pr.: *-lo-am-*] — Din fr. **kiloampèremètre**.

KILOCALORIE, *kilocalorii*, s.f. Unitate de măsură pentru energia termică, egală cu o mie de calorii; caloric mare. [Abreviat: *kcal*] — Din fr. **kilocalorie**.

KILOCUVÁNT, *kilocuvinte*, s.n. (Inform.) Multiplu al cuvântului egal cu 1024 de cuvinte. [Abr.: *kcu.v.*] — **Kilo²** + **cuvânt**.

KILOELECTRÓNOLT, *kiloelectronvolți*, s.m. (Fiz.) Unitate (tolerată) de măsură pentru energie, egală cu o mie de electronvolți. [Pr.: *-lo-e-*. — Abr.: *keV*] — Din fr. **kiloélectronvolt**.

KILOGRÁM, *kilogramme*, s.n. **1.** Unitate de măsură pentru masă în sistemul metric; (sens curent) unitate de măsură pentru greutate, egală cu o mie de grame; kil. ⇨ (Fiz.) *Kilogram-forță* = unitate de măsură a forței, a cărei valoare este egală cu greutatea prototipului internațional de masă, măsurată în vid, la accelerația gravitațională normală. ⇨ Etalon metalic egal cu un kilogram (**1**). **2.** (Imp.) Litru. [Scris și: *chilogram*. — Abreviat: *kg*] — Din fr. **kilogramme**.

KILOGRÁM-MÉTRU, *kilogram-metri*, s.m. Unitate de măsură pentru lucrul mecanic, egală cu lucrul mecanic efectuat pentru ridicarea unei greutăți de un kilogram la înălțimea de un metru. [Scris și: *kilogrammetru*, *chilogrammetru*] — Din fr. **kilogrammètre**.

KILOHÉRTZ, *kilohertzi*, s.m. Unitate de măsură pentru frecvență, egală cu o mie de herți. [Pr.: *-herț*. — Abr.: *kHz*] — Din fr. **kilohertz**.

KILOJOULE, *kilojouli*, s.m. (Fiz.) Unitate (derivată) de măsură pentru energie, egală cu o mie de jouli. [Pr.: *-júl*. — Abr.: *kJ*] — Din fr., engl. **kilojoule**.

KILOLÍTRU, *kilolitri*, s.m. Unitate de măsură pentru capacitate, egală cu o mie de litri. [Scris și: *chilolitru*. — Abr.: *kl*] — Din fr. **kilolitre**.

KILOMETRÁ, *kilometrez*, vb. I. Tranz. A marca cu borne kilometrice distanțele de-a lungul unei căi de comunicație. [Scris și: *chilometra*] — Din fr. **kilométrer**.

KILOMETRÁJ, *kilometraje*, s.n. Distanța în kilometri dintre un punct al unei căi de comunicație și un punct de plecare, măsurată în lungul acestei căi. ⇨ Distanța în kilometri parcursă de un vehicul într-un anumit timp. ⇨ Instrument de măsură montat la unele vehicule pentru a înregistra distanțele parcuse de vehicul sau viteza de deplasare. [Scris și: *chilometra*] — Din fr. **kilométrage**.

KILOMETRÁRE, *kilometrări*, s.f. Acțiunea de a *kilometra* și rezultatul ei. [Scris și: *chilometrare*] — V. **kilometra**.

KILOMÉTRIC, **-Ă**, *kilométrici*, *-ce*, adj. Care se referă la kilometru, de kilometru, care indică kilometri. ⇨ Fig. Foarte lung, interminabil. [Scris și: *chilométric*] — Din fr. **kilométrique**.

KILOMÉTRU, *kilometri*, s.m. Unitate de măsură pentru lungime, egală cu o mie de metri. ⇨ *Kilometru pe oră* = unitate de măsură pentru viteză, egală cu viteza unui mobil care parcurge 1 kilometru într-o oră. *Kilometru lansat* = probă sportivă (cu bicicleta, cu motocicletă etc.) în care performanța constă în timpul realizat pe distanța de un km din momentul în care sportivul trece în viteză linia de start și până la linia de sosire. [Scris și: *chilometru*. — Abr.: *km*] — Din fr. **kilomètre**.

KILOMÓL, *kilomoli*, s.m. (Chim.) Cantitate de substanță a cărei masă, exprimată în kilograme, este numeric egală cu masa moleculară. [Scris și: *chilomol*. — Abr.: *kmol*] — **Kilo²** + **mol**.

KILOÓHM, *kiloohmi*, s.m. (Fiz.) Unitate (derivată) de măsură pentru rezistența electrică, egală cu o mie de ohmi. [Pr.: *-o-om*. — Abr.: *kW*] — Din germ. **Kiloohm**.

KILOTÓNÁ, *kilotone*, s.f. (Fiz.) Unitate de măsură pentru masă, egală cu o mie de tone. [Abr.: *kt*] — Din fr. **kilotone**.

KILOVÁR, *kilovari*, s.m. (Fiz.) Unitate (derivată) de măsură pentru puterea reactivă, egală cu o mie de vari. [Abr.: *kVAR*] — Din fr., engl. **kilovar**.

KILOVÓLT, *kilovolți*, s.m. Unitate de măsură pentru tensiunea electrică sau diferența de potențial electric, egală cu o mie de volți. [Abr.: *kV*] — Din fr. **kilovolt**.

KILOVOLT-AMPÉR, *kilovolți-amperi*, s.m. Unitate de măsură pentru puterea electrică aparentă, egală cu o mie de voltamperi. [Abr.: *kVA*] — Din fr. **kilovoltampère**.

KILOWÁTT, *kilowați*, s.m. Unitate de măsură a puterii, egală cu o mie de wați. ⇨ Compus: *kilowatt-oră* = unitate de măsură a energiei, egală cu energia produsă într-o oră de o sursă cu puterea de un kilowatt. [Abr.: *kW*] — Din fr. **kilowatt**.

KILT, *kilturi*, s.m. Fustă scurtă și plisată din stofă cadrilată, care face parte din costumul național al scoțienilor. — Din engl., fr. **kilt**.

KIMBERLÍT, *kimberlite*, s.n. Rocă ultrabazică alcătuită din olivină, piroxeni, granat, cromit, adesea cu diamante, formată în coșurile vulcanice. — Din fr. **kimberlite**.

KINETOTERAPEÚT, **-Ă**, *kinetoterapeuți*, *-te*, s.m. și f. Specialist în kinetoterapie. — **Kineto**[terapie] + **terapeut**.

KINETOTERAPIE s.f. Ansamblu de tratamente pentru redarea funcției unor părți ale corpului prin mobilizare, la persoanele accidentate sau bolnave. — Din fr. **kinéothérapie**.

KINORÁMÁ, *kinorame*, s.f. Procedeu de filmare și de proiectie pentru ecran panoramic. — Din germ. **Kinorama**.

KIRIBATIÁN, **-Ă**, *kiribatieni*, *-e*, s.m. și f., adj. **1.** S.m. și f. Persoană care face parte din populația statului Kiribati sau este originară de acolo. **2.** Adj. care aparține statului Kiribati sau kiribatienilor (**1**), referitor la Kiribati ori la kiribatieni. — **Kiribati** (n.pr.) + suf. *-ian*.

KIRGHÍZ, **-Ă** s.m. și f., adj. v. **kârgâz**.

KIȘ-MIȘ s.n. Soi de viță-de-vie originar din Asia, cu ciorchini răsfirați și boabe alungite, albe sau negre, fără semințe, folosit la producerea stafidelor. — Cuv. rus.

KIT, *kituri*, s.n. **1.** Set de instrumente, unelte, materiale necesare pentru un anumit scop. **2.** Ansamblul pieselor detașabile componente ale unui obiect, însoțite de o schemă de montaj. **3.** (Inform.) Pachet software care permite instalarea unui anumit program, a unui anumit sistem de operare etc. — Din engl. **kit**, fr. **kit**.

KITSCH, (**2**) *kitsch-uri*, s.n. **1.** Termen folosit pentru a desemna un obiect decorativ de prost gust. **2.** Reproducere sau copie pe scară industrială a unor opere de artă, multiplicare și valorificate comercial. [Pr.: *chicj*] — Din germ. **Kitsch**.

KITSCHIZÁRE, *kitschizări*, s.f. (Rar) Falsificare, denaturare a artei. [Pr.: *chicizare*] — De la **kitsch**.

KITSIÁN, **-Ă**, *kittsieni*, *-e*, s.m. și f., adj. **1.** S.m. și f. Persoană care face parte din populația statului Saint Kitts-Nevis sau este originară de acolo. **2.** Adj. care aparține statului Saint Kitts-Nevis sau kittsienilor (**1**), referitor la Saint Kitts-Nevis ori la kittsieni. — [Saint] **Kitts** [-Nevis] (n.pr.) + suf. *-ian*.

KÍWI, *kiwi*, s.f., s.n. **1.** S.f. Pasăre acarinată din Noua Zeelandă, pe cale de dispariție, înaltă de 30 cm, cu aripile atrofiate, lipsită de claviculă, care se hrănește cu larve de insecte și duce o viață nocturnă (*Apteryx australis*). **2.** S.n. Fruct comestibil al plantei *Actinidia chinensis* din Asia, cu formă ovală, de mărimea unui măr mijlociu, cu miezul verde, cărnos, acrișor și cu coaja pufoasă, verde-maronie. — Din fr. **kiwi**, engl. **kiwi** [fruiți].

KNESSÉT s.n. Parlament unicameral al statului Israel. [Scris și: *knesseth*] — Din engl. **knesset**.

KNÓCKDAUN, *knockdaunuri*, s.n. Stare a unui boxer care, în urma unei lovituri regulamentare, este scos din luptă până la zece secunde. [Pr.: *cnóccaun*, *nóccaun*. — Scris și: *cnocdaun*. — Abr.: *k.d.*] — Din engl., fr. **knock-down**.

KNÓCKOUT, *knockouturi*, s.n. Stare a unui boxer care, în urma unei lovituri regulamentare, nu se poate ridica de pe ring timp de peste zece secunde; victorie obținută astfel. [Pr.: *cnócaut*, *nócaut*. — Scris și: *cnocaut*. — Abr.: *k.o.*] — Din fr., engl. **knock-out**.

KNOCKOUTÁ, *knocoutez*, vb. I. Tranz. A-și învinge adversarul prin knock-out. [Pr.: *cnocauta*. — Scris și: *cnocautaj*] — Din **knock-out**.

KNOW-HOW s.n. Patrimoniu de cunoștințe și experiențe tehnice privitoare la reproducerea unui produs sau proces existent, a căror dezvăluire către alte persoane nu este permisă fără o autorizare prealabilă. [Pr.: *náuhau*] — Cuv. engl.

KOBLENZIÁN, -Ă, *koblenzieni, -e*, adj., s.n. **1.** S.n. Al treilea etaj al devonianului inferior. **2.** Adj. Care aparține koblenzianului (1), referitor la această perioadă. **3.** S.n. Serie de strate geologice din koblenzian (1). [Pr.: *koblențian*] — Din fr. **coblentzien**.

KOINÉ s.f. (Lingv.) Variantă lingvistică ce servește comunicării între vorbitori de dialecte sau graiuri diferite; limbă comună (b). — Din fr. **koiné**.

KOSOVÁR, -Ă, *kosovari, -e*, s.m. și f., adj. **1.** S.m. și f. Persoană originară sau locuitor din provincia Kosovo. **2.** Adj. Care aparține provinciei Kosovo sau kosovarilor (1), referitor la Kosovo ori la kosovari. — **Kosovo** (n.pr.) + suf. *-ar*.

KRENNERÍT s.n. (Min.) Minereu aurifer. — Din engl. **krennerit**, fr. **krennérite**.

KRIPTÓN s.n. Element chimic din familia gazelor nobile, incolor, fără miros și fără gust. — Din fr. **krypton**.

KRONPRÍNZ s.m. (În trecut, în Germania și în Imperiul Habsburgic) Titlu purtat de moștenitorul tronului; persoană care purta acest titlu. [Pr.: *-prinț*] — Cuv. germ.

KURD, -Ă, *kurzi, -de*, s.m. și f., adj. **1.** S.m. și f. Persoană care aparține unui popor care trăiește preponderent în Kurdistan, dar și în regiuni din Irak, Siria, Turcia și Iran, sau care este originară de acolo. **2.** Adj. Care aparține kurzilor (1), privitor la kurzi. ♦ (Substantivat, f.) Limba vorbită de kurzi (1). — Din fr. **kurde**.

KUWAITIÁN, -Ă, *kuwaitieni, -e*, s.m. și f., adj. **1.** S.m. și f. Persoană care face parte din populația statului Kuwait sau este originară de acolo. **2.** Adj. Care aparține statului Kuwait ori kuwaitienilor (1), referitor la Kuwait ori la kuwaitieni. [Pr.: *-veitian*. — Var. **kuweitián, -ă** adj., s.m. și f.] — Din fr. **koweïtien**.

KUWEITIÁN, -Ă adj., s.m. și f. v. **kuwaitian**.

KYRIE s.f. **1.** (Și în sintagma *kyrie eleison*) Chiraleisa (2). **2.** (Muz.) Parte a misei polifonice sau corale (care se deschide prin kyrie 1). [Pr.: *chi-*] — Cuv. gr.